ALMANAHUL OȘTIRII '89

ALMANAHUL OȘTIRII '89

OMAGIU

Cînd lira întrupează-n acorduri line, clare
Un cîntec – veşnicie de doruri adunate –
E-n cugetele noastre curată sărbătoare,
Înaltă sărbătoare-i pe frunţi şi în cetate.

La fel cuvîntul, fapta Bărbatului ales
Ne-nflăcărează, nobil, spre comunistul ţel;
Din plaiurile toate, din codri pîn' la şes,
Unită, naţiunea răspunde la apel!

Cinstire necurmată acestui brav tovarăş
Ce-n fruntea tuturora ne-arată drumul drept,
Prin care vremi de glorii reînviară iarăşi –
Conducător destoinic, viteaz şi înţelept!

Ce-nseamnă-a fi în toate un om de omenie,
Un comunist – acestea prin el le-am învăţat;
E CEAUŞESCU pilda nemuritoare, vie,
Azi pentru fiecare român adevărat.

Noi îl urmăm de-aceea mai demni, cu neînfricare,
Pe-acel care spre piscuri neostenit ne cheamă,
Pe fiul cel mai vrednic al clasei muncitoare,
Pe el, Erou al ţării, al păcii de o seamă.

Un cald, profund omagiu i-aducem prin cuvinte,
Prin munca fără preget ce patriei slujeşte
Şi mulţumirea noastră, întreagă şi fierbinte,
Din inimile noastre, din suflete porneşte.

Cînd înfloreşte falnic, spre rod de aur, glia,
Sîntem cu toţii mîndri de-ai fi contemporani,
De la Carpaţi la Mare, cît ţine România,
Încununînd cu fapte aceşti eroici ani!

■ Locotenent-major **MIHAI MACUC**

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
Nr.

TOVARĂŞUL NICOLAE CEAUŞESCU GENIAL CTITOR DE ŢARĂ ŞI DE ERĂ NOUĂ

Inegalabila vocaţie de ctitor a tovarăşului Nicolae Ceauşescu — firesc şi cu strălucire înscrisă în ilustra galerie a marilor bărbaţi care de-a lungul veacurilor s-au ridicat din rîndurile poporului român pentru a-i călăuzi destinele, pentru a-i apăra şi împodobi glia carpato-dunăreano-pontică — cunoaşte mereu şi mereu noi amplitudini, noi profunzimi, noi dimensiuni calitative, se manifestă drept garanţie supremă a progresului, prosperităţii, demnităţii şi independenţei scumpei noastre patrii.

Această vocaţie îşi are sorgintea în toate virtuţile pe care le întruneşte gloriosul nostru conducător, ce întruchipează în personalitatea sa de excepţie, în genială sa gîndire, în clocotitoarea sa faptă, tot ce are mai ales, mai nobil poporul din rîndurile căruia s-a ridicat şi căruia i-a dăruit plenitudinea fiinţei şi conştiinţei sale. Nu poate exista în devenirea istorică a unei naţiuni o coincidenţă mai fericită decît aceea cînd calităţile sale definitorii — patriotismul fierbinte, spiritul revoluţionar, harul constructiv, umanismul în accepţiunea sa cea mai generoasă, devotamentul nestrămutat faţă de cauzele majore ale sale şi ale lumii din care face parte, nepotolita şi permanenta aspiraţie către ideal — se găsesc înmănuncheate şi contureză conştiinţa şi fiinţa conducătorului său. Şi, mai mult decît atît, atunci cînd îngemănarea într-o indestructibilă realitate a zilelor noastre a ceea ce numim, cu cea mai fierbinte dragoste, **CEAUŞESCU ŞI POPORUL**, potenţează permanent şi ardent, ridică la cotele mereu mai înalte ale exigenţelor fiecărei etape istorice, energiile, capacitatea de creaţie a naţiunii.

Piatra unghiulară a unui asemenea proces dialectic o reprezintă, înainte de orice, patriotismul, spiritul revoluţionar care definesc conţinutul monumentalei opere teoretice a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, dăltuiesc liniile directoare ale întregii sale vieţi eroice de patriot înflăcărat şi neînfricat militant revoluţionar, de strateg şi tribun, de făuritor de istorie ca patos al zidirii socialiste şi comuniste a ţării, al înfloririi în libertate, independenţă şi suveranitate.

Vocaţie care se manifestă de peste cinci decenii şi jumătate, de cînd, încă din fragedă tinereţe, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, însufleţit de cel mai generos dintre simţămintele omeneşti, dragostea de patrie, s-a înrolat în rîndurile celui mai patriotic dintre partidele politice existente vreodată în România — Partidul Comunist Român. Înţelegînd ca nimeni altul că a fi patriot, a fi revoluţionar înseamnă a avea un crez politic de nezdruncinat, în deplină consonanţă cu cele mai stringente aspiraţii ale poporului său, înseamnă a milita pentru triumful acestui crez, oricît de vitrege ar fi condiţiile, oricît de mari ar fi obstacolele ce trebuie surmontate.

Vocaţie care în săptămînile de sfîrşit ale anului 1988 şi-a probat din nou, cu şi mai mare trăinicie şi strălucire, toate valenţele sale generatoare de implicaţii dintre cele mai benefice pentru întreaga noastră dezvoltare economică şi socială. Valenţe, singurele capabile să adauge noi nestemate pe firmamentul erei al cărei ctitor este Marele nostru Bărbat Politic şi de Stat, pe firmamentul timpului de aur al României dintotdeauna, timp pe care-l numim întru gloria nepieritoare a făuritorului său — **EPOCA NICOLAE CEAUSESCU.**

Printr-un nou şi cutezător act de gîndire politică vizionară, ilustrul ctitor de ţară şi de eră nouă, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a conferit măreţei opere de edificare a patriei pe coordonatele socialismului şi comunismului, întregii noastre deveniri economice, sociale şi umane acele idei-forţă legic necesare care ne jalonează mai departe, mai sus, calea ascendentă.

Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului — expresie a înaltei responsabilităţi patriotice a tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU

Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu privire la stadiul actual al societăţii socialiste româneşti şi perspectivele dezvoltării sale viitoare, perfecţionarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democraţiei muncitoreşti-revoluţionare; rolul statului şi al organismelor democratice. Creşterea rolului Partidului Comunist Român şi activitatea ideologică, politico-educativă, ridicarea nivelului de cunoaştere ştiinţifică, de cultură, al conştiinţei revoluţionare. Raportul de

„OMAGIU", pictură de CONSTANTIN NIȚESCU

forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale — acest program cutezător de construcție materială și spirituală prezentat de la tribuna marelui forum democratic național, **ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești** — se constituie într-o nouă, atotcuprinzătoare și vibrantă manifestare a vocației de ctitor a secretarului general al partidului, președintele Republicii. Și, deopotrivă, într-o expresie elocventă a patriotismului, a spiritului revoluționar ce reprezintă trăsătura de esență a acestei vocații.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, document programatic fundamental, de excepțională valoare teoretică și practică, se înscrie ca o inestimabilă contribuție la tezaurul gîndirii și practicii revoluționare a partidului nostru, la tezaurul gîndirii și practicii revoluționare mondiale.

Această magistrală expunere este încă una din acele adînci, tulburătoare și geniale sinteze ale secretarului general al partidului privind istoria și prezentul poporului român, una dintre acele nelimitate deschideri de orizonturi teoretice și practice, orizonturi sociale și umane care inaugurează etape noi, distincte în devenirea noastră contemporană atît de tumultuoasă și grandioasă.

Evocarea marilor momente ale istoriei noastre naționale, printre care se numără și actul de supremă voință al națiunii de la 1 Decembrie 1918, cînd prin Marea Unire a fost făurit statul național unitar român, a devenit, în concepția secretarului general al partidului, un factor activ de mobilizare a conștiinței patriotice a întregului popor. Mobilizare ce vizează o și mai puternică afirmare a idealurilor și voinței de progres multilateral, a angajării unanime a tuturor oamenilor țării în înfăptuirea măreței opere de construcție socialistă și comunistă, afirmare și angajare ce reprezintă proba de foc a patriotismului.

Spiritul viu, creator, mereu tînăr și proaspăt al gîndirii și acțiunii ctitorului României socialiste moderne — spirit prin excelență patriotic și revoluționar — își găsește o pregnantă reflectare în noul ansamblu de orientări principiale privind obiectivele strategice și căile practice de dezvoltare în continuare a României. Sînt jalonate în Expunerea

tovarășului Nicolae Ceaușescu modalitățile de perfecționare a sistemului de conducere și planificare a dezvoltării economico-sociale, dezvoltare intensivă întemeiată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, pe aplicarea fermă a mecanismului economico-financiar, a autoconducerii și autogestiunii. Este stabilit conținutul etapei de trecere a României la stadiul de țară socialistă multilateral dezvoltată, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un înalt nivel de civilizație materială și spirituală, etapă ce include obiectivele economico-sociale ale celui de-al 9-lea cincinal (1991—1995) și, în perspectivă, pînă în anul 2000, ce urmează să fie adoptate de Congresul al XIV-lea al partidului. Sînt abordate pe larg pro-

în spiritul tradițiilor mișcării muncitorești din țara noastră — raporturile cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu forțele progresiste, democratice de pretutindeni în lupta pentru progres și pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună.

Dînd o înaltă apreciere acestui document programatic fundamental, rolului hotărîtor al tovarășului Nicolae Ceaușescu în conceperea și conducerea procesului de dimensiuni istorice al perfecționării societății românești, contribuției sale decisive la elaborarea planurilor și programelor de dezvoltare a țării, marele forum democratic național a decis ca **Expunerea secretarului general al partidului să devină programul de muncă și acțiune revoluționară al partidului, al întregului popor.** Și, cu aceeași unanimă și entuziastă aprobare, a hotărît ca **tezele, orientările, ideile cuprinse în Expunere să stea la baza întregii activități de pregătire și desfășurare a Congresului al XIV-lea al P.C.R., a noului plan cincinal și a programului de dezvoltare pînă în anul 2000 a României socialiste.**

Eroul între eroii neamului, strategul cutezător

muncitorești-revoluționare, ale dezvoltării națiunii în socialism — dezvoltare care în țara noastră, stat național unitar, a rezolvat în mod principial și definitiv problema deplinei egalități în drepturi și îndatoriri a tuturor fiilor patriei, fără deosebire de naționalitate —, ale făuririi, în perspectivă, a poporului unic muncitor. Este acordată o atenție deosebită *creșterii mai puternice a rolului conducător al partidului în toate sectoarele de activitate, cerință legică a făuririi și dezvoltării socialismului,* intensificării activității politico-educative, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, socialistă, întăririi unității întregului popor în jurul partidului. Unitate ce reprezintă garanția supremă a înaintării patriei noastre pe culmile socialismului și comunismului, a consolidării independenței și suveranității sale. Un loc distinct îl ocupă în Expunere, ca și în întreaga operă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, indisolubila legătură dintre politica internă profund constructivă și politica externă de pace și colaborare a partidului și statului, reliefarea participării active a României la soluționarea marilor probleme ale vieții internaționale; analizarea raportului de forțe și caracteristicilor fundamentale ale situației mondiale; punerea în evidență a necesității unei noi gîndiri, a unei noi politici în abordarea gravelor și complexelor probleme ale contemporaneității; hotărîrea nestrămutată a partidului nostru de a dezvolta —

menea țeluri măreț cum sînt cele prefigurate în Expunerea secretarului general al partidului, aceasta o datorăm faptului că la cîrma destinelor noastre se află Partidul Comunist Român — forța conducătoare, centrul vital al societății românești —, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, care a intrat pentru totdeauna în marea carte a noii noastre deveniri drept Eroul între eroii neamului. Eroul născut din istorie pentru a deschide po-

făuririi României socialiste moderne, patriotul și revoluționarul înflăcărat a cărui viață și operă se identifică total, pînă la deplina contopire, cu străvechiul ideal al ctitorului de țară, om de omenie, om al dreptății sociale și naționale, neabătut în realizarea țelurilor propășirii poporului, ale apărării libertății și independenței patriei, a păcii noastre și a lumii.

O caracteristică fundamentală

Industria românească se înscrie printre ctitoriile de bază ale acestor ani bogați în împliniri

„VIZITĂ DE LUCRU", pictură de VALENTIN TĂNASE

se pună capăt conservatorismului, șablonismului și concepției „modelului unic" în construcția socialistă. A trebuit lichidată atitudinea de ploconire față de tot ceea ce era străin și să se redea partidului și poporului încrederea în forțele lor, în capacitatea lor de gîndire și acțiune, sentimentul de demnitate patriotică, revoluționară. A trebuit declanșată, la întreaga-i dimensiune și la întreaga-i semnificație, lupta cu inerția, pentru primatul nouului. Au trebuit întronate, și aceasta nu prin declarații de intenții, ci prin instituționalizări ce și-au dobîndit dreptul de pionierat, libertatea reală, democrația reală, democrația noastră muncitorească-revoluționară, participarea — nu ca o simplă prezență, ci ca un act creator cu caracter ineluctabil de lege a dezvoltării sociale [illegible] poporului la

[illegible] pe multimilenara lor vatră de viață și muncă, de luptă și jertfă, constă în aceea că s-au dovedit un popor care în toate momentele cardinale ale existenței sale a demonstrat că este dotat cu acel ascuțit și responsabil simț al perceperii patrioților de excepție, care să-i conducă destinele. Și să-și strîngă rîndurile în jurul lor, să-i urmeze cu devotament în marile ctitorii, întru binele de azi și de mîine al patriei.

Mai mult ca oricînd, această calitate a poporului nostru s-a manifestat viguros, plenar, în urmă cu aproape un sfert de secol, la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cînd și-a încredințat destinele tovarășului Nicolae Ceaușescu, om politic cutezător, de profundă descendență populară, în biografia căruia figurau deja de mai mult de trei decenii nepieritoare fapte de luptă patriotică și revoluționară.

Opțiunea istorică din acea fierbinte vară a anului 1965, cînd ne căutam cu febrilitate creatoare adevăratul drum în evoluția societății noastre socialiste, avea trainice și de necontestat temeiuri. Speranțelor noastre într-o renaștere românească pe toate planurile edificării noii orînduiri, edificare în care ne angajasem încă de pe baricadele revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, le erau obiectiv necesare certitudini. Și asemenea certitudini ni le-a oferit Marele Patriot și Revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Flacăra nutrită pr[illegible] cultivarea cu cea mai mare perseverență a încrederii în propriile noastre forțe de a dura prin gîndirea noastră, după tradițiile, firea și obiceiurile noastre, prin capacitatea noastră creatoare, largi, originale și maiestuoase magistrale spre piscuri noi de civilizație socialistă și comunistă. N-a fost nici ușoară și nici simplă lucrarea teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru întemeierea unei noi ere în existența României. A trebuit — așa cum s-a subliniat și de la tribuna marelui for democratic din 28—30 noiembrie 1988 — să [illegible] dreptul [illegible] avea o istorie, o civilizație, o cultură, o viață spirituală ce vin din vremuri multimilenare, îmbogățite în aceste ultime aproape două decenii și jumătate cu autenticele valori ale socialismului.

A fost necesară pentru renașterea noastră forța demiurgică a gîndirii social-politice de o mare cutezanță și de o profundă înțelepciune a tovarășului Nicolae Ceaușescu, lucrarea sa titanică pentru reașezarea întregii opere de construire a noii societăți pe aplicarea la condițiile concrete ale României a adevărurilor generale ale socialismului științific.

Strălucită ctitorie, strălucite realizări socialiste

Anii **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU**, ani eroici, consemnează în prim-planul istoriei construcției socialiste biruințe fără seamăn în zidirea noii noastre vieți.

Ctitoria Marelui Bărbat al Țării, ale cărui energii nestăvilite au declanșat imense energii populare, conferind valori cu totul noi timpului ardent pe care-l trăim, se dovedește prin tot ceea ce s-a înfăptuit pe pămîntul românesc cea mai strălucită din cîte a cunoscut poporul nostru.

Țara este în prezent, față de 1945, de 128 de ori mai puternică din punct de vedere industrial, avuția națională acumulată a ajuns la 5 100 miliarde lei, fondurile fixe productive la 2 500 miliarde lei, venitul național a crescut de peste 36 de ori, producția agricolă de peste 9 ori, fondul de retribuire de circa 75 de ori — 80 la sută din toate acestea fiind realizate în anii de după Congresul al IX-lea, ani în care au fost create 2000 de întreprinderi în centre mai vechi și pe cele 180 de noi platforme industriale.

Țara îi datorează toate acestea genialului său ctitor, care, cu verbul său înaripat, cu gîndirea sa profund științifică de strateg al dezvoltării impetuoase, intensive, moderne, prin tot ceea ce inițiază și întreprinde, prin fapta sa pilduitoare, ne-a îndemnat și

ne îndeamnă — în concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu procesul revoluționar fiind continuu — să ne dăruim toate resursele, întreaga ființă și conștiință, pricepere și responsabilitate patriotică, tot ceea ce avem mai bun în fiecare dintre noi și în toți laolaltă, cauzei partidului, patriei, socialismului și păcii.

Țara, care reprezintă cabinetul de lucru al tovarășului Nicolae Ceaușescu, îl știe și îl simte mereu și mereu al ei pe gloriosul nostru ctitor. Țara cu grandioasele construcții cum sînt Canalul Dunăre—Marea Neagră și Canalul Poarta Albă-Midia-Năvodari, cu Metroul bucureștean, cu noua albie a Dîmboviței, Canalul Bucuresti—Dunăre, ale cărui contururi sînt tot mai evidente, cu noul și modernul centru civic al Capitalei, cu Transfăgărășanul și atîtea și atîtea alte construcții ce vor dăinui prin secole — mărturie a ctitoriei de glorii a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Țara angajată rodnic pe calea noii revoluții agrare. Țara cu cele 2,6 milioane de apartamente construite numai în ultimii 23 de ani, cu fața nouă a satului, ale cărui condiții de locuit se apropie tot mai mult de civilizația orașului. Țara în care tot ce se realizează slujește numai și numai omului și bunăstării sale materiale și spirituale — dovadă elocventă sporirea în anii de după Congresul al IX-lea a retribuției medii de peste trei ori, majorarea retribuției minime de circa 3,3 ori, beneficierea de sistemul de pensionare a peste 3 milioane de oameni, iar de indemnizația pentru copii de către circa 5 milioane de tinere vlăstare ale poporului. Țara cu știința, învățămîntul și cultura în plin avînt, pe întinsul căreia ampla manifestare a muncii și creației fondată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, Festivalul Național „Cîntarea României", a urcat pe scena creației artistice și tehnice milioane și milioane de oameni. Țara cu originalele ei rînduieli democratice care au făcut din popor singurul stăpîn al propriului destin, plasîndu-l în postura pe care numai socialismul i-o poate oferi: de proprietar, producător, beneficiar, apărător al avuției naționale și conducător al tuturor treburilor ei. Țara în care oamenii, indiferent de ce naționalitate au fost moșii și strămoșii lor, sînt liberi de orice asuprire și exploatare, pe deplin egali în drepturi, conștienți și mîndri de îndatorirea lor cea mai de seamă — înflorirea și întărirea patriei comune. Țara în care înflorește, sub semnul generoaselor idei umaniste ale secretarului general al partidului, personalitatea multilaterală a omului nou, conștient de răspunderile sale sociale, în care se afirmă tot mai puternic normele și principiile eticii și echității socialiste și în care — așa cum o probează și actuala majorare a retribuțiilor și pensiilor efectuată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu — nivelul de trai al celor ce muncesc se ridică în raport nemijlocit cu creșterea avuției naționale. Țara cu imensul ei prestigiu internațional, făurit prin politica externă elaborată și aplicată cu atîta consecvență de ilustrul nostru președinte, proeminentă personalitate a lumii contemporane, a cărui operă teoretică a intrat în patrimoniul cel mai de preț al umanității, în semn de adîncă recunoaștere a faptului că slujește în cel mai înalt grad interesele unui popor ce atestă prin întreaga sa activitate o neostoită și statornică dragoste de pace. În semn de adîncă recunoaștere a faptului că demersurile președintelui României slujesc interesele generale ale prieteniei, colaborării și înțelegerii între toate națiunile, ale păcii și dezarmării, ale creării unei lumi din care să dispară pe plan național și internațional discrepanțele dintre săraci și bogați, o lume mai dreaptă și mai bună, în care toate statele să se dezvolte de sine stătător, independent și suveran. Țara care sub simbolul **ROMÂNIA—CEAUȘESCU—PACE** întrunește stima și aleasa considerație a întregii lumi.

Canalul Dunăre—Marea Neagră și Metroul bucureștean, simboluri ale nivelului tehnic, ale capacității creatoare a poporului român

Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele republicii, comandantul suprem al forțelor noastre armate, în mijlocul oștirii semnifică grija permanentă a partidului pentru întărirea capacității de apărare a patriei

Genial ctitor al apărării patriei de către întregul popor

Cinstind și omagiind pe tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru tot ceea ce a făcut și face întru fericirea poporului său și a gloriei Patriei Române, noi toți cei aflați la posturi sub mîndre falduri de Tricolor îl identificăm plenar pe secretarul general al partidului, președintele Republicii, comandantul suprem al forțelor armate, cu însăși cauza pe care o slujim — cauza partidului, a poporului, a țării. Și-l socotim cu cea mai înaltă mîndrie Cel Dintîi Ostaș al Patriei.

Încă din primii ani de după temerarul act istoric din August 1944, la care armata, probîndu-și patriotismul, a participat, sub conducerea partidului comuniștilor, în totalitatea sa, tovarășului Nicolae Ceaușescu i s-au încredințat înalte funcții de răspundere în conducerea Ministerului Apărării Naționale. Prin capacitatea sa uriașă de a analiza realitățile țării și de a desprinde concluziile necesare pentru transformarea acestora, prin înțelegerea profundă a faptului că substanța vitală a spiritului patriotic și revoluționar în domeniul militar este generată de conducerea armatei de către partid, tovarășul Nicolae Ceaușescu a asigurat, grație inegalabilelor sale calități de militant comunist, ridicarea pe noi trepte superioare a rolului organelor și organizațiilor de partid, a imprimat activității politico-educative spiritul politicii partidului nostru, al principiilor socialismului științific, al materialismului dialectic și istoric, spiritul dragostei fierbinți și devotamentului neclintit față de patrie.

Atunci cînd ne-a devenit nemijlocit ctitor de țară și de eră nouă, ca nimeni altul, tovarășul Nicolae Ceaușescu a înțeles că noua orînduire a poporului pentru popor , mutațiile calitative pe care societatea socialistă le-a cunoscut și continuă să le cunoască în anii de după Congresul al IX-lea al partidului impuneau o politică militară care să valorifice pe deplin toate potențele națiunii, îndeosebi patriotismul său ardent. Patriotism cu adînci și trainice rădăcini în luptele purtate vreme de peste două milenii pentru apărarea ființei naționale a acestui neam, a vetrei strămoșești, pentru neatîrnare, pentru unitate.

Din perspectiva unei atît de luminoase istorii, ce atestă permanenta osmoză a oștirii cu poporul, *tovarășul Nicolae Ceaușescu a elaborat doctrina militară națională a României socialiste. Doctrină care privește apărarea patriei drept cauză și operă a întregului popor, pentru că pornește de la adevărul de necontestat că făurirea și apărarea noii orînduiri reprezintă un tot unitar.*

Pe acest temei a fost creat sistemul de apărare națională, care împreună cu armata cuprinde toate celelalte formațiuni luptă-

■ ALMANAHUL OȘTIRII

(continuare în pag. 16)

Cinstire

E Ceauşescu omul ce-ntruchipează vrerea
unui popor pe ţara şi soarta lui stăpîn,
oşteanul ce adună în fapta sa puterea
ce ne-a clădit prin veacuri pe mîndrul plai român.

Noi îl cinstim că este, în fruntea României,
simbolul libertăţii în patrie senină,
iar inima lui bate în ritmul omeniei
şi pilda sa ne-nvaţă să credem în lumină!

Noi îl cinstim că ţara trăieşte-n demnitate,
prin ani de cutezanţă păşind spre viitor,
că al său glas în lume-i rostire de dreptate
şi că senin e cerul cuprins sub Tricolor.

Atîtea vise-nalte au prins prin ani contur,
prin el ne este ţara un plai înfloritor
şi glasul nostru-n lume răsună-nalt şi pur
cînd înălţăm din cuget şi inimă onor.

Trăiască Ceauşescu! Trăiască România!
Poporul să trăiască şi-al său conducător!

■ Locotenent-major EMIL ALMĂŞAN

Chemat de vrerea românească

Cu glas de doine l-au cîntat Carpaţii,
În suflet i-au pus rîuri limpeziri
Şi l-au menit ca, între toţi bărbaţii,
Să fie ţării frunte de-mpliniri.

El a crescut între nevoi şi-amaruri,
Cu demnitatea — stea aprinsă-n piept,
Să fie, astăzi, flacără de haruri,
Cîrmaci viteaz şi omul cel mai drept.

Chemat a fost de vrerea românească,
De-ntreaga naţiune-a fost chemat,
Să urce scumpa ţară strămoşească
În culmile pe care le-am visat.

Şi de-l slăvim în imnuri triumfale,
Sub steagul purpuriu şi tricolor,
E că, pe comunista noastră cale,
Ne luminează zări de viitor.

■ CONSTANTIN ATOMII

Comandantul suprem

Ştim inima ce este mereu lîngă a noastră
Cînd trecem peste noapte în marş încolonaţi
Şi limpedea privire, izvor de zare-albastră
Ce luminează clipa spre piscuri de Carpaţi;

E în privirea noastră fierbinte deolaltă
Ca miezul cald de viaţă ce poartă spre-mpliniri
O patrie pe vrerea-i stăpînă şi înaltă
Cu timpul de rodire-n oţel şi trandafiri.

Acesta-i Comandantul Suprem, în frontul vieţii,
O inimă vitează şi dîrză de Erou
În acest Ev de Aur sub tîmpla tinereţii,
El, ctitorul de ţară, de pace şi de nou.

■ TRAIAN REU

Imn

O, pentru tot ce face pentru ţară,
Ca pacea în pridvoare s-o avem,
Aducem azi, pe-a inimii vioară,
Omagiu Comandantului Suprem!

Pentru nesomnul necuprins sub pleoape
Care ne-ndeamnă ţara s-o veghem,
S-aducem viitorul mai aproape —
Omagiu Comandantului Suprem!

Noi, cei ce zi şi noapte sub stindarde
Nimic mai scump ca ţara nu avem,
În dar aducem inima ce arde
Omagiu Comandantului Suprem!

Pentru că ţării-i este sărbătoare,
Îi închinăm al faptelor poem,
Ca pe-o cunună-n veci nepieritoare —
Omagiu Comandantului Suprem!

■ GEO CĂLUGĂRU

OMAGIU TOVARĂŞEI ELENA CEAUŞESCU

strălucit exemplu de abnegaţie revoluţionară, de muncă şi viaţă consacrate patriei, partidului şi poporului

Am intrat în anul 1989, anul celui de-al XIV-lea Congres al partidului şi al celei de-a 45-a aniversări a revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifasciste şi antiimperialiste, cu încredere, optimism şi cutezanţă — puternic mobilizaţi şi călăuziţi de Tezele cuprinse în magistrala Expunere a secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la marele forum democratic din 28—30 noiembrie 1988, grandios program de muncă şi acţiune revoluţionară a întregului nostru popor —, iar bucuria începutului de an se împleteşte cu marele eveniment sărbătoresc, cu profunde vibraţii şi simţăminte de imensă bucurie în inimile şi conştiinţele noastre — aniversarea zilei de naştere şi a îndelungatei activităţi revoluţionare a ilustrei fiice a poporului român, tovarăşa Elena Ceauşescu, proeminentă personalitate a vieţii politice şi ştiinţifice contemporane, strălucit militant în conducerea partidului şi statului, eminent savant de reputaţie internaţională, patriot înflăcărat, prestigios luptător pentru pace, pentru o lume mai dreaptă şi mai bună.

În marea epopee a construcţiei socialiste din ţara noastră, tovarăşa Elena Ceauşescu a desfăşurat şi desfăşoară — alături de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, genial conducător al partidului şi statului nostru, cel mai iubit fiu al poporului, Erou între eroii neamului, strălucită personalitate a lumii contemporane — o neobosită şi prodigioasă activitate multilaterală, în conducerea partidului şi statului, pentru elaborarea şi înfăptuirea politicii interne şi externe, a programelor de dezvoltare intensivă şi calitativ superioară a economiei, pentru afirmarea plenara a ştiinţei şi tehnicii moderne şi ridicarea bunăstării materiale şi spirituale a naţiunii, pentru transpunerea în viaţă a Programului partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a României spre comunism.

Tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu aduce contribuţii de cea mai mare însemnătate în elaborarea politicii ştiinţifice a partidului şi statului de dezvoltare economico-socială a României, a programelor de perfecţionare a organizării şi de modernizare a producţiei, de implementare a celor mai avansate cuceriri ale revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane, de valorificare superioară a potenţialului creator al gîndirii româneşti.

De munca sa prodigioasă şi neobosită în fruntea înaltelor foruri de partid şi de stat şi a celor ştiinţifice şi de învăţămînt — în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, preşedinte al Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţămîntului — sînt legate nemijlocit importantele succese ale teh-

Pe-o ramură măiastră

Aducem cu cinstire pe-o ramură măiastră
Urările pe care din inimi le-am culeș,
Să fiți în zori de pace sub bolta cea albastră
De flori de gînd cîntată, de-naripatul vers —

Și să purtați prin lume cu-aceeași demnitate
Înaltele distincții pe care le-ați primit,
Spre gloria științei să duceți mai departe
Ideea românească spre 'naltul ei zenit.

Cu dragoste fierbinte, cu conștiința trează,
Cu-aceeași dăruire prin timp să năzuiți
Spre binele acestui popor ce vă urează,
Lîngă Cîrmaciul țării, ani mulți să ne trăiți!

■ VASILE B. GĂDĂLIN

Gînd de primăvară

O văd pe cîmpul iubirii mereu
Cînd gîndul ia chip de primăvară
Și certitudinile înfloresc
Pe munții de rubin ai zorilor.
Cînd din cărțile cu pagini de crini
Ies hulubii spre zările lumii.

Cînd luna soarbe din mare meditații
Și-n munți izvorăsc șoaptele brazilor,
Cînd planeta rodește mereu,
O văd cum țese la lumină de gînd
Drapele de culoarea tinereții,
Cele mai frumoase poeme de patrie.

■ VIORICA NANIA

Strălucitoare inimă

Floare de colț, lumină de cetate
Pe românescul patriei meleag,
Desfereci dimineți netulburate
Și purpură de steag în prag.

Înaripezi cutezătorul drum spre mîine,
Ridici științei piscuri mai de seamă;
Pe crestele istoriei române —
Strălucitoare inimă de mamă.

Cu gînd de pace-n temelii,
Muguri de aur 'nalți înspre azur;
Cu tine florile-s mai vii,
Iar soarele-i etern în ceasul pur.

Din inimă, spre culmea ce ne-așteaptă,
Cînd primăvara se-oglindește-n glie,
Ți-aducem cald buchet de gînd și faptă,
Spre glorie de mîndră Românie!

■ MARILENA MOLDOVAN

nologiei și ingineriei naționale, ale unor domenii tehnico-științifice de vîrf, cum sînt chimia industrială a polimerilor și elastomerilor, bioindustriile, electronica, electrotehnica, fizica și energetica nucleară, ramuri de înaltă competitivitate.

Prin realizările științifice personale deosebit de valoroase în domeniul chimiei macromoleculare, recunoscute și apreciate de importante foruri științifice internaționale și din multe țări ale lumii, ca un aport major la îmbogățirea patrimoniului universal al științei, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu a dobîndit un înalt prestigiu pe plan mondial.

Grăitoare, îndreptățite și pe deplin meritate sînt, în acest sens, recunoașterile și prețuirile instituțiilor naționale și internaționale de cercetare științifică, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu fiind membru titular al Academiei R.S. România și doctor în chimie; membru titular, de onoare, membru în conducerile unui număr impresionant de academii, universități și institute de știință, cultură și artă din întreaga lume, iar lucrările științifice ale tovarășei Elena Ceaușescu sînt publicate în cunoscute edituri internaționale, ilustrîndu-se astfel amploarea internațională a unui binemeritat prestigiu științific.

Promotoare consecventă a concepției de mare forță politică și etică potrivit căreia știința, ca expresie supremă a rațiunii umane, trebuie să slujească omului exclusiv în scopuri pașnice, creatoare, și nu distructive, tovarășa Elena Ceaușescu, președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea", desfășoară o susținută activitate pentru afirmarea în viața internațională a acestor nobile idei umaniste.

Cu inimile pline de bucurie și recunoștință, respectînd un obicei strămoșesc, alăturîndu-ne glasul și simțămintele urărilor adresate de întregul popor, îi dorim tovarășei Elena Ceaușescu ani mulți și fericiți, alături de ilustrul nostru conducător, multă sănătate și putere de muncă, pentru binele și progresul țării, al științei și culturii românești!

■ General-maior dr. ing.
ION ANGHELOIU

ROMÂNIA SOCIALISTĂ, TOVARĂŞUL NICOLAE CEAUŞESCU

o politică externă validată pe deplin de realităţile şi tendinţele contemporane

Timpul a fost şi rămîne judecătorul suprem care confirmă sau infirmă, fără drept de apel, justeţea unei linii politice. Şi, intrînd în cel de-al 45-lea an al libertăţii şi devenirii noastre, marcînd cu cinste jubileul lui August 23, putem spune din toată inima, cu cugetul senin, că în ultimele patru decenii şi jumătate, cu precădere în perioada istorică deschisă de Congresul al IX-lea al P.C.R., în cei aproape 25 de ani de cînd în fruntea partidului şi statului se află tovarăşul Nicolae Ceauşescu, principiile, orientările şi direcţiile politicii externe româneşti au fost şi sînt pe deplin confirmate de evoluţiile şi tendinţele din lumea contemporană, reprezintă un valoros tezaur de gîndire şi acţiune, de natură să asigure promovarea unui curs înnoitor în viaţa internaţională, transpunerea în viaţă a idealurilor de pace, independenţă şi progres ale fiecărui popor, deschiderea unei perspective luminoase întregii umanităţi.

Este argumentul pentru care, în acest an de puternică angajare patriotică pentru îndeplinirea în cele mai bune condiţii a planului cincinal, la cronica bogată în înfăptuiri a **Epocii Nicolae Ceauşescu,** evocăm la loc de cinste amploarea fără precedent a activităţii externe româneşti, caracterul principial, constructiv şi clarvăzător al demersurilor României socialiste, ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu pentru făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte.

Trecerea în revistă a principalelor idei şi teme internaţionale abordate în rapoartele tovarăşului Nicolae Ceauşescu la Congresul al XIII-lea şi Conferinţa Naţională ale partidului şi dezvoltate cu prilejul marilor forumuri ale democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare pune puternic în lumină meritul partidului nostru, al secretarului său general care, de pe poziţiile înaintate, analizînd în spiritul materialismului dialectic şi istoric condiţiile complexe contemporane, a sesizat cu acuitate noile imperative ale contemporaneităţii, a jalonat cu principialitate şi realism direcţii şi orientări de politică externă corespunzătoare intereselor vitale ale poporului român, cerinţelor de dezvoltare armonioasă a întregii omeniri.

În primul rînd trebuie remarcat faptul că, în întreaga perioadă care a urmat după Congresul al IX-lea, problematica salvgardării păcii, a încetării cursei înarmărilor şi trecerii la măsuri reale de dezarmare, îndeosebi de dezarmare nucleară, străbate ca un fir roşu ansamblul politicii externe româneşti. Într-o lume grav ameninţată de existenţa şi permanenta sporire a pericolului de război, cu precădere a acumulărilor iraţionale de arme nucleare, capabile să transforme planeta într-un uriaş deşert radioactiv, demersul României socialiste, al tovarăşului Nicolae Ceauşescu consacrat asigurării păcii constituie, aşa cum istoria şi realitatea cotidiană o demonstrează cu prisosinţă, un mod exemplar de a acţiona în deplin consens cu interesele fundamentale ale propriului popor, ale întregii umanităţi.

Acţionînd cu fermitate în virtutea acestui postulat vital, ţara noastră a avansat de-a lungul anilor un amplu program de dezarmare, care — situînd în centrul său lichidarea armelor nucleare — include o gamă largă de alte măsuri, între care reducerea armelor convenţionale, a efectivelor şi bugetelor militare ale ţărilor din cele două alianţe, desfiinţarea bazelor militare străine şi retragerea trupelor de pe teritoriul altor state, iniţierea de negocieri concrete pentru desfiinţarea simultană a N.A.T.O. şi a Tratatului de la Varşovia, începînd cu dizolvarea organizaţiilor lor militare, renunţarea la armele chimice, la orice acţiuni de forţă în raporturile dintre state, stimularea şi crearea de zone fără arme nucleare. În acest cadru, după cum reiese limpede din documentele programatice ale partidului şi statului nostru, una din priorităţile politicii externe româneşti o constituie edificarea unei Europe unite, a păcii şi securităţii, a colaborării. Au avut larg răsunet şi s-au bucurat de o largă apreciere iniţiativele României privitoare la încheierea cu cele mai bune rezultate a Conferinţei pentru securitate şi colaborare în Europa. De asemenea, sînt cunoscute demersurile cu profund ecou întreprinse de şeful statului nostru, ca şi marile acţiuni de masă ale poporului român îndreptate spre eliminarea rachetelor nucleare cu rază medie de pe continent. Evoluţiile ulterioare au confirmat în mod strălucit justeţea poziţiilor pe care s-a situat de la bun început ţara noastră. Salutînd Tratatul sovieto-american privind lichidarea rachetelor cu rază medie şi mai scurtă de acţiune ca un pas pe calea dezarmării, România, preşedintele Nicolae Ceauşescu apreciază că acest pas trebuie urmat de alte înţelegeri, vizînd cu prioritate reducerea substanţială a armamentelor nucleare strategice. În ce o priveşte, ţara noastră şi-a sprijinit iniţiativele prin fapte, în ultimii ani reducîndu-şi în mai multe rînduri alocaţiile militare, iar prin referendumul din 1986 procedînd la o reducere unilaterală a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare. În acest spirit, România a avut autoritatea politică necesară de a prezenta Sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării decalogul de propuneri „Dezarmarea prin fapte".

Îmbogăţind permanent linia politică deschisă de Congresul al IX-lea, România a promovat activ noile principii şi norme de relaţii dintre state. La temelia raporturilor cu toate statele lumii — indiferent de mărime, orînduire socială sau aşezare geografică — ţara noastră aşază cu fermitate, în toate împrejurările, principiile fundamentale ale respectării deplinei egalităţi în drepturi, a independenţei şi suveranităţii naţionale, ale neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, acţionînd cu consecvenţă pentru recunoaşterea şi înrădăcinarea acestor principii, pe care încă în urmă cu peste două decenii preşedintele României le aprecia ca fiind tot atît de importante pentru viaţa internaţională precum aerul şi apa pentru viaţa însăşi. Un rol determinant în desfăşurarea

Esența identității CEAUȘESCU — ROMÂNIA — PACE are drept numitor comun oprirea cursei înarmărilor și trecerea la măsuri de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară

amplului dialog internațional al României l-au avut vizitele și convorbirile pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu le-au efectuat în numeroase state, precum și vizitele și convorbirile la nivel înalt purtate la București.

În activitatea internațională a României, una din direcțiile permanente o reprezintă acțiunea consacrată abolirii politicii de forță și amenințare cu forța, stingerii tuturor focarelor de conflict și tensiune, rezolvării tuturor problemelor existente în relațiile dintre state numai pe cale pașnică, prin tratative. În concepția țării noastre, evoluțiile înnoitoare de pe arena mondială impun renunțarea la orice fel de manifestări ale politicii anacronice de dictat și amestec în treburile interne, promovarea dreptului legitim al fiecărui popor de a-și orîndui viața așa cum și-o dorește, a dreptului de a participa activ, cu responsabilitate, la soluționarea marilor probleme ale omenirii. Numeroase inițiative românești în aceste probleme și-au regăsit o largă reflectare în documente adoptate la O.N.U., în alte foruri internaționale, ceea ce demonstrează caracterul realist, principial, al propunerilor românești în probleme internaționale de mare acuitate.

În toți acești ani, de rodnice împliniri în planul politicii interne, nu a existat problemă internațională față de care țara noastră să nu-și fi expus poziția, să nu fi participat la reglementarea ei.

În ansamblul politicii noastre internaționale, un loc prioritar îl ocupă, de asemenea, lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice mondiale, dezvoltarea armonioasă și stabilă a economiei mondiale. În concepția președintelui României, eliminarea subdezvoltării cauzate de practicile spoliatoare imperialiste de dominație și asuprire, departe de a fi o problemă doar a statelor afectate de acest flagel, se constituie într-un aspect vital al ansamblului vieții politice și economice internaționale. Expresie a înaltului umanism care caracterizează întreaga politică românească, poziția adoptată de România în această mare problemă a omenirii apreciază că singura cale rațională de a se pune capăt suferințelor multiple care afectează viața a peste două treimi din populația globului ca urmare a subdezvoltării, a decalajelor economice, o reprezintă instaurarea noii ordini economice internaționale, prin abordarea globală a întregii problematici — de la accesul neîngrădit la cuceririle științei și tehnologiei moderne și stabilirea unor prețuri stimulatorii ale produselor exportate de statele în curs de dezvoltare pînă la abolirea protecționismului din comerțul mondial și desfășurarea unor schimburi economice echitabile, eliberate de practicile neocolonialiste ale capitalului financiar bancar. Evoluțiile economice pe plan mondial, atît de păgubitoare pentru ansamblul țărilor în curs de dezvoltare, evidențiază o dată mai mult justețea și clarviziunea analizelor și soluțiilor țării noastre, ale președintelui Nicolae Ceaușescu în problemele economice internaționale, validează poziția permanent constructivă a țării noastre în acest domeniu.

Sînt, acestea, doar cîteva aspecte care pun în lumină continuitatea liniei strategice stabilite de Congresul al IX-lea al P.C.R., care a deschis largi perspective activității internaționale a României, participării active a țării noastre la dezbaterea și rezolvarea într-o nouă manieră, de pe poziții novatoare, a problemelor atît de complexe și de controversate din lumea contemporană. Multitudinea faptelor și argumentelor oferite cu generozitate de bogata și intensa activitate internațională a României socialiste, prezența sa permanentă în miezul fierbinte al evenimentelor vieții internaționale, solidaritatea militantă cu toate forțele progresiste, democratice care luptă pentru înnoirea societății, pentru salvgardarea păcii, demonstrează modul strălucit în care țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu acționează pentru întrunirea tuturor condițiilor fără de care pacea, independența, progresul, colaborarea sînt de neconceput. Este un argument suprem pentru care întregul nostru popor și, în deplin consens, opinia țării își exprimă adeziunea fermă față de politica externă a României socialiste. dînd expresie sprijinului deplin față de această politică — inițiată și pusă în aplicare în mod strălucit de cel mai iubit fiu al națiunii, proeminentă personalitate a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu —, acționînd pentru înfăptuirea exemplară a sarcinilor stabilite la Congresul al XIII-lea și la Conferința Națională ale partidului, la marele forum democratic național din 28—30 noiembrie 1988.

■ **IOAN TIMOFTE**

EXPERIENȚELE NUCLEARE —

stimul al cursei înarmărilor, atentat la sănătatea lumii

În ziua de 16 iulie 1945, la ora 5 și 30 de minute, Donald Haring, un fizician în vîrstă de 25 de ani, a manevrat întrerupătorul care a declanșat prima explozie nucleară experimentală, denumită codificat testul Trinity. Evenimentul s-a produs la Alamogordo, în deșertul New Mexico din Statele Unite, într-un poligon situat la o distanță de circa 300 km față de orașul secret Los Alamos, unde echipa de savanți, laureați ai Premiului Nobel, direcționată de generalul Leslie R. Groves, realizase bomba atomică.

Un enorm glob de foc, cu un diametru de aproape doi kilometri, s-a ridicat pe cer, emițînd o lumină mai puternică decît a 20 de sori. Fizicianul Kistiakowsky, care a părăsit imediat după explozie cabina de comandă, își amintește: „Eram orbit și, cînd mi-a revenit vederea, totul era scăldat într-o lumină violetă. Apoi, după aproximativ un minut, suflul exploziei a parcurs cei 10—11 kilometri, distanța pînă la locul cabinei, m-a lovit și m-a aruncat la pămînt". Iar o femeie din Los Alamos a povestit, mult timp după experiment, că, „în ziua aceea, soarele a răsărit dinspre asfințit".

Două zile mai tîrziu, la 18 iulie 1945, un avion special, decolat de la Washington, aducea președintelui Truman, aflat la Potsdam, la conferința statelor aliate, un raport detaliat asupra experienței. Se considera că aceasta va constitui un atu important pentru Truman. În ziua de 24 iulie, la 8 zile după test, președintele american îl informează pe Stalin că Statele Unite au produs o nouă armă cu o putere neobișnuită de distrugere. Conducătorul sovietic primește vestea cu o mină indiferentă, dar, după cum avea să relateze mareșalul Jukov, chiar în aceeași seară a dat ordin să se accelereze efortul sovietic de cercetări nucleare.

Evenimentele se precipită și, numai la trei săptămîni după experiența de la Alamogordo, pe 6 august 1945, asupra Hiroshimei este lansată „Little Boy", o bombă cu uraniu 235, cu o putere de circa 13 kilotone, iar asupra celuilalt oraș-martir, Nagasaki, este aruncată, trei zile mai tîrziu, „Fat Man", o bombă cu plutoniu, cu o putere de circa 20 kilotone.

EXPERIENȚELE CONTINUĂ

La scurt timp după capitularea Japoniei, experiențele nucleare se reiau, marcînd cîteva momente semnificative. Astfel, la 1 iulie 1946, Statele Unite efectuează în zona atolului Bikini două experiențe nucleare. Testele „Able" — explozie aeriană și „Baker" — detonare sub apă își propuneau să stabilească efectul exploziilor nucleare asupra navelor. Nu peste mult timp, și alte state efectuează experiențe nucleare. La 26 septembrie 1949, agenția TASS anunța, printr-o declarație, că U.R.S.S. deține bomba atomică. La 3 octombrie 1952, Marea Britanie efectuează primul său test nuclear în insulele Monte Bello, situate în vestul Australiei. La 1 noiembrie 1952, S.U.A., în cadrul testului „Ivy", desfășurat pe atolul Eniwetok din Pacific, detonează prima sa bombă cu hidrogen, alintată „Mike", care provoacă dispariția totală a insulei Eleujelab din atolul Eniwetok.

Peste 10 luni, la 20 august 1953, guvernul sovietic anunță în mod public: „O bombă cu hidrogen a fost detonată recent în Uniunea Sovietică în scopuri de testare". Marea Britanie experimentează la 15 mai 1957, în Insulele Christmas, la cîteva sute de kilometri de Hawaii, prima sa bombă cu hidrogen. Franța intervine în caruselul testelor nucleare, experimentînd prima sa bombă atomică la 13 februarie 1960; detonarea s-a produs în deșertul saharian, în apropiere de localitatea algeriană Reggane. Republica Populară Chineză, devenind cel de-al cincilea deținător de arme nucleare, efectuează prima sa experiență cu o bombă atomică la 16 octombrie 1964; la 17 iunie 1967 testează și prima sa bombă cu hidrogen. Franța testează în sudul Oceanului Pacific, la 24 august 1968, prima sa bombă cu hidrogen. India detonează la 18 mai 1974, în cadrul unui test subteran efectuat în deșertul Rajasthan, o bombă atomică avînd o putere estimată de 10—15 kilotone. Guvernul indian a anunțat însă că intenționează să producă explozivi nucleari „numai pentru scopuri pașnice și că nu are intenția de a produce arme nucleare".

Statisticile arată că între anii 1945 și 1987 au avut loc 1622 de explozii nucleare experimentale; un procent de 90 la sută din totalul testelor au fost făcute de S.U.A. și U.R.S.S.

Experimentările au avut loc în 23 de poligoane, situate pe toate continentele, cu excepția Americii de Sud, precum și în Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific. Un număr de 12 poligoane se află situate în afara teritoriului țărilor care au efectuat experiențele: S.U.A. — 7 poligoane (în Pacific și Atlanticul de sud); Marea Britanie — 3 poligoane (în Australia, utilizate pînă în 1976); Franța — 2 poligoane (în Sahara și Pacificul de sud). De notat că Marea Britanie și Franța n-au efectuat nici un test nuclear pe teritoriul propriu.

REGLEMENTĂRI CARE... NU REGLEMENTEAZĂ

Începînd din deceniul al șaptelea s-au adoptat unele reglementări menite să restrîngă numărul și puterea testelor nucleare. În 1963, U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie au semnat „Tratatul de interzicere a experiențelor cu arma nucleară în atmosferă, în spațiul extraterestru și sub apă". Franța a renunțat în 1974 la testele nucleare în aer, iar Republica Populară Chineză, care a efectuat ultima explozie experimentală în aer în 1980, a confirmat, în martie 1986, că nu va mai recurge la astfel de experiențe. În anul 1974, U.R.S.S și S.U.A. au convenit, prin „Tratatul asupra limitării experiențelor nucleare sub-

■ **Dr. TRAIAN GROZEA**

(continuare în pag. 179)

Marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939

Instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, creșterea agresivității statelor fasciste și revizioniste, primejdia pe care acestea o constituiau pentru România — mai ales după dezmembrarea Cehoslovaciei —, pentru soarta popoarelor în general, au avut drept urmare în țara noastră organizarea unor ample acțiuni revoluționare, îndeosebi cele legate de sărbătorirea zilei de 1 Mai, care exprimau un protest hotărît împotriva fascismului și războiului.

Conștient de pericolul de moarte pe care îl reprezentau Germania hitleristă și celelalte state aliate ei pentru independența, suveranitatea și integritatea patriei noastre. Partidul Comunist Român a elaborat linia politico-strategică de ridicare a întregului popor la lupta împotriva fascismului, războiului și revizionismului, pentru apărarea păcii, libertății și fruntariilor țării. Partidul comunist s-a situat, încă de la făurirea sa, în fruntea luptelor revoluționare și democratice ce s-au desfășurat în țara noastră, care au culminat cu marile demonstrații de la 1 Mai 1939. „Creșterea avîntului mișcării antifasciste din România — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român — se oglindește în valul acțiunilor de luptă care au loc în această perioadă, în marile demonstrații antifasciste organizate la 1 Mai 1939 sub semnul împotrivirii poporului nostru Germaniei fasciste, pentru libertăți democratice, pentru apărarea independenței țării".

În această amplă activitate de mobilizare a maselor populare în lupta antirăzboinică, Partidul Comunist Român a acordat o grijă deosebită integrării tineretului, inclusiv a celui militar, care, cu energia caracteristică vîrstei, să contribuie plenar la marea bătălie pentru salvarea României.

Acestui ideal major i s-a circumscris activitatea rodnică a Comitetului Național Antifascist — organizație democrată creată de partidul comunist încă din iunie 1933 —, ca și manifestarea activă a tinerei generații în cadrul Comitetului Național Antifascist al Tineretului, Frontului Studențesc Democrat, Frontului tineretului pentru pace etc.

Oglindind lupta revoluționară, antifascistă și antirăzboinică a clasei muncitoare, desfășurată, în deceniul patru al secolului XX, sub conducerea Partidului Comunist Român, documentele vremii atestă prezența hotărîtă și energică, munca susținută și curajoasă, atitudinea dîrză și neînfricată ale unui tînăr revoluționar — tovarășul Nicolae Ceaușescu.

„1 MAI 1939", pictură de EUGEN PALADE

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939, tînărul comunist Nicolae Ceaușescu a fost ales în Comitetul de organizare a demonstrației antifasciste — imprimînd activității acestuia fermitate și dinamism — alături de Ilie Pintilie, Constantin David, Alexandru Iliescu etc., cadre de frunte ale partidului. Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în acest comitet arată încă o dată încrederea pe care și-o cîștigase ca militant de seamă al P.C.R., călit în aspre confruntări politice și de clasă. Astfel, în anul 1934 a fost desemnat de Secretariatul C.C. al P.C.R. ca reprezentant al tineretului democrat în Comitetul Național Antifascist; între 1933—1936 a activat ca secretar al comitetelor regionale Prahova și Oltenia ale U.T.C.; după procesul de la Brașov a fost întemnițat la Doftana; din 1938 a adus o contribuție hotărîtoare la pregătirea și desfășurarea Conferinței naționale a U.T.C. (1939), fiind ales în Secretariatul C.C. al U.T.C.

Evocarea evenimentelor istorice de la 1 Mai 1939 ne oferă din nou prilejul să ne exprimăm înalta considerație față de umanismul, energia neobosită, patriotismul, clarviziunea politică, remarcabilele calități de organizator și conducător ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, dovedite încă din acei ani, în lupta pentru dreptate socială, pentru apărarea ființei naționale a poporului român, pentru suveranitatea și independența țării.

Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu și de ceilalți membri ai Comitetului de organizare, o contribuție de seamă la pregătirea sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939 au adus-o conducătorii comisiilor de reorganizare a U.T.C. din sectoarele Capitalei, în rîndul cărora s-a

evidențiat prin înalte virtuți revoluționare, morale și patriotice tînăra militantă comunistă Elena Ceaușescu (Petrescu).

Marea demonstrație de la 1 Mai 1939, care a avut loc sub semnul unității de acțiune a clasei muncitoare, a Frontului Unic Muncitoresc, a Frontului Popular Antifascist, a fost pregătită în condițiile existenței dictaturii regale, care inițiase chiar pentru această zi un congres al breslelor — organizații profesionale constituite în 1938 în locul sindicatelor —, pentru a crea impresia că regimul lui Carol al II-lea se sprijinea pe o puternică bază de masă, precum și în condițiile agravării, pe plan extern, a pericolelor fascismului și revizionismului.

Datorită intensei activități a Comitetului de organizare a sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939, puternice acțiuni revoluționare au avut loc la București. Astfel, întrunirile de masă desfășurate în acea zi memorabilă în sălile „Aro", „Tomis" și „Eintracht", cu concursul deosebit de activ al uteciștilor, au relevat atitudinea intransigentă a poporului român față de fascism, hotărîrea sa de a răspunde prompt chemărilor partidului comunist pentru apărarea libertății, integrității teritoriale și independenței naționale a patriei. Totodată, în sala „Aro" au avut loc lucrările primului Congres al breslelor — transformate de comuniști în „instrumente de apărare și de luptă" —, sub președinția ministrului muncii, Mihail Ralea, și în prezența primului ministru, Armand Călinescu. Avînd în vedere situația internațională gravă, care punea în primejdie pacea și frontierele României, delegații, sub influența P.C.R., au adoptat o moțiune cuprinzînd apelul ca *„toți membrii breslelor ai căror reprezentanți participă la acest Congres să contribuie cu întreg cîștigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei și de apărare a integrității țării"*.

Același spirit revoluționar, antifascist, antirăzboinic și patriotic a avut și manifestația celor peste 20 000 de oameni ai muncii care au parcurs străzile Capitalei — de la Piața Romană la Parcul Libertății — pentru a depune coroane de flori la mormîntul Eroului Necunoscut, simbol al sacrificiului suprem pentru împlinirea năzuințelor seculare de libertate și independență națională ale poporului român.

Evenimentele de la 1 Mai 1939 din București și din aproape toate orașele și centrele industriale din țară au fost apreciate ca o victorie a activității P.C.R., a justeței liniei ideologice și tactice a partidului, a politicii sale de front unic cu P.S.D. Ele au fost o elocventă mărturie a maturității politice a clasei muncitoare, au avut un puternic ecou în rîndul maselor populare, fiind amplu comentate și peste hotare, întrucît — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român — s-au numărat **„printre puținele manifestații din Europa care au avut loc în condițiile cînd fascismul era în ofensivă după München"**.

Demonstrația antifascistă de la 1 Mai 1939 s-a înscris ca un viguros semnal pe care, cu cinci decenii în urmă, România l-a adresat Europei, întregii lumi, pentru unirea eforturilor în vederea împiedicării dezlănțuirii conflagrației mondiale de către Germania hitleristă și aliații ei.

■ **IRINA GUȚU**

Genial ctitor al apărării patriei de către întregul popor

(urmare din pag. 8)

toare, practic pe toți cei ce pot purta o armă în mînă.

Pe acest temei a fost remodelat rolul armatei în toate amplele procese înnoitoare ale țării, ceea ce a dus la implicarea ei plenară în eroicul efort pentru transpunerea în viață a întregii politici interne și externe a partidului și statului, pentru făurirea noii istorii a patriei, numeroase dintre mărețele edificii ale acestei istorii purtînd onoranta semnătură a oștirii române.

Pe acest temei, în baza sarcinilor și orientărilor cuprinse în Directiva comandantului suprem, a indicațiilor pe care ni le-a dat cu prilejul prezenței sale în mijlocul militarilor, a tot ceea ce ne revine din documentele Congresului al XIII-lea, Conferinței Naționale ale partidului, din magistrala Expunere a secretarului general al partidului la tribuna marelui forum democratic din 28—30 noiembrie 1988, oștirea, în conștiința căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu a aprins mai pură și mai fierbinte ca oricînd dragostea de patrie și popor, stă neclintită santinelă, împreună cu toți fiii țării, independenței și suveranității Republicii Socialiste România.

La aniversarea zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, așa cum am făcut-o și cu prilejul Anului Nou, așa cum am făcut-o primind cu cea mai profundă bucurie și unanimă aprobare magistrala sa Expunere la amplul și mărețul forum democratic din noiembrie, așa cum o facem din toți anii de cînd ne este glorios ctitor de țară și de eră nouă, aducem cele mai frumoase flori ale cugetului, simțirii și faptei ostășești Eroului între eroii neamului românesc. Aliniați cu drapele tricolore fluturînd sub cerul liber al patriei libere, exprimăm față de comandantul suprem prinosul dragostei și devotamentul nostru neclintit.

Și, deopotrivă, ne exprimăm alese simțăminte față de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, care, în tot acest răstimp de luptă revoluționară, de epopee națională și socială, s-a aflat mereu împreună cu ctitorul de glorii al țării, afirmîndu-se cu strălucire ca remarcabil om politic și de stat, savant de largă recunoaștere internațională, ce și-a dedicat viața și laborioasa activitate dezvoltării generale a patriei, înfloririi științei, învățămîntului și culturii, cauzei nobile a păcii și socialismului.

Trăind și vibrînd mai ardent ca oricînd în pulsul țării ce se pregătește pentru cea de-a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și pentru Congresul al XIV-lea al partidului, oștirea, aflată sub aura glorioasei ctitorii a tovarășului Nicolae Ceaușescu, aduce omagiul său cel mai ales, prezintă onorul solemn comandantului suprem. Cu tot ceea ce are ființa noastră de constructori și apărători de țară mai durabil și inconfundabil — iubirea de glie, străjuirea libertății, integrității și suveranității Republicii Socialiste România.

1944 23 AUGUST 1989

I-a revenit Partidului Comunist Român misiunea de cinste de a reprezenta forța națională cea mai activă în realizarea Frontului Unic Muncitoresc, de a uni forțele democratice împotriva războiului, pentru sabotarea mașinii de război fasciste și hitleriste, în organizarea și înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Se poate afirma cu deplin temei că actul istoric de la 23 August 1944 a pus capăt pentru totdeauna dominației imperialiste străine, a deschis calea înfăptuirii unor mari transformări revoluționare și trecerii la făurirea socialismului în România.

NICOLAE CEAUȘESCU

23 AUGUST 1944

REPERE CRONOLOGICE

ORA 17. În conformitate cu planul politico-militar al declanşării şi desfăşurării revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă elaborat de Partidul Comunist Român în colaborare cu ceilalţi parteneri de coaliţie, dictatorul Ion Antonescu şi principalii săi colaboratori au fost arestaţi la palatul regal de o echipă de militari special pregătită în acest scop. Declanşarea revoluţiei — eveniment memorabil în istoria poporului român — a însemnat, totodată, începerea războiului drept, eliberator, dus de România împotriva Germaniei naziste şi Ungariei horthyste.

ORA 18. Comandamentul Militar al Capitalei alarmează trupele din Bucureşti prin transmiterea ordinului **„Pajura"**; o jumătate de oră mai tîrziu, cînd au primit parola **„Stejar — extremă urgenţă"**, acestea au intrat în dispozitiv de luptă, trecînd la neutralizarea obiectivelor hitleriste într-o succesiune dinainte stabilită.

ORELE 18,30—20. Se constituie noul guvern român, sub preşedinţia generalului de corp de armată adjutant Constantin Sănătescu, din care, pentru prima dată în istoria ţării, a făcut parte şi un reprezentant al Partidului Comunist Român.

ORA 22,15. La radio se difuzează Proclamaţia către ţară a şefului statului român, al cărei text fusese pregătit în principal de reprezentanţi ai Partidului Comunist Român, care a făcut cunoscute poporului român sfîrşitul dictaturii antonesciene, ieşirea României din războiul hitlerist şi alăturarea ei coaliţiei Naţiunilor Unite.

ORA 23. Noul şef al Marelui Stat Major, generalul de divizie adjutant Gheorghe Mihail, a transmis trupelor române directiva strategică în care se precizau principalele misiuni încredinţate armatei române în aspra confruntare cu Wehrmachtul nazist.

24 AUGUST

ORA 2. O grupă a formaţiunilor de luptă patriotice execută o misiune de

ÎNSEMNĂTATEA REVOLUŢIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ŞI ANTIIMPERIALISTĂ DIN AUGUST 1944

Eveniment epocal, cu rădăcini adînc înfipte în trecutul multimilenar al poporului român, revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, pregătită în mod exemplar de Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forţe democratice, patriotice şi antifasciste ale ţării, a inaugurat o etapă nouă în istoria României, deschizînd calea împlinirii idealurilor şi năzuinţelor de dreptate şi libertate ale poporului, a cuceririi depline a independenţei şi suveranităţii naţionale, a afirmării României ca naţiune liberă şi demnă în rîndul naţiunilor lumii. Operă a poporului român însuşi, revoluţia a fost declanşată în după-amiaza zilei de 23 august, pe fondul unor condiţii interne pe deplin maturizate, într-un

Luptele de la Academia Militară *(pictură de Bela Kromer)*

moment în care încă nu se conturase cu claritate înfrîngerea Germaniei hitleriste.

În cursul procesului revoluţionar inaugurat de revoluţie, societatea românească a înregistrat mutaţii profunde în toate componentele ei fundamentale. Într-un timp extrem de scurt, România a trecut de la orînduirea capitalistă la cea socialistă, transformîndu-se dintr-o ţară agrară, cu o industrie şi agricultură slab dezvoltate, într-o ţară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă şi o agricultură socialistă în plină dezvoltare.

Pe această bază s-au produs — îndeosebi după cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, de cînd în fruntea partidului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu — mari transformări revoluționare în structura de clasă a societății, în nivelul de viață, de cultură și conștiință al întregului popor, afirmarea tot mai puternică a României în lume ca factor activ în lupta pentru colaborare, dezarmare și pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună. Amplele transformări de structură efectuate în societatea românească prin declanșarea revoluției au cuprins toate sectoarele vieții social-politice și economice ale țării, inclusiv armata. Relevînd semnificațiile multiple ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: **„Se poate afirma cu deplin temei că actul istoric de la 23 August 1944 a pus capăt pentru totdeauna dominației imperialiste străine, a deschis calea înfăptuirii unor mari transformări revoluționare și trecerii la făurirea socialismului în România."**

Concomitent cu amplele consecințe avute pe plan social, declanșarea revoluției a marcat, totodată, intrarea României în războiul drept, eliberator dus împotriva Germaniei hitleriste și Ungariei horthyste pentru eliberarea țării de sub ocupația străină, pentru dobîndirea adevăratei independențe naționale. *„De acum înainte* — se sublinia în acest sens în declarația noului guvern român — *înțelegem să fim stăpîni pe destinele noastre".*

Animată de înalte sentimente patriotice, armata română, în totalitatea ei, a întors imediat armele împotriva trupelor hitleriste. Într-un timp extrem de scurt (pînă la 31 august), forțele militare și populare române au eliminat cu pierderi minime (8 586 militari) prezența inamicului de pe întregul teritoriu național aflat sub jurisdicția guvernului român la 23 august 1944, provocînd inamicului pierderi mari, cifrate la peste 61 000 de militari (uciși sau luați prizonieri), ceea ce echivalează cu șase divizii de infanterie ale Wehrmachtului sau cu 30 la sută din media pierderilor înregistrate de Germania nazistă în vara anului 1944 pe frontul din răsărit. Eveniment decisiv în scurtarea celui de-al doilea război mondial cu 200 de zile, revoluția română a avut remarcabile consecințe de ordin strategico-militar, defavorabile atît politic, cît și economic și militar Reichului nazist. Avantajele strategice aduse Națiunilor Unite nu s-au limitat doar la consecințele imediate ale întoarcerii de arme de la 23 August, deoarece operațiile militare desfășurate de armata română în continuare, pentru eliberarea teritoriului românesc răpit de Ungaria horthystă în 1940, apoi pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pe una din direcțiile strategice importante de pătrundere spre centrul Europei, pînă la înfrîngerea definitivă a fascismului, a avut finalități deosebit de importante asupra evoluției războiului pe continent în favoarea Națiunilor Unite. Prin efectivele umane angajate în lupte, prin amplul efort militar și economic realizat de poporul român, mobilizat de partidul comunist sub însuflețitoarea chemare **„Totul pentru front, totul pentru victorie!"**, România s-a situat pe locul patru în rîndul statelor care au contribuit la înfrîngerea Germaniei naziste și la obținerea întoricei victorii de la 9 Mai 1945.

Maior ALESANDRU DUȚU

REPERE CRONOLOGICE

mare răspundere, transportînd cu o autosanitară membrii guvernului antonescian, arestați la palatul regal, într-o casă conspirativă a partidului comunist din cartierul Vatra Luminoasă.

ORA 4. Unități militare române dezlănțuie atacul general asupra obiectivelor hitleriste din Capitală. În zorii zilei acțiunile de luptă antihitleriste se generalizează în întreaga țară.

ORA 10. Aviația germană declanșează seria bombardamentelor barbare asupra Capitalei.

ORA 16. Consemnînd lupta eroică a armatei române, postul de radio B.B.C. transmite un comentariu al lui E. Montgomery, în care se menționa: *„Ajutați în mod activ de români, rușii vor putea fi în curînd la Viena".*

25 AUGUST

ORA 14. Marele Stat Major consemnează: *„În Capitală pînă acum s-au luat mai mult de 3 000 prizonieri germani. Armamentul lor a fost în parte capturat de gărzi cetățenești comuniste".* În seara zilei, forțele române stăpîneau cu fermitate orașul.

● Sprijinite activ de populația civilă, unitățile și marile unități române au dezarmat 300 de militari hitleriști la Azuga, 900 la Turnu Măgurele, peste 1 100 la Roșiori de Vede și Alexandria, 450 la Fetești, 300 la Oltenița etc. și au eliminat total prezența inamică din Brașov.

26 AUGUST

● Unitățile române înregistrează noi victorii asupra trupelor hitleriste. Lupte grele s-au dat pe liziera de est a orașului Drobeta-Turnu Severin, unde au fost capturați peste 1 600 de militari inamici, la nord de București (în zona Otopeni), la Arad, Cernavodă, Moreni etc.

27 AUGUST

● Continuă luptele în zona localităților Arad (700 de prizonieri și multe avioane capturate), Cîmpina (324 prizonieri), în porturile dunărene, la Teliu (est Brașov), Stîlpi (județul Buzău) etc.

● Trupele Frontului 2 ucrainean ajung la Focșani și Galați, iar cele ale Frontului 3 ucrainean trec Dunărea pe la Tulcea. Pretutindeni, populația română a făcut o entuziastă primire militarilor sovietici.

28 AUGUST

● Se încheie cu succes acțiunea trupelor române de lichidare a grupării hitleriste de la nord de București. Între cei 6 998 prizonieri, capturați în zona Capitalei, s-au aflat 7 generali, 536 ofițeri și 1 282 subofițeri.

ORA 20,45. Postul de radio oficial american transmite un articol apărut în

REPERE CRONOLOGICE

„New York Times" în care se arăta că *„ieşirea României din război provoacă o considerabilă scădere a forţei germane în sudul Europei şi poate chiar prăbuşirea totală a nazismului"*.

29 AUGUST

• Cu sprijinul activ al populaţiei, unităţile române au lichidat prezenţa trupelor germane de pe întregul spaţiu dintre Dunăre şi Mare, capturînd 10 500 de prizonieri.

• În cursul zilei pleacă la Moscova delegaţia guvernamentală română pentru semnarea Convenţiei de armistiţiu cu Naţiunile Unite.

• Elemente înaintate ale Frontului 2 ucrainean ajung în împrejurimile Capitalei care fusese eliberată de armata română şi de formaţiunile de luptă patriotice organizate de partidul comunist.

30 AUGUST

• La indicaţia Consiliului de Miniştri, Corpul de munte execută un impetuos atac pe direcţia Ilieni-Sf. Gheorghe-Odorhei, respingînd forţele inamice pe o adîncime de 7—10 km şi eliberînd primele localităţi cotropite de horthyşti în 1940.

• Primele unităţi sovietice sînt primite cu flori şi aclamaţii de cetăţenii Capitalei.

• Marele Stat Major emite Directiva operativă nr. 51 prin care se stabilesc noi misiuni armatelor operative române în vederea continuării luptelor împotriva trupelor hitleriste pentru eliberarea deplină a patriei de sub ocupaţia horthysto-hitleristă.

31 AUGUST

• Se încheie cu succes lichidarea rezistenţelor germane din zona petroliferă a Ploieştiului, unde au fost capturaţi în final 9 076 de militari hitlerişti.

• Concomitent sînt zdrobite trupele inamice din zona Vîrciorova, Gura Văii (la vest de Drobeta-Turnu Severin).

• Prin lupta eroică a armatei române şi a formaţiunilor de luptă patriotice a fost eliberat în intervalul 23—31 august 1944 întregul teritoriu naţional aflat atunci sub jurisdicţia guvernului român. Cu pierderi minime (8 586 militari), 37 de divizii române, la care se adăugau unităţile şi marile unităţi de aeronautică, marină şi de alte arme, însumînd 465 500 de militari, au scos din luptă 61 000 de militari germani, ceea ce echivalează cu efectivele a şase divizii ale Wehrmachtului; concomitent au fost capturate 222 de avioane, 438 de nave şi numeroase alte materiale de război.

■ A.D.

PE BARICADELE LUI AUGUST '44

— mărturii din acele zile fierbinţi —

Zilele fierbinţi ale lui August '44 şi-au avut cronicarii lor. Ne-au rămas, peste timp, mărturii numeroase despre fapte şi oameni, care întregesc imaginea tumultuoasă a marelui eveniment istoric. Totuşi, atîtea episoade ale luptei s-au pierdut în anonimat; atîtea întîmplări au rămas acoperite de vălul uitării...

Cu acest gînd ne-am aplecat asupra unor scrisori, fragmente de jurnal, relatări ale unor participanţi la luptele împotriva trupelor hitleriste, cu dorinţa de a aduce în faţa cititorilor noi aspecte ale acestei uriaşe încleştări, ale momentului în care un întreg popor, o întreagă armată au întors ca un singur om armele împotriva adevăratului său duşman — fascismul hitlerist.

Încă din primele ore ale noii ere care începea, oamenii au pus mîna pe arme, înţelegînd, cu bucurie şi speranţă, că sosise o clipă istorică, momentul decisiv al cuceririi adevăratei libertăţi. Sentimentele antihitleriste ale poporului, ale militarilor aveau acum să se manifeste în voinţa de luptă, în dorinţa şi hotărîrea de a nimici trupele hitleriste de pe teritoriul ţării.

— Eram sublocotenent de rezervă, îşi aminteşte **profesorul emerit Dumitru Făget** din Bucureşti. Mă aflam împreună cu compania antitanc dislocată la sud-vest de Constanţa, în satul Cumpăna. Vestea răsturnării regimului antonescian şi a întoarcerii armelor a fost primită cu bucurie de toţi ostaşii şi ofiţerii. Ziua cea mare, ziua libertăţii, sosise...

— Care a fost prima misiune primită în acel moment istoric?

— Compania noastră a primit ordin să se amplaseze pe şoseaua Constanţa-Eforie, interzicînd pătrunderea coloanelor germane. A doua zi, împreună cu subunităţi din regimentele 13 artilerie şi 34 infanterie, ne-am îmbarcat în tren şi am pornit spre Bucureşti. La 25 august, în zorii zilei, am debarcat în gara Pantelimon şi am pornit pe linia de centură a Capitalei. În marginea pădurii Tunari, militarii trimişi în cercetare ne-au adus vestea că în pădure se aflau baraci germane şi, în preajma lor, autocamioane încărcate cu material de război. Detaşamentul nostru a tăiat firele de telefon germane şi a pus tunurile în bătaie, apoi i-am somat pe hitleriştii din pădure să se predea. Aşa a început drumul nostru de luptă în războiul antihitlerist...

Plutonierul major în rezervă Ioan Biz din Bistriţa ne relatează într-o scrisoare momente din biografia sa. În satul său, Monor, judeţul Bistriţa-Năsăud, ocupat vremelnic prin Dictatul de la Viena, horthyştii instauraseră teroarea. Pe flăcăii din sat i-au luat la militărie; un

învățător devenit „comandant" îi supunea pe tineri la tot felul de șicane; într-o zi l-a pălmuit pe Ioan Bîz pînă la sînge, fiindcă nu știa să cînte marșul lui Horthy. În octombrie 1941, sătul de viața grea sub ocupație străină, tînărul a trecut linia de demarcație împreună cu doi prieteni și s-a prezentat autorităților române...

„Evenimentele din august 1944 m-au găsit ca subofițer într-o unitate din Capitală, relatează

La porțile albastre ale orașului au fost săvîrșite fapte de nepieritoare vitejie (artileriști români în poziție de tragere la podul Băneasa în dimineața zilei de 24 august 1944)

Ioan Bîz. În noaptea aceea memorabilă, prima noapte a libertății noastre, am participat cu subunitatea mea la neutralizarea gărzii hitleriste de la fabrica „Mociornița", care fusese preluată de armata germană. Am avut satisfacția să-l dezarmez eu însumi pe comandantul trupei germane din fabrică, un maior foarte trufaș. A doua zi dimineața am plecat cu ostașii la marginea de nord a Capitalei unde se dădeau lupte îndîrjite pentru oprirea trupelor hitleriste ce voiau să pătrundă în oraș. Acolo am fost rănit și evacuat la spitalul Colțea. De pe patul de suferință am urmărit cu nesaț evenimentele. În sufletul meu bucuria pentru victoriile ostașilor noștri se îmbina cu regretul de a nu fi putut continua lupta..."

Despre cea dintîi misiune de luptă ne relatează și **căpitanul (r) Petre Bălan** din Brăila. În vara lui 1944, autorul scrisorii era sublocotenent la centrul de specializare pentru artilerie, dislocat în pădurea Vulpache din nordul Bucureștiului. El își amintește despre starea de spirit antihitleristă a ostașilor, despre comportarea trufașă a militarilor germani cu care avea prilejul să se întîlnească. „Joi, 24 august, în zorii zilei, comandantul ne-a adunat și ne-a spus că guvernul antonescian fusese răsturnat, iar România a întors armele împotriva Germaniei hitleriste. După ce s-a potolit entuziasmul cu care ostașii noștri au întîmpinat vestea cea mare, comandantul a luat măsuri de pregătire pentru luptă. Mi s-a încredințat o subunitate dotată cu puști-mitraliere, iar la 25 august am primit ordin să atacăm aeroportul german de la Crețulești. Am primit muniție și cîteva lăzi cu grenade și ne-am răspîndit în trăgători, înaintînd prin pădure. Am ajuns la o porumbiște; dincolo de ea priveliștea se deschidea deodată — un teren dreptunghiular, avînd în stînga șase avioane de luptă, iar nu departe de ele o avionetă. În colțul celălalt al aeroportului erau două barăci. La sosirea noastră n-am sesizat nici o mișcare; aeroportul părea pustiu. Am dat ordin ostașilor să se adăpostească în șanțul care mărginea terenul. Curînd, un hitlerist a apărut dintr-o baracă, fluturînd spre noi un steag alb. I-am ieșit în întîmpinare și i-am cerut, după cum mi se ordonase, ca militarii hitleriști de pe aeroport să depună armele și să se lase totul intact. A cerut răgaz să raporteze comandantului. După un timp, parlamentarul s-a întors iarăși: „Comandantul refuză să se predea". În aceeași clipă, avioneta începuse să ruleze pe pajiște, cu intenția de a decola spre Otopeni. Am comandat foc cu toate armele. Lovită de gloanțele noastre, avioneta s-a oprit și pilotul a coborît. În cîteva minute, aeroportul și cele șase avioane de luptă erau în mîinile noastre".

Între faptele de arme mai puțin cunoscute din timpul primelor zile ale războiului antihitlerist trebuie să notăm și acțiunile batalioanelor fixe din Apuseni, care aveau misiunea să oprească încercările de ofensivă hitleristo-horthyste pînă la sosirea trupelor române. Un asemenea episod ne-a relatat **profesorul Ioan T. Roșa,** veteran de război din comuna Pesaga, județul Alba.

„Subunitățile din Munții Apuseni erau formate din locuitori mai vîrstnici și muncitori mobilizați pentru lucru la mine și exploatări forestiere. La vestea că Divizia 7 horthystă încerca să pătrundă pe Valea Arieșului, în toate satele au bătut clopotele, iar tulnicele și goarnele au dat semnal de primejdie. Încă din primele zile, în zona din Valea Iarii dușmanii au cunoscut dîrzenia, curajul și vitejia locuitorilor din comuna Hășdate. Plutonul comandat de învățătorul Dumitru Tăuțan a lăsat coloana inamică să pătrundă în dispozitivul nostru, apoi a dezlănțuit focul prin surprindere, silindu-l să se retragă. La 27 august, pe Muntele Mare, plutonul 3 din compania 2, comandat de locotenentul de rezervă Todea Enea Ludovic, a primit ordin să atace aerodromul militar hitlerist amenajat la Neteda. Aerodromul era păzit cu strășnicie, dar vitejia și hotărîrea ostașilor noștri

Coloană de prizonieri hitleriști capturați de ostașii noștri în timpul luptelor din Capitală

și-au spus cuvîntul: după o luptă înverșunată unitatea de pază hitleristă a fost nimicită".

În Capitală și pe Valea Prahovei, în Apuseni, ca și în porturile de pe Dunăre, ostașii și ofițerii români, alături de locuitorii satelor și orașelor, au luptat cu dîrzenie și abnegație împotriva forțelor hitleriste, aducîndu-și contribuția la victoria revoluției din August '44.

■ **Colonel ION ARAMĂ**

STRĂLUCITĂ PAGINĂ DE EPOPEE NAŢIONALĂ:

Bucureşti — August 1944

Ca de atîtea ori în îndelungata şi eroica existenţă a poporului nostru, Bucureştiul a îndeplinit un rol de primă mărime în desfăşurarea victorioasă a revoluţiei române din August 1944. Oraş cu o existenţă de peste cinci secole, capitala ţării a reprezentat, în contextul derulării operaţiilor militare ale celui de-al doilea război mondial, un obiectiv strategic de importanţă deosebită. Acest fapt explică atît deosebita atenţie care i s-a acordat de către factorii de decizie politico-militară ce au pregătit şi condus revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, cît şi măsurile adoptate de comandamentul german pentru a se evita orice disfuncţionalitate ce putea să apară ca urmare a intensificării mişcării de rezistenţă ce cuprinsese întreaga naţiune română.

În Bucureşti funcţionau la 23 august 1944: Comandamentul suprem naţional, ministerele şi organele centrale administrative, importante structuri ale ierarhiei superioare militare, cel mai mare post de radio, centre de transmisiuni, alte obiective şi elemente româneşti de asigurare logistică. De asemenea, în oraş erau dislocate importante efective hitleriste, sediile misiunilor germane pentru armata de uscat (venită în România încă din octombrie 1940) şi pentru armata aerului, diferite comandamente de nivel operativ, oficii şi servicii de campanie, inclusiv organele naziste de spionaj şi S.S., efectivele inamice dislocate în oraş ridicîndu-se la 8 000 de militari, la care se adăugau alţi 10 000 aflaţi în împrejurimi, alte unităţi şi mari unităţi ce puteau interveni direct de pe frontul de est, din Bulgaria sau din adîncimea dispozitivului strategic german.

Forţele române din interiorul Bucureştiului, subordonate Comandamentului Militar al Capitalei, numărau la 23 August aproximativ 7 000 de militari, aparţinînd regimentelor de gardă-călare, 6 şi 21 infanterie, 4 roşiori, 2 călăraşi-cercetare şi 2 care de luptă.

Aceste efective au fost alarmate imediat după ora 18 şi în scurt timp au ocupat dispozitivul ordonat pentru blocarea obiectivelor inamicului. Acţiunile de luptă au început încă în noaptea de 23 spre 24 august, în scurt timp fiind anihilate unele din cele mai importante structuri de comandament germane.

Concomitent, spre Capitală au fost dirijate o parte din forţele diviziilor 9 infanterie, 8 cercetare-moto, alte subunităţi şi formaţiuni militare.

După numai 24 de ore de la declanşarea revoluţiei, a fost anihilată Misiunea militară germană pentru armata aerului, trupele române din Capitală, în strînsă colaborare cu formaţiunile de luptă patriotice şi cu sprijinul preţios al populaţiei, capturînd şi dezarmînd unităţile şi formaţiunile germane cantonate în obiectivele din parcurile „Filipescu", „Bonaparte", hotelurile „Grand" şi „Princiar", Societatea „Schenker". În zorii zilei de 25 august, la peste douăzeci de ore de luptă neîncetată, ostaşii români (două companii din Regimentul 21 infanterie, un escadron din Regimentul 2 călăraşi, sprijiniţi de trei tanchete şi un escadron de pionieri din compunerea rezervei Comandamentului Militar al Capitalei) au zdrobit puternica rezistenţă inamică organizată la sediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat ce funcţiona în localul Şcolii Superioare de Război (astăzi Academia Militară), capturînd cîteva sute de prizonieri şi importante materiale de război.

În acea zi, forţele revoluţionare române au pus stăpînire în total pe 42 de obiective hitleriste din interiorul oraşului, iar o zi mai tîrziu — pe 26 august — întreaga Capitală era complet eliberată prin efortul exclusiv şi lupta eroică a armatei, formaţiunilor patriotice şi populaţiei.

Pentru aceşti militari germani, războiul a luat sfîrşit

Făcîndu-se ecoul marii izbînzi, mijloacele de comunicare în masă au adus la cunoştinţa întregii lumi această importantă victorie românească. Ziarul „România liberă" comunica la 26 august succesul, anunţînd: *„Capitala României este liberă şi absolut asigurată"*; postul de radio Londra sublinia că *„Rezistenţa trupelor germane din interiorul Bucureştiului a fost zdrobită"*, iar „Pravda" consemna o zi mai tîrziu că *„Bucureştiul se află ferm în mîinile noului guvern român"*.

Căpitan ILIE SCHIPOR

ÎN VÎLTOAREA DE FOC

Alături de întreaga armată, în luptele eroice duse pentru eliberarea Capitalei în zilele fierbinți ale insurecției un rol important l-au avut și trupele de parașutiști. Faptele lor, consemnate în documentele militare ale vremii, reprezintă mărturii grăitoare ale acțiunilor îndrăznețe întreprinse de ostașii în uniforme albastre împotriva forțelor hitleriste ce asaltau Bucureștiul. Redăm în continuare unele aspecte inedite ale participării parașutiștilor la acțiunile fierbinți din zilele glorioase ale lui August 1944, așa cum reies din documente recent descoperite în Arhiva Muzeului Militar Central *(fond Manuscrise-Diverse 3, dosar 670)*. **(V.A.)**

„Compania 8 parașutiști a fost adusă în seara zilei de 23 august de la Albești, lîngă Curtea de Argeș, și instalată la Băneasa, la 1 km de liziera pădurii — nota în carnetul său de însemnări locotenentul Ion Albu. **Trupele germane, cifrate la 500 de soldați și ofițeri, majoritatea din trupele de aviație, ocupau aerodromul unde erau aprovizionați pe calea aerului cu muniții de către avioanele de transport. Plutonul 1 a dus tot greul. A atacat cu putere inamicul, producîndu-i mari pierderi. În timpul luptei a căzut vitejește sublocotenentul Giurgiu în timp ce trăgea cu mitraliera. Am fost lovit la brat de un cartuș exploziv dum-dum, amputîndu-mi-se brațul".**

„Pe 25 august — nota adjutantul parașutist Simion Preda — **mă găseam în stînga frontului și aveam în apropiere hangarul LARES; inamicul ținea cu foc tot flancul stîng. Muniția era pe terminate și noaptea, împreună cu 9 elevi din grupa pe care o comandam, observînd toate mișcările inamicului, am hotărît să atacăm hangarul LARES. Datorită instrucției speciale și a curajului, cu ajutorul grenadelor de mînă am desfășurat un atac prin surprindere și am reușit să punem mîna pe armele automate, care țineau sub foc aripa stîngă a frontului, și să întoarcem aceste arme împotriva inamicului. Am luat 10 prizonieri, iar patru germani au fost grav răniți. Batalionul a fost citat prin ordin de zi pe armată".**

„Compania de sub comanda căpitanului Mihai Tanțu din care făceam și eu parte — nota locotenentul (r) Iosif Sîngeorgean — **a fost transportată de la Pantelimon la Pipera și a intrat imediat în acțiune, căutînd să zădărnicească intențiile inamicului care căuta să se organizeze pentru atacarea aeroportului Pipera și să pătrundă în oraș. În această acțiune de luptă a fost rănit sublocotenentul Liviu Tetcu.**

Subunitatea de sub comanda mea, avînd ca subaltern pe sublocotenentul Ion Petroșanu, dotată cu aruncătoare de 60 mm și mitraliere, a atacat baza de plecare a germanilor, care se organizau pe liziera pădurii și în partea de nord a aeroportului. A căzut la datorie sublocotenentul Eugeniu Giurgiu, iar sublocotenentul Ion Pop din Cluj a fost grav rănit, a doua zi, la Băneasa. Avioanele Stukas (Ju. 87) ne-au bombardat două ore, fără a ne produce pierderi mari. Sublocotenentul Alexandru Costeanu a fost rănit.

La 25 august ne-am mutat în zona aeroportului Băneasa, unde s-au dus lupte grele în jurul aeroportului, fiind sprijiniți de aruncătoare de 81,4 mm și de 120 mm. La un moment dat am fost încercuiți, fără nici o posibilitate de repliere. În această încercuire au căzut eroic adjutantul stagiar Ion Simion și sergentul Nicolae Grideanu. După cîteva ore de rezistență am primit ajutoare prin sergenții Costache și Lupan. Lupta care a urmat, corp la corp, a fost cruntă, dar fasciștii au fost nimiciți. În aceeași zi, o subunitate comandată de sublocotenentul Ion Tetcu a atacat o tabără germană, făcînd numeroși prizonieri și capturînd zeci de mașini. Unitatea a fost citată prin ordin de zi pe Capitală".

23 AUGUST 1944 — aprecieri și comentarii externe

• Încununare a unui trecut glorios de lupte purtate de-a lungul veacurilor împotriva exploatării și asupririi, pentru dreptate socială și libertate națională, pentru independență și suveranitate, victoria revoluției din August 1944 a avut un puternic ecou în opinia publică progresistă internațională, fiind salutată în termeni elogioși.

• Abia se stinseseră în eter ecourile proclamației care anunța țării și lumii hotărîrea României de a-și lua soarta în propriile mîini, și numeroase agenții de presă, posturi de radio, oameni politici, cadre militare au început să interpreteze consecințele sale majore în desfășurarea celei de-a doua conflagrații mondiale.

• Primele aprecieri la adresa insurecției române îi conferă acesteia înalte calificative, rezultate din înseși împrejurările concrete în care a fost realizată, din urmările catastrofale ușor previzibile pe care avea să le antreneze pentru cel de-al III-lea Reich.

• La 24 august 1944, Radio Londra releva că: **„Fapta României constituie un act de mare curaj și acest act va grăbi sfîrșitul războiului (...) Prăbușirea hitleriștilor se apropie cu**

ÎN ÎMPREJURIMILE

Concomitent cu acțiunile militare desfășurate de forțele revoluționare române pentru lichidarea punctelor de rezistență hitleristă din interiorul Bucureștiului, comandamentul național a acordat o atenție deosebită interzicerii încercărilor inamicului de a pătrunde în Capitală.

Tentativa unei coloane germane de a rupe, în dimineața zilei de 24 august, au încercat, în zilele de 24 și 25 august, să forțeze intrarea în oraș venind dinspre comuna Măgurele.

Pagini remarcabile de eroism au fost înscrise de către militarii și formațiunile de luptă patriotice ce au eliberat, între 24 și 28 august, zona de nord a orașului, interzicînd pătrunderea inamicului în lungul șoselelor Otopeni — Băneasa, Mogoșoaia — Străulești și Tunari — He-

apărarea organizată de Regimentul 2 călărași-cercetare, grupe de premilitari și cetățeni înarmați, în partea de sud-est a orașului, a fost anihilată cu toate că încercarea a fost reluată, în zona intersecțiilor șoselelor dinspre Alexandria și Giurgiu, de mai multe ori.

În aceeași zi a fost anihilată o altă grupare inamică ce a atacat în lungul comunicației Pitești — București. Ostașii aparținînd batalionului 1 din Regimentul 6 călărași și unor subunități din Regimentul 2 vînători au făcut, în urma încheierii cu succes a acestei acțiuni, peste 100 de prizonieri.

La bariera Rahova, militarii regimentelor 1 artilerie antiaeriană, 2 călărași-cercetare, tinerii din formațiunile de pregătire premilitară și populația din cartier s-au acoperit de glorie nepieritoare respingînd trupele hitleriste ce

răstrău și ulterior lichidînd prezența hitleristă pînă pe aliniamentul Căciulata, Baloteşti, Săftica, Tămășani, Buftea.

În dimineața zilei de 24 august, o grupare germană transportată în 20 de autocamioane și întărită cu șase piese de artilerie, ce încerca să pătrundă spre oraș pe la podul Băneasa, a fost anihilată prin tragerile precise executate de tunarii și tanchiștii români ce apărau împreună cu escadronul 2 din Regimentul 2 gardă călare acest obiectiv important din partea de nord a orașului.

Alte tentative ale inamicului au fost zădărnicite de grupele de muncitori înarmați de la depozitul de carburanți „Distribuția" și alte întreprinderi bucureștene.

Începînd cu dimineața zilei de 25 august s-a declanșat asaltul asupra efectivelor germane din

obiectivele inamicului amplasate la nord de calea ferată Chitila — Pantelimon. După o oră de luptă a fost lichidată gruparea germană din zona fabricii de zahăr Chitila, ce număra circa 300 de militari hitlerişti. În urma succesului repurtat de către subunităţile române la Odăile, în seara aceleiaşi zile a fost interceptată şoseaua Bucureşti — Ploieşti în dreptul kilometrului 19. Artileriştii români din zona

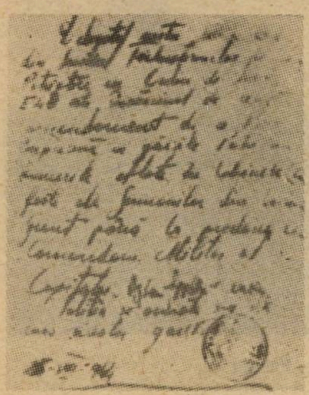

Document al Comandamentului formaţiunilor de luptă patriotice, prin care se ordona unei grupe să execute o misiune

acestei localităţi au acţionat exemplar atît deservind tunurile din dotare, cît şi în lupta corp la corp, lichidînd militarii inamici infiltraţi în poziţia de tragere a bateriei.

La 26 august s-a declanşat asaltul asupra efectivelor germane dislocate pe aeroporturile Băneasa şi Otopeni, în pădurile Băneasa, Tunari şi Dumitrescu. Luptele au continuat cu o deosebită înverşunare pînă la 28 august, zi în care atît Bucureştiul, cît şi toate împrejurimile sale erau complet eliberate.

Forţele revoluţionare ce au acţionat în zona Capitalei au repurtat în cele şase zile de luptă o victorie categorică asupra trupelor hitleriste. Au fost luaţi prizonieri 6 998 militari, între care şapte generali, 536 ofiţeri şi 1 282 subofiţeri, cărora li se adaugă numeroşi morţi şi răniţi, importante cantităţi de armament şi tehnică militară. Din rîndul luptătorilor noştri au căzut eroic la datorie sau au fost răniţi circa 1 400 de soldaţi, subofiţeri şi ofiţeri.

La 30 august, cînd populaţia Bucureştiului întîmpina avangărzile trupelor sovietice ce au ajuns în Capitală, oraşul era complet eliberat, prin lupte grele şi cu multe sacrificii, de către forţele revoluţionare române: armata, formaţiunile de luptă patriotice, populaţia — care a sprijinit neîncetat revoluţia de eliberare din August 1944.

■ Căpitan ILIE SANDU

CAPITALEI

paşi repezi, iar zilele nemţilor din Balcani pot fi numărate pe degete".

● În zorii aceleiaşi zile, Agenţia „Reuter" comenta astfel evenimentul: **„Grupul de armate germane care apără regiunea Galaţi, între Carpaţi şi Marea Neagră, este în mijlocul unei ţări acum ostile, iar căile de comunicaţie cu spatele sînt nesigure. Drumul spre Bulgaria, Iugoslavia de est şi Ungaria este deschis. De asemenea, Dunărea este nu mai puţin deschisă Armatei Roşii, iar cîmpia ungară şi Budapesta sînt acum direct ameninţate** (...). **Consecinţele pentru viitorul mers al războiului sînt incalculabile".**

● Şi la Moscova se receptase dimensiunea strategică majoră a actului istoric din August 1944. Ziarul „Pravda" din 27 august aprecia: **„Ieşirea României din Axa fascistă are importanţă nu numai pentru poporul român. Lovitura dată întregului sistem al dominaţiei germane din Balcani nu poate fi subestimată".**

● Pentru „Le Parisien Libéré", 23 August românesc apărea încărcat de grave consecinţe pentru maşina de război nazistă: **„Germania vede deschizîndu-se nu numai o breşă uriaşă în frontul de est, dar pierde şi acoperirea naturală a sistemului său balcanic. De acum înainte, întregul sistem balcanic este deschis armatelor ruse".**

● Intitulat semnificativ **Semnalul final,** comentariul ziarului suedez „Dagens Nyheter", pe marginea evenimentelor din România, releia că de la acea dată **„a început adevărata fază de terminare a războiului"** şi că sistemul de dominaţie german din sud-estul Europei **„a primit o lovitură hotărîtoare din punct de vedere militar, cît şi politic, care va avea urmări decisive asupra situaţiei din întreaga Europă".**

● Un adevăr subliniat şi de ziarul turc din Istanbul „Cumhuriyet", la 25 august 1944, care scria că germanii, datorită actului curajos al României **„vor fi obligaţi să se retragă din toată regiunea Balcanilor şi, astfel, se va deschide calea Aliaţilor spre centrul Europei** (...) **Se observă că ieşirea României din război va accelera sfîrşitul războiului".**

● Concluzia trasă de comentatorii de presă şi radio, de istorici şi politologi din analiza evenimentelor, din calculele efectuate prin comparaţie cu alte operaţii strategice aliate este aceea că, prin consecinţele sale militare, politice şi economice, care s-au bucurat de o largă recunoaştere internaţională, întoarcerea armelor de către România împotriva Germaniei hitleriste a determinat scurtarea distrugătoarei conflagraţii cu circa 200 de zile.

■ Căpitan dr. ŞTEFAN PÂSLARU

LUPTA PENTRU STĂPÎNIREA SPAȚIULUI PETROLIFER

În desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată la 23 August 1944, Valea Prahovei — zonă de importanță economică și strategică deosebită — a reprezentat un spațiu în care confruntarea cu ocupanții hitlerişti a atins o cotă maximă de intensitate imediat după luptele desfășurate la București. La 23 august 1944, pe Valea Prahovei erau dislocate importante forțe militare hitleriste (peste 29 000 de militari) cărora Corpul 5 teritorial român le-a opus aproximativ 23 000 de oameni. Deși raportul de forțe avantaja pe inamic, superior și în ceea ce privește mijloacele tehnice de luptă, trupele române au avut în permanență de partea lor alți factori de putere și tărie: formațiunile de luptă patriotice organizate de comuniști, masele largi populare, cauza dreaptă și nobilă a luptei pe care o desfășurau, voința și hotărîrea nestrămutată de a elibera cît mai rapid și în totalitate țara de inamicul cotropitor.

Luptele pentru stăpînirea orașului Ploiești, cel mai mare centru urban al zonei petrolifere, au fost deosebit de violente, fiind declanșate încă din noaptea de 23 spre 24 august 1944. Înfrățiți cu muncitorii, ostașii români au asaltat cu vigoare trupele hitleriste la Ploiești, Moreni, Bucov, Cîmpina, Tîrgșorul Nou, Azuga, Comarnic, Păulești, practic în întregul spațiu prahovean, reușind peste tot să preia și să păstreze inițiativa în luptă, să salveze de la distrugere rafinăriile și celelalte instalații petrolifere, alte obiective economice etc. În apriga înfruntare cu inamicul s-au remarcat prin vitejie și eroism numeroase colective ostășești și de oameni ai muncii, care au ridicat pe noi trepte virtuțile glorioase de luptă ale poporului român.

În cursul celor aproape nouă zile de înfruntări trupele române, sprijinite de detașamente muncitorești și de alte categorii de cetățeni, au capturat peste 9 000 de militari inamici (între care 5 generali, 147 ofițeri și 1 131 subofițeri) făcînd să eșueze total încercarea comandamentului hitlerist de a menține sub stăpînire această zonă și, în caz de forță majoră, să distrugă instalațiile petrolifere. Alungarea trupelor germane din spațiul prahovean a avut importante consecințe militare și economice nu numai pe plan național, dar și internațional. **„Din punct de vedere al economiei de război** — menționează o lucrare de specialitate vest-germană — **aceasta a fost pentru Germania cea mai grea lovitură, se poate spune chiar lovitura decisivă".**

■ Maior D. ALESANDRU

Ostași români atacînd avîntat dispozitivul inamic de la nord de Ploiești

LUPTĂTORII ȘI-AU FĂCUT DATORIA

— convorbire cu comandantul „Detașamentului Păuliș" —

Printre sutele de veterani ai războiului antihitlerist care și-au așternut pe hîrtie faptele și simțămintele se numără și generalul Alexandru Petrescu, fost comandant al renumitului „Detașament Păuliș" și al Școlii militare de subofițeri de rezervă de infanterie Radna. Devenit, ca mulți alți colaboratori, prieten apropiat al redacției, ne vizita adesea, purtînd în permanență cu el un voluminos manuscris. De fiecare dată ne citea cîte un fragment din cele aproape 300 de pagini ale cărții sale. A citi este un fel de a spune, pentru că după două trei fraze lăsa manuscrisul de o parte și comenta pe larg evenimentele pe care le trăise, faptele oamenilor pe care-i comandase. Așa s-au născut aceste însemnări.

Mai întîi, cîteva date privitoare la viața și activitatea sa. Născut la 30 august 1893, în comuna Ciracov, județul Olt, urmează studiile primare în comuna natală, iar pe cele secundare la București. După absolvire, în 1914, este admis la școala militară de infanterie din București, la terminarea căreia i se acordă gradul de sublocotenent. Este repartizat la Regimentul 40 infanterie, unitate cu care va lua parte la campania din 1916 — 1918. La 1 ianuarie 1917 va fi înaintat locotenent. Avansări ulterioare: căpitan la 1 aprilie 1920, maior la 10 mai 1930, locotenent-colonel la 1 iulie 1937 și colonel la 1 iulie 1941. A urmat, între timp, și cursurile Facultății de drept. Între 15 noiembrie 1930 și sfîrșitul lui martie 1936 a activat în cadrul Centrului de instrucție al infanteriei, iar de la 1 aprilie, același an, la Școala militară de ofițeri activi de infanterie București...

— Unde v-au surprins evenimentele de la 23 August 1944?

— În mai 1944 fusesem numit comandant al Școlii de subofițeri de rezervă de la Radna, o localitate situată la 30 km de Arad, pe malul Mureșului. Deși elevii și cadrele școlii erau bine instruiți, cu un excelent moral, am hotărît intensificarea instruirii lor, pentru orice eventualitate, mai cu seamă după ce am fost informat că școala noastră făcea parte, împreună cu alte unități și subunități militare din Lipova, Timișoara, Arad, din **planul de acțiune pentru apărarea teritoriului**, plan ce se încadra — așa cum aveam să aflu mai tîrziu — în amplele acțiuni și măsuri elaborate sub conducerea Partidului Comunist Român care priveau întreaga armată română. În urma deselor rapoarte ce ni se cereau cu privire la capacitatea de luptă a militarilor și ținînd seama de situația de pe front, mulți dintre noi intuiam că trebuie să ne așteptăm la desfășurarea unor evenimente deosebite. În după-amiaza zilei de 23 August 1944 mi s-a comunicat telefonic de la eșaloanele superioare: „Fiți cu ochii în patru!" Nu mai aveam nici un dubiu. Urma să ne confruntăm cu nemții. Toți eram încordați ca un arc. Nici vorbă de panică sau teamă. Să vină mai repede clipa!... Imaginați-vă: chiar în incinta școlii se

Monumentul eroilor de la Păuliș

afla un detașament hitlerist de legătură. La numai cîțiva pași de biroul meu! Sub pretextul întăririi pazei drapelului am instalat pe culoar o gardă cu ordinul de a supraveghea orice mișcare suspectă și a mi se raporta imediat. Militarilor germani le-am explicat că este și în folosul securității lor.

RADIO BOD TRANSMITE...

În timp ce în orașul Brașov și în Țara Bîrsei se desfășurau lupte aprige, care aveau să se încheie pe 25 august 1944, către ora 11, cu zdrobirea ultimelor grupuri dușmane răzlețe și eliberarea deplină a frumosului oraș de sub Tîmpa, un episod de mare dramatism se derula în apropiere, la Bod. Postul de radio de acolo era apărat de o subunitate din Regimentul 89 infanterie, comandată de sublocotenentul Sebastian Rădulescu. În cursul dimineții de 23 august, o puternică formațiune militară germană, transportată cu cîteva camioane, întărită cu tunuri, a atacat vijelios obiectivul. Apăruți prin surprindere, hitleriștii au ucis santinelele și au izbutit să-l sechestreze pe comandant. Apoi, sub amenințarea că-l vor ucide pe ostatic, le-au cerut militarilor aflați în interiorul clădirii să se predea. Fasciștilor le trebuia postul de radio spre a infesta eterul cu otrava propagandei naziste. Dar ostașii români n-aveau printre ei nici unul slab de înger. Cel mai isteț și cu prezență de spirit s-a arătat și le-a făcut semn celor din afară că vrea să spună ceva, chipurile să răspunda la somație. Dar nu dușmanilor s-a adresat el, ci comandantului său căruia i-a strigat să se arunce la pămînt. Instantaneu au răsărit din clădire ceilalți ostași români, dezlănțuind foc năprasnic asupra atacatorilor. În învălmășeala ce s-a creat, ofițerul român a reușit să reintre în dispozitivul subunității sale și să-și conducă mai departe subordonații în temerara lor acțiune.

Postul de radio Bod a continuat să transmită, să îmbărbăteze forțele revoluționare, care triumfau pretutindeni pe întinsul țării.

Colonel (r)
MIRCEA CÂRLOANȚĂ

După ce, în jurul orei 22, am ascultat, cu sufletul la gură, comunicatul transmis la radio, m-a cuprins o bucurie fără margini. N-am să uit niciodată acel moment înălțător. Fără a mai sta pe gînduri, am convocat în birou ofițerii care se găseau în comandament și, cu emoție în glas, le-am comunicat marea veste. Toți radiau de bucurie. Toți au înțeles, din prima clipă, importanța evenimentelor istorice pe care le trăiam și măsurile urgente ce se impuneau în urma situației create. Au fost alertați și comandanții de batalioane care se aflau la Ususău și Dorgoș, cu ordinul de a se deplasa spre Radna. Apoi l-am chemat pe comandantul gărzii. Sublocotenentul Gheorghe Ciocan, în poziție de drepți, m-a ascultat cu atenție. Îi citeam pe față satisfacția cu care a primit conținutul comunicatului radio și ordinul de a dezarma deîndată pe nemți. „Să trăiți, am înțeles! Permiteți-mi să trec la executarea ordinului!" Împreună cu militarii din gardă, sublocotenentul a năvălit în încăperea

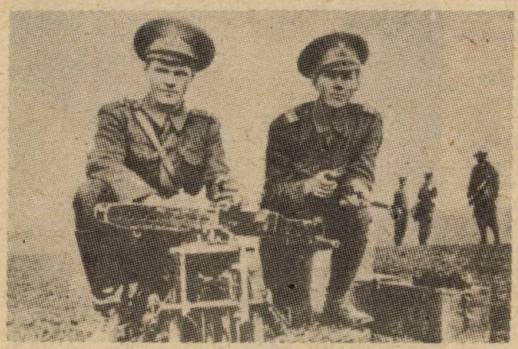

Plutonul de mitraliere comandat de sublocotenentul N. Băncioiu

amintită și i-a dezarmat, fără ca hitleriștii să poată să mai facă măcar un gest. La fel s-a procedat și cu locotenentul Rolle din cantonamentul de la Ususău, arestat de un grup de elevi aflați sub comanda sublocotenentului Aurel Virlan...

Sună telefonul... Apostol Filimon, șeful stației C.F.R. Radna, îmi comunică: „Un tren militar german va trece prin stație, domnule colonel". „Mulțumesc. Vom avea grijă." Am trimis acolo două plutoane de elevi, sub comanda sublocotenentului Virgil Andronescu, cu ordinul de a captura trenul și trupele ce-l însoțeau cu orice preț... În timp ce comandantul trenului, aflat în biroul stației, cerea o locomotivă și cale liberă pentru trenul său, garat intenționat de ceferiști pe ultima linie, sublocotenentul Andronescu a format o echipă de șoc cu care s-a îndreptat spre biroul șefului stației, iar celorlalți elevi le-a ordonat să ia poziții de luptă în jurul trenului. Dîndu-și seama ce se petrece, hitleriștii au coborît din vagoane și au deschis focul împotriva elevilor. Aceștia, fără a se lăsa intimidați, mînați de ura nestăvilită ce o purtau în suflet, la rîndul lor, au dezlănțuit, cu toate armele, un foc necruțător, obligîndu-l pe comandantul hitlerist, arestat între timp, să ordone subordonaților săi depunerea armelor... Două plutoane de elevi au capturat atunci 320 de inamici și o importantă cantitate de armament, muniții, autovehicule și tot ce se mai afla în cele 60 de vagoane ale trenului.

În dimineața zilei de 24 august, la orele 7, după executarea normală a programului administrativ, toate subunitățile școlii, în frunte cu comandanții, se aflau în careu. I-am felicitat pe cei ce cu puțin timp înainte îndepliniseră exemplar misiunea încredințată, după care le-am reamintit datoria ce o au față de patrie și popor, acum cînd întreaga armată a întors armele împotriva Germaniei hitleriste și a aliaților ei. Am încheiat cu cuvintele: „Ne așteaptă clipe de luptă aprigă. Nordul Transilvaniei trebuie realipit la patria mamă". N-am apucat să-mi închei cuvîntarea că un „ura!" puternic, spontan, prelung, a izbucnit din piepturile a o mie două sute de tineri.

— Cînd a luat ființă „Detașamentul Păuliș" și în ce a constat misiunea sa?

— Mai întîi trebuie să amintesc că, pînă la constituirea detașamentului, batalionul 2 elevi al școlii, în colaborare cu alte subunități ale noastre, a luat parte la luptele pentru curățirea orașului Arad de trupele hitleriste, ce-și organizaseră puternice puncte de rezistență. La 27 august 1944, orele opt dimineața, batalionul 2 elevi, împreună cu un batalion de grăniceri, a eliberat suburbia Gai și a zdrobit rezistența inamică de pe aeroportul orașului Arad. În același timp, au fost ținute sub foc continuu punctele de rezistență ale inamicului aflat pe aerodrom, zădărnicind orice încercare a piloților hitleriști de a decola. Au fost distruse cinci avioane de bombardament. A doua zi, în zori, elevii batalionului 2 au pornit impetuos la luarea cu asalt a aeroportului, în strigăte de ura, mînuind cu dibăcie armele, așa cum învățaseră. Împreună cu ei, s-au orînduit în luptă, pe celelalte laturi ale aerodromului, și subunități ale Detașamentului Arad. Și de această dată dușmanul a fost înfrînt!... Bilanțul: capturarea a 36 de avioane de diferite tipuri, 9 motoare de avion, 3 vagoane cu materiale sanitare, 10 autocamioane, 4 autosanitare, 2 autoturisme și alte materiale, precum și un important număr de prizonieri. În timpul acțiunilor din zona Arad, de un real folos ne-a fost populația civilă — muncitori și țărani —, unii dintre ei luptînd cu arma în mînă, aprovizionînd trupele cu muniții sau culegînd informații prețioase de la inamic. Un exemplu de patriotism și curaj îl constituie tînăra Maria Deheleanu, care nu numai că, în calitate de telefonistă, ne-a oferit informații importante, dar a participat și ea, alături de ceilalți cetățeni, la aprovizionarea cu muniții, ajungînd pînă în linia întîi. A căzut lovită de un glonț ucigaș...

Comandantul detașamentului, colonelul Alexandru Petrescu

La 11 septembrie am fost numit comandant al „Detașamentului Păuliș" constituit inițial din batalioanele 1 și 2 elevi din școala noastră și un batalion din regimentul 96 infanterie. Misiunea detașamentului: apărarea Defileului Mureșului în zona Păuliș-Miniș — Ghioroc-Cuvin... Din nou, gata de luptă. În dimineața zilei de 14 septembrie au avut loc primele ciocniri cu inamicul...

■ **GH. LUCIAN**

Și ei au luptat la Păuliș: elevul sergent Aurel Cărare...

Proiectile de toate calibrele, bombe de aruncător zguduie pămîntul din temelii. Artileria noastră nu pierde momentul. Ciocanele de foc răscolesc pozițiile inamice, văzduhul clocotește. Elevii, subofițerii, ofițerii sînt gata să facă scuturi din piepturile lor. Cîteva tancuri dușmane, urmate de infanteriști, se apropie de șanțul anticar, îl trec și pătrund în poziția noastră. Lupta capătă o violență dramatică. Ieșim la contraatac, furia noastră este de nestăpînit; aruncăm cu grenade, tragem vînătorește cu arma, folosim baioneta, încingem lupta corp la corp. Nemți și horthyști, de-a valma, sînt răpuși de brațele noastre viguroase. În vîltoarea contraatacului este lovit de un glonț vrăjmaș sublocotenentul Gheorghe Cismaru de la compania a 6-a. Se prăbușește cu mîna întinsă spre înainte. La comanda plutonului trece elevul sergent Comănescu. Cade și el. Îi ia locul elevul sergent Tiberiu Jovi. Are aceeași soartă. Nu înainte de a scoate din luptă 17 horthyști.

Respins peste șanțul anticar, inamicul nu renunță la ideea de a rupe linia noastră de apărare. De data aceasta vizează flancul drept al companiei comandate de căpitanul Ioan Fătu. Este amenințată poziția întregului batalion de elevi. În această situație, compania a 7-a elevi execută un contraatac fulgerător. Surprins, dușmanul lasă pe cîmpul de luptă 29 de morți și 67

„AȚI SECERAT VAL DUPĂ VAL..."

La 14 septembrie 1944, în jurul orei 14,30, forțe copleșitoare inamice se aruncă cu furie asupra apărătorilor din defileul Mureșului. Mitraliera elevului sergent Ecovescu seceră necruțător. Dușmanul spumegă de furie „că nu poate să înfrîngă rezistența cadeților". Apa șanțului anticar din fața poziției noastre capătă o culoare roșietică. Elevii sergenți Dascălu și Ecovescu rezistă eroic la mitraliere. În fața țevilor supraîncălzite este o pînză de foc prin care nu se poate trece. Schijele proiectilelor trase de pe tancurile ce fumegă la orizont retează însă cele două brave lujere. Bilanțul primei zile se soldează pentru noi cu moartea celor doi elevi sergenți. Inamicul lasă pe cîmpul de bătaie 18 tancuri, trei mașini de luptă, zeci de morți și răniți...

Noaptea își întinde întunericul de catran peste cîmpia Păulișului. Mănînc dintr-o conservă și mă gîndesc la ce va fi mîine. Din cînd în cînd se aud schimburi de focuri: sînt grupele de incursiune și cercetare la inamic. Veghem în tranșee toată noaptea. Nu-mi iese din minte obrazul prelung al elevului sergent Dascălu, mitraliorul nostru de elită. E o zăpușeală teribilă în inima mea. În zori, inamicul deschide focul cu toate gurile de artilerie. Bănuim că va trece la atac. Așteptăm în adăposturi să se liniștească bombardamentul.

...căpitanul Aurelian Popescu

Un grup de elevi ai „Detaşamentului Păuliş"

Au fost ultimele lui cuvinte. Elevii sergenţi Slobodan Lera şi Dumitru Mechenici se năpustesc asupra horthyştilor, îndemnîndu-i şi pe ceilalţi. În aceste clipe hotărîtoare, compania a 7-a, comandată de căpitanul Aurel Popescu, împreună cu elevii din compania a 6-a, comandaţi de sublocotenentul Nicolae Toma, pornesc vijelios la contraatac. Încercînd să treacă şanţul anticar, inamicul nu mai are resurse. Mulţi duşmani îşi găsesc sfîrşitul în acest „cazan al lui Satan", împinşi de bravii elevi cu galben la capelă... Cinci zile de atacuri disperate! Cinci zile în care inamicul nu cîştigă nici o palmă de teren! În dimineaţa zilei de 19 septembrie, comandantul detaşamentului ordonă ca horthyştii să fie alungaţi din localităţile Ghioroc şi Cuvin. În scurt timp, ultimele rămăşiţe fasciste se retrag în dezordine. Liniştea odihnitoare se aşterne iarăşi peste cîmpia Păulişului, iar în aer se simte parfumul toamnei coborîte pe dealurile Cladovei. Se ordonă *Apelul*. Trei ofiţeri — căpitanul Ioan Fătu, sublocotenentul Gheorghe Cismaru şi sublocotenentul Darius Popescu şi 39 de elevi sergenţi nu mai răspund *Prezent*. Aud şi acum, după 45 de ani, cuvintele comandantului şcolii de subofiţeri de rezervă din Radna, colonelul Alexandru Petrescu: *„Ofiţeri, subofiţeri şi elevi! Aţi bătut oţelul tancurilor şi nu v-aţi înfiorat; aţi secerat val după val, zi după zi, puhoiul de honvezi şi aţi rămas neclintiţi într-o înfrăţire de moarte cu pămîntul nostru scump. A picurat sînge din sîngele vostru, sfîntind o dată mai mult legătura cu pămîntul!"*

AUREL CĂRARE,
fost elev sergent în „Detaşamentul Păuliş"

de prizonieri, dar iniţiază al treilea atac. Din puhoiul fascist se desprind două grupuri pentru a învălui cuibul de rezistenţă al căpitanului Fătu. Acesta organizează o apărare circulară, însă forţele sînt inegale. Căpitanul Fătu cade lovit de o grenadă horthystă.

— Nu vă lăsaţi, vulturii mei! îi încurajează pe elevi. Trageţi, izbiţi cu baioneta, loviţi cu patul armei!

Rănit, se avîntă la atac, dar este lovit din nou.

— Să contraatace compania! Victoria va fi a noastră!

NOAPTE DE COŞMAR

A patra zi de luptă a „detaşamentului"... Cea mai grea pentru subunitatea pe care o comandam! Rîndurile plutonului 1 din compania 1 se subţiaseră: elevii Lungulescu şi Stamatoiu căzuseră, alţi şaptè răniţi şi patru capturaţi în două acţiuni de cercetare nereuşite însemnau pentru noi o pierdere grea. Veşti de la „vecini", proaste: în compania a 6-a mai rămăsese un singur ofiţer, sublocotenentul Nicolae Toma, care rezista cu dîrzenie la canton, sprijinit de plutonul de mitraliere al sublocotenentului Nicolae Băncioiu.

Către prînz, am primit ordin să mut dispozitivul plutonului pe dealurile de lîngă biserica din Miniş, „călare" pe şosea, iar în locul nostru să vină plutonul comandat de sublocotenentul Darius Popescu, care fusese greu încercat în noaptea ce trecuse.

Abia am executat ordinul, făcînd legătura la vedere cu batalionul 1 din Regimentul 96 infanterie, şi jos, unde aveam punctul central de rezistenţă, a şi început sarabanda exploziilor. Am plecat repede într-acolo. Pe drum, un agent: *„Din ordinul comandamentului, preluaţi comanda companiei : Căpitanul Nicolae Drăghici a fost grav rănit şi evacuat"*... Încă unul, deci, dintre cei mai buni!

A început bombardamentul: artilerie, aruncătoare de mine pe toată lungimea şi adîncimea liniilor noastre. Mi-am dat seama că inamicul pîndea lăsarea întunericului... Aşteptam calmi, în gropi, cu armele şi grenadele pregătite.

Am trecut lîngă puşca-mitralieră a grupei a doua. La adăpostul întunericului, iată primele umbre strecurîndu-se pe lîngă ziduri, garduri, şanţuri. Din sectorul companiei a 2-a au început să tragă mitralierele lui Băncioiu. Aşteptare grea. Nu vom deschide foc pînă cînd fasciştii nu vor intra în grădina din faţa noastră, pentru a-i lovi prin surprindere.

Ajunşi la cireşul rotat, toate gurile de foc au cuvîntat... Şi grenadele, „sufletul" luptei apropiate, pe care le aveam datorită bravurii mecanicului Pavica de la staţia CFR Radna şi a altor patrioţi neînfricaţi.

Duşmanii cădeau în valuri, dar alţii veneau să le ia locul. Cîteva arme de-ale noastre au tăcut: Atanasiu... Siriteanu... Păun... Alte formaţii inamice au pătruns în flancurile noastre. Ne-am găsit, dintr-o dată, într-o

„Insulă" cu diametrul de 200–300 m încleştaţi pe viaţă şi pe moarte cu invadatorii.

Am rezistat. Ne-am instalat în cinci case şi am format cinci puncte de rezistenţă.

Zorile ne-au găsit stînd de veghe la ferestre, pîndiţi de duşmani. De ce nu încercau să ne lichideze? Ce se întîmpla în spate, unde răsunau focuri de armă?

Parcă se auzeau şi strigăte de „ura"!... Cine-i gonea din urmă? Focurile se apropiau. Pe şoseaua din spate, larmă, împuşcături, explozii...

– La atac! Ura!...

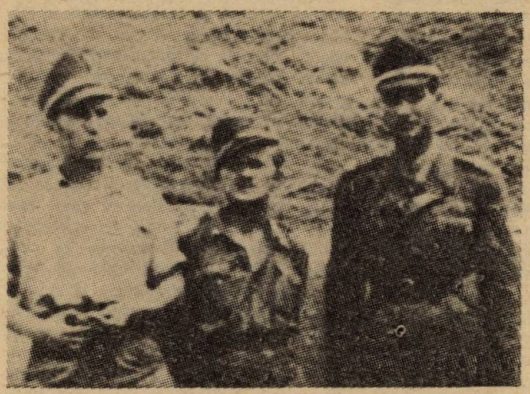

Elevi luptători din nemuritorul detaşament

Un grup de veterani: fostul elev sergent Gheorghe Gorunescu, căpitanul (r) Aurel Popescu şi foştii elevi sergenţi Virgil Moldovan şi Aurel Cărare *(de la stînga la dreapta)*

Şi ne-am dus pe vechea poziţie, unde am făcut legătura cu compania a 3-a care ne ajutase să ieşim din încercuire.

Noapte de coşmar! La sfîrşitul ei, compania 1 elevi mai număra 32 de luptători. Şi lupta nu se terminase! Dar am rezistat şi am învins!

AUREL VÎRLAN,
fost sublocotenent în „Detaşamentul Păuliş"

Veterani ai războiului antifascist, foşti elevi ai Şcolii militare din Radna, au sărbătorit la monumentul înălţat la Păuliş trei decenii de la luptele din septembrie 1944

ITINERAR EROIC

Dacă ar fi să scriu cîndva un poem de suflet, un imn închinat celor ce trăiesc şi muncesc astăzi pentru înflorirea necontenită a patriei, aş începe cu lupta atîtor generaţii de înaintaşi care au visat şi s-au jertfit pentru binele, liniştea şi neatîrnarea ţării, cu eroicii luptători — părinţi şi fraţi de-ai noştri — care, răspunzînd chemării patriei, Partidului Comunist Român, s-au avîntat, acum 45 de ani, în lupta necruţătoare cu forţele întunecate ale fascismului, pentru eliberarea deplină a României de sub dominaţia străină, pentru ca poporul nostru să fie liber şi deplin stăpîn în vatra strămoşească, să-şi poată hotărî singur destinul, să trăiască liniştit şi demn în rîndul naţiunilor lumii. Şi aş continua, desigur, cu oamenii de azi, harnici şi vrednici, cu marile noastre realizări forjate la flacăra nestinsă a spiritului incandescent, revoluţionar, patriotic.

...Era o zi de început de iunie; pe cîmpuri unduiau lanuri verzi, mătăsoase ale pîinii viitoare; în oraşe se înălţau noi construcţii spre soare; pe şantiere munceau fără răgaz oameni, aceşti anonimi eroi ai unor fapte pe care numai viaţa şi munca libere le pot împlini. Într-o asemenea zi, în cadrul manifestărilor prin care întreaga suflare românească omagiază actul istoric de la 23 August 1944, am primit plăcuta şi onoranta sarcină de a însoţi un grup reprezentativ de prozatori şi poeţi din Bucureşti şi provincie: Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu Editura Militară, organizase o vizită de documentare în principalele puncte şi zone în care s-au desfăşurat lupte pentru eliberarea deplină a ţării de dominaţia hitleristo-horthystă. Ni s-a oferit astfel prilejul de a descoperi şi redescoperi patria cu locurile şi oamenii ei de azi, de a ne redescoperi, de fapt, pe noi aşa cum simţim, cum trăim, cum muncim şi visăm pe aceste străvechi meleaguri de cultură şi civilizaţie, pe acest pămînt al nostru încărcat de istorie. Ni s-a creat, totodată, posibilitatea să străbatem un itinerar eroic, să păşim prin locurile semănate cu jertfe în încleştarea pe viaţă şi pe moarte cu un duşman care uitase că *Pe aici nu se trece!* decît dacă ai gînduri bune, că românul n-a răbdat niciodată robia şi că urmaşii celor plecaţi ori de cîte ori a fost nevoie *„din cîmp, de-acasă, de la plug"* pentru a salva ţara în vremurile de restriştе aveau să plece iar ca frunza şi ca iarba pentru a alunga cotropitorii fascişti de pe pămîntul românesc. Au fost evocate pe parcurs, cu patos, în lumina adevărului istoric, episoade de luptă, fapte de arme de o mare forţă educativă, care pot şi trebuie să constituie surse autentice de inspiraţie pentru scriitorii din patria noastră, indiferent de genul în care-şi manifestă potenţele creatoare.

Evocările din Bucureşti şi din zona Băneasa — Pipera — Tunari — Otopeni, de pe Valea Prahovei, de la Braşov, Dobolii de Jos, Ilieni, Sfîntu Gheorghe, Tîrgu Mureş, de la Oarba de Mureş şi Dealul Sîngeorgiu, de la Cluj şi Apahida, de la Moisei şi Carei, de la Oradea şi Păuliş, continuate şi aprofundate pe traseu, în autobuz, de pretutindeni unde s-au încrîncenat cîndva oameni şi unde s-au jertfit mulţi pentru ţară, tezaur mai presus de orice pentru ei şi pentru urmaşii lor, vizitele şi depunerile de coroane şi jerbe de flori la monumentele şi cimitirele eroilor ni i-au adus pe vitejii noştri în lumina caldă a amintirii, cu demnitatea nepieritoare a însăşi istoriei pe care au scris-o pe cîmpurile de luptă cu credinţa nezdruncinată a datoriei lor. Şi, deşi pe drumul de luptă al armatei române în războiul antihitlerist mi-am mai purtat paşii, uneori împreună cu ofiţerii elevi din Academia Militară, de data aceasta am încercat parcă mai mult un sentiment de puternică emoţie, de mîndrie patriotică atît pentru faptele ostaşilor care au luptat şi au învins acum 45 de ani, cît şi pentru înfăptuirile prezentului socialist. Şi de ce să n-o spun, această stare de spirit mi-a fost alimentată tot timpul de receptivitatea participanţilor, de emoţia de care erau cuprinşi adesea ei înşişi, de lacrimile care le străluceau unora în ochi în timp ce ascultau, în timp ce urmăreau atent un deal, o colină, un sat pentru care s-a vărsat mult sînge, scriitorii noştri căutînd parcă să trăiască alevea dramatismul încleştărilor, să descifreze manevra unei companii sau unui batalion, să înţeleagă pe deplin supremul sacrificiu pe care au fost în stare să-l facă ofiţerii şi ostaşii armatei române pe asprul drum al războiului antihitlerist.

În fiecare oraş unde am poposit o zi sau două au fost organizate activităţi deosebit de atractive şi interesante, întîlniri cu veterani din războiul antihitlerist, şezători literare cu săli pline. Oameni în vîrstă, cu feţele ridate de trecerea anilor, tineri sergenţi, subofiţeri şi ofiţeri, foşti combatanţi de acum peste patru decenii, şi-au amintit cu emoţie de dramatismul actelor la care au fost părtaşi, au povestit episoade de luptă, au evocat amintirea celor căzuţi alături de ei în crîncenele încleştări cu duşmanul. La rîndul lor, în stihuri şi fragmente de proză, scriitorii — unii dintre ei foşti luptători pe front — şi-au exprimat cele mai alese sentimente pentru faptele bravilor noştri înaintaşi, admiraţia sinceră pentru înfăptuirile socialiste ale prezentului, dragostea lor fierbinte faţă de patrie, partid şi popor. Şi ne-am dat seama cu toţii că în conştiinţa celor ce şi-au ales ca unealtă a construcţiei cuvîntul au început să se plămădească noi opere în care eroii ştiuţi şi neştiuţi, cei trecuţi sub glie şi cei rămaşi sub soare, vor continua să se nască, într-o curgere fără de sfîrşit...

Un grup de scriitori la Monumentul ostaşilor români de la Carei

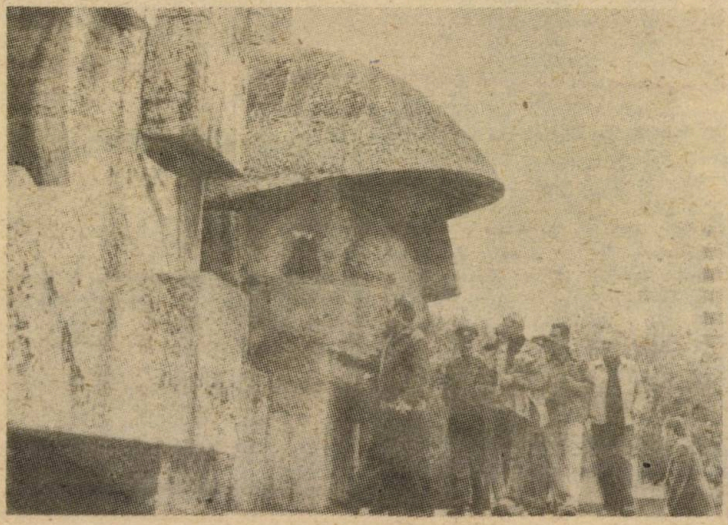

■ **Colonel (r) dr. GHEORGHE ROMANESCU**

Martie 1943

PE TRAIECTUL DE INFORMAŢII BERLIN — BUCUREŞTI SE TRANSMITE: „CUCERIREA ENORMELOR SPAŢII RUSEŞTI DE CĂTRE GERMANI N-A PUTUT ŞI NICI NU VA PUTEA DUCE LA DECIZIE"

Este cunoscut faptul, studii şi lucrări de specialitate publicate în ultimii ani au demonstrat-o pe deplin, că, în pofida evenimentelor tragice din vara anului 1940 care au consemnat ciuntirea teritoriului naţional, instaurarea dominaţiei naziste asupra ţării şi impunerea guvernului condus de Ion Antonescu — consecinţe ale politicii de forţă şi dictat practicată de cel de-al treilea Reich şi aliaţii săi revizionişti — poporul român a rămas profund ataşat principiilor ce i-au călăuzit faptele de-a lungul multimilenarei sale istorii. Departe de a se împăca cu încălcarea gravă a independenţei şi suveranităţii statului, poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român şi a celorlalte forţe politice patriotice, a angajat o largă mişcare de rezistenţă antihitleristă care s-a manifestat sub cele mai diverse forme şi cu cele mai complexe mijloace. O dată cu tîrîrea ţării în agresiunea declanşată de Germania nazistă împotriva Uniunii Sovietice, rezistenţa împotriva politicii practicate de regimul de dictatură antonesciană cunoaşte o amploare crescîndă ce se manifestă cu putere şi în rîndurile armatei. Pronunţîndu-se împotriva războiului care situa România în tabăra opusă aliaţilor ei fireşti, în rîndurile armatei se constată un larg curent de opoziţie faţă de continuarea acţiunilor militare, curent ce se va concretiza treptat într-o vastă acţiune de sabotare a participării la războiul antisovietic. Concomitent cu protestele şi demisiile unor cadre cu înalte responsabilităţi în ierarhia militară, cu măsurile ce vizau conservarea potenţialului militar al ţării, a fost întreprinsă o atentă şi susţinută activitate de informare, la toate nivelurile, care îşi propunea argumentarea concluziei că interesele reale ale României erau incompatibile cu planurile celui de-al treilea Reich, că o victorie a acestuia ar fi avut grave repercusiuni asupra statutului internaţional al ţării. Paralel, într-o vreme cînd propaganda nazistă trîmbiţa „invincibilitatea" armatei germane, analize politico-strategice întocmite de specialişti români puneau sub semnul îndoielii victoria Wehrmachtului, insistau asupra înfrîngerilor acestuia, căutînd să imprime convingerea că sfîrşitul războiului va consemna victoria coaliţiei antihitleriste.

Bătălia de la Moscova este unanim apreciată de istoricii şi teoreticienii militari ai celui de-al doilea război mondial ca un eveniment de mare importanţă pentru desfăşurarea ulterioară a conflagraţiei. Armata sovietică a reuşit să oprească înaintarea trupelor hitleriste din marşul lor spre ipotetica victorie atît de mult trîmbiţată de conducătorii Germaniei naziste.

Pe lîngă faptul că a consemnat prima înfrîngere a unei armate care pentru mulţi devenise simbolul invincibilităţii, bătălia de la Moscova, prin pierderile înregistrate (din însemnările generalului Halder, şeful de stat major al OKH, rezultă că germanii au pierdut 900 000 oameni, 74 000 maşini şi 2 300 tancuri) şi consecinţele imediate, a obligat comandamentul german să recunoască eşecul blitzkrieg-ului în condiţiile frontului de est. Rezultatul ei a constituit un tonifiant puternic pentru forţele antifasciste din lumea întreagă, care au întrevăzut posibilitatea înfrîngerii imperialismului nazist.

Mărturiile vremii ne dezvăluie faptul că propaganda hitleristă a încercat şi în bună parte a reuşit să minimalizeze dimensiunile eşecului înregistrat de Wehrmacht în faţa capitalei sovietice. Explicaţiile oficiale germane vehiculau ideea că nu armatele sovietice au fost factorul determinant al victoriei, ci condiţiile climaterice deosebit de grele sau unele defecţiuni de natură subiectivă. Ideea pe care conducătorii nazişti căutau s-o acrediteze în faţa poporului german, a popoarelor puse la remorca imperialismului hitlerist sau a celor subjugate din Europa era că o dată cu venirea primăverii Germania va reuşi să reia ofensiva şi să obţină, pe parcursul anului 1942, decizia pe frontul de răsărit.

În ciuda deşănţatei propagande naziste, au existat observatori lucizi care au văzut realitatea obiectivă, prezentînd-o în complexul desfăşurării ei logice. Informaţiile şi materialele pe care Marele Stat Major român le primea din capitala celui de-al treilea Reich sînt edificatoare.

Primul semnal de avertizare de pe canalul de informaţii Berlin soseşte în România în luna ianuarie 1942, cînd trupele sovietice erau în plină contraofensivă pe frontul de la Moscova. „Bătălia de iarnă din Rusia continuă cu aceeaşi intensitate. Înverşunarea şi tenacitatea Sovietelor în a repeta fără încetare asaltul lor contra poziţiilor germane constituie încă una din marile surprize ale războiului în est". Relevînd incapacitatea Wehrmacht-ului de a întreprinde acţiuni decisive împotriva armatelor sovietice în anul 1942, autorul raportului evidenţia totodată impasul strategic în care intrase Germania nazistă obligată să ia în calcul şi să facă faţă deschiderii unor noi teatre de operaţii de către forţele anglo-americane, care dobîndiseră răgazul necesar mobilizării potenţialelor lor militare:

„Dar **problema frontului de est** nu este unica ce preocupă conducerea superioară germană. Ea nici nu se poate rezolva definitiv printr-o înfrîngere militară mai mult sau mai puțin decisivă a armatelor sovietice. Ea este și va fi **o problemă politică și militară de mai lungă durată** /.../. Într-adevăr, un efort principal german în est va putea duce la o repetare a marilor succese militare din vara anului 1941. Încă un enorm spațiu, pînă chiar în Urali, va mai putea fi cucerit. Campania din 1942 va putea duce într-adevăr la acest rezultat. Dar la sfîrșitul unui nou an de război, germanii vor fi încă în război, într-o nouă iarnă crudă ce se va abate asupra stepelor rusești... În acest timp, problema unor teatre de operațiuni va rămîne nu numai nerezolvată, ci încă mai agravată. Se va da astfel anglo-americanilor răgazul unui nou an pentru a-și completa mijloacele de luptă".

În raportul informativ de pe luna aprilie 1942, făcînd bilanțul militar și politic, se creionează cu o deosebită acuratețe „șansele" viitoarelor confruntări de forțe, relevîndu-se că: efortul de război german „a lăsat nerezolvată problema strategică din Africa de nord pentru că i-au lipsit mijloacele necesare, consumate în lupta din Rusia, sau pregătite acum pentru reînceperea acestei lupte, deși problema din Africa de nord nu este numai o problemă de ordin militar, ci mai ales una politică a cărei repercusiuni privesc mai ales Italia. De aici și nervozitatea acesteia /.../. A permis Sovietelor să folosească cele 7 luni de iarnă pentru a regrupa parte din industria lor de război mult mai înapoi, pînă în inima Siberiei, precum și pentru a constitui noi grupări de forțe. Pe întregul front, din Norvegia și pînă în Spania, lumea nu așteaptă cu convingerea necesară ceasul înfăptuirii noii ordini europene, ci ceasul debarcării anglo-americanilor pe continent". Interesant, în același context, este comentariul referitor la regimul politic din U.R.S.S., care, înpofida termenilor utilizați, reliefa capacitățile inepuizabile, uriașa forță morală ce anima popoarele sovietice, constructoare ale socialismului, în lupta lor pentru apărarea patriei:„Loviturile teribile primite de Soviete pînă acum ar fi adus prăbușirea sigură a oricărei organizații statale".

Repercusiunile înfrîngerii de la Moscova erau reliefate și în raportul informativ de pe luna martie 1942, capitolul atît de delicat, moralul, reținînd atenția observatorului român: „Fără a exagera în nici un fel, trebuie spus totuși că moralul poporului german a suferit considerabil de mult. Tot timpul anului 1941 el a trăit cu iluzia că totul se va sfîrși pînă la venirea iernii. Tot timpul nu i s-a spus decît aceasta, însuși führerul a afirmat în repetate rînduri că anul 1941 va aduce decizia. Toată lumea a socotit că bolșevismul se va prăbuși pînă la venirea iernii. Deziluzia a fost cît se poate de cruntă. În loc de sfîrșitul atît de mult dorit (de germani — n.n.) au trebuit să vină eforturile dureroase ale acestei ierni, care a sleit mult de tot forțele fizice și morale ale Germaniei".

Succesele înregistrate de germani în ofensiva desfășurată pe direcția Rostov, Stalingrad, în vara anului 1942, se vor dovedi efemere, contraofensiva declanșată de trupele sovietice la 19 noiembrie 1942 luînd proporțiile unei catastrofe pentru forțele Wehrmacht-ului. La 23 noiembrie 1942, 22 de mari unități germane, cu un efectiv total de 330 000 de oameni, au fost încercuite.

Dezastrul înregistrat de trupele hitleriste pe frontul de la Stalingrad depășea cu mult dimensiunile unei bătălii pierdute. Confruntările ulterioare au relevat faptul că Armata Roșie reușise, în marea bătălie de pe Volga, să-și asigure inițiativa strategică.

Pe teatrele de operații militare din Africa, sfîrșitul anului 1942 coincidea cu înfrîngerea trupelor germano-italiene la El-Alamein și debarcarea forțelor anglo-americane la Casablanca, Oran și Alger. Pînă la 12 mai 1943 a fost lichidată prezența germano-italiană din Africa de nord, aliații avînd posibilitatea să-și concerteze eforturile pentru pregătirea unei debarcări în Europa. Pierderile germano-italiene s-au cifrat la 950 000 morți și prizonieri, 8 000 avioane, 6 200 tunuri. 2 550 tancuri și 70 000 autovehicule.

Repercutarea acestor înfrîngeri asupra stării de spirit a populației germane și, prin contrast, în cea a popoarelor subjugate este admirabil prezentată în raportul informativ de pe luna decembrie 1942. „Fiecare își dă acum seama că este ceva la mijloc care nu merge așa cum s-a crezut sau după cum fiecare s-a așteptat. Poporul german a putut afla deodată că mareșalul Rommel a fost înfrînt în Egipt și Cyrenaica pentru că a fost copleșit de forțe inamice mult superioare și mai bine aprovizionate. Opinia publică germană trage concluzia din această constatare că au putut exista, deci, undeva, forțe germane puse în condiții inferioare de luptă". Referitor la bătălia de la Stalingrad: „Cum? se întreabă stupefiat cetățeanul german, rușii sînt încă în stare să ne surprindă și să ne bată unde vor? Și încă în această regiune, cea mai importantă din întreg frontul de est, în regiunea însăși a Stalingradului, pentru cucerirea căreia am făcut atîtea sacrificii imense? De ce n-au fost rezerve suficiente acolo? Și aici, cetățeanul german ajunge la aceeași concluzie, ori nu se mai poate face față în toate, ori sînt la mijloc greșeli peste greșeli /.../. În țările unde opinia publică este în întregime sub influența propagandei anglo-americane (cum este Elveția, Suedia sau chiar Danemarca) sau în teritoriile ocupate, unde dușmănia contra Germaniei este aproape generală, există ideea și credința... că **Germania este ajunsă la punctul unei prăbușiri morale".**

Importanța frontului germano-sovietic, situația dificilă în care se aflau trupele germane de pe acest front sînt relevate în raportul din luna martie 1943. „Totuși trebuie ajuns cît de repede posibil la un sfîrșit pe acest front, altminteri spatele îndepărtat al Germaniei (cel de la Atlantic) cît și mai ales interiorul Germaniei vor slăbi treptat pînă la prăbușire, atît timp cît Germania va rămîne cu majoritatea mijloacelor ei de luptă în Est, într-o luptă disperată și fără un sfîrșit vizibil /.../. Cucerirea enormelor spații rusești de către germani n-a putut duce la decizie și nu va putea duce nici de acum înainte, chiar dacă la spațiile cucerite se vor mai adăuga încă altele!"

Alte spații n-au mai fost cucerite de trupele germane, iar cele cucerite pînă la această dată au început să scadă vertiginos. Ultimul efort întreprins de Înaltul comandament german pentru a recîștiga inițiativa strategică pe frontul de răsărit s-a soldat cu un dezastruos eșec la Kursk. Din cele 70 de divizii ale Wehrmachtului angajate în bătălie, 30 au fost nimicite; cifra morților, răniților și a dispăruților s-a ridicat la 500 000 de oameni. Au fost distruse sau capturate de trupele sovietice aproximativ 1 500 de tancuri, 3 000 de tunuri și peste 3 500 de avioane. După această bătălie, Înaltul comandament german a fost obligat să

renunțe definitiv la ofensiva strategică, trecînd în defensivă pe întregul front sovieto-german. În fond, schimbarea produsă a consemnat eșuarea planurilor nutrite de naziști la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Prin raportul informativ de pe luna august 1943, Marele Stat Major român era înștiințat: „Mulți se îndoiesc și mulți nu văd cum Germania va putea distruge forța rusă cînd înseși comunicatele M.C.G. o anunță mereu ca fiind foarte mare. A învinge înseamnă a fi mai tare decît adversarul și ultimele evenimente au făcut pe foarte mulți să creadă că **nu mai poate fi vorba ca Germania să obțină o superioritate pe uscat, aer sau apă**".

Debarcarea trupelor aliate în Normandia la 6 iunie 1944 și deschiderea celui de-al doilea front a accentuat impasul strategic în care se afla Wehrmachtul. Raportul informativ de pe luna iunie 1944 consemna situația grea în care se găsea Germania: „problema importantă ce se pune acum comandamentului german este utilizarea rezervelor strategice. Din cele 30 mari unități din interior trebuiesc trimise unele în vest, altele în est, sud și Finlanda. Din toate părțile vin cereri de întăriri. Este cea mai grea hotărîre ce trebuie luată". În vara anului 1944, trupele hitleriste mai erau încă stăpîne pe un teritoriu imens care se întindea din Finlanda la Marea Neagră la est, parte din Franța, inclusiv Parisul la vest, la nord Norvegia, în sud întreaga Grecie continentală și nordul Italiei. Uriașele resurse pe care Germania nazistă le controla, forța sa militară redutabilă ridicau încă serioase semne de întrebare pentru cei care doreau și acționau cu toate forțele și mijloacele de care dispuneau pentru înfrîngerea celui de-al treilea Reich.

La 23 august 1944, în condițiile în care victoria coaliției antihitleriste nu era încă certă, poporul român, întreaga sa armată, de la soldat la general, sub conducerea unei largi coaliții interne de forțe politice patriotice și democratice, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, a declanșat revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. România cu întregul ei potențial economic, uman și militar se alătură taberei coaliției antihitleriste, aplicînd o lovitură catastrofală Germaniei naziste. Se proba astfel pe deplin faptul că poporul român nu a avut nimic de-a face cu politica imperialistă a celui de-al treilea Reich, că, deși a fost tîrît în agresiunea declanșată de acesta împotriva Uniunii Sovietice, s-a desprins de Germania nazistă într-un moment cînd nu era încă clar deznodămîntul războiului, cînd cel de-al treilea Reich stăpînea întinse teritorii și-și făurea noi arme (redutabile) pentru a-și adjudeca victoria, și a acționat astfel încît să fie în măsură să-și aducă întreaga sa contribuție la înfrîngerea fascismului.

■ Maior dr. IOAN TALPEȘ

IUNCĂRUL BĂLCESCU

Cine ar fi fost în profesia de ofițer Nicolae Bălcescu? Astăzi, istoria nu-l poate gîndi decît ca pe revoluționarul pașoptist. Dar drumul BălcesculuI în istorie a trecut întîi prin coloanele oștirii.

La 13 iunie 1838 (sînt peste 150 de ani de atunci!), un tînăr suplu se înfățișa, cu o hîrtie în mînă, într-una din „cancelariile" departamentului ostășesc. Era Nicolae Bălcescu. **„Ajungînd în vîrstă de ani 18** — scria el colonelului Odobescu, comandantul cavaleriei — **și învățînd atît la Colegiul Sfîntului Sava, cît și în particular științele: Istoria universală, Aritmetica, Algebra, Geometria, Trigonometria, Filosofia formală și Dreptul civil roman; și limbile streine: franțozească, elinească, latinească (...) și dorind acum a intra în slujba Oștirii, rog plecat domnia voastră să binevoiți a mă primi cu chipul ce veți găsi de cuviință..."**

Astfel, la 8 iulie, Bălcescu Nicolae este înrolat cu gradul de iuncăr și repartizat la Regimentul de cavalerie, în escadronul 3, comandat de un anume căpitan Emanoil Boteanu.

Trebuie că arăta frumos în uniforma de iuncăr. Asemeni lui Cîrlova. Ori lui Alexandrescu. Fruntea-i înaltă radiază o lumină crudată. Fața prelungă, rasă. Nasul ascuțit. Ochii mari caută, absenți, undeva într-o parte. Tînărul acesta, cu trupul slab și osos, înalt de „2 coți și 7 verșițe", nu pare a fi făcut pentru cavalerie. Este, mai degrabă, potrivit printre cărți și în biblioteci. Ion Ghica, bunul și prețiosu-i amic, mărturisea că Nicu Bălcescu avea o mare dorință de a învăța și de a-i învăța pe alții. În parte avea să-și împlinească această dorință în armată. La numai o lună, este numit învățător la prima școală ostășească ce funcționa în cazarma Dudești. Predă citirea și geografia, alături de alți doi unter-ofițeri, Iorgu Paraschivescu — aritmetica și Toma Constantin — scrierea și caligrafia. Cu siguranță, tînărul iuncăr a pus mult zel și suflet în instruirea celor 63 de elevi. Însuși domnitorul, de față la examen, s-a arătat mulțumit de învățătura ostașilor, socotind că „succesul obținut merită a fi dat pildă regimentului întreg și numerosului public ce se adunase în cazarmă".

În 1848, luna mai, colonelul Odobescu înaintează un raport în care arată că „iuncărul Nicolae Bălcescu are trebuință a face o cură la apele minerale din Austria" și roagă pe șeful Oștirii „să binevoiască a-i mijloci voe de două luni". I se aprobă plecarea, astfel că în lunile iunie-august se află la Mehadia, iar în septembrie se întoarce „la escadron". În 1840 începe cursurile la a doua școală ostășească din Dealul Spirii. Să fi fost Bălcescu și de această dată învățătorul ostașilor? Nu avem, deocamdată, nici o dovadă. În iunie face o a doua călătorie la băile din Austria. Întors în țară, în luna următoare, este oprit la regiment.

Nicolae Bălcescu a trebuit să părăsească armata în împrejurări deosebite. Învinuit de participare la mișcarea conspirativă condusă de Mitică Filipescu, este arestat. La 21 februarie 1841, șeful Oștirii dădea un ordin de zi prin care anunța că „iuncărul de cavalerie N. Bălcescu se slobozește din slujbă, pentru care se face cunoscut a se șterge din catastișe." Momentul a fost dintre cele mai dureroase pentru tînărul iuncăr, care socotea armata „o avangardă a norodului" și un instrument absolut necesar pentru scuturarea stăpînirilor străine. S-a simțit, nu încape îndoială, apropiat de ea. În instituția oștirii își pusese nădejdea — la fel ca Alexandrescu, Cîrlova, Kogălniceanu, Tell, Magheru și alții. Așa se face că după ce a fost eliberat din închisoarea de la Mărgineni a vrut să se reîntoarcă în rîndurile oștirii. N-a fost să fie așa.

Și totuși, Bălcescu a rămas un ostaș. Adică un luptător, un patriot, chiar dacă n-a avut (cum afirmă Călinescu, reluînd o informație a lui Ion Voinescu II) vocația carierei de ofițer. Toată viața n-a făcut altceva decît să lupte. A trăit luptînd și a luptat trăind cu intensitate. N-a cunoscut ideal mai scump decît libertatea patriei. Pentru ea s-a jertfit. De aceea nu mă sfiesc să-i socotesc și să-i numesc: Generalul Bălcescu!

■ DUMITRU ROMAN

Ora de August

Patrie,
pămînt de jertfă,
de doruri și baladă,
pămînt al Mioriței
rotund precum e hora,
sîngele începe
în drapel să ardă
cînd în August bate
mai fierbinte ora.

E ora demnității
înaltă și rotundă,
scriindu-ne prin vreme
mai drept statornicia
aici unde Carpații
ne leagănă de veacuri
iubirea legendară,
ROMÂNIA.

■ Căpitan ILIE BÂTCĂ

Octombrie

Octombrie de rod, însemn de glorii,
Aprinsă filă, steag în calendar,
Ostașul patriei te cîntă iar
Pe harpa-i aurită de victorii.

Căci nici o jertfă n-a fost în zadar,
Răzbat mereu mari fapte din memorii,
Pe treptele acestei noi istorii
Urcînd cu pasul nostru temerar.

Și din cuvîntul simplului poem
Pînă în stema-n veci străluminată
Se-nalță gîndul, fapta cea curată,

Iubirea pentru țara ce-o avem
Și îndemnul Comandantului Suprem
De-a-i fi străjeri în veghe necurmată.

■ Locotenent-major
FLORIN DANIEL

Eroul din statuia de piatră

Eroul din statuia de piatră
Veghează rotundul de țară,
Din cînd în cînd mai coboară
Lîngă focul ce arde în vatră.

Apoi se urcă din nou
Și-și suie tîmpla spre lună,
Tovarășii de jertfă-și adună
Cu glasul prelins în ecou.

Din Carei, Păuliș, Mărășești,
Rîuri vitejii coboară,
Ei, temelie de țară,
Piscuri de munți românești.

■ Plutonier-major
CONSTANTIN STROE

Zi tricoloră

Zi de August, floare în calendarul iubirii,
Cîntec al verii despre bogăția ei, despre vitejie,
Însignă de aur pe pieptul secolului,
Zi pentru mîine și pentru veșnicie.

Zi de August, eternitate-ntr-o zi,
Răsărit de soare pe umerii patriei mele,
Steag roșu înălțat în istorie
Istorie renăscînd în drapele.

Zi de August, zi tricoloră,
Izvor din care țîșnește libertatea spre noi,
Anotimp începînd anotimpuri
Răsărite din veșnici eroi.

■ VALERIU BUZNEA

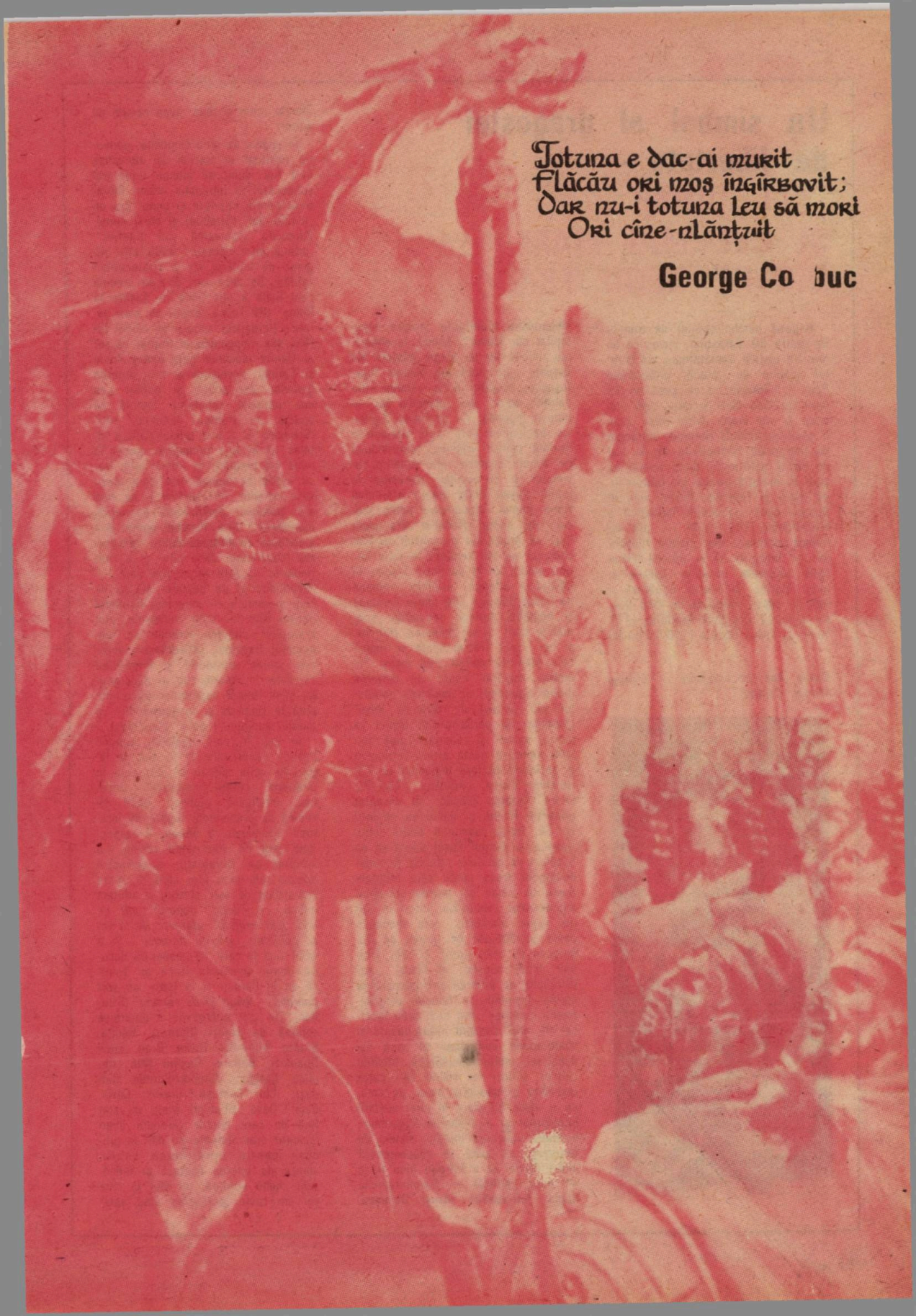

Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moș îngîrbovit;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori cîne-nlănțuit

George Co buc

Un simbol al dragostei de libertate —

„CEL DINTÎI ŞI CEL MAI MARE DINTRE REGII TRACIEI"

Bogatul pămînt străjuit de frunţile de piatră ale Carpaţilor, încins ca un brîu de undele fremătătoare ale Istrului scăldat de valurile primitorului Pont, îmbătrînise cu de şase ori 12 ierni de cînd dacii şi geţii, *„cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci"*, cum îi numerise marele Herodot, urmăreau cu îngrijorare întîmplările de la sud de fluviu, gata la cel dintîi semnal să sară în ajutorul fraţilor lor trăitori între Istru şi Haemus. Braţul lung al Romei, după supunerea definitivă a Macedoniei (146 î.e.n.) — atît de falnică odinioară sub marele Alexandru — începuse să se întindă lacom către ogoarele, păşunile, livezile şi aurul Daciei. Şi numai douăzeci şi trei de zăpezi căzuseră de cînd iluştrii generali Caecilius Mettelus (111 î.e.n.) şi Livius Drusus (110 î.e.n.) îşi

Ostaş dac *(reconstituire – Muzeul Militar Central)*

celebraseră triumfurile „asupra populaţiilor din Tracia". Atunci, la chemarea rudelor lor de sînge, păstorii din Carpaţi, agricultorii din cîmpie, meşteşugarii oraşelor dace, urmînd stindardul *„draco"* dat neamului lor — potrivit legendei — de însuşi Zamolxis, ca îndemn spre fapte vitejeşti şi spaimă pentru vrăjmaş, alăturîndu-şi pe temuţii scordisci prin puterea cuvîntului şi a aurului, trecuseră în grabă fluviul (109 î.e.n.) sfărîmînd trufia Romei, alungîndu-i oştile dincolo de munţii Haemus. Era vădit însă că proaspeţii proconsuli ai Macedoniei nu vor renunţa la visul lărgirii puterii lor în pămîntul Traciei, la nădejdea înfigerii acvilelor romane pe malul fluviului care purta corăbiile şi bogăţiile tuturor neamurilor spre marele Pont. Şi an după an, prin foc şi fier, cerul Traciei libere se îngustase pînă de curînd cînd însuşi Zamolxis, supărat poate de certurile dintre căpetenii, de neunirea poporului său „istovit de războaie dese" (Strabon), îşi părăsise fiii, lăsînd ca bessii, moesii şi seminţiile gete dinspre mare să guste otrava înfrîngerii şi supunerii în faţa legiunilor lui Terentius Varro Lucullus (73—72 î.e.n.). Cetăţile grecilor au acceptat protecţia Romei şi dijmuirea negoţului lor; întreg pămîntul dintre Istru, Haemus şi Pontul Euxin părea că va fi călcat de sandaua romană. În zadar neamurile trace căutau spre Muntele Sacru un semn din partea urmaşilor legendarului conducător intrat în rîndul zeilor, Zamolxis, care domneau peste pămînturile ce ţineau de Kogaionon ca mari preoţi şi regi. Ultimul dintre aceştia, el însuşi „zeu" (Strabon), de puterea şi înţelepciunea căruia duşmanii se temeau considerîndu-l „vrăjitor", era mult prea încercat de griji. Dinspre miază-noapte şi soare-apune continuau să vină val după val, mulţime nesfîrşită, triburile celţilor, druizii lor visînd să-i calce reşedinţa şi pămîntul sacru pe care, pe o mare întindere în jurul peşterii înţelepţilor şi al muntelui Kogaionon, începuse ridicarea marelui sistem de fortificaţii ce avea să adăpostească inima Daciei şi a întregii lumi trace — noua capitală — Sarmizegetusa Regia. Într-adevăr, însuşi Deceneu, marele preot şi rege, avea nevoie de ajutor.

În clipele de grea cumpănă, pămîntul nesfîrşit al tracilor îşi zămislise însă fiul menit să ajungă temerarul conducător al întregului neam, luptătorul pentru libertate şi unire. Era un „bărbat get" (Strabon) al cărui nume, Burebista, însemnînd „cel puternic", „primul între bărbaţi", trăda atît originea de luptător, cît şi strălucitele-i calităţi. De zece ani, de „pe vremea cînd Sylla a pus mîna pe putere la Roma" (82 î.e.n.), aveau să scrie istoricii (Iordanes), urcase pe tronul tatălui său, impunîndu-se treptat ca şef al tuturor uniunilor gete dintre fluviu şi Carpaţi, dovedindu-se prin puterea geniului său politic şi militar cea mai potrivită căpetenie menită să ajungă „în fruntea neamului său" (Strabon). El a fost primul care a înţeles că în faţa primejdiei numai în unire stă puterea, că numai uniţi tracii aveau să ajungă, aşa cum prezisese Herodot *„de neînfrînt şi cu mult mai puternici decît toate seminţiile pămîntului"*. Şi-a început opera prin anihilarea rivalităţilor dintre *tarabostes* (căpetenii daco-gete) şi a continuat-o, în faţa primejdiei care — socotindu-i şi pe bastarni alături de celţi şi romani — ameninţa pămîntul patriei sale la toate fruntariile, prin realizarea alianţei durabile cu respectatul Deceneu, propunîndu-i acestuia unirea eforturilor şi împărţirea sarcinilor în viitorul stat al daco-geţilor şi al tuturor neamurilor traco-gete pînă la Haemus şi recunoscîndu-i „o putere aproape regală" (Iordanes).

În anii în care legiunile romane pustiau pămînturile de la sud de Istru, iar celţii căutau să pătrundă în interiorul „cetăţii carpatice", Deceneu, inteligent, cultivat, luînd pe seama sa problemele legate de întărirea disciplinei, a ordinii, a respectului faţă de autoritatea regală, l-a sprijinit pe Burebista, sugerîndu-i adesea reformele prin care el, mare comandant de oşti, strateg şi arhitect militar, *„a înălţat"* poporul *„atît de mult prin exerciţii, abţinere de la vin şi ascultare faţă de poruncă"*. Şi a venit ziua în care, cu nesperată bucurie, toate neamurile trace au simţit că au în Carpaţi şi la Istru *„un stat puternic"*, *„temut şi de romani"* (Strabon). Un stat apărat de o puternică centură de cetăţi (Barboşi, Băniţa, Breaza, Merindia, Bixad, Brad, Bîtca Doamnei, Blidaru, Caşinu Mic, Căpîlna, Cetăţeni, Cîmpuri-Surduc, Cîndeşti, Clit, Costeşti, Cucuiş, Cozia, Cugir, Deva, Ghindari etc.), un stat faţă de care obştile ţăranilor liberi *(comati)* erau datoare cu dări în produse pentru întreţinerea oştirii, muncă de interes obştesc şi îndeosebi slujbă militară, un stat în care cei din casta *tarabostes* erau apre-

ciaţi doar în măsura în care-şi împlineau cu cinste slujbele lor, militare, judecătoreşti sau administrative. Un stat de oameni liberi a căror supremă datorie era să participe la lupta de apărare a pămîntului străbun, un stat care, în cuprinderea finală, avea să poată ridica spre împlinirea acestei sacre datorii un întreg popor de luptători — cca 200 000 de ostaşi — agricultori, păstori, mineri, meşteşugari, negustori, navigatori.

În faţa acestei nemaiîntîlnite capacităţi de apărare, ce sporea an de an, forţele romane s-au retras, strategii Cetăţii Eterne începînd să elaboreze planuri mai complicate de încătuşare a Daciei, să-şi facă aliaţi, stimulînd eventualele nemulţumiri. Abia după zece veri ei au îndrăznit să-l trimită pe încercatul Antonius Hybrida (62 î.e.n.) să reediteze isprăvile lui Varro Lucullus. Avînd informaţii că ciocnirile dintre celţi şi daci se înteţiseră, noul proconsul al Macedoniei spera să supună cetăţile Pontului şi pe geţii dintre Istru şi Mare fără dificultate, să creeze aici un puternic bastion al Romei, capabil să-l aducă sub ascultare şi pe Burebista printr-o vădită şi permanentă ameninţare de flanc. Focurile au izbucnit pe dealuri, buciumele au cutremurat munţii vestindu-l pe marele rege de noua primejdie, mii de *comati* cu capete pletoase şi nobili *tarabostes*, preoţi, ba chiar ţărani şi meşteri din ţinuturile Romei ce-şi regăsiseră pierduta libertate în pămîntul dacic şi negustori heleni din coloniile prietene au format oastea cea mare. Cumplită trebuie să fi fost frămîntarea lui Burebista şi cutremurător glasul înţeleptului Deceneu cînd au hotărît să facă linişte cu sabia pentru totdeauna la hotarul dinspre soare-apune spre a-şi întoarce grijile de părinţi către nevoile patriei. Cumplită a fost şi mînia călăreţilor daci care, la vederea satelor arse, auzind plînsul fraţilor lor de dincolo de Tissia, s-au năpustit ca un fulger împotriva invadatorilor şi i-au *„nimicit pe de-a-ntregul pe boii lui Critasiros"* şi pe taurisci (Strabon), rămăşiţele acestor triburi celtice fugind îngrozite în Gallia şi Noricum. După ce au lăsat ca strajă în această parte a hotarului Daciei o impunătoare davă (la Bratislava), învingătorii au grăbit apoi spre Pont însemnate cete de-ale lor, reuşind să ajungă la timp pentru a sprijini — alături de bastarni, care se supuseseră deja marelui rege, şi de forţele coloniilor greceşti — oastea geţilor dintre Istru şi mare în *grandioasa bătălie dată „în preajma cetăţii histrienilor"* (Cassius Dio), unde proconsulul Hybrida şi-a aflat sfîrşitul (61 î.e.n.).

Înspăimîntată, descifrînd tainele

Burebista — marele rege al strămoşilor noştri daci *(reproducere după o pictură de Valentin Tănase)*

diplomaţiei temutului rege al Daciei care, printr-o alianţă cu puternicul rege sueb Ariovist, spera să-şi scape ţara — sub ameninţarea unui război pe două fronturi — de viitoare invazii, Roma a început din anul următor, sub conducerea primilor triumviri (Caesar, Pompeius, Crassus), să-şi pregătească riposta. Înfrîngerea şi uciderea lui Ariovist în Gallia de către Caesar păreau să-i favorizeze intenţiile. Viaţa şi munca paşnică a mii de *comati* au fost salvate însă prin brusca deteriorare a relaţiilor dintre ambiţioşii triumviri apoi, după moartea lui Crassus (53 î.e.n.), de îndelungatul război pentru supremaţie care-l opunea pe Pompeius lui Caesar. Evenimentele din republica vecină, aflată pe cale de a se constitui în imperiu, i-au oferit lui Burebista răgazul necesar încununării operei sale — *unificarea tuturor teritoriilor locuite de poporul său pînă la Haemus şi înlăturarea protectoratului roman de la sud de Istru.* În numai şapte veri (55—48 î.e.n.) puterea romană a fost limitată la fruntariile nordice ale Macedoniei, celţii scordisci care se fixaseră la vărsarea Tissiei în Istru au fost alungaţi — povesteşte Strabon — iar cetăţile greceşti pontice, prin diplomaţia unor credincioşi sfetnici şi prieteni, precum Acornion din Dionysopolis (Balcic), sau prin lupte grele, cum avea să noteze Dio Chrysostomus, au făcut act de supunere. Dacia era unificată în întregime la nord de Haemus pînă la Carpaţii Păduroşi şi de la Istru, din Cîmpia Pannoniei pînă la Olbia (Parutino). Spre sud de Haemus, Apollonia (Sozopol) întindea o mînă neamurilor trace dinspre Hellespont. Întregii lumi, Burebista i se dezvăluia — aşa cum glăsuia decretul săpat în piatră de dionysopolitani în cinstea concetăţeanului lor Acornion — drept *„cel dintîi şi cel mai mare dintre regii Traciei, stăpîn pe tot ţinutul de dincolo şi de dincoace de fluviu"*. Roma găsea în faţa planurilor sale de cucerire un adversar pe măsură, capabil să coalizeze împotriva ei pe toţi cei hotăriţi să lupte pentru apărarea bunului cel mai de preţ al popoarelor — libertatea.

Căpitan
MIRCEA DOGARU

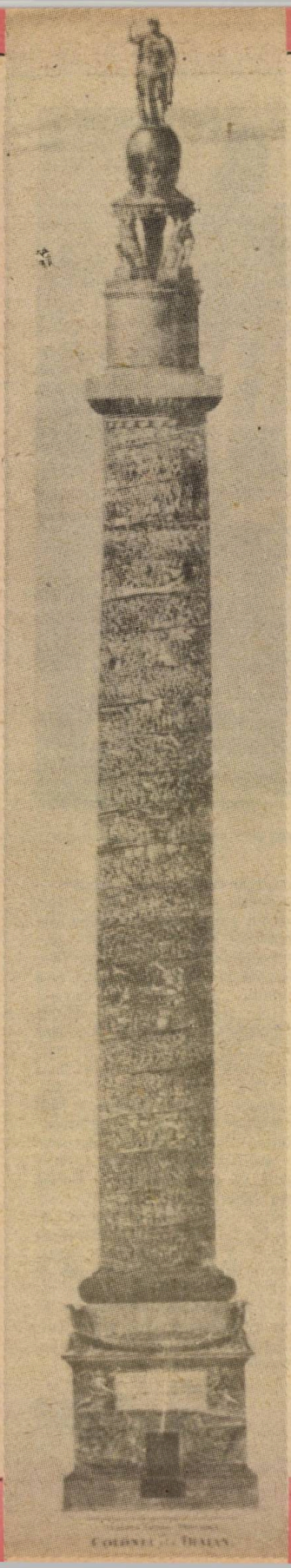

COLUMNA TRAIANĂ

1875 de ani de la inaugurare

După o îndelungată şi dîrză rezistenţă, armata regelui Decebal a fost înfrîntă de forţele copleşitoare — atît în număr, cît şi în dotare — ale împăratului Traian. Pentru a nu avea soarta galului Vercingetorix, care a urmat înlănţuit carul triumfal al lui Caesar, mîndrul şi eroicul rege Decebal şi-a pus capăt zilelor cu sabia încovoiată — armă tradiţională a dacilor. O parte din teritoriile locuite de strămoşii noştri a trecut în administraţia imperială — *provincia romană Dacia* —, iar ţinuturile extracarpatice de la vest, nord şi est au format *Dacia liberă*.

Cu prada făcută în Dacia, Traian a organizat la Roma sărbători nemaivăzute, ce au durat 123 de zile fără întrerupere. Impozitele pe anul 106 au fost suprimate. Datorită marilor capturi de metal preţios se pare că a scăzut însăşi valoarea aurului. De asemenea, au fost durate mari lucrări publice: construirea conductelor de apă la Roma *(Traian Aqua)*, refacerea canalului Nil-Marea Roşie etc. Au fost construite noi oraşe: Tropaeum Traiani în Dobrogea de mai tîrziu şi, la sud de Dunăre, Nicopolis. Dar realizarea cea mai importantă o constituie Forul lui Traian. Acest complex arhitectonic, strălucitor prin frumuseţea sa, a fost construit după planurile arhitectului Apollodor din Damasc şi reunea, în gruparea cea mai coerentă şi cea mai bine armonizată, o piaţă publică (for), o bazilică, două biblioteci, între care se înalţa celebra Columnă, şi o imensă piaţă comercială acoperită. Pavajul, zidurile şi coloanele erau placate cu marmură policromă, ceea ce crea un efect estetic deosebit.

Columna, inaugurată la 12 mai 113 e.n., avea o multiplă destinaţie, fiind în primul rînd un act de propagandă, care eterniza victoria asupra dacilor. După moartea lui Traian, cenuşa acestuia, pusă într-o urnă de aur, a fost depusă de împăratul Hadrianus în camera din piedestalul Columnei. Această cameră are forma unui cub de piatră, cu latura de aproximativ 5,50 m, avînd în partea de sud o poartă de bronz, deasupra căreia se putea citi o inscripţie dedicatorie. Urmează pe verticală o bază de coloană în formă de cunună de lauri, fusul coloanei (22,62) format din 18 tamburi, un capitel doric şi alţi doi tamburi suport pentru statuia care pînă în secolul al XVI-lea era cea a împăratului Traian. Baza coloanei, fusul şi capitelul reprezintă 100 de picioare romane (29,78 m), motiv pentru care în antichitate monumentul era denumit şi *Columna centenaria*. Înălţimea Columnei este de 39,83 m reprezentînd dimensiunea dealului excavat pe locul căruia a fost amenajat forumul. Fusul Columnei, în întregime din marmură, avînd diametrul de aproximativ 3,70 m, are în interior o scară de marmură albă, construită în spirală, avînd 185 de trepte, care duce pînă în vîrf. Efectul acestui grandios monument este sporit de banda spiralică de reliefuri sculptate care, în linie dreaptă, are o lungime de 200 m, lăţimea ei crescînd treptat, de la bază spre vîrf, de la 0,89 m la 1,25 m, din raţiuni de corecţiune optică şi de vizibilitate.

Basoreliefurile au fost executate cu o deosebită măiestrie, ascunzînd vederii cele 43 de ferestre care asigură iluminarea scării interioare. Cele 2 500 de figuri dăltuite în marmură de Paros, ce alcătuiau 155 de tablouri, erau pictate în culori vii, iar armura lui Traian era aurită, intemperiile veacurilor ştergînd însă opera pictorilor romani. Figurile din partea superioară a Columnei puteau fi admirate cu uşurinţă de la etajele celor două biblioteci (latină şi greacă) şi ale bazilicii, clădiri care înconjurau pe trei laturi monumentul.

Pline de realism şi de forţă sugestivă, scenele de pe Columnă constituie o ilustrare plastică a lucrării împăratului *Comentarii de bello dacico*, reprezentînd, în fapt, o istorie monumentală vizualizată — apogeu al reliefului istoric roman. Valoarea documentară excepţională a Columnei este cu atît mai mare cu cît izvoarele literare privitoare la războaiele dacice s-au pierdut sau se păstrează în fragmente neînsemnate. Confruntate cu datele literare, epigrafice şi arheologice, reliefurile se dovedesc a fi o preţioasă cronică în piatră pentru cunoaşterea ambelor tabere ce s-au confruntat acum 1875 de ani. Cele aproape 30 de asedii organizate împotriva fortificaţiilor dace de către armata romană, de exemplu, nu pot fi considerate o exagerare a faptelor în scopul de a mări meritul învingătorului pentru că s-a descoperit pe teritoriul

Reversul unui denar roman înfăţişînd Columna lui Traian *(circa 113 e.n.)*

României un adevărat sistem defensiv format din peste 100 de cetăți și cetățui aparținînd Daciei preromane. De asemenea, armele dacilor redate pe Columnă — săbii curbe sau drepte, cuțite, pumnale gen cosor, lănci, scuturi — sînt în deplină concordanță cu cele descoperite în cursul săpăturilor arheologice. O altă concluzie la care au ajuns istoricii este cea privind organizarea militară a dacilor, superioară, în comparație cu aceea a altor popoare din antichitate aflate în etapa democrației militare. Un argument: Decebal, secondat de statul său major, conduce direct întregul război. El are, astfel, o viziune de ansamblu nemijlocită asupra ostilităților, luînd oportun decizia de a executa manevre și lovituri de mare anvergură, cum a fost aceea din Moesia Inferior (Dobrogea) în iarna 101/102 e.n.

Columna constituie un veritabil atestat în marmură al etnogenezei poporului român. Astfel, ea înfățișează, alături de lupte crîncene, grupuri întregi de daci care, împreună cu familiile lor, se predau învingătorilor. Roma nu i-a exterminat, cum de altfel nu a exterminat nici un alt popor înglobat imperiului. Scene de la sfîrșitul celor două războaie daco-romane înfățișează întoarcerea dacilor din locurile de refugiu la vetrele lor. Pe bună dreptate, istoricul Vasile Pârvan sublinia: *„Războaiele împăratului Traian al romanilor cu regele Decebal al dacilor n-au fost începutul, ci încheierea întemeierii poporului nostru. Cele dintîi semănături cu sămînță romană la Dunărea noastră au fost cu două sute de ani mai vechi".*

■ **MIRCEA SOREANU**

DIN LIMBA GETO-DACILOR

Se știe, terminologia din limba noastră privind diferitele componente ale fenomenului militar: război și pace, armată și armament, doctrină, strategie și tactică etc. este, esențialmente, de origine latină. Explicația? După 106 e.n., ca urmare a instituirii stăpînirii romane la nord de Dunăre, pe teritoriul provinciei Dacia s-a extins organizarea militară a cuceritorilor. Mai tîrziu, cînd s-a produs retragerea aureliană (271–275 e.n.) cuvintele latine – intrate definitiv în fondul lexical al autohtonilor – nu au mai cedat locul vechilor termeni ce se păstraseră, între timp, doar în zonele de viețuire a dacilor liberi.

Cu atît mai prețioase sînt cele cîteva cuvinte referitoare la domeniul militar aparținînd stratului geto-dac, care s-au transmis din generație în generație pînă în vremea noastră, chiar dacă ele au, eventual, și alte semnificații.

Între acestea, numele unei unelte ce a servit secole de-a rîndul și ca armă redutabilă în luptele de apărare: **ghioaga.** De remarcat că, în paralel, s-a menținut în limba română, cu sens identic și aceeași putere de circulație, termenul de origine latină **matteuca,** sub forma bine cunoscută de **măciucă.** Tot astfel, cuvîntul **cursă,** cu înțelesul de viclesug, acțiune de înșelare pentru a prinde (nimici) un animal sau vrăjmaș, provine din geto-dacă. Să adăugăm la acestea **a dărîma** – care evocă repetatele invazii distrugătoare abătute asupra vetrei noastre ancestrale – și **a vătăma** (prin rănire), odinioară însemnînd și a ucide, a omorî.

Cel mai semnificativ cuvînt lăsat moștenire de geto-daci în domeniul de care ne ocupăm aici este însă **a cotropi,** cu derivații în limba actuală: cotropire, cotropitor... Cotropitori, așadar, le-au spus strămoșii noștri sciților, bastarnilor, celților și atîtor altor cuceritori ai timpului care le-au încălcat pămînturile. Cotropitori le-am spus și noi, românii, semințiilor migratoare și imperiilor care au încercat să se întindă, ca o pecingine, peste vatra strămoșilor noștri și a noastră. Cotropitori le spunem și astăzi acelora care neînvățînd nimic din lecțiile istoriei, mai țin sub opresiune pămînturile altora sau visează nostalgic la refacerea vechilor imperii din pulberea vremurilor demult apuse.

■ **Colonel dr. Al. GH. SAVU**

Poetul OVIDIU – ilustru cronicar latin în DACIA PONTICĂ

Publius Ovidius Naso, figură proeminentă a literaturii latine şi universale, s-a născut la 20 martie anul 43 î.e.n., în oraşul Sulmo (azi Sulmona), în Italia centrală. El a creat la Roma o operă poetică impresionantă, care a înfruntat mileniile. Dar în anul 8 e.n., cursul vieţii sale s-a schimbat brusc, întrucît, printr-un decret arbitrar al împăratului Octavianus Augustus, din motive neelucidate pînă în prezent, a fost relegat (îndepărtat şi izolat, păstrînd însă legătura cu familia şi averea), stabilindu-se la cetatea Tomis (azi Constanţa); acolo a ajuns în primăvara anului 9 e.n.

La Tomis, Ovidiu a continuat să cultive poezia: „Nenorocirile au zdrobit spiritul meu... Uşurez pe cît pot trista mea soartă prin poezie. Muză! Tu eşti aceea care îmi aduce consolările". **(Tristele) Astfel s-a realizat porţiunea tomitană a operei ovidiene, cu două lucrări:** „Tristes" **(„Tristele") din cinci cărţi cu 60 de elegii, avînd în total 3832 versuri;** „Epistulae ex Ponto" **(„Scrisorile din Pont" sau „Ponticele") din patru cărţi cu 46 epistole (scrisori), conţinînd în total 3198 versuri. Aceste poezii le trimitea la Roma, prin scrisori datate, adresate soţiei sau prietenilor, pentru a interveni cu ele la împărat, în scopul de a fi iertat. Iarna îl teroriza cu rigorile sale pe litoral, unde el, un mediteranean, nu s-a putut adapta:** „De cînd sînt în Pont, de trei ori Istrul s-a oprit prins de frig şi s-a întărit apa mării Euxine... Peste tot e zăpadă." **(Tristele). Primăvara, Ovidiu renaşte. Poetul genial ştie să redea, în hexametri inimitabili, într-un pasaj celebru, cum a murit iarna, duşmana lui, într-un cadru social-istoric specific Daciei Pontice din acel timp:** „Frigora iam Zephyri mnuunt... Nec mare concrescit glacie; nec, ut ante, per Istrum/ Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit" **(„Acum frigurile slăbesc sub vînturile călduţe... Marea nu mai e întărită de gheaţă şi văcarul sarmat nu mai împinge pe Istru carul scîrţîitor") (Ponticele).**

În relaţiile sale sociale, Ovidiu s-a apropiat de geţii localnici şi a învăţat limba lor: „...Eu sînt aproape un poet get. Am scris o cărţulie în limba getică. Şi am avut succes" **(Ponticele). Atitudinea sa în cetate a fost demnă:** „Am trăit de aşa fel încît nimeni nu poate să-mi adreseze nici un reproş".

Ovidiu prezintă situaţia etnică din zonă, făcînd afirmaţii de o importanţă deosebită pentru istoria naţională: „Mixta sit haec quamvis inter Graecosqui Getasque/ A male pacatis plus trahit ora Getis". **(„E aici un amestec de greci şi de geţi, dar geţii, puţin pacificaţi, au înfăţişarea"), (Tristele).** La Tomis: **„În oraş,** o populaţie locală amestecată cu greci **locuieşte fără distincţie în mijlocul nostru şi ocupă mai mult de jumătate din case".** Despre ţinutul danubiano — pontic: „Pînă aici, malul stîng al Euxinului este roman, **dincolo sînt pămînturile bastarnilor şi ale sarmaţilor...** Iată-mă în ţara geţilor".

Situaţia militară locală era explozivă, cu factori antagonici. Imperiul roman urmărea anexarea Daciei pontice pentru a completa limesul danubian, efectuînd expediţii de la baza din provincia Macedonia. Geto-dacii răspundeau prin incursiuni la sudul Dunării, apărînd suveranitatea spaţiului dacic. În anii 12 şi 15 e.n., geţii au ocupat cetăţile Aegyssus (Tulcea) şi Troesmis (Turcoaia, jud. Tulcea), dar riposta romană le-a recucerit; în „Ponticele" Ovidiu consemnează evenimentele şi aduce laude lui L. Pomponius Flaccus, care, în calitate de Praefectus orae maritimae, „a îngrozit cu sabia pe geţi, a recucerit Troesmis... a înroşit Dunărea cu sîngele lor".

Publius Ovidius Naso s-a bucurat din plin de atenţia filateliştilor din ţara noastră

Calamitatea majoră a ţinutului era produsă prin năvălirile sarmaţilor şi bastarnilor, cantonaţi la nordul Dunării, în stepa nord-pontică. Ovidiu scrie ca poet-cronicar: „Sînt la capătul pămîntului... Trăiesc în plină barbarie. Sarmaţii mă înconjoară şi Bessii şi Geţii. Cît timp vîntul e cald, sîntem apăraţi de graniţa Istrului. Dar cu vîntul din nord apare invazia inamicilor barbari urcaţi pe cai rapizi... devastează larg pămînturile vecinilor" **(adică ale geţilor). În oraş domnea o stare de insecuritate perpetuă:** „zidul totdeauna păzit, poarta închisă... adesea adunăm în plină stradă săgeţi înveninate".

Studierea personalităţii şi operei ovidiene în lume a primit un puternic impuls o dată cu evenimentul bimilenarului: sărbătorirea în România şi în Italia, în anul 1957, a 2000 de ani de la naşterea poetului.

O marcă poştală italiană comemorînd două milenii de la naşterea marelui poet originar din Sulmona

În 1957, poșta italiană a emis o marcă de 25 lire cu chipul poetului încununat cu laurii gloriei literare. În Italia au apărut atunci mai multe cărți poștale ilustrate, printre care figurează și una cu statuia lui Ovidiu de la Sulmona, executată de sculptorul italian Ettore Ferrari; jos, apare hemistihul celebru: „Sulmo mihi patria est" („Sulmo îmi este locul natal"), extras din versul al cincilea din poezia autobiografică; sus, s-a imprimat un alt vers: „Pelignae dicar gloria gentis ego" („Eu am scris despre gloria poporului roman").

Poșta română a emis în 1957 o marcă de 1,75 lei prezentînd statuia lui Ovidiu de la Constanța cu inscripția: „Sulmo. Tomis". Operă a aceluiași sculptor, monumentul a fost inaugurat în 1887, printr-o inițiativă locală. De asemenea, în 1960, poșta română a pus în vînzare

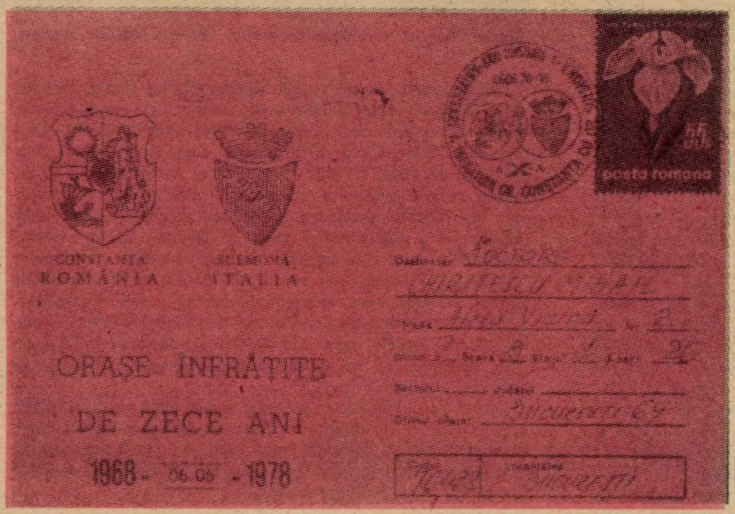

în cadrul emisiunii „Vederi de la mare", marca de 20 bani prezentînd în prim-plan statuia lui Ovidiu de la Constanța, cu inscripția „Tomis". Zece ani mai tîrziu, s-a înființat, din inițiativă românească, „Asociația științifică internațională Ovidianum", cu sediul la București, avînd ca scop promovarea studiilor ovidiene, strîngerea legăturilor cercetătorilor pasionați de opera lui Ovidiu. În luna august 1972, s-a desfășurat la Constanța „Primul Congres internațional de studii ovidiene", consemnat printr-un plic omagial cu o ștampilă figurativă și o ilustrație. Mai consemnăm că în anul 1967 s-a organizat la Sulmona un proces public cu un complet de judecată din ovidiști italieni plus un specialist român, ca reprezentant al geților din Tomis; s-a arătat că pedeapsa dată în anul 8 e.n. a fost cu totul nedreaptă și s-a pronunțat reabilitarea marelui poet în fața istoriei. În iunie 1968 s-a desfășurat la Constanța ceremonia de înfrățire a orașelor Constanța și Sulmona.

Clasica operă ovidiană, soarta și suferințele poetului au impresionat posteritatea. Dar pentru poporul român, prezența lui Ovidiu la Tomis are o semnificație aparte: el este primul mesager cultural de vază al Romei venit pe pămîntul Daciei. Nici o altă personalitate artistică atît de ilustră, expresie a civilizației latine, nu a locuit permanent, nu a vorbit limba geto-dacă și nu a întreținut relații sociale cu strămoșii noștri (retorul roman Dion din Prusa, care a vizitat Dacia „sub arme" în timpul lui Decebal, nu a fost decît un trecător pe la noi). Ovidiu este primul poet care a cîntat locurile și oamenii teritoriului nostru, realizînd o producție literară tomitană deosebită, la fel de reușită ca opera scrisă la Roma, în plus conținînd multe știri de natură etnică, socială, politică, militară, economică și culturală, avînd părți de cronică inserate ici-colo, datate prin scrisorile trimise la Roma, constituind o premieră istoriografică pentru zona danubiano-pontică.

După aproape două milenii, versurile mîndre scrise de marele sulmonez la Tomis, privind perenitatea operei sale, au valoare de simbol: „Nec tamen extincto fama superestes erit;/ Dumque suis victrix omnem de montibus orbem/ Prospiciet domitum Martia Roma, legar" („După moartea mea, renumele meu îmi va supraviețui; cît timp Roma, fiica lui Marte, victorioasă, din înălțimea colinelor sale, va privi toată lumea supusă, eu voi fi citit!" (Tristele).

■ **Dr. MIHAIL CHIRIȚESCU**

O recunoaştere a „meritelor preastrălucite ale faptelor şi virtuţilor" lui MIHAI VITEAZUL

Răsunetul de care s-au bucurat faptele strălucite ale lui Mihai Viteazul este urmarea firească a aprecierii luptei pentru apărarea intereselor neamului său atît pe calea armelor, cît şi prin măiestre acţiuni diplomatice. Elogiile ce i s-au adus, fie din partea posterităţii — avantajată de perspectiva scurgerii timpului —, fie din cea a contemporanilor, întregesc imaginea unei personalităţi istorice de excepţie. Capete încoronate, oameni de rînd sau nobili, politicieni sau prelaţi, prieteni şi duşmani — cu toţii i-au recunoscut, într-un fel sau altul, meritele. Preţuindu-l şi conformîndu-se spiritului şi obiceiului vremii, împăratul german Rudolf al II-lea, pe lîngă recunoaşterea importanţei serviciilor pe care marele voievod le-a adus Europei, considera că ţine de demnitatea sa să-i facă o donaţie pe măsură. Documentul emis de cancelaria din Praga la 31 august 1599 se referă la motivaţiile şi natura acestei donaţii, al cărei beneficiar era Mihai Viteazul. Redăm în continuare extrase din conţinutul respectivului document cu privire la drepturile, formale, ale lui Mihai referitoare la ţinutul Königsberg.

„Noi Rudolf (al II-lea), etc. **Declarăm tuturor şi recunoaştem prin prezenta, în numele nostru şi al moştenitorilor şi urmaşilor noştri, regi ai Boemiei, marcgrafi ai Moraviei, duci ai celor două Silezii, de sus şi de jos, şi ai ducatelor Svidnice şi Jourinum, că noi, luînd în considerare cinstea deosebită, dorinţa arzătoare, puterea militară şi eroică care ne-a adus foloase nouă şi stăpînirilor noastre, precum şi întregii creştinătăţi, meritele preastrălucite ale faptelor şi virtuţilor cu care numitul Mihai, voievod al Valahiei, ne-am dat seama că este înzestrat (...) necruţîndu-şi străduinţele sau vegherile, neluînd în seamă primejdiile din imediata vecinătate a ieşit de sub stăpînirea şi înţelegerea** (pe care o avea) **cu sultanul turc şi s-a unit din nou cu noi şi stăpînirile noastre (...) cu sufletul tare, neînduplecat la făgăduieli, iar în viitor a făgăduit şi s-a legat că va fi neclintit şi statornic (...) I-am dăruit, i-am dat şi i-am hărăzit pe veci acestui voievod al Valahiei şi moştenitorilor lui de ambele sexe, masculin şi feminin, întregul domeniu care ţine de cetatea noastră numită Königsberg din Silezia, în ducatul Svidnice, împreună cu toate folosinţele şi cu tot ce ţine de ele, anume: sate, terenuri, ogoare arabile cultivate şi necultivate, livezi, păşuni, fineţe, rîuri, pescării, mori, păduri, dumbrăvi şi cu altele ce ţin de ele, oricum s-ar numi** (acestea), **care aparţin şi ţin de drept de acest** (domeniu), **sub adevăratele lor semne de hotar şi cu hotarele care dăinuiesc din vechime, cu întregul nostru drept cu care le-am stăpînit, cu toate bunurile şi drepturile lor, în calitate de rege al Boemiei şi duce al celor două Silezii şi al ducatelor Svidnice şi Jourinum, cu bunăvoinţă şi din graţia noastră deosebită, cu ştirea noastră şi cu gînd cumpănit, cu judecată sănătoasă, şi mai ales mînaţi de sentimentul nostru vădit, pentru ca să poată să iasă cît mai în evidenţă bunăvoinţa în a-i recunoaşte acestuia meritele şi serviciile aduse,** (i-am dăruit, i-am dat şi i-am hărăzit pe veci) **amintitul întreg domeniu care aparţine de numita cetate Königsberg,** (care) **de la pomenitul voievod, de la ei, moştenitorii şi urmaşii săi de ambele sexe, sau de la cei cărora le va fi lăsat prin testament să nu se cuvină şi să nu poată fi revocat şi luat în nici un chip (...)".**

Mihai Viteazul, înfăptuitorul primei Uniri a ţărilor române

Acest dar împărătesc, pe lîngă semnificaţia sa de răsplată şi eventual loc de refugiu — frecvent întîlnită în mentalitatea marilor feudali, a capetelor încoronate —, atestă încă o dată dimensiunea europeană a personalităţii de excepţie a marelui domn şi voievod Mihai Viteazul.

■ **Maior IACOB PRADA**

„Intrarea lui Mihai Viteazul în Iaşi" (tablou de Constantin Agafiţei)

UN CELEBRU MONUMENT DE ARTĂ MEDIEVALĂ ROMÂNEASCĂ — VORONEȚ

– cinci secole de existență –

Voroneț — un neprețuit monument de artă, rod al talentului creator și al măiastrei migale a meșterilor și pictorilor autohtoni

Voronețul face parte din seria de construcții înălțate în timpul domniei lui Ștefan cel Mare după încheierea războaielor cu Imperiul otoman, într-o perioadă în care pacea și o conducere înțeleaptă au asigurat Țării Românești Moldova o mare dezvoltare economică și o înflorire culturală. Mănăstirea a fost construită la porunca domnitorului, între 26 mai și 14 septembrie 1488, după cum arată pisania, pe locul unde își avusese chilia și schitul de lemn sihastrul Daniil. În **O sămă de cuvinte** Ion Neculce îi povestește legenda: într-un moment de cumpănă pentru țară, în războaiele de apărare împotriva Porții, sihastrul l-a îmbărbătat pe domnitor spunîndu-i *„că războiul este a lui, numai, după ce va izbîndi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfîntului Gheorghie, să fie hramul bisericii. Deci au și purces Ștefan-vodă în sus pe la Cernăuți și pre la Hotin și au strînsu oaste, feluri de feluri de oameni. Și au purces în gios. Iar turcii, înțălegînd că va să vie Ștefan-vodă cu oaste în gios, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugi spre Dunăre. Iar Ștefan-vodă au început a-i goni în urmă și a-i bate, pănă i-au trecut de Dunăre. Și întorcîndu-s-napoi Ștefan-vodă s-au apucat de au făcut mănăstirea Voronețului"*.

Dimensiunile bisericii ridicate de meșterii lui Ștefan sînt de 25,50 m lungime, 7,70 m lățime în dreptul pronaosului și de 10,50 m în dreptul absidelor. Elementul esențial și original, totodată, îl constituie un ingenios sistem de boltire, care imprimă naosului un aspect monumental, dar și pitoresc. Sistemul de boltire moldovenesc, care constă în arcuri pe axe principale și diagonale, alternate cu cîte un rînd de pandantivi, asigură stabilitatea construcției fără a recurge la coloanele de sprijin care ar fi putut stînjeni circulația sau vederea. S-a urmărit să se transforme dreptunghiul încăperii într-un pătrat, micșorîndu-se lărgimea golului la care se dorea să se ajungă pentru a se putea înălța o turlă cît mai zveltă.

Acest monument de artă feudală impresionează prin zidurile sale masive susținute de contraforturi (două întăresc naosul, alte două colțurile pridvorului), prin trecerea inspirată de la corpul dreptunghiular al clădirii la absidele laterale și la absida mare, ce au formă semicirculară. Jocul de arcade oarbe asigurat prin împodobirea absidelor și a turlei, prin firide alungite și un șir de mici ocnițe sub cornișă asigură o deosebită varietate decorativă și ritmică monumentului.

Din timpul domniei lui Ștefan cel Mare s-a păstrat ansamblul de fresce din altar și naos, impresionant prin sobrietate, dar și măreție, prin claritate și forța de expresie a compozițiilor. Fiecare erou al narațiunii pictate dovedește expresivitate, forță în atitudini și expresii. În contextul solemn al acestui ansamblu de picturi, în naos se află tabloul votiv în care personajele istorice, înveșmîntate princiar, alcătuiesc un grup redat cu măiestrie: distingem pe ctitorul lăcașului, Ștefan cel Mare, doamna sa, Maria Voichița, și fiul său Bogdan. Chipul domnitorului degajă vigoare, autoritate morală și o falnică măreție.

Inițial, fațadele erau decorate cu discuri de ceramică smălțuită. În 1547, meșterii moldoveni le-au înveșmîntat cu o minunantă mantie de picturi murale care au rezistat timpului și intemperiilor. Pe un fond albastru intens, aceste fresce, care au adus celebritate Voronețului, reprezintă un adevărat ecran medieval cu scene și portrete caracterizate prin armonie cromatică și vigoare compozițională, accesibile înțelegerii celor mulți, neștiutori de carte altădată.

Unele scene au o notă marțială, avînd ca personaje sfinți militari, înzestrați cu arme albe utilizate de oastea Țărilor Române. La fațada sudică, lîngă ușă, este pictată o frumoasă compoziție cu Sfîntul Gheorghe omorînd balaurul. Lîngă aceasta se află scena „asediului" în care atenția ne este atrasă de un luptător înarmat cu o pușcă cu fitil, valoros document iconografic, ce atestă faptul că la români exista și atunci preocuparea de a înzestra oastea cu armament modern.

■ **VASILE COCOȘ**

Epoca brîncovenească ilustrată în patrimoniul Muzeului Militar Central

Printre exponatele de excepție ale Muzeului Militar Central se află și una dintre săbiile marelui domn și voievod Constantin Brâncoveanu. Sabia este de factură orientală, cu lama din oțel de Da-

Constantin Brâncoveanu și fiii săi

masc, curbată, cu tăișul în afară, puțin știrbit. Mînerul este din fildeș. Lama este împodobită cu un ornament aurit reprezentînd făclii, stele, un medalion, o coroană și o inscripție în limba greacă. Lungimea sabiei (lamă și mîner) atinge 93 cm. Arhiva muzeului păstrează actele atestînd modul în care sabia domnului martir a revenit în țară. Este cunoscut faptul că pînă în primăvara anului 1940 se găsea expusă în sala Delort de Gléon a Muzeului Luvru din Paris. În scrisoarea adresată de ambasada română din capitala Franței, la 11 mai 1940, secretariatului general al Ministerului Apărării Naționale se menționa: **„...sabia are păstrată doar lama cu un mîner de fildeș; teaca, pe care probabil ar fi fost inscripția referitoare la deținător, nu s-a păstrat"**. În scrisoarea ministrului educației naționale al Franței, Albert Sarraut, din 13 mai 1940, către ambasada română, acesta preciza că **„...este onorat de a fi putut facilita revenirea în țară a acestei arme istorice"**, care a aparținut **„marelui Constantin Brâncoveanu"**, pentru a fi **„din nou expusă poporului român"**. La sosirea ei în patrimoniul muzeului, sabia mai păstra o filă de hîrtie îngălbenită de vreme, pe care era scris „Capo d'Istria". Nu insistăm în presupuneri, amintim doar faptul că una din rudele domnitorului, Grigore Brâncoveanu, a participat la evenimentele anului 1821. Este posibil ca acesta să fi fost în legături politico-diplomatice cu Ioan conte de Capo d'Istria (1776—1831), om politic grec, diplomat în slujba Rusiei (1809—1827), care a sprijinit lupta de eliberare a poporului său, ales apoi președinte al Republicii Grecia (1827—1831). Descendenții acestei străvechi familii au adunat și păstrat cu perseverență și pricepere acte, documente și obiecte legate de istoria familiei Brâncoveanu, printre care și sabia domnului român.

Se făcea, astfel, în vara dramaticului an 1940, un act de dreptate, sabia luminatului domn aflîndu-și locul de mare cinstire în sălile Muzeului Militar Central.

Epoca lui Constantin Brâncoveanu, caracterizată printr-o înflorire generală a culturii românești, se relietează ca o perioadă distinctă și în dezvoltarea tiparului și a producției de carte în limba română. Tipăriturile, realizate la București, Snagov, Rîmnic sau Buzău, erau spre **„folosul norodului intreg, muntenilor, moldovenilor și ungrovlahilor, adică românilor din Transilvania"**. Muzeul Militar Central păstrează cîteva exemplare de carte veche românească, producții brâncovenești de excepție; filele care au înfruntat timpul conțin interesante însemnări manuscrise ce dovedesc prezența cărților de o parte și de alta a Carpaților, circulația lor contribuind la dezvoltarea conștiinței naționale. Astfel, **Mărgăritarele** traduse și tipărite de frații Greceanu, cu aceleași caractere folosite la editarea Bibliei de la 1688, au circulat în Transilvania, la Sibiu și în comuna Bungard din apropierea acestui oraș pe o perioadă cuprinsă între anii 1766—1833, transmise din generație în generație în familiile Aron și Boeriu. Prin strădania și cheltuiala domnului muntean se reedita în 1699 **Carte românească de învățătură**, tipărită la Iași în anul 1643. Exemplarul deținut de Muzeul Militar Central a circulat în comuna Sîn Mihai, județul Sălaj, plătindu-se pentru el „bani drepți" 24 de florini, apoi pentru a fi legată din nou se dau 20 florini „bani buni" cu condiția ca **„nici unul să nu o poată strămuta din acest sat, măcar de va învăța și carte..."**

Din producțiile noilor tipografii fondate de Constantin Brâncoveanu la Buzău și Rîmnicu Vîlcea, muzeul deține **Psaltirea** din 1703, avîndu-l ca maestru tipograf pe Mitrofan, ucenic al lui Dosoftei, și alte două tipărituri din 1705 și 1706, editate de acel „mărgăritariu", om de cultură, sfetnic și colaborator al marelui domn martir — Antim Ivireanu.

Recent, Muzeul Militar Central a achiziționat mulajele medaliei emise de Constantin Brâncoveanu, simbol al suveranității statului Țara Românească Muntenia. Pe avers este reprezentată imaginea domnitorului, profil-dreapta, iar pe revers, stema țării, înconjurată de inscripția cu titlul și numele domnului muntean.

Sabia domnitorului

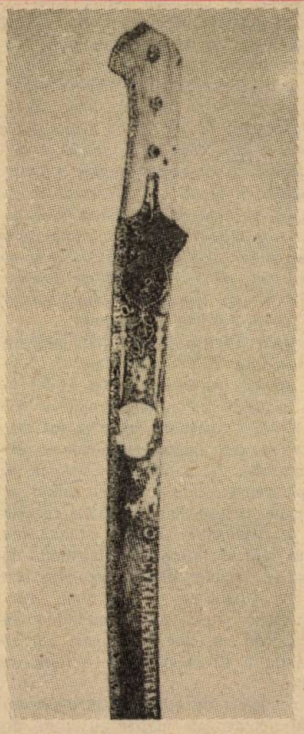

LIZICA PAPOIU

Stema Țării Românești Muntenia

Ediția germană a „ISTORIEI IMPERIULUI OTOMAN" DE DIMITRIE CANTEMIR

Dimitrie Cantemir a început să scrie în ultima decadă a secolului al XVII-lea, amplificînd și dezvoltînd multe din ideile cronicarilor, dovedind, în tratarea problemelor istorice, o concepție socială și politică avansată, bazată pe necesitățile și realitățile vremii, discernămînt în interpretarea evenimentelor, un stil și o metodă de lucru mult superioare acelora ale predecesorilor și majorității contemporanilor.

Eruditul domnitor moldovean a fost apreciat și ca unul dintre cei mai mari orientaliști ai timpului, mai ales după ce

Portretul eruditului cărturar, aflat pe coperta interioară a lucrării

a fost tipărită **Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae (Istoria creșterii și descreșterii Imperiului otoman)**, carte care i-a adus faimă europeană.

Scrisă în latinește, între 1714—1716, cartea a oferit Europei începutului de secol XVIII informații prețioase despre istoria societății și statului otoman. Fiul autorului, Antioh Cantemir, s-a îngrijit de publicarea versiunii engleze la Londra (1734—1735), urmată de versiunea franceză în 1743, o traducere germană în 1745 și o a doua ediție engleză în 1756. Prin metoda și puterea de observație, modul de expunere, folosirea a variate și bogate surse de informare, lucrarea depășește toate cărțile anterioare avînd acest subiect. Cantemir nu s-a oprit doar la istoria politică, ci s-a referit și la problemele legate de viața socială, la organizare, cultură și religie, la instituțiile corespondente acestora. A început să adune date din timpul șederii sale la Constantinopol. Ani de-a rîndul a căutat cele mai importante surse și documente în cărți și manuscrise turcești, arabe și persane, cronici bizantine, apusene și românești.

„Istoria" acoperă perioada dintre 1300—1711 și are două părți. Prima — „Incrementa" — este o expunere generală a expansiunii politice și militare a statului otoman pînă la ocuparea cetății Camenița de sultanul Mahomed al IV-lea în 1672 și reprezintă o compilație de cronici turcești, completată cu mărturii bizantine din epocă. Cea de a doua parte — „Decrementa" —, pornind de la 1672, tratează procesul de decădere a imperiului. În această perioadă puterea turcilor se diminua considerabil, în concepția lui Cantemir „datorită distrugerii armatei, războaielor și răscoalelor". Autorul face o descriere în detaliu a războaielor otomane, unele dintre acestea duse chiar pe teritoriul românesc. Cartea are drept epilog tratatul de pace încheiat între otomani și ruși, pe Prut, la 23 iulie 1711.

Deși a doua parte cuprinde mai puține mărturii orientale sau europene, este totuși mai valoroasă și originală față de prima, prin constatările și comentariile făcute de istoric.

Metoda de lucru a autorului constă în interpretarea istoriei otomane prin prisma teoriei ciclice, prezentă în multe din lucrările sale istorice. Potrivit acestei teorii, superioară, pentru acea vreme, concepțiilor istorice empirice, descriptive, faza ascendenței și dezvoltării unui stat este urmată de o perioadă de declin.

Alături de retrospectiva evenimentelor, cartea conține și multe note personale ale autorului, care merg dincolo de scopul enunțat inițial. Ele conțin schițe biografice ale înalților demnitari otomani, ale regilor și împăraților europeni, ale domnitorilor și boierilor români, detalii despre diferite instituții culturale, religioase, educaționale, despre arme și monumente arhitectonice, ca și despre viața creștinilor stăpîniți de Poartă, comentarii despre viața și obiceiurile otomanilor și ale altor locuitori din imperiu. Toate acestea, la care se adaugă amintiri personale ale autorului, reprezintă încă o sursă prețioasă de informații pentru cercetătorii de astăzi. În „Istoria Imperiului otoman" Cantemir a subliniat adevăratul rol jucat de români și locul acestora în istoria sud-est europeană.

Valoarea științifică a „Istoriei" nu stă numai în informația bogată pe care o dă cititorului, în faptul că nu falsifică adevărul, ci și în metoda istorico-critică de lucru a autorului. Cantemir adesea compară și evaluează sursele pe care le-a

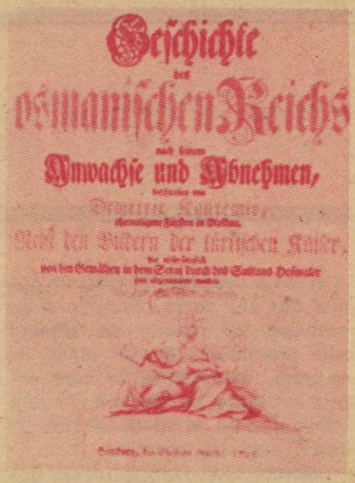

Pagina de titlu a ediției în limba germană

folosit. În 1824, cunoscutul istoric austriac J. Hammer nota: **„...sînt puține lucrări care să se bucure de o asemenea apreciere merituoasă ca „Istoria" prințului Cantemir"**. Aceasta, se arăta, deținea un loc de seamă între lucrările europene care au tratat istoria otomanilor și a fost de referință în tot ce ține de istoria acestora, de moravuri, de limbaj. Toți cei ce doresc să cunoască sau să refacă istoria socială și culturală a Porții nu pot face abstracție, chiar în zilele noastre, de cartea lui Cantemir, care aduce informații unice, fiind o contribuție de seamă și la istoria românilor și la cea universală.

Manuscrisul original al lucrării, în limba latină, a fost publicat în extras, sub titlul: **Excerptum in operibus latinis Demetrii Cantemiri voivodae Moldoviae"**, la Iași în 1833; traducerea engleză: **The History of the Growth and Decay of the Ottoman Empire**, în două volume, apărută la Londra în 1734—1735 — prima ediție și 1756 — a doua ediție, se datorește lui N. Tindal, iar cea românească lui I. Hodoș. Traducerea germană: **Geschichte des osmanischen Reichs nach seinem Anwachsen und Abnehmen** a apărut la Hamburg, în 1745. Unul dintre aceste exemplare, în limba germană, se află în colecția de carte românească veche a Muzeului Militar Central. Editată de Christian Herold, lucrarea este tipărită cu caractere gotice, pe hîrtie vergé, cu cerneală tipografică de diferite culori. Conține o serie de ilustrații cu portretele sultanilor, un plan al Constantinopolului, vignete. Ornamentele sînt realizate de C.A. Wagner. Lucrarea este legată în pergament, fiind expusă în expoziția permanentă a muzeului. Cartea probează, alături de alte mărturii, contribuția substanțială la cultura românească și universală a lui Dimitrie Cantemir, un mare om de stat, savant, cărturar, enciclopedist, filosof, istoric, etnograf, muzicolog, orientalist și lingvist.

■ **ADRIANA TUCĂ**

Testamentul politic al lui AVRAM IANCU

În luna decembrie 1850 (la numai doi ani de la revoluție și cu aproape 22 înainte de sfîrșitul său prematur), Avram Iancu își redacta testamentul în care exprima ultima sa dorință, în fapt întregul crez și ideal al vieții și luptei sale de martir:

„Ultima mea voință. Unicul dor al vieții mele e să-mi văd națiunea fericită, pentru care după puteri am lucrat pînă acum... Voiesc dară și dispun ca după moartea mea toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutoriu la înființarea unei Academii de drepturi, tare crezînd că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele".

Sînt cuvinte cu valoare de simbol care, privite acum din perspectiva realităților și împlinirilor istoriei, își relevă pe deplin semnificațiile.

Textul documentului — lapidar în formulare, dar profund și plurivalent prin conținut — pune în lumină o calitate mai puțin relevată a complexei personalități a luptătorului tribun: aceea de gînditor politic, de vizionar al destinelor poporului său.

Dintru început, testamentul se constituie într-o concluzie a experienței revoluționare a anilor 1848—1849, reafirmă crezul politic al lui Iancu, dar, în același timp, prin chiar natura sa, surprinde și calea de urmat a poporului român din această parte a țării în lupta afirmării sale de sine stătătoare. În termenii săi concreți, juridici, actul de voință *mortis causa* exprimă voința autorului său de a-și destina întregul patrimoniu (bunurile imobile și mobile) fondării unei „academii de drepturi", menită să pregătească „luptători cu arma legii" în apărarea drepturilor legitime ale românilor. Era, pe lîngă expresia necesității continuării acțiunii revendicative prin căi politice și a intensificării sale, și un corolar al însuși specificului formației sale. Ca majoritatea conducătorilor revoluției, Iancu aparținea categoriei tinerilor „cancelişti" și juriști formați în marile universități ale timpului.

„Om născut pentru acțiune", cum îl caracteriza contemporanul său George Barițiu, Avram Iancu a îmbinat în activitatea sa

„Craiul munților" — conducător politic și comandant militar, fruntaș de seamă al revoluției române de la 1848—1849

patriotică și revoluționară atît calea înfruntării politice, cît și calea luptei armate. Ajungînd la concluzia că *„Nu cu argumente filosofice și umanitare vei convinge pe acei tirani, ci cu lancea, ca Horia"*, după adînci chibzuințe și potrivit spiritului vremii (înscriindu-se organic în evoluția unitară a procesului revoluționar din țările române și în contextul general european), Iancu a recurs la lupta armată ca ultimă posibilitate de apărare a drepturilor legitime ale poporului său.

După înfrîngerea revoluției, în condițiile și cu consecințele cunoscute, acțiunea românilor transilvăneni pentru recunoașterea și garantarea drepturilor naționale intra într-o nouă fază, care reclama o anumită reevaluare a obiectivelor imediate și de perspectivă, precum și a mijloacelor de înfăptuire a acestora. Devenea necesară continuarea luptei pentru realizarea revendicărilor, mai ales pe căile politice posibile în acel moment istoric. Era din ce în ce mai evidentă încrederea nestrămutată a tribunului-erou în izbînda acestei lupte, datorită caracterului obiectiv, implacabil al realizării aspirațiilor de unitate și independență ale poporului român.

Astfel, la 5 mai 1848, Avram Iancu exclamase profetic într-un manifest: *„Soarele vecinicei dreptăți, Libertatea, a răsărit și cu o dulce nutrire încălzește inimile tuturor popoarelor, cari prin veacuri au fost apăsate de tiranismul unei clase privilegiate"*, pentru ca în documentele de după revoluție să fixeze obiectivul *„garantării naționalității pe temeiul dreptului egal"*.

Afirmarea conștiinței naționale prin lupta pentru recunoașterea unor drepturi egale pentru românii transilvăneni a reprezentat o constantă a luptei revoluționare, reflectată în documentele marilor sale momente: Supplex Libellus Valachorum, discursul lui Simion Bărnuțiu din catedrala Blajului (1848), Memorandumul Partidului Național Român de la sfîrșitul secolului trecut.

Testamentul politic al lui Avram Iancu se înscrie, așadar, în contextul acestor evenimente, expresie și mărturie a unei mari conștiințe a neamului, a unui luptător remarcabil pentru promovarea năzuințelor vitale ale națiunii române. Prin aceasta el lăsa urmașilor, alături de marea moștenire istorică cucerită prin jertfa eroilor din Apuseni și a tuturor românilor ardeleni, ștafeta continuării luptei pînă la desăvîrșirea idealului de veacuri al unității naționale, consfințit prin actul istoric de la 1 Decembrie 1918.

■ MIRCEA DUȚU

CEL DINTÎI COR AL OŞTIRII

În 1847 se semnalează înfiinţarea, pe lîngă muzica ostăşească, a unui „cor de muzică vocală", numindu-se ca profesor „sardarul" Alexandru Petrino, cel care a conceput pentru prima dată în limba română „Gramatica de muzică vocală".

Iată ce scrie Gheorghe Asachi, în **Albina Românească** din 1847, despre înfiinţarea acelui cor: **„Între îmbunătăţirile morale, introduse la învăţătura oştenilor, au adaus şi aceea a cîntecului pentru care a însărcinat pe d-l Sard. A. Petrino a forma o capelă vocală din 24 juni militari. Aceştia, deşi începători încă, avură norocirea a se produce în salonul palatului domnesc la 29 martie."**

Primele cîntece intonate de cel dintîi cor al oştirii au fost: „Cîntec ostăşesc" de Neculai Istrati şi „Cîntec militar" de D. Gusti. Pentru emoţionantul lor conţinut de idei, caldul patriotism şi caracterul mobilizator reproducem, drept ilustrare, din textele celor două cîntece. „Cîntec ostăşesc" de Neculai Istrati: „A mea inimă-nfocată de iubire s-a aprins/ Al meu suflet de iubire şi de cinste e cuprins..."; „Cîntec militar" de D. Gusti: „Pe a Daciei cîmpuri strămoşii purta/ Triumfuri de arme, în sînge-ncruntaţi/ Şi lumea întreagă de ei se mira/ Iar astăzi românii la pace-s dedaţi..."

Dar istoria cunoaşte, în Moldova, cîntece ostăşeşti mai vechi, cum ar fi cel al lui Ştefan cel Mare, al cărui text s-a păstrat datorită mitropolitului Dosoftei, fiind scris pe scoarţa psaltirei tipărite sub Duca Vodă: „Hai fraţi, hai fraţi, la năvală daţi,/ La năvală daţi, ţara vă apăraţi./ Hai fraţi, hai fraţi/ La năvală daţi... Steagul vă apăraţi."

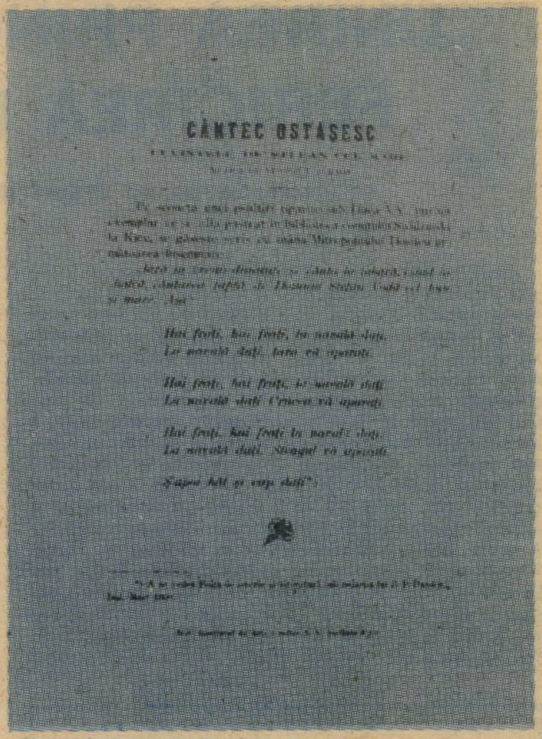
CÂNTEC OSTĂŞESC

Muzica acestui cîntec a fost compusă de T.T. Burada, cu prilejul inaugurării la Iaşi a statuii lui Ştefan cel Mare, la 5 iunie 1883.

■ M. NICA

CÎNTECELE REVOLUŢIEI ROMÂNE DIN 1848

În focul revoluţiei române din 1848, cîntecul s-a dovedit a fi, ca întotdeauna, un adevărat steag de luptă, un puternic şi eficient mijloc de propagare a sentimentului naţional, de îmbărbătare şi chemare la unire a tuturor românilor sub steaua călăuzitoare a aceloraşi idealuri. În perioada pregătitoare şi mai cu seamă în timpul revoluţiei au fost create şi s-au răspîndit cu o repeziciune uimitoare pentru acea perioadă o seamă de cîntece cu o forţă mobilizatoare remarcabilă, între care, la loc de frunte, s-au aflat: „Deşteptarea României" (versuri de Vasile Alecsandri), „Sub o çulme de cetate" (textul aparţinînd prietenului apropiat al lui Avram Iancu, conducătorul de oaste şi cărturarul Ion Buteanu), „15 Mai 1848" (pe versurile lui Andrei Mureşianu), „Poporul suveran", „Saltă, române", „Unsprezece cireşariu" şi mai cu seamă atît de celebrul „Marş al lui Iancu".

Privind geneza acestui cîntec, dacă în privinţa melodiei se cunoaşte că ea provine dintr-o operă italiană, în legătură cu textul trebuie menţionat că la originea lui stă o poezie a lui Costache Negruzzi, intitulată „Doina" (apărută în cunoscuta publicaţie braşoveană „Foaie pentru minte, inimă şi literatură"), în care se preamărea figura legendară a lui Dragoş Vodă. Au fost potrivite picioarele metrice, ritmul şi s-a adaptat textul cu numele şi faptele lui Iancu. Rezultatul: o împerechere perfectă text-muzică ce a stat la originea acestui cîntec.

Grup de revoluţionari manifestînd în Bucureşti la 11/23 iunie 1848 *(acuarelă de C. Petrescu)*

„Şi iată — aşa cum sublinia Aron Densuşianu — **cum în adunările intelectualilor ardeleni care au precedat acţiunea lui Avram Iancu (...) se distingea marele cîntăreţ al timoului Bengescu.**

■ Locotenent-colonel ION PELEARCĂ

(continuare în pag. 51)

„UNIREA PRINCIPATELOR — FERICIREA ROMÂNILOR"

— inscripție pe un drapel din vremea lui Cuza Vodă —

Alexandru Ioan Cuza a avut o domnie scurtă, însă foarte bogată în înfăptuiri. Recunoscîndu-i-se meritele, pe însemnul memorial ridicat în frumoasa Piață a Unirii din Iași întru cinstirea sa, urmașii au menționat că Vodă Cuza „**a pus fundamentul statului român. A înapoiat domeniului național imensele moșii închinate mănăstirilor grecești și a afirmat hotărîtor autonomia bisericii române. El a împroprietărit cu pace 600 000 familii de țărani și a constituit comunele rurale, a eliberat poșta și telegraful din stăpînirea străinilor, a suprimat privilegiile de clasă și, prin organizarea tribunalelor, curților și înaltei curți de justiție și casație, a pus bazele dreptății egale pentru toți. El a organizat puterea militară a statului, chemînd prin sorți pe toți tinerii la apărarea patriei. A creat școlile și universitățile. Prin obligativitatea învățămîntului, a dat avîntul necesar culturii naționale. În fine, prin puterea și voința lui, a întemeiat adevărata suveranitate națională, pentru că la 2 mai 1864 a rupt convenția de la Paris, impusă de străini la 1858, și a izbutit să facă marile puteri să recunoască românilor dreptul de a-și alcătui ei înșiși**

și fără amestecul nimănui așezămintele politice".

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a fost deosebit de rodnică pe plan militar. După dubla sa alegere ca domn al țărilor române Moldova și Muntenia, alesul românilor a manifestat o preocupare constantă pentru așezarea pe baze noi a organismului militar al țării. Pornind de la ideea că „**o națiune spre a fi curat independentă în exercițiul drepturilor sale are trebuință de o putere publică capabilă a-i face să i se respecte naționalitatea în afară**", domnitorul Cuza a inițiat un vast program prin care se viza reorganizarea și întărirea armatei, ridicarea oștirii române la nivelul celor mai moderne armate din Europa. În concepția domnitorului Unirii din 1859, armata era chemată să garanteze existența viitoare a statului român și să contribuie, împreună cu întreaga națiune, la cucerirea independenței de stat depline a României.

Între măsurile inițiate de Alexandru Ioan Cuza și de colaboratorii săi cei mai apropiați privitoare la organismul militar al țării s-a numărat și cea referitoare la instituirea noilor steaguri ale oștirii, cu cele trei culori — roșu, galben și albastru —, pe mătasea cărora se afla înscrisă inscripția: „**Honor et patria**". Domnitorul Principatelor Unite avea un adevărat cult pentru steag. Cuza vedea în el simbolul identității noastre statale, al suveranității poporului român. Steagul era țara, cu oamenii ei, cu bogățiile sale, cu trecutul, prezentul și viitorul ei. Steagul era voința și puterea întregii națiuni. În caz de primejdie, urmau să se adune în jurul steagului, pentru a-l păstra nepătat, toți fiii țării. Cuza se exprima cu claritate în acest sens într-un document datat 12 decembrie 1860: „**Astăzi, țara își are steagul său național, românii se vor strînge în jurul lui spre a-l apăra**".

Simbolul pe care îl reprezenta steagul a fost amplu evidențiat de domnitor cu prilejul distribuirii noilor drapele tricolore unităților militare. Adresîndu-se ostașilor adunați pe Cîmpul Cotrocenilor, Cuza a spus, printre altele: „**Steagul este România. Acest pămînt binecuvîntat al patriei, stropit cu sîngele strămoșilor noștri și îmbelșugat cu sudoarea muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri. Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinii și al disciplinei ce reprezintă oastea. Steagul e totodată trecutul, prezentul și viitorul țării, întreaga istorie a României**".

Dintre steagurile ce au existat în anii luminoși ai domniei lui Cuza, unul ni se pare a fi mai puțin cunoscut. Este vorba de un drapel domnesc sau de un drapel de stat, instituit în anul 1863, după cum apreciază într-un studiu de specialitate colonelul Năsturel. A fost un drapel unic în felul său. El s-a detașat, în principal, de celelalte steaguri din epocă prin inedit și semnificația inscripției înscrise cu fir de aur în partea sa superioară. Iată conținutul acestei inscripții: „UNIREA PRINCIPATELOR, FERICIREA ROMÂNILOR. TRĂIASCĂ A. IOAN I". Drapelul era format din trei fîșii de mătase, dispuse orizontal, cu roșu deasupra, galben la mijloc și albastru jos. El avea înălțimea de 1,80 m, iar lățimea de peste 2 m.

Pe fîșia de culoare roșie figura, alături de inscripție, o coroană princiară, țesută din fir de aur, aceasta fiind dispusă la centru. Pe fîșia galbenă, tot la centru, se conturau două embleme cu putere de simbol pentru istoria românească: în dextra — capul unui bour (din fosta stemă a Moldovei) avînd între coarne o stea în șase raze, țesută în fir de aur; în senextra — o acvilă (din fosta stemă a Munteniei) care ține în gheare o spadă și, respectiv, un buzdugan. De o parte și de alta a celor două embleme figurau drapelele și stindardele Munteniei și Moldovei, cîte trei de fiecare parte. Elementele la care ne-am referit erau reproduse întocmai și pe fața opusă a steagului domnesc. Pînza tricoloră, prevăzută pe margini cu ciucuri din fir, era prinsă de o hampă în vîrful căreia se afla „o acvilă stampată, cruciată și coronată, ținînd în gheare un sceptru și o spadă", așa cum rezultă din însemnările rămase de la colonelul Năsturel. Pe pieptul acvilei era reprodus capul de bour care avea între coarne o stea cu șase raze.

Drapelul domnesc, pe care erau înscrise cuvintele puternic evocatoare reproduse mai sus, a figurat multă vreme în colecția de steaguri a Muzeului de la Arsenalul armatei, ca unul dintre obiectele de mare preț. În anul 1918, el a intrat în patrimoniul Muzeului Militar Național, iar din 1972 se află expus în Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România.

■ **Colonel (r) dr. FLORIAN TUCĂ**

ÎNCEPUTURILE PRESEI MILITARE ROMÂNEŞTI

Presa noastră militară împlineşte frumoasa „vîrstă" de o sută treizeci de ani, dacă socotim că începuturile au fost făcute în anii 1859 şi 1860, prin apariţia, la Bucureşti, a revistelor „OBSERVATORUL MILITAR" şi „MONITORUL OASTEI". Pînă la sfîrşitul secolului trecut, numărul periodicelor de acest gen a ajuns la cincisprezece — deci acestea sînt temelia prestigioasei prese militare din zilele noastre.

„OBSERVATORUL MILITAR", subintitulat **„ziar politic şi ştiinţific"**, a avut ca redactor-răspunzător pe Gr. Lipoianu, „locotenent de artilerie în demisie". În paginile acestui periodic, apărut de la 23 iulie pînă la 3 decembrie 1859, la Bucureşti (în total 18 numere), au fost publicate, cu precădere, ştiri şi comentarii privind viaţa militară de la noi — deşi, după cum se înţelege din subtitlu, n-a fost un „oficios" militar. În numărul din 22 octombrie 1859, bunăoară, aflăm publicat ordinul de zi, dat de domnitorul Cuza, la 12 octombrie, prin care arată că preia comanda supremă a armatelor din Principatele Unite.

„MONITORUL OASTEI" a apărut — la Bucureşti şi la Iaşi — la 6 februarie 1860. A avut cea mai îndelungată existenţă, fiind editat pînă în anul 1920. În primul număr al acestei fruntaşe a publicaţiilor noastre militare, colonelul Florescu, pe atunci ministru de război, scria: **„Unul din mijloacele cele mai neîntrecute, unul din instrumentele cele mai tari care pot lucra spre a aduce armata noastră la ţinta dorită, spre a o pune în nivelul armatelor celorlalte ţări civilizate, este neapărat şi un ziar..."**

Ediţia întîi a „MONITORULUI OASTEI", apărută la Bucureşti, a fost retipărită la Iaşi, difuzarea făcîndu-se aproape simultan. În editorialul de prezentare se spunea: **„Simţindu-se neapărata trebuinţă a unui ziar oficial militar, Ministerul de Rezbel a hotărît a-l scoate de astăzi, sub numele de «Monitorul Oastei». Se va imprima cu litere latine şi cu ortografia ce se va adopta de Ministerul Instrucţiunii Publice, dar pînă la aducerea teascurilor noi şi a literelor de care imprimeria duce lipsă se va imprima cu litere obişnuite"** (deci cu alfabetul de tranziţie, sau cu semi-chirilice, cum li s-a mai spus, n.n.). Din acelaşi editorial mai aflăm care va fi alcătuirea permanentă a publicaţiei: „MONITORUL OASTEI" **„se va împărţi în: partea oficială, partea neoficială, nuvele** (noutăţi, n.n.) **străine, studieri asupra diferitelor instituţii şi arme ale oastei, fapte diverse, varietăţi şi publicaţii ministeriale"**. Tot în numărul 1 al „MONITORULUI" se publică, între altele, proiectul în vederea creării unei Case a Oştirii, iar în partea neoficială se anunţă că Ministerul de Rezbel se ocupă cu trimiterea cîtorva ofiţeri în Maroc, spre a urmări, ataşaţi pe lîngă armata spaniolă, operaţiunile campaniei de acolo.

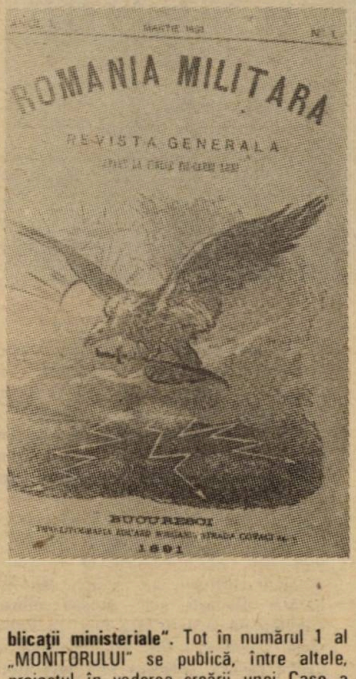

Revistele „ROMÂNIA MILITARĂ"

În secolul trecut au apărut patru reviste care au purtat titlul atît de îndrăgit: „ROMÂNIA MILITARĂ". Prima dintre ele şi-a început existenţa la 1 ianuarie 1864, fiind redactată de un grup de ofiţeri din cadrele Ministerului de Război. Spre a arăta rostul acestei publicaţii, redactorii anunţau în primul număr: **„vom aduna şi cerceta instituţiile vechi, militare, ale Patriei; vom trata, în lipsă de orice uvraje militare, tot ce se va raporta la instrucţiunea armatei; vom întreţine oşteanul român cu cunoştinţele militare ce se petrec în lume"**. Şi revista a publicat, în cei doi ani de apariţie (pînă în ianuarie 1866), numeroase articole referitoare la începuturile armatei române, dări de seamă cu privire la tactica militară, tot felul de ştiri de interes militar demne de atenţia ostaşilor români. Cei opt fondatori ai acestei reviste au fost căpitanii de artilerie şi de stat major: G. Slăniceanu, A. Anghelescu, A. Gramont, G. Borănescu, G. Anghelescu, E. Arion, E. Boteanu şi E. Petrovici. Aceştia au fost şi principalii comentatori ai marilor reforme introduse în armata română de domnitorul Cuza.

Folosind mijloace tehnice de imprimare mai avansate şi avînd colaborarea unor ofiţeri specializaţi în publicistica militară, cea de-a doua revistă cu titlul „ROMÂNIA MILITARĂ" a apărut în luna martie 1891. Printre fondatori figurează şi şeful Marelui Stat Major din vremea aceea, generalul Fălcoianu, precum şi cîţiva ofiţeri superiori binecunoscuţi pe atunci: locotenent-colonelul R. Magheru, maiorul Al. Iarca, maiorul C. Papazoglu. Căpitanii I. Prezan şi Al. Averescu semnează, chiar în primul număr, articole referitoare la reorganizarea armatei şi la formarea cadrelor ofiţereşti. În următoarele numere au apărut studii şi comentarii substanţiale referitoare la armele specializate, la întocmirea hărţilor militare ale ţării, la fortificaţii şi la armament, în general. Iată şi cîteva dintre ştirile „apărute în rubrica de noutăţi: **„Au sosit** (în luna mai 1891) **zece mii de săbii noi de la fabrica din Solingen; Crucişătorul „ELISABETA" a vizitat** (în vara anului 1891) **porturile: Constantinopol, Alexandria şi Toulon, ajungînd pînă la Gibraltar;**

CÎNTECELE REVOLUŢIEI ROMÂNE DIN 1848

(urmare din pag. 49)

care, la o manifestaţie publică la 1 mai 1848, cu copărtaşii săi cu ovaţiuni nesfîrşite şi cîntări eroice, conduse de el, cînta cîntecul «Astăzi cu bucurie»... Acesta s-ar putea să fi fost începutul, iar de aici se va răspîndi cu repeziciune şi în ţările româneşti Muntenia şi Moldova."

Cea mai frumoasă epopee a trăit-o acest marş însă la marea adunare a românilor de la Blaj, cînd Iancu a apărut în fruntea moţilor săi (în ciuda piedicilor ce-i fuseseră puse de către autorităţile imperiale şi nobilii unguri, pentru a nu putea ajunge la Cîmpia Libertăţii). În toiul entuziasmului creat în acele momente de înălţare patriotică, de vibraţie românească, glasurile miilor de participanţi s-au contopit într-un imens cor, intonînd, ca un strigăt ce răbufnea după atîtea umilinţe şi năpăstuiri, înflăcăratul **Marş al lui Iancu**, ca semn al preţuirii, dragostei şi încrederii nestrămutate în ideile şi faptele sale patriotice.

Figura legendară a lui Avram Iancu mai este oglindită şi în alte melodii, cu deosebire populare, cum au fost: „Cîntecul lui Iancu", „Moţul din Ardeal", „Murgul Iancului", „Iancu la Turda", precum şi în numeroase creaţii culte, însă nici una dintre ele nu a cunoscut celebritatea marşului.

Experienţele cu noile puşti Mauser, **de 7,65 mm, au arătat eficienţa tragerilor pe o distanţă de 1200 de metri; Bricul** „MIRCEA" **va participa la serbările de inaugurare a Canalului de Nord".**

Prin decretul din 8 decembrie 1897 a fost înfiinţată, pe lîngă Statul Major General al Armatei, revista „ROMÂNIA MILITARĂ", al cărui prim exemplar apare cu datarea: Nr. 1—2, ianuarie-februarie 1898. Această publicaţie a avut o existenţă îndelungată — din 1898 şi pînă în 1946, cu o întrerupere de patru ani: 1917—1920. A dezbătut, cu competenţă, problemele tehnice ale armatei: studii asupra tragerilor artileriei; fabricarea armamentului; tactica diferitelor arme şi altele. S-a ocupat însă şi de problemele sanitare, reuşind să introducă (din iniţiativa generalului Budişteanu) cafeaua de dimineaţă, la masa trupei, în locul rachiului obişnuit pînă atunci. În privinţa aceasta erau, în ultimul deceniu al secolului trecut, trei curente dominante în conducerea armatei: unii susţineau menţinerea porţiei de rachiu, dată dimineaţa ostaşilor, alţii reclamau introducerea ceaiului, iar alţii — în frunte cu generalul Budişteanu — se declarau partizani ai cafelei. Au cîştigat cei din urmă, dovadă fiind condiciile de cheltuieli susţinute de Ministerul de Război pentru masa trupei pe anul 1898, în ele aflîndu-se menţionate la consum: 25 000 kg de cafea, numai 1 000 kg de ceai şi nici o cantitate de rachiu.

Un Buletin săptămînal, purtînd titlul „ROMÂNIA MILITARĂ", a fost editat de aceeaşi redacţie, care ne comunică: **„Pe lîngă numărul lunar al revistei noastre, se hotărăşte să apară şi un buletin săptămînal cu scopul de a pune în curent ofiţerii de toate armele şi serviciile cu ştirile militare mai importante, din ţară şi din străinătate, precum şi cu amănuntele ştiinţifice şi literare care ar prezenta un interes imediat".** Publicaţia a apărut în anii 1898—1899, informînd şi dînd lămuriri asupra cărţilor editate în ţară. Din rubrica permanentă de ştiri a acesteia (februarie-mai 1898): **„La Pulberăria Dudeşti s-au produs primele cantităţi de pulbere fără fum; La Pulberăria Lăculeţe a fost experimentată, cu deplin succes, pulberea fără fum inventată de locotenent-colonelul Iliescu; Noul instrument pentru citirea distanţelor, inventat de locotenentul Bucur Bădescu, de la Institutul Geografic al Armatei, a fost adoptat şi trecut în dotaţia armatei; S-a înfiinţat, în Bucureşti, o şcoală de scrimă, a Ministerului de Război, cu 38 de elevi, soldaţi din regimentele de infanterie şi artilerie. Elevii vor învăţa mînuirea sabiei, a floretei şi a bastonului; La 16 iunie 1898 s-a inaugurat monumentul generalului Florescu, ridicat în grădina Episcopiei** (grădina Ateneului de azi, n.n.); **La 23 august 1898, flota noastră militară a făcut o vizită la Burgas".**

La 1 iulie 1880 a apărut jurnalul militar bilunar „OSTAŞUL", care a avut o bună răspîndire, datorită conţinutului său de informaţii generale. Fondator şi „dirigent": locotenent-colonelul S.P. Scheletti, din infanterie. În „Precuvîntarea" din prima pagină a numărului 1, vrednicul editor spune: **„Una din instituţiile care, cu drept cuvînt, face falâ oricărui român este armata. Generaţiei de astăzi i-a fost dat să vază reînviind gloria armelor strămoşeşti ce d-un veac amorţisă sugrumată de ingerinţa fatală..."** Apoi anunţă temele permanente ale sumarelor revistei: **„Studii tematice organizate în lume şi la noi; Probleme de instrucţie; Informaţii din lumea militară mondială; Hărţi; Ştiri de tot felul".** Cîteva ştiri: **„Prin decizia nr. 114 a Ministerului de Război se autorizează regimentele din Dorohoi să înfiinţeze muzici militare, numite fanfare; Domnul colonel Cantili Grigore s-a căsătorit, la Bucureşti, cu doamna Maria Brăescu. La 21 iulie se va ţine licitaţie publică pentru procurarea a 300 000 kg orz şi 200 000 kg fin, trebuitoare armatei..."** etc. „OSTAŞUL" a apărut pînă la 16 februarie 1883.

La 1 septembrie 1897 a apărut, la Bucureşti, „REVISTA SANITARĂ MILITARĂ", condusă de un comitet de medici în frunte cu Anastasie Demosthen, profesor universitar şi inspector general al Serviciului Sanitar al Armatei. Cu unele întreruperi, această valoroasă publicaţie a apărut timp de nouă decenii, continuînd să apară şi astăzi, îmbogăţind literatura medicală românească prin studiile, referatele şi rapoartele publicate de medici de seamă din toate specialităţile.

★

Alte publicaţii militare apărute la noi în secolul trecut: „REVISTA MILITARĂ" (1870—1871); „REVISTA ARMATEI" (1883—1914); „REVISTA ARTILERIEI" (1887—1930); „CERCUL PUBLICAŢIILOR MILITARE" (1890—1904); „ECOUL ARMATEI" (1893—1899); „REVISTA INFANTERIEI" (1897—1937); „GAZETA MILITARĂ" (1899); „GAZETA SOLDATULUI" (1899). Au mai apărut şi două almanahuri ale armatei române (1880 şi 1890).

■ **ION MUNTEANU**

Anul I. 1859. Nr. 1. Joi 23 Iulie

PRINCIPATELE-UNITE.

OBSERVATORUL MILITAR

DIARIU POLITICU ŞI SCIENTIFICU.

Vu eşi la toate Joile.

MONITORUL OASTEI

No. 1. Februarie 6. Anul I-iu

REVISTA

SANITARĂ MILITARA

APARE O DATĂ PE LUNĂ

RÎNDUNICA...

A fost un nume norocos pentru prima noastră şalupă torpiloare, comandată în Anglia în 1875 şi încadrată temporar în flotila rusă de la Dunăre, împreună cu canonierele România, Ştefan cel Mare şi Fulgerul, **după convenţia militară din 4 aprilie 1877 dintre Rusia şi România, care era încă neutră. Ea a participat, sub comanda maiorului Ion Murgescu şi a locotenentului Dubasov, alături de trei şalupe ruseşti, la o acţiune unică pînă atunci: atacul de noapte — între 13 şi 14 mai 1877 — asupra unei mari nave inamice: monitorul turcesc** Duba Seify, **la km 6 pe canalul Măcin. Nava de război de 250 tone s-a scufundat repede, cu 132 marinari, după lovitura torpilei de şcondru, la comanda maiorului Ion Murgescu, decorat apoi cu „Steaua României" şi cu ordine ruseşti.**

Puntată metalic în 1900, Rîndunica **a reuşit un al doilea atac prin surprindere, în formaţie cu vedetele** Catinca şi Bujorăscu, **asupra unei flotile de monitoare austro-ungare, la Rusciuk, în august 1916. Comandată de căpitanul Andrei Negulescu,** Rîndunica **a torpilat o navă a formaţiei inamice, reuşind o retragere rapidă datorită fumului intens al exploziei. Salvele monitoarelor au lovit însă, la pupa, vedeta** Bujorăscu, **echipajul acesteia fiind salvat de acela al şalupei** Rîndunica **— o intervenţie promptă în care şi-au riscat viaţa, îndeosebi, sergenţii Patrichi şi Brînzilă, reuşind să conducă nava şi operaţiunea de salvare cu o adevărată măiestrie marinărească.**

■ CONSTANTIN EFRIMESCU

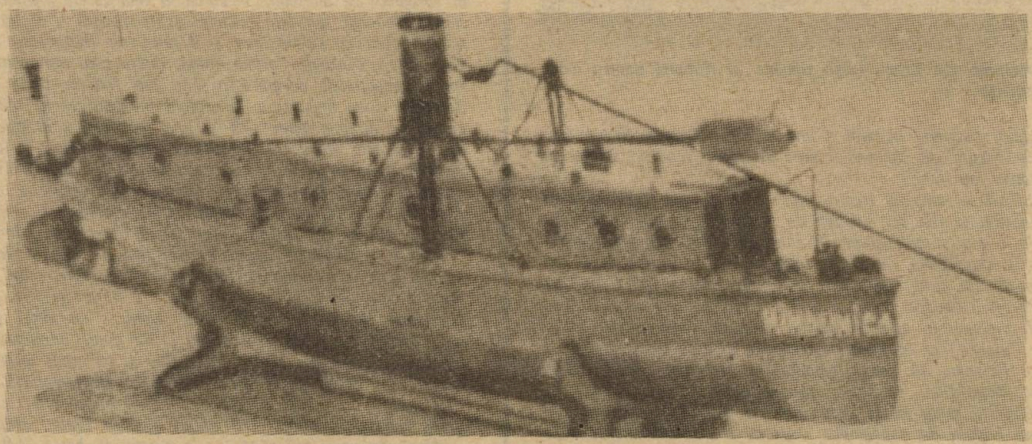

MĂRTURII NOI ÎN ARHIVA ISTORIEI

OSTAŞII ÎN HALATE ALBE

Elanul patriotic care la 9 mai 1877 a ridicat întregul nostru popor la luptă pentru cucerirea independenţei de stat i-a însufleţit atît pe medici, cît şi pe ajutoarele lor. Aceşti ostaşi în halate albe au demonstrat un înalt spirit de abnegaţie pe cîmpul de luptă, culegînd răniţii sub ploaia de gloanţe sau dînd îngrijiri bolnavilor, depunînd mari eforturi pentru alinarea suferinţelor şi salvarea vieţii vitejilor noştri luptători.

În timpul campaniei din 1877—1878, numeroşi medici, subchirurgi şi brancardieri şi-au jertfit viaţa. Amintirea multor fapte de eroism săvîrşite de corpul medico-sanitar s-a păstrat datorită documentelor oficiale sau memoriilor redactate de unii participanţi la evenimentele de atunci. Raport medical asupra stării sanitare în timpul operaţiunilor Corpului de vest pentru atacul Vidinului **este un astfel de document inedit, fiind întocmit de dr. C. Severin, medicul şef al Corpului Armatei de vest. Aflat în arhiva Muzeului Militar Central, el conţine şi date interesante despre desfăşurarea evenimentelor militare de la începutul anului 1878, dar principalul său interes constă în informaţiile privind organizarea şi activitatea serviciului medico-sanitar al armatei operative. În continuare, prezentăm cititorilor acest document relevant pentru străduaniile neprecupeţite ale corpului medico-sanitar român de a îngriji răniţii noştri, precum şi prizonierii otomani răniţi, în spiritul tradiţionalei omenii româneşti.**

■ Căpitan dr. ALEXANDRINA AVRAM

„Corpul de vest s-a format în luna decembrie [7/9 decembrie 1877] şi decretat prin Înaltul Ordin de Zi nr. 174. Corpul Armatei de Vest, comandat de generalul de brigadă Haralambie [Nicolae], a fost compus din trei divizii: Divizia I-a comandată de colonelul Leca [Dimitrie], medic şef dr. Georgescu Şerban, Divizia a 2-a comandată de generalul [Mihăil Christodulo] Cerchez, medic şef dr. Vercescu, şi Divizia a 4-a comandată de generalul Gheorghe Anghelescu, medic şef dr. Staurescu.

Corpul de vest s-a constituit gradat, cu cît soseau trupele despre Plevna, astfel Brigada a 2-a a diviziunii a 2-a a sosit în apropiere de Vidin în cele dintîi zile ale lunii ianuarie [1878], după ocuparea satelor Nazîr Mahala, Vidbol, Belarada, Musulmane, Gîrţa şi altele prin alungarea trupelor turceşti. La

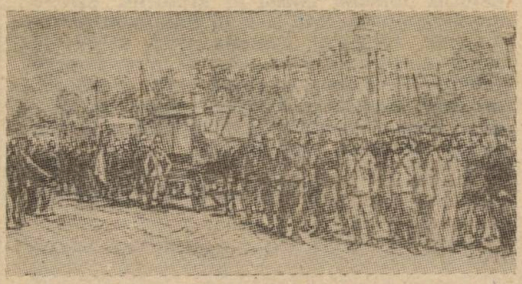

Ambulanţe ale Crucii Roşii române în războiul pentru independenţă

început, Cartierul general a fost la Nazîr Mahala. Printre primele măsuri de căpetenie luate de către Serviciul sanitar al corpului au fost:

Stabilirea etapelor pentru primele îngrijiri ce trebuiesc date bolnavilor şi răniţilor adunaţi de la diferite corpuri. Pentru Divizia 1 s-a stabilit etapa în satul Belarada, pentru Divizia a 2-a în satul Gîrţa, iar pentru Divizia a 4-a în satul Vidbol. Prin această din urmă etapă s-a stabilit ca repaosul [să fie] în genere de o noapte, bolnavii şi răniţii din celelalte etape urmînd a fi transportaţi apoi la spitalul temporar deja instalat la Arcer Palanka, iar cei care nu aveau loc şi erau transportabili, la Lom Palanka, alt spital temporar instalat mai dinainte. S-au luat dispoziţiuni ca toate transporturile şi evacuaţiunile de bolnavi şi răniţi să se facă, după ce s-au dat bolnavilor primele îngrijiri de pansament, după ce li s-au administrat supa sau alimentaţia apropiată. Fiecare evacuaţiune s-a însoţit, pe lîngă sanitarii trebuincioşi, de către un medic sau chirurg.

Către finele lui ianuarie 1878, domnul inspector general [Carol Davila] a înfiinţat alte spitale temporare dincoace de Dunăre. Transporturile s-au făcut cu săniile şi căruţe rechiziţionate.

Pînă la 1 ianuarie, cu cît trupele înaintau spre Vidin, bolnavii au fost trataţi de infirmeriile fiecărui corp, [iar] cei mai gravi au fost trimişi la Palanka.

La etapa Diviziei 1 au fost aduşi şi prizonierii turci. Din aceşti bolnavi şi răniţi, 34 au decedat, fiind din cei gravi răniţi la Smîrdan. La etapa Diviziei a 2-a au intrat în căutare [tratament] 157, din care au murit 3. Bolnavii Diviziei a 4-a au fost trimişi la spitalul [din] Arcer Palanka, unde în ianuarie au intrat 340 bolnavi, din care 15 au murit din diferite boale. În cursul acestei luni, de la cele trei divizii au intrat în căutare 1061 de bolnavi şi au murit 52.

De la 1 ianuarie, toţi bolnavii, în fiecare zi, de la toate cele trei divizii erau evacuaţi către spitalul temporar din Poiana [lîngă Craiova]. Prin faptele de arme repurtate de armata noastră în contra inamicului, în timpul acestei împresurări, cel mai ilustru este luarea Smirdanului. Această victorie ne-a costat morţi şi mulţi răniţi. Lupta a avut loc în ziua de 12 ianuarie stil vechi şi întrucîtva şi a doua zi dimineaţa. În ziua de 12 [24] ianuarie, înainte de a se face ziuă, trupele destinate pentru atacul Smîrdanului, şi anume regimentele 6 de linie, 9 dorobanţi, 4 de linie, al 5-lea de călăraşi şi un regiment de artilerie, se aflau în viile din faţa satelor Smîrdan şi Inova. Ambulanţa Diviziei a 2-a nefiind încă sosită de la Plevna, s-au dat dispoziţii ca serviciul sanitar să se facă de personalul fiecărei trupe şi al brigadei din care fac parte aceste trupe. Serviciul sanitar al brigadei [2 infanterie] a urmat trupele de aproape pînă în vii, unde s-a găsit o casă situată lîngă drumul principal, care trece prin mijlocul acelor vii, şi unde s-a destinat primul loc de pansament, abordîndu-se faninoul alb cu Crucea roşie, iar etapa s-a fixat în satul Dinkoviţa, unde s-au golit toate casele, aşternîndu-se paie pe jos. La ora 2 post meridian s-a ordonat atacul Smîrdanului. Cu cît personalul corpului culegea răniţii, îi trimetea la serviciul sanitar din vii, cei cu fracturi sau plăgi la jambe [gambe] şi la coapse erau aduşi pe târgi de sanitarii corpului, ceilalţi cu săniile trase de cai de rechiziţie sau în furgoane, iar cei uşor răniţi veneau singuri pe picioare. În acest loc, răniţilor ce nu li se putuseră pansa rănile pe cîmpul de luptă li s-a făcut şi lor un pansament provizoriu, celor mai mulţi pansaţi deja de medicii corpurilor li s-a făcut din nou revizie spre a se asigura ca pansamentul să fie bine aplicat, precum şi spre a opri hemoragiile ce ar fi putut avea loc

La acest loc de pansament s-au făcut operaţiile indispensabile: extrageri de gloanţe şi schije, aparate de fractură. Răniţii pansaţi se trimeteau la Dinkoviţa, unde era etapa. Lupta fiind terminată seara, răniţii s-au culeş şi s-au adus succesiv toată noaptea de 12 spre 13 ianuarie. În dimineaţa zilei de 13 ianuarie, turcii, care nu părăsiseră încă Capitanovcea (un alt sat în apropiere de Smîrdan), încearcă să reia satele pierdute din ziua precedentă, dar fură respinşi, şi în această zi nu avem a regreta decît un soldat mort şi 9 răniţi din Regimentul 4 de linie. De la Dinkoviţa, prima etapă, răniţii s-au transportat cu toate precauţiunile cuvenite în sănii, mai întîi la etapa de la Belarada, unde mijloacele de căutare fiind suficiente, atît prin materialul de pansament, cît şi prin personal, s-au ţinut cei mai gravi mai multe zile. Evacuarea însă s-a urmat şi de cei de la spitalul Arcer Palanka, mai pe urmă făcîndu-se răniţilor etapă la Vidbol. Evacuaţiunile ulterioare s-au făcut la spitalul din Poiana... S-a primit în etapa de la Belarada 37 cazuri de fracturi. Majoritatea plăgilor au fost la membrele inferioare.

Răniţii şi morţii pe regimente din ziua de 12/13 ianuarie au fost după cum urmează: Regimentul 4 de linie: morţi – un ofiţer şi 71 grade inferioare, răniţi – 2 ofiţeri şi 198 grade inferioare; Regimentul 6 de linie: morţi – un ofiţer şi 13 grade inferioare, răniţi – 2 ofiţeri şi 43 grade inferioare; Regimentul 9 dorobanţi: morţi – un ofiţer şi 16 grade inferioare, răniţi – 2 ofiţeri şi 53 grade inferioare; Regimentul 5 călăraşi: morţi – 5 grade inferioare. Total: 3 ofiţeri morţi şi 105 grade inferioare, răniţi – 6 ofiţeri şi 295 grade inferioare.

Afară de prizonierii sănătoşi, în număr de peste 250, s-au adus în căutare 95 răniţi; toţi erau nizami sau redifi, adică soldaţi din armata regulată.

Atacul vitejilor ostaşi români asupra redutei Griviţa *(reproducere din presa vremii)*

Deşi a lipsit ambulanţa şi medicul şef al Diviziei a 2-a [dr. Vercescu], serviciul a fost îndeplinit admirabil, graţie zelului personalului medical din acea divizie, precum şi din celelalte divizii care au contribuit atît prin personal, cît şi prin cedări de obiecte şi pansamente.

Termin prin a arăta greutăţile ce ne-au încercat din cauza insuficienţei de material şi de personal. Nu pot asemenea de a nu aminti cu întristare suvenirea confraţilor ce am pierdut, victime abnegaţiei lor, seceraţi de boli. Doctorul Stoian va fi totdeauna o glorie pentru toţi medicii militari".

NICOLAE GRIGORESCU – reporter de război

Nicolae Grigorescu preferase liniştii pariziene, unde se aflase pînă de curînd, infernul cîmpului de luptă. Îl chema dragostea de glie, evenimentul epocal al cuceririi Independenţei de stat a României, în campania din 1877—1878. Om de statură mijlocie, cu bărbiţă neagră şi beretă specifică breslei, el cutreiera în lung şi-n lat cîmpul de luptă, deloc intimidat de bubuiturile tunurilor, devenind repede un personaj binecunoscut pe front şi un imbold pentru ostaşii români, care îi apreciau curajul. Împreună cu Carol Popp de Szatmary, Sava Henţia, Gheorghe Demetrescu-Mirea şi Henri Trenk, a „luat" imagini cît mai veridice din teribila încleştare, imortalizînd pe pînză momentele de vitejie ale ostaşilor români în lupta aprigă pentru cucerirea independenţei.

Pentru Nicolae Grigorescu, mersul pe jos nu era o problemă. Nu era o fire comodă care să se închidă în atelier şi să nu depună efortul de a colinda prin natură. Să nu uităm că el era, prin formaţia sa, un amator de natură, un pictor căruia îi plăcea să aştearnă în pînzele sale ceea ce vedea, uneori impresii de o clipă, a căror sinceritate nu poate fi autentică decît într-un anumit loc şi într-un anumit moment.

Fusese, în prima sa perioadă de activitate, în călătorie de studii în Franţa, unde devenise component al Şcolii de pictură de la Barbizon. Lungile plimbări în pădurea de la Fontainebleau, ca de altfel şi cele prin Bretania, îi erau nespus de dragi. Pictura în plină natură îl captivase. Plein-airismul îl subjugase. De fapt, mai tînăr fiind, îi plăcuse să colinde meleagurile moldovene, cu şevaletul şi culorile în spinare, şi putea fi adesea întîlnit „la vînătoare de peisaje" în împrejurimile Agapiei. Pasiunea lui din prima tinereţe s-a prelungit în timp, aşa că şi după campania din 1877—1878, trecut de 50 de ani, va colinda dealurile Posadei, unde va imortaliza imagini unice prin coloritul şi prospeţimea lor.

Războiul are însă rigorile sale şi pentru un pictor. Grigorescu nu face rabat de la îndatoririle ostăşeşti. Îşi riscă viaţa mergînd cot la cot cu ostaşii din prima linie, ştiind că numai astfel va putea avea „material", va putea înregistra „pe viu" faptele glorioase de arme ale ostaşilor români.

Luni în şir, „pictorul va înregistra, secvenţă după secvenţă, un veritabil album de imagini, „filmul" evenimentelor şi al eroismului bravilor ostaşi români derulîndu-se filă cu filă în caietele sale de schiţe.

Ceea ce picta ziua, ceea ce nota din „fuga calului" era definitivat noaptea. Ceea ce era gîndit ca proiect de lucrare noaptea era pus în aplicare a doua zi, în „focul luptei".

Atelierul de pictură al maestrului fusese adaptat şi el necesităţilor. Era un atelier mobil, funcţional, fiind instalat în brişca acoperită cu coviltir şi trasă de trei bidivii, cu care Grigorescu se deplasa în diferite puncte ale frontului, urmărind pas cu pas operaţiunile militare; de la trecerea Dunării la Corabia pe un pod de vase, pînă la Plevna, la Opanez, la Ribeu, la Verbiţa, la Muselim-Selo, Rahova şi Nicopol. Pretutindeni, „înarmat" doar cu creioanele, culorile şi penelul, el era pîndit de primejdii. Dar crezul său artistic era cea mai de temut armă şi, după cum singur spunea: **„acolo vedeam o chemare mai presus de viaţa şi arta mea".**

Caietele de schiţe ale lui Nicolae Grigorescu, veritabil jurnal de front al pictorului, impresii de moment ale unor secvenţe dintre cele mai diverse şi totodată capodopere ale artei grafice, încîntă prin linia pură, prin sinceritatea transpunerii. Unele desene, cum sînt cele ilustrînd tabere şi bivuacuri, cu armele strînse în piramidă, defilarea de la Nicopol, predarea lui Osman Paşa, sîrba ostăşească, atacul de la Griviţa, lupta corp la corp, prizonieri turci, care cu provizii, brişca cu coviltir a pictorului, sînt tot atîtea imagini document, care vor fi animate în 1912 într-un film românesc de început — **„Războiul Independenţei".**

Trecerea Dunării la Corabia

Despre vitejia ostaşilor noştri, oameni simpli, veniţi de la coarnele plugului, pictorul spunea cu încîntare: **„soldaţii noştri sînt nişte bravi şi zău că am avut poftă să viu să-i desenez aci, în această baie de foc".**

Dar cîtă înţelegere psihologică avea maestrul pentru cei asupra că-

Explozia unui obuz

Atac de infanterie

rora se oprea, fie că era vorba de compatrioți, fie că era vorba de inamici! Sînt celebre desenele sale cu prizonieri turci. Figurile acestor oameni necăjiți, care luptau pentru o cauză străină și care erau redați în toată drama lor, reprezintă portrete de o puternică interiorizare sufletească.

Pe cîmpul de luptă au venit treptat și alți reporteri cu penelul, trimiși de ziarele ruseşti sau occidentale, care doreau să-și informeze cititorii în „modul cel mai plastic și documentat". Aici se va întîlni Grigorescu cu pictorul Vasili Veresceaghin, specialist în scene de luptă, cu care va schimba impresii, o prietenie sinceră legîndu-se sub ploaia de obuze între pictorul „bataillist" rus și românul specialist în pictură în aer liber. Poate ca rezultat al acestei prietenii, Grigorescu se hotărăşte să facă tablouri în ulei, elaborate în atelier avînd ca tematică luptele din războiul de independență, între care extrem de evocator este **Atacul de la Smîrdan**, urmat de **Atacul de la Opanez** sau **Lupta din Valea Rahova**, unde meşteşugul are primul rol, spontaneitatea fiind aici pe planul al doilea. Să nu uităm că însuși maestrul iubea mult meşteşugul decît arta".

De altfel, Grigorescu — care era un om ce-și lucra cu rapiditate tablourile — a ajuns să „migălească" la **Atacul de la Smîrdan** nu mai puțin de șapte ani. În tabloul acesta de mari dimensiuni a preferat să aducă în prim plan infanteriștii, oameni simpli, care au luptat piept la piept cu inamicul, cucerind la baionetă reduta în 13 ianuarie 1878. A fost întrebat de mai marii epocii „unde sînt ofițerii?" iar el, inspirat, le-a răspuns: **„sînt înainte, au ieşit din cadrul pînzei mele!..."**

Lîngă **Atacul de la Smîrdan**, adevărată odă în linii și culori înălțată ostașului român, trebuie să mai amintim cîteva dintre lucrările cu teme ostășești lucrate de maestru pe pînză: **Gornistul, Dorobanțul, Sentinelă, Curcan cu cuşma pe ureche**, ultimul — minunată transpunere plastică a personajului devenit legendar grație poeziei lui Alecsandri, apoi o sumedenie de călăraşi, roşiori, cerchezi, cazaci.

Tabloul său **Convoi de prizonieri**, plin de semnificații umane, fusese propus, conform celor scrise de Al. Vlahuță, pentru a fi trimis la Haga, spre a fi așezat în sala de ședințe a Congresului Păcii, drept simbol a ceea ce înseamnă mizeriile războiului.

În opera vastă a deschizătorului de drumuri în arta plastică românească, preocuparea lui Nicolae Grigorescu

Casa în care a fost luat prizonier Osman Paşa

crochiurile și de aceea nu se știa să afirme: **„Numai într-o schiță poți rămîne sincer pînă la sfîrşit. Într-un tablou migălit începi să te observi — iar în momentul acela este mai** pentru ilustrarea unui moment de seamă al istoriei noastre reprezintă o temă majoră a creației sale.

■ Dr. FLORIN COLONAŞ

Primul scriitor (şi pictor) român ambarcat pe bricul „Mircea"

VICTOR VLAD DELAMARINA

La numai cîţiva ani după cucerirea independenţei, cînd în „Convorbiri literare" (17 mai 1881) apărea „Scrisoarea a III-a" (retipărită de M. Eminescu peste zece zile în „Timpul"), înfăţişînd genial înfruntarea dintre înţeleptul, demnul, modestul domnitor al Ţării Româneşti Muntenia şi orgoliosul, acaparatorul sultan Baiazid în bătălia de la Rovine, scriitorul Ion Ghica (pe atunci ministrul României la Londra) dădea primei nave-şcoală româneşti, construită în Anglia, numele marelui MIRCEA voievod, „singur stăpînitor (...) de amîndouă părţile peste toată Podunavia (...) pînă la Marea cea mare..."

În scrisoarea lui Ion Ghica adresată primului comandant al bricului „Mircea",

Scriitorul în uniformă de locotenent de marină

colonelul V. Urseanu, descoperită şi publicată de Jean Bart (în „Adevărul literar şi artistic" din 17 iunie 1928), citim: „Am urmărit cu gîndul şi cu harta falnicul pavilion al lui «Mircea». (...) Urez tinerilor argonauţi de sub direcţia şi conducerea voastră un viitor glorios şi mare". Urarea s-a adeverit în chip strălucit şi peste veac.

Primul scriitor care a navigat cu bricul „Mircea" a fost bănăţeanul Victor Vlad (1870—1896), autorul cunoscutei poezii în grai local „Al mai tare om din lume", apreciat de Titu Maiorescu şi de alţi critici şi cercetători literari. (A se vedea bibliografia selectivă în monografia lui Virgil Vintilescu „Victor Vlad Delamarina", Timişoara, 1967, p. 197.) Eliminat, împreună cu alţi patru colegi, din gimnaziul romano-catolic maghiar din Lugoj de către o comisie şovină (1884), Victor Vlad îşi va continua studiile la Colegiul „Sf. Sava", la liceele militare din Craiova şi Iaşi, la Şcoala militară superioară de doi ani din Bucureşti. În iunie 1891 urcă pe puntea bricului „Mircea" (comandant — maiorul Emanoil Koslinsky, secund — căpitanul Alexandru Cătuneanu) pentru o călătorie pe Marea Neagră şi Marea Egee.

„Ofiţerii bordului, în curînd, mi-au făcut parte de toată simpatia lor şi chiar comandantul începu să mă prefere, era om de societate. Desenam vederi de coaste şi luam schiţe de pe unde ajungeam, făcîndu-mi din ele o colecţie bunicică. Şi comandantul m-a rugat să-i dau o copie, lucru care mă măgulea foarte mult şi pe care îndeplinindu-l mi-am cîştigat îndeosebi consideraţia maiorului Koslinski. Obicinuindu-mă cu viaţa la bord, începui a nu regreta cîtuşi de puţin pasul care l-am făcut şi gustam din tot sufletul bunătăţile călătoriei. Am văzut cu această ocazie grandiosul Constantinopol, insula Chios, patria masticii, insula Rhodos, cea istorică, insula Creta, Pireul, antica şi moderna Atena, Salonicul" — notează el în „Cartea vieţii mele", publicată, împreună cu paginile autobiografice „O nimica toată!", într-o ediţie îngrijită şi prefaţată de Simion Dima (Editura „Facla", 1972). În 1893 întreprinde o nouă călătorie pe crucişătorul „Elisabeta", cu un itinerar mai lung, vizitînd oraşele Sevastopol, Odessa, Sinope, Constantinopol, Chios, Taranto, Ancona, Veneţia, Triest, Pola. Într-o însemnare din Ancona, după ce subliniază că aici era locul de adunare de unde a pornit Traian spre Dacia, el exclamă: „Pot-tească aici duşmanii neamului românesc să susţie teorii contrare şi zăpăcite despre originea noastră, dar binevoiască să-şi deschidă întîi ochii şi la inscripţiile de pe Arco Traiano".

Talent polivalent, Victor Vlad Delamarina a fost atras de teatru şi dramaturgie, scriind şi regizînd piese de teatru. A tradus şi a dramatizat „Călătorie în jurul lumii în timp de 80 de zile", cum spune el, „feerie de Jules Verne", apreciată de Nottara, a scris versuri patriotice, ca, de exemplu, „Pe cîmpul de luptă" (1887), sau „Noi ni-s acasă" (1895), în care românul „cu clăbăţ de oaie" discută cu un stăpînitor şovin despre serbarea „mileniului" venirii lor în pustă: „Daţi-i voi cu joc şi cînturi/ D-aia baş nu ne prea pasă./ Voi vi-s d-ăi aduşi de vînturi/ D-apăi noi — noi ni-s acasă!"

Mai presus de toate, el s-a simţit însă atras spre pictură, realizînd în scurta-i existenţă (a decedat la 26 de ani) admirabile schiţe, acuarele, picturi în ulei, care l-au determinat pe N. Iorga, prin 1902, să facă demersuri la o editură din Viena spre a fi reproduse într-un album în culori, dar din pricina preţului prea ridicat, această iniţiativă nu s-a putut împlini. Ar fi timpul ca acest vis să prindă viaţă.

Exprimăm mulţumiri familiei Elena Rusalin-Dobrin şi prof. Monica Dobrin care ne-au pus la dispoziţie originalul acuarelei reproduse mai jos din colectia „Schiţe de călătorie" a lui Victor Vlad Delamarina.

■ Conf. univ. dr.
CEZAR APREOTESEI

Acuarelă de Victor Vlad Delamarina, avînd un subiect atît de îndrăgit de autor

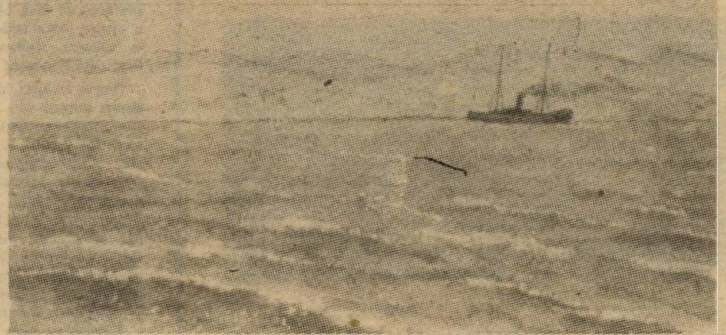

Incursiune între linii

Pentru îndeplinirea acestei temerare misiuni, şapte militari aviatori au fost decoraţi prin *Înaltul Decret nr. 626 din 26 iunie 1917* cu medalia „Bărbăţie şi credinţă" cu spade, clasa a II-a.

Micul convoi de maşini înainta cu îndîrjire pe drumul de ţară plin de gropi. Trecuse aproape un ceas de cînd cei şapte mecanici de aviaţie plecaseră din hangarele aerodromului de la Răcăciuni al Grupului 1 aeronautic. În camionetă, ostaşii se înghesuiau pe podea, printre arme şi lăzi pline cu scule. Năclăiţi de sudoare, cufundaţi în beznă, li se părea că noaptea era cumplit de adîncă; de o parte şi de alta a drumului, copacii răspîndeau o răcoare plăcută. Oamenii amuţiseră. Uneori camioneta se apropia destul de mult de micul Renault ce mergea în faţă, pentru a-i desluşi luminile de poziţie camuflate, pîlpîind slab, ca nişte luminări în ceaţă.

Sergentul Vladimir Stoica şedea pe raniţă. Cînd închidea ochii şi se lăsa în voia zdruncinăturilor maşinii, i se părea că se află într-o căruţă. Tensiunea şi emoţia încercate în momentul cînd plutonierul aviator Anton Iosifescu, însoţit de un ofiţer al Serviciului de informaţii, venise şi le ordonase să-şi strîngă echipamentul şi să fie gata de îndeplinirea unei misiuni dificile slăbiseră în parte; acum, mintea lui analiza metodic ceea ce le spusese ofiţerul informator: „Motorul avionului inamic, doborît între linii, trebuie demontat şi adus la aerodrom spre cercetare. Este un model nou, cu caracteristici superioare". Încercă să-şi închipuie frontul, misiunea. Luase parte la multe lupte, cunoscuse atîtea spaime, văzuse oameni ucişi; nu-şi mai făcea iluzii în privinţa propriei sale invulnerabilităţi. Credea însă în izbîndă.

— Să fie un „Aviatic D.I." de vînătoare? se adresă el caporalului Ion Enache, un mecanic desăvîrşit.

— Aşa se pare. Domnul adjutant Lamproux, care l-a doborît azi dimineaţă, a rămas uimit de viteza lui ascensională, mult superioară celorlalte tipuri de aparate folosite pe frontul nostru.

Noaptea era grea, apăsătoare. Uneori se auzea cîte o sudalmă sau vreun mormăit provocat de hurducăturile drumului. Camioneta uzată scîrţîia, gemea, zdrăngănea din toate încheieturile. Luate împreună, camioneta şi automobilul scoteau un potpuriu de ecouri şi vibraţii, care sunau ca o continuă şi metalică rostogolire de valuri în bordurile unei nave. Chirciţi pe podeaua încărcată de bagaje, cu spinările înţepenite, cu puştile proptite la întîmplare sau ţinute pe genunchi, mecanicii scrutau beznă. Plutonierul Anton Iosifescu insistase să-şi ia căştile, iar soldatul Ştefan Pricorici, vădit incomodat, injura.

— Parcă am pe cap un sac cu nisip, zise el soldatului Gheorghe Cazanovschi.

Încurajat, acesta întrebă:

— Cred că n-o să fie prea rău în noaptea asta. Nu-i aşa?

Sergentul Nicolae Gaşpar suspină.

— N-o să fie prea rău, băiete! N-ai decît să strîngi din dinţi. Restul o să meargă de la sine.

Ţinea la Cazanovschi şi se hotărî să-i poarte de grijă.

Camioneta se opri şi oamenii începură să se mişte, să-şi facă loc şi să bombăne, încercînd să-şi destindă membrele amorţite; apoi, cu bărbia în piept, aşteptară fără să-şi piardă răbdarea. Neobişnuiţi cu drumurile lungi în maşină, se simţeau obosiţi. Soldatul Pricorici începu să se agite. Văzînd că maşina nu se mai pune în mişcare, se întoarse spre sergentul Gaşpar:

— Domnule sergent, pot să cobor puţin ca să aflu de ce ne-am oprit?

— Nu te mişca de la locul tău, Pricorici! şuieră printre dinţi sergentul. Nimeni n-are voie să coboare!

— Nici nu mă gîndeam, bîigui soldatul. Mi-am spus doar aşa, că n-ar strica să ne mai dezmorţim mădularele.

Sergentul Gaşpar căscă, apoi rosti cu glasul său rece şi egal:

— Stai liniştit, încearcă de închide ochii, odihneşte-te. În noaptea asta o să avem mult de lucru.

Convoiul demară smucit, parcurse cu viteza întîi cîteva zeci de metri şi se opri. Caporalul Enache mormăi ceva.

— Ce ai, Ioane, te grăbeşti? îi zise cu blîndeţe sergentul Vladimir Stoica.

— De-am ajunge odată acolo unde trebuie, domnule sergent!

— Ajungem curînd, nu mai este mult pînă la tranşeele din linia întîi.

Se urniră din nou. O baterie pe lîngă care trecură se împotmolise. Se auzeau îndemnurile ostaşilor, care se opinteau să împingă tunurile spre noile poziţii. Undeva, o mitralieră începu să răpăie; zgomotul sacadat al tirului ajungea pînă la ei. Convoiul continuă să înainteze pe drumul întunecat şi plin de gropi. Opriră din nou. Auzeau oameni umblînd prin întuneric. Ghemuiţi în maşină, mecanicii şuşoteau între ei. Plutonierul Iosifescu coborî de lîngă şofer şi izbi cu pumnul în tăblie.

— Coborîţi şi nu vă depărtaţi unii de alţii!

Rămaseră în aşteptare. Ofiţerul din serviciul de informaţii, care coborîse din automobil, le ordonă să se încoloneze. Îşi săltară raniţele în spate şi porniră prin întuneric. Abia dacă-l vedeai pe cel care mergea înainte. După ce străbătură cîteva sute de metri, subofiţerul care le servea drept ghid îi opri. Undeva, în dreapta, artileria începuse să tragă. Trecu aşa un sfert de oră, apoi porniră iarăşi la drum. Se luară după călăuză. În faţa grupului mergea plutonierul Iosifescu. Se gîndea la detaliile misiunii. Era o acţiune îndrăzneaţă. Prevedea unele greutăţi, unele primejdii. Calculă în gînd drumul pînă la avion. Topografia locului unde căzuse aparatul inamic o învăţase pe dinafară din fotogramele făcute în dimineaţa aceea de un avion special al Grupului 1 aeronautic. Fără incidente neprevăzute, echipa sa putea parcurge distanţa într-o oră. Demontarea pieselor principale ale motorului fusese estimată la două ore, poate mai mult. Aşadar, aveau de lucru toată noaptea şi spre dimineaţă puteau să se reîntoarcă în liniile proprii.

Grupul de mecanici ajunse la tranşeea cea mai înaintată. Întunericul era absolut. La un ordin scurt al subofiţerului se căţărară pe taluzul parapetului. Primul salt, bine executat, îi linişti. Grupul se opri o clipă, apoi porni în cea mai deplină linişte. Se furişau printre tufişuri şi ridicături de pămînt. Călcau cu atenţie, străduindu-se să evite orice zgomot. Străbătură astfel o bună parte din drum, sub un cer luminat cînd şi cînd de rachete multicolore. Partea rămasă era cea mai grea. Deodată, raza unui reflector inamic lumină cîmpul ca ziua. Plutonierul Iosifescu se lăsă să cadă la pămînt în spatele unei ridicături; aruncă o privire peste umăr şi îi văzu pe ceilalţi tîrîndu-se pentru a se pune la adăpost. Undeva, în liniile inamice, o baterie deschise focul. Proiectilele şuierau pe deasupra cîmpului şi explodau mult în spate.

Timpul începea să-i preseze, dar trebuiau să fie cu ochii în patru. Nemţii puteau să-i repereze. Începură să se tîrască. Sergentul Vladimir Stoica se strecura anevoie. Răsuflarea gîlgîită, şuierătoare, îi zdruncina pieptul la intervale scurte, picioarele îi ardeau, gîtul, gura îi erau parcă astupate cu un tampon de pîslă. Se aflau în mica vale unde căzuse avionul. O adiere de vînt scuturâ tufişurile, şuierînd subţire printre ramuri. Dintr-un salt, ajunseră lîngă avion. Palnurile şi fuselajul îi erau străpunse de gloanţe, motorul cu elicea ruptă se sprijinea în pămînt. Puţin mai încolo, găsiră cadavrul pilotului inamic. Grupa se împărţi în două: plutonierul Iosifescu, împreună cu sergenţii Vladimir Stoica, Gaşpar Nicolae şi Marin Niculescu urmau să demonteze motorul avionului; caporalul Ion Enache, soldaţii Ştefan Pricorici şi Gheorghe Cazanovschi asigurau paza.

Trecuse un ceas şi jumătate de cînd cei trei ostaşi vegheau spre li-

La Oituz s-a născut eroicul *„Pe aici nu se trece!"*

niile inamice. Deodată, caporalul Enache percepu sunetul înăbuşit al unei alunecări. Se chirci la iuţeală într-un şanţ, apoi privi cu precauţie pe deasupra parapetului. Da, erau oameni care se strecurau unul după altul. Gura i se încleştă. Pipăi patul carabinei. Închise ochii o clipă, apoi privi iarăşi spre stînga, de unde venea zgomotul. Şiroaie de sudoare prinseră să i se scurgă de-a lungul spinării. Se răsuci spre ceilalţi.

— Atenţie! Cred că avem oaspeţi!

Alunecarea din hăţişuri deveni mai pronunţată, se auzeau chiar vorbe. Îşi luă arma şi împinse încet siguranţa. O clipă fu ispitit să tragă orbeşte, cu furie, dar îşi aminti de importanţa misiunii. Soldatul Pricorici avu senzaţia că o mînă se abătuse fără veste peste umerii lui. O lumină vie de lanternă ţîşni în faţă şi se stinse. De undeva, din dreapta sa, răsună întrebarea ameninţătoare:

— Wer ist da? Halt! (Cine-i acolo? Stai!)

Pricorici smuci înnebunit închizătorul armei. În aceeaşi clipă, o mînă îl strînse ca într-un cleşte.

— Nu trage! La pămînt! şopti caporalul Enache.

Pricorici porni ascultător, tîrîş, pe burtă, înapoi. Din nou, o vorbă în limba germană îi străpunse urechea:

— Halt!

În văzduh bubui o salvă de puşti. Numaidecît, citeva rachete luminară terenul, dezvelindu-l necruţător.

— Vin spre noi, domnule caporal... Trage, domnule caporal! îngăimă Pricorici şi, cu furie, înhăţă carabina, apăsînd pe trăgaci.

În aceeaşi clipă, o flacără îl învălui pe soldat fără veste. Pricorici căzu în ţărînă, gemînd.

— Te-au rănit?

— Mi-a amorţit mîna, domnule caporal.

— Nu te speria! Te-au zgîriat puţin, încercă el să-l încurajeze pe rănit. Caporalul îl privi cu milă şi reproş un timp. Du-te înapoi, la avion, să te panseze.

— Nu plec, domnule caporal. Am o traistă cu grenade şi un om în plus contează. Mîna dreaptă îmi este bună.

Răzbătînd pînă la şanţul unde se afla soldatul Cazanovschi, se rostogolirâ la adăpost. Citeva momente zăcură fără să-şi tragă răsuflarea. Ştiau că abia acum începe lupta cu nemţii. Împuşcăturile răsunau aproape, inamicul era pe urmele lor. Citeva gloanţe izbiră buza şanţului, împroşcîndu-i cu pămînt.

— E groasă, domnule caporal, zise Cazanovschi. Vor să ne prindă de vii.

— Calm, băiete!

Deodată, împuşcături seci despicară noaptea în spatele lor.

Caporalul Enache ieşi din şanţ, strigînd:

— Înapoi, la avion! După mine!

Plutonierul aviator Anton Iosifescu *(primul din dreapta)* **alături de tovarăşi de luptă**

Se năpustiră în vale. O rafală sacadată răsună din stînga lor, trezind cîmpul sub scînteierile trasoarelor. Se aruncară cu toţii la pămînt. Cînd coborî întunericul, porniră iar într-o fugă nebună. Rafalele se înteţiră, biciuind şi răscolind terenul. Dinspre avion urca o umbră.

— Enache! Pricorici!... Unde sînteţi?

Recunoscură vocea plutonierului Iosifescu. Sosise în ajutor. Din cîteva salturi ajunse la ei în groapă. În mîini strîngea o mitralieră, cu un manşon de răcire proeminent. Era mitraliera Spandau a avionului doborît, pe care plutonierul o demontase între timp.

— Plecaţi! ordonă Iosifescu. Vă acopăr eu. Repede. Ceilalţi au pornit cu motorul demontat.

Pricorici şi Cazanovschi se supuseră ordinului. Rămase cu plutonierul numai caporalul Enache. Nemţii se apropiară. Iosifescu deschise focul, trăgînd serii scurte. Sub ploaia de gloanţe, valea prinse a se lumina.

— Grenadele!... Aruncă grenade, Enache! Repede, că ne prind năpîrcile astea!

În lumina rafalelor, ochii caporalului sclipiră. Prinse a scotoci în traistă. Aplecîndu-se într-o parte, Enache smulse inelul şi cu un oftat din rărunchi aruncă grenada. Apoi încă două. De îndată ce ultima explozie plesni sec, porniră în goană spre liniile proprii. În urma lor traiectoriile punctau văzduhul. Razele reflectoarelor măturau spaţiul dintre linii, dar nemţii nu mai vedeau nimic. Plutonierul Iosifescu şi caporalul Enache ajunseră la tranşeele noastre, împreună cu ceilalţi membri ai grupului, avînd asupra lor o preţioasă captură.

■ **VALERIU AVRAM**

Mircea cel Mare către urmaşi

Io, Mircea, mare Voievod şi domn,
Stăpîn pe vatra cea străbună,
N-am cunoscut nicicînd odihnă, somn,
Cît sceptrul ei l-am fost ţinut în mînă.

Din anii tinereţii-nflăcărate
Şi pîn-la vîrsta pletelor cărunte
Mi-a stat necontenit, cu demnitate,
Coroana mîndrei mele ţări pe frunte.

Cu gînd de pace bună şi curată
Vecinilor trimisu-le-am solie,
Eu sabia n-am tras-o niciodată
Decît să-mi apăr lege, neam şi glie.

Duşmani haini, făloşi, ca Baiazid,
M-au încercat cu oşti împlătoşate,
Dar eu în calea lor durat-am zid
De piepturi tari şi braţe ne-nfricate.

Avui stindard „iubirea de moşie",
Cu „rîul, ramul" fost-am într-un dor,
Acolo la Rovine, în urgie,
Nu eu, învins-am, ci un brav popor!

Mi-aţi zis CEL MARE şi-încă CEL BĂTRÎN
Şi slovele pe drept mă-ncununară,
Dar mai presus voire-aş să rămîn
Ce-am fost prin fapta-mi: păstrător de ţară.

Să fie-ntreg pămîntul românesc
Ca o grădină strălucind de rod:
Astfel, urmaşi, prin veacuri vă menesc
Io, Mircea — liber, mare Voievod!...

■ **ION SEGĂRCEANU**

Generalul EREMIA GRIGORESCU

În galeria marilor bărbați care au ilustrat prin acțiunea și personalitatea lor istoria militară a poporului român, generalul Eremia Grigorescu — comandantul Armatei 1 de la Mărășești din zilele verii fierbinți a anului 1917, în războiul de eliberare și reîntregire națională — reprezintă una dintre figurile cele mai glorioase și mai populare în același timp.

Născut pe plaiuri moldovene, în ținutul Ćovurluiului, la Tîrgu Bujor, la 28 noiembrie 1863, a fost atras de tînăr de cariera militară, pe care a iubit-o și a cinstit-o pînă în ultima clipă a vieții sale, prea devreme stinsă. Erau anii unei însuflețitoare atmosfere generate de proclamarea independenței de stat și de participarea armatei române la războiul din 1877—1878, consfințind prin jertfa miilor de ostași împlinirea unei aspirații seculare. În aceste împrejurări, în toamna anului 1882, tînărul Grigorescu s-a prezentat la concursul de admitere organizat de Școala de infanterie și cavalerie din București. A reușit și a urmat cursurile acesteia în mod strălucit. După doi ani și-a continuat studiile la Școala de aplicație de artilerie și geniu, tot din Capitală, pe care a absolvit-o în 1886, ca șef de promoție. Mai apoi va termina studiile universitare la Iași, obținînd diploma de matematician. Fiind trimis la un stagiu de perfecționare, în arma artileriei, pe lîngă Ministerul de Război al Franței, (1887—1889), își sporește cunoștințele, urmînd cursul de matematici al celebrei universități pariziene „Sorbona". Încă de tînăr ofițer, Eremia Grigorescu va adăuga calităților intelectuale deosebite un spirit și un comportament de militar înnăscut, o ținută demnă în relațiile cu tovarășii de arme, cu ostașii sau superiorii săi în grad, dublată de omenie și de un înalt simț de răspundere în îndeplinirea numeroaselor și însemnatelor misiuni, în țară sau peste hotare, în Franța, Germania, Austro-Ungaria, Marea Britanie și Rusia (amintim doar pe cele legate de introducerea armei de infanterie „Mannlicher", model 1893, și a tunului cu tragere repede „Krupp", model românesc 1904).

A urcat cu cinste și demnitate treptele ierarhiei militare, dovedind o tărie de caracter și probitate profesională prin care a depășit orice obstacole. Avea o putere de muncă deosebită și o forță de convingere și mobilizare a celor din jurul său impresionante. Director al Pulberăriei armatei de la Dudești, cu a cărei înființare a fost însărcinat cînd nu avea decît gradul de căpitan (1896), profesor de algebră superioară și apoi director al Școlilor de artilerie și geniu (1907), avansat colonel (1910), șef al

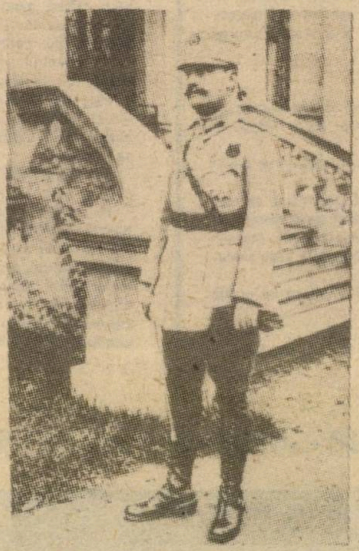

Comandantul Armatei 1 române, generalul Eremia Grigorescu

personalului din Ministerul de Război (1913), inspectînd trupele de peste Dunăre în campania din cel de-al doilea război balcanic, comandant al Brigăzii 13 artilerie, la 52 de ani era înaintat la rangul de general.

Ziua de 15/28 august 1916, zi în care ostașii români au sfărîmat frontiera nedreaptă de pe Carpați, l-a găsit în fruntea Diviziei 15 pe frontul din Dobrogea. Aici avea să dea o primă dovadă a capacității și energiei de conducere a trupelor în luptele din sectorul Arabagi-Mulciova (august — septembrie 1916). Chemat de urgență în regiunea muntoasă a Oituzului, în cele mai dificile momente, a folosit cu iscusință tactica apărării active și condițiile naturale ale terenului, opunînd puternicului inamic un prim și categoric **„Pe aici nu se trece!"** (octombrie — noiembrie 1916). Aici, Divizia 15 și-a cîștigat supranumele de „Divizia de fier". În ceasurile de grea cumpănă de la sfîrșitul anului 1916, comandantul a știut să imprime ostașilor săi disciplină conștientă și încredere, contribuind la zăgăzuirea ofensivei Puterilor Centrale la „Porțile Moldovei". **„Numai acela e învins care se crede învins"**, spunea el. Sever, dar bun, mîndru, dar prietenos, așa l-au cunoscut contemporanii, și în primul rînd bravii săi luptători. În martie 1917, în timp ce contribuia la uriașa operă de refacere a potențialului militar național, transmitea celor apropiați, fiicei Lucreția și profesorului Ioan Ursu, ginerele său, hotărîrea sa neclintită: **„Voi continua a lupta pentru salvarea țării pînă ce voi cădea, dacă așa va fi scris"**. Așa cum avea să aprecieze Nicolae Iorga, generalul Grigorescu a reprezentat în lunile de supremă încordare **„razimul pe care nimic nu l-a putut zgudui"**, contribuind esențial la izbînda istorică de la Mărășești din iulie-august 1917, **„prin acea însușire fericită între cele fericite care e siguranța de sine, încrederea absolută în neapăratul succes, farmecul ce aceste calități de voință-l exercită asupra tuturor celor ce stau supt ordinele unui asemenea om, sugestionați de cuvîntul, de gestul, dar mai ales de neclintita lui atitudine"**. Comandant al corpurilor 4 și 6 armată, iar de la 30 iulie/12 august 1917 comandant al Armatei 1 române (peste o zi subordonîndu-i-se și forțele rusești din zonă), generalul Grigorescu, ignorînd orice pericol, dînd dovadă de temeritate, și-a condus armata pe front în tranșee, alături de soldații săi, în prima linie. Și oamenii l-au urmat, scriind cu energia inimilor lor de viteji strălucita epopee a Mărășeștilor, **„cheia boltei întregului an de sacrificii"** 1917, temelie de granit la edificarea României și a prestigiului ei în lume.

Înzestrat cu o minte limpede și o rară putere de inițiativă, știa să facă față la timp oricărei situații. Ordinele sale scurte, fulgerătoare, înflăcărau inimile oștenilor săi, durînd, ca și la Oituz, un zid de netrecut formidabilei năvale a dușmanului. Pentru virtuțile sale patriotice și ostășești a fost re-

„ROMÂNIA STĂ VEŞNIC ÎN PICIOARE..."

Avem în faţă un document, de o reală valoare bibliofilă, evocînd evenimentele politico-militare de acum 70 de ani de pe frontul din Moldova. Este vorba de ceea ce azi numim un almanah-calendar, apărut la începutul anului 1918, în acele momente grele pentru întregul neam românesc, după o mobilizare maximă a energiilor naţionale în cele două campanii militare 1916 şi 1917 şi înainte de dureroasa surpriză: Pacea de la Bucureşti. Documentul a fost editat la Iaşi în 46 500 exemplare şi are 162 pagini.

Documentul, respectînd uzanţele genului, cuprinde mai întîi (32 pagini) informaţii pur calendaristice, cu o bogată ilustraţie evocînd războiul, cu speranţele, cu eroismul, cu durerile lui. În continuare, în pagini memorabile sînt înfăţişate desfăşurarea de ansamblu, considerentele politice şi juridice ale războiului de eliberare şi reîntregire naţională, eroismul românesc în istorie şi în acest război, drama zguduitoare a retragerii şi refacerii capacităţii combative a armatei, epopeea fără egal a luptelor din vara anului 1917, crezul şi nădejdile necurmate în victorie, în viitorul luminos al neamului, peste toate nenorocirile care ne-au încercat.

Primul din aceste materiale — Războiul nostru pentru întregirea neamului. 47 pagini semnate de colonelul C. Găvănescu — reprezintă, credem, prima încercare, competentă şi reuşită, de sinteză în istoriografia noastră asupra războiului de eliberare şi reîntregire a neamului. Reuşita istoriografică a autorului este indiscutabilă: încă nu se sedimentaseră informaţiile şi aprecierile, războiul nu era încheiat, iar secretul făcea documentele inaccesibile. Ofiţerul — de altfel, prestigios istoric militar al războiului —, după ce a scris şi publicat la Iaşi, în 1919, o sinteză a războiului nostru de reîntregire naţională, a realizat o prezentare — prima, dacă nu şi singura în istoriografia noastră interbelică — a primului război mondial în totalitatea lui. Ofiţerul realizează pagini înălţătoare oglindind vitejia ostaşilor noştri: „Am luptat cu un eroism neasemuit de mare, jertfele căzînd cu miile în mijlocul bătăliilor ce păreau că sînt infernul. Sîngele eroilor a curs gîrlă, eroi ce vor rămîne pildă vie lumii întregi şi urmaşilor noştri de modul cum ştim să ne apărăm vatra şi drepturile". Aşa a fost la Mărăşti — una din cele mai mari bătălii ofensive victorioase de pe frontul oriental în întregul război: „În zorii zilei de 11 iulie, înainte de a se face ziuă, trupele Armatei a II-a se pun în mişcare... Atacul Diviziei a 3-a, în special, este fulgerător. În mai puţin de două ore se ocupă întreaga primă linie de tranşee şi întăriri inamice de pe dealul Mărăştilor. Luptele au fost crîncene... Trupele româneşti au căzut asupra inamicului atît de repede, şi cu atîta putere, încît orice rezistenţă din partea lui, aci, era de prisos. Baioneta şi grenadele au jucat cel mai mare rol... Lupta la dreapta Diviziei a 3-a, înspre Poiana Încărcătoare, a fost foarte sîngeroasă, căci inamicul, ajutat de un teren prielnic şi de multe trupe, opunea o mare rezistenţă. Acest punct a fost ocupat în dimineaţa de 12 iulie" (p. 68). În zilele următoare, 12—16 iulie, ofensiva a continuat mereu victorioasă, iar „situaţia inamicului în retragere ia forma unui dezastru". Rezultatul final al bătăliei: „1) dezrobirea unui teritoriu de aproape 20 km în adîncime pe aproape 40 km front; 2) peste 4 000 de prizonieri; 3) peste 50 de tunuri de cîmp, grele şi de tranşee; 4) peste 80 de mitraliere şi un material imens. Numai muniţie s-a capturat... peste 80 de vagoane. Iar inamicul, victoriosul german, s-a constatat că fuge năpraznic în faţa baionetei soldatului român".

Pagini antologice prezintă bătălia de la Mărăşeşti, care a început cu „cel mai înverşunat bombardament, fiindcă şi inamicul riposta cu multă putere artileriei noastre grele... Ierbea văzduhul şi se cutremura pămîntul de puterea exploziilor. Sute de guri de foc româneşti băteau

---

compensat cu înalte ordine naţionale — „Mihai Viteazul" clasa III şi II, „Steaua României" — şi ale aliaţilor — „Sf. Ana", „Sf. Gheorghe", „Legiunea de onoare", „Croix de Guerre" etc.

Reintrarea României în marea conflagraţie în toamna anului 1918 l-a găsit ministru de război în cabinetul generalului Constantin Coandă. Apoi, devenind inspector general al armatei, în gradul de general de corp de armată, a contribuit la apărarea şi consolidarea cuceririlor istorice ale poporului român, a independenţei şi integrităţii ţării reîntregite.

Inima gloriosului comandant a încetat să mai bată în noaptea de 18 spre 19 iulie 1919. Moartea sa, cu totul neaşteptată, a fost cauzată de unele complicaţii datorate unei gripe virulente. **„Ţara l-a pierdut înainte de vreme, istoria îl înregistrează pe o pagină de aur. În mijlocul osemintelor zecilor de mii de ostaşi căzuţi la Mărăşeşti, trupul lui vine să sigileze sfinţenia locului din care a ieşit sau, mai bine zis, va ieşi România fericită de mîine"**, sublinia cunoscutul avocat şi publicist Vasile T. Cancicov în ziarul „Românimea" din 22 iulie 1919. Comandantul căruia ţăranii din comuna Oituz îi aduseseră un impresionant act de mulţumire, în care se spunea: **„Copiii de azi, mîine toţi la rîndul lor bunici şi răsbunici, ei, copiii de azi, au putut adormi nopţile în siguranţă pentru că pe cînd ei dormeau stătea de strajă neadormit generalul Grigorescu"**, cel care înfruntase la post moartea de mii de ori a fost condus la 21—22 iulie pe ultimul său drum, spre a fi îngropat în mijlocul bravilor săi oşteni, cu care înscrisese cea mai strălucită biruinţă din istoria militară a epocii moderne româneşti.

■ **DUMITRU PREDA**

Generalul Eremia Grigorescu în fruntea statului său major, pregătind o nouă acţiune de luptă

poziţiile duşmanului, dar şi el răspundea aproape cu aceeaşi înverşunare şi forţă". **Intrarea în luptă era aşteptată cu nerăbdare maximă de ostaşi:** „Se citea pe faţa lor şi energia hotărîrii supreme, şi bucuria că în sfîrşit vor porni la lupta atît de mult aşteptată şi atît de mult dorită" **(p. 70). Atacul german asupra unei divizii ruseşti a pus în nesiguranţă frontul. Intrarea în luptă a Diviziei 5 infanterie română a trebuit să închidă** „spărtura făcută de atacul inamic". **Primele contraatacuri ale românilor s-au produs înspre satul Străjescu:** „Aci au loc lupte înverşunate şi satul este ocupat şi perdut de mai multe ori... Rezistenţa întîmpinată surprinde mult pe germani care nu şi-o explică decît numai cînd au aflat că au sosit românii în această parte, surpriză cu totul neplăcută şi neaşteptată pentru ei" **(p. 74).**

Şi descrierea acţiunilor de luptă ar putea continua. Ne rezumăm la aprecierile finale ale lui Găvănescu. Bătălia de la Mărăşeşti este „cea mai mare victorie pe întreg frontul oriental, exceptînd ofensiva Brussilov din vara anului 1916. Această victorie este a noastră, este aceea care ne-a arătat lumii întregi ceea ce sîntem şi ce putem face atunci cînd luptăm în condiţii egale de armament, iar nu cum eram la începutul campaniei. Ea ne-a pus în rîndul popoarelor eroice, mari la suflet şi înalte în gîndiri, aşa cum merităm să fim nu numai după trecutul nostru, dar şi după faptele noastre". **Dacă şi pierderile noastre au fost dureroase, apoi ale inamicului au fost mult mai mari, el fiind nevoit să retragă pe rînd fiecare divizie pentru a o reface:** „au fost unităţi care au fost reduse la un sfert din efectiv". **Mareşalul Mackensen, pentru intîia oară de la începutul războiului,** „a fost înfrînt, iar faima lui de spărgător de fronturi şi de victorios a căzut în faţa cinstitelor şi vitezelor trupe româneşti" **(p. 76).**

Alte articole din calendarul-almanah sînt semnate de B.Şt. Delavrancea, Octavian Goga, Nicolae Iorga ş.a.

Dat fiind momentul apariţiei, imaginea pe care ne-o dă documentul pentru realităţile româneşti se opreşte la sfîrşitul anului 1917. Situaţia României în acest moment este prezentată, în două articole, cu optimism şi încredere: „Alături de Rusia, un aliat mare şi puternic la început, care, însă, din cauza evenimentelor neînchipuit şi nebănuit de mari ce se petrec acolo începe să slăbească zi cu zi, România stă veşnic în picioare, senină şi demnă, santinelă vigilentă a lumii latine şi civilizate şi sclavă a datoriei sale, care este mai presus de orice. România stă dreaptă, cu arma în mînă în faţa duşmanului, şi apare ca singurul punct luminos, un luceafăr, şi ca singură bază de căldură binefăcătoare omenirii, în această lume înnebunită de ură şi patimi şi care pe zi ce merge se prăbuşeşte mai mult, mai adînc. Nimica, însă, nu ne va distruge credinţa... armata noastră a stat şi stă mereu în picioare fiindcă a crezut şi crede în sfînta dreptate a marii sale cauze".

În momentul cînd abia mijeau primejdiile din primele luni ale anului 1918, armistiţiul şi odioasa pace de la Bucureşti-Buftea, hotărîrea de a continua lupta este de neclintit: „Am suferit mult, suferim şi vom suferi încă mult, căci războiul nu s-a terminat... Dar oricîte ar fi suferinţele şi de orice natură ar fi ele, ştim să le suportăm. Le vom primi cu inima senină, cu fruntea sus şi neîncovoiaţi, în faţa lor vom merge mereu înainte spre datoria noastră de români... vom duce lupta aspră şi deznădăjduită pe viaţă şi pe moarte pînă ce ne vom împlini idealurile primite moştenire, de sute de ani, de la moşi-strămoşi..." **(p. 80).**

Aşadar, pagini antologice din istoria luptei de eliberare şi de împlinire a idealului naţional — Marea Unire — de către „generaţia aleasă să urzească viitorul unei naţii": „Noi jertfim viaţa de azi din iubirea pentru cei de mîine. Din sîngele vărsat acum creşte libertatea şi mîndria a celor ce vin după noi. Un glonţ, o ghiulea de tun care loveşte în ţintă slăbeşte cătuşele robiei de veacuri. Lopata care sapă un şanţ de apărare pune temelie clădirii trainice care va adăposti întreg neamul nostru" — **scria G. Vîlsan (p. 138).**

■ **Maior IOAN VLAD**

Odă ostaşului

Prin naştere unit eşti cu tot ce-i românesc
În tine porţi milenii de glorie străbună
În piept îţi duci credinţa şi chipul maicii tale
Eşti neclintit ca bradul cu fruntea în furtună,

Ţi-ai împletit în straie culorile pădurii
Ce-acoperă Carpaţii în valuri care curg
Şi porţi drept scut şi zale pămîntul tău de-acasă
Seninu-nalt şi marea cînd bate în amurg.

Meleagul Vetrei tale, rotund ca piinea caldă,
Cu inima-l acoperi, cu braţul şi mîndria
Că eşti ostaş al Ţării şi gata-n orice clipă
Să-i aperi, la nevoie, şi numele şi glia,

Să te întreci cu clipa, prezent la datorie,
Să-i aperi munţii, marea, fruntariile, cerul,
Trecutul şi prezentul, cu noile lui zboruri,
Şi visele din veacuri, pămîntul şi eterul.

Asculţi cum bate timpul la tîmpla nemuririi
În ritmul viu al Ţării şi gata-n orice clipă
Prin tine trec strămoşii cu imnul lor de glorii —
Îţi împlineşti destinul, să-l duci spre viitor.

■ ELIS RÂPEANU

Zăcămînt

Slăvit să fie getul pe nume Burebista
Ce-a făurit cu spada şi arcul cu săgeţi
Străbună vatră-n piscuri, scoţînd din noaptea, trista,
Războinicele triburi de carpi, de daco-geţi.
Slăvit să fie getul pe nume Burebista!

În Munţii Orăştiei, cu vulturi albi ca varul
Îi văd — cu tarabostes, cu Deceneu cel blînd;
Stau mărturii Costeştii, Băniţa ori Blidaru'
Pe Sarmizegetusa s-o ocrotească vrînd —
În Munţii Orăştiei, cu vulturi albi ca varul.

Nu lauri şi-a vrut getul cătînd spre-naltul soare
Ci matcă de lumină sub cerul cristalin
Ca plugul să se-afunde în brazde roditoare
De la Carpaţi la Istru şi Pontul Euxin.
Nu lauri şi-a vrut getul cătînd spre-naltul soare...

El, celticele triburi le-a fost înfrînt prin forţă —
Un vad tăind spre Tiras, Calatis, cu temei;
Dar, neuitînd că-n zare creştea a Romei torţă,
Veghea c-un ochi spre Cezar, cu altul spre Pompei;
Şi celticele triburi le-a fost înfrînt prin forţă!

Fecunda seminţie din transilvana vatră
S-a-ngemănat prin sînge cu-al Romei fainic ram
Urcînd, prin timp, statornic, prin rădăcini de piatră
Credinţa-n nemurire, destinul unui neam,
Fecunda seminţie din transilvana vatră.

E-un zăcămînt de glorii născut pe stîncă dură
Amplificat temeinic cu alte glorii mari
Gestînd la sînul ţării ca o semănătură
Din care urcă holde şi foşnitori stejari,
Un zăcămînt de glorii născut pe stîncă dură...

■ IOAN MEIŢOIU

70 de ani de la

MAREA UNIRE

O ZI PENTRU ETERNITATE!

1 Decembrie 1918. Capitala nemuritorului Mihai, domnul tuturor românilor, îmbrăca pentru eternitate, în limpedele sunet al clopotelor redeşteptării, veşmîntul bucuriei! Leagăn al vechii puteri voievodale, centru al spiritualităţii româneşti, citadelă a speranţei, Alba Iulia redevenea simbol al împlinirii pentru întreaga suflare a ţării, după seculare suferinţi. Uscînd lacrimile generaţiilor cutremurate de martiriul lui Horea şi Cloşca, de lupta neînfricată a ostaşilor lancului, de gemetele ucişilor de la Mihalţ, înflorind macii neuitării pe mormîntul atîtor eroi, redevenită oraş al păcii, cu speranţă privită din depărtata zare de luptătorii neamului, „cetatea istorică a

„ENTUZIASMUL ESTE INDESCRIPTIBIL"

Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 a exprimat voința de nestrămutat a tuturor românilor transilvăneni, reprezentînd toate clasele sociale, profesiunile și ideile politice, uniți întru îndeplinirea idealului național. Cei peste 100 000 de țărani, muncitori și intelectuali ce s-au întrunit atunci au întărit hotărîrea istorică a delegaților. Vestea hotărîrii libere a românilor transilvăneni de a se uni cu frații lor de peste Carpați a fost receptată cu promptitudine de corespondenții de presă și oamenii politici străini, care au lăsat posterității reportaje, discursuri, note în care sînt descrise obiectiv momentele ce au consfințit Marea Unire. Prezentăm în continuare cîteva fragmente din aceste aprecieri.

● Reputatul istoric englez A.W.A. Leeper a publicat în decembrie 1918 studiul **Dreptatea cauzei României** *(The Justice of Rumania's Cause)*, în care înfăptuirea statului național unitar român era apreciată ca rezultat firesc al *„grelelor suferințe îndurate de România pentru realizarea acestui ideal"*, iar Unirea Transilvaniei cu țara-mamă semnifica *„un mare cîștig pentru cauza progresului și a democrației, și faptul acesta este universal admis"*.

● La 2 decembrie 1918 (st. n.), Consulatul general german pentru Ungaria arăta într-o telegramă expediată la Berlin: *„Din toate părțile Transilvaniei au venit de cîteva zile* (la Alba Iulia — n.n.) *mase mari de oameni, au participat la Adunare circa 100 000 oameni (...) Rezoluția a fost unanim acceptată"*.

● Ministrul Belgiei la București, Van Ypersele de Strihou, primind la 4 decembrie 1918 delegația românilor de peste munți, condusă de Al. Vaida-Voevod și Vasile Goldiș, a arătat că: *„eliberarea Transilvaniei și unirea ei cu România au provocat în țara mea, unde domnește un spirit de independență și o mare sete de dreptate, o foarte sinceră bucurie"*.

● Ziarul „Le Temps" din 5 decembrie 1918, în articolul **Tran-**

Membri ai Consiliului Dirigent și alți fruntași români transilvăneni

neamului nostru" chema la sînu-i, în 1918, noiembrie 20, prin glasul Marelui Sfat, „în numele dreptății eterne", la „Mărita Mare Adunare Națională", pe fiii săi de pretutindeni, pe toți iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii", „în număr vrednic de cauza mare și sfîntă". Iar Blajul libertății și Lugojul, Aradul, Sibiul și Brașovul i-au răspîndit chemarea, îndemnînd: „Veniți la Alba Iulia!".

Și a grăbit întreaga suflare românească a Transilvaniei, cu flori și cu steaguri tricolore în mîinile aspre de muncă, împletindu-și voința în răscolitorul avînt al celor peste 130 000 de fii ai săi prezenți pe „Cîmpul lui Horea".

„Bine-ați venit în Sfînta cetate de durere și de slavă a neamului românesc", le-a urat „Foaia" Albei Iulia pe care de atunci, din ajunul zilei împlinirii, 40 000 de țărani au păstrat-o „ca pe o icoană". Un bun venit în numele milenar așteptatei dreptăți. **„Cînd un întreg popor are un singur gînd și inima milioanelor de oameni bate pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună. Și dacă va exista o asemenea putere dușmană, va trebui să se încline în fața voinței suverane a milioanelor de suflete unite într-un singur gînd și un singur ideal"**. Și, într-adevăr, voința suverană a unei întregi națiuni libere și mîndre, „unită-n cuget și-n simțiri", a triumfat, împlinind „visul măreț de al cărui dor au murit părinții". În aclamațiile mulțimii, prin glasul lui Vasile Goldiș, **„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 nov./1 dec. 1918 decretează Unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dînșii cu România"**!. **„Un lanț s-a sudat între inimi** — afirma poetul Emil Isac. **Unirea s-a înfăptuit. Un popor s-a eliberat!"**. S-a eliberat pe sine, pentru sine și pentru urmașii săi, fiindcă Unirea, **„piatra fundamentală a fericirii neamului nostru românesc"**, potrivit declarației președintelui istoricei Adunări, Gheorghe Pop de Băsești, a devenit din acel moment o **realitate „pentru toate veacurile"**. O realitate mereu mai viu prezentă în conștiințe! 1 Decembrie 1918, luminoasă zi a dreptății eterne!

Zi ce-ai învățat o lume să citească pe tricolor că este scris Unire, te sărbătorim și astăzi, ca-n fiecare an, noi, fii ai vitei nobile, străbune, nepoți ai celor ce-au sfințit dalbul veșmînt al Capitalei lui Mihai cu lacrimile lor de bucurie! Mesajul lor și-al Tău trăiește-n noi, în fiecare!

Te vom cinsti în veac, cu ființa și sufletul nostru, cetate a împlinirii și gloriei străbune! Ți-om apăra de-a pururi nimbul de lumină rămînînd ca stînca de granit în jurul farului călăuzitor și al Omului-simbol, arhitect al lumii noi. Îți promitem că te vom purta în suflet la fel cu glasul mamei. Și vom veghea ca nici furtuni și nici dictate să nu ne stingă dorul!

■ **Căpitan MIRCEA DOGARU**

Participanți la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

Gărzile naționale și Marea Unire

Rod al voinței și acțiunii întregului popor, încununînd năzuințele de unitate ale națiunii noastre, Marea Unire din 1918 marchează un moment fundamental în evoluția istorică a poporului român. **„Crearea statului național unitar** — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — **a constituit o strălucită victorie a luptei eroice, îndelungate a maselor populare pentru făurirea națiunii române, a marcat împlinirea visului secular al tuturor românilor de a trăi uniți în granițele aceleiași țări, într-un stat unic și independent"**. Unirea Transilvaniei cu țara, etapă decisivă în procesul de desăvîrșire a statului național întregit, s-a realizat pe cale revoluționară, prin efortul conștient și eroic al unanimității claselor și categoriilor sociale. Acest strălucit eveniment al istoriei neamului românesc s-a materializat într-un context extern marcat de inexorabila prăbușire a imperiilor anexioniste în estul, sud-estul și centrul Europei sub loviturile aplicate de popoarele asuprite.

În teritoriile românești aflate sub stăpînire austro-ungară, revoluția populară a intrat în faza sa finală în toamna anului 1918, românii afirmîndu-și deschis, potrivit dreptului imprescriptibil la autodeterminare națională, hotărîrea de a se uni cu patria-mamă.

La 18/31 octombrie 1918, la Arad, după discuții și tratative laborioase între reprezentanții Partidului Social-Democrat (P.S.D.) și ai Partidului Național Român (P.N.R.) s-a hotărît constituirea Consiliului Național Român Central (C.N.R.C.) din Transilvania, cu o componență pe bază de paritate — 6 reprezentanți ai P.N.R. (Theodor Mihali, Vasile Goldiș, Al. Vaida-Voievod, Șt. Cicio-Pop, Aurel Vlad și Aurel Lazăr) și 6 reprezentanți ai P.S.D. (Ion Flueraș, Iosif Jumanca, Enea Grapini, Bazil Surdu, Tiron Albani și Iosif Renoiu). Chiar din momentul creării sale, C.N.R.C. s-a manifestat ca centru politic conducător al luptei românilor din Transilvania, ca organ plenipotent care hotăra și acționa în numele acestora. Astfel, în fața refuzului guvernului ungar de a recunoaște dreptul suveran al românilor la autodeterminare și la administrarea de sine stătătoare a teritoriilor locuite de ei, C.N.R.C. a preluat, prin voința poporului român, guvernarea Transilvaniei. Totodată, pentru a și îndeplini misiunea și a confirma încrederea cu care a fost învestit încă din prima zi de funcționare, a înființat Consiliul Militar Național Român, for superior de asigurare a ordinii și liniștii, a vieții și bunurilor oamenilor, în acele vremuri de prefaceri revoluționare. Consiliul Militar Național Român, la rîndul său, urma să aibă în subordine gărzi naționale în toate județele, orașele, comunele și satele. Un Consiliu Național, o adunare populară și gărzi naționale s-au înființat în același timp și în Bucovina. Concomitent, ostașii și ofițerii români care încadrau unitățile militare imperiale din Viena și Praga au recunoscut autoritatea C.N.R.C., sprijinind activ cauza românească a unirii.

Concepute ca formațiuni populare înarmate, avînd drept scop menținerea ordinii și asigurarea respectării dreptului românilor la autodeterminare națională pe întreg teritoriul Transilvaniei, gărzile naționale românești au fost constituite concomitent cu alegerea consiliilor naționale locale, pe bază de voluntariat, din ofițeri, subofițerii și ostașii români care fuseseră înrolați în armata austro-ungară și se înapoiaseră la casele lor după prăbușirea militară a imperiului. La începutul lunii noiembrie 1918, organul central de presă al C.N.R.C., intitulat „Românul", scria într-unul din apelurile sale: *„Fiecare soldat român, dezlegat de jurămîntul dat împăratului, are voie să intre în statul militar național (garda națională), să poarte simbolul mîndru al suveranității naționale, tricolorul, și este supus numai și numai Consiliului Național Român."*

Cu toate că se indicase ca în comune să se recruteze pentru gărzile naționale doar 5 la sută din numărul bărbaților apți pentru serviciul militar, aproape peste tot s-au oferit să slujească sub arme numeroși tineri și vîrstnici.

silvania și România, anunță evenimentul: *„Consiliul Național Român din Transilvania, din Banat, din Crișana și Maramureș a proclamat unirea provinciilor românești. Drapelul român fluturã pe toate edificiile publice, entuziasmul este indescriptibil. Oamenii plîng și se îmbrățișează pe străzi".*

● Șase zile mai tîrziu, „Le Temps" nota: *„Delegații la această întrunire au fost aleși prin sufragiul universal și reprezentau toate clasele sociale, confesiuni religioase și opinii politice. Printre ei erau 40 de socialiști. (...) «Népszava», organul central al socialiștilor din Ungaria, anunța că secția română a Partidului socialist ungar a notarit, în unanimitate, să se asocieze acțiunii Consiliului național român din Ungaria și din Transilvania pentru eliberarea completă a națiunii române și unirea tuturor românilor într-un singur stat."*

● „The New York Times" din 11 decembrie 1918 publica sub titlul **Se proclamă unirea tuturor românilor** următoarele știri: *„O mare sărbătoare a românilor transilvăneni a avut loc la Alba Iulia, la nord de Sibiu, în ziua de 1 decembrie, cînd Adunarea Națională a proclamat solemn unirea Transilvaniei cu România. După știrile din ziarele maghiare, o mulțime de 100 000 de oameni, îmbrăcați în diverse costume pitorești, a aclamat cu entuziasm cuvîntările fruntașilor naționali. O ordine perfectă a fost menținută de Garda națională și de țăranii înarmați".*

● „Gazette de Lausanne" din 20 decembrie 1918 inserează o corespondență din Viena: *clasele conducătoare ungare „au făcut totul pentru a împiedica reunirea Adunării Naționale românești de la Alba Iulia, în Transilvania. După ce au încercat în zadar să corupă pe delegații Consiliului Național Român și să-i împiedice cu forța să ia parte la Adunare, maghiarii au încercat să deraieze un tren venind din Cluj. Un român a fost ucis. Altii răniți. Reprezentantul poporului român la Buda-*

„ENTUZIASMUL ESTE INDESCRIPTIBIL"

„ENTUZIASMUL ESTE INDESCRIPTIBIL"

pesta, dr. (Ioan) Erdely, a protestat pe lîngă contele Károlyi (primul ministru al Ungariei — n.n.), *care s-a declarat neputincios să mențină ordinea."*

● În ceea ce privește propaganda ostilă actului Marii Uniri și denigratorii exprimării libere a voinței tuturor românilor de a trăi într-o Românie unită, „The Washington Post" din 11 ianuarie 1919 sublinia: *„Ungarii desfășoară multiple acțiuni de propagandă cu scopul de a amăgi puterile aliate. Ungurii* (evident, protipendada — n.n.), *de tipul vechilor iuncheri, sînt exact tot atît de ireconciliabili și imposibil de schimbat ca și iuncherii germani. Ei fac tot ce pot ca să împiedice aspirațiile polonezilor și românilor de a se contopi cu propriile lor țări, dar, din fericire, prezența unui comandant francez vigilent constituie un obstacol pentru acte deschise. Forțele românești, cele ale românilor din Transilvania, vor fi în curînd în situația de a nu mai cere asistență Aliaților pentru a învinge pe vechii lor asupritori".*

● În numărul din 16 ianuarie 1919, cotidianul britanic „The Times", descriind atmosfera de sărbătoare care domnea în toate provinciile istorice românești, arăta că: *„Unirea tuturor provinciilor surori este un izvor permanent de entuziasm și rămîne principalul subiect de conversație".*

● „The Times" din 25 februarie 1919 relata că la Alba Iulia *„100 000 români au sosit în valuri din toate părțile districtelor Ungariei. În mijlocul unui mare entuziasm, românii din Transilvania, Banat și alte districte au votat în unanimitate pentru unirea necondiționată cu regatul României".* Se preciza că Unirea s-a făcut sub semnul *„garantării de drepturi egale și deplină justiție nu numai românilor, ci și fiecăreia dintre celelalte naționalități coexistente în interiorul granițelor",* de către o *„administrație liberă și democratică în gradul cel mai înalt, fiecare națională bucurîndu-se de deplină libertate politică, educațională și religioasă".*

■ MIRCEA SOREANU

nici, între 18 și 55 de ani. În unele locuri, așa cum s-a întîmplat la Turnu, Ruieni, Chiraleș, Plugova ș.a., tot satul se considera mobilizat în garda națională.

La intrarea în gărzile naționale se depunea un mobilizator jurămînt al cărui conținut era, în esență, identic peste tot: *„Noi* – declarau membrii gărzii naționale din Micăsasa, județul Tîrnava Mică — *jurăm că în vremurile grele de acum vom apăra cu toată credința bunul comun, precum viața, averea oricărui om, fără deosebire de ce limbă și credință se ține, și voim să trăim în pace și bună înțelegere unul cu altul, român, maghiar, sas și oricare altă națiune, și vom asculta cu supunere pe C.N.R.C."*

Efectivele gărzilor naționale și înzestrarea lor cu armament au variat de la o zonă la alta, în funcție de condițiile locale și posibilitățile de procurare a mijloacelor de luptă. La Cluj, de pildă, garda națională era alcătuită din patru companii de infanterie și o secție de mitraliere, efectivul însumînd 72 ofițeri și 571 soldați. La Făgăraș existau 35 ofițeri, 11 subofițeri și 2668 soldați, dintre care numai 653 posedau arme, iar în Țara Birsei, din 1450 oameni abia 800 erau înarmați. În Banat, gărzile naționale române numărau circa 50 000 de oameni. În mod obișnuit, armamentul din dotare provenea de la foștii ostași întorși de pe front, de la unitățile germane în retragere dezarmate de populație sau din cel confiscat de la foștii jandarmi ori primit de la diferite unități militare constituite din români, așa cum au fost regimentele 2 Brașov, 51 Cluj, 31 Oradea.

Prin întreaga lor activitate, gărzile naționale au reușit să restabilească, în timp scurt, ordinea în sate și orașe, punînd stavilă, în numele poporului, actelor anarhice, asigurînd protecția sediilor unor instituții, gări, poduri, depozite de alimente etc. Membrii gărzilor populare au îndeplinit și o importantă misiune politică, distingîndu-se ca propagandiști neobosiți și înflăcărați ai hotărîrilor și deciziilor C.N.R.C. și ai consiliilor locale. Ion Clopoțel, unul din participanții la evenimentele din 1918 din Transilvania, scria că gărzile naționale *„au fost numite cu adevărat «armata unirii», pentru că ele au constituit forța publică la adăpostul căreia s-au înfăptuit libertățile și dreptățile sociale".*

În acest context se cuvine a menționa că formațiunile populare înarmate au avut, de asemenea, un rol însemnat în asigurarea bunei desfășurări a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Ținîndu-se cont că în Transilvania afluiau încă forțe germane aflate în retragere, au fost necesare măsuri militare energice de protejare a marelui forum național. Această misiune a revenit gărzii naționale din Alba Iulia.

Ca urmare a măsurilor eficiente de autoapărare întreprinse de gărzile naționale, în ziua de 1 Decembrie 1918, marele forum național al românilor, format din 1228 de delegați adunați la Alba Iulia, printre ei numărîndu-se și 64 militari — ofițeri și ostași

Delegația Ineului pentru forumul românilor de peste munți de la 1 Decembrie 1918

ce reprezentau gărzile naţionale —, desfăşurîndu-şi activitatea în deplină siguranţă, a hotărît în unanimitate Unirea definitivă a Transilvaniei cu ţara, încununare a aspiraţiilor de veacuri ale poporului nostru pentru unitate naţională.

Constituite pe temelii democratice, pe structurile organizatorice de tip popular, gărzile naţionale şi-au făcut cu prisosinţă datoria, militînd cu dăruire şi abnegaţie pentru înfăptuirea cauzei drepte a unificării statale, reprezentînd unica forţă armată a poporului român de pe pămîntul Transilvaniei, în perioada de puternică efervescenţă politică ce a condus la memorabilul act al Unirii de la 1 Decembrie 1918.

■ **Maior TEOFIL OROIAN**

NICOLAE IORGA şi ideea DACIEI ROMÂNEŞTI

Vorbind despre evenimentul Marii Uniri a românilor, se cuvine să menţionăm prezenţa istoricului, savantului, patriotului Nicolae Iorga în lupta pentru realizarea acestui deziderat vital al poporului nostru. De pe aceste poziţii el a înţeles idealul poporului român de unitate naţională şi cu întreaga fiinţă s-a implicat în lupta naţională, inclusiv în cea armată din anii 1916—1918.

La numai o săptămînă după Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, savantul român subliniază semnificaţiile şi măreţia acestui impresionant act istoric românesc. O face la 25 noiembrie/8 decembrie 1918 la Teatrul Naţional din Iaşi, cu ocazia unei serbări dedicate unirii tuturor românilor. Discursul intitulat „Ideea Daciei românești" (publicat în **„Calendarul Ligii Culturale pe anul 1920 comemorînd Marea Unire"**, Bucureşti, Editura Ligii Culturale, 1920) îl reprezintă pe deplin pe marele istoric şi patriot român. Demersul oratoric, istoriografic şi psihologic al savantului este impresionant. Ideea **restitutio Daciae**, legitimitatea şi perenitatea Marii Uniri, temeiurile ei istorice, tradiţia acestui ideal românesc, treptele lui în timp sînt evocate într-o expresie inconfundabilă, cu limpezimea lucrului simplu, firesc, indubitabil.

Lucrarea secolelor pentru făurirea României tuturor românilor se împlinea. **„Opera o avem înaintea noastră: întreagă** — exclamă marele istoric. **Ea se dăruieşte... României care va fi, României care trebuie să fie, pentru a o păstra şi dezvolta. Şi, oricum să fim noi chiar, ea va rămîne totuşi, în hotarele ei, veşnică, de veşnicia lucrurilor fireşti, pe care oamenii nu le pot primejdui şi vremea nu le poate distruge".** Marea Unire va dăinui **„în ciuda invidiei şi a urii pe care le trezeşte şi le va hrăni la duşmanii noştri seculari"**, din două motive: pentru că **un popor întreg a voit-o** şi apoi pentru că **ea nu înfăţişează decît îndeplinirea unei idei pe care au păstrat-o ca o sfîntă comoară veacurile.** Unirea cu România a Basarabiei, Bucovinei şi a Transilvaniei — constată ilustrul istoric — nu s-a făcut prin „sfătuirea interesată" a unor conducători, fruntaşi politici sau cărturari care ar fi cîntărit avantajele pentru ei sau partidele lor a acestei uniri. **Unirea a venit firesc şi naţiunea a făcut-o.**

La Chişinău, soarta Basarabiei a fost decisă **„fără a se uita nimeni la foloasele care puteau fi de cealaltă parte"**. Astfel s-au petrecut lucrurile şi la Cernăuţi, şi la Alba Iulia. Idealul românesc s-a impus ca un imperativ categoric: **„Mulţimile, milioanele au aclamat-o, de la plugarul de lîngă Tisa, pierdut în ungurime, pînă la gospodarul de pe malurile Nistrului..." „De aceea**, continuă Iorga, **e nezguduită fapta unirii pentru că toţi au voit-o, şi mai ales acei care din**

Marele savant Nicolae Iorga în uniformă militară

neam în neam au muncit şi au suferit pentru că erau români şi pentru a rămînea români. Lumea s-ar putea rupe din nou din încheieturile ei şi ar putea să ne cuprindă supt dărîmături, dar steagul românesc, de unde l-a înfipt în pămîntul udat de sîngele ostaşului român voinţa oştii neamului, nu-l va putea smulge."

Savantul subliniază că **„ideea naţională românească numără 600 de ani împliniţi, nu de la începutul ei, ci de la cea dintîi faptă politică pe care a realizat-o"**. Dezideratul Daciei străbune, transmis prin latinitatea noastră, a fost înţeles de voievozi munteni basarabi, de Ştefan cel Mare cînd punea domni peste Milcov şi stăpînea cetăţi în Transilvania, cînd **„completa la nord Bucovina, cînd întărea Nistrul cu cetăţile lui moldoveneşti"**. La fel înţelegea acest deziderat Petru Rareş, fiul lui Ştefan, cînd stăpînea din Moldova şi în Ţara Românească prin ginerii săi, cînd ţinutul secuiesc ţinea de stăpînirea lui, **„cînd domnul Ciceiului, al Cetăţii de Baltă, în plin miez ardelean, suzeranul Bistriţei, cuceritorul Braşovului, tua vamă moldovenească la Prejmer... ideea Daciei nu mijea în ambiţioasa lui minte?"**

Ideea Daciei se materializează la 1600. **„Dacia capătă pe cîteva luni fiinţă prin fulgerătoarea sabie a lui Mihai Viteazul. Acesta a avut Ardealul cum îl avem. L-a meritat cel puţin cît îl merităm noi astăzi. Şi dacă l-a pierdut, n-a fost din lipsa însuşirilor lui de războinic, nici din... inferioritatea diplomaţiei lui. Nu, ci din lipsa unui mai adînc şi mai real contact cu mulţimea poporului românesc de acolo".** Dacă Mihai a fost ucis, ideea a rămas şi a fost dusă mai departe de generaţiile următoare şi mai ales de cărturari. Iorga evocă pe Eustratie Logofătul, pe vornicul Ureche, pe Simion Dascăl din Ardeal, **„care ştia că limba românească e pentru toţi fiii neamului"**, pe Miron Costin, care îşi rostea **„crezul despre unitatea naţională şi teritorială românească... cuprinzînd ca ţări române, ca frînturi de Dacie, ca moştenire românească, Ardealul şi apoi Ţara Românească, şi în sfîrşit Moldova, vechea Moldovă întreagă".**

Despre Dacia şi despre glorioasa ei romanitate vorbea la şcolile din Iaşi şi Bucureşti „dascălul grec" format la şcoala Renaşterii italiene, la ideile culturii apusene, vorbea la Cluj, la Sibiu, la Pesta, la Viena iezuitul ungur şi neamţ ca despre un punct de program **„al politicii lor, pe cînd cărturarii români din amîndouă părţile pămîntului nostru dezbinat înţelegeau aceste lucruri ca un punct de crez".**

Şi ideea Daciei, alimentată abundent de o parte şi de alta a Carpaţilor de-a lungul întregii noastre istorii, a triumfat.

■ **Maior I. BRAŞOVEANU**

„LA TRANSYLVANIE" ŞI NĂZUINŢA SECULARĂ A UNITĂŢII

Dintre toate celelalte grupuri din diferite ţări, emigraţia română din Franţa a avut rolul cel mai de seamă în desfăşurarea luptei active a tuturor românilor aflaţi în afara graniţelor ţării pentru apărarea intereselor naţionale şi servirea cauzei unirii Transilvaniei la Patria-mamă.

La 30 aprilie 1918, Traian Vuia a luat iniţiativa organizării unui **Comitet naţional al românilor din Transilvania şi Bucovina,** cu sediul în strada *La Boetie* nr. 103, al cărui preşedinte a şi fost ales. Peste două săptămîni, la 15 mai 1918, apare şi primul număr al revistei *„La Transylvanie"*, la care Vuia a colaborat cu numeroase articole. Scopul acestui comitet era de a lupta prin toate mijloacele pentru dobîndirea independenţei Transilvaniei şi pentru unirea cu România.

Pentru a reprezenta în mod unitar interesele naţiunii române, în ansamblu, a fost necesară unificarea comitetelor şi organizaţiilor româneşti existente pe teritoriul Franţei. În aceste condiţii, după mai multe consfătuiri, la 3 octombrie 1918 s-a proclamat formarea **Consiliului Naţional al Unităţii Române,** al cărui preşedinte a fost ales Take Ionescu.

Activitatea acestui Consiliu, din care — alături de dr. V. Lucaciu, O. Goga, N. Titulescu, dr. Cantacuzino, C. Mille ş.a. — făcea parte şi Traian Vuia, a avut importanţa sa politică în împrejurările cînd, de fapt, România nu era reprezentată oficial pe lîngă puterile Antantei, el suplinind acest rol. De altfel, legăturile sale cu consiliile similare iugoslav, cehoslovac şi polonez şi acţiunea comună pentru torpilarea planurilor de pace separată cu Austro-Ungaria, ca şi obiectivul urmărit de a apăra şi a susţine interesele tuturor românilor din emigraţie şi din ţară i-au atras recunoaşterea sa de către guvernul francez la 12 octombrie, de cel englez la 11 noiembrie şi de către cel italian la 22 noiembrie 1918.

Revista „La Transylvanie" organ al Comitetului naţional al românilor din Transilvania, Banat şi Bucovina, editată la Paris în 1918

Cu prilejul aniversării anului revoluţionar 1848, Traian Vuia organizase, la 16 mai 1918, sărbătorirea a 70 de ani de la revoluţie, emiţînd invitaţii tipărite cu următorul conţinut: *„Monsieur,* Le Comité National des Roumains de Transylvanie *vous prie de participer à la commémoration de la Révolution transylvaine. L'anniversaire aura lieu jeudi le 16 mai 1918 a 15 heure, au pied de la statue de Strassburg. Les nationalités opprimées d'Autriche-Hongrie seront représentées – Le President Trayan Vuia."*

Aniversarea zilei naţionale a Franţei, la 14 iulie 1918, îi dă prilejul lui Traian Vuia să organizeze o întrunire sub auspiciile Asociaţiei Franţa-România (relevînd semnificaţia zilei naţionale franceze, cînd poporul a luat cu asalt Bastilia, simbolul şi instrumentul tiraniei şi nedreptăţii).

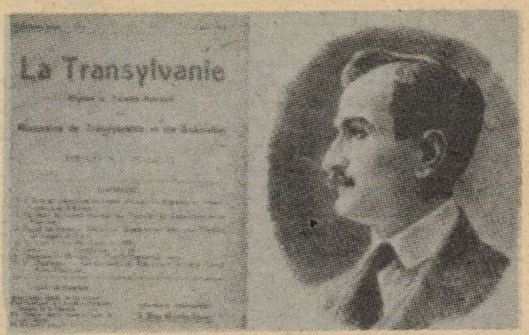

Traian Vuia în timpul activităţii sale desfăşurate în Franţa pentru unitatea românilor

Lărgind Comitetul pe care-l conducea şi atrăgîndu-şi sprijinul unor personalităţi marcante din Franţa, Vuia a obţinut din partea guvernului francez dreptul de a vizita cîmpurile de concentrare şi lagărele de prizonieri unde se aflau, de trei ani, români din Transilvania şi Banat, militînd pentru formarea corpurilor de voluntari. Într-o scrisoare adresată prizonierului bănăţean A. Pătraşcu din Vălcani, care a devenit membru al Comitetului (publicată de noi în *„Orizont"*, Timişoara, nr. 12, decembrie 1968, p. 32—35), Vuia îl înştiinţează că guvernul francez şi-a dat învoirea la organizarea voluntarilor, care a început sub conducerea generalului Iliescu. Activitatea desfăşurată de Traian Vuia corespundea năzuinţelor celor mai fierbinţi ale compatrioţilor săi: *„Am cetit cu mare plăcere cît sînteţi pătrunşi toţi de dorul ca noi, românii prigoniţi şi batjocoriţi de atîtea sute de ani, de atîtea popoare străine, să avem patria noastră română, să avem şi noi o mamă, nu numai o maşteră. Să avem şi noi un guvern compus din oameni ieşiţi din mijlocul nostru (...) Stăpînirile să fie conduse de oameni care iubesc poporul român şi care doresc ca el să fie fericit"*.

Pentru a edifica obiectiv opinia publică şi viitoarea conferinţă de pace asupra luptei politico-sociale şi situaţiei economice, administrative şi culturale a ţinutului său natal, Traian Vuia tipăreşte cartea *„Le Banat (Timishana)"*. Militant neobosit şi profund cunoscător al problemelor politico-sociale ale epocii, Vuia a fost cooptat în calitate de consilier al delegaţiei românilor transilvăneni la Conferinţa de pace de la Versailles. Cu toate că, din pricina unor divergenţe şi obstrucţii, Vuia nu a făcut parte oficial din delegaţia României, el a contribuit cu toată capacitatea, cunoştinţele şi relaţiile sale la argumentarea şi afirmarea cauzei drepte a revendicărilor poporului român subjugat. El era un savant patriot, un om politic, în adevăratul înţeles al cuvîntului, nu un politicianist.

Din stimă şi recunoştinţă pentru meritele sale, lugojenii l-au propus pe Traian Vuia candidat pentru primul parlament al României în alegerile din 1919. Dar el a avut temeiuri să renunţe la această candidatură pentru a nu abdica de la idealurile sale socialiste.

■ **Conf. univ. dr. CEZAR APREOTESEI**

Istoricul şi arheologul
D. PAPPASOGLU

În monografia „Istoria Bucureştilor", Constantin C. Giurescu citează adesea numele şi titlurile lucrărilor acestui neobosit şi pasionat istoric, arheolog, folclorist, pictor şi cartograf care a fost ofiţerul Dimitrie Pappasoglu — născut „în inima tîrgului", la Hanul Zlătari, în 1811; el figurează în Dicţionarul „Prezenţe militare româneşti", i s-a dedicat o carte, numeroase alte publicaţii i-au reprodus hărţile şi planşele.

Lucrările sale de referinţă rămîn, fără îndoială, cele despre oraşul Bucureşti. Într-o broşură apărută în anul 1870, Pappasoglu insistă asupra lui Bucur ciobanul, considerat de autor ca „fondatorul primitiv al oraşului Bucureşti la anul 1240". O lucrare mai amplă este „Istoria fondării oraşului Bucureşti...", apărută în fascicole (în 1891), cu multe detalii inedite, reconsiderări ale unor date şi evenimente consemnate de el în lucrarea anterioară. Cartea, după cum afirmă C.C. Giurescu, „e interesantă nu prin părerile sale asupra întemeierii (oraşului, n.n.), ci prin amintirile personale, precise şi pitoreşti, asupra Bucureştilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea". Şi, am adăuga noi, prin referirile, destul de dese, la armata română.

Astfel, Pappasoglu ne informează, în calitate de proaspăt iuncăr, despre manevrele militare ce s-au desfăşurat în 1831, la numai un an de la reînfiinţarea armatei naţionale, la Colentina şi la Herăstrău, cînd „lumea toată, adunată din oraş, era plină de bucurie văzînd oştirea noastră"; despre comportarea exemplară a tinerei oştiri române în timpul epidemiei de holeră ce bîntuie Capitala în acelaşi an; despre eroicele lupte duse de pompierii şi infanteriştii din Bucureşti, în anul revoluţionar 1848, cu o puternică armată otomană...

Punînd mult elan patriotic în valorificarea surselor istorice, D. Pappasoglu a mai scris: „Catehismul militarului român sau culegere de toate războaiele românilor de la anul 1290, cum şi faptele petrecute cu începere de la 1830", „Ştefan cel Mare. Viaţa şi faptele lui", „Vitejiile lui Mihai Vodă Viteazul, cum şi armata României. Luptele, căpeteniile şi craniul lui Mihai Viteazul la Mănăstirea Dealului", „Organizaţia strejuirii pe frontiera Dunării din anii 1837—1838", „Înmulţirea şi organizaţia oştirii române fără mari cheltuieli", „Cronica Regimentului nr. 1 de infanterie al oastei române" (din care a făcut parte, n.n.), „Viteaza luptă a oastei române cu coloana de invaziune otomană în Dealul Spirei" etc. Toate aceste lucrări sînt menite educării militarilor, „ce trebuie să cunoască acele fapte istorice care sînt în a contribui prea mult la dezvoltarea curaginlui militar, la fidelitatea către drapel şi la disciplina cu care trebuie să fie învestit ostaşul cel bun". Aceleaşi bune intenţii reies şi dintr-un „Anunciu" apărut în „Monitorul Oastei" din 20 aprilie 1862, cu prilejul editării unui nou volum care „cuprinde pe scurt istoria românilor din timpurile cele mai vechi şi pînă în zilele noastre" şi care va fi „de folos pentru toţi", de un „interes şi mai mare pentru militari", întrucît ei vor avea la dispoziţie „descrierea pe scurt a războaielor celor mai însemnate, numele cetăţilor şi-a generalilor celor mari ce au comandat după timp armata română".

D. Pappasoglu a fost şi un pasionat colecţionar de piese arheologice, obiecte de artă populară, hărţi şi stampe etc., locuinţa sa din Bucureşti devenind un adevărat muzeu ce a stîrnit interesul multor cercetători români şi străini. S-a stins din viaţă în anul 1892, lăsînd în urma sa nu numai faptele de cinste şi destoinicie ale unui ofiţer şi istoric, dar şi amintirea unui cetăţean ce a iubit cu ardoare patria şi trecutul ei glorios.

Dintre nenumăratele întîmplări descrise de Pappasoglu în lucrările sale redăm pentru cititori următoarea. Evenimentul la care ne referim a avut loc în acel teribil an 1831, cînd, datorită epidemiei de holeră, se ordonă constituirea unui cordon sanitar în jurul Bucureştilor, format din tinerii ce abia îmbrăcaseră uniforma ostăşească. Generalul Kisselef, pentru a-şi da seama de felul în care ostaşii îşi îndeplinesc misiunea, ajunse, în timpul controlului, şi la postul instalat lîngă podul de la Fundeni, aflat la marginea oraşului. Acolo sta de strajă un hîtru soldat din Mehedinţi, cu ordinul de a nu permite nimănui să pătrundă în oraş. „Cînd văzu că soldatul îl opreşte, scobori şi scoase două ruble pe care le întinse, zicînd: «Na brat tebe, bacşiş; lasă mine Bucareşti». La care soldatul îi răspunse că nu pune mîna pe bani, fiind holeră, dar dacă vrea să-l cinstească, să-i zvîrle jos. Kisselef făcu întocmai şi soldatul puse îndată piciorul pe ruble şi îndreptă arma spre general, strigînd: «Nazad, că trag foc!». Generalul, plăcut surprins de comportarea ostaşului, îl felicită şi dispuse să fie avansat căprar, iar ofiţerul care l-a instruit, din sublocotenent să fie făcut locotenent". Întîmplarea a făcut repede înconjurul oraşului, soldatul devenind „omul zilei"...

Ofiţerul Dimitrie Pappasoglu

Coperta cărţii „Viteaza luptă a oastei române cu coloana de invaziune otomană în Dealul Spirei" **(1866)**

PROFESORUL MINA MINOVICI

30 august 1877. Blestemata redută Griviţa 2, luată cu asalt de trupele române, nu cădea! În nesfîrşitele atacuri, sub ploaia de gloanţe şi şrapnele, se avîntau batalioanele noastre, în strigăte de ura. În frunte, comandanţii. Şi cădeau mulţi. Chiar acolo, la doi paşi de redane, sub „răsuflarea duşmanului", veneau, fără teamă, şi sanitarii colonelului Carol Davila: „— Care mai trăieşti, frăţioare?". Oblojeau rănile celor fulgeraţi de gloanţe şi-i aduceau înapoi, pînă în liniile noastre. Ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte, porneau din nou, trăgînd după ei tărgile şi trusele de prim ajutor. Îi minunau pînă şi pe duşmanii din redute: sanitarii români nu ţineau seama de uniformele celor căzuţi, îi salvau pe toţi, dorobanţi, roşiori sau soldaţi cu fesuri şi şalvari.

Printre curajoşii sanitari, ce alinau atîtea suferinţi şi salvau atîtea vieţi, se afla şi tînărul voluntar Mina Minovici. Cînd a izbucnit războiul, ce avea să consfinţească, prin lupta eroică a

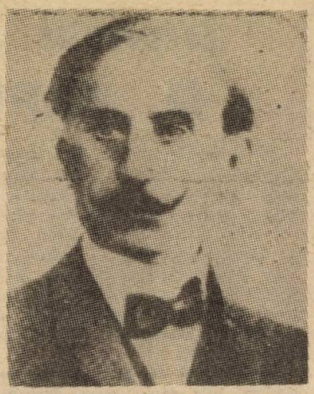

Mina Minovici

ostaşilor români, Independenţa României, el se afla la Brăila, oraşul său natal, în al doilea an de practică farmaceutică. Urmase, în prealabil, Şcoala superioară de farmacie din Bucureşti, înfiinţată în 1857 de acelaşi Carol Davila, care, apreciindu-i calităţile, îl va îndruma şi ajuta permanent. Cei doi ani de practică i-a făcut, cu pasiune şi dăruire exemplare, în farmacia „La Aquila Română", înfiinţată de autorul primei farmacopei din ţara noastră, C.C. Hepites, remarcabil farmacist, inginer şi meteorolog.

„Ca mulţi alţii de seama mea, acum cincizeci de ani — avea să afirme eminentul om de ştiinţă Minovici într-o cuvîntare rostită cu puţin timp înainte de a se sfîrşi din viaţă —, **m-am înrolat voluntar, prins în şuvoiul exaltaţiunii patriotice şi neascultînd decît de glasul conştiinţei şi inimii de român, am zburat spre bătrînul Istru spre a-mi pune viaţa în slujba celei mai scumpe dintre cauzele unui neam: neatîrnarea (...) E pentru bătrîneţele mele un nespus orgoliu românesc de a fi putut vedea cu ochii întruchiparea visului marelui Mihai şi de a mă şti cetăţean al României, de acum şi în vecii vecilor, una şi nedespărţită".**

În iulie 1878 va fi numit sublocotenent, iar în 1880, medic de batalion, gradul II. Peste doi ani, la cererea sa, va fi trecut în rezervă pentru continuarea studiilor de specialitate, fiind avansat, mai tîrziu, la gradul de maior în rezervă.

Opera şi activitatea lui Mina Minovici, ca şi a fraţilor săi Ştefan şi Nicolae, este vastă. Urmează cursuri de specialitate în ţară şi peste hotare, obţinînd, în 1888, la Paris, titlul de doctor în medicină, cu o teză ce a stîrnit un larg ecou: „Etude medico-legale sur la mort subite à la suite des coups sur l'abdomen et larynge". La 20 octombrie 1889 obţine, prin concurs, postul de medic secundar al oraşului Brăila, pentru ca, un an mai tîrziu, să fie numit medic legist al Tribunalului Ilfov, unde începe o laborioasă cercetare ştiinţifică şi o susţinută activitate socială. În 1892 înfiinţează primul institut medico-legal din ţara noastră, pe care-l organizează după concepţii proprii, aşa cum va face şi cu serviciul de antropometrie de pe lîngă Prefectura Poliţiei Capitalei, aşezîndu-l pe baze moderne, după sistemul Bertillo. În 1893 devine suplinitor al catedrei de psihiatrie şi medicină legală, iar în 1895 profesor titular.

În curînd, institutul condus de Mina Minovici, datorită cercetărilor de înaltă ţinută ştiinţifică, îşi poartă faima şi peste hotare, mulţi specialişti străini interesîndu-se de rezultatele obţinute aici. Mai mult, acest aşezămînt — primul de acest gen din lume — a servit drept model şi altor ţări. În această perioadă, Minovici publică — singur sau împreună cu colaboratorii — numeroase studii din domeniul toxicologiei, medicinei legale şi antropologiei.

În cursul primului război mondial, devenit, între timp, director general al Serviciului sanitar, maiorul medic în rezervă Mina Minovici, deşi în vîrstă de 58 de ani, este concentrat şi primeşte ordin ca în timpul vremelnicei ocupaţii străine să rămînă în Capitală pentru a trata răniţii şi a lua toate măsurile necesare îngrijirii lor şi a populaţiei civile. Şi-a îndeplinit misiunea în mod exemplar, aşa cum o făcuse şi ca voluntar în timpul luptelor cu armata otomană, fapt ce reiese şi din motivarea privind acordarea ordinului „Steaua României".

După încetarea ostilităţilor se dedică din nou muncii de cercetare. În 1919, Mina Minovici a fost ales decan al Facultăţii de medicină din Bucureşti. Printre altele, el propune, împreună cu un grup de intelectuali, valorificarea litoralului românesc prin construirea de „uzine hidroelectrice", hoteluri şi vile, linii de tramvai etc. Între 1920 şi 1930 i se tipăreşte opera sa principală: „Tratat complet de medicină legală cu legislaţia şi jurisprudenţa română şi străină" (2 072 de pagini), lucrare premiată de Academia Română. A primit diferite distincţii române şi străine, fiind ales membru al Societăţii de medicină legală din Franţa. Prin întreaga sa activitate, Mina Minovici se înscrie la loc de frunte în constelaţia oamenilor de ştiinţă patrioţi ce fac cinste poporului român.

■ **JEAN GHELIUC**

Scriitorul MIHAIL SADOVEANU

O semnificaţie aparte în viaţa şi activitatea ilustrului scriitor român Mihail Sadoveanu — mai puţin ştiută de către iubitorul de literatură şi de istorie — o are perioada petrecută în armată ca ostaş, precum şi cea din timpul primei conflagraţii mondiale. Pe aceeaşi linie se înscrie publicistica de război din anii 1916—1918, acea rîvnă scriitoricească de nobilă datorie către neam şi ţară, desfăşurată cu abnegaţie în cumplita încrîncenare a războiului pentru apărarea ţării şi reîntregirea neamului.

Începînd din martie 1902, Mihail Sadoveanu îşi satisface stagiul militar la compania a 3-a a Regimentului 16 dorobanţi „Suceava", cu garnizoana în Fălticeni. Devenit caporal-instructor la sfîrşitul aceleiaşi luni, Sadoveanu se preocupă cu grijă şi pricepere de instruirea recruţilor teritoriali, concentraţi pe o anumită perioadă, iar în timpul liber adună material pe care-l va folosi în **„Amintirile căprarului Gheorghiţă"**. Timp de aproape un an de zile, Sadoveanu aude, vede sau imaginează întîmplări pe care le va scrie după „liberare".

La 27 iunie 1902, după un concediu de 18 zile, caporalul Mihail Sadoveanu se prezintă din nou la cazarmă, iar la începutul lunii iulie pleacă împreună cu compania sa la Tîrgu Ocna pentru supravegherea unor deţinuţi ce lucrau la saline.

De remarcat este faptul că, în toată perioada stagiului militar, corespondenţa lui Mihail Sadoveanu cu prietenii şi colaboratorii de la revista „Pagini alese" din Bucureşti ocupă un loc important în activitatea sa zilnică. Primea plicuri cu scrierile colaboratorilor, le citea, făcea observaţii, le corecta şi dădea sugestii, îşi ţinea la curent prietenii cu preocupările sale literare şi ostăşeşti. Dar abia în vara anului 1903, pe cînd se afla în satul Liteni, pe malul Siretului, la rudele soţiei sale Maria Bîlu, va trece să pună pe hîrtie cele mai semnificative momente din viaţa de cazarmă. Începute încă din 1902, la Fălticeni, **„în tihna tîrguşorului căptuşit de zăpezile îmbelşugate ce cad de obicei în acel fund de Moldovă"**, memoriile caporalului Sadoveanu se materializează. Aşa au luat naştere **„Amintirile căprarului Gheorghiţă"**, publicate în volum cu doi ani şi jumătate mai tîrziu, în 1906.

Referindu-se la activitatea sa pentru instruirea soldaţilor din subordine, Mihail Sadoveanu scria în prefaţa la unul dintre volumele sale: **„Am fost în această perioadă strîns amestecat în viaţa recruţilor săteni: am fost un instructor blînd, care nu a întrebuinţat înjurătura şi lovitura. Perioada aceasta a vieţii mele de stagiu militar am fixat-o în „Amintirile căprarului Gheorghiţă". Oamenii din aceste „Amintiri" au fost aşa cum i-am prezentat, au trăit, au suferit, i-am revăzut la concentrări şi manevre. Nu mi-am îngăduit nici o exagerare".**

După satisfacerea stagiului militar, tînărul scriitor Mihail Sadoveanu ocupă mai multe funcţii, între care redactor la „Sămănătorul", inspector la Casa Şcoalelor, inspector al cercurilor culturale şi al bibliotecilor populare din Moldova, director al Teatrului Naţional din Iaşi. Totodată, pe baza materialului adunat, a povestirilor auzite în copilărie sau mai tîrziu din gura veteranilor, a propriei experienţe militare, scrie **„Povestiri din război"** — un război pe care nu-l trăise, dar care nu era încă uitat. Jertfele prin care a fost dobîndită independenţa deplină de stat a României i-au trezit cele mai profunde sentimente de dragoste faţă de ţară şi faţă de ostaşi. Va imortaliza pe bravii soldaţi şi ofiţeri români căzuţi vitejeşte pe cîmpul de luptă în pagini nemuritoare: **„Dascălul Irimia"**, **„Călăraşul"**, **„Luarea Griviţei"** ş.a.

Concentrarea intervenită în 1905, între 10 august — 10 septembrie, la Regimentul 16 „Suceava", aflat în tabără la Şipote, lîngă Iaşi, îl pune din nou pe Mihail Sadoveanu în contact direct cu viaţa ostăşească şi cu oamenii din popor. Noi evenimente, cele din 1913, solicită iarăşi prezenţa scriitorului în rîndul armatei, ca locotenent de rezervă, fiind concentrat în lunile iulie — septembrie pentru campania din cel de-al doilea război balcanic. Noua experienţă militară îi va inspira alte povestiri cu tematică ostăşească, ce vor fi publicate în paginile ziarului „Universul", începînd cu 20 septembrie 1913, şi reunite apoi, în 1916, în volumul **„44 de zile în Bulgaria"**.

La izbucnirea primului război mondial, în vara anului 1914, Mihail Sadoveanu este concentrat din nou, cu gradul de locotenent, la Regimentul 15 „Războieni", cu garnizoana în oraşul Piatra Neamţ. După expirarea celor 30 de zile de concentrare, prevăzute în ordinul de chemare, este lăsat la vatră pînă la noi ordine.

Anul 1915 marchează intensificarea preocupărilor statului român pentru întărirea capacităţii de apărare a ţării şi sporirea forţei combative a armatei; concentrările devin masive şi de lungă durată. Sadoveanu este chemat din nou printr-un ordin care-i cere să se prezinte pe data de 16 ianuarie la Regimentul 16 infanterie din Fălticeni. Fiind locotenent cu vechime, în curs de avansare, primeşte comanda unei companii din batalionul 3. Spre primăvară, în timpul manevrelor, este mutat cu compania într-o tabără amenajată lîngă apa Moldovei, la 10 km de garnizoană, între satele Fîntîna Mare şi Bogdăneşti. Locul încîntător pe care se aflau aducea o rază de soare primăvăratic în sufletele concentraţilor. Ostaşii erau mai vioi, mai încrezători, încingeau cîte o horă şi cîntau pînă seara tîrziu. Viorile, cobzele, fluierele şi cîmpoiul răsunau în blîndele amurguri între corturile soldaţilor. Tîrziu, trîlurile şi hora încetau şi dacă cineva s-ar fi dat mai aproape **„ar fi auzit viorile suspinînd înăbuşit şi ar fi simţit subt acoperişurile de pînză sufletele treze şi ochii mari deschişi. Ar fi auzit chiar pe soldaţi grăind cu glasuri foarte înduioşate despre pruncii lor, despre neveste, despre vitele fără hrană şi despre pămînturile nelucrate"**.

Fratele scriitorului, Vasile Sadoveanu, concentrat şi el în această perioadă la o companie vecină, transcrie în cartea sa **„Bădia Mihai"** multe întîmplări semnificative din viaţa rezerviştilor. Locotenentul Mihail Sadoveanu, ne spune el, încerca cît putea să înţeleagă şi să aline grijile şi suferinţele oamenilor din compania sa. Dădea învoiri ori de cîte ori cererile erau îndreptăţite, asculta cu răbdare plîngerile soldaţilor la raport, intervenea oficial sau personal la autorităţile administraţiei locale şi superioare, cerînd acordarea de ajutoare familiilor cu greutăţi ale celor concentraţi, organiza şezători săptămînale pe companii, cu un program plăcut şi variat.

Concentrările au durat pînă la 1 februarie 1916. La acea dată, Mihail Sadoveanu

Locotenentul rezervist Mihail Sadoveanu

se afla între Ciomulești și Movileni, sate din apropierea Fălticenilor și Pașcanilor, unde compania a 3-a pe care o comanda executa lucrări de apărare. Aspecte din perioada menționată sînt oglindite în povestirile **„Lungi concentrări"** și **„Povestiri de primăvară"**, publicate în revista „Viața românească" și editate apoi în volumele **„Frunze-n furtună"** (1920) și **„Cocostîrcul albastru"** (1921).

O dată cu intrarea României în război, în noaptea de 14/15 august 1916, Mihail Sadoveanu este mobilizat la București, lucrînd la cenzură pînă la finele acestui an. Totodată, la inițiativa armatei, în cursul lunii septembrie tipărește, împreună cu Nicolae Iorga, Ion Minulescu, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, periodicul „Gazeta ostașilor", din care au apărut numai două numere și nu s-a păstrat (se pare) nici un exemplar.

La sfîrșitul lunii decembrie 1916, un ordin îi cere ofițerului Mihail Sadoveanu să plece pe front. În ultimul moment, un alt ordin îl cheamă la Bîrlad, la Marele Cartier General al armatei române, unde primește misiunea de a înființa și conduce ziarul „România" — organ al apărării naționale. Mărturie stau, în acest sens, și relatările Profirei Sadoveanu. **„Mobilizat la București, lucrează la cenzură pînă în preajma sărbătorilor de iarnă, cînd este chemat să se prezinte la regiment, de unde urma să plece pe front. Dar chiar în ultima clipă, un contraordin îl trimite la Bîrlad, la Marele Cartier General, unde un grup de scriitori și cei care organizau rezistența îi încredințează un ziar, „România", care avea să fiinteze la Iași tot timpul războiului, pînă la încheierea armistițiului din 1918 (...). La ziarul „România" (...) are în mînă felurite rapoarte, primește scrisori de la soldați. Pe front pășește, întovărășind pe Mr. Brown, corespondentul ziarului „Times" — ca să vadă urmele crincenelor lupte de la Mărăști (...)"**

Într-un raport înaintat la 2 ianuarie 1917 Marelui Cartier General al armatei române, locotenentul Mihail Sadoveanu arata ca s-a deplasat la Iași și a convocat o seamă de scriitori care au discutat și au iscălit un memoriu privind apariția gazetei zilnice intitulate „România", ca simbol al tuturor aspirațiilor noastre naționale. Această gazetă urma să ajungă atît în prima linie a frontului, cît și la unitățile aflate în refacere, circa 15 000—20 000 exemplare zilnic. Referindu-se la programul ziarului, Mihail Sadoveanu preciza că **„o asemenea publicație trebuie să tindă a ridica moralul soldaților și al populației civile"**. De asemenea, potrivit concepției lui Sadoveanu, ziarul „România" urma să întărească încrederea întregului popor în biruința armatei române, să combată propaganda inamică, să trateze despre raporturile cu aliații și, totodată, să militeze pentru unirea forțelor întregului popor român în scopul înfrîngerii dușmanului. În același timp, Sadoveanu sublinia că în ziar se va insista asupra situației țăranilor soldați, că aceștia vor primi „drepturi și pămînt așa cum li s-a făgăduit; se vor publica cît mai des: **„cîte un foileton — cronică cu subiect de preferință militar, impresii și povestiri de pe front etc. (...) În sfîrșit, o ilustrație în armonie cu propaganda și tendințele ce urmărim"**.

Ca urmare a măsurilor energice întreprinse, în ziua de 2 februarie 1917 apare primul număr al ziarului „România", în care Mihail Sadoveanu (avea 37 de ani și gradul de căpitan) publică articolul purtînd titlul grăitor **„Armata"**. Neînfricata armată română a fost subiectul central al scriitorului ani de-a rîndul, iar eroii întîmplărilor, părînd aproape de domeniul legendei — luptătorii ce și-au închinat „sufletele de viteji" scumpei lor Patrii.

Printre colaboratorii ziarului „România" au figurat nume de prestigiu: Octavian Goga (prim-redactor), Ion Minulescu, Ion Agârbiceanu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea (care semnau editoriale și articole de fond), N.N. Beldiceanu (susținea cu Mihail Sadoveanu și alți colaboratori rubrica **„Fapte de pe front"**, denumită apoi **„De pe frontul nostru"** sau **„Impresii de pe front"**), P. Locusteanu, G. Ranetti, Corneliu Moldovanu, Mircea Rădulescu, G. Ganopol, Virgil Bărbat, sporadic Al. Vlahuță, Claudia Millian, Zaharia Bârsan, Vasile Militaru, iar din 1918 Zaharia Stancu și Demostene Botez. Conduși de aceleași idealuri patriotice, toți acești scriitori și colaboratori au alcătuit un veritabil detașament de corespondenți militari. Scrierile lor, realizate în spiritul iubirii de țară, rămîn un moment de referință în istoria presei românești de război, oferind cititorului contemporan o frescă a luptei dîrze și a dăruirii nedrămuite a ostașului român.

În coloanele ziarului „România", la rubrica **„De pe frontul nostru"**, corespondentul de război Mihail Sadoveanu prezintă fapte de vitejie ale ostașilor români, elogiază eroismul măreț al omului din popor, îmbărbătează permanent pe cititorii ziarului, făcîndu-i să nădăjduiască în victoria finală. Întîmplările povestite, emoționante prin sinceritatea lor, au fost cunoscute direct de scriitor în desele sale deplasări pe front sau în spatele frontului. Între primele scrieri publicate de către Mihail Sadoveanu la această rubrică, începînd cu nr. 23 al ziarului, din 24 februarie 917, au fost **„Sorcova"** și **„Pajura"**, în care evocă vitejia ostașilor din Regimentul 1 roșiori, respectiv a flăcăilor olteni din Regimentul 57 infanterie în luptele împotriva forțelor invadatoare.

În aceeași rubrică a ziarului „România" mai apar și povestirile **„Ordonanța"**, **„Dulhan"**, **„Mandache sacagiul"**, **„Nepotul lui Avram Iancu"**, **„Mormîntul lui Salvet"**, **„Un viteaz"**, **„Floarea mea"**, **„Domnișoara"**, **„Ura"**, **„Cu ochii la cer"**. Evocînd episoade de luptă autentice, fapte de eroism individuale și colective, precum cele ale ordonanței povestitorului, Iordache Păun, soldatului Dulhan — țăran simplu din Vrancea, soldatului sacagiu Mandache, nepotului lui Avram Iancu, Valeriu Suciu, ardelean viteaz, în vîrstă de 46 de ani, venit voluntar pe front, **„să se bată pentru neamul nostru"** etc., aceste povestiri au constituit un important mijloc de îmbărbătare a ostașilor de pe front, de sporire a încrederii în victorie și în puterile deosebite de viguroase ale națiunii române.

Concomitent, în editoriale ca **„Lupii"**, **„Să ne-aducem aminte"**, **„Scopurile de război ale Germaniei"**, **„Distrugeți Austro-Ungaria"** ș.a., publicate în diverse rubrici ale ziarului „România", Sadoveanu demască planurile expansioniste ale Germaniei, planuri fixate încă din 1895, de pe vremea lui Wilhelm al II-lea, care vizau să anexeze statului german întreaga Europă, și condamnă atrocitățile comise de ocupanții germani în diferite țări ca Belgia, Franța, precum și în teritoriul românesc vremelnic ocupat.

În alte articole, Mihail Sadoveanu elogiază eforturile maselor populare pentru sprijinirea morală și materială a ostașilor de pe front. **„În fiecare casă** — scrie el —, **femeia, dînd lîna agonisită de unde poate, împletește ciorapi, mînecuțe și flanele pentru asprele campanii de iarnă. Și asta, nu numai în casele de unde a plecat un ostaș, ci în orice casă. Fiecare ființă rămasă la cămin simte și are datoria să sprijine un soldat (...) Frăția, dulcea și blînda frăție, ne apropie în suferință și ne leagă tot mai mult pe toți cei de același neam"**.

Începînd cu nr. 169 din 24 iulie 1917 al ziarului „România", Mihail Sadoveanu își publică corespondența de război sub titlul general de **„Impresii de pe front"**. Apar, la această rubrică, reportajele: **„Mărăști"**, **„Mărășești"** și **„Bătălia de la Răzoare"**, scrise cu prilejul unor vizite în zonele unde s-au dat cele mai crîncene bătălii. Autorul aduce calde elogii vrednicilor luptători jertfiți pentru victorie, imortalizînd vitejia cîtorva ofițeri: locotenentul Hâncea, maiorul Atanase Ionescu, căpitanul Miclescu ș.a., eroi ai marilor bătălii. **„Bătălia de la Mărăști** — scrie Mihail Sadoveanu — **va trece în istoria noastră ca o operă serioasă și solidă de artă militară. Toată dezvoltarea ei s-a executat potrivit planului inițial. Cel din urmă soldat a știut unde merge și și-a făcut datoria. Artileria a dovedit o preciziune înspăimîntătoare. Ofițerii germani prinși au mărturisit aceasta, cu mirare și laudă". „Timp de două săptămîni cît a durat bătălia** (de la Mărășești — n.n.), **soldații noștri au fost neadormiți și neobosiți. Au respins atacuri, au contraatacat, s-au bătut cu o energie înfricoșată. Această energie fără seamăn, fără precedent în analele războiului de față, este cel mai mare titlu de glorie al oștirii noastre"**.

Emoționantele povestiri și întîmplări de la rubrica **„Fapte de pe front"**, în care **„vitejia, inteligența și înțelepciunea se împleteau în chip cu totul unitar"**, au fost reunite de scriitor, în același an 1917, într-un volum cu semnificativul titlu **„File sîngerate"**, apărut în tipografia ziarului „România" și răspîndit în rîndul ostașilor și populației.

După terminarea războiului, Mihail Sadoveanu colaborează la mai multe reviste și ziare cu caracter democratic și progresist în care își publică o serie de articole inspirate din eroismul poporului român și al armatei sale în anii 1916—1918. Noile scrieri, printre care cele din ciclul **„In memoriam"** reprezintă un act de devotament față de eroii neamului și o simbolică celebrare a soldatului necunoscut, care a fertilizat pămîntul străbun cu sîngele său.

Povestirile, articolele și reportajele scrise de Mihail Sadoveanu în perioada în care s-a aflat în oastea țării sau aparținînd tematic războiului nostru pentru reîntregire națională din anii 1916—1918, reunite în volume ori rămase prin pagini de ziar, au pentru noi, cei de astăzi, frumusețe și rezonanțe de oratoriu. Activitatea scriitorului ostaș Mihail Sadoveanu — neîntrecut evocator de oameni și de locuri încărcate de istorie — constituie o pagină luminoasă în biografia marelui nostru prozator și o mîndrie în cronica glorioasă a oștirii române.

■ **Locotenent-colonel AUREL PENTELESCU**
și maior O. TEOFIL

ÎNCEPUTURILE AVIAȚIEI MILITARE ÎN ȚARA NOASTRĂ

Primele manifestări aeriene avînd caracter militar au avut loc în anul 1910 lîngă Slatina, unde se desfășurau manevrele militare ale corpurilor de armată 1 și 2. Un echipaj militar pilota un balon tip zmeu, ce avea misiunea de a urmări mișcarea trupelor de la vest de Olt. La aceleași manevre, în după amiaza zilei de 27 septembrie 1910 s-a înălțat deasupra dispozitivului, într-un zbor maiestuos, avionul pilotat de Aurel Vlaicu („Vlaicu 1"), îndreptîndu-se spre Piatra Olt. De fapt, era pentru prima oară în lume cînd un avion era folosit în scopuri militare. Următorul pas l-au făcut francezii, care la manevrele din regiunea Reims au folosit și ei avioane pentru a executa misiuni cu caracter militar.

Avînd în vedere performanțele aviației obținute pînă în anul 1910, avocatul Mihai Cerchez, întemeietorul primei societăți de aviație din România, a întocmit un memoriu adresat Ministerului de Război în care arăta avantajele folosirii aviației în armată. Se propunea, de asemenea, instituirea unor cursuri de instruire a unor ofițeri în arta pilotajului la aerodromul de la Chitila. Entuziastul susținător al aripilor românești a lansat cu același prilej și ideea construirii unor avioane în atelierele aerodromului său de la Chitila, care ar fi urmat să intre în dotarea Ministerului de Război. Propunerea avocatului Cerchez a fost aprobată de ministrul de război Nicolae Filipescu, semnîndu-se astfel actul de naștere a aviației militare române.

Recrutați la cererea lor, pentru a urma cursurile de pilotaj, un grup de ofițeri de geniu s-a prezentat, la începutul lunii aprilie 1911, la aerodromul Chitila, pentru a învăța să zboare. Primii șase „nebuni", cum fuseseră categorisiți la vremea aceea, erau: maiorul Ion Macri, căpitanul Fotache Enescu, locotenentul Stelian Boiangiu și sublocotenenții Nicolaie Druțu, Gheorghe Negrescu și Ștefan Protopopescu.

Primiți cu multă bunăvoință de avocatul Cerchez, cei șase temerari au fost conduși să viziteze nu aerodromul, hangarele, avioanele, atelierele, ci în primul rînd infirmeria. Aici, la loc vizibil, erau așezate două brancarde noi nouțe.

Pe un ton oarecum glumeț și supraveghindu-i cu multă atenție, Cerchez le-a spus: „Iată, vedeți că am cu ce să vă ridic de pe cîmp în caz de accident!" Acest prim test psihologic a fost însă trecut cu bine de bravii ofițeri. Nici unul nu a cerut să se retragă. Cei șase urmau să devină, spre cinstea lor, nucleul primei școli militare de pilotaj din țara noastră.

■ Colonel GH. ZĂRIOIU

SOLDATUL NECUNOSCUT

Arborii s-au unit într-un bocet
Sus, spre un cer fără pată.
Soldatul necunoscut
Se stinsese lîngă un vîrtej
De sîrmă ghimpată.
Fiecare ramură
Părea că înțeapă aerul ca un stilet.
La căpătîiul eroului
A rămas de veghe,
În fiecare cuvînt, un poet.

.....

I-am căutat chipul
Într-un teanc de memorii îngălbenite
Cineva, un veteran,
Mi le făcuse cadou.
Le-am privit doar cîteva clipite
(Părea că timpul s-a oprit din nou)

.....

Arborii dăduseră onorul,
Camarazii lui erau departe,
Soldatul necunoscut adumbrea în nemoarte
Brăzdînd eternitatea,
Ca într-un marș,
Ca într-o misiune obișnuită,
Așa de parcă nici n-a observat
Cum cerul la apus s-a-ntunecat
De-atîta teamă-n frunza-ncremenită.
Drumul părea atunci un covor
Ce se-așterne neted de la sine,
Nici n-a știut că un nemuritor
Îl calcă, triumfînd peste ruine.
Iar florile s-au prefăcut în cupe
Ca să-l serbeze-așa cum se cuvine.

■ CAMELIA POPESCU

DON IULIU ÎN „TIERRA DEL FUEGO"

Se numea Iuliu Popper. S-a născut în anul 1857. După obținerea diplomei de inginer, în Franța, își începe marea sa călătorie prin lume... A murit, în condiții misterioase, la numai 36 de ani, pe meleaguri îndepărtate, „la capătul lumii". Pretutindeni, unde l-au purtat pașii, a dus cu el dorul de

1

patrie. Aventurile sale în țările Europei, Africii, Asiei și Americii par izvorîte din pana măiastră a lui Jules Verne sau Jack London. Și e de mirare că, în afară de unele articole apărute în diferite publicații, de consemnările lapidare din dicționare enciclopedice sau manuale de geografie, nici un condeier român nu i-a dedicat, încă, o monografie.

Scriitorul chilian Francisco Colone, autorul unor cărți traduse în mai multe limbi, printre care „Tierra del Fuego", apărută și în limba română, scrie o excelentă nuvelă al cărei erou principal este românul Iuliu Popper, îndrăznețul, ambițiosul și inteligentul inginer **don Iuliu, „cel dintîi alb care a străbătut pămînturile dintre strîmtoarea lui Magellan și Oceanul Atlantic".** Era, după descrierea lui Colone, **„un bărbat cu fruntea lată, pielea obrazului albăstrie, mustața și barba roșcate, nasul drept, de roman, cu ochii verzui și o nepăsare aprigă în privire. O voce pătrunzătoare întregea impozanța făpturii sale înalte și robuste".**

Mai întîi, în calitate de inginer, Iuliu Popper se angajează la compania Canalului de Suez. Începuse temerara acțiune de străpungere a uscatului ce leagă cele două continente pentru a da lumii o nouă și importantă cale navigabilă. Nu prinde rădăcini: vîntul drumeției îl împinge mereu cu forța-i nevăzută. Pleacă în Extremul Orient. Revine în țară și, după un scurt popas la București, se îndreaptă spre întinderile nesfîrșite ale Siberiei. Prin corespondența trimisă în țară, atît familiei, cît și Societății Geografice Române, își semnalează prezența în Canada, în S.U.A., în Cuba — care îi datorează întocmirea planului orașului și portului Havana —, în Mexic — unde devine redactor la „Diario de los Forasteros". Dar, numai după un an, în 1886, pornește spre Brazilia și de acolo în Argentina. Aici, în ținuturile misterioase și de necuprins ale Patagoniei și Țării de Foc, începe o nouă și spectaculoasă aventură. Prilejul îl oferă o societate argentiniană interesată, mai cu seamă, în studierea posibilităților de valorificare a nisipurilor aurifere din extremitatea sudică a continentului sud-american. Patagonia, prin care Popper călătorise deja, nu era, totuși, o „pată albă pe hartă". Dar Tierra del Fuego mai păstra încă multe taine ce-și așteptau dezlegarea.

În septembrie 1886, el acostează din nou la țărmul uneia dintre insulele Țării de Foc. Străbate cîmpii încremenite sub zăpadă, traversează canale primejdioase, trece prin păduri uriașe, cu arbori dezrădăcinați de vînt, cu coroanele încolăcite ca niște șerpi uriași, luptă cu nenumărate obstacole.

Popper își continuă călătoria de-a latul insulei mari, spre Oceanul Atlantic. E șeful unei expediții formate din douăzeci de persoane. Și-a ales cu grijă oamenii. Cu asentimentul statului argentinian, i-a îmbrăcat în uniforme militare, le-a dat arme și muniții și le-a spus că asemenea haine și căciuli înalte sînt purtate de ostași din România — patria lui. I-a instruit ca pentru luptă, i-a învățat pe acești oameni aspri, obișnuiți să trăiască neîmblînziți, ce-i disciplina. Cu acest **gringo** nu-i de glumit!

Caravana face scurte și dese popasuri. Popper stabilește coordonate geografice, înseamnă pe hartă rîuri, golfuri, coline, pampasuri, munți. Unora le dă denumiri românești ce mai dăinuie și astăzi în atlasuri: Punta Sinaia, Rio Rosetti, Rio Ureche, Rio Lahovary... În decembrie 1886 își încheie prima călătorie în faimoasa Țară de Foc. Va mai reveni... Însemnările sale, comunicările făcute, conferințele ținute sfîrnesc un interes enorm. Mai cu seamă în rîndurile membrilor consorțiului ce a patronat expediția: subsolul Țării de Foc tăinuie aur și **poate fi exploatat**, iar românul face propuneri concrete de valorificare... Curînd, Popper se întoarce în ținuturile dezolării. Nu numai pentru exploatarea aurului, care

2

începuse să atragă sute de aventurieri dornici de îmbogățire rapidă, ci și pentru a studia, în continuare, viața băștinașilor, pentru a da la iveală noi ținuturi, noi bogății. Apar ca din pămînt clădiri. Se construiesc, după planurile sale, instalații de prelucrare pe plaje, denumite „secerătorile de aur". Bande organizate de tîlhari le dau tîrcoale. Cîțiva dintre „credincioșii" tovarăși de drum îl trădează, luînd cu ei o cantitate însemnată de metal prețios. Oceanul îl răzbună însă pe Popper, înghițind ambarcațiunea fugarilor, cu aur cu tot. Bandele de tîlhari înarmate pînă-n dinți se înmulțesc, atacă tot mai des așezările și instalațiile înălțate cu trudă. Scopul nu este greu de ghicit — aurul!

3

Într-una din zile, în timp ce Popper, împreună cu o mînă de prieteni pleacă departe, să întreprindă noi cercetări, o bandă de tîlhari — condusă de trei dintre foștii săi subalterni — atacă și ocupă mica așezare „El Parama", rămasă fără apărare. Reîntors, Popper ia măsuri. Oamenii săi admiră din nou iscusința și curajul românului „don Iuliu". Din ordinul lui sînt confecționate păpuși de paie care sînt fixate pe șeile cailor. Loviți cu bicele, însoțiți de focuri de armă și strigătele călăreților rămași după coline, caii se năpustesc spre tîlharii bine adăpostiți. Aceștia își îndreaptă tot focul spre „atacatorii" nepăsători ce vin în iureș către ei. Dar nu cade nici unul! În acest timp, Popper și luptătorii de sub comanda sa năvălesc din partea opusă și-i nimicesc pe tîlhari.

Cu trecerea timpului — numai în trei ani —, „El Parama" devine tot mai

■ **GH. LUCIAN**

1. Exploratorul român Iuliu Popper
2—3. Monedă și marcă poștală emise de exploratorul român

(continuare în pag. 76)

În apărarea onoarei și demnității

Diosig, 4 septembrie 1940... Cu cinci zile în urmă, la palatul Belvedere din Viena se semnase din ordinul lui Hitler și Mussolini un dictat odios. Un dictat fascist, potrivit căruia o bună parte din pămîntul românesc al Transilvaniei era atribuit pe nedrept Ungariei horthyste. La cazarma plutonului de grăniceri din localitate, nimeni nu atipise încă, deși trecuse cu mult de miezul nopții. Comandantul subunității, locotenentul Dumitru Lazea, primise de la eșalonul său superior o informație care nu-i îngăduia să pună geană pe geană: din clipă în clipă, încălcînd convenția stabilită, horthyștii puteau năvăli peste linia de frontieră. Informația îi fusese confirmată și de patrulele grănicerești care sesizaseră de partea cealaltă mișcări de trupe, dar și de un cetățean din comună căruia îi ajunseseră la ureche niște zvonuri despre pregătirile febrile ce le făceau fasciștii localnici. Îi era limpede că horthyștii se grăbeau să pună mîna cît mai repede pe un pămînt ce nu le aparținea. De aceea luase și o seamă de măsuri. Pe harta din fața lui se puteau vedea trasate cu creionul direcțiile probabile de acțiune a agresorului. Și el, și subordonații săi, toți fără nici o excepție, erau hotărîți să apere cu orice preț onoarea și demnitatea oștirii române. Le era mai vie ca oricînd în inimi și conștiințe deviza „Pe aici nu se trece!" care-i însuflețise pe vitejii lor înaintași la Mărășești și Oituz. Nedreapta sentință de la Viena îi zguduise, îi mîhnise cumplit, dar le și înzecise hotărîrea de luptă.

Adîncit în gîndurile sale, locotenentul Lazea nici nu-și dădu bine seama cînd sergentul de serviciu dăduse buzna în cancelarie. Cu chipul răvășit de îngrijorare, el îi raportă că numeroase forțe horthyste se îndreptau spre localitate. Fiind întuneric, nu se putuse stabili cu exactitate tăria lor. Locotenentul Lazea nu-și pierdu cumpătul. Ordonă sergentului de serviciu să alarmeze grupa de rezervă. Totul dură mai puțin de un minut. Fiecare militar știa dinainte ce trebuie să-și ia asupra lui și cum să acționeze. Locotenentul Lazea le spuse oamenilor doar cîteva cuvinte — nu era timp de vorbe multe, după care, cu el în frunte, grănicerii o apucară spre locul unde horthyștii încălcaseră linia de frontieră.

Micul detașament n-a trebuit să meargă nici un kilometru cînd, în față, îi apărură, în lumina difuză a dimineții, primele uniforme verzui. Locotenentul Lazea ordonă oamenilor să rămînă deocamdată pe loc. Vroia să evite o confruntare sîngeroasă și, în consecință, dădu semnalul cunoscut, semn că intenționează să discute cu grănicerii unguri. Agresorul, insolent și înfumurat ca orice agresor, răspunse însă cu focuri de armă. Ostașii noștri, care între timp se răspîndiseră în trăgători, ripostară imediat. Încleștarea ce a urmat a fost scurtă, dar înverșunată. Grănicerii și jandarmii horthyști s-au văzut nevoiți să o rupă la fugă spre frontieră. Unii dintre ei — opt la număr — fuseseră seceraţi de gloanțele grănicerilor, plătind cu viața aroganța comandanților lor.

Pentru un timp, deasupra cîmpiei din dreapta rîului Barcău se așternu liniștea. Dar horthyștii erau decișî să-și realizeze cu orice preț intențiile agresive. Două plutoane din armata regală ungară s-au strecurat peste frontieră și, manevrînd abil, căutau să-i încercuiască pe grăniceri. Locotenentul Lazea a sesizat repede intențiile agresorului și, conștient de superioritatea covîrșitoare a acestuia, a hotărît să se retragă pe poziții mai bune, dincolo de Diosig. Nici pentru o singură clipă nu i-a trecut, însă, prin minte să renunțe la luptă. Onoarea și demnitatea titlului de ostaș român trebuiau apărate pînă la capăt. Dar s-a întîmplat un fapt la care nu se așteptase. Un fapt cu urmări tragice pentru el și oamenii săi. În timp ce-și croiau drum spre noile poziții, de prin case și curți, cozile de topor ale agresorului, nylașiștii, fasciști notorii, au căzut în spatele lor. Comandantul și bravii săi subordonați s-au bătut vitejește, cu neînfricare. Au căzut unul după altul, apărînd eroic pămîntul străbun, sergenții Gheorghe Mitu și Gheorghe Tomaș, caporalul Pavel Mocanu, fruntașul Ștefan Herea, soldatul Vasile Bălan... În viltoarea încleștării, locotenentul Lazea a rămas singur, dar a continuat să tragă, vrînd să se desprindă de mai mulți soldați inamici care încercau să-l înconjoare. Deodată, simți ceva ca un fier roșu în partea stîngă a abdomenului. A început să-și piardă cunoștința, mîinile nu-l mai ajutau, apoi n-a mai știut nimic de el. Horthyștii l-au ridicat de jos și, fără să-i dea vreo îngrijire, l-au aruncat într-o căruță. Abia mai tîrziu, spre seară, aveau să-l ducă la Debrețin. Dar condițiile precare în care a fost transportat, intervenția tardivă a medicilor i-au fost fatale bravului ofițer de grăniceri român. A doua zi se stingea în chinuri groaznice, pe un pat de spital, sub privirile haine ale horthyștilor.

...După mai bine de trei săptămîni, la 1 octombrie 1940, în stația de frontieră Curtici, o mulțime de oameni, civili și militari, întîmpinau trenul la care fusese atașat vagonul cu rămășițele pămînteşti ale locotenentului Dumitru Lazea. După îndelungate insistențe pe lîngă autoritățile horthyste, eroul de la Diosig se întorcea acasă între ai săi. O companie de infanterie i-a dat onorul și s-au rostit cuvîntări. Cuvîntări emoționante, vibrînd de patriotism: „Grănicerii, ca păzitori neadormiți ai graniței, sînt crescuți și trăiți în deviza «Pe aici nu se trece!»", a ținut să spună, între altele, comandantul batalionului de grăniceri din Arad. Locotenentul Dumitru Lazea a căzut avînd o moarte de erou, avea să consemneze, o zi mai tîrziu, într-un amplu și vibrant reportaj despre funeraliii, directorul ziarului arădean „Știrea". S-a dovedit, și în acea zi de început de octombrie al nefastului an '40, că, în ciuda oricăror oprelişti, românii știu să-și cinstească cum se cuvine vitejii.

■ Colonel (r) CONSTANTIN TATU

„ÎN JURUL LOR S-A ȚESUT O LEGENDĂ“

Lichidarea urmărilor războiului și refacerea economiei naționale — unul din obiectivele majore care au stat în fața poporului român, sub conducerea partidului comunist, după victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 — au implicat, între altele, asanarea de mine, proiectile, diferite alte muniții din terenurile aflate în fostele zone de luptă din interiorul țării. Îndeplinirea acestei importante sarcini s-a asigurat prin participarea eroică a militarilor geniști, îndeosebi a pionierilor, care, asemenea întregului popor, au răspuns cu promptitudine și abnegație la chemările Partidului Comunist Român. *„Cînd goarna a sunat încetarea focului pe front și cînd războiul s-a terminat* — se arată într-un articol din gazeta de armă „Viața geniului“, semnat de colonelul Grigore Ionescu —, *toți ostașii s-au pregătit de pace, numai pionierii au continuat să ducă munca grea și necunoscută a deminărilor și strîngerii de explozivi pentru a reda agriculturii fostele cîmpuri de luptă în care nu îndrăznea nimeni să intre. În această luptă a binelui contra răului au căzut mulți pionieri necunoscuți și neștiuți... Jertfa lor îi așază alături de toți eroii neamului și întărește și mai mult legătura dintre arma geniului și popor, legătură care a fost, este și va fi indestructibilă“.*

Se impunea o intervenție urgentă datorită faptului că minele, munițiile, explozivii care se găseau în diferite puncte ale țării periclitau grav viața cetățenilor, împiedicau efectuarea lucrărilor agricole pe suprafețe întinse, prejudiciau transporturile pe apă; datorită exploziilor diferitelor mine și bombe, pînă la 15 decembrie 1945 au fost accidentate 4 097 persoane, din care 2 549 și-au pierdut viața.

Deplantarea sau neutralizarea minelor prezentau mari pericole și pentru viața ostașilor geniști angajați în această operațiune, întrucît neexistînd planurile cîmpurilor de mine executate de armata germană în retragere se acționa doar pe baza informațiilor furnizate de populația din zona și de autoritățile locale. Totodată, unele zone se acoperiseră cu vegetație, ceea ce îngreuna depistarea minelor. Singurul mijloc eficient folosit era sonda cu vergea metalică, cu care ostașii controlau pămîntul metru cu metru. Descriind activitatea stăruitoare, plină de primejdii a pionierilor geniști, scriitorul Geo Bogza consemnează într-un reportaj: *„Viața pionierilor deasupra acestor pămînturi, sărace și primejdioase, în aceeași măsură e demnă de o epopee... Ei se adăpostesc în cîte un bordei de la marginea satelor pîrjolite. Din gura acestor bordee, cîmpia pornește departe, nesfîrșită, pustie, plină de primejdii, așa cum se vede întinderea mării de pe țărmuri. Mîine, în care punct, deasupra acestor suprafețe, barca vieții lor se va duce la fund? În zorii zilei pionierii se trezesc, își iau sculele și pornesc la treabă ca pescarii și ca țăranii. Iată-i înaintînd pe întinderea cîmpiei, răzleți, mereu împungînd pămîntul, încît ar putea părea niște semănători. Dar acolo unde ei pun un semn mic înseamnă că mina a fost descoperită, iar cei ce vin în urmă vor trece să o scoată și să-i smulgă focosul cum i-ai smulge unei vipere colții de venin; atunci primejdioasele mine devin niște simple tinichele pe care le poți lovi în batjocură cu piciorul“.*

Potrivit măsurilor stabilite de Marele Stat Major al armatei române, la operațiunea de neutralizare a minelor de diferite categorii și de strîngere a armamentului, munițiilor și a altor materiale de război din fostele zone de luptă ale țării au fost angajate, încă din primăvara anului 1945, efective însumînd 1 095 de militari: 50 ofițeri, 45 subofițeri și 1 000 de gradați și soldați. Ulterior, numărul acestora a crescut substanțial, mai ales după revenirea în țară de pe frontul antihitlerist a unităților și marilor unități ale armatei române.

Angajînd o devărată luptă cu „farfuriile morții“ — denumire dată minelor de către militarii geniști —, echipele deplantatorilor de mine, formate în cea mai mare parte din pionieri, au învins numeroase dificultăți, dovedind măiestrie, dîrzenie, curaj și un impresionant spirit de jertfă. În această activitate plină de riscuri, numai în perioada noiembrie-decembrie 1945 au fost accidentați mortal 68 de militari (5 ofițeri, 8 subofițeri și 55 gradați și soldați), iar 111 militari (7 ofițeri, 8 subofițeri și 86 gradați și soldați) au fost răniți.

Faptul că operațiunile de deminare au fost extrem de primejdioase, că ofițerii, subofițerii și ostașii geniști au acționat fără șovăire, mulți dintre ei jertfindu-și viața, este atestat și de următorul exemplu: în lunile octombrie—decembrie 1945, trupele speciale (echipele de pionieri) ale Corpului 4 teritorial au deplantat în Moldova 733 500 de mine, redînd agriculturii 96 750 de hectare, cu prețul a 41 de ostași morți (1 ofițer, 3 subofițeri și 37 militari în termen) și 48 răniți (3 ofițeri, 2 subofițeri și 43 soldați și gradați).

Printr-o activitate eroică, militarii geniști, împreună cu ostași din alte arme, au făcut inofensive, pînă la sfîrșitul anului 1947, prin deplantare, explodare pe loc, adunare etc. 851 744 mine antitanc și antiinfanterie, 429 635 proiectile de artilerie, 1 025 300 cartușe, 32 048 grenade, 90 494 mine-aruncătoare, 8 259 „Faust patroane“, 3 867 bombe de avion și alte materiale de război, asigurînd redarea în circuitul agricol a peste 120 000 de hectare de pămînt arabil, curățirea litoralului românesc și a Dunării de mine și geamanduri explozive, crearea de culoare pe Marea Neagră pentru asigurarea navigației vaselor comerciale.

Prin devotamentul, dăruirea și spiritul de sacrificiu manifestat, deplantatorii de mine s-au bucurat de sprijin și calde aprecieri atît din partea populației civile, cît și din partea autorităților centrale și locale. La apelul lansat de Comandamentul 4 teritorial către organizațiile Apărării Patriotice, prefecturile de județ și comunele din zonă pentru strîngerea de fonduri în vederea ajutorării celor rămași invalizi, precum și a familiilor celor căzuți la datorie în timpul deminărilor s-a răspuns cu promptitudine și multă omenie.

Sînt numeroase documente în care se elogiază activitatea eroică a deplantatorilor de mine. *Ordinul de zi nr. 10* din 26 martie 1947 al Ministerului de Război citează pe armată Compania 6 lucru din subordinea Comandamentului 6 teritorial, comandată de locotenentul Niculescu Paul, care s-a distins *„printr-o muncă deosebită și plină de riscuri pentru deplantarea minelor, bombelor și proiectilelor neexplodate, asigurînd astfel viața locuitorilor și lucrarea ogoarelor pentru campania agricolă a județului Mureș, în regiunile Teaca, Toplița, Gurghiu, Reghinul de Jos, Lunca Bradului și Brad“*. Primul ministru, dr. Petru Groza, urmărind îndeaproape activitatea deplantatorilor de mine, le-a transmis, în mai multe rînduri, călduroase mulțumiri pentru spiritul de devotament și sacrificiu dovedit în acțiunea de înlăturare a pericolelor de pe teritoriul național și le-a cerut să continue pînă la sfîrșit *„această patriotică acțiune, rămînînd totdeauna la datorie în serviciul intereselor țării și ale poporului“*.

Spiritul de dăruire, faptele eroice săvîrșite în activitatea de înlăturare a minelor și de strîngere a armamentului, munițiilor și a altor materiale de război în anii 1944—1947 constituie o elocventă dovadă a ataşamentului militarilor genişti față de patrie și popor, îmbogățind tradițiile de luptă și de muncă ale armei geniului.

■ TEOFIL OROIAN

DON IULIU ÎN „TIERRA DEL FUEGO“

(urmare din pag. 74)

înfloritoare. În 1889, Popper dispune baterea de monezi, din aur curat, de cinci grame, cu inscripția **„Tierra del Fuego — Popper — 1889“**. Ulterior sînt emise și mărci poștale, pentru uz local, devenite, azi, o raritate, ca și monedele. Construiește drumuri, aduce coloniști, printre care și cîteva grupuri de români, întreprinde noi călătorii și prospectări. Cu orice prilej ia apărarea fuegienilor, amenințați cu exterminarea, nu numai datorită condițiilor subumane în care erau obligați să trăiască, ci, mai ales, datorită „vînătorilor“ dispuși să-i ucidă fără milă...

Susține conferințe, scrie articole vehemente la mai toate ziarele, trimite rapoarte bine documentate la forurile competente argentiniene. Are planuri mari: înființarea unei linii telegrafice între capitală și sudul țării, organizarea unei expediții științifice în Antarctica etc. E cunoscut, apreciat, lăudat și invidiat. La 6 iunie 1893 este găsit mort într-o cameră din marele oraș Buenos Aires. Dar faptele lui rămîn mărturie despre unul dintre temerarii care au dus departe, în lume, renumele de român!

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

STRĂLUCITĂ IZBÎNDĂ A ISTORIOGRAFIEI ROMÂNEŞTI CONTEMPORANE

Prestigioasa lucrare de sinteză **Istoria militară a poporului român** a ajuns la cel de-al V-lea volum. Rezultat al laborioasei activităţi a specialiştilor din numeroase instituţii militare, universitare şi academice — Centrul de Studii şi Cercetări de Istorie şi Teorie Militară, Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", Academia Militară, universităţile din Bucureşti şi Iaşi, Centrul de Ştiinţe Sociale din Sibiu, Institutul de Arheologie din Bucureşti, Institutul de Istorie şi Arheologie „A.D. Xenopol" din Iaşi, Institutul de Istorie a Artei din Bucureşti, Institutul de Istorie şi Arheologie din Cluj-Napoca, Institutul de Studii Sud-Est Europene, Muzeul Militar Central, Muzeul de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca, Direcţia Generală a Arhivelor Statului etc. —, coordonată cu competenţa-i recunoscută de reputatul istoric general-locotenent dr. Ilie Ceauşescu, impunătorul tratat apărut sub egida Comisiei Române de Istorie Militară şi a Centrului de Studii şi Cercetări de Istorie şi Teorie Militară constituie cea mai preţioasă apariţie editorială din ultimii ani. Cu rigoare ştiinţifică şi respect faţă de adevărurile validate de istorie, lucrarea se circumscrie în aria adevărului formulat de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu: **„Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluţionare în complexitatea sa, să pornească de la analiza ştiinţifică a realităţii sociale, să înfăţişeze faptele nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci aşa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieţii".**

Cu argumente purtînd amprenta mîndriei pentru trecutul nostru eroic, tratatul de **Istorie militară a poporului român** demonstrează ştiinţific, în lumina concepţiei materialist-dialectice a Partidului Comunist Român, vechimea, unitatea, continuitatea şi statornicia poporului român în vatra strămoşească, analizează multilateral lupta eroică a înaintaşilor noştri împotriva cotropitorilor, pentru înlăturarea dominaţiei străine şi înfăptuirea idealurilor de dreptate socială, de independenţă şi unitate naţională. Sînt prezentate şi analizate toate faptele militare petrecute pe teritoriul etnic românesc, mai presus de împărţirile statale trecătoare sau de ocupaţiile străine, astfel încît istoria militară a poporului nostru apare ca un proces unitar şi continuu care a angajat întreaga societate românească. Autorii evidenţiază aportul decisiv al maselor populare, al forţelor sociale şi progresiste la luptele duse pentru libertate, din rîndul cărora s-au detaşat mari conducători de ţară şi de oaste, gînditori şi eroi ai războaielor de apărare, ale căror nume s-au înscris cu litere de aur în panteonul nemuririi: Dromichaites, Burebista, Decebal, Gelu, Litovoi, Basarab I, Bogdan I, Dobrotiţă, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Petru Rareş, Neagoe Basarab, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Horea, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza şi alţii. Numeroasele bătălii purtate de-a lungul secolelor de către poporul român pentru apărarea intereselor sale legitime au constituit un puternic factor de unitate a tuturor locuitorilor de o parte şi de cealaltă a Carpaţilor pînă la Dunăre şi Mare, servind, totodată, şi cauzei emancipării altor popoare angajate în eforturi liberatoare împotriva dominaţiei străine.

O atenţie deosebită este acordată prezentării evoluţiei organismului militar la români, care, prin strămoşii noştri geto-daci, are o vechime de peste două mii de ani. Întregul demers istoriografic evidenţiază limpede că trăsătura fundamentală a armatei române o constituie faptul că ea s-a născut şi s-a dezvoltat ca instituţie pusă exclusiv în slujba apărării fiinţei propriului popor, a muncii lui paşnice creatoare. „*Armata* — se subliniază în tratatul de **Istorie militară a poporului român** — *a trăit, împreună cu întregul popor, a cărui parte inseparabilă este, şi zilele bune, dătătoare de speranţă şi zilele nefaste, de cumplite încercări şi durere. A gustat, împreună cu acesta, din aceeaşi cupă şi nectarul victoriilor, şi amarul înfrîngerilor. De aici, din această contopire organică a voinţei, energiilor şi aspiraţiilor poporului român şi armatei lui s-au născut faptele de arme glorioase ale înaintaşilor, iar în final s-au împlinit idealurile multiseculare, ca o încununare legică a luptelor necurmate duse pentru emancipare*".

În toate cele cinci volume apărute pînă la această dată este abordată problematica gîndirii şi artei militare româneşti, a concepţiilor doctrinare, formelor şi procedeelor de luptă impuse de necesitatea învingerii unui inamic superior în forţe şi mijloace. Analiza desfăşurării luptelor şi bătăliilor, între care se detaşează cele de la Tapae, Adamclisi şi Sarmizegetusa, Posada, Rovine, Tîrgovişte, Vaslui şi Călugăreni, Griviţa şi Plevna, Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, relevă adevărul axiomatic că peste voinţa unui popor unit, hotărît să-şi apere fiinţa, libertatea şi independenţa pămîntului străbun, nici un agresor nu poate trece. Ridicarea la luptă a întregului popor, folosirea judicioasă a terenului, îmbinarea formelor şi procedeelor „războiului clasic" cu cele ale „războiului popular" s-au dovedit a fi modalităţi eficiente de înfrîngere a numeroşilor şi puternicilor adversari.

Desigur că în istoria poporului român au existat şi ani de relativă linişte, atunci cînd confruntarea pe cîmpul de luptă a fost amînată prin folosirea judicioasă a armelor diplomaţiei. Tratatul de istorie militară a poporului român analizează şi această componentă a politicii româneşti.

■ Maior **GHEORGHE VARTIC**

XIV-lea pînă la prima jumătate a secolului al XVI-lea, iar cel de-al treilea prezintă epopeea luptei naționale pentru unitate, libertate și integritate teritorială din epoca lui Mihai Viteazul pînă în ajunul revoluției populare conduse de Horea. „Secolul revoluțiilor" (1784—1878) este cuprins în paginile celui de-al patrulea tom al tratatului, pentru ca volumul al cincilea să înfățișeze istoria armatei române de la 1878 pînă la 1918, adică de la Independența consfințită pe cîmpul de luptă de la Plevna, Rahova, Vidin și pînă la Marea Unire, precedată de jertfa zecilor de mii de ostași în războiul de eliberare și reîntregire națională și consacrată apoi prin voința întregii națiuni, exprimată liber la adunările plebisci-

concretizată în sisteme de alianță, tratate de pace, convenții încheiate cu alte state etc., evidențiind dorința poporului nostru de a trăi în pace și prietenie cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii.

Tratarea istoriei militare naționale pe o durată care acoperă peste două milenii a impus de la început o structurare a lucrării pe opt volume. Primul volum este consacrat prezentării evoluției organismului ostășesc din cele mai vechi timpuri și pînă la constituirea statelor românești de sine stătătoare. Volumul al doilea se ocupă de epoca de glorie a oastei celei mari, de la a doua jumătate a secolului al

idei și informații, structură bine organizată, obiectivitate și finețe analitică, oferind cititorilor măsura faptelor de eroism, de vitejie care brăzdează istoria noastră națională și care conferă poporului român distincția demnității și bărbăției, a unor înalte virtuți morale, dovedite în timpul veacurilor în lupta pentru afirmarea idealurilor de dreptate, libertate și independență.

tare de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia.

Volumul al saselea va avea ca obiect perioada interbelică și situația militară a României în primii ani ai celui de-al doilea război mondial, pînă la declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă la 23 August 1944.

Un imens material iconografic — hărți, scheme, fotografii etc. — sporește considerabil valoarea Tratatului de istorie militară a poporului român, la care se adaugă glosarele, listele bibliografice, indicele general și rezumatele în limbi străine care însoțesc fiecare volum.

Lucrarea, în întregul său, alcătuită după toate rigorile științifice, se distinge prin bogăție de

Tratatul de Istorie militară a poporului român *este primit cu mare interes de marele public, stîrnind aprecieri elogioase din partea specialiștilor. Iată cîteva excerpte din numeroasele cronici inserate în paginile unor publicații din țara noastră.*

Lucrarea **Istoria militară a poporului român** se înscrie ca un început reușit în seria sintezelor premergătoare tratatului de istoria României, ca o lucrare de referință în istoriografia din țara noastră și care, indiscutabil, interesează, deopotrivă, pe specialiști, dar și un deosebit de larg public cititor, care, din variate motive, studiază, citește cartea de istorie.

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

Prin modul în care a fost concepută, prin pertinența analizelor și obiectivitatea concluziilor, prin noutatea informațiilor și curajul abordărilor, lucrarea ca ansamblu **(Istoria militară a poporului român** – n.r.) reprezintă o apariție de excepție în peisajul istoriografiei contemporane, calitățile sale fiind menite a-i asigura o notorietate indiscutabilă în circuitul valorilor științifice naționale și internaționale.

Conf. univ. dr. IOAN PĂTROIU

Cu toții, cîți sîntem români și ne bate inima pentru poporul și țara noastră, trebuie să fim recunoscători Comisiei Române de Istorie Militară și Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, care au înzestrat știința istoriei, cultura și conștiința noastră cu o temeinică și vastă operă: **Istoria militară a poporului român.** Lucrare monumentală, necesară tineretului, întregului nostru popor, dornic să cunoască faptele strămoșilor... Cred că nici o altă lucrare științifică n-ar fi putut demonstra mai elocvent că întreaga noastră concepție militară românească s-a forjat în funcție de necesitatea vitală de a apăra și uni sub aceeași ocîrmuire întregul și compactul spațiu românesc pe vatra vechii Dacii, adică pînă la limitele graiului românesc.

Prof. univ. dr. DUMITRU ALMAȘ

Elaborată sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, coordonată de un colectiv de eminenți specialiști, condus de generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, lucrarea **(Istoria militară a poporului român** – n.r.) are o valoare fundamentală, de însemnătate națională, fiind cea dintîi vastă și aprofundată sinteză a istoriei noastre militare, realizată cu o riguroasă metodă științifică, în spiritul adevărului istoric.

TEODOR VÎRGOLICI

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

TRATATUL DE ISTORIE MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

Cele mai frumoase şi fertile sugestii tematice nu încetează a mi le oferi lectura atentă şi aprofundată a lucrărilor de istorie, iar în rîndul acestora, de curînd, am avut bucuria să cuprind şi **Istoria militară a poporului român,** acest tratat de referinţă, impunător prin dimensiuni şi prin galaxia de informaţii ce ne-o oferă.

PETRU VINTILĂ

Istoria militară a poporului român reprezintă în acelaşi timp o cercetare riguroasă, călăuzită de respectul pentru adevărul istoric şi o carte pentru sufletul fiecărui român, o carte de evocare a unor fapte glorioase din trecutul nostru de luptă pentru neatîrnare şi unitate naţională, care încălzesc inimile cititorilor şi le insuflă sentimentul înălţător al mîndriei patriotice.

Cercetător ştiinţific ANDREI BUSUIOCEANU

Monumentala sinteză de istorie militară românească este o lucrare armonios-unitară în alcătuirea ei, realizînd, pentru întîia oară, pe plan naţional şi mondial, integrarea organică a fenomenului militar în toată întinderea lui, în largul context al istoriei poporului respectiv. O lucrare care ilustrează perfect nivelul înalt – informativ şi interpretativ – al istoriografiei româneşti în EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU, epoca cea mai bogată în întîmplări din multimilenara noastră istorie.

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Audienţa largă la publicul cititor, dar şi ecourile spectaculoase pe care tratatul (**Istoria militară a poporului român** – n.r.) le-a avut în rîndul multor specialişti de peste hotare ne îndreptăţesc să credem că dacă, prin absurd, nu s-ar fi scris pînă acum Istoria României, cartea de faţă ar fi putut ţine loc de aşa ceva, datorită virtuţilor sale: rigoare ştiinţifică, obiectivitate, bogăţie formidabilă a informaţiei, scriitură alertă, pe alocuri chiar pitorească.

CORNELIU VADIM TUDOR

Ne-am obişnuit de acum – şi ne face plăcere să remarcăm acest fapt îmbucurător – ca fiecare volum al **Istoriei militare a poporului român** să cuprindă o vastă informaţie pusă pentru prima oară în circuitul ştiinţific şi, îndeosebi, să aducă consistente elemente de interpretare originale, care completează, corectează la nevoie şi dezvoltă tabloul istoriografic moştenit de la predecesori.

Dr. MARIN BADEA

ÎN POSTURILE VEGHEI ŞI ALE MUNCII PENTRU ŢARĂ

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

DEPLINĂ ADEZIUNE, PUTERNICĂ ANGAJARE

O dată cu toţi oamenii ţării, am păşit şi noi, militarii, în Noul An 1989. În pas drept, viguros, spre culmea solară a unui nou an de strădanie şi vrednicie ostăşească. Ferm hotărîţi să ne îndeplinim ireproşabil toate misiunile încredinţate, toate sarcinile ce ne revin din Directiva comandantului suprem. Neprecupeţind nici un efort pentru a urca încă o treaptă pe drumul ascendent pe care ne-am aflat neîntrerupt în anii de măreţe împliniri pe care cu drag îi denumim **EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU.**

În marşuri şi aplicaţii tactice, în amfiteatre şi laboratoare de cercetare, pe şantierele marilor ctitorii ale prezentului socialist vom fi mereu însufleţiţi de ideile şi orientările de excepţională valoare teoretică şi practică din magistrala **Expunere a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, preşedintele Republicii, comandantul nostru suprem, la Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti.** Acest strălucit document, izvor de adîncă înţelepciune, programul nostru de muncă şi acţiune revoluţionară, direcţionează căile şi stabileşte modalităţile cele mai eficiente de aplicare neabătută în viaţă a principiilor socialismului ştiinţific pentru neîntreruptă ascensiune a României, în deplină independenţă şi suveranitate, pe culmi tot mai înalte de civilizaţie şi progres. Ne mobilizează energiile, forţele creatoare în activitatea de întărire a capacităţii combative a unităţilor şi marilor unităţi, de ridicare a conştiinţei socialiste, de creştere a răspunderii revoluţionare a comuniştilor, a tuturor militarilor.

Cutezătoarele îndemnuri şi sarcini cuprinse în **Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu** sînt de cea mai mare importanţă pentru întreaga noastră activitate la înalta şcoală de educaţie politică, patriotică şi revoluţionară care este armata. Sîntem mai angajaţi ca oricînd să ne îndeplinim misiunile de onoare pe care le primim, atît în poligoane şi pe terenurile aplicaţiilor tactice, cît şi pe vastele şantiere ale economiei naţionale. În tot ce întreprindem, începînd de la grupă, echipaj şi pluton, punem în valoare uriaşele resurse de tărie, de patos, de voinţă, de elan ale oamenilor — cei cu care s-a scris şi se scrie cronica bărbătească a oştirii.

Acum, cînd ţara îşi sărbătoreşte conducătorul iubit şi stimat, omagiind activitatea de revoluţionar încercat a ctitorului noii ei istorii, gîndul nostru, al întregii oştiri, se îndreaptă plin de recunoştinţă şi dragoste către tovarăşul Nicolae Ceauşescu, comandantul nostru suprem, simbolul strălucit al eroismului, al muncii ardente în slujba intereselor supreme ale patriei. Noi, toţi fiii patriei aflaţi sub drapel, vom face totul pentru a întîmpina Congresul al XIV-lea al partidului şi cea de-a 45-a aniversare a revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă cu noi realizări, cu strălucite fapte de muncă ostăşească, la înălţimea anilor de glorie şi măreţie ai **EPOCII NICOLAE CEAUŞESCU.**

ÎN POSTURILE VEGHEI ŞI ALE MUNCII PENTRU ŢARĂ

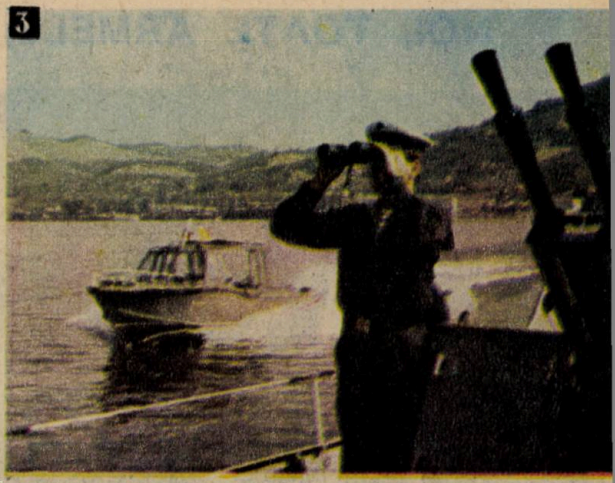

1. Elicopterele — aeronave de luptă moderne, puternice, gata pentru decolare în orice clipă

2. În iureşul aplicaţiei tactice, un singur gînd, o singură voinţă

3. Veghe necontenită la fruntarii de apă

4. Impetuozitate, hotărîre, forţă — autentice trăiri ale luptei!

5. Misiune de cercetare

6. Nici zborul de pasăre nu scapă ochiului ager al staţiei

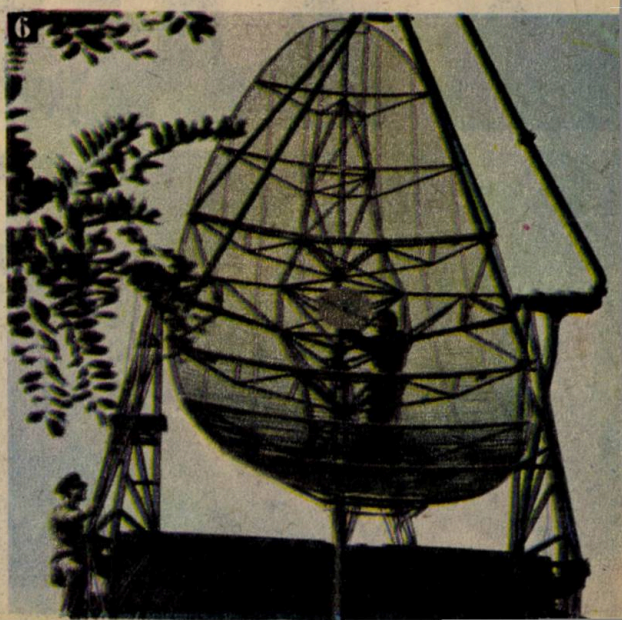

ÎN POSTURILE VEGHEI ŞI ALE MUNCII PENTRU ŢARĂ

NOI, TOATE ARMELE, LA DATORIE!

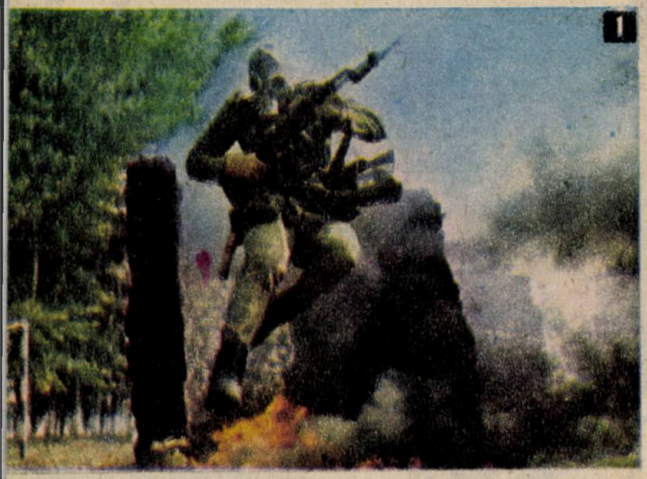
1

2

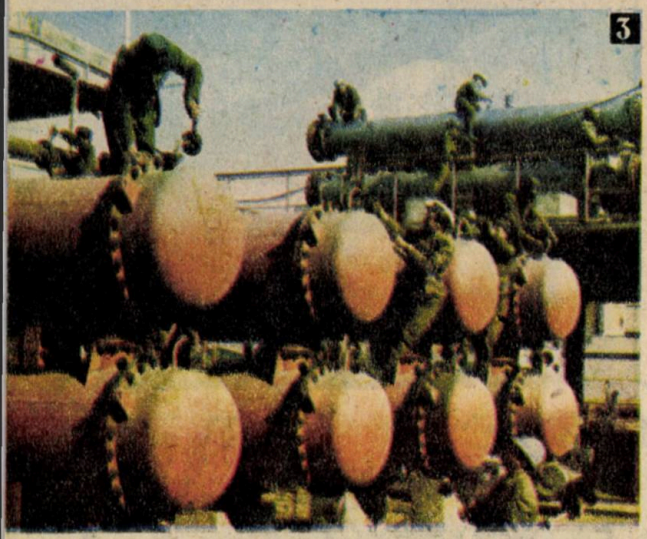
3

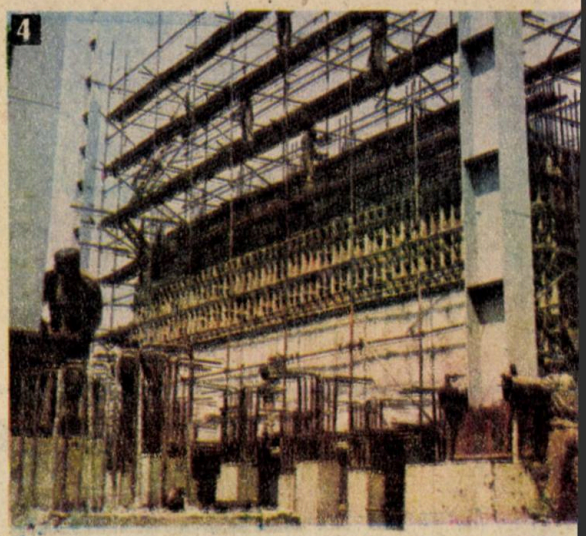
4

5

6

OCHI AGERI

Aici, pe linia bornelor albe de la frontieră, istoria se scrie cu paşii ostaşilor aflaţi în patrulare. Ei sînt primii care dau onorul zorilor de zi şi tot primii care, la căderea nopţii, asigură liniştea şi pacea în pragul pămîntului românesc. Între aceste entităţi universale de timp nu există altceva decît veghe, 24 de ore din 24, în care cuvintele *„Vă ordon să executaţi paza şi apărarea frontierei de stat a Republicii Socialiste România!"* rostite de comandanţi la darea misiunilor de pază se încrustează cu adîncimi de jar în inimile şi conştiinţele soldaţilor. Patrulînd pe poteci numai de ei ştiute, observînd totul fără a fi văzuţi, descoperind şi interpretînd pînă şi cele mai neînsemnate urme imprimate pe fişia de pămînt arat ce încinge ca un brîu Ţara, grănicerii ne păzesc legile şi vrerea şi demnitatea, certificîndu-şi misiunea de pază cu o grea semnătură de responsabilitate. Veghind zi şi noapte, aşa cum s-a făcut de la străbuni pînă la noi, grănicerii îşi îndeplinesc cu exemplară dăruire sarcinile care le revin din magistrala **Expunere a genialului nostru conducător, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, preşedintele Republicii, comandantul nostru suprem, la şedinţa comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti,** adoptată în unanimitate ca **Program de muncă şi acţiune revoluţionară al comuniştilor, al întregului popor.**

UMBRE PE-NTINDEREA CÎMPIEI

Proptită pe un orizont de alabastru, cîmpia a aţipit. Un vînt uşor îi umblă prin pletele negre, într-o joacă tăcută şi romantică. Dacă stai pe loc şi asculţi, auzi orgile nopţii.

Grănicerul aflat în postul de pază aude melodia aceasta noapte de noapte. O cunoaşte pe de rost, şi dacă ceva sau cineva intervine cu o mişcare sau un sunet în plus, totul îi ajunge în urechi ca o notă discordantă. Aşa s-au petrecut lucrurile şi cu fruntaşul Mărian Hîrjău şi soldatul Anghel Stoian, post de control pe una din şoselele ce duc la frontieră. Primul „semnal" i-a ajuns la urechi fruntaşului Hîrjău — paşi furişaţi pe marginea şoselei, o piatră lovită din greşeală cu piciorul, apoi o înjurătură strivită între dinţi. Un semn, şi soldatul Stoian a şi fost lîngă el:

— La ora asta tîrzie din noapte nu pot fi decît... Ai auzit şi tu?

— Nu. Dar am văzut nişte umbre, se deplasează parcă în şir indian. Se opresc, ascultă, pornesc din nou...

— Nu te pripi. Acţionezi doar la somaţia mea.

Siluetele se apropiau. Era evident că se îndreptau spre frontieră. Ştiţi ce se petrece în mintea grănicerilor în asemenea momente? Se învălmăşesc tot felul de gînduri. Cîţi or fi? Ce plan de acţiune îşi vor fi făcut? Se supun la somaţie, nu se supun?

---

1. Fiecare oră de instrucţie reprezintă pentru ostaşi un examen complex. 2. Muncitorii îşi onorează cu demnitate şi înalt patriotism şi calitatea de apărători ai vetrei strămoşeşti. 3—4. Oştirea se afirmă tot mai puternic pe frontul dezvoltării economice, îndeplinind la un înalt nivel calitativ sarcinile de mare răspundere încredinţate de comandantul nostru suprem. 5. În repertoriul fanfarelor au fost introduse lucrări de gen premiate la ultima ediţie a Festivalului cîntecului ostăşesc „Te apăr şi te cînt, patria mea!" 6. Bună dimineaţa, ostaşie!

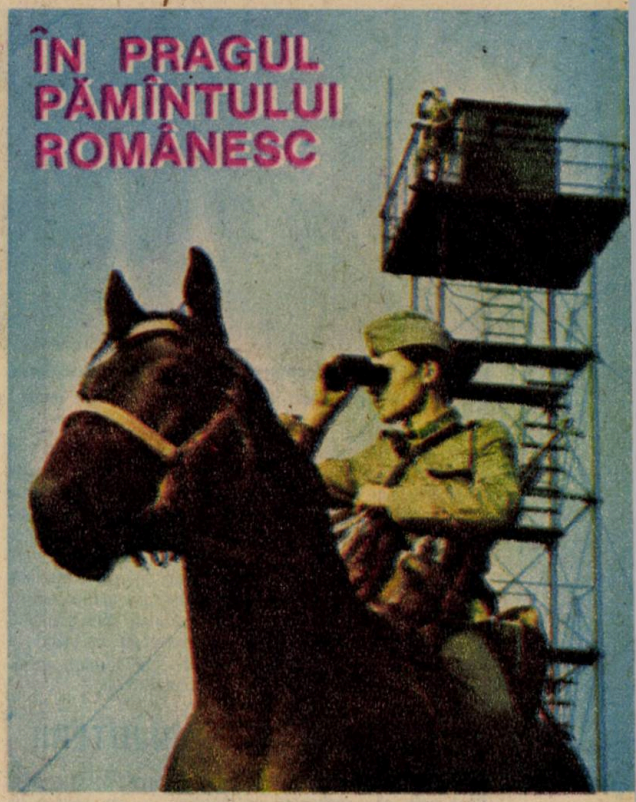

Observare atentă, continuă. Toate informaţiile sînt raportate imediat la pichet

Nervii sînt încordaţi la maximum şi firea omenească trece prin toate stările posibile. Cea dominantă învinge — sentimentul răspunderii pentru paza şi apărarea graniţei strămoşeşti. Încontinuu ceva, ca un arc invizibil, te împinge la acţiune, iar tu, grănicer, trebuie să te stăpîneşti... pînă consideri că situaţia îţi este favorabilă. Fruntaşul Marian Hîrjău i-a somat, prin voce, abia cînd i-a putut cuprinde pe toţi cu privirea. Nu s-au supus. Amîndoi grănicerii au tras foc de avertisment. Unii au simţit că li se taie picioarele de frică, s-au oprit. Patru dintre ei, cuprinşi de disperare, au riscat totul şi-au fugit în cîmp, pierzîndu-se în negura nopţii. „Partida" nu era însă pierdută. Semnale luminoase au alarmat două pichete vecine.

Prietenii grănicerilor

ÎN POSTURILE VEGHEI ŞI ALE MUNCII PENTRU ŢARĂ

Luptători din gărzile patriotice şi tineri din detaşamentele de pregătire pentru apărarea patriei, membri ai grupelor de sprijin, oameni care învaţă, umăr la umăr şi inimă lîngă inimă, cu grănicerii, tactica apărării patriei

Locotenentul-major Marian Asavei, locotenentul Nicolae Liţă dădeau, în noapte, misiuni de pază militarilor, ţesînd în jurul celor ce încercau să treacă fraudulos frontiera o adevărată pînză de paianjen. Autoturisme moderne tăiau în viteză cîmpia lăsînd pe direcţii probabile de acţiune, alese cu academică ştiinţă, posturi dotate cu radiotelefoane; patrule de cercetare cu clini grăniceresti, crescuţi şi antrenaţi în şcoli speciale, răscoleau acoperirile; o grupă de luptători din gărzile patriotice închidea, cu mişcări bine mascate, drumul spre frontieră; cîţiva subofiţeri de miliţie anulau orice încercare de înapoiere în comună... Trei ore a ţinut acţiunea. Trei ore de efort supraomenesc... Măiestria grănicerilor a învins.

REZERVORUL CU... BIJUTERII

„Dacă vreţi să-i cunoaşteţi pe grăniceri — îmi spunea un ofiţer cu vechi state de serviciu, priviţi-le cu atenţie ochii. Dincolo de aceste porţi deschise ale sufletului veţi descoperi trăiri intense, un impresionant cult al datoriei." Ascultam aceste cuvinte la o poartă rutieră a ţării — la ceasul cînd zorii unei zile senine plăteau vamă unei nopţi ploioase, cusurgii. Aşteptam să intre şi să iasă din ţară cîteva T.I.R.-uri imense, încărcate cu mărfuri, şi zeci de autoturisme româneşti şi străine.

Grăniceresc pe aici, prin jurul lor, ofiţeri, subofiţeri, gradaţi şi soldaţi, înalţi şi frumoşi, îmbrăcaţi cu o cochetărie aparte. Cu toţii sînt ostaşi ai partidului şi ai ţării, primii ambasadori ai armatei române care veghează la respectarea legilor noastre, îndeplinind ordinele şi misiunile date de comandantul suprem.

Trec pe-aici ore, zile fără să se petreacă nimic deosebit — aceasta însemnînd, de fapt, că totul se petrece aşa cum pretinde legislaţia de frontieră. Dar...

...În zorii acelei dimineţi, la punctul de control pentru trecerea frontierei era aglomeraţie.

— Vin turiştii să ne vadă ţara! a sintetizat un vameş, cu o neascunsă mîndrie.

Privirile mi-au fost atrase de ochii unui grănicer din compunerea echipei de control. Nu ştiu cum să vă spun — sclipeau de o satisfacţie aparte.

— Ce s-a întîmplat, soldat Ionel Solcan?

— Nu ştiu, acum lăsaţi-mă. Mă scuzaţi, dar... acum lăsaţi-mă...

Pentru el, la acea oră centrul pămîntului era rezervorul de benzină al unei maşini cu număr din străinătate. Nu ştiu ce anume (nici nu ţi se destăinuie — e o treabă pur grănicerească) îi captivase întreaga atenţie. Desfăcea ceva, deşurba ceva, se strecura sub maşină, revenea, se apleca asupra motorului...

Un semnal şi şeful echipei de control s-a şi aflat lîngă el:

— Ce-i, soldat Solcan?

— Cred că trebuie demontat rezervorul de benzină.

— De ce? Ce te face să crezi...

Grănicerul insista. Un anume fler, şlefuit în atîtea şi atîtea

■ **GRIGORE STĂNESCU**

Poem despre permanenta veghe a grănicerului

Alarmă la pichet

(continuare în pag. 96)

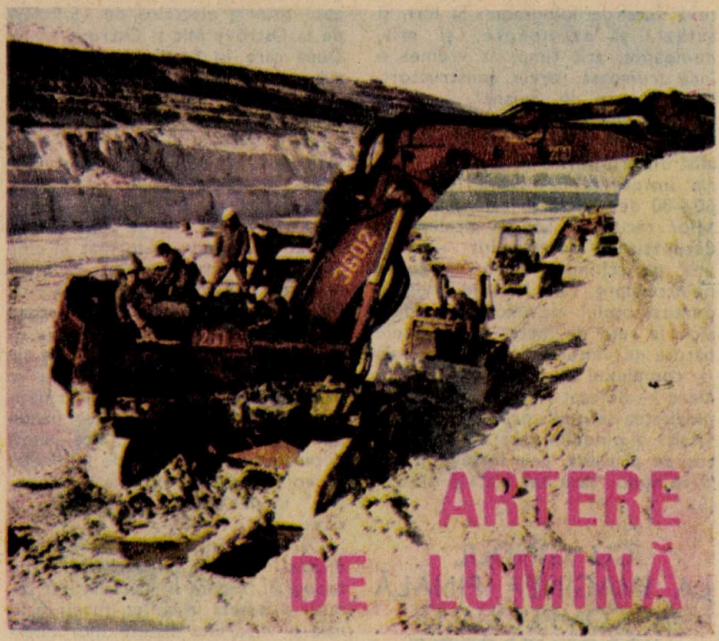

ARTERE DE LUMINĂ

Mai întîi, vă amintiţi, a fost Bicazul, prima mare hidrocentrală românească construită după 1950. Apoi, a venit ora Argeşului, Lotrului, Dunării cu ale sale magnifice Porţi de Fier. Oltul, Someşul, Sebeşul etc., au continuat, în anii '80, aceeaşi strategie a sporirii continue a surselor de energie electrică. Hidroenergetica a început, prin suflul nou imprimat electroenergeticii româneşti de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, să deţină un loc aparte în devenirea socialistă a ţării. De la 461 000 kw putere instalată în hidrocentrale, în 1965, s-a ajuns, în prezent, la circa 4 700 MW, adică 25 la sută din întreaga putere electrică instalată în România. Evident, acest lucru a fost posibil prin trecerea hotărîtă la generalizarea acţiunii de folosire a potenţialului hidroenergetic al riurilor interioare, ale Dunării şi Prutului — program îndrăzneţ, cutezător, a cărui realizare începe să devină o certitudine.

„Trebuie să facem totul pentru a rezolva în linii generale, pînă în 1990, problema energiei, prin punerea în producţie a noilor centrale electrice". Deziderateului pus în faţa energeticienilor de către secretarul general al partidului îi răspund cu însufleţire toţi militarii care participă la dezvoltarea bazei energetice şi de materii prime. Concomitent cu îndeplinirea sarcinilor de pregătire de luptă şi politică, ostaşii constructori transpun în viaţă cu fermitate obiectivele de importanţă istorică trasate în magistrala **Expunere a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la lucrările şedinţei comune a Plenarei Comitetului Central al partidului, a organismelor democratice şi organizaţiilor de masă şi obşteşti,** luminos program revoluţionar pentru înflorirea patriei, pentru devenirea ei comunistă.

EROISM „CONTRA CRONOMETRU"

În primăvară, zăpezile s-au topit brusc. Pe pantele munţilor, puhoalele s-au pornit năvalnic, gata să distrugă cîteva lucrări pe care constructorii le realizaseră în luni şi luni de osteneală. *„Să nu ne dăm băuţi, ostaşi!"*, le-a zis militarilor maiorul Pantilimon Buzianu. Şi pînă atunci se muncise eroic. Dar de data aceasta, în acel loc, începea un fel de eroism „contra cronometru", o bătălie grea, fiindcă aşa sînt toate bătăliile cu natura sălbatică. Şi pe furtună ostaşii au muncit ca pe vremea bună, îndeplinindu-şi normele. Într-o comunitate de suflet cu hidrotehnicienii, ei au finalizat taluzurile şi placările, au turnat ultimii metri cubi de beton la temelia uzinei Cîrneşti I şi au asigurat evacuarea la timp a materialelor auxiliare. Fiind, în acelaşi timp, zi şi noapte, de strajă puhoaielor venite de pe versanţi, pentru ca acestea să nu distrugă nimic în calea lor. Cu migala meşteşugarului au instalat filtre de balast, au descărcat argila, au împins anrocamentele. Şi astfel, din nou, la Cîrneşti, Riul Mare (cît e el de mare!) curge acum cuminte spre turbine. Ce luptă, ce îndîrjire! Roca, argila, malurile stîncoase împiedicau înaintarea ostaşilor, întîrzînd — cu o zi, cu două — cine ştie cît? — instalarea utilajelor. Soldaţii care lucrau aici ştiau că fără terminarea lucrărilor de zidărie şi de betonare nu se puteau monta utilajele, turbinele etc. Aşa că pe ploaie, pe vînt, pe lapoviţă, zi de zi, ostaşii au lucrat şi ca fierari betonişti, şi ca picamerişti, şi ca mecanici de întreţinere. În urma lor s-a putut trece la timp la montajul utilajelor şi agregatelor interioare. Şi hidrocentrala Cîrneşti I a fost racordată la sistemul energetic naţional.

CA-N LOCURILE UNDE SE DUREAZĂ OŢELUL

În galeria de fugă a viitoarei hidrocentrale Cîrneşti II, apa provenită din infiltraţii a ajuns pînă la genunchi. Din tavan nu cad picături, ci adevărate şiroaie. Alte izvoare ciocotesc sub tălpi. Militarii au dat peste un loc gol în inima muntelui. Totul se poate transforma imediat în riu subteran. Soldatul de la electropompe, pe nume Vasile Rogobete, nu poate fi însă de acord. Nu e încă timpul ca galeria să devină riu. Sub privirile şefului de şantier, pune în funcţiune, în două-trei minute, una dintre pompele defectate. Şi apa mai scade cu cîţiva... centimetri.

— Bogat în ape Muntele Retezat! exclamă ostaşul, accelerînd unul din motoare.

— În ape şi în granit! adaugă un miner aflat prin apropiere.

O maşină automată de perforat, cu două braţe, îşi împlîntă frezele, centimetru cu centimetru, în stînca dură, teribil de dură.

Conştiincioşi, soldaţii Ion Borleanu, Viorel Gavrilă şi Vasile Tişteli se străduiesc să facă drum maşinii de încărcat steril, un gigant cu două „mustăţi", fiecare cîntărind cî-

teva sute de kilograme. Şi ieri, şi astăzi, şi azi-noapte, şi mîine-noapte, atît timp cît vremea e încă frumoasă, orele constructorilor sînt ore de „goană".

Peste tot granit, apă, utilaje şi oameni care plutesc parcă în ceaţa albă din fronturile de lucru. Şi galeria înaintează în fiecare lună cîte 60—80 de metri, în scrîşnetul frezelor răcite de soluţia alcalină, în detunăturile puşcăturilor — cîte una pe schimb —, în eforturile neîntrerupte, ca-n locurile unde se durează oţelul, ale celor care zidesc aici, la sute de metri sub crestele bătute de vînturi, o operă originală — complexul de hidrocentrale Rîul Mare — Retezat — unică prin ingeniozitatea soluţiei, prin logica desăvîrşită a gîndului care i-a dat contur pe planşetă, prin forţa braţelor şi voinţelor care dau viaţă proiectului.

CU GÎNDUL LA IMAGINEA FINALĂ A COMPLEXULUI HIDROENERGETIC

Cîtă frumuseţe, de-a dreptul tulburătoare, în multimilenara şi încercata de istorie Ţară a Haţegului, cu Sarmizegetusa neînvinsă, cu Ulpia Traiana amintind de glorii neuitate, cu Grădiştea Muncelului, cu locuri încîntătoare şi aşezări pitoreşti, iar mai presus de orice, cu încleştata luptă a oamenilor — îmbrăcaţi, unii în salopetele muncitoreşti, alţii în uniforme de ostaşi —, înfruntînd bărbăteşte, de la izvoarele Rîului Mare şi pînă în aval de oraşul Haţeg, cerbiciile naturii. Întîlnindu-i, pe unii reîntîlnindu-i — cum sînt cei din unităţile în care muncesc ofiţerii Nae Balaci şi Ilarie Udrea — la galeriile de fugă, la uzinele de suprafaţă şi la cele subterane, la aducţiunile principale şi secundare, se conturează şi mai bine un adevăr al şantierului: legea creaţiei pentru muncitor şi ostaş este efortul şi îndrăzneala, abnegaţia şi dăruirea, hotărîrea de nu te da bătut niciunde, în nici o împrejurare.

... Un munte de pămînt a fost coborît la poalele lui şi prefăcut în baraje la Brazi şi la Clopotiva. Baraje economicoase, dar rezistente, din anrocamente, cu impenetrabile miezuri de argilă, care ţin în frîu, la Ostrovu Mic, 8,5 milioane de metri cubi din apele rîurilor reunite într-o acumulare întinsă pe o suprafaţă de circa 100 de hectare. Ape care pun în mişcare cele două grupuri de 164,5 MW de la Brazi, apoi uzinele electrice de 15,9 MW de la Ostrovu Mic şi Ostrovu Mare. După care îşi continuă drumul pe sub munte pentru a pune în mişcare paletele turbinelor uzinei hidroelectrice de 15,9 MW de la Cîrneşti I, dată în funcţiune în luna mai 1988. Un nou baraj va strînge iarăşi în chingi apele, la Păclişa, într-un lac de 7,8 milioane metri cubi, ele se vor scurge apoi într-un alt lac — Haţeg —, format în chip asemănător, situat în aval. Cele patru lacuri, acumulînd, prin zeci de kilometri de galerii, numeroase rîuri şi pîrîuri, se întîlnesc în castele de echilibru, trec prin case ale vanelor, prin puţuri forţate şi se năpustesc, de la înălţimi ameţitoare, în paletele turbinelor uzinelor hidroelectrice. Apoi, alte galerii şi canale însumînd zeci de kilometri le vor scoate la suprafaţă îmblînzite, limpezindu-le la vărsarea în strei.

Oamenii şantierului — ingineri, maiştri, mineri, hidroenergeticieni, topografi, cărora li s-au alăturat ostaşii — poartă în suflet imaginea finală a viitorului sistem hidroenergetic, original, deosebit de complex, cuprinzînd două subsisteme — Rîul Mare amonte şi Rîul Mare aval —, pentru realizarea căruia nu precupeţesc nici un efort.

BUNI MESERIAŞI, TINERI CURAJOŞI

— Braziul este gata din 1987, Clopotiva şi Ostrovul Mare, de asemenea — ne spune şeful de şantier de la Toteşti, locul unde se dă una din bătăliile cele mai grele cu rezistenţa de piatră a muntelui. Acum lucrăm la uzina hidroelectrică Toteşti II, la galeria de fugă, la puţul forţat, la castelul de echilibru, la amenajarea captărilor secundare. În unele puncte lucrările au fost realizate în proporţie de peste 90 la sută, în altele abia au început.

— Ca fost şef de lot, aţi lucrat direct cu ostaşii constructori. Mult timp?

— Zece ani. Şi pot spune că succesele obţinute se datoresc, în mare măsură, abnegaţiei şi sîrguinţei acestor tineri în uniformă kaki, disciplinei de care au dat dovadă atît în unitate şi în şantier, cît mai ales aici, la munte, la barajele înalte de beton şi anrocamente, cu galerii şi centrale în subteran, unde activitatea se desebeşte mult faţă de lucrul la suprafaţă, la şes, în lungul albiei unui rîu. Complicate instalaţii pentru betonare, utilaje pentru manipularea cofrajelor şi armăturilor, dispozitive de taluzare etc. completează tabloul lucrărilor. Or, pentru ca toate acestea să funcţioneze ireproşabil e nevoie de buni meseriaşi, dar şi de oameni curajoşi, cum sînt, de pildă, electricienii, dintre care aş evidenţia pe caporalul Vicenţiu Bejan şi fruntaşul Sedor Iordache. Dacă ceasul pornirii primei turbine este tot mai aproape, apoi aceasta se datoreşte şi echipelor de electricieni, care fac din noapte zi pentru ca activitatea hidroenergeticienilor să se desfăşoare în condiţii optime.

PESTE TOT, OSTAŞII PUN UMĂRUL

Locul în care va fi instalată uzina hidroelectrică de 15,9 MW de la Toteşti II arată ca o boltă cît un bloc cu mai multe etaje. O boltă sfredelită milimetru cu milimetru, puşcătură cu puşcătură, în miezul stîncos.

— În toamnă — îşi aminteşte ofiţerul Constantin Tănase —, cînd s-a perforat „forţata", o „sală" a uzinei a fost inundată. În cîteva minute, nivelul apei a depăşit şapte metri. Un incident neprevăzut, desigur, dar care putea avea urmări. Umăr la umăr, muncitori, maiştri, ingineri, ostaşi au lucrat fără încetare, în condiţii aspre, trei zile şi trei nopţi, pentru a evacua apa şi a face posibilă reluarea perforărilor. În perioada următoare, subunitatea comandată de locotenentul-major Alexandru Nyrucz a reuşit să treacă pe locul întîi în cadrul detaşamentului, depăşind, lună de lună, prevederile planului de producţie cu 12—14 procente.

Pe şantier sînt multe momente aspre, multe încercări pe care numai oamenii adevăraţi le pot trece. Şi aici apele Rîului Mare, scăpate din matcă, ameninţau să inunde galeriile. Ostaşii au fost, din nou, în primul eşalon. Au spus: „Pe aici, apele nu vor trece!" Şi n-au trecut. Iar lucrul în galerii a continuat în ritm normal, fără nici un incident. Dacă apa ar fi reuşit să escaladeze digul...

— Peste tot unde militarii au pus umărul — şi, practic, nu există

■ Maior
GRIGORE RADOSLAVESCU

(continuare în pag. 180)

O ATERIZARE INCREDIBILĂ

„Lucrurile sînt hotărîte şi clare: într-o asemenea împrejurare se catapultează. Căpitanul Acăr însă n-a părăsit avionul, l-a adus în condiţii foarte bune la sol, cu toate că în situaţia creată o aterizare pare de domeniul imposibilului. A dovedit că este un pilot bine pregătit".

Cuvintele de mai sus aparţin unui pilot clasa întîi, inspector de pilotaj în cadrul aviaţiei militare. Ele reprezintă părerea unui om care are la activ aproape 2 000 ore de zbor pe avionul supersonic, despre ceea ce a înfăptuit într-o noapte un tînăr pilot, căpitanul Adrian Acăr, aflat într-o situaţie ieşită din comun, o situaţie pe care, totuşi, instrucţiunile aviatorilor o anticipează, stabilind o rezolvare unică: părăsirea avionului prin catapultare.

Ce s-a întîmplat, de fapt?

... Se zbura noaptea în condiţii meteo grele. „Condiţii meteo grele — la ridicat" — adică baza norilor se afla undeva la 1 500—1 800 m. După decolare, căpitanul Acăr privi atent şi liniştit bordul supersonicului. Totul normal. Se îndreptă spre zona în care urma să execute misiunea: un zbor de antrenament. Mulţimea aparatelor indicatoare şi a contactelor, dar mai ales luminiţele plasate peste tot în cabină îi creau un sentiment de siguranţă, de calm. Iată-l deasupra plafonului de nori. Exerciţiul pe care trebuia să-l execute începea cu un viraj. Înclină avionul şi urmări indicatoarele. Totul normal. Apoi încercă să-l aducă la orizontală. Dar manşa devenise grea, dură, cum se spune printre cunoscători. „Pilotul automat" — îşi zise Acăr şi îl decuplă imediat. Trebuia să raporteze despre ceea ce se întîmplase. Constată însă că nu mai are legătură radio. În acelaşi timp, pe bord se aprinse un bec de avertizare. „Este ceea ce nu-mi trebuia: s-a defectat şi girooriZontul. Fără radio, fără girooriZont..." Dar nu-şi mai termină gîndul: într-o fracţiune de secundă becul s-a stins, iar o dată cu el s-au stins şi celelalte lumini, toate cîte se aflau aprinse la bord. Tot întunericul din lume năvăli în carlingă. Realiză foarte repede că nu mai are multe de făcut. Probabil că generatorul de curent continuu de la bord se defectase, iar el „mersese" pe acumulatori. Şi cum nici bateriile nu ţin o veşnicie... „Asta e: trebuie să catapultez..." — îşi spuse. Ştia că este cu botul avionului pe un oraş şi intră în viraj. Se pregătea să catapulteze şi-şi aduse aminte, fără plăcere, că după ultima parașutare avusese de suferit. Ba, o bucată de timp, nici n-a zburat... „Dar uite ce bine merge motorul. Cum naiba să distrugi un avion care, totuşi, e foarte bun?" Îşi aminti de o fantă în plafon, o spărtură prin care poate ajunge fără nici un pericol sub nori. „Dacă o fi să catapultez o pot face şi de acolo..." Efectua totul fără să vadă nimic la bord. Ştia însă că imediat sub nori înălţimea era de 1600—1800 m. Ajuns dedesubt văzu balizajul pistei de aterizare. „Ce-ar fi să încerc? Nu ştie însă nimeni că vreau să aterizez şi nu-mi vor aprinde proiectoarele. De-aş fi avut barem radio..." Ceva din interiorul său nu-l lăsa să abandoneze avionul. „Fie ce-o fi, încerc să aterizez..." Cunoştea bine raionul aerodromului şi stabili repede unde este, cum trebuie să intre în tur de pistă. Scoase trenul de aterizare cu ajutorul instalaţiei de avarie. „E prima dată cînd fac aşa ceva..." Urma să execute totul „la vedere". Care vedere? Doar nu vedea nimic la bord; nici cu ce viteză zboară, nici la ce înălţime, nici dacă e înclinat sau nu, nici dacă urcă sau coboară. De fapt zbura după simţuri... După care simţuri? După unele pe care nu le ştie, care nu aveau nume. Le poseda el dintotdeauna? Se născuseră acum, în situaţia aceasta fără seamăn? Fapt este că ceva, ceva interior, alimenta hotărîrea sa temerară şi-i „dădea elemente". Poate că luminile acelea din josul pistei îl ajutau. Noroc cu vizibilitatea exterioară. Dacă n-ar fi fost atîta cît este... Intui locul virajului. „De-acum totul devine foarte greu. Aproape că nu ştii ce faci pe panta de aterizare, iar cei de la sol, precum şi cei care se află în acest moment în aer nici nu-şi imaginează că este un avion în acest loc. Ceea ce e de-a dreptul periculos. Oricînd, un abordaj... Încet-încet... Mai am vreo trei kilometri pînă la pistă, iar înălţimea trebuie să fie două sute de metri"... „În cîteva clipe sînt cu roţile pe pămînt!" Dar nu avu timp să se bucure. În faţă, la jumătatea distanţei dintre el şi pistă, se afla un alt avion. Căpitanul n-avea cum să aterizeze; a luat iarăşi înălţime. Dar a fost văzut cînd survola, cu trenul scos, pista. „Cine o fi ratat aterizarea? Şi parcă n-avea nici un fel de lumină pe avion!" Imediat, cei de la sol au înţeles că pilotul este în dificultate. Într-o clipă s-au luat măsurile potrivite. În primul rînd s-au aprins proiectoarele. Încurajat, pilotul a reluat manevra cu botul avionului pe capul pistei şi din nou cu o mie de întrebări fără răspuns. „Oi fi înclinat? Ce înălţime? Ce viteză? Cum o fi vîntul?" Totul intuitiv, totul făcut după un simţ neştiut şi nedefinit într-o situaţie în care contează cu caracter definitiv cîţiva metri, cîteva fracţiuni de secundă, o pală de vînt despre care n-are cine şi cum să te avertizeze.

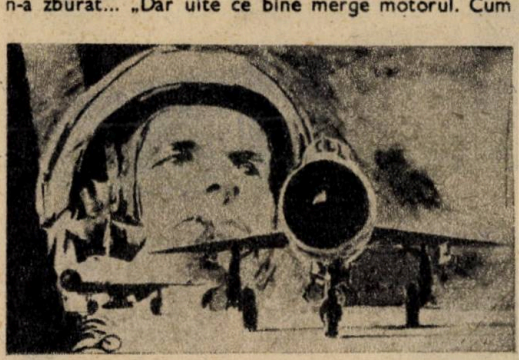

Stăpîn pe avion şi pe el mai mult decît oricînd, cu nervii întinşi la extrem, făcînd corp comun cu maşina zburătoare, căpitanul Acăr pune, nu fără dificultate, roţile bolidului pe cimentul pistei de aterizare. A luat sfîrşit un zbor incredibil. Un zbor care pentru cel de la manşă a durat o veşnicie. Un zbor la capătul căruia ceea ce era decretat imposibil a devenit posibil. Un om, un simplu om, trăind cu siguranţă cel mai important eveniment al vieţii lui, cel mai tensionat şi mai dramatic moment profesional, a verificat şi a dovedit prin fapta sa, că se poate ceea ce pare incredibil.

Am spus „în mod normal" fiindcă, fără îndoială, în această împrejurare excepţională, luptătorul aerian, pilotul, ofiţerul, omul Acăr a dovedit calităţi excepţionale. Dincolo de orice, el a probat o voinţă puternică, a cărei temelie o constituie măiestria profesională, a dovedit dragoste adevărată faţă de avion, faţă de arma în care îşi face datoria de luptător aerian, de apărător al patriei socialiste.

■ Maior DUMITRU AMARIEI

ELEVI SUB DRAPEL

Au elevii liceelor militare, la fel ca și colegii lor de generație, paisprezece, șaisprezece sau optsprezece ani. Ani ai exuberanței, ai marilor idealuri. Vîrstă străbătută de dulcea legănare a viselor, de fiorul unic al primelor iubiri. Dar au acești tineri și multe trăsături distincte. Conferite și pregnant influențate de marea și nobila lor opțiune. Momentul îmbrăcării primei uniforme militare marcîndu-le pentru totdeauna ființa. Conturîndu-le germenii unor calități și virtuți deosebite, care se vor forma și maturiza pe parcursul întregii lor vieți, la aspra, dar frumoasa școală a ostășiei. Făcînd peste ani din crez și ideal stare de a fi, parte componentă a personalității celor care și-au dedicat întreaga viață frumoasei cariere a armelor.

Iar privilegiul de a se naște, a copilări și a se forma ca oameni ai datoriei în epoca celor mai măreți realizări din multimilenara istorie a patriei, perioadă de timp eroic pe care, cu îndreptățită mîndrie patriotică, o numim, după numele ctitorului ei, EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU, le conferă virtuți și posibilități de împlinire remarcabile. Privilegiu probat prin rezultatele preponderent foarte bune obținute la învățătură, prin permanența și tăria faptelor prestigioase care trasează drumul mereu ascendent al uceniciei ostășești. Iar opțiunea de suflet, opțiunea de conștiință a acestor tineri încolonați ferm în coloana datoriei ne insuflă nouă, tuturor, speranță și tărie, ne dă certitudinea continuității și invincibilității zidului viu al apărătorilor de neam și țară.

1. Curiozitate, pasiune, cunoaștere. 2. Frumoasa adolescență de liceeni, propulsată pe traiectul romantismului revoluționar. 3. Studiu intens în modernul cabinet de limbi străine

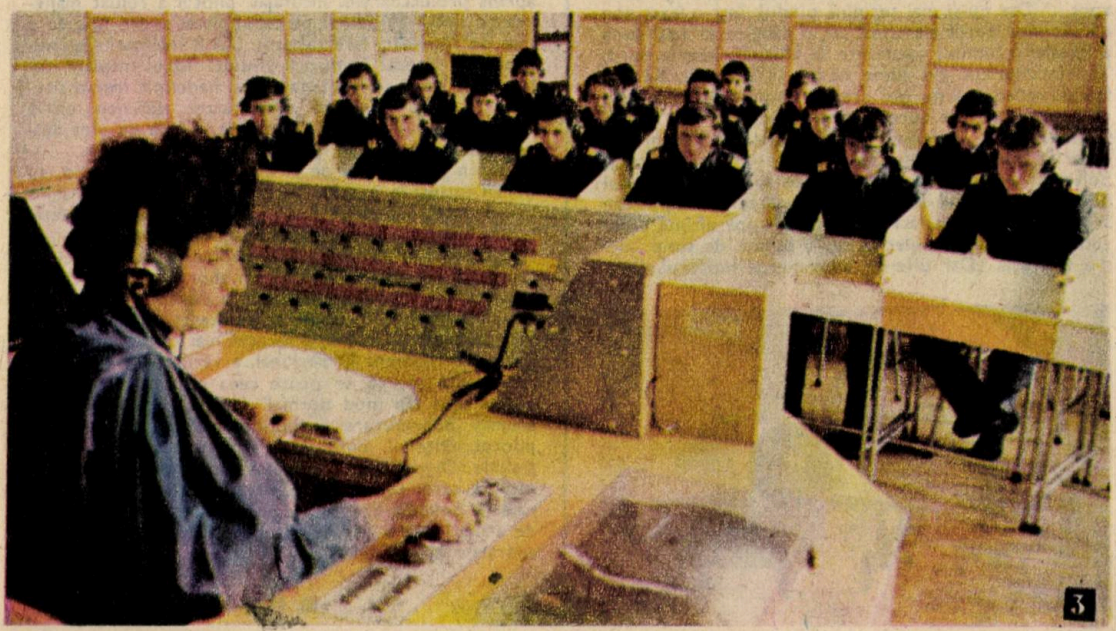

GARNIZOANA de-acasă

Cu mai bine de două decenii în urmă eram elev la Liceul militar „Ştefan cel Mare" şi mă întorceam acasă, pe meleaguri vasluiene, în satul dintre dealuri, sat cu străvechi renume răzăşesc, Burgheleşti, cu o nerăbdare ce numai dorul de locurile natale o poate isca. Dar nu despre nostalgiile copilăriei vreau să scriu, ci despre cu totul altceva. Apăream atunci în vacanţă cu lampasul de „semigeneral" şi printre multe alte întrebări adresate neamurilor şi prietenilor îi iscodeam dacă n-au aflat de întoarcerea celorlalţi „elevi militari". Erau colegi şi prieteni care urmau cursurile şcolilor militare de ofiţeri, maiştri militari şi subofiţeri din toată ţara. Eram, atunci, vreo cinci — şase cu toţii, dar pentru o singură comună eram totuşi mulţi.

Anii au trecut, tinerii de-atunci au crescut, au la rîndul lor copii, unii dintre ei elevi chiar la licee şi şcoli militare, şi parcă tare aş vrea să-i văd încă o dată adunîndu-se în bătătura satului, mîndri — sfioşi — îndrăzneţi — bucuroşi, glumind cu vorbe şi întîmplări numai de ei ştiute şi înţelese. De-a lungul anilor, numărul tinerilor plecaţi pe viaţă în ostăşie din comuna noastră — al cărei nume, Tanacu, poate fi simbolic — a crescut mereu. Mai în glumă, mai în serios, am putea spune că sîntem chiar o companie de ofiţeri, maiştri militari şi subofiţeri. Infanterişti, tanchişti, artilerişti, genişti, transmisionişti, marinari, grăniceri... Toate armele şi toate gradele, ca în cîntec.

Cu unii m-am întîlnit mai des, adică o dată pe an, cu alţii mă văd mai rar, iar pe alţii nu i-am mai văzut de ani buni. Ne-am interesat însă unul de altul, din om în om, cum se spune, şi ne-am bucurat să-i ştim, în locurile lor de veghe, oameni de nădejde. Pe unii i-am întîlnit în pagini de ziare şi de revistă, ca militari care muncesc cu tragere de inimă pentru înfăptuirea exemplară a sarcinilor care ne revin din magistrala **Expunere a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la marele forum al democraţiei socialiste.**

N-am scris despre nici unul pînă acum. Şi nici de data asta n-aş vrea s-o fac despre unul anume. În modestia şi seriozitatea lor, întreruptă din cînd în cînd de sclipiri de duh şi de umor (am copilărit doar la o pălitură de băţ de Vaslui, unde se desfăşoară *Festivalul umorului),* nici nu ştiu dacă le-ar prinde bine, sau aş scăpa netachinat. Oricum, ţinînd seama că sîntem deja doi ziarişti militari pe-o falcie de pămînt, iar colegul şi consăteanul meu, căpitanul Dumitru (Mitriţă) Roman, a debutat la acest capitol, prezentîndu-l, atît cît cuvintele o pot face, pe maistrul militar Costică Cărăruşă, care a albit dezamorsînd de vreo zece ani bombe şi proiectile rămase din vremea războiului pe meleagurile Moldovei, am să încerc şi eu să consemnez un apel pur geografic şi sentimental al celor care s-au înrolat în coloana datoriei supreme, ostăşind toată viaţa pentru ţară.

Fireşte, s-au născut toţi şi au copilărit pe dealul Merenilor, la poalele pădurii din care, ne spune cronicarul, Ştefan cel Mare a atacat cu călăreţii în iarna anului 1475, izbutind răsunătoarea victorie de la Vaslui. Au mers cu toţii şi s-au întors în sat *„pe drumul de costişă ce duce la Vaslui"*, pe care l-am asociat mereu cu drumul lui Peneş Curcanul, chiar şi pentru simplul motiv că în Tanacu şi în satul Beneşti sînt cîteva familii cu numele Ţurcanu. Şi pentru că am ajuns aici trebuie să spun că în satul nostru erau la un moment dat trei veterani din trei războaie, despre care „Viaţa militară" a scris prin 1977, bunicul, fiul şi nepotul, toţi din familia Roman, al căror nume venea schimbat în renume de la 1877, graţie unui general rus care l-a decorat pe străbunic cu sintagma „adevărat Roman". Ce dulce povară pentru strănepotul căpitan Roman!

Şi tot aşa, sînt sigur că pe retina ochilor şi în suflet păstrează cu toţii imaginea monumentului din faţa primăriei pe care sînt încrustate numele eroilor consăteni căzuţi în luptele pentru eliberarea patriei şi pentru victoria asupra fascismului. Numele celor căzuţi, la o vîrstă teribil şi emoţionant de tînără ...Buzdugan, Vlosă, Penişoară, Popa, Bodescu, Ichim, Buhăiescu... Fraţii Buzdugan sînt, astăzi, subofiţeri tanchişti doi din ei, iar unul artilerist, fiii lui Nică Buzdugan, care mai simte încă durerea piciorului rănit în luptele pentru eliberarea patriei.

Căpitanul Vasile Buhăiescu, genistul care a muncit cîţiva ani la Motru şi are în biografia sa sute de kilometri de canale de irigaţii, este fiul lui Iorgu Buhăiescu, unul din veteranii Diviziei „Tudor Vladimirescu" şi colegul de promoţie al căpitanului genist Vasile Bodescu. Maiorul Florin Bodescu este unul dintre cei mai apreciaţi ofiţeri instructori dintr-un stat major judeţean al gărzilor patriotice.

Pe căpitanul Iorgu Buhăiescu, un ofiţer exigent într-un serviciu financiar, l-am întîlnit încă pe băncile şcolii de subofiţeri de intendenţă, iar ascensiunea sa vorbeşte de la sine despre perseverenţă şi autodepăşire.

De cîţiva ani buni, rezultatele obţinute de judeţul Suceava în întrecerile tinerilor cu uniforme albastre ce se pregătesc pentru apărarea patriei le asociez şi cu priceperea şi dăruirea locotenentului-major Ioan Burghelea.

Despre fraţii Nicolae şi Constantin Miron, primul subofiţer şi celălalt maistru militar în arma genistului, s-ar putea scrie o carte din anii petrecuţi de ei pe şantierul Canalului Dunăre — Marea Neagră.

Cît despre sergentul-major Căpitanu sau plutonierul-major Stancu, aceştia sînt buni gospodari în diferite subunităţi, dovedind şi în armată că vin dintr-un sat de oameni harnici.

Fără îndoială, acest apel ad-hoc ar putea continua cu căpitanul Ion Burghelea, un specialist al tragerilor cu armamentul de pe tanc într-o garnizoană transilvană, cu locotenentul-major Ichim, transmisionist şi, evident, specialist de clasă, cu căpitanul Gheorghe Popa, comandantul unei subunităţi de grăniceri, cu fraţii Ionel şi Ticuţă Penişoară, subofiţeri tanchişti, şi cu mulţi alţii...

În finalul acestor consemnări, m-aş opri totuşi la doi elevi de liceu militar, Popovici şi Miron, nepotul învăţătorului multora dintre noi şi, respectiv, fiul maistrului militar, a căror opţiune pentru nobila şi deloc uşoara carieră militară dovedeşte că acolo, în satul dintre dealurile Burgheleştilor, există deja o frumoasă tradiţie, care continuă de la o generaţie la alta ca însăşi datoria supremă. Şi, fireşte, exemplul dat nu este deloc singular pe harta ţării cu contur de inimă.

■ **Maior EUGEN BURGHELEA**

PENTRU LUMINA OCHILOR

Înainte de a-ţi vorbi, te cercetează cu o curiozitate aproape copilărească. Te priveşte în ochi şi-ţi intuieşte suferinţa. Te învăluie într-un zîmbet cald, optimist, încurajator — un zîmbet care a umplut de speranţă, de încredere, inimile multor oameni. Vorbeşte cu mîndrie de Spitalul Militar Central — unitate cu mare autoritate, unanim recunoscută între instituţiile noastre medicale, care şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu nu numai în armată, ci în întreaga ţară, şi chiar şi peste hotare.

De la maiorul dr. Mircea Filip, căci despre el este vorba, aflăm că datorită politicii sanitare a partidului şi statului nostru, secţia dispune, în prezent, de o dotare clinică de cel mai înalt nivel. *„Nu există în multe locuri în lume dotare similară: ca aparatură şi instrumentar!"* ne spune, enumerînd diferitele tipuri de laser — bisturiul laser şi laserul cu Yag-neodim, realizate în colaborare cu specialiştii de la „Iftar", fiind testate aici — aparatul „Romerio" — şi el conceput şi realizat în ţara noastră pentru efectuarea criochirurgiei (chirurgie prin frig), aparatul pentru extracţia cristalinului prin ultrasunete etc. De asemenea, în secţie fiinţează cel mai bun laborator pentru explorări funcţional oftalmologice din ţară. Să mai notăm că o bună parte din instrumentarul pentru oftalmochirurgie este rodul autodotării, aici se concepe şi tot aici se construieşte. Medicii şi tehnicienii şi-au propus să realizeze „Vitreotom"-ul — aparat pentru chirurgia corpului vitros, iar cristalinele artificiale — de cameră anterioară şi de cameră posterioară — sînt în curs de definitivare.

Dar celebritatea secţiei se datorează, în primul rînd, medicilor de aici — oameni cu mîinile de aur. Sîntem martori, în studioul video, la o operaţie triplă: transplant de cornee, extracţia cataractei, implant de cristalin artificial. Anual se fac în secţie sute şi sute de intervenţii chirurgicale. Graţie cărora mii de oameni se bucură de lumina zilei. Îţi trebuie nervi tari ca să urmăreşti ce se întîmplă pe ecranul televizorului, unde ochiul mărit apare cît o minge de fotbal. Pentru efectuarea operaţiei este nevoie de o desăvîrşită acurateţe. În materie de fineţe, un bijutier ar avea ce învăţa. Bisturiul nu are voie să „greşească" nici o zecime de milimetru; pentru dedublarea scleroticii — care are o grosime de un milimetru! — fineţea şi precizia mişcărilor chirurgului trebuie să fie, cu adevărat, excepţionale. *„Ca să extragi cataracta din ochi,* ne precizează doctorul Mircea Filip, *este ca şi cum ai scoate gălbenuşul din ou fără să se piardă albuşul. Numai că, în cazul nostru, dimensiunile sînt mai mici, de aceea, într-o operaţie, nu sînt puţine momentele cînd lucrăm cu respiraţia oprită".* Şi astfel de complicate intervenţii se fac zi de zi.

În continuare, interlocutorul nostru nu face economie de cuvinte, referindu-se la colegii săi — colonelul dr. Ion Bănacu, locotenent-colonelul dr. Benone Cărstocea — medici de un înalt profesionalism, care execută toată gama de operaţii oculare, ceea ce nu se întîmplă în multe locuri din lume. Cu toţii au făcut să se vorbească de „şcoala de oftalmochirurgie de la Spitalul Militar Central". El însuşi specialist de mare autoritate în lentilele de contact, cadru didactic universitar — maiorul dr. Mircea Filip vorbeşte cu bucurie despre realizările ştiinţifice ale medicinii militare, despre condiţiile excepţionale pe care le are la dispoziţie în această epocă de mari biruinţe, cînd sîntem cu toţii însufleţiţi de nobilele idealuri cuprinse în strălucita **Expunere a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la marele forum al democraţiei socialiste,** despre marea şansă şi fericire de a creşte, de a se forma, de a se desăvîrşi ca medic în anii celui mai luminos răstimp din istoria patriei.

■ Maior MIHAI FLOCA

În operaţiile pe ochi, sub microscop, fineţea atinge culmi nebănuite

5 minute de vorbă cu...

...SERGENTUL-MAJOR TUDORA SOARE — PRIMA FEMEIE PARAȘUTIST MILITAR DIN ARMATA NOASTRĂ

- Mai în glumă, mai în serios, comandantul dumneavoastră a găsit, iată, o formulă rimată de a vă prezenta, tovarășe sergent-major Tudora Soare: „Uite-așa cum mă vedeți, nu mă dau pe trei băieți!" E chiar așa?...

— Ca să nu-l contrazic nici pe comandant, dar nici să nu exagerez, dați-mi voie să-mi exprim îndoiala că s-ar fi referit la parașutiștii din unitatea noastră. Mai ales la cei care au la activ sute de parașutări și zeci de aplicații tactice, oameni pentru care această frumoasă profesie nu mai are secrete și nici dificultăți de neînvins. Eu sînt, deocamdată, numai în al doilea an după brevetare, dețin titlul de parașutist militar clasa a III-a și năzuiesc, pînă la toamnă, să urc la clasa a II-a. Dar ce să mai lungesc vorba, pentru noi, formula de prezentare respectivă are și un tîlc haziu și ne aduce aminte de una dintre „marile" probleme pe care le-a ridicat venirea mea în batalion și pregătirea pentru primul salt. Fiind destul de mărunțică, de exact un metru și șaizeci de centimetri, toate combinezoanele de zbor și căștile de parașutist erau prea mari pentru mine. Îmi venea să plîng de ciudă. Cînd i-am raportat comandantului, nu mi-am putut opri lacrimile. A trebuit să se ocupe personal, și nu fără bătaie de cap, de echiparea mea. Așa că, în sfîrșit, cînd și această problemă s-a rezolvat și m-a văzut cum arătam, mi-a adresat, rîzînd, „formula" pe care ați amintit-o.

- Ce-i drept, vă stă și bine așa! Nu este, totuși, prea greu pentru o femeie să practice această profesiune?

- De ce să nu o spun, nu-mi este deloc ușor. Una e parașutismul sportiv și cu totul altceva cel militar. Aici toate sînt mai grele: parașuta însăși, dar și echipamentul și armamentul, misiunile care te așteaptă după salt. Nu mai departe decît astăzi, batalionul nostru a executat un marș de peste douăzeci și cinci de kilometri. Relativ ușor, zicem noi, pentru că sînt și altele de 70—80. Vor urma, apoi, curînd, parașutările pe timp de noapte. Dar nu cu astea îmi fac eu probleme, ci cu lansările deasupra apei, deoarece eu nu știu să înot prea bine nici în costum de baie. Cum va fi cu echipamentul de parașutare nu-mi vine acum nici să mă gîndesc. Oricum, va trebui să învăț, deci, și să înot bine.

— V-a încercat vreodată gîndul de a renunța și a reveni la simpla profesiune de subofițer sanitar?

— Acum, pentru nimic în lume n-aș renunța! Înainte de a deveni parașutist militar am trăit însă asemenea momente. Să vă povestesc. Eram în ultima clasă de liceu și practicam de patru ani parașutismul sportiv cînd, la o aterizare, mi-am fracturat femurul drept. A urmat o adevărată dramă, părinții mi-au interzis categoric, după însănătoșire, să mă întorc la pasiunea mea. Zadarnic am încercat să-i conving. A trebuit, cel puțin pentru un timp, să mă resemnez. M-am încadrat în muncă, apoi am urmat cursurile școlii militare de subofițeri sanitari. La absolvire, bineînțeles, am solicitat să fiu repartizată la o unitate de parașutiști. Drumul spre salt nu a fost ușor nici după ce am ajuns aici. Au fost necesare multe demersuri. Altcineva cred că ar fi renunțat. Eu nu puteam. Trebuia să continui, să învîng acel „nu se poate". Ce să vă mai spun? A urmat memorabila zi, de 14 iunie 1987, a primului salt ca parașutist militar, iar de-atunci încoace, pentru mine, cerul este mereu senin și de partea mea.

— Dar părinții, sînt și ei acum de partea dumneavoastră?

— Știți cum sînt părinții. Își fac multe griji în legătură cu noi. Ai mei sînt niște oameni pe cît de simpli, pe atît de buni. Tata este macaragiu, iar mama cooperatoare la C.A.P. Ivești. Cel puțin de cînd m-am căsătorit, și încă tot cu un parașutist militar, din aceeași unitate cu mine, nu-și mai fac cine știe ce probleme. Își fac însă, de o vreme încoace, cu fratele meu, Vasile, care a început să-mi calce pe urme și, deja, și-a luat brevetul de parașutist sportiv.

— Iată, așadar, că sînteți un exemplu molipsitor. Și poate nu numai pentru ei. Dar dumneavoastră, aveți vreun model?

— Am numeroase exemple de curaj, de abnegație, de probitate profesională și morală în parașutiștii de înaltă clasă de la noi din unitate. Sînt mîndră de izbînzile lor și sînt hotărîtă să fac tot ce depide de mine ca și ei, la rîndul lor, să fie convinși că au o tovarășă de nădejde. Satisfacția mea a fost și este cu atît mai mare cu cît în tabloul însuflețitor al rezultatelor muncii poporului nostru înfățișat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la marele forum al democrației socialiste se află încorporată și munca plină de abnegație a militarilor. Un permanent și însuflețitor model pentru mine continuă și va continua să constituie cea care mi-a insuflat, prin exemplul faptelor ei temerare, pentru întîia oară, marea dragoste față de parașutism: celebra parașutistă Smaranda Brăescu. Nu întîmplător, ucenicia în parașutism mi-am făcut-o chiar la aeroclubul ce-i poartă numele. De la ea am învățat că un sinonim al curajului este temeritatea, aceeași stare de a fi, aceeași însușire umană putîndu-se exprima, deci, la fel de bine și de exact la genul feminin.

■ Maior ALEXANDRU BODEA

5 minute de vorbă cu...

...LOCOTENENTUL-MAJOR DORIN HUMĂ — PRIMUL MAESTRU AL SPORTULUI LA ȘAH DINTRE CADRELE MILITARE

- Tovarășe locotenent-major DORIN HUMĂ, sînteți cunoscut drept cel mai „titrat" șahist din armată: primul maestru al sportului la șah dintre cadrele militare, dublu campion (singurul: la edițiile din 1986 și 1988) pe Ministerul Apărării Naționale, figurați pe lista - publicată de F.I.D.E. - cu jucătorii români care au ELO internațional... Iată tot atîtea motive de satisfacții care nu sînt la îndemîna oricui.

— Și de regrete.

— *?!?*

— Da, regret că — neavînd șansa de a pătrunde în teritoriul fascinant al șahului de mic, adică să mă deprind cu teoria deschiderilor și a finalurilor o dată cu alfabetul — am învățat destul de tîrziu să joc șah. Dar mai bine mai tîrziu decît niciodată: la Liceul militar „Ștefan cel Mare" s-a găsit un om cu suflet... de șahist — tovarășul colonel (r) Medianu, pe atunci locțiitorul comandantului —, care nu numai că ne-a încurajat, dar ne-a creat și condiții să jucăm șah în timpul liber. Împreună cu elevii de atunci — Tudorel Lupu, Constantin Ciobanu, Aurel Cojocaru, Aurel Știrb — azi și ei locotenenți-majori și șahiști de forță, am început — toți fiind și profesori, și învățăcei — să intrăm în tainele sportului cu cea mai bogată bibliografie. Apoi, școala militară a fost pentru mine și o „universitate șahistă", specialitatea pe care am îmbrățișat-o — artileria a.a. — avînd numeroase afinități cu acest sport: minte riguroasă și disciplinată, calcul exact și imaginație puternică, perseverență, răbdare, atenție stabilă, viteză în gîndire. Dar abia după ce m-am legitimat, a început, cu adevărat, afirmarea mea pe plan șahist: eram locotenent și aveam 23 de ani — vîrstă la care alții sînt deja consacrați!

- Totuși evoluția dumneavoastră pînă la consacrare a fost rapidă...

- Aceasta, trebuie spus, se datorează condițiilor minunate create în țara noastră pentru practicarea sportului și, în special, marii noastre șanse de a avea un campionat militar de șah. Cele patru ediții ale acestei competiții de masă, organizate sub egida „Daciadei", au generat o adevărată efervescență șahistă în armata noastră. Să sperăm că, în continuare, în acest generos cadru va crește numărul celor care, începînd chiar din liceul militar, vor juca șah la nivel de performanță. Și echipele noastre de șah — de la A.S. „Marina" Mangalia și A.S. „Armata" Tg. Mureș — se vor afirma mai viguros pe plan național.

- Iar pentru locotenentul-major Dorin Humă, o urare: la mai... mare maestru!

■ **Maior MIHAI NEGREA**

5 minute de vorbă cu...

...COLONELUL DR. ING.

GHEORGHE RIZEANU — POSESORUL TITLULUI „EXCELENCE"

În curînd se vor împlini 150 de ani de la apariția fotografiei (1839). E mult? E puțin? Ceea ce știm cu siguranță este că aparatul de fotografiat a devenit un prieten apropiat al omului. Pe cît de ușor se obține însă o fotografie, pe atît de greu se reușește ca ea să exprime emoția clipei trăite, o idee, un sentiment, reliefuI și adîncimea unui peisaj, expresia plastică a unui chip. De aceea, printre lucrurile care bucură ochiul se află și fotografia artistică.

Colonelul dr. ing. Gheorghe Rizeanu se situează printre acei oameni cu har și gust pentru frumos care au știut să facă din fotografie o valoare ce transmite un mesaj și trezește privitorului emoție estetică. Fotografiile sale dau sensuri noi termenilor realității, descoperă ineditul unde nu te aștepți, metaforizează, exprimă neliniști, dar împing și la reverie. Uneori imaginile alb-negru strigă, te smulg din inerție, pentru că autorul este și un reporter, compozițiile sale fiind reacții directe la probleme grave care fră-

ŞANTIERELE *unor mărturii glorioase*

Este, de bună seamă, o încercare cu totul temerară aceea de a cuprinde în puține rînduri profunda semnificație, farmecul și aleasa bucurie a descoperirilor celei mai rodnice dintre campaniile arheologiei militare de pînă acum. Porniți la drum atunci cînd primăvara lese biruitoare deplin asupra iernii pentru a descifra în culorile varii ale solului sau începutului de vegetație contururile îngropate ale trecutelor activități umane, datîndu-le pe temeiul fragmentelor ceramice sau al monedelor capabile de încadrări cronologice mai precise, arheologii își pregătesc viitoarele săpături, sondaje sau complexe cercetări de ansamblu. Prelungite pînă tîrziu toamna, cît vremea îngăduie să se citească în pereții sau pe podelele secțiunilor succesiunea straturilor arheologice, a vestigiilor muncii și vieții oamenilor care au fost, cercetările nu încetează cîtuși de puțin o dată cu închiderea șantierelor și despărțirea — pînă anul următor — de colțul de

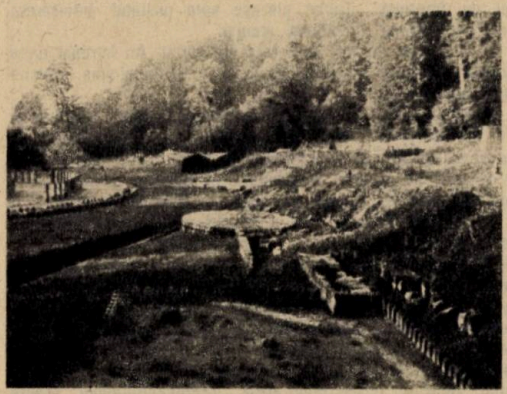

Șantierul arheologic și de restaurare de la Sarmizegetusa Dacica

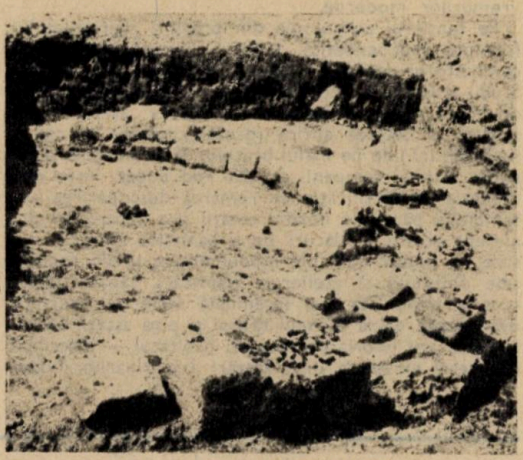

Imagine a unui turn al cetății Armanul Negru, din timpul săpăturilor arheologice

țară explorat. Prelucrarea atentă, întinsa documentare pentru studiul comparativ, fotografierea, radiografierea, măsurarea, analizele chimico-fizice și conservarea materialului rezultat din săpături, elaborarea rapoartelor de cercetare și comunicarea datelor parțiale sau globale referitoare la stațiunea arheologică, în fapt, o parte însemnată a vieții celor ce îmbogățesc prezentul cu perspectiva secolelor și mileniilor trecute, continuă pînă la redeschiderea șantierelor și noul contact cu terenul.

Este firesc demersul, an de an reluat, al Muzeului Militar Central — am numit pe colonelul dr. Cristian Vlădescu și profesorul Floricel Marinescu, pe maiorul Dan Căpățînă, profesorii Carol König și Neculai Moghior — și al Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară pentru investigația arheologică,

mîntă omenirea în acest complex sfîrșit de secol. Creațiile artistului vorbesc îndeosebi despre candoarea copiilor, despre oameni surprinși în toiul muncii. Oameni cu ochii limpezi, capabili să se mire, să exclame, să licărească într-un surîs ca o floare. Omul este, de fapt, preocuparea sa de căpătîi. Iar stilul imaginii nu este altceva decît reflectarea stilului interior al autorului.

Pentru întreaga sa activitate, Federația Internațională de Artă Fotografică (FIAP) a acordat colonelului dr. ing. Gheorghe Rizeanu titlul de **„Excelence"**, una dintre cele mai înalte distincții, ce încununează o muncă prodigioasă pe acest tărîm. Precizări ne face chiar autorul, primul militar care se bucură de această faimă:

– Din anul 1975 sînt membru al A.A.F. din România. În anul 1981 am dobîndit titlul de „Artist al FIAP" *Pentru obținerea titlului următor, de* „Excelence", *un autor trebuia să aibă cel puțin 50 de participări (lucrări expuse) la saloanele internaționale. Am trimis fotografii, o dată sau de mai multe ori, și au fost acceptate (unele premiate) în peste 30 de țări din 5 continente. La toate edițiile Festivalului Național „Cîntarea României" am primit titlul de laureat și locul I. La ultima ediție, juriul a premiat portretul cu titlul* „Carnaval" *și reportajul fotografic* „In memoriam". *E greu să fac o trecere în revistă a tuturor participărilor la manifestări internaționale. Menționez doar că în anul 1979, cu prilejul Anului internațional al copilului, o serie din exponatele mele au fost admise la concursul organizat de O.N.U., iar fotografia intitulată* „Maria" *a fost onorată cu cea mai înaltă distincție,* Medalia de aur. *De asemenea, am obținut* Marele premiu *la expoziția de la Geneva, cu tema* „Copilul și mediul", Premiul I *la Singapore, cu fotografia* „Trepte", Premiul I *La Gabrovo, cu fotografia* „Specialistul" *etc. etc.*

Mi-am petrecut multe ceasuri în natură, în mijlocul copiilor și al oamenilor de diferite profesii. Poate că nu există colțișor din țară pe care să nu-l fi bătut cu piciorul în vacanțe și concedii. Mărturie stau miile de diapozitive care s-au adunat în acești ani buni, un adevărat atlas despre frumusețile fără pereche ale patriei, dar și despre sensibilitatea sufletului românesc. Ca artist fotograf, trebuie să fii într-o permanentă căutare, trebuie să știi să aștepți clipa, să pîndești gestul pe care vrei să-l imortalizezi. Munca de cercetare științifică pe care o desfășor (concretizată într-un brevet de invenție și 26 de brevete de inovație în domeniul tehnicii militare de transmisiuni — n.n.) *m-a învățat să am răbdare, să fiu meticulos, să nu renunț la adolescență și nici la romantismul său lucid. În timpul liber am susținut la Universitatea populară din București ciclul de conferințe* „Dialog despre fotografie", *am publicat în revista* „Fotografia" *numeroase articole.*

■ **CONSTANTIN TÂRZII**

înnoitoare a surselor şi a patrimoniului muzeistic.

Parte din marea anchetă subterană — cum îi plăcea lui Vasile Pârvan să numească investigaţia vestigiilor îngropate ale trecutului —, cercetarea arheologică militară a cuprins toate epocile istorice pînă în pragul vremurilor moderne.

Pe şantierul arheologic din preajma Murighiolului (comuna Independenţa, judeţul Tulcea), condus de cercetătorul ştiinţific Mihail Zahariade (Centrul de Studii şi Cercetări de Istorie şi Teorie Militară), unde de cîţiva ani se explorează cu succes aşezarea geto-dacă şi cetatea antică (greacă, romană şi romano-bizantină) de pe malul braţului Sf. Gheorghe, săpăturile ultimei campanii au dat rod bogat. Între elementele de fortificaţie se remarcă descoperirea ansamblului părţii de nord a cetăţii şi a debarcaderului aferent acesteia. Alături de urbanistica aşezării, din care nu lipsesc edificiile monumentale şi nici locuinţele obişnuite şi atelierele *(fabricae)*, săpăturile au scos la iveală cea mai însemnată serie de inscripţii descoperită de la ultimul război şi pînă astăzi. Ea luminează atît istoria economică, habitatul — inscripţiile atestă existenţa unei aşezări a marinarilor *(vicus classicorum)* — organizarea militară, construcţia fortificaţiilor, cît şi procesul esenţial al etnogenezei româneşti. Săpăturile arheologice de pe promontoriul Dunavăţului sînt, în această direcţie fundamentală a investigaţiei, revelatoare. Colectivul şantierului, reunind specialişti de la Institutul de Arheologie din Bucureşti (profesor dr. Alexandru Suceveanu), Muzeul „Delta Dunării" — Tulcea (muzeografi Al. Opaiţ, Fl. Topoleanu) a adus o contribuţie de prim ordin la cunoaşterea ţinutului cetăţii, identificată de ei cu antica Halmyris, la istoria militară a gurilor Dunării.

În amonte pe fluviu, la Giurgiu, cercetările din cetatea întemeiată de marele voievod Mircea (1386—1418) au continuat prin dezvelirea unor noi elemente ale fortificaţiilor succedate aici pînă la începutul secolului al XIX-lea. Revelaţia a constituit-o evidenţierea în infrastructurile cetăţii Basarabilor a unor

■ SERGIU IOSIPESCU

(continuare în pag. 185)

OCHI AGERI ÎN PRAGUL PĂMÎNTULUI ROMÂNESC

(urmare din pag. 86)

ore de pază la punctul de control-trecere a frontierei, îi spunea că se încerca strecurarea în ţară a unor obiecte de valoare. S-a scotocit totul, şi de sub rezervorul de benzină au fost scoase la iveală: ceasuri, minicalculatoare, videocasete. Nu voi înşira aici totul... Spun doar că valoarea bunurilor pe care turistul străin încerca să le introducă în ţară, cu scop de speculă, se ridica la... 160 000 lei.

Impresionat de vigilenţa grănicerului, povestream totul la batalion, cînd cineva din frontieră a cerut insistent centrala. Se interesa de ziaristul care asistase la „povestea cu maşina buclucaşă".

— A plecat la Bucureşti?

— Nu, e aici! De ce?

— Să nu plece pînă nu ia legătura cu noi!

Am luat receptorul în mînă. Era un vameş de la P.C.T.F.-ul rutier:

— V-aţi interesat de soldatul Ionel Solcan? L-aţi văzut „la lucru"?

— Da. Este extraordinar! Are nişte ochi...!

— Dacă-i aşa, redeschideţi carnetul de reporter şi adăugaţi: la numai o oră de la „prima întîmplare", aici, la noi, soldatul Ionel Solcan a mai descoperit într-un autoturism străin ce ieşea din ţară bijuterii în valoare de 20 000 de lei.

GRĂNICERI ÎN HAINE CIVILE

Se teagănă primăvara în liniştea cîmpiei, sub soarele dulce şi unduios ca mierea. Îşi priveşte covoarele de smarald şi pomii înfloriţi, mîngîiaţi de vînt, şi canalele ce crestează pe-aici pămîntul ca nişte adînci cicatrice avide de ploile monotone specifice anotimpului. „E atîta linişte şi pace", îşi spune Mariana Tiurbe, magazioneră la I.A.S. Încă din zori îi spusese nea Mihai, unul dintre muncitori, că, venind spre fermă, zărise trei necunoscuţi ce înnoptaseră la serele din comună. Şi-acum se îndreptau spre frontieră. Mariana Tiurbe observa cîmpia cu o nelinişte apăsătoare. Îşi amintea, în acele momente, de ceea ce le spusese locotenentul-major Mircea Simina, comandantul subunităţii de grăniceri din comuna de frontieră: „Din generaţii în generaţii, oamenii din marginea ţării s-au considerat, din dragoste de ţară, grăniceri în haine civile. Vă simţim în comună, în cîmpie sau pe potecile ei, alături de noi în paza şi apărarea graniţei, în respectarea neabătută a legislaţiei de frontieră." Tiurbe plecase spre pichetul grăniceresc cînd „nea Mihai" îi atrase atenţia:

— Iată-i pe cei trei de care ţi-am vorbit. Au întrebat nişte oameni încotro e frontiera. Acum se pierd în cîmpie. Trebuie să facem ceva.

Mariana Tiurbe ştia ce are de făcut. A închis magazia şi s-a dus glonţ la pichet. Locotenentul-major lucra, împreună cu cîţiva militari, în sera de legume despre care se spune că este model pe comună. A ascultat-o pe Mariana calm. Apoi, în faţa schemei cu raionul de pază, a stabilit un plan...

Era ora 8 dimineaţa cînd a început acţiunea. Luptătorii din garda patriotică, conduşi de inginerul Pascu, închideau o direcţie favorabilă de deplasare, legitimînd toţi locuitorii ce plecau la muncile agricole pe cîmp. Echipa de alarmă, comandată de sergentul-major Ciprian Mariţan, scotocea acoperirile, boschet cu boschet. Sergentul Sorin Andrişoaie îşi ocupase un loc de observare acoperit, în marginea unei viroage. Fruntaşul Vasile Pruteanu interzicea un punct obligat de trecere peste un canal. Dintr-un foişor grăniceresc, locotenentul-major Simina conducea acţiunea prin radiotelefon. Patrulele şi posturile îşi schimbau locurile de acţiune ca piesele pe o tablă de şah. Intraseră în joc semnele şi semnalele. Era evident că cei trei se aflau prinşi ca într-o cursă de şoareci. Au încercat să intre în viroagă, dar... Să se retragă spre comună, dar... Să forţeze trecerea prin apa canalului, dar... Aşa s-a încheiat planul gîndit şi regîndit de grupul de infractori certaţi cu legile ţării: cu un eşec total.

Nu vreau să închei aceste rînduri fără să redau vorbele, cu un înţeles aparte, ale unuia dintre infractori: „Pe oriunde încercam să scăpăm auzeam somaţii. Dar nicăieri nu am văzut un grănicer!"

Şi totuşi ei erau acolo, în cîmpia de la margine, cu datoria lor, cu misiunile şi grijile lor, cu chemarea străbunilor în sînge: „Graniţa noastră nu se trece!"

*

* *

Înainte de a pleca de pe graniţă am vrut să aud sufiarea grea a soldaţilor întorşi din patrulare, după atîtea eforturi, după atîtea încercări trăite în orele de veghe. În dormitorul ultimului pichet, prin ferestrele deschise, intrase soarele. Soldaţii răsuflau apăsat. Mirosea a iarbă de cîmp şi a flori albe de măr. Unul dintre soldaţi se scula — pleca în misiune. Altul se culca — venea din misiune. Pentru că aici, pe frontieră, paza frontierei este perpetuă: 24 de ore din tot atîtea posibile. Nimic nu mişcă fără ştirea grănicerilor.

Ochi ageri ne veghează, la ore din zi şi ore de noapte, liniştea ţării.

În exclusivitate pentru „ALMANAHUL OȘTIRII"

SÎNT UN SCRIITOR CINSTIT CU MESERIA MEA

— La împlinirea vîrstei de 65 de ani sînteți un scriitor multilateral, printre cei mai citiți prozatori români de azi. Piesele de teatru și scenariile de film completează în chip fericit imaginea neodihnei creatorului. Privind retrospectiv întreaga dumneavoastră activitate, ce sentiment vă încearcă, stimate Eugen Barbu?*

— La drept vorbind, aș fi preferat să nu-mi amintiți vîrsta din cauze obiective, bărbătești. Scriitor multilateral nu știu cît am reușit să fiu. Că sînt citit, se sugerează foarte mult. Asta îmi face plăcere. În sfîrșit, o imagine a creatorului, cuvîntul mi se pare cam pretențios, o imagine a scriitorului, mai bine o autoimagine, ar sugera că mă simt foarte tînăr, încă în putere de a mai scrie și, privind în urmă, cred că cel puțin în cîteva cărți, nu în toate, bineînțeles, sînt reprezentat foarte bine.

— Se spune că atunci cînd nu scrieți puteți fi văzut printre „mormane de infolii". Apelul masiv la documente limitează ori favorizează fertilitatea imaginației?

— Imaginea este niței exagerată pentru că, desigur, am cercetat și niște infolii, dar nu „mormane de infolii". Am citit cărți foarte vechi și mai ales cărți într-o limbă românească mai veche, care reprezintă una din pasiunile mele. De altfel o voi folosi și în următorul meu volum, intitulat „Apocrife". Această limbă românească, care este altoită cu alte graiuri și cu alte cuvinte, pe care noi le-am prelucrat și au ieșit foarte frumoase, adică o limbă plină de pitoresc.

Nu e nimic mai plăcut decît să-ți meargă mașina de scris. Eu bat direct la mașina de scris. Nu mai scriu de patruzeci de ani cu stiloul, care mi se pare un instrument învechit și chiar obositor.

Așa că n-aș vrea să creadă lumea că sînt un savant cu barbă, bătrîn, care stă cu lupa și dezleagă texte încîlcite. Nu. Fac niște lecturi obișnuite, bineînțeles selectate. Nu citesc orice. Dacă deschid o carte și prin sondaj nu-mi place, o abandonez. Am foarte multe cărți acasă, dar recitesc mai degrabă cărțile care mi-au plăcut. Asta ar fi imaginea unei munci de „încărcare a bateriilor", cum aș spune eu.

— Cea de-a treisprezecea versiune a romanului „Groapa" este și ultima?

— Da. Ca și în cazul celorlalte romane, „Princepele" și „Săptămîna nebunilor", nu am nici o intenție de a mai corecta decît greșelile de tipar care există în edițiile anterioare. O altă versiune a „Gropii" ar fi total nepotrivită pentru că au trecut foarte mulți ani de la publicarea ei. Ea este cartea unei anumite vîrste și a o altoi, ar fi o inoportunitate.

— Cît de imprevizibile sînt personajele unei proiectate cărți în momentul cînd scrieți primul capitol?

— De obicei nu încep cu primul capitol. Nu am o ordine prestabilită a capitolelor. Încep de la un fragment care îmi place foarte mult, cel ce servește ideea generală a romanului. Mi-este mai la îndemînă să scriu astfel pentru că vreau să-mi placă ceea ce scriu și asta e un fel de a lua temperatura paginilor care urmează. Așa că nu există nici un fel de regulă fixă în înșiruirea capitolelor. Bineînțeles că logica acțiunii este respectată riguros pentru că sînt sătul de „noile romane", de „noua literatură", de „noua proză", care începe cu un personaj aflat la vîrsta cînd suge-n sînul mamei, după care se trece peste zece pagini la înmormîntarea personajului, după aceea ne întoar-

* *În anul apariției almanahului*

cem la nunta lui, după alte 70 de pagini la o cumetrie ş.a.m.d. Adică această nedisciplină, această ireguiaritate a logicii, o detest.

— *Din „Şoseaua Nordului", la care ţineţi foarte mult, din „Incognito", cel mai întins şi substanţial roman al istoricului eveniment din vara lui 1944, şi din serialul de televiziune „Un august în flăcări" nu lipsesc eroii reprezentativi pentru patriotismul fierbinte dovedit, în acea clipă încandescentă a istoriei, de militarii armatei noastre. De ce o asemenea opţiune?*

— Nu ştiu cît mai ţin eu la „Şoseaua Nordului" şi la „Incognito" pentru că sînt, de fapt, romane de pregătire a altor romane. Nişte romane, aşa numite de actualitate, în care s-au produs şi unele intruziuni ale editorilor, pentru că viziunea mea era mai largă, mai puţin constrînsă decît cea care a apărut în versiunile ediţiilor care s-au tras după aceste cărţi.

Dar asta nu înseamnă că le repudiez. Îmi place mai mult „Incognito", care a fost contestat. Ba, cu un cuvînt şi mai frumos, „plagiat" în unele părţi, necunoscîndu-se, nu de critici, că ei ştiau, erau şmecheri, dar de către marele public, alte romane scrise tot aşa: din documentări, din tăieturi de gazete, din fragmente, din texte din alte cărţi, din reviste şi ziare. De altfel, bibliografia finală de la acest ciclu de romane, patru la număr, a lămurit şi pe cei mai sceptici de felul în care am lucrat la acest roman. Ticălos în toată chestia asta a fost faptul că cei care au speculat motivul citării unor texte care nu-mi aparţineau au uitat să spună că, cu cîteva rînduri, la început, în capitolul respectiv sau mai jos, după încheierea lui, era citat şi numele autorului. Asta se numeşte un fel de atentat. Şi e cu atît mai grav, cu cît e un atentat la probitatea unui autor care a dovedit, cel puţin în alte cărţi necontestate, că măcar cît de cît ştie să scrie.

Prezenţa militarilor în romanele mele nu este o surpriză întrucît evenimentele descrise, ceie de la 23 August, m-au surprins în armată. Eram un tînăr de 20 de ani. Eram încazarmat, ca să zic aşa. Ba, chiar dacă istoria a vrut altfel, era cît pe-aici să aparţin unui regiment de jandarmi care a apărat, la Băneasa, Capitala. Eu am făcut şcoala de ofiţeri de jandarmi, urmînd, în acelaşi timp, şi studiile la Facultatea de Drept şi aşa se explică, nu plăcerea mea de a fi militar, pentru că nu am avut nici un talent în domeniul armelor. Eram „rîsul companiei", cum mi se spunea. Eram numai un scriitor. Dar, printr-o şansă, am fost sfătuit de tatăl meu să fac, paralel, şi o facultate, şi armata. Mai ales să evit frontul, care, după cum ştiţi, s-a prăbuşit în anii '44. Asta probabil că mi-a salvat şi viaţa. Iată ce explică dragostea mea faţă de militarii care au apărat cu atît eroism Capitala şi au făcut din actul de la 23 August un act istoric, cum se ştie, care a marcat schimbarea unei ere în viaţa noastră politică.

— *Un sfert de secol s-a scurs de la... „Facerea lumii", „Descrierea genezei noii noastre societăţi" cu „ochii de azi" suportă unele „amendamente"?*

— Nu cred. Romanul „Facerea lumii" e tot o scriere autobiografică, adică ce mi s-a întîmplat după ieşirea din armată. A trebuit să-mi cîştig o pîine şi, între altele, am fost angajat corector la o tipografie de pe „Ştefan cel Mare", a fostei „Cărţi Româneşti". Aici, timp de cinci ani am cunoscut viaţa tipografilor. Am debutat cu o mică schiţă, „Antonică", despre un tipograf şi am ajuns la romanul „Facerea lumii", care zugrăveşte o parte din viaţa mea în tipografia de pe „Ştefan cel Mare".

— *Şi o întrebare, poate mai dificilă: vă place să fiţi contestat?*

— Cum să nu! De altfel am şi dovedit-o cu scrisorile publicate în revista pe care o conduc, „Săptămîna", în care, la rîndul meu, am fost pus la punct, uneori într-un limbaj cam neacademic, dar asta nu mă deranjează, pentru că sînt un polemist cărula îi place să se dueleze cînd are ocazia şi chiar cînd nu o are. Nu mă constitui într-un critic al celorlalţi. Scriu despre ceea ce nu-mi place şi contest, nu din plăcerea de a arăta răul. Contest din pricina celor care, din snobism, imită alte literaturi, cînd avem o literatură extraordinară, care ar trebui imitată şi cît mai des. Avem şi o limbă sublimă, cum, de pildă, francezii nu au. Pentru un scriitor care iubeşte stilul, asta e o comoară de nepreţuit.

Cît priveşte polemica, o fac cu plăcere şi, cred eu, cu eleganţă. Uneori mai brutal, depinde de client, cum spun, dar o literatură fără polemică, o viaţă literară fără contestări şi consacrări adevărate e lipsită de sens. Nu cu articole de reclamă făcute de prieteni, cum am scris în multe locuri, într-o „critică de cumetrie". Sosirea în stol a unui grup care se laudă reciproc nu duce decît la falsificarea valorilor. Asta nu se poate admite.

Mă constitui nu într-un judecător suprem, pentru că n-am această calitate, dar într-un judecător atent, care cere totuşi puţină probitate, pentru că literatura nu este un cîmp în care să facă fiecare ce vrea.

— *„Istoria polemică şi antologică a literaturii române de la origini pînă în prezent" este în acest caz o „mănuşă" aruncată criticii literare de azi?*

— Nu m-am gîndit să arunc o mănuşă criticii literare. Am şi spus că nu sînt critic literar, ci doar un scriitor care... scrie despre scriitori, despre poeţi, despre, ştiu eu, eseişti, cînd e cazul, chiar despre nişte filosofi.

Avem critici talentaţi, incontestabil, însă unora le lipseşte etica. Aceştia pun prietenia mai presus de orice, în numele ei refuzînd a lăuda cărţile bune. Or aşa ceva nu se poate! Poţi să ai un duşman de moarte. Eu m-am certat cu foarte mulţi scriitori tocmai din cauza severităţii pe care o dovedesc mai întîi faţă de mine. S-a spus că sînt rău, că sînt gelos, că nu am loc de alţii.

Adevărul este că în cenaclul „Luceafărului" am lansat pe cei mai interesanţi poeţi ai generaţiei noastre. Să spunem de la Nichita Stănescu, Ioan Alexandru la Adrian Păunescu, la atîţia alţii care şi-au început cariera literară în acest cenaclu. Am spus numai numele acestea pentru că sînt cele mai reprezentative. Dar au fost poeţi mai puţin bătăioşi, mai puţin ieşiţi la rampă, dar care au făcut şi ei o carieră foarte bună, datorîndu-şi-o totuşi severităţii cu care-şi privesc propria poezie, dar şi acelor dezbateri foarte severe, care existau în cenaclul *Labiş*.

Mă bucur foarte mult cînd apare un poet mare, mai ales un talent proaspăt, cu o altă viziune decît cea a zilei respective. Nu mă supără nici o revoluţie în materie de literatură pentru că, iată, mereu apar revoluţii literare, cam dese zic eu, în litera-

tura noastră. Este foarte ușor să iei în brațe așa-zisul „nou". Dar să vedem dacă „noul" are calitate. A contraria nu înseamnă geniu. A spune pe dos, a pune cuvintele într-o ordine de dement, nu trădează genialitatea.

Să nu-și închipuie nimeni așa ceva. A înșira niște nume de sticle de whisky, de medicamente sau a amesteca regnurile, asta nu înseamnă că, gata: a fost revoluționată poezia mondială și hai și noi să ne înghesuim să căpătăm un loc!

Îmi pare rău că așa-zisa critică admite așa ceva. Eu unul mă îndoiesc că avem o critică de talia unui Maiorescu, a lui Călinescu sau Perpessicius. Nu văd în nici un critic contemporan calitățile pe care le-au avut aceștia, severitatea lor.

Lui Călinescu nu i-am trimis „Groapa", care a apărut înainte de moartea sa. De ce? Dintr-un refuz. Vedeam în trimiterea unei cărți criticilor un fel de a-i șantaja sentimental, de a-i obliga să fie elogioși cu cartea respectivă. Am bănuit că, vreodată, el, G.C., va descoperi în vrafiul de cărți pe care le va primi acasă și un exemplar din „Groapa", pe care, repet, nu i l-am trimis niciodată. Eu sînt vinovat, așa că...

— *...vă faceți autocritica. Se afirmă că vă displace dezordinea în jurul dumneavoastră. Rigoarea, o anumită disciplină a muncii reprezintă garanțiile unei „respirații libere"?*

— Da, cu siguranță. Nu se poate face literatură la întîmplare. La orice oră, în orice împrejurare, la nunți, botezuri, la restaurant, știu eu, în cluburi particulare, în reuniuni de familie. Literatura este un lucru sacru, care se face nu în taină, pentru că scrisul n-are nimic misterios, mijloacele le știm, de la pana de gîscă la mașina de scris, la dictafon. Nu mijloacele fizice hotărăsc soarta unei literaturi, ci rigoarea cu care privești literatura.

Dacă ești dispus să scrii 400 de romane într-o viață sau 50 măcar și ai talent pentru aceasta, e foarte bine. Mi-aș fi dorit să fiu și eu un Dumas, dar calitatea lui, îmi pare rău, a rămas în urmă. E vorba de calitate întîi, și nu de cantitate. A scrie multe romane sau multe cărți nu este egal cu valoarea.

Mateiu Caragiale, pe care-l iubesc mult, a publicat puțin. Un volum de poezii, „Pajere", romanul acela atît de frumos „Crailii de Curtea veche", „Remember", „Iznoave vechi" și „Contribuții heraldice". Bacovia a fost și el foarte zgîrcit cu scrisul. Era un calofil, un om care iubea cuvîntul, pentru care o împreunare de substantiv cu un alt cuvînt era o adevărată dramă. Avea o ureche muzicală.

O poezie pe care o citești dintr-o dată și o pricepi ca pe un articol de lege sau ca pe un fragment de articol de ziar nu este poezie. Asocierea de, știu eu, de regnuri diferite, de obiecte din alte planete cu cuvintele eschimoșilor nu fac poezia.

— *Spectatorii, în special cei tineri, au vizionat cu plăcere peliculele „de capă și spadă" realizate după scenariile dumneavoastră, cu participarea unor actori de prestigiu, precum Marga Barbu și Florin Piersic. Ați scris, deci, de dragul marelui public?*

— E probabil o rămășiță a plăcerii mele de a vedea filme de genul acesta în tinerețe, și în ideea că publicul tînăr trebuie răsplătit pentru dorința lui de a avea eroi pe care să-i iubească.

— *Ce proiecte de viitor aveți?*

— Acum mi se par puține. Îmi recitesc cărțile publicate de-a lungul anilor, le mai șlefuiesc ca să zic așa, mai șterg unele cuvinte, le înlocuiesc pentru alte ediții viitoare.

Deocamdată am cîteva lucruri terminate, de care nu sînt încă mulțumit. Adică, mai bine zis, romanul „Ianus", pe care publicul sper că îl așteaptă, ca și mine, de 20 de ani. Totuși, nu-mi vine să-i dau drumul „pe piață". Cîteva povești chinezești, tot din cauza limbii și a faptului că am făcut o călătorie în China, care mi-a lăsat o impresie extraordinară. Și m-a silit să scriu chiar și o carte — „Jurnal în China". Altfel, „Apocrifele", care sînt scrise mai mult de jumătate, și ce-o mai ieși, așa, din întîmplare, nu pot să anticipez, dar nu cantitatea, repet, nu cantitatea literaturii pe care o produc stabilește calitatea.

— *Dar „O lume de cîștigat"?*

— „O lume de cîștigat" este o carte, zic eu, foarte curajoasă. A fost publicată pe jumătate în foileton, așa cum știți. Eu am mers mai departe, mi-am văzut de treabă. Aștept o zi cînd s-o lansez ca pe un vas la apă.

— *Ce întrebare ați fi dorit să vă mai pun și ce răspuns ați fi dat?*

— Să vă spun drept, nu m-am gîndit la treaba asta deloc. O declarație de credință scriitoricească mi se pare cam bisericească. Vreau să cred că am fost și sînt un scriitor cinstit cu meseria mea, că am făcut unele concesii care au salvat multe pagini, pe care sper că le voi repara din mers, și asta din cauza editorilor, care se sperie de orice, deși eu nu sînt un scriitor cu grenadele-n buzunar sau cu explozive ascunse sub asfalt, dar cred că am avut o etică în ce privește scrisul. Sînt, cum am mai declarat, un calofil, un iubitor de cuvînt.

Îmi place literatura frumoasă, nu cea scîrboasă, a dejecțiilor, deși s-ar spune că în „Groapa" există destule expresii care au deranjat la vremea lor unele urechi mai fine, dar care au fost acceptate fără nici un fel de repulsie pentru că era un limbaj al lumii în care trăiserm o parte din viață și care așa se exprima.

Nu puteam să pun niște pungași să vorbească ca niște conți. Asta a făcut-o săracu' George Mihail Zamfirescu, care era un scriitor onest și bun, dar cu o optică cam haiducească despre lumea aceasta romantică, ca și Panait Istrati, în unele cărți ale lui mai slăbuțe, care sigur că e superior lui G.M.Z. și are un farmec nemaipomenit.

Dar nu vreau să intru pe teritoriul altor scriitori...

— *În final, dacă doriți să adresați militarilor României socialiste cîteva gînduri ca „soldat al acestui secol".*

— Le doresc militarilor din țara noastră să fie bine pregătiți. Să creadă în soarta patriei. Să o iubească și să fie gata de luptă în orice moment. Să avem niște militari conștienți de meseria grea pe care o au, care cere jertfa vieții, și să fie un exemplu pentru tot poporul român, pe care nu vreau să-l mai văd încercat de alte cotropiri și-n alte lupte ca acelea cunoscute de mine în anii pe care i-am petrecut.

■ Interviu realizat de căpitan ION PETRESCU

Pădurea creşte lemn de omenie

„Ferestrele se sting,
motanul mai vechi ca fotoliile
îşi ia lumea-n cap,
şi cobor pe treptele roase
în casa bătrînului..."

(GHEORGHE TOMOZEI)

Seara se cerne pe obcini molcomă şi devreme, ca dintotdeauna... Străzile au culori sîngerii, munţii dormitează-mprejur ca berbecii la stînă; oamenii trec prin lumina scundă precum poveştile — blînd lunecat — către rosturi de mult cunoscute...

Casa bătrînului profesor de istorie mă primeşte — fiu rătăcitor: paşii nu mi-au mai sunat pe treptele ei parcă de-o veşnicie; îmi deschide o femeie tînără, n-o cunosc; se aude-n tîrziu tîrşîitul papucilor de casă ai gazdei trezind scara de lemn, coborînd dintr-un univers straniu; scara geme sub apăsarea trupului masiv, sadovenian; scîrţîie cu încetineală uşa de brad.

„Ţi-ai adus aminte de mine, Nelule?"

Nelule... Tot aşa-mi spune; pentru el am rămas copil. Dar şi el e la fel ca acum cincisprezece ani — aceeaşi voce prietenă cu aerul, aceeaşi privire de cer bucovinean... Rotunjeşte drăgăstos cuvintele, eu mă bucur: cuvintele sînt aceleaşi, de atunci, ale lui şi ale oamenilor dintre obcini. Accentul e însă mai cald, poate puţin vetust, mîngîind din depărtarea de cîţiva paşi perdelele de lemn sculptat ale ferestrelor.

Lemn sculptat — perdele — şiraguri de linguri în găvanele cărora parcă respiră văile cu oameni doboritori de brazi, brazii-catarge care urmau să se zbată în găvanele mărilor lumii. Urcăm pe sub arcurile de triumf ale scării şi ochii sar din contur în contur, din culoare-n culoare — peste tot se odihnesc linguri de lemn: „Astea-s din Sadova, astea din Drăguş..."; linguri cu crestături, linguri cu figuri istorice, cu peisaje, cu motive florale...

„Aici e ţinutul lingurilor de tisă, aici al celor din smochin de Ada-Kaleh...".

Miroase a brad, a fag, a palisandru, a lemn de cireş cîntător. La catul de sus, în trei camere, se zvonesc luminii formele şi culorile scumpe: lingurile ciobăneşti, înnegrite, apoi cele pescăreşti, din stuf de baltă; piesa cea mai rară, sau cea mai veche — o sută cincizeci de ani; lingura logodiţilor, a singurătăţii... Ştergarele dorm pe laviţe; deasupra jocurilor de altiţe tronează blidele — unul dintre ele amintit arghezian (ceramică de Cuty, veche, abia i se mai distinge verdele crud!)...

Doamna bătrînului profesor trece neauzită pe lîngă noi, ca un parfum, mîngîind cu blîndeţea privirii viaţa de lemn încrustat — de parcă ar învesti-o cu veşnicie.

„Aici, Nelule, e *corespondenţa* mea...".

Linguri din Mexic, din Statele Unite, din Elveţia, Turcia, Ungaria, Israel... Mă apropii şi surîd: perechea americană are pe cozile de porţelan inscripţii laconice, într-un argou de intimitate: „*Kissin' don't last cookin' do*"..., adică, traducînd aproximativ: „N-aştepta cu sărutarea pînă cînd face mîncarea"... Pe orice meridian al lumii, oamenii se gîndesc la cîte o „fereastră" de dragoste, în peregrinările lor zilnice printre lucruri. Ca bătrînul meu profesor de istorie, a cărui iubire pentru *omenescul de toate zilele* se exprimă în casa de vis prin care trec, umilit de atîta necunoaştere a firii.

„Trăiesc aici, cu mine, aproape cinci mii de linguri; o treime din ele sînt unicate. Străchinile şi blidele s-au făcut la vreo patru sute. Ştergarele sînt fiecare altfel. Stau şi mă minunez şi eu, deseori, de cîtă frumuseţe e-n stare să închipuie mîna femeii de la munte!"

Cuvinte molcome — flăcări albăstrii deasupra comorilor pămîntului.

„De treizeci de ani tot strîng. Din munte-n munte, din stînă-n stînă, din om în om".

Cînd şi-a făcut casa, pentru linguri şi străchini şi ştergare a făcut-o. El, cu Doamna şi nepoata, stau retraşi în două camere — comoara de umanitate a invadat catul întîi, şi scările, şi salonul unde se opresc vizitatorii pentru a înscrie în registrul masiv că s-au primenit cu chipurile sufletului Bucovinei...

„E o credinţă aici, în obcini, care spune că lingurile nu se ard niciodată. Ar însemna să te desparţi pe vecie de unul din chipurile sufletului tău. Învechite, ele sînt strînse şi li se dă drumul pe ape — numai aşa chipul acela se poate întoarce la tine, păstrîndu-te om întreg în faţa soarelui!"

Îl ascult. Mi-l închipui pe Sadoveanu colindînd printre obcini, urmînd drumurile Vitoriei Lipan, sau recitînd: „Sara, pe deal, buciumul sună cu jale"... Pe culmea Tomnatecului se cheamă buciumele; eu stau în casa profesorului, focul stîrneşte flăcări de vis pe zalele de lemn ale pereţilor; ca-n poveştile de demult, se desprind către aer chipuri de suflete; casa începe să se năruie, pereţii se fac ziduri de zare şi — în tot universul acesta de la picioarele Rarăului — încep să se mişte oamenii. Oamenii, turmele... Deasupra creştetelor lucesc stelele Căii Ciobanului şi buciumele se cheamă dintr-o nefiinţă în alta, uniformizînd timpurile istorice.

•

REQUIEM: *„Domnule profesor Ţugui, bădie Ioane, iartă-mă că n-am reuşit să public însemnările astea la vremea lor, aşa cum promisesem. M-au luat şi pe mine valurile, dar uite că m-au întors acasă pînă la urmă, ca pe lingurile Domniei-Tale. Acum, ce să fac? O să las foile de manuscris, într-o noapte senină, sub lumina stelelor - să le priveşti şi matale de-acolo, de sus, din necuprinderea Căii Ciobanului. Şi dacă, dimineaţa, o să mă trezesc cu o lacrimă-n pajiştea obrazului, o să înseamne că le-ai citit şi m-ai iertat de întîrziere...".*

■ IOAN RARĂU

„MIRCEA" ŞI OPSAIL '76

„INTERNATIONAL SAIL TRAINING RACES '1976" reprezintă, fără îndoială, cea mai frumoasă regată desfăşurată pînă la acea dată, care avea să reunească marile veliere ale lumii (circa 20 nave de clasa „A" şi peste 100 din clasa „B"), printre care şi nava-şcoală a Marinei române: bricul „Mircea". Este prima regată de o asemenea anvergură la care participă „Mircea". Punctul de plecare — portul Hamilton din Insulele Bermude, iar punctul de sosire, portul New Port de pe coasta de est a Statelor Unite ale Americii. Regata Bermuda—New Port, intitulată OPERATION SAIL 1976 (OPSAIL '76), se înscria între manifestările prilejuite de aniversarea bicentenarului Statelor Unite.

„Mircea" şi-a început periplul transoceanic la 4 martie 1976, cînd, la orele 10.20, s-a desprins de cheu, părăsind portul Constanţa. Pentru cea mai mare parte din echipaj urma ineditul. „Mircea" va executa în premieră traversada Atlanticului, va atinge Ecuatorul, îşi va flutura velele în Golful Mexic şi în Triunghiul Bermudelor, se va confrunta pentru prima dată cu celelalte patru „sister-ships" (navele gemene „Eagle" — S.U.A., „Gorch Fock" — R.F.G., „Sagres-II" — Portugalia şi „Tovarişci" — U.R.S.S.) şi cu peste o duzină de alte veliere mai mari sau mai mici din aceeaşi clasă.

O furtună de o rară violenţă în Marea Mediterană, urmată la cîteva zile de o alta în Atlantic aveau să constituie „proba de foc" pentru tinerii învăţăcei în ale marinăriei.

Prima escală — portul Las Palmas din Insulele Canare, după 19 zile de navigaţie. Şi iată-l pe „Mircea" la 26 martie, cu velele ridicate, ieşind maiestuos, cu vîntul favorabil, din portul Las Palmas, luînd drum sud-vest pentru a începe traversada şi a primi botezul Ecuatorului. După 35 de zile între cer şi apă, intrăm în primul port sud-american, Carthagena (Columbia), unde gazdă primitoare ne este un elegant velier din aceeaşi clasă — „Gloria". Urmează porturile: La Guayra (Venezuela), Vera Cruz (Mexic) şi Havana. La bord, întinderea şi strîngerea velelor pe vreme bună sau rea, ziua sau noaptea, contra cronometru, constituie acum un lucru mai mult decît obişnuit. Elevii-marinari, aceşti flăcăi bronzaţi, siguri în mişcări pe punte şi în arboradă, dau siguranţa că totul este pregătit pentru grandioasa confruntare a velierelor. Pînă atunci, trebuia să mai traversăm doar... „Triunghiul Bermudelor", supranumit şi „Triunghiul Morţii". Ne amintim că, nu cu mult timp înainte de a pleca din portul Constanţa, într-o revistă începuse un serial despre misterioasele dispariţii de avioane şi nave în acest triunghi cu laturile cuprinse între Havana, Peninsula Florida şi Insulele Bermude. Pentru noi şi „Mircea" totul se termină însă cu bine. La 16 iunie, ancorăm în portul Hamilton, din Insula Great Bermuda. Aici, animaţie mare. Mulţimea de catarge, împrăştiate printre insuliţe, ne dă senzaţia de atmosferă precompetiţională. Şi încă nu au sosit toate navele. O bună parte, mă refer la cele mari, din clasa „A", sînt angrenate în regata Santa Cruz de Tenerife — Bermuda, care nu s-a încheiat.

Ajunşi în portul Hamilton, aflăm despre telegrama adresată de preşedintele de atunci al S.U.A., Gerald Ford, preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, prin care se aduc mulţumiri pentru modul în care poporul român marchează bicentenarul independenţei S.U.A. În telegramă se fac referiri directe la nava-şcoală „Mircea": „Călătoria transatlantică a frumosului bric „Mircea" pentru a participa la festivităţile navale „Operation Sail" a fost primită cu plăcere de milioane de americani".

Începe febra premergătoare regatei. Echipajul pregăteşte nava şi verifică manevrele, în timp ce comandantul navei, împreună cu navigatorul şi ofiţerul cu transmisiunile sînt invitaţi de către organizatori pentru a li se aduce la cunoştinţă regulamentul de desfăşurare a cursei. Aflăm că startul se va da dintr-o poartă marcată de nava „Bay State" a Academiei Navale Americane şi de fregata britanică „F 119 — Eskimo", care va fi şi nava-starter. Nu sînt probleme deosebite, afară doar de faptul că poarta de plecare are 1,5 mile marine lăţime (aproximativ 2 800 de metri). În acest spaţiu vor trebui să manevreze 18 nave de clasa „A" (cu deplasamente între 500—4 600 tone), aproximativ 100 de nave din clasa „B" şi alte

citeva sute de nave mai mici și ambarcațiuni de toate felurile! Comandantul navei-școală „Mircea" semnalează insuficiența spațiului de manevră, simultan cu omologul său de pe nava vest-germană „Gorch-Fock" și problema este pusă în discuție imediat, cerîndu-se mărirea distanței la 3 mile marine. O altă propunere este aceea ca navele să treacă pe rînd prin poartă. Se amînă răspunsul pentru a doua zi, cînd, aflăm surprinși, nu s-au aprobat propunerile. Ni se comunică posibilitatea folosirii motoarelor în caz de pericol pe linia de start. Și toate acestea pentru un spectacol „forte"!

Cele patru zile de staționare în portul Hamilton trec pe nesimțite, marcate de pregătirile intense pentru regată, vizitarea orașului, celelalte activități organizate de gazde. La bordul lui „Mircea" se ambarcă un grup de opt corespondenți și fotoreporteri de la compania de televiziune „N.B.C." și de la publicațiile „The National Observer", „Sports Illustrated", „National Geographic", înarmați cu toate cele necesare imortalizării momentelor palpitante ale regatei.

Duminică, 20 iunie, este planificat startul. Începînd cu primele ore ale dimineții, navele ies rînd pe rînd din port, îndreptîndu-se spre zona în care se instalase poarta de plecare. Mai întîi ies navele mari de clasa „A", urmate de cele de clasa „B" și de sutele de ambarcațiuni turistice și nave de pasageri mai mari sau mai mici. Spre orele amiezii, pe o suprafață de numai cîteva mile pătrate, marea este înțesată de catarge într-o continuă mișcare. În aer se petrece același lucru: avioane, avionete, hidroavioane și elicoptere survolează necontenit spațiul destinat întrecerii sportive. Se apropie ora startului. Navele, folosind motoarele, se concentrează spre poartă, cu velele gata de a fi ridicate. Vîntul bate cu forța 4 și promite un timp ideal.

La orele 14.00, avînd propulsorul „încet înainte", începem pregătirea pentru ridicarea velelor, declanșată, ca de obicei, de comanda „La front, pe vergi!", cînd întregul echipaj se află la puntea centru, fiecare marinar fiind într-o poziție bine stabilită, gata de acționa. Comenzile și mișcările se desfășoară ca într-un spectacol bine regizat. La nava-starter „Eskimo" se ridică pavilionul și răsună salva de tun, semn că mai sînt doar zece minute pînă la start. „Mircea" se află foarte aproape de linia de plecare, cu mașinile „foarte încet înainte" și avînd desfășurate velele gabier, contragabier și focul nr. 3. Sînt minute de maximă concentrare. Încă de la plecare trebuie obținut cel mai bun avantaj, avînd și grija evitării zecilor de ambarcațiuni de toate tipurile și mărimile care se mișcă printre nave. În caz de coliziune, acești temerari, în micile lor ambarcațiuni (mai mult sau mai puțin motorizate), n-ar avea nici o șansă. Riscul și răspunderea le aparțin în exclusivitate: „navele mari nu au nici o responsabilitate în caz de coliziune cu cele mici" — spun organizatorii. Nici nu se poate altfel în aceste condiții!

Iată însă că se ivesc necazuri la velierele mari din oțel. În babord, la mai puțin de 1 000 de metri, printre sutele de catarge în mișcare se vede cum bompresul navei spaniole „Juan Sebastian De Elcano" pătrunde în arborada celei argentiniene, „Libertad". Arboretul de la arborele prova al navei spaniole se frînge ca un vreasc (este construit din oțel și are dimensiunile unui stîlp de telegraf!). „Libertad" se descurcă și, cu două vele rupte, pătrunde prin poartă, în timp ce nava spaniolă, cu cîțiva marinari răniți, manevrează renunțînd la regată. Și alți comandanți sînt grăbiți, printre care cel al navei columbiene „Gloria", care la startul cu 5 minute mai devreme. I se semnalizează să reia startul, dar, fie că nu observă semnalele, fie că le ignoră, își continuă cursa. Conform regulilor stabilite, nava va fi penalizată cu patru ore la sfîrșitul întrecerii.

Ora 14.55. A doua salvă de tun de la nava-starter „Eskimo" anunță că mai sînt doar 5 minute pînă la start. Momente de maximă tensiune. „Mircea" are o poziție ideală, în vînt, spre partea din dreapta a porții, iar de „Eskimo" îl mai despart doar 6 cabluri. Se dă comanda stop la mașini. În babord se înscriu „Dar Pomorza" și „Christian Radich", iar în pupa, foarte aproape, „Eagle". Pe „Mircea" se ridică o parte din vele. O privire aruncată spre babord dă senzația că sutele de catarge plutesc ca într-un balet alegoric. Se filmează de la bord și din aer. De „Eskimo" și linia de start ne mai despart doar cîteva zeci de metri.

Ora 15.00. Se observă bulbucii de fum alb ai celor două salve de tun de la „Eskimo" și „Bay State", anunțînd startul în regata internațională Bermuda — New Port. Următoarele secunde, însă, vor avea o desfășurare dramatică. Pentru moment, se produce o aglomerare inexplicabilă în prova babord. „Christian Radich", un colos de oțel cu peste 1 000 tone mai mare, se apropie în mod periculos de „Mircea", cu intenția vădită de a-i „tăia" prova. Observăm că are motorul în funcțiune și constatăm și cauza care l-a determinat să ia o astfel de hotărîre: „Erwan", nava panameză de 150 tone, „tăiase" la rîndul său prova lui „Christian Radich". Exact în acest moment, pentru a complica (inexplicabil) și mai mult lucrurile, între „Mircea" și „Christian Radich", venind din pupa cu viteză, bătrîna „Gazela Primeiro", navă din lemn de 500 tone (construită în 1883), se interpune între cei doi coloși de oțel de cîteva ori mai mari. Se prefigurează un adevărat dezastru. „Mircea" nu mai are posibilitatea să manevreze la tribord decît cu riscul de a aborda, la rîndu-i, pe „Eskimo". Vergile navei americane pătrund în greementul lui „Mircea" și vedem cum catargul prova al navei „Gazela Primeiro" se frînge ca un vreasc. Marinarii aleargă spre pupa, evitînd zona pericolului. Secundele următoare sînt hotărîtoare. Momentul critic poate fi și trebuie evitat. Coliziunea riscă să se amplifice: cu „Eskimo" foarte aproape în tribord și cu „Eagle" în pupa, comandantul lui „Mircea" hotărăște în cîteva clipe folosirea motorului. Sirena lansează trei semnale scurte, atenționînd că se manevrează cu mașinile spre înapoi." „Eagle", nava americană care asistase la întreaga scenă, la numai cîțiva metri în pupa, pune la rîndu-i mașinile înapoi, cu

Velierul „Mircea" la New York

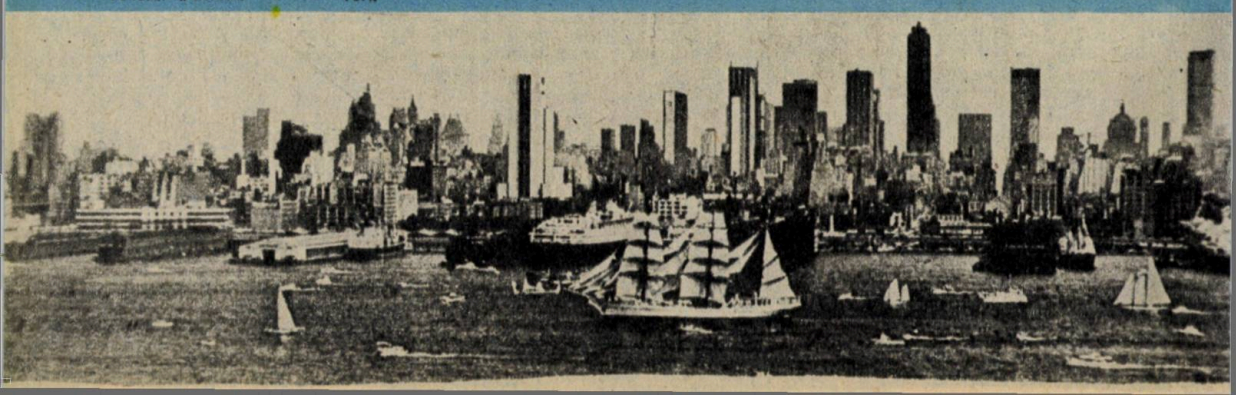

o promptitudine remarcabilă. „Christian Radich" și „Gazela Primeiro" procedează la fel, degajîndu-se.

„Gazela Primeiro" arată jalnic acum, cu greementul rupt, velele și vergile atîrnînd în sarturi. Nu are altă soluție decît să caute un culoar de retragere și să spună adio ultimei regate la care putea să ia parte, înainte de a fi transformată definitiv în muzeu.

Comandantul lui „Mircea" ordonă mașina cu toată viteza înainte și, la 15.07, stopăm mașina pentru a trece linia startului, manevrînd cu velele. Avansul luat de celelalte nave este nesemnificativ. Se face inventarul avariilor: unul din focuri este rupt pe o lungime de aproximativ 2 metri. Repararea acestuia nu va pune nici un fel de probleme maistrului velist. În următoarele minute sînt ridicate toate velele. „Mircea" capătă o ușoară înclinare în babord, viteza crește simțitor. Reușim chiar să recuperăm cele cîteva minute pierdute la start.

În pupa urmărim cum „bătrîna doamnă" de 93 de ani cu coca de lemn — „Gazela Primeiro", acum proprietate a Muzeului Militar din Philadelphia — ia drum pentru a se reîntoarce în port. „Juan Sebastian De Elcano" — frumoasa și eleganta navă spaniolă — va renunța de asemenea la regată, îndreptîndu-se spre portul Hamilton cu un arboret frînt și focurile sfîșiate.

La lăsarea serii, velierele împînzesc oceanul pînă la linia orizontului. Vacarmul se potolește pe apă și în aer, iar ambarcațiunile mici nu se mai văd. Urmărim în permanență poziția velierelor mari. Chiar de la început, se detașează vest-germanul „Gorch Fock", urmat îndeaproape de nava poloneză „Dar Pomorza". „Mircea" se menține în „plutonul" din frunte.

În cursul nopții vîntul suflă constant, 9 m/secundă, pentru ca spre dimineață să scadă la 4 m/secundă. În zorii celei de-a doua zi de regată constatăm că am fost depășiți de nave care, seara, erau în urma noastră! Greu de presupus că peste noapte în velele lor a bătut un vînt mai puternic. Știm că folosirea motoarelor este strict interzisă în regată. Velierul american „Eagle" și cel portughez „Sagres II" (ambele „sisterships" ale lui Mircea") sînt deja în prova, la orizont, în pupa rămînînd doar „Gloria". În tot cursul zilei, vîntul se menține destul de slab pentru pretențiile unei regate cu astfel de veliere și de o asemenea anvergură.

În zorii celei de-a treia zile a regatei — marți, 22 iunie — remarcăm o îmbunătățire vizibilă a poziției lui „Mircea" în comparație cu pozițiile celorlalte veliere, în apropiere distingîndu-se navele sovietice „Kruzenstern" și „Tovarișci", precum și „Eagle", „Libertad" și „Dar Pomorza". Printre navele mai mici din clasa „B" se vede destul de aproape „Erwan" — velierul panamez a cărui imprudentă manevră a stat la originea dramaticelor incidente din start.

Vîntul cade complet în cursul zilei, iar navele par încremenite pe întinderea oceanului, sub un soare torid. Regata nu mai are nimic palpitant. Aparatul de înregistrat viteza navei — lochul — indică viteza „0". Navigînd astfel, evident, nu vom putea parcurge distanța de aproape 600 mile marine pînă la 27 iunie, cînd toate navele trebuie să fie la New Port. În zilele de 23 și 24 iunie, situația nu se schimbă. La 24 iunie, în jurul orei 13.00, organizatorii de la nava „Bay State" cheamă prin radio toți comandanții marilor veliere, propunîndu-le ca la orele 18.00 să se considere încheiată regata, clasamentul făcîndu-se în funcție de poziția ocupată de fiecare în acel moment. Sîntem de acord. Singurul care se opune, considerînd că poate ajunge navigînd numai cu vele, este comandantul navei „Gorch Fock". Avea deja un avans de peste 100 mile marine.

La orele 18,00 transmitem poziția. „Eagle" se află foarte aproape de „Mircea" și este singurul care folosește o altă frecvență de legătură. Cînd ni se va comunica clasamentul pe primele trei locuri vor fi „Gorch Fock", „Dar Pomorza" și vecinul nostru „Eagle", în timp ce „Mircea" va ocupa... locul opt! Mă rog, arbitrii sînt suverani. Astfel se încheie „International Sail Training Races 1976".

Duminică, 27 iunie, ajungem la New Port, unde aflăm că sîntem acționați în judecată de către patronii financiari ai navei „Gazela Primeiro". Procesul se judecă la Tribunalul Maritim pe 29 iunie și ni se pretind despăgubiri 60 000 de dolari. Se va folosi inclusiv filmul realizat în timpul startului în regată și, în fața evidenței, ni se dă cîștig de cauză. Comandantul navei „Gazela Primeiro", la cei 57 de ani ai săi, fiind în realitate comandant de remorcher, și nu de velier, recunoaște că a comis o greșeală copilărească în efectuarea manevrei.

New Portul este înțesat, acum, de sutele de veliere mai mari sau mai mici. Toate acestea, la care se vor adăuga miile de iahturi particulare, vor pleca pe 1 iulie spre New York. Nu lipsește nici „Club Mediterranée", proprietate a statului francez, o navă de dimensiunile lui „Mircea", cu patru catarge și vele triunghiulare, manevrată de... un singur om! Și acela nu este altul decît celebrul navigator solitar Alain Colas (primul navigator din lume care a făcut ocolul pămîntului într-un trimaran). Un alt velier aparte este „Sir Winston Churchill", al cărui echipaj este format din femei (mai puțin comandantul și bucătarul).

În ziua de 3 iulie ajungem la New York și ancorăm în rada portului, în apropiere de marele pod „Verrazano", peste rîul Hudson, unde, a doua zi, bicentenarul S.U.A. este aniversat cu mare fast. Preparativele au început cu cinci ani în urmă și au costat peste 70 milioane de dolari. Un moment de vîrf al sărbătorii îl reprezintă OPSAIL '76 — marea paradă navală la care participă aproape toate marile veliere ale lumii, peste 100 de veliere din clasa „B", 53 de nave militare moderne aparținînd diverselor state de pe glob și cam tot atîtea americane, precum și un număr impresionant de veliere și ambarcațiuni mai mici. Nava-amiral a parăzii este portavionul „Forrestal". La orele 12.00 sîntem deja în dispozitivul de paradă cu velele ridicate. „Mircea" trece la 12.10 pe sub podul „Verrazano". Urcă în continuare pe Hudson River, defilînd prin fața celor doi zgîrie nori, „gemenii" de 420 m și cu 110 etaje. La 12.30 trecem prin dreptul portavionului „Forrestal" și dăm salutul cu echipajul la front și pe vergi. În continuare, admirăm Statuia Libertății, urcăm în amonte pînă în jurul orei 16.00, cînd executăm manevra de întoarcere și acostăm la cheul 84, pînă la 8 iulie, răstimp în care echipajul participă la diferite activități organizate de gazde. Urmează escale în Baltimore și Philadelphia. Vizităm Washingtonul.

La 24 iulie, „Mircea" pornește din Philadelphia spre largul Atlanticului și iată-ne, la 30 august, încheind lungul marș — 19 406 mile marine, din care mai mult de o treime numai cu vele, iar escale — în 12 porturi ale lumii. Se împlinesc, de la plecare, 180 zile! „Mircea" este din nou acasă, la Constanța.

■ Căpitan de rangul III
IOAN DAMASCHIN

---

* *Reporterii americani vor fi „fair-play" în comentarii, recunoscînd greșeala de manevră a navei „Gazela Primeiro" și, totodată, manevra excelentă a lui „Mircea", care a evitat catastrofa. Walter A. Damtoft, la 10 iulie, sub titlul „Marele velier românesc plutește într-un vis", va comenta pe o întreagă pagină, în ziarul „The National Observer", participarea navei-școală „Mircea" la regată. Cu subtitlul „Marea aventură din regată", este comentat incidentul petrecut la start, făcîndu-i vinovați de acesta, în primul rînd, pe organizatori. Nu-i menajează deloc, arătînd că au organizat startul „ca niște amatori".*

CÎNTECUL — reazem de suflet

Cîntecul a fost dintotdeauna tovarăș de nedespărțit al ostașilor; în substanța lui răsună însăși chemarea împlinirii datoriei supreme față de țară, pe drumurile aspre ale deprinderii măiestriei armelor. Ale bărbăției și demnității faptelor de constructori și apărători, care transpun în viață, cu hotărîre și abnegație, mobilizatorul program de muncă și acțiune revoluționară pe care îl constituie hotărîrile marelui forum al democrației socialiste, ale convingerii că — în perspectiva pregătirilor pentru Congresul al XIV-lea al partidului — munca unită a întregului popor este cea mai de preț avuție națională.

Cîntecul cel de toate zilele, care-i însoțește pe ostași la cîmpul de instrucție ori pe șantierele muncii pentru înălțarea edificiului socialist al patriei, cîntecul pentru clipa de răgaz, cîntecul pentru ceasurile solemne de sărbătoare... Cîntecul — reazem de suflet și aripă de dor, îndemn și flacără — mereu în „flancul drept" al ostășiei.

Fiilor patriei aflați la datorie sub Tricolor le place cîntecul, au nevoie de el, și-l doresc mereu nou, purtînd aceeași nestinsă torță a iubirii de patrie, mereu mai frumos și mai bogat în înțelesuri care să-i înflăcăreze, să le sporească energiile trupului și spiritului, să dea expresie virtuților ce le luminează chipul și lucrarea, optimismului lor robust, aleselor calități morale cultivate cu statornică dragoste de partid, de strălucitul său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în inima și conștiința tuturor constructorilor și apărătorilor de țară.

Și creatorii vin generos în întîmpinarea acestei nevoi firești. Dovadă stau cele nouă ediții de pînă acum ale **Festivalului cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt, patria mea!"**, interesul manifest de care s-a bucurat această competiție artistică — devenită tradițională, unanim apreciată în ampla, inegalabila emulație a „Cîntării României" — în rîndul zecilor de compozitori și poeți, reprezentanți de prestigiu ai artei noastre contemporane. Despre toate acestea, despre împlinirile și perspectivele cîntecului patriotic, revoluționar, ostășesc au ținut să ne încredințeze gîndurile lor compozitorii RADU PALADI, DORU POPOVICI și GEORGE GRIGORIU, poetul ION HOREA și muzicologul dr. VASILE DONOSE.

În buna tradiție a artei noastre militante

Dr. Vasile Donose: De cînd se știe, muzica românească a avut un caracter pronunțat patriotic, revoluționar. N-a existat moment și răspîntie în istoria neamului, a oștirii noastre, care să nu-și fi aflat reflexe reverberante în creațiile muzicale zămislite în spațiul strămoșesc de multimilenară dăinuire. Avînd drept oglindă tradiția și realizările înaintașilor, compozitorii contemporani își fac o adevărată profesiune de credință din a servi, prin creațiile lor, înnobilarea sufletului și cugetului celor ce înalță, înfloresc și apără edificiul scump al patriei. Se cuvine să evidențiem aici

Dr. Vasile Donose

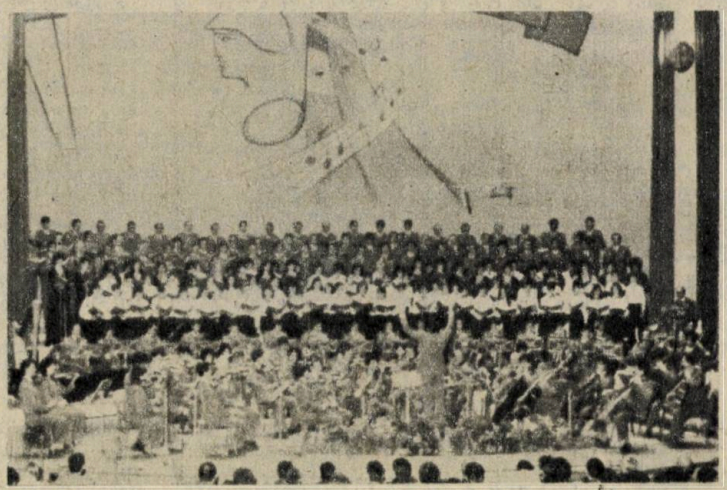

Corurile bărbătesc al Ansamblului artistic „Doina" al armatei, de copii „Voces Primavera" și feminin al Filarmonicii „George Enescu" și Ansamblului „Rapsodia română"

rolul determinant pe care îl au, în contextul stimulării și diversificării eforturilor creatoare, inițierea și desfășurarea, sub semnul emblematic al Festivalului Național „Cîntarea României", a unor prestigioase concursuri de creație, între care un loc distinct îl ocupă **Festivalul cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt, patria mea!"**. Privind retrospectiv edițiile de pînă acum ale acestui festival-concurs, organizat de conducerea armatei, în colaborare cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor și Radioteleviziunea Română, avem revelația multor reușite incontestabile, de natură să influențeze benefic întregul peisaj componistic național, primenirea și revigorarea patrimoniului cîntecului patriotic, revoluționar, de inspirație ostășească, prin

lucrări de ridicată valoare artistică, muzicală, dar și cu sporite disponibilități formative.

Doru Popovici: Festivalul cîntecului ostășesc ne-a oferit nouă, creatorilor, un cadru optim înfrățirii răspunderii înalte civice și artis-

Doru Popovici

tice cu talentul autentic și solida pregătire profesională, totul sub semnul noii estetici muzicale cristalizate în minunata Epocă pe care o trăim din plin. Atît în calitate de participant, cît și în aceea de cronicar al acestei prestigioase manifestări artistice, m-am convins că ea deschide noi orizonturi consacrării acelor creații militante puternic înrădăcinate în adevărurile vieții, muncii și luptei neamului nostru românesc, **cel fără vîrstă, ca apele, ca munții, ca soarele** — cum înțelept și tulburător îl caracterizează Avram Iancu. Pe acest sol fertil, tradiția și prezentul sublimate în actul artistic se îmbină trainic și frumos.

Corul Școlii Militare de Muzică

George Grigoriu

Cu sentimentul împlinirii unei datorii de onoare

George Grigoriu: Cu excepția a două-trei dintre ele, cînd am fost membru în juriu, am participat, în postură de concurent, la mai toate edițiile de pînă acum ale Festivalului cîntecului ostășesc. Am făcut-o, de fiecare dată, cu sentimentul împlinirii unei datorii de onoare față de tinerii care, prin abnegația și vrednicia faptelor lor, constituie un exemplu de devotament și demnitate. Reliefarea acestor trăsături și virtuți, ce înnobilează profilul oștirii române, a fost și rămîne un prilej minunat, profund emulativ, de a ne afirma ca artiști-cetățeni, ca părtași egali la formarea omului nou al evului socialist pe care-l trăim și-l făurim cu toții. Festivalul, atît de inspirat intitulat **„Te apăr și te cînt, patria mea!"**, mi-a oferit posibilitatea — șansa, pot spune fără a exagera! — de a-mi descoperi disponibilitățile creatoare pentru abordarea genului coral, poematic. Participării la festival îi datorez consecvența cu care m-am dedicat, în anii din urmă, cîntecului patriotic, acestui gen muzical complex și de amplă respirație... Și cîntecele, și marșurile, și piesele de muzică ușoară, atunci cînd le ascult cîntate de ostași, îmi dau satisfacția supremă, întregind bucuria trăită în clipele cînd ele îmi aduceau laurii premiilor.

Radu Paladi: În 1952, după terminarea Conservatorului, pe timpul cît făceam armata, am compus un

Sextetul „Doina"

Marina Florea

cîntec — la care ţin foarte mult! Creat în spiritul cîntecului nostru popular, el cuprindea ca elemente ce-i contrapunctau refrenul... notele semnalului „Deşteptarea!", su-

Radu Paladi

netul de goarnă care ne dădea, zi de zi, întîia bineţe. De atunci au trecut mai bine de 35 de ani, dar am rămas credincios cîntului scris pentru ostaşii ţării, căutînd mereu lînd eforturile compozitorilor şi poeţilor spre conceperea unor creaţii cu adevărat ostăşeşti. Şi prin text, şi prin muzică, şi prin ritm şi melodie. Aşa am reuşit — mă mîndresc s-o spun aici! — să compun **„Cîntă patria-n lumină"** (care mi-a adus **Premiul I** la ediţia 1974 a

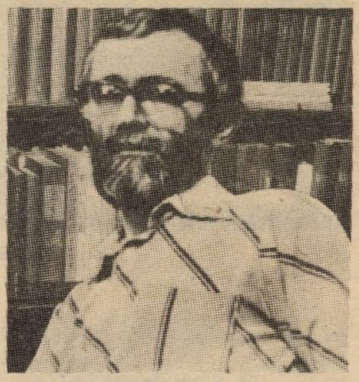

Ion Horea

George Enache

cării convingătoare a unor idei şi teme majore, penetrante. Rutina, schematismul melodic, uneori asociate unor texte facile, rudimentare, duc, indiscutabil, la nereuşite.

Dr. Vasile Donose: Poezia şi muzica de calitate, accesibile,

(continuare în pag. 108)

Corul de ofiţeri-femei al C.C.A. şi corul „Armonia"

Cvintetul „Luchian"

ca lucrările dedicate oamenilor oştirii să îmbine, în „aliajul" lor, motive proprii cîntecului popular românesc şi intonaţia de marş mult îndrăgită de orice militar. Dar eu unul cred că nu doar în sonorităţile şi acordurile marşurilor, ci şi-n compoziţiile cu suflu mai larg, asemenea cîntecelor patriotice, şi, mai ales, în piesele de muzică uşoară de inspiraţie ostăşească se cuvine să se regăsească această îmbinare. E ceea ce a adus şi, mă bucur, menţine în atenţia tuturor creatorilor **Festivalul cîntecului ostăşesc „Te apăr şi te cînt, patria mea!"**. Cum? Oferind posibilitatea mai bunei cunoaşteri şi înţelegeri a vieţii ostaşilor, în rosturile ei esenţiale, stimu-festivalului) şi, în 1984, **„Armata, comandantul ei suprem"**, un cîntec ce s-a bucurat de mult succes, interpretat de atunci în numeroase manifestări cultural-educative.

Îmbinînd accesibilitatea cu măiestria artistică

Doru Popovici: Fără accesibilitate nu se poate concepe cîntecul patriotic. Întregită de simplitate, ea trebuie să ne ducă, normal, la expresia directă şi măiestria comuni-

Gina Pătraşcu

CONFESIUNI SENINE

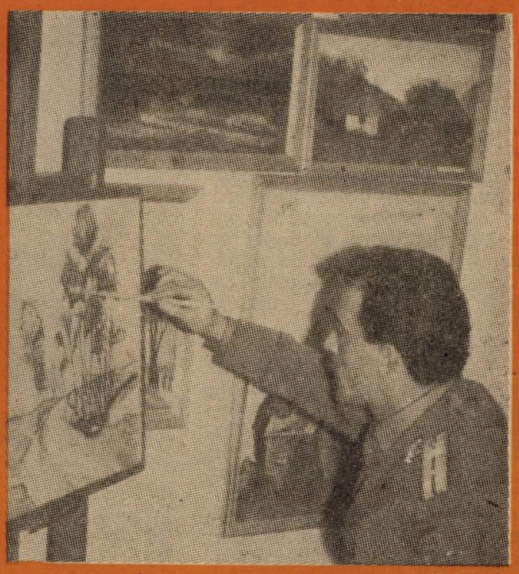

Cînd sosește cu subunitatea din poligon sau din aplicație, povestește cu sufletul la gură: „A fost ca la carte: vînt, teren greu, adversarul își organizase pungi de foc. Într-o noapte, ploaia ne-a umplut amplasamentele cu apă. Dimineața am luat munca de la capăt...“ În opt cicluri de instrucție, compania comandată de locotenentul-major Viorel Coman a primit opt diplome de subunitate de frunte. Îl ascult, îi simt bucuria și avîntul generate de mobilizatoarele îndemnuri și sarcini cuprinse în magistrala **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești.**

Locotenentul-major Viorel Coman a reușit în toate pînă acum pentru că nu s-a mulțumit niciodată cu puțin, pentru că își trăiește intens anii tineri, pentru că are două mari pasiuni — instrucția și pictura, și două mari ambiții — să-și ridice subunitatea tot mai sus pe treptele calității și să izbutească să surprindă, cît mai emoționant, pe pînză sau pe carton, în graiul liniei și culorii, trăirile, sentimentele și peisajele cele mai apropiate ființei sale.

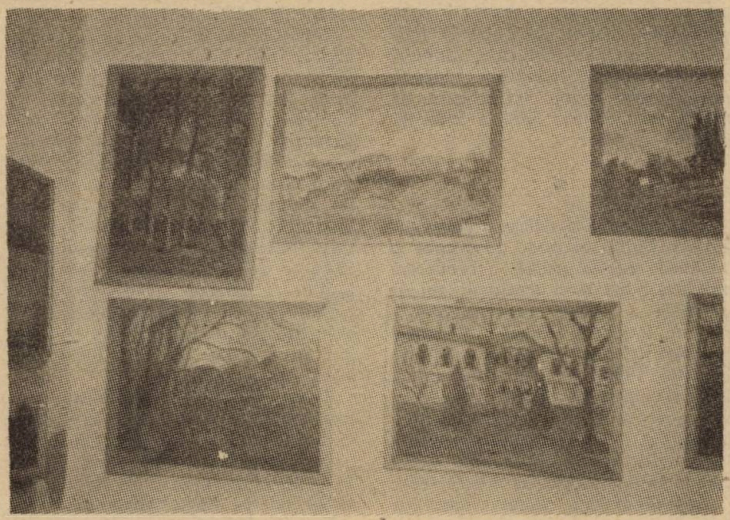

De pictură, Viorel Coman s-a apucat tîrziu. A tot amînat, cu bună știință (și cu temeinică chibzuință) clipa decisivă, deși clocotea ca un cazan sub presiune. „Pe dealuri, în munți, peste tot unde mă deplasam cu subunitatea, aveam prilejul să cunosc și neasemuitele frumuseți ale plaiurilor românești. Dar voiam să-mi explic bine și acel imbold lăuntric ce mă împingea către șevalet...“ Cu cinci ani în urmă, într-o noapte, n-a mai rezistat. A schițat repede trei tablouri. La sfîrșitul lunii avea în atelier 50 de pînze, iar după un an cele 260 de tablouri nu mai încăpeau în casă! A fost explozia ce urmează unor îndelungi și migăloase acumulări, torentul iscat pe neașteptate din zeci și zeci de firave izvoare.

În aceeași perioadă, ofițerul a candidat la Școala populară de artă din Timișoara, a intrat al doilea, în ordinea mediilor, iar la absolvire s-a situat pe primul loc! Cu timpul și-a diversificat și mijloacele de exprimare. De la ulei pe pînză a trecut la peniță, acuarelă, cretă colorată, pastelcolor. Și-a îmbogățit experiența în ta-

berele de creație de la Biled și Poienile de sub Munte, a participat cu succes la șase expoziții colective și cinci personale. La ultimele ediții ale Festivalului Național „Cîntarea României" a obținut premiile II și I, împreună cu titlul de laureat.

Ce-mi spune mai departe locotenentul-major Viorel Coman? Între două tablouri a simțit nevoia să-și aștearnă gîndurile pe hîrtie. Așa s-au născut un volum de poezii și unul de povestiri, pe care le ține în sertar. Îi trebuie puțin curaj să le scoată la lumină. Dar, mă gîndesc, nu se repetă și în acest caz povestea cu pictura? Viața l-a învățat să fie răbdător, generos, să asculte cu atenție, să nu cedeze la o ciocnire mai violentă. În toți acești ani, Viorel a fost cel mai stăruitor și mai tenace sprijin al soției, care a trecut printr-o grea suferință. Această dragoste tandră, această duioasă omenie s-a revărsat în tablourile și în poeziile sale ca blînda căldură a primăverii.

Universul pînzelor și cartoanelor sale este construit pe două mari coordonate: natura și omul. Receptînd sensibil realitatea, locotenentul-major Viorel Coman realizează o suită de confesiuni într-o viziune tonică, senină. **„Platanus — 1819", „Colonade", „Poartă maramureșeană", „Peisaj", „Casă pe deal"** dezvăluie nu numai atașamentul autorului față de natură, ci și concepția sa optimistă despre viață. În acest cadru poetizat, el situează și figura umană. Portretele surprind chipuri de adolescenți sau de bătrîni și au o funcție simbolică, asociindu-se, firesc, vitalității naturii. Lumea ne este, totodată, dezvăluită și din perspectiva timpului istoric. **„Decebal", „Moisei", „Păuliș"** argumentează convingător despre eroismul poporului nostru, despre noblețea și adîncimea sufletului românesc.

Ceea ce-l definește cel mai bine pe locotenentul-major Viorel Coman, ca tînăr al zilelor noastre, este aspirația lui nestăvilită spre un ideal pe care trebuie să-l păstrăm cu toții: frumosul, binele și adevărul. O aspirație susținută de voință, talent și încredere în oameni.

■ CONSTANTIN STRUNĂ

CÎNTECUL

(urmare din pag. 106)

măiestrit gîndite și puse în pagina cîntecului, marșului ori piesei de estradă, sînt în măsură să înscrie creațiile de inspirație ostășească într-un univers încărcat de durabile valori etice, estetice, civice.

Ion Horea: Aceasta așteptăm în continuare de la confrații noștri compozitori și poeți care își vor pune semnătura pe lucrările ce vor bate la porțile consacrării deschise de viitoarele ediții ale **Festivalului „Te apăr și te cînt, patria mea!"**. Așteptăm cîntece, evitînd șabloanele și soluțiile lejere, care să fie ușor de cîntat; așteptăm texte curate, idei simple, dar frumos și meșteșugit nuanțate într-o limbă literară bine mulată pe melodia versului și **viersului** nostru românesc. Compozitorii, consacrați ori în plină afirmare, să nu accepte texte mediocre, ci să apeleze statornic la poezia adevărată; împreună cu poeții-colaboratori să desăvîrșească piesele corale ori solistice, în expresia lor unitară de vers și muzică... Noi, ca poeți, avem datoria să încredințăm compozitorilor cele mai izbutite poezii despre patrie și partid, despre ostașii țării și iubitul lor comandant suprem. Numai astfel, ediție de ediție, festivalul armatei va lansa — așa cum a făcut-o și la ediția din 1988 — cîntece care vor deveni cu adevărat ale ostașilor și nu numai ale lor, cîntece care să fie cîntate asemenea înflăcăratelor creații de gen intrate în fondul de aur al muzicii noastre patriotice, revoluționare.

George Grigoriu: Parafrazînd refrenul uneia din piesele mele — intitulată **„Vom trăi cît vom iubi"** — pot să afirm cu toată certitudinea că atîta vreme cît vom vibra la tot ce este frumos și trainic în simțămintele nutrite de poporul nostru, în Epoca de minunate împliniri socialiste căreia îi sîntem contemporani, vom simți, într-adevăr, că trăim. Iar pentru noi, a trăi înseamnă a crea.

*

Cea de a IX-a ediție a Festivalului cîntecului ostășesc **„Te apăr și te cînt, patria mea!"** a reprezentat încă o aleasă și prețioasă izbîndă artistică a oștirii. Constituindu-se într-un adevărat preludiu al ediției jubiliare (a X-a), ce se va desfășura în anul 1990, actualul concurs s-a înscris în peisajul nostru cultural ca un autentic act artistic-educativ, desfășurat sub generoasa egidă a Festivalului muncii și creației întregului popor „Cîntarea României".

Dovedind încă o dată faptul că armata se bucură din plin de o statornică dragoste din partea creatorilor de frumos, de o rodnică și frumoasă conlucrare cu oamenii de cultură și artă, festivalul a fost onorat prin prezența în concurs a unui însemnat număr de personalități de seamă ale vieții noastre cultural-artistice, reprezentativi și îndrăgiți poeți și compozitori; au luat parte, totodată, cunoscute formații artistice corale și instrumentale, valoroși soliști vocali, precum și mulți tineri în plină afirmare.

Lansată încă din luna noiembrie a anului 1987, noua ediție s-a bucurat de o numeroasă și bogată participare din partea compozitorilor și poeților, pe adresa festivalului primindu-se nu mai puțin de 359 de creații: 119 cîntece patriotice, 150 de marșuri ostășești și 90 de lucrări de muzică ușoară. Dintre acestea, prestigiosul juriu, prezidat de prof. univ. Nicolae Călinoiu, președintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, a selectat pentru etapa finală un număr de 14 cîntece patriotice, 16 marșuri și 18 piese de muzică ușoară, precum și 8 lucrări în afara concursului.

Toate creațiile selectate au fost prezentate în cadrul celor trei concerte cu public, iar cele premiate în gala laureaților, desfășurată, între 15 și 19 octombrie 1988, în Sala de concerte a Radioteleviziunii române, ele bucurîndu-se de o aleasă

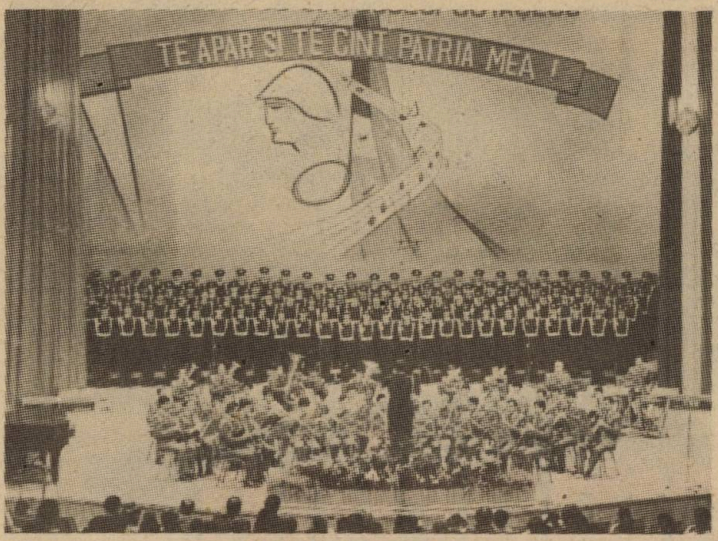

Corul Regimentului de gardă

Corul „Albatrosul"

Solistele Adriana Alexandru şi Maria Diaconescu

interpretare asigurată de formaţii artistice de înalt prestigiu din cadrul armatei şi al altor instituţii de cultură şi artă din Capitală:

— corul bărbătesc, orchestra simfonică şi soliştii Ansamblului Artistic „Doina" al Armatei, dirijate de colonel Sergiu Eremia, maior Constantin Popovici şi Gh. Popescu;

— corurile feminine ale Filarmonicii „George Enescu" şi Ansamblului artistic „Rapsodia Română", dirijate de Valentin Cornescu şi Nicolae Ghiţă;

— corul de copii „Voces primavera" dirijat de Claudiu Negulescu;

— corul Şcolii Militare de Muzică, dirijat de prof. Ion Golcea;

— corul Regimentului de Gardă, dirijat de maior Tudor Chiva;

— corul de ofiţeri-femei al Casei Centrale a Armatei şi corul „Armonia", dirijate de lector univ. Silvia Secrieriu;

— corul ostăşesc „Albatrosul", dirijat de plutonier-adjutant Marin Hudiţeanu;

— o formaţie instrumentală de acompaniament a corurilor ostăşeşti din cadrul Muzicii Reprezentative a Armatei;

— orchestra de estradă a Radioteleviziunii, dirijată de Cornel Popescu;

— solişti ai Operei Române, ai Ansamblului Artistic „Doina": Lucian Marinescu, Adriana Alexandru, Florin Diaconescu, Florin Georgescu, Maria Diaconescu, Ion Nicolau, Tiberiu Mladin;

— solişti de muzică uşoară: Gina Pătraşcu, Marina Florea, Marina Scupra, Camelia Florescu, Florina Cupşa, Angela Stoica, George Enache, Viorel Rus, Marian Spânoche, Daniel Iordăchioaie, Cătălin Crişan, Gabriel Dorobanţu, Constantin Bruj, precum şi grupurile vocale „Choralis", „Doina", „Luchian".

Au fost distinse cu premii, premii speciale şi menţiuni 27 de lucrări: 8 marşuri, 10 cîntece patriotice şi 9 melodii de muzică uşoară.

Noile creaţii, al căror gir de mîndră frumuseţe şi valoare artistică a fost dat de entuziastul public care a urmărit concertele festivalului, se vor adăuga inestimabilei zestre de cîntece şi marşuri acumulate în decursul tuturor ediţiilor, îmbogăţind substanţial repertoriul formaţiilor artistice ostăşeşti, ele fiind interpretate în marş spre cîmpurile de instrucţie ori pe scenele de concert în cadrul întrecerilor celei de-a VII-a ediţii a Festivalului Naţional „Cîntarea României", de către tinerii aflaţi la datorie sub glorioasele drapele de luptă ale armatei.

Prin puternicul şi însufleţitorul mesaj patriotic şi revoluţionar, prin conţinutul lor tematic şi muzical, realizat la un înalt nivel artistic, recentele creaţii vor contribui, în acelaşi timp, la dezvoltarea conştiinţei tinerilor militari, la formarea lor ca bravi şi neînfricaţi apărători şi constructori ai noii Românii. Ele dau glas mîndriei şi bucuriei tinereşti împlinite sub faldurile Tricolorului, exprimînd hotărîrea întregii oştiri române de a fi gata oricînd să răspundă la chemările patriei, la ordinele comandantului suprem, să apere cu eroism şi bărbăţie patria socialistă.

■ Opinii consemnate de locotenenţi-coloneii **IOAN LUCA** şi **ION PELEARCĂ**

Submarine

Hidrosfera, adică totalitatea oceanelor, mărilor, lacurilor, apelor curgătoare etc., acoperă circa 71 la sută din suprafaţa Pămîntului, numit pe drept şi „planeta albastră". Firește, un asemenea spaţiu, uriaş ca întindere şi colosal ca volum, determină multilateral viaţa omului. De-a lungul mileniilor, din antichitate în contemporaneitate, apa - calea cea mai lesnicioasă de legătură, adevărată punte între oameni şi locuri îndepărtate, dar şi sursă de hrană şi, mai recent, de energie - a fost, este şi va fi cutreierată de sumedenia ambarcaţiunilor şi navelor. Încă din vechime însă, omul, tot scotocind străfundurile cu unelte de pescuit, a vrut să vadă cu ochii lui împărăţia adîncurilor lichide. Izvoare scrise atestă că în anii 332-331 î.e.n., cînd se construise portul care va fi cunoscut în istorie sub numele Alexandria, însuşi „cuceritorul lumii", Alexandru Macedon, într-una din zile, coboară sub apă în carcasa de lemn a unui „vehicul" prin a cărui fereastră îşi vede scufundătorii cum înjgheabă partea imersă a digurilor viitorului port. Aceasta ar fi prima acţiune victorioasă de penetrare a mediului marin la bordul unui mijloc de scufundare. Dar vor mai trece aproape 1800 de ani pînă cînd unul dintre titanii Renaşterii, Leonardo da Vinci, fără să abandoneze şevaletul şi dalta de artist, abordează cu intuiţie şi inegalabilă cutezanţă problemele inginereşti prilejuite de concepeerea şi proiectarea unor vehicule terestre, nautice, aeriene şi submerse, anticipînd cu mai multe secole realizările inginerilor moderni. Iată, mai jos, după epoca ilustrului italian de la mijlocul secolului al XV-lea, cîteva momente din epopeea cuceririi adîncurilor apei, în care activitatea paşnică de cercetare a hidrosferei este adesea dublată, din păcate, de acţiuni militare.

■ 1587. Matematicianul englez B. William elaborează un studiu privind posibilităţile navigaţiei sub apă.

■ 1624. Circa 20 persoane admiră peisajul subacvatic la bordul unor chesoane de lemn acoperite etanş cu piele unsă cu grăsime şi propulsate cu 12 vîsle. Paternitatea invenţiei îi este recunoscută învăţatului olandez Cornelius van Drebbel.

■ 1654. Inginerul francez De Son construieşte un submersibil pe care îl experimentează în apa rîului Meuse.

■ 1719-1720. Petru I, acceptînd ideea submersiunii, dă dezlegare pentru construirea din lemn a unui submarin, înarmat cu un dispozitiv ce anticipează mina marină. În timpul probelor, manevrarea greşită duce la avarierea submarinului, iar reparaţiile sînt sistate o dată cu moartea ţarului.

■ 1776. În America, Buchnel inventează submarinul „Broasca ţestoasă", construit din cupru şi propulsat cu o elice acţionată manual.

■ 1797. Robert Fulton propune guvernului francez proiectul unui submarin, **Nautillus.** Peste trei ani, la Rouen şi la Le Hâvre intră în probe submersibilul genialului inventator, care - intuind avantajele construcţiei hidrodinamice pentru navigaţia sub apă - a dat navei forma unui peşte. Aşa arată **Nautillus,** avînd corp de lemn, capacitate de înmagazinare aer 7 mc, carenă de oţel pentru lest şi pentru apă, folosită ca balast, cîrmă verticală şi cîrme orizontale. Dimensiuni principale: 6,48 m lungime şi 1,94 m

diametru. **Nautillus** se poate scufunda pînă la 8 metri timp de şase ore şi foloseşte pentru propulsie la suprafaţă vele, iar în imersiune elice cu două pale acţionate printr-o manivelă de către doi oameni. El poate remorca o torpilă, menită să explodeze la impactul cu nava inamică. Napoleon creditează construirea unui al doilea submarin de acest fel, **Nautile.** Eficienţa lui nu poate fi probată, întrucît echipajele vizate – aparţinînd Marii Britanii – fuseseră prevenite de eventualitatea unui atac submarin. Nici oferta făcută de Fulton... inamicului nu trezeşte interes. Ideea însă este rodnică pentru alţi constructori, ca şi pentru genialul scriitor Jules Verne.

■ 1834. Inginerul rus A.A. Schilder experimentează pe Neva creaţia sa tehnică: un submarin din oţel, lung de 6 m şi lat de 1,5 m, avînd 18 tone deplasament şi 12 oameni în echipaj.

■ 1850. W. Bauer experimentează în rada portului Kiel un submarin, care este strivit de presiunea apei. Peste şase ani, constructorul realizează cu un alt submarin peste 100 de scufundări!

■ 1863–1865. Submarinul **Plongeur** sfidează adîncurile! Are compartimente etanşe, dublu fund cu tancuri de apă pentru imersiune, 42,5 m lungime, 6 m lăţime, 3 m înălţime, 300 t deplasament în imersiune, o maşină cu aer comprimat (60 CP) pentru propulsie.

■ 1875. Inginerul I. Hobland construieşte pentru S.U.A. mai multe submarine în serie. Au propulsie mixtă: la suprafaţă, maşină cu aburi, la imersiune, motoare electrice.

■ 1886. Inginerul francez Goubet experimentează un submarin ale cărui principale caracteristici sînt: 6 m lungime, 1 m lăţime, 1,8 tone deplasament, 15 Nd viteză (motor electric pentru propulsie), un periscop (tub optic din prisme şi oglinzi destinat observaţiilor cînd submarinul se află la semiimersiune).

■ 1889. În Franţa este construit submarinul „Gustav Zèdé". Are un singur corp, care înglobează şi tancurile de balast, folosite pentru intrarea (ieşirea) în (din) imersiune.

■ 1899. Inginerul francez Laubeuf realizează un submarin constituit din două corpuri, între care sînt amplasate tancurile de balast. Propulsia: mecanică la suprafaţă (o maşină cu aburi antrenează elicea) şi electrică în imersiune.

■ 1914–1918. În primul război mondial se folosesc submarine militare construite din metal, care pot naviga la maximum 50–70 metri adîncime, cu 10–16 Nd, avînd raza de acţiune 3 000 mile marine, iar durata maximă de navigaţie – două luni. Armament: torpile, mine, artilerie. Destinaţie: distrugerea navelor de suprafaţă ale inamicului.

■ 1921–1924. Marea Britanie realizează submarinul **X-1** care surclasează mijloacele de luptă similare şi devine o construcţie de excepţie. Deşi de mari dimensiuni – 100 m lungime, 9 m lăţime, 2 500/3 600 tone deplasament –, **X-1,** comparativ cu submarine anterioare, dezvoltă o viteză de 19,5 Nd la suprafaţă (motor 7 000 CP), iar în imersiune poate acţiona peste 60 de ore. Pentru lovire, dispune de şase tuburi lanstorpile.

■ În perioada interbelică, flota României este înzestrată cu submarinele **Delfinul** (68,52 m lungime, 6 m lăţime, 800 t deplasament), **Marsuinul** şi **Rechinul,** precum şi nava-bază **Constanţa,** pentru logistica acestora.

Alexandru cel Mare, la imersiune (Gravură medievală)

Submarin conceput de inginerul francez Maxime Lanbeuf

■ 1939–1945. Puterile maritime folosesc în luptă submarine militare cu caracteristici tehnico-tactice mult perfecţionate: corp dublu din oţel (corpul interior, de rezistenţă, şi, suprapus acestuia, corpul exterior asigurînd întregii structuri forma hidrodinamică adecvată); interiorul cuprinde postul central (periscoape, turelă, aparatură, antene etc.), tancuri de balast, compartimente pentru aparatul propulsor, tuburi lanstor-

pile, mine, torpile de rezervă, baterii de acumulatoare, combustibil, apă potabilă etc.; imersiune maximă 200 m; viteza 18-20 Nd; rază de acțiune 10 000-20 000 mile marine. Armament: torpile și mine perfecționate, artilerie pentru acțiuni de luptă la suprafață; aparatură de transmisiuni, de radiolocație și hidrolocație; propulsie mixtă - motoare diesel la suprafață și semiimersiune, motoare electrice la imersiune.

■ 1948. Auguste Piccard, la bordul unui batiscaf - submarin civil de cercetări la mari adîncimi, capabil să manevreze pe verticală -, coboară pînă la imersiunea de 1980 m.

■ 1960, 23 ianuarie. Auguste Piccard stabilește **o uluitoare performanță cu batiscaful Trieste,** scufundîndu-se pînă la 11 521 m în fosa Marianne din Oceanul Pacific.

■ 1964. Mezoscaful - submersibil civil de mici dimensiuni, avînd circa 130 tone, construit pentru imersiuni medii (100-700 m) - intră în epopeea cuceririi adîncurilor: „Pik-8 Auguste Piccard" îndeplinește cu succes o misiune de scufundare submarină.

În zilele de azi, submarinele, devenite în unele flote principala forță de lovire, acționează pe apă și sub apă, lîngă litoral și în largul mărilor și oceanelor, îndeplinind misiuni diverse: recunoaștere, observare și supraveghere, transport (combustibil, scafandri de luptă etc.), executarea de lovituri (folosind torpile, mine, artilerie, rachete sau încărcături nucleare) asupra obiectivelor dispuse pe ocean, pe mare, în mediul submarin, pe litoral sau mult în adîncimea uscatului. Ele au devenit o armă universală, complexă și de temut, fiind greu de descoperit și contracarat.

*

Da, o „armă de temut"! Așa o aprecia chiar la apariția ei unul dintre gînditorii noștri militari, locotenent-comandorul C. Buchholtzer. Cînd prima conflagrație mondială tulbura pacea planetei și zdruncina temeliile lumii, se afla în construcție pentru România primul submarin, la șantierele navale italiene din Spezia. Contractul însă a fost abandonat după intrarea Italiei în război. Un deznodămînt asemănător îl are și următorul, de astă dată comandat în Franța (1916) și reactivat în 1920, apoi „uitat" în șantier atît datorită greutăților financiare românești de după război, cît și presiunilor anglo-americane care la Conferința de la Washington (1921-1922) preconizau, inițial, interzicerea submarinelor. În 1926, șantierul naval italian Quarnaro din Fiume (azi Rijeka, Iugoslavia) a primit comanda de a construi pentru România un submarin torpilor mijlociu, numit mai tîrziu **Delfinul.** Acesta a fost lansat la apă în ziua de 6 iunie 1930 și - după mai multe neînțelegeri cu constructorul - a primit la 9 mai 1936 pavilionul românesc, apoi, la 27 iunie, a acostat la Constanța, iar de Ziua Marinei, la 15 august, a intrat în compunerea Diviziei de Mare. În timpul războiului a executat opt misiuni, după care, în noiembrie 1942, a fost trimis la șantierele navale din Galați, pentru reparații capitale.

În 1937, Subsecretariatul de Stat al Marinei, analizînd posibilitățile diferitelor șantiere navale naționale și străine, a decis ca, pentru a construi la Galați, începînd cu 1938, două submarine mijlocii, să accepte oferta Uzinelor Reșița (U.D.R.). Submarinul torpilor **S2** urma să fie

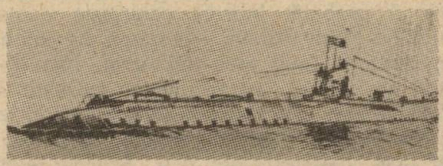

Submarin german de la sfîrșitul primei conflagrații mondiale

realizat după proiect german, iar submarinul puitor de mine **S1,** după proiect suedez. Lansarea la apă - la 4 mai 1941, submarinul **S1 Marsuinul,** și la 25 mai 1941) submarinul **S2 Rechinul** - a marcat intrarea României în rîndul țărilor constructoare de submarine, demonstrînd capacitatea economiei naționale de a produce mijloace de luptă care constituie tehnică de vîrf. În 1942, **Marsuinul** a fost transformat în submarin torpilor și, după probele din august 1943-aprilie 1944, s-a aflat în serviciul Marinei militare. La 24 mai 1943 **Rechinul** a început probele de mare (imersiune 100 metri!), încheiate în februarie 1944; apoi execută misiuni de observare, supraveghere și cercetare timp de 25 și, respectiv, 47 de zile, dincolo de orizont, pentru informarea oportună a forțelor proprii asupra navelor care s-ar fi îndreptat spre litoralul românesc. **Marsuinul** s-a aflat în misiune 20 de zile.

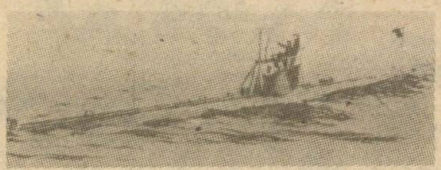

Submarinul francez „Gustav Zédé"

La 23 august 1944, **Rechinul** și **Marsuinul** erau în revizie tehnică în portul Constanța, de unde au fost rechiziționate la 5 septembrie - ca și **Delfinul** și nava-bază pentru submarine - de către U.R.S.S. După război, țării noastre îi vor fi restituite submarinele **Delfinul** (octombrie 1945) și **Rechinul** (august 1951).

■ Căpitan de rangul III ILIE MANOLE

Vara anului 1944. Războiul antihitlerist lua o turnură hotărîtoare, de însemnătate crucială, atît ca pondere, cît şi ca impact ulterior. Blitzkrieg-ul armatelor naziste, victorioase în campaniile din Polonia şi Franţa, era de domeniul trecutului, a unui trecut întunecat pentru toate popoarele Europei. Mitul invincibilităţii armatelor lui Hitler, clătinat serios în bătălia Angliei (1940), fusese spulberat de trupele sovietice lîngă Moscova (1941). Gigantica operaţie ofensivă lansată de Armata Roşie în noiembrie 1942 la Stalingrad avea să constituie o cotitură în cursul războiului. La Kursk, în iulie 1943, a avut loc cea mai mare confruntare de forţe blindate cunoscută de istorie, consfinţind trecerea definitivă a iniţiativei de partea ostaşilor sovietici. În noiembrie 1942, operaţia de debarcare a forţelor aliate occidentale în Maroc şi Algeria (Torţa) a fost încununată de succes. În 1943 au avut loc debarcările în Sicilia (iulie) şi în Calabria (septembrie) ale forţelor aliate occidentale, urmate, în aceeaşi lună, septembrie, de prăbuşirea regimului lui Mussolini şi de ieşirea Italiei din Axă. Iar anul 1944, al cincilea an de război, avea să aducă succese decisive coaliţiei Naţiunilor Unite: ofensivele sovietice victorioase pe Nipru şi Bug, în Bielorusia şi ţările baltice, în Polonia (iulie); eliberarea Romei (4 iunie); debarcarea în Normandia (6 iunie) a forţelor aliate aflate sub comanda generalului D. Eisenhower (operaţia Overlord) — constituind subiectul rîndurilor de mai jos —, care va avea ca urmare imediată înfrîngerea forţelor Wehrmacht-ului din nordul Franţei şi eliberarea Parisului; debarcarea aliată în Provenţa (15 august) şi joncţiunea forţelor Naţiunilor Unite făcînd parte din cele două corpuri expediţionare debarcate în Franţa. În România, revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August, punct culminant al mişcării de rezistenţă antifascistă a naţiunii române, a reprezentat un eveniment major în desfăşurarea războiului; declanşată „în clipa cînd încă nu se precizase înfrîngerea Germaniei", după cum se arată în documentele epocii, revoluţia română a grăbit prăbuşirea Reich-ului nazist cu cel puţin 200 de zile, prin lupta curajoasă a poporului român.

6 IUNIE 1944

ZIUA „Z"

Însemnările lui Pierre Doublet, ziarist, care, la vremea respectivă, era interpret la o mare unitate militară aliată.

Marea, de culoare cenuşiu deschis, este liniştită. Doar suluri şubţiri de spumă se preling pe nisipul plajei Coleville, numită atunci **Omaha**. În depărtare, la Saint Laurent, o rafală de ploaie înceţoşează cimitirul american, cu vreo 10 000 de cruci albe. Pe faleză, dominînd extremitatea de est a plajei, o tranşee sinuoasă invadată de bălării duce la două cazemate, fiecare cu soclul său pentru mitralieră, mîncat de rugină.

Undeva, la capătul falezei, trebuie să fie observatorul de artilerie, de unde, la ridicarea ceţii, în dimineaţa zilei de 6 iunie 1944, maiorul Werner Pluskat, devenit celebru prin „Ziua cea mai lungă", a observat stupefiat debarcarea unei imense flote de invazie. Acum punctul de observare este invizibil, inaccesibil, mărăcinii, urzicile şi bălăriile acoperind totul. Se povesteşte prin partea locului că însuşi Pluskat, revenit în 1967, nu l-a mai putut găsi. Nu-i exclus să fie adevărat, cine ştie?

Ca şi forturile ce se pierd sub mărăciniş, istoria estompează şi mai mult amintirile nesigure. Se poate merge înapoi pe firul lor, dar mulţi nu-şi dau seama, în amonte, copleşiţi de aparenta fatalitate, că un accident, o întîmplare ar fi putut devia multe lucruri, făcînd ca ele să nu fie ceea ce sînt.

În acest furnicar de nave, ivite în faţa plajei, Pluskat întrezărise inevitabila înfrîngere a Germaniei. Şi avea dreptate.

Supremaţia aliată în Atlantic se conturase în urmă cu 18 luni, victorie liniştită şi răbdătoare a ştiinţei, cînd progresele realizate în domeniul radarelor şi sonarelor reduseseră la neputinţă submarinele **U-Boot**. În 1942, acestea reuşiseră să scufunde mai multe vase decît puteau construi şantierele navale ale ţărilor aliate. Din ianuarie 1943, balanţa se inversa, astfel că, la sfîrşitul anului, nemţii pierdeau cîte un **U-Boot** pentru fiecare vas scufundat. Aceasta a permis regruparea unui mare număr de oameni şi imense cantităţi de materiale de război în Anglia, în vreme ce două sute de divizii nemţeşti erau uzate pe frontul sovietic.

Distrugerea oraşelor de către aviaţia aliată nu dădea rezultatele scontate, în plus, în 1944, industria germană producea cu 50 la sută mai multe tunuri şi avioane decît în 1943 şi cu 1/3 mai multe tancuri. Dar bombardarea cu exactitate a rafinăriilor, decisă ceva cam tîrziu, îi va paraliza: penuria de carburanţi pentru avioane — 156 000 tone în mai 1944, 52 000 tone în iunie, 10 000 tone în septembrie — va ţintui adeseori la sol piesele **Luftwaffei**, precum şi avioanele de vînătoare cu reacţie, pe care Hitler conta mult, ele lipsind din dotarea aliaţilor.

În vest rămîneau 60 de divizii germane pe care comandantul lor şef, mareşalul Gerd von Rundstedt — 68 de ani, bătrîn profesionist al războiului — nu le vedea tocmai bine. „În afara blindatelor şi paraşutiştilor, spunea el, nu cred că sînt aici 15 divizii apte de luptă." Celelalte? Unităţi subechipate, îmbătrînite, sortite nemişcării din lipsa mijloacelor de transport (90 la sută din transporturi se asigurau aici cu... cai). Cît despre zidul Atlanticului, aristocratul prusac îi spusese în octombrie 1943 celui pe care îl numea „caporalul din Boemia", Hitler, exact ce gîndea: „Puţină suprafaţă, nici o profunzime. Bluff. Nu va rezista mai mult de 24 de ore." Führerul îl primise cu răceală...

Numit în 1943 şef al grupului de armate B, din Olanda pînă la Loara, mareşalul Erwin Rommel ţusese, încă de la primele

nspecţii, şi mai îngrozit: „Zidul? O fantasmă a lui «Wolkenkuckucksheim»!" Expresia, însemnînd „cuibul cucului în nori", era curentă în rîndul membrilor Marelui Stat Major şi circula sotto voce, făcînd aluzie la mitomania lui Hitler. Breşe considerabile în apărare, unghiuri de tragere insuficiente din lipsă de turele turnante; înzestrarea liniilor **Siegfried** şi **Maginot** nu era suficientă; tunuri de cele mai multe ori învechite, de origine germană, franceză, cehă sau poloneză, de calibre atît de diferite încît întreţinerea devenea imposibilă.

Rommel, convins că victoria trebuia obţinută chiar acolo, pe plajele Normandiei, multiplică măsurile improvizate, ajungînd la inundarea regiunilor de coastă ale provinciei. Obstacole submarine minate, peste tot, mine. „Singurul meu duşman este timpul", spunea el. Şi, adaugă istoria, nu ştia că nu mai avea decît şapte luni în faţă...

În tot acest timp, serviciile speciale germane continuă acţiunea de dezinformare, începută cu ani în urmă: elaborarea de planuri şi hărţi false destinate aliaţilor, cu prezentarea de cazemate, baterii, cîmpuri de mine, acolo unde nu erau. Se procedează de aşa manieră încît sosirea fiecărei noi unităţi în vest să fie cît mai puţin discretă, multiplicîndu-i-se prin marşuri şi contramarşuri de două sau trei ori efectivele. Totul devine atît de complicat încît, pentru a se putea descurca, statul maior al lui von Rundstedt de la Saint Germain-en-Laye trebuia să urmărească un dublu joc de cărţi, iar în detaliu, două seturi de hărţi. Mareşalul era sceptic: „Noi îi intoxicăm tot pe nemţi. Aliaţii ştiu mai multe decît noi despre «Fortăreaţa Europei»."

Într-adevăr, aliaţii ştiau multe, din informaţiile şi hărţile transmise de Rezistenţă, din recunoaşterile aeriene, precum şi în decriptarea codurilor germane. Se poate, însă, să fii sigur că ştii totul? Invazia nu trebuie să fie un joc de cărţi. Concepută în linii mari cînd Germania părea la apogeul puterii, nimic n-a fost lăsat la voia întîmplării.

Încă din primăvara anului 1942, generalul Dwight Eisenhower propunea să fie aruncate, pe la 1 aprilie 1943, 48 de divizii între Le Havre şi Boulogne. Britanicii, însă, precizează, în mai 1942, că vasele speciale de care dispun nu permit decît debarcarea a 4 000 oameni o dată, deci cam o treime dintr-divizie. O flotă prodigioasă este pusă în construcţie. Tristul raid de la Dieppe din 19 august 1942 demonstrînd imposibilitatea luării cu asalt a unui port — nemţii le fortificaseră puternic —, aliaţii hotărăsc, în ianuarie 1943, că debarcarea va avea loc între Orne şi Cotentin. La vest de Sena nu mai era alt port pînă la Cherbourg, iar nemţii, se spera, nu s-ar fi aşteptat la o invazie pe acolo. Odată stabilite primele capete de pod, vor fi create două porturi artificiale, cu diguri şi cheiuri remorcate element cu element pe Marea Mînecii, cu vreo 7 km pe oră. Sînt proiectate chiar conducte submarine pentru benzină.

„N-am văzut nimic. Nimic..."

Odată fixat locul, mai rămînea data. Stabilită la început pentru 1 mai 1944, ea este amînată cu o lună întrucît britanicii doreau să întărească primul şoc. Se va debarca pe flux, în zori, permiţîndu-se astfel geniştilor să croiască şenale mai vizibile printre obstacolele submarine. Dar trebuia şi lună plină pentru avangarda aeroportată. La început de iunie, trei date erau posibile: 5, 6 şi 7. Altfel, trebuia aşteptat pînă către 19. Cît despre loc şi dată, nemţii trebuiau înşelaţi, convingîndu-i că vizat este Pas de Calais. Astfel că se aruncă aici de două ori mai multe bombe decît asupra Normandiei. În sud-estul Angliei se regizează concentrări false de trupe şi nave. Sînt folosite mesaje trucate de către agenţi dubli, un trafic radio fictiv, blindate din pînză, iar la Dover, un port petrolifer artificial. Nu sînt permise decît zborurile de recunoaştere germane. Se merge chiar mai departe. La sfîrşitul lui mai, la Dover, vase îmbarcate cu trupe părăsesc coasta, testîndu-se astfel reacţiile duşmanului. Dar nemţii nu mişcă un deget, ceea ce seamănă nelinişte în rîndul aliaţilor: să ştie ei atît de multe încît să fi ghicit înşelătoria? Mai tîrziu, generalul Günther Blumentritt, şeful statului major al lui von Rundstedt, va mărturisi, ruşinat, unui anchetator canadian: „Am fi reacţionat, evident, dacă am fi ştiut. Dar n-am văzut nimic. Nimic..."

Data? Alt truc. Britanicii au plimbat la sfîrşitul lui mai la Gibraltar şi Alger, îmbrăcat în uniformă de general, pe un lo-

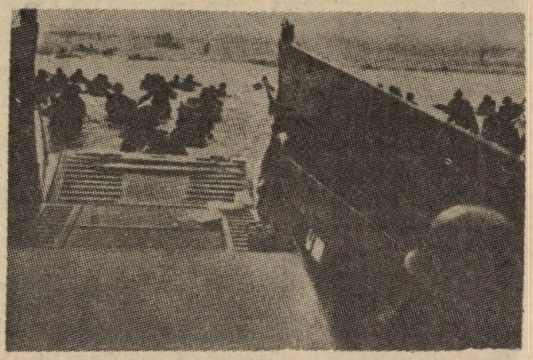

Debarcarea aliată pe coastele nordice ale Franţei (iunie, 1944). Se deschide cel de-al doilea front în Europa

Militari americani înaintînd în Normandia

cotenent de intendenţă, actor în viaţa civilă, dar care semăna mult cu sir Bernard Law Montgomery. Dacă şeful numit al trupelor de invazie este în Mediterana, înseamnă că nu se va trece Canalul Mînecii în acele zile. Dar, pe cînd Montgomery detesta tutunul şi alcoolul, tizul său fuma şi bea fără a fi stînjenit de nimeni. Nici o urmă a sesizării acestei imposturi nu se va găsi în arhivele germane.

Rămîne, totuşi, un factor ce scapă atît nemţilor, cît şi aliaţilor: vremea. În ziua de 4 iunie, în zori, previziunile sînt atît de proaste încît Eisenhower anulează debarcarea de pe 5. Ordinele se transmit uneori lent, astfel că, în fruntea unui prim convoi, cîteva dragoare de mine ajung la... numai 60 km de coasta normandă, trebuind să facă cale întoarsă. Miracol, din nou nemţii nu văd nimic. Pe 4 iunie, seara, se prezice o scurtă înseninare pentru data de 6. Eisenhower, „Ike", nu are decît o jumătate de oră spre a se hotărî. Să fie 7? Ar fi greu de consolidat capul de pod. Să aştepte pînă pe 19? S-ar pierde efectul de surpriză. Deci, ordonă: „GO!" O clipă, o singură clipă pentru ca generalul să-şi asume o răspundere copleşitoare. Se pare că insuccesul i-a fost de bun augur. Însă nimic nu e încă jucat. Marea era destul de agitată, iar **Wehrmachtul** dădea multă bătaie de cap. Sir Alan Brooke, şeful statului major imperial britanic, nota în seara zilei de 5 iunie: „I am very uneasy"! — Sînt foarte neliniştit! Ar fi fost şi mai neliniştit dacă ar fi ştiut că BBC tocmai revelase nemţilor unul din cele două secrete ale zilei „Z": data invaziei.

„Suspinele prelungi ale viorilor toamnei..."

Nu a făcut-o dinadins. Mesajul, în limba franceză, format din două versuri ale unui poem al lui Paul Verlaine, era destinat unei rețele din Rezistență, care executa acțiuni de sabotaj în departamentul Loir-et-Cher. Primul vers, difuzat la 1 iunie, semnifica: „Fiți gata în următoarele 15 zile". Cel de-al doilea, din seara zilei de 5 iunie, însemna: „Intrați în acțiune la miezul nopții". Aceasta, însă, nu însemna deloc invazie. Numai că nemții credeau cu toată convingerea că era vorba de invazie, mai ales după ce destrămaseră în 1943 niște rețele conduse de SOE — Special Operations Executive —, serviciul german descoperind semnificația a numeroase mesaje secrete. Din noiembrie 1943, SOE a schimbat toate textele. Printr-o ciudată aberație, versurile lui Verlaine au reapărut, dar cu alți destinatari. O falsă extrapolare, cîteva informații eronate i-au pus din întîmplare pe nemți în fața adevărului. Dacă ei ar fi alarmat întreaga coastă franceză, ar fi fost catastrofal. Dar ceva se întîmplă. Ce se întîmplă? Nimic... „Suspinele prelungi ale viorilor toamnei..." Încă de la recepția, la 1 iunie, a acestui mesaj de către stațiile goniometrice nemțești, armata a 15-a, una din cele două componente ale grupului B, ce ocupa coastele de la Escaut la Cabourg, a intrat în stare de alarmă, a prevenit cartierul general al lui Hitler și pe cel al lui von Rundstedt, care, însă, rămîneau pasivi. N-au fost atîtea alarme false de trei luni încoace?... În dimineața zilei de 5 iunie, von Rundstedt, pe care vremea urîtă îl făcuse mai optimist, semnala: „Nimic nu indică iminența unei invazii." Același scenariu în seara zilei respective: „Îmi rănesc inima cu o încercează monotonă..." nu trezește nici un ecou în rîndul armatei a 7-a, aflată pe poziții de la Orne la Loara. Pînă la cartierul general al lui Rommel de la La Roche-Guyon, mesajele s-au pierdut. Șeful biroului 2 al lui von Rundstedt era în permisie, Rommel însuși lipsea.

Dînd crezare previziunilor meteorologice, certitudinii că o invazie va aștepta ofensiva sovietică în Polonia, prevăzută pentru sfîrșitul lui iunie, Rommel pleacă în seara zilei de 4 iunie acasă, lîngă Ulm, pentru a sărbători ziua de naștere a soției sale — 6 iunie — și, totodată, pentru a-i cere lui Hitler totala putere de decizie asupra a două divizii blindate pe care führerul le ținea în rezervă, mult depărtate de coastă. În noaptea de 5 spre 6 iunie, mai mulți șefi ai armatei a 7-a plecaseră la Rennes la o... ședință. În nord, majoritatea avioanelor de vînătoare germane se aflau în plină mutare de la o bază la alta. Sosirea, noaptea, a primilor parașutiști aliați seamănă în rîndul nemților o confuzie totală, mai ales că aliații împrăștie peste tot parașutiști falși, manechine burdușite cu petarde. La toate acestea se adaugă bruierea radarelor, manevre de tipul celei trucate dintre Le Hâvre și Pas de Calais. La început, nemții cred că în Normandia era vorba de un simplu raid, apoi de acte de diversiune, pentru ca mult mai tîrziu să înțeleagă care era realitatea, cu atît mai greu cu cît se aflau mai departe de front. Mai puțin Rommel, care, prevenit pe 6 iunie, ora 9, de către șeful său de stat major, se reîntoarce la cartierul general fără să fi stat de vorbă cu Hitler. Von Rundstedt nu va evalua amploarea invaziei decît tîrziu după-amiază. Iar cînd Hitler, pe care nimeni n-a îndrăznit să-l trezească înainte de ora 9, consimte să deblocheze cele două divizii blindate, va fi prea tîrziu pentru ca ele să mai poată atinge coasta în noaptea de 6—7 iunie. Ciudat, Hitler avusese pe la începutul lunii mai intuiția pe care se pare că a uitat-o: „Ar putea fi vizată Normandia!" Generalii se gîndeau mai degrabă la Pas de Calais. Și totuși, pentru führer atacul din Normandia nu constituia decît o aparență, așa încît armata a 15-a va rămîne pe poziții între Sena și Escaut pînă în jur de 20 iulie, cu consemnul de a nu se mișca.

Pentru nemți, înțelegerea situației avea să vină prea tîrziu. Cum ar putea aliații să debarce simultan în altă parte cîtă vreme lansează asupra Normandiei principalele mijloace de atac? Trei divizii aeropurtate lansate noaptea la cele două flancuri, Orne și baza de la sud-est de Cotentin, pentru a împiedica înaintarea nemților pe plaje; 9 000 bombardiere și avioane de vînătoare, 700 nave de război pentru a străpunge sistemele de apărare și a deschide calea spre plaje; alte șase divizii, din care trei americane, debarcate în zori.

Pentru a evita puternicele baterii de artilerie grea nemțească, ale căror amenajări fortificate rezistau la orice, s-a prevăzut totul, uneori chiar prea mult. La Merville, pe rîul Orne, parașutiștii britanici luptă o noapte întreagă pentru ca, dimineața, în cazemate să găsească, în loc de tunurile de 150 mm semnalate, doar patru piese de 75 mm, care, e drept, ar fi putut produce multe pagube materiale și umane. La Longues sur Mer, în apropiere de Arromanches, marina reduce la tăcere fără prea mare greutate patru piese de 152 mm deosebit de puternic fortificate. Explicația: o moviliță de pe faleză „orbea" punctul de observare îngropat în stîncă. La Hoc, **rangers**-i americani iau eroic cu asalt o baterie cu 5 tunuri de fabricație franceză de 155 mm, cu obuzele lîngă ele, dar... fără servanți. Rămîn însă la nord-vest de **Utah** — plaja cea mai de apus — la Saint Marcouf, patru cazemate formidabile pentru tunuri de 210 mm aproape intacte după bombardare. O șansă nemaipomenită pentru americani. Fără ca marinarii să-și dea seama, vîntul și curenții au împins debarcarea la 2 km mai la sud de locul prevăzut, în afara fișiei de tragere a unităților din Saint Marcouf. Constatînd că ziua era relativ liniștită, un general decide, fără să respecte planurile, ca operațiunea de debarcare să continue acolo. Seara se aflau pe plaja **Utah** 22 000 de oameni. Pierderi, 200...

Dar nu peste tot era așa de ușor. Cealaltă plajă americană, **Omaha**, devine locul unui masacru. Debarcați prea departe de coastă — de teama tunurilor de la Hoc —, lipsiți de tancuri-le-amfibie, scufundate, americanii se înghesuie, paralizați, pe nisipul bătut de focul a două divizii germane, din care una fortificată (nu fusese semnalată decît o singură divizie), încît, dimineața, comandamentul se gîndea chiar la o repliere. Dar, conduși de cîțiva eroi, încep să atingă înălțimile coastei.

Trei zile fără aprovizionare

De pe plajele anglo-canadiene veștile sînt mai bune. La ora 9,30, Eisenhower aruncă textul pregătit pentru situația de nereușită și citește la radio pe cel anunțînd asigurarea capului de pod. Chiar dacă zidul Atlanticului nu era ce dorise Rommel, chiar dacă n-a rezistat decît cîteva ore, cum prezicea von Rundstedt, au fost pierderi aliate: parașutiști înecați în mlaștini, infanterie decimată de minele de pe plaje sau măturată cu luntrele de valurile înalte de 1—2 m. Pînă în seara zilei de 6 iunie, circa 12 000 de morți, răniți și dispăruți. De 6 ori mai puțin decît se credea, grație efectului de surprindere realizat. Au fost debarcați 155 000 de oameni și 20 000 de vehicule. La 15 iunie aveau să fie 500 000 de oameni, iar la 30 iunie, un milion.

De la 18 la 21 iunie, o furtună de vară dintre cele mai înspăimîntătoare cunoscute pe Marea Mînecii de la începutul secolului distruge portul artificial **Omaha**, îl dislocă pe Arromanches și întrerupe aprovizionarea capului de pod timp de 3 zile. Dacă pe 6 iunie Eisenhower n-ar fi spus acel „GO"...

Debarcarea a constituit un succes, cu toate că la răsărit anglo-canadienii, întîrziați de aglomerarea de pe plaje, au pierdut un obiectiv, orașul Caen. Acesta va rămîne pînă la 9 iulie la cîțiva km de avangărzile lor, bombardat intens, distrus pe trei sferturi, cu populația îngrămădită în pivnițe sau sub bolțile catedralei „St. Etienne", în fața mormîntului lui Wilhelm Cuceritorul, implorînd terminarea războiului ca amenințînd să zdrobească și ultimul sat normand. Eliberarea Normandiei nu va veni decît după două luni și jumătate.

Dar de Gaulle? În această zi de 6 iunie este furios, emoționat... „Bătălia supremă este angajată! Bătălia pentru Franța!"

Participarea franceză la debarcare a rămas simbolică: două crucișătoare, cîteva nave ușoare, vreo sută de avioane, un comando de pușcași marini ce vor lua Quistreham-ul, parașutiști lansați în Bretagne pentru a face legătura cu **maquis**-urile. Și, bineînțeles, Rezistența. Dar așa s-a prevăzut: divizia Leclerc nu va debarca la „Utah" decît după echiparea corespunzătoare, deci după 1 august, iar forța principală a armatei franceze se

afla în Italia, unde tocmai participase la eliberarea Romei, la 4 iunie, şi în Africa de Nord, unde făcea pregătiri pentru debarcarea în Provenţa, la 15 august. Pe Charles de Gaulle îl irita cel mai mult refuzul aliaţilor, chiar în momentul intrării în Franţa, de a-l recunoaşte ca şef al guvernului francez, fie el şi provizoriu.

De Gaulle vorbeşte la radio

Sir Winston Churchill, primul ministru britanic, îl cheamă pe de Gaulle la 4 iunie, de la Alger la Londra, spre a-l avertiza de iminenţa debarcării. Generalul îi mulţumeşte înainte de a aborda problema recunoaşterii sale ca şef al guvernului. Cînd Churchill îi face cunoscut că nu se disociază de părerea americanilor, de Gaulle, furios, pleacă la Eisenhower. Acesta îi arată textul ce urma să-l citească la radio pe data de 6 iunie. Nicăieri nu se vorbea de autoritatea gaullistă. O nouă izbucnire de furie sancţionată de general cu retragerea ofiţerilor francezi de legătură puşi la dispoziţia aliaţilor pentru probleme civile, aceştia urmînd a i se subordona în exclusivitate. În seara zilei de 6 iunie va vorbi la BBC singur, fără să facă vreo referire la comandamentul aliat.

De Gaulle îşi cunoştea duşmanul: Franklin Delano Roosevelt, preşedintele S.U.A., care vedea în el un megaloman dornic să instaureze dictatura personală în Franţa. Roosevelt a păstrat mult timp un reprezentant la Vichy, şi-a îndemnat generalii să colaboreze cu reprezentanţii de la Alger ai guvernului de la Vichy, a împiedicat avertizarea lui de Gaulle despre debarcarea din nordul Africii şi a acceptat cu greu să fie prevenit despre cea din Normandia. În mai 1943 îi scria lui Churchill că „Franţa ar trebui guvernată de generalii noştri", sugerînd ironic să i se lase lui de Gaulle guvernarea Madagascarului. Plictisit, de Gaulle îi spunea unui membru al Rezistenţei franceze, în aceeaşi lună mai 1943: „Nu mai am încredere în anglo-saxoni. Pe viitor politica mea se va bizui pe ruşi şi, poate, pe... nemţi..."

În iunie 1944 se impunea a se acţiona repede. La 14 iunie, de Gaulle este aclamat la Bayeux de o populaţie, la început, surprinsă, apoi entuziasmată. Generalul numeşte pe furiş un comisar regional ce urma să instaleze propriile sale autorităţi. Trecerea de la prefecturile reprezentînd guvernul de la Vichy la cele ale guvernului gaullist nu a produs ciocniri grave. Eisenhower, care voia să aibă spatele liniştit, nu s-a amestecat. El va lăsa chiar, după eliberarea Normandiei, ca divizia Leclerc să „măture" Parisul, în baza unui acord încheiat între de Gaulle şi aliaţi încă în septembrie 1943, pe care, însă, subalternii americani nu-l cunoşteau. La Paris, unde de Gaulle se temea de o insurecţie sau de strivirea oraşului de către nemţi, este înălţată Crucea de Lorena. La 26 august i se face generalului o intrare triumfală în Capitală, ce spunea mai mult decît un plebiscit. Roosevelt cedează; la 26 octombrie, Washingtonul, Londra şi Moscova vor recunoaşte guvernul generalului Charles de Gaulle.

Poate pentru a-şi întări prestigiul, generalul îi cere lui Eisenhower ca două divizii americane să defileze la Paris. De Gaulle, în ţinută, salută alături de generalul Omar Bradley. Văzînd tehnica de război şi pe acei G.I. (soldaţi americani) surîzători şi relaxaţi, mestecînd gumă, de la un capăt la celălalt al bulevardului Champs Elysées, defilînd pe o cadenţă prea puţin militară, mulţimea, aproape în delir, părea că a înţeles ce înseamnă o armată de eliberare. Franţa avea să-şi potrivească ceasurile după ora americană: „Stars and stripes forever", „Tabac blond", Glenn Miller, „Don't fence me in". Iar în această euforie, releva un sondaj al vremii, patru francezi din cinci sînt convinşi că războiul se va termina înaintea sărbătorilor de iarnă. Totuşi, va mai dura încă opt luni. În iulie, o dublă întîmplare a dejucat unica şansă a unei lovituri de teatru în vest.

Prima: în împrejurimile unui cătun numit Sainte Foy de Montgommery, lîngă Livarot, un avion de vînătoare aliat mitraliază o maşină a statului major, în care se afla mareşalul Erwin Rommel, ce va fi scos din luptă pentru totdeauna. Or, se pare că Rommel, văzînd războiul pierdut, se hotărîse, în urmă cu cîteva săptămîni, să „cureţe" Germania de Hitler. Ofensiva zdrobitoare din 20 iunie adusese Armata Roşie în Prusia orientală, iar la începutul lui iulie Rommel constată că frontul normand nu avea să reziste mai mult de trei săptămîni. La 17 iunie, la Margival, lîngă Soissons, împreună cu Rundstedt se izbiră de refuzul lui Hitler în legătură cu orice repliere strategică. La 30 iunie, von Rundstedt îi spusese telefonic unuia din adjuncţii lui Hitler: „Faceţi pace, imbecililor!" Drept urmare, la 2 iulie a fost înlocuit din comandamentul suprem din vest cu mareşalul Günther von Kluge, un nehotărît şi tergiversant. Rommel era în stare de orice: să înceteze focul pe întregul front al grupului de armate B, să se replieze în Germania şi, la nevoie, să capituleze în Franţa. Dar, mai întîi, să favorizeze uciderea lui Hitler, pe care, mai înainte, voia doar să-l aresteze şi să-l judece. În seara de 15 iulie, spunea unui aghiotant: „Trebuie nus capăt acestui război."

Înainte de a adera la complot, Rommel avea cunoştinţă despre el de la şeful său de stat major, Hans Speidel, unul din complotiştii activi. În rîndul acestora se aflau conservatori, funcţionari, diplomaţi, ofiţeri îngroziţi de atrocităţile naziste în Est, precum şi generali care au aderat mai tîrziu, după ce şi-au dat seama de dezastrul spre care se îndrepta Germania. Diversele atentate împotriva lui Hitler eşuaseră. Ludwig Beck, ex-şef al statului major general, foarte respectat de armată, transmite în mai 1944 lui Allen Dulles, principalul agent aliat în Elveţia, un plan ce prevedea eliminarea führerului, armistiţiu, retragerea germană din Vest şi menţinerea în Est doar a unui front redus, defensiv. Pentru garantarea succesului, paraşutarea la Berlin a trei divizii aliate aeroportate şi debarcări pe coastele Mării Minecii şi ale Germaniei de Nord. Răspunsul lui Dulles a constat în repetarea cerinţelor formulate încă în ianuarie 1943 la Casablanca de Roosevelt şi Churchill: „Capitulare necondiţionată"; „Trebuie ca Germania să îndure o înfrîngere totală".

Refuzaţi, complotiştii se hotărăsc totuşi să acţioneze. „Pentru onoarea Germaniei!" spunea sufletul complotului, colonelul Klaus Schenk von Stauffenberg, aristocrat catolic, curajos, cu vederi socialiste, mutilat — braţul drept îi era artificial, trei degete de la mîna stîngă îi lipseau — încît nici nu putea ţine bine un pistol.

În vederea asasinatului se prevăzuseră bombe. Ele explodează la 20 iulie la cartierul general de la Rastenburg.

A doua întîmplare: Hitler scapă viu. Complotul ar fi putut reuşi totuşi dacă nu s-ar fi acţionat cu atîta încetineală şi confuzie de către aderenţii din Berlin. Urmarea a fost cea cunoscută: reluarea puterii de către Hitler şi Goebbels, executarea în aceeaşi seară a lui Stauffenberg şi a altor ofiţeri, sinucideri, procese şi moarte crudă pentru alţii, atîrnaţi de cîrligele din măcelării.

În dimineaţa zilei de 21 iulie s-a dat ordin serviciilor germane de la BBC din Londra: „Nici un cuvînt care i-ar putea încuraja pe rebeli. Însăşi armata germană este vinovată. Capitulare necondiţionată:..."

La Paris, guvernatorul militar al Franţei, generalul Karl von Stülpnagel, a dezarmat şi arestat la 20 iulie întregul SS şi Gestapo, dar seara îi eliberează, von Kluge revenind în extremis. Chemat în Germania, pe drum, Stülpnagel îşi va trage un glonte în cap.

Rommel se afla în lunga sa convalescenţă la Herlingen. În acest timp, **Gestapoul** află de aderarea lui la complot. Dar cum se putea atinge de un erou naţional? La 14 octombrie, doi emisari ai lui Hitler îi aduc otrava pe care o va înghiţi în drum spre Ulm, sub privirile acestora, cu promisiunea că familia nu va avea de suferit. Apoi, culmea ipocriziei, din ordinul lui Hitler, la 18 octombrie i se fac funeralii naţionale. Pe ritmul marşului funebru din „Eroica" lui Beethoven, cizmele gărzii de onoare pe caldarîmul din Ulm au rezonanţa bătăilor de clopot. Ale unui clopot ce anunţa apropierea sfîrşitului... O simplă inscripţie pe piatră, inscripţie ce se poate citi în toate cimitirele militare germane: „Gott hat das letzte Wort" (Domnul are ultimul cuvînt).

Germania intra în ceaţa şi noaptea războiului, în ororile lagărelor de concentrare, ruinelor, curţilor marţiale, disperării. Nu vor mai avea loc revolte ale militarilor. Ce-a mai rămas din statul major general este întrutotul aservit führerului. Noul

său şef, generalul Heinz Guderian, proclama la 29 iulie 1944 că nu voia să mai vadă decît „nazis de coeur". Ce se va întîmpla cu Germania? Conducătorii săi, şefii militari ştiu, încă din ianuarie 1945, că va fi ocupată în totalitate.

Eisenhower plănuise, ca din întîmplare, o paraşutare asupra Berlinului a trei divizii aeropurtate, exact cele pe care le reclamase în urmă cu 10 luni Ludwig Beck. Dar ele nu vor face o mişcare, răpindu-i astfel lui Montgomery, care se silea să forţeze asupra Berlinului, o armată americană plasată sub ordinele sale. Eisenhower se lăsase orbit de o teamă, .o fantasmă. Era **Alpenfestung**, „reduta alpină", invenţie a propagandei lui Goebbels, unde fanaticii ar pregăti o luptă pe viaţă şi pe moarte printre cazemate, uzine subterane pentru noi arme, aerodromuri secrete. Replierea SS-iştilor din Austria, care nu aveau altă scăpare, întăreşte convingerile statului major american şi Casei Albe, astfel că Eisenhower îşi îndreaptă eforturile spre sud. Trupa, însă, nu ştia toate acestea, astfel că Armata a 9-a americană, retrasă lui Montgomery, trece Elba lîngă Magdeburg, la 12 aprilie. La catafalcul lui Roosevelt, mort de apoplexie, acasă, în aceeaşi zi, un ziar anunţa: „Armata a 9-a este la 90 km de Berlin". Practic, între ea şi Berlin nu mai era nimic.

La 15 aprilie, Eisenhower îi ordonă să rămînă pe loc, cum, de altfel, va ordona înaintarea asupra oraşului Praga. La 16 aprilie, Armata Roşie începe un atac puternic, iar la 30 aprilie, steagul roşu flutura pe Reichstag.

„Der Krieg ist aus!" — Războiul s-a sfîrşit!

■ **Traducere şi adaptare de PETRU NEGHIU**

Corsarii războaielor mondiale

Războaiele pe mare din veacurile trecute au zămislit şi dezvoltat instituţia **cursei** care reglementa activitatea corsarilor. Aceştia erau luptători legali, împuterniciţi de o autoritate statală recunoscută, aflată în război, să captureze navele şi mărfurile sub pavilion duşman, predînd apoi statului o cotă parte prestabilită din valoarea prăzilor. Cu alte cuvinte, corsarii purtau un război paralel faţă de marina statală, cu care colaborau mai rar, dar ale cărei escadre, ocupînd escadrele adverse, le uşurau simţitor operaţiunile împotriva traficului. Corsarii nu puteau fi confundaţi cu piraţii — „hoţi de mare, fără lege, fără stăpîn" —, deşi foloseau uneori aceleaşi procedee de înşelare a adversarului şi de luptă la abordaj. Acţionau numai pe timpul ostilităţilor, iar atunci cînd erau prinşi erau trataţi ca prizonieri de război, spre deosebire de piraţi, care erau spînzuraţi, de obicei fără judecată.

La mijlocul veacului al XIX-lea, **cursa** devenise anacronică. În 1856, o convenţie semnată la Paris stipula: „Cursa este şi rămâne abolită".

Inviolabilitatea proprietăţii private pe mare nu a fost însă stabilită, ceea ce îngăduia, legal, în război, oricărui beligerant distrugerea sau capturarea navelor comerciale ale statului advers, cu atît mai mult cu cît transporturile maritime erau tot mai intens puse în slujba întreţinerii potenţialului de război.

La începutul primei conflagraţii mondiale — august 1914 —, statul cel mai interesat să poarte un război împotriva traficului maritim era Germania. Poziţia sa geografică permitea blocarea de către Anglia a acceselor sale spre ocean şi deci interzicerea comerţului german pe mare. Pe de altă parte, potenţialul de război al Angliei — putere insulară — depindea aproape în întregime de asigurarea comunicaţiilor pe mare şi a legăturilor neîntrerupte cu vastul său imperiu colonial. Într-o epocă a navelor cu maşini, condiţiile purtării războiului pe mare apăreau însă simţitor schimbate faţă de cele din epoca velelor. O fregată sau corvetă din veacul al XVII-lea putea sta luni de zile în mare fără să se reaprovizioneze; un crucişător sau vas comercial armat din veacul al XX-lea trebuia să-şi refacă plinul de cărbuni sau păcură după cîteva săptămîni de activitate în larg. Reparaţii majore nu se puteau face cu mijloacele bordului; erau deci necesare: fie baze în zonele stabilite pentru operaţiunile de interceptare a traficului, fie nave speciale de sprijin. Crucişătoarele uşoare folosite de marina germană — între care vestitul „Emden" în Oceanul Indian, sau „Karlsruhe" în Oceanul Atlantic — au fost toate anihilate în primele 9 luni de război, ca şi alte cîteva nave comerciale pregătite să devină cru-

Crucişătorul auxiliar (navă corsar) „Wolf" (1917)

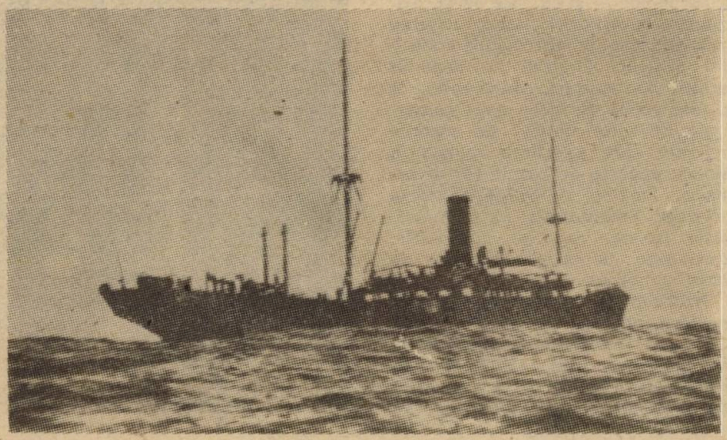

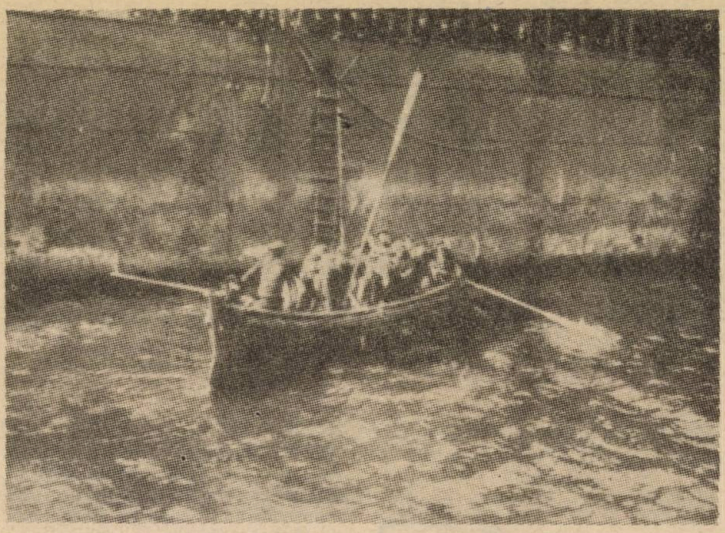

1—2. Echipajele unor nave scufundate de corsari

1

cișătoare auxiliare o dată cu începerea ostilităților.

În anii primului război mondial, amiralitatea britanică a avut de făcut față și „spărgătoarelor de blocadă", nave comerciale germane transformate în crucișătoare auxiliare, care au căutat să răzbească în ocean prin linia de blocus din Marea Nordului. Unele, ca „Meteor", au fost identificate din timp și distruse, dar trei dintre ele — „Möwe", „Wolf" și „Seeadler" (ultimul fiind un velier cu motor) — au izbutit să iasă în ocean, întreprinzînd lungi cruciere în care au capturat și scufundat un anumit număr de vase și corăbii comerciale aliate. „Möwe" a făcut chiar două cruciere în perioada 1916—1917.

În anii celui de-al doilea război mondial, marina hitleristă a pregătit nave destinate să opereze în Atlantic, în Oceanul Indian și în Pacific. Cu o tehnică studiată a camuflajului, cu armament puternic la bord — tunuri de calibre între 120 și 280 mm, instalații de lansare a torpilelor — și cu vase de aprovizionare la dispoziție, aceste nave au pricinuit pagube apreciabile traficului britanic. Englezii au denumit aceste vase **raideri,** ținînd seama că a fost vorba de foste nave comerciale devenite unități ale marinei militare care executau raiduri în ocean, departe de bazele lor de armare. Bineînțeles, **raiderii** atacau aproape întotdeauna vase comerciale izolate, mai rar convoaiele, care erau de obicei escortate de nave militare.

Istoriografia navală consemnează performanța lui „Atlantis" („Schiff 16"), care în 613 zile de mare a scufundat sau capturat 145 000 tone de nave aliate, înainte de a fi surprins de crucișătorul greu englez „Devonshire", la nord de insula Ascension (Atlantic), și silit să se saborderze la 22 noiembrie 1941.

Alt **raider,** „Thor" („Schiff 10"), a executat din iunie 1940 pînă în martie 1942 două cruciere, fiind în cele din urmă distrus în portul japonez Yokohama de o explozie produsă pe vasul său de aprovizionare. Tot astfel „Schiff 33" — „Pinguin", care, acționînd numai în sudul Oceanului Indian, a scufundat, pînă la 8 mai 1941, 32 de vase, totalizînd 154 618 tone. Surprins de crucișătorul greu englez „Cornwall" (8 tunuri de 203 mm) lîngă insulele Seychelles, a fost scufundat după o luptă în care au pierit peste 500 de oameni.

Uneori un **raider** coopera în acțiuni cu un alt **raider** sau chiar cu nave mari de luptă ieșite în Atlantic pentru a surprinde convoaiele engleze. „Schiff 36" — „Orion" și „Schiff 45" — „Komet" au operat în Pacific în apele insulei Nauru, unde intenționau să debarce un detașament de distrugere a instalațiilor de exploatare a fosfaților. „Orion" s-a întors în estuarul Girondei (Bordeaux — Franța ocupată) după 510 zile de mare, iar „Komet" după 516 zile. La a doua încercare de a ieși în larg, „Komet" a fost însă torpilat și scufundat în Marea Mînecii de o vedetă torpiloare britanică.

În sfîrșit, „Schiff 41" — „Kormoran", întîlnit de crucișătorul „Sidney" la 19 noiembrie 1941, la 170 de mile marine de coasta vestică a Australiei, a putut deschide focul și lansa torpile înaintea crucișătorului, care, grav avariat, a dispărut în flăcări. „Kormoran", cu incendiu la bord, a fost evacuat de echipaj, acesta fiind transferat ca prizonier în Australia.

Generalizarea sistemului convoaielor, intrarea în război a S.U.A., au redus, începînd din 1942, posibilitățile de acțiune ale **raiderilor.** Ultimul, „Schiff 19" — „Michiel", care operase tot în Pacific, a fost scufundat în octombrie 1943 de un submarin american, la 90 de mile de portul Yokohama.

■ NICULAE KOSLINSKI

2

Admiral „GRAF SPEE" un corsar de scurtă carieră

Nori de ploaie acopereau, în plin noiembrie al anului 1939, coasta est-africană, dar marea era încă liniştită cînd petrolierul britanic „Africa Sheel" — de 706 tone şi nou-nouţ — naviga în largul ţărmului mozambican în direcţia portului său de bază, Mombasa, venind descărcat de la Quelimane.

Aflat la comanda vasului, căpitanul Patrick Gordon Gerald Dove, observă, către ora douăsprezece, o pată cenuşie desprinsă din orizontul întunecat de la pupa-tribord şi, ducînd binoclul la ochi, primi — după cum avea să o spună în scris mai tîrziu — lovitura vieţii lui. În cadrul lentilelor apăruse conturul unui vas de război, care tăia, cu prova înspumată, valurile înspre „Africa Sheel".

Dove aflase despre apariţia în Oceanul Indian a unui corsar german bănuit a fi „Admiral Scheer" sau „Deutschland" — a cărui poză o expusese în careu —, iar speranţa ca urmăritorul să fie un vas englez sau francez era infirmată de culoarea sa cenuşiu-închisă. Precaut, comandă schimbarea direcţiei, la viteza maximă de zece noduri a petrolierului, către limita apelor teritoriale mozambicane aflate la trei mile marine. Dar vasul de război avea o viteză de aproape trei ori mai mare şi curînd se arătă ochiului tot mai distinct. Prin binoclu se vedeau clar cele trei tunuri mari ale unicei turele de prova, sub impunătorul turn de control cu postul de observare ca o cască de robot războinic în viziunea unui sculptor modernist. Jerbele lungi de spumă, săltînd pe etravă, îi vădeau viteza maximă şi, desigur, intenţia de abordare a lui „Africa Sheel", care mai avea o milă pînă la limita apelor neutre, cînd primi prin fanioane semnalizarea: *„Stopaţi! Ne pregătim să vă abordăm!"* Căpitanul Dove ştia însă multe şi îi ceru semnalizatorului să încurce, ca „din greşeală", de cîteva ori, fanioanele unui răspuns afirmativ. Însă după cîteva asemenea „manevre", dintr-un tun al vasului de război se văzu o flacără şi cam la 400 de metri în urma petrolierului erupse din apă explozia unui proiectil de 280 mm.

„Africa Sheel" intra chiar atunci în apele neutre — la relevmentul reperelor coastei — şi mai înaintă, inerţial, după oprirea motoarelor, cînd răspunse: *„Încetaţi, am stopat!"* Urmăritorul stopă şi el, arătîndu-şi profilul impunător si steagul cu zvastică. De sub bordul lui ţişni o şalupă automobil pe direcţia vasului britanic.

Ajuns în fugă la cabina sa, căpitanul Dove alătură un pistol Colt documentelor vasului, aflate într-o pungă cu lest, pe care o aruncă în mare. Ceru apoi ofiţerului navigator o notă cu poziţia lui „Africa Sheel" şi o primi cînd lîngă acesta se oprea şalupa cu paisprezece oameni îmbrăcaţi sumar şi diferit. Doisprezece din ei săriră pe punte cu pistolul în mînă, unii avînd şi pungi mari pregătite pentru „diverse amintiri." Mai toţi purtau pantaloni scurţi cu insigna nazistă la buzunar. Vorbeau bine engleza şi cei cu pungile dispărură în interiorul vasului.

I se prezentă şi ofiţerul cu abordajul, locotenentul Hertzberg, spunîndu-i consolator; *„Aşa e războiul... Aţi avut ghinion. Trebuie să vă scufundăm vasul!"*

Abătut, englezul coborî în barca automobil şi ajunse repede la scara corsarului. Din sutele de marinari care-l priveau cînd urca pe punte, nici unul nu l-a bănuit, desigur, ca viitor cronicar al ultimei luni de existenţă a vasului lor. Cartea lui Patrick Dove: **I was Graf Spee's prisoner** (Am fost prizonier al lui Graf Spee), avea să fie un adevărat „best seller".

Căpitanul Langsdorf discutînd cu membri ai ambasadei germane din Montevideo despre perspectiva sumbră a cuirasatului „Graf Spee" (1939)

Comandantul lui „Graf Spee", căpitanul comandor Hans Langsdorf, dominat — asemenea echipajului său — de încredere excesivă în cuirasatul de buzunar, îi afirmă căpitanului Dove, de cum îl cunoaşte: *„vasele de război britanice capabile să mă scufunde nu au viteza vasului meu, iar cele ce o depăşesc nu au tunuri care să-l distrugă"*. Englezul avea să fie surprins şi de alte afirmaţii ale lui Langsdorf, îndeosebi acelea privind declanşarea războiului şi desfăşurarea sa viitoare, dar, cu tot dezacordul său, comandantul i-a oferit o bună găzduire şi posibilitatea de a-l vedea oricînd.

O dată cu începerea prizonieratului, căpitanul Dove fu condus la primul ofiţer — căpitanul Key. Pe un culoar văzu imaginea navei şcoală „Jeanne d' Arc", sub care citi: *Dedicat lui „Graf Spee"* şi află astfel numele vasului ce-l capturase. Key îl servi cu ţigări luate de pe cargoul britanic „Clement", ultima victimă a corsarului, informîndu-l şi despre celelalte vase din „palmaresul" său, în ordinea scufundării lor: „Newton Beach", „Ashlea", „Huntsman" şi „Trevanion" — toate englezeşti —, echipajele lor aflîndu-se pe nava bază a lui „Graf Spee", petrolierul „Altmark", în Atlanticul de sud.

Germanul coborî apoi spre sud, ocoli pe furtună Capul Bunei Speranţe şi se grăbi să suie în Atlantic spre rutele vaselor comerciale. Exceptînd alarmele, căpitanului Dove — însoţit de o santinelă — îi era permisă oricînd ieşirea pe punte, unde marinari şi ofiţeri care nu erau de cart stăteau de vorbă sau fumau.

La 22 noiembrie, „Graf Spee" îl întîlni pe „Altmark", după un cod cifrat al poziţiei acestuia, raportată la ziua din luna respectivă. Corsarul fu alimentat cu carburant pentru motoarele sale diesel printr-o conductă cu flotoare, în timp ce primea la bord pe ofiţerii vaselor britanice, despre a căror scufundare Dove aflase recent. El urma să împartă cu ei un fost careu al elevilor marinari, al cărui spaţiu deveni neîncăpător după ce „Graf Spee" mai „vînă" trei cargouri engleze.

Din turela de control ce se rotea mereu, nimic nu scăpa observatorilor pe o rază de 35 de mile şi hidroavionul corsarului era catapultat zilnic, în zori, patrulînd apoi sute de kilometri în jurul acestuia. El găsi la 2 decembrie cargoul „Doric Star", a cărui scufundare fu grăbită de o torpilă, pilotul semnalînd şi un alt cargou — „Tairoa" — a cărui interceptie se realiză în dimineaţa zilei următoare.

În căutarea continuă a prăzii, corsarul se apropie de ţărmul sud-american şi, la 150 de mile, de Rio de Janeiro, abordă, la 7 decembrie, cargoul „Streonshalh", care părăsise de nouă zile estuarul La Plata, cu o încărcătură pentru Anglia. Din ziarele găsite pe masă, Langsdorf află că „Highland Monarch", un cargou englez, pleca de la Montevideo, pe cînd „Formose", vas comercial francez, era aşteptat. Hotărî să le întîmpine navigînd spre sud, în apropiere de coastă, dominat de ideea

care avea să-l piardă, aceea a invincibilităţii vasului său.

În dimineaţa de 13 decembrie, echipajul german, pregătit pentru serbarea crăciunului, intră în luptă cu crucişătorul britanic „Exter", ivit o dată cu lumina la orizontul tribordului.

Terminat după trei ani de construcţie — în 1936 la Wilhelmhaven —, „Admiral Graf Spee" era al patrulea vas de linie al Germaniei, aflat la limita celor 10 000 de tone, impuse ca maxim acestei ţări pentru vasele ei de război, printr-o clauză a Tratatului de la Versailles,

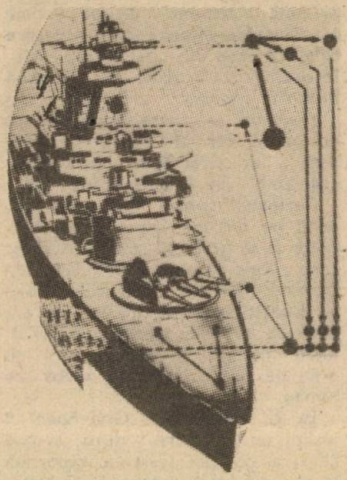

Schema centralizării tirului pe „Graf Spee". La vremea respectivă era cel mai modern procedeu de lovire cu artileria de la bord

susţinută îndeosebi de Anglia, care memorase bine „lecţia" de la Skagerak, din mai 1916. Avea însă, la deplasamentul său de crucişător greu, un armament apropiat de acela al unui cuirasat; şase tunuri de 280 mm, opt de 152 mm, o baterie antiaeriană cu şase piese de 105 mm şi zece de 37 mm, opt lanstorpile de 533 mm şi două catapulte de avion. Echipajul însuma 926 oameni, viteza maximă — 26 noduri şi raza de acţiune — 10 000 km, fără escală, datorită motoarelor diesel, performanţă neegalată de vasele cu aburi. Doar cîteva cuirasate — net superioare ca armament lui „Graf Spee" — îl depăşesc şi ca viteză: navele engleze „Hood", „Repulse" şi „Renown", alături de cele franceze „Dunkerque" şi „Strasbourg".

Crucişătorul „Exter" — dat la apă în 1931 — avea 8 300 tone, viteza maximă de 32—34 noduri şi un echipaj de 600 oameni. Ca armament principal avea opt tunuri de 203 mm, patru de 152 mm, şase lanstorpile de 533 mm şi două catapulte de avion.

Corsarul a fost observat de pe „Exter". Comandantul acestuia, căpitanul Bell, convins că-l vede pe „Admiral Scheer" — recent semnalat lîngă coasta patagoneză —, transmise prin radio vestea crucişătoarelor din formaţia sa, de care era mult distanţat — „Ajax" urmînd să-l protejeze pe „Formose", care venea din larg. Pînă la contactul de luptă al vaselor din formaţia sa cu germanul, căpitanul Bell se hotărî să-l atace după tradiţionala tactică navală engleză: apropierea continuă de inamic, chiar dacă el este superior înarmat.

Din tunurile de 280 mm de pe „Graf Spee", proiectilele de 350 kg ajungeau pînă la 32 km. Din acelea de 203 mm ale lui „Exter", proiectilele de 180 kg nu depăşeau 18 km. Vasul britanic deveni, la distanţa de 25 km, o ţintă uşoară pentru cuirasatul de buzunar şi un proiectil din a cincea salvă a acestuia îl atinse la prova. La a şaptea salvă, un alt proiectil de 280 mm îi distruse turela din faţă şi ucise şaptesprezece marinari, doi din ei căzînd lîngă căpitanul Bell. Cînd vasul englez deschise focul cu piesele de 203, împuţinate de alte salve, tirul lui „Graf Spee" deveni şi mai precis. Suprastructura lui „Exter", ai cărui tunari căzeau eroic la posturi, deveni de nerecunoscut, dar vasul avu şansa de a nu fi lovit la linia de plutire sau la maşini. Corsarul primi o lovitură în postul de comandă al tirului şi schijele rănirăfaţa şi mîna dreaptă a căpitanului Langsdorf. Turela din faţă deveni neutilizabilă, după o explozie care-i rupse un tun şi o scoase din axă. Trei explozii în apă, la tribord, îi găurirăîn cîteva locuri cala la linia de plutire şi un proiectil lăsă fără motor hidroavionul sub care era careul ofiţerilor englezi.

Pe „Exter" mai era numai un tun de 203 mm care funcţiona; comanda direcţiei se făcea manual, la bară, şi ordinele căpitanului erau transmise din om în om, cînd „Graf Spee" rupse lupta, fiind apropiat din pupa de către „Ajax" şi „Achilles", ambele avînd aceeaşi viteză maximă cu „Exter".

„Ajax" — dat la apă în 1935 —, cu 6 985 tone şi 550 oameni în echipaj, era puternic înarmat: opt tunuri de 152 mm, opt de 120 mm şi opt lanstorpile de 533 mm, cu două catapulte de avion, iar „Achilles" — mai vechi cu doi ani — îi corespundea ca număr de marinari, piese de 152 mm şi tuburi lanstorpile, avînd numai şase piese de 120 mm şi o catapultă de avion — la deplasamentul de 7 030 tone.

Cînd crucişătoarele intrară sub focul tunurilor de 280 mm ale turelei pupa a lui „Graf Spee", lăsară fum de camuflaj, reuşind — cînd se apropiară de german — să iasă consecutiv din perdea, trăgînd eficace cu piesele de 152 mm şi lansînd torpile care însă nu atinseră ţinta. „Ajax" deveni al doilea erou al zilei, apărînd brusc din camuflaj în apropierea lui „Graf Spee" şi trăgînd asupra acestuia cea mai ucigătoare dintre salve. Prin luminatorul devenit „post de observare", căpitanul Dove privea pe servanţii care încărcau un tun de 152, cînd aceştia fură pulverizaţi de o explozie.

O dată cu apusul, germanul se orientă spre vest, intrînd în estuarul fluviului La Plata şi apoi în portul Montevideo, care, aparţinînd unei ţări neutre, urma să-l găzduiască doar 48 de ore. Avea la bord 36 de morţi şi 60 de răniţi. „Exter" pierduse 50 de ofiţeri şi 56 de mateloţi, avînd răniţi 2 ofiţeri şi 21 de mateloţi. „Ajax" avea 7 morţi şi 5 răniţi, iar „Achilles" 4 morţi şi 3 răniţi.

La scurtă vreme după stoparea maşinilor germanului, Hertzberg deschise uşa careului unde se aflau ofiţerii englezi, anunţîndu-i că sînt liberi şi pot părăsi vasul a doua zi. Între timp, schimbul de mesaje cifrate între ambasada germană din Montevideo şi Berlin începuse.

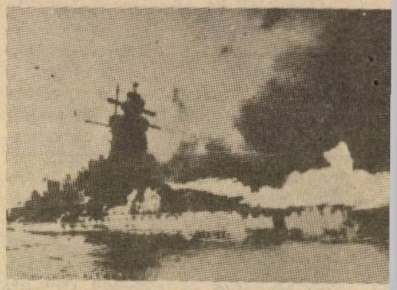

Cuirasatul de buzunar „Graf Spee" în timpul sabordării (17 decembrie 1939)

După multe insistenţe se obţinu pentru „Graf Spee" un răgaz de 72 de ore — timp prea scurt însă pentru reparaţiile necesare. Obosit, după trei luni de peregrinări pe oceane, ca şi de recenta luptă, echipajul vasului corsar refuza o altă întîlnire cu vasele de război britanice, despre care ştiri probabile le anunţau apropierea de La Plata. În această situaţie, Hitler hotărî — trecînd peste unele argumente ale amiralului Reader — sabordarea cuirasatului în largul estuarului La Plata, misiune pe care căpitanul Langsdorf o îndeplini la 17 decembrie, după care se sinucise.

Existenţa de scurtă durată şi fără glorie a cuirasatului de buzunar „Graf Spee" a constituit, acum o jumătate de secol, un avertisment timpuriu dat Reichswehr-ului, privind folosirea vaselor corsar contra traficului maritim comercial al ţărilor aliate.

■ CONSTANTIN EFRIMESCU

NELSON – TRAFALGAR – VICTORY

O vizită în orașul englez Portsmouth are neapărat printre obiectivele sale docurile bătrînului port. Fiindcă indiferent dacă ești sau nu marinar, agențiile turistice, pliantele multicolore sau simpla consultare a oricărui trecător îți vor indica invariabil să vezi celebra „Victory", simbol peste vremi a ceea ce a fost epoca de glorie a marinei britanice. Semeață, sfidînd timpul, nava-muzeu te întîmpină vibrînd sub unduirea brizei, gata parcă să-și întindă velele, să despice cu ascuțita-i etravă valurile spre și dincolo de Capul Trafalgar, care a adus-o pe ea și pe amiralul Nelson, în nemurire.

Iar la bord, deși au trecut aproape trei secole de la acea ultimă și atît de cunoscută bătălie a velierelor, totul amintește de marele Nelson, omul pe care englezii îl numesc **„cel mai cunoscut dintre toți marinarii lumii"**. Sobrietatea britanică, atît de cunoscută, dispare ca prin farmec atunci cînd ghizi de profesie sau ocazionali îți vorbesc cu însuflețire despre locul de pe punte unde a fost rănit Nelson, despre construcția specială a cușetei sale, despre încăperea de sub punte, azi dominată de o pictură înfățișînd împrejurările în care acesta și-a dat obștescul sfîrșit. Și, mai ales, despre celebra bătălie a Trafalgarului.

...Era 21 octombrie 1805. Relațiile dintre Anglia și Franța deveniseră foarte încordate. Plănuind invadarea Angliei, Napoleon Bonaparte pregătise o armată de 130 000 de oameni, 400 de piese de artilerie și aproximativ 2 000 de ambarcații destinate traversadei Canalului Mînecii. Atacul nu putea fi declanșat însă fără înfrîngerea flotei engleze, care supraveghea îndeaproape navele franceze dispersate în diferite porturi. Cele mai multe dintre ele, sub comanda amiralului Villeneuve, erau dislocate în portul mediteranean Toulon. Timp de aproape doi ani, între 1803 și 1805, aceste nave franceze au reușit, prin manevre abile, dar, mai ales, datorită norocului, să scape de puternica amenințare a bastimentelor engleze. Dintre ele cele mai renumite erau corăbiile de rangul întîi cu cîte 100 de tunuri — „Victory" și „Royal Sovereign".

Contrar previziunilor lui Nelson, care bănuia că flota franceză din Toulon are intenția de a ataca Egiptul, Sardinia sau Sicilia, după cîteva încercări eșuate de părăsire a portului, în luna ianuarie 1805, amiralul Villeneuve ordonă ridicarea ancorelor și își îndreaptă navele, favorizat de jocul întîmplării, spre Atlantic. O dată ajunsă acolo, flota franceză este blocată de amiralul Collingwood la Cadix, unde se reunește cu flota spaniolă și va rămîne pînă la mijlocul lunii octombrie. Avînd în compunerea sa 33 de nave, această flotă părăsește la 19 octombrie portul Cadix, iar la 21 octombrie întîlnește în zona Capului Trafalgar navele lui Nelson.

Conform planurilor întocmite încă de la începutul lui octombrie, tactica flotei engleze, avînd în compunerea sa vase grele, era aceea de a sparge, printr-o acțiune impetuoasă, liniile inamice și a urmări apoi și nimici, rînd pe rînd, navele risipite pe mare. Formația engleză era dispusă în două coloane, prima avînd-o pe „Victory" în frunte, cu Nelson la bord, iar cea de-a doua comandată de Blackwood, ambarcat la bordul lui „Sovereign".

Refuzînd categoric de a trece pe o altă navă amiralul englez, după ce inițial ordonă fregatei „The Temeraire" să ocupe locul din fruntea coloanei, intră cu „Victory" în luptă, străbătînd, la distanța de o milă de restul flotei sale, șirul de vase franceze, angajîndu-se în luptă cu nava „Le Redoutable".

După o bătălie înverșunată, purtată de puternicul foc al artileriei, flota aliată este practic distrusă. Reușesc să scape doar patru nave, care pînă la urmă și ele au fost capturate de o escadră britanică. Dintre navele franceze capturate, 11 au naufragiat, trei au fost recîștigate de francezi și numai patru au ajuns la Gibraltar.

În focul luptei, ieșit pe punte, în mod inexplicabil fără sabie, amiralul Nelson neglijează orice măsură de prudență, lăsînd total neacoperite cele patru decorații brodate pe piept,

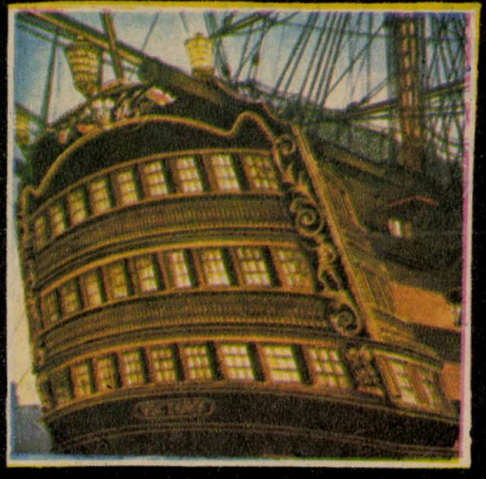

devenind astfel o țintă sigură pentru tunarii inamici. Vestea victoriei îl găsește astfel rănit de moarte de un foc de muschetă tras de pe „Le Redoutable".

Este înmormîntat, cu onoruri pe măsura marilor sale merite, în sicriul cioplit din lemnul catargului mare al vasului francez „L'Orient", inamic și victimă a amiralului englez într-o altă celebră bătălie, la Aboukir, care-i fusese făcut cadou încă din timpul vieții de căpitanul Hallowell.

Vizitînd nava „Victory" și ascultînd explicațiile detaliate ale ghidului, marinar de cariera și el, ai și azi senzația că te afli în crîncena încleștare a Trafalgarului și că, prin fum și foc, vezi proiectată peste timp figura impozantă a omului mării care a simbolizat cel mai deplin îndrăzneala și gloria. Amiralul Nelson este imortalizat și într-o statuie impozantă din Trafalgar Square din Londra, înălțată pe un soclu de granit, ornat cu patru plăci turnate din fierul unor tunuri franceze, înfățișînd scene din bătălii navale.

■ Căpitan de rangul III IOAN CIUBUCĂ

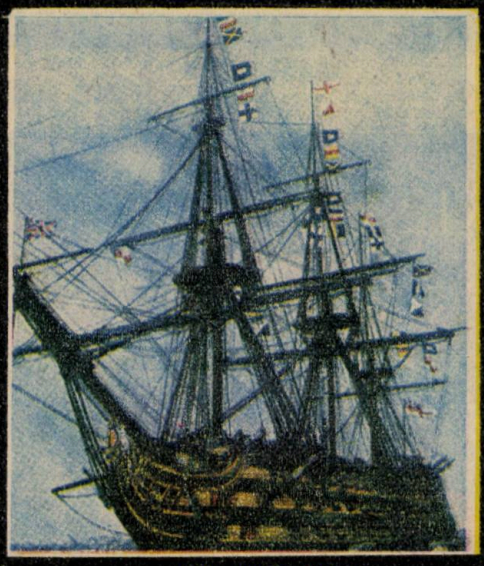

Nava amiral „Victory"

ARMATA ÎN OPERA LUI SHAKESPEARE

Cititorul care parcurge, fie și parțial, vasta operă a lui William Shakespeare (1564—1616), acest „geniu ce strălucește în toate direcțiile", cum l-a caracterizat Victor Hugo, rămîne cu adevărat impresionat de amploarea și profunzimea cunoștințelor sale de mitologie, istorie, geografie, folclor, logică, drept, lingvistică, retorică, filosofie etc., chiar dacă, uneori, printre informațiile corecte se mai strecoară și cîteva inadvertențe sau anacronisme, datorate probabil, între altele, imperfecțiunii surselor de inspirație sau pur și simplu necesităților scenice. Vorbind de anacronisme, este suficient să amintim de folosirea tunurilor pentru anumite ceremonii de la curtea regelui Danemarcei, practică menționată în Hamlet și obișnuită pe vremea lui Shakespeare, dar imposibilă pe timpul cînd se petrece acțiunea piesei (nu mai tîrziu de secolul al XII-lea), din moment ce tunul a apărut în Europa abia în secolul al XIV-lea. Dar aceasta nu schimbă cu nimic concluzia despre vasta cultură a lui Shakespeare. Scrierile marelui dramaturg și poet mai dezvăluie, totodată, și o cunoaștere intimă, care adeseori merge pînă la amănunt, a tainelor unor profesii dintre cele mai diferite, cum sînt teatrul (în piese ca Hamlet, Visul unei nopți de vară, Henric al V-lea), avocatura (Măsură pentru măsură, Negustătorul din Veneția), marinăria (Furtuna, Henric al VI-lea — partea a III-a), păstoritul (Cum vă place) și altele. Dar domeniul în care cunoștințele lui Shakespeare par să exceleze prin amploare și profunzime este cel al artei militare, pentru care manifestă o incontestabilă predilecție.

Conflictele armate de tot felul, de la simplele dueluri pînă la răscoale și războaie civile (în mod deosebit Războiul celor două roze) și războaiele dintre state (războiul troian, războaiele dintre Anglia și Franța) apar frecvent în piesele lui Shakespeare. Iar eroii săi, pe lîngă regi și conducători politici cu prerogative militare, sînt de multe ori militari de profesie, de la soldatul de rînd la general, de la cei mai viteji și mai cinstiți la intrigantul Iago, la fanfaronul, lașul și coruptul Falstaff, de la parveniții de tot felul la omul realizat prin propriile sale forțe (Othello). Totodată, comparații, metafore sau simple referiri la probleme militare apar chiar și în piese al căror subiect nu are nimic comun cu războiul (A douăsprezecea noapte, Cum vă place, Îmblînzirea îndărătnicei).

Cu toate acestea, Shakespeare nu este un adept al războiului, dimpotrivă, el îndeamnă la pace și bună înțelegere:

„La spadă lujer de măslin lega-voi
Războiul însoțească-se cu pacea
Și pacea să-l îmbune"
(Timon din Atena, actul V, scena 4)

Datele privind legile războiului, strategia și tactica, organizarea și înzestrarea armatei, completarea cu efective, pregătirea de luptă, serviciul în garnizoană și în campanie, întrebuințarea armamentului, ceremonialul militar, codul eticii și justiției militare etc. se împletesc la Shakespeare în chip firesc cu intriga pieselor, făcînd din toate aceste informații, dacă ar fi să le reunim într-o singură lucrare, un mic tratat de artă militară.

Întrucît referirile la armată din vasta operă a lui Shakespeare sînt prea numeroase pentru a putea fi inventariate și

comentate într-un simplu articol, ne vom mulțumi să dăm doar cîteva exemple dintre cele care ni s-au părut mai semnificative. Se cuvine însă subliniat de la început că ceea ce rezultă cu pregnanță chiar și numai după o analiză sumară a pieselor shakespeariene este înaltul grad de autenticitate a problemelor militare prezentate și care sînt abordate de autor de pe poziția maselor de oșteni de rînd ce îndură greul războiului. Meritul lui Shakespeare, spunea Samuel Johnson în 1765, stă în faptul că „teatrul său este oglinda vieții".

Dacă pentru un civil care n-a fost niciodată soldat imaginea despre armată se poate limita la o paradă victorioasă a unor bărbați chipeși, îmbrăcați în uniforme strălucitoare, pentru Shakespeare serviciul militar este în primul rînd un lung șir de privațiuni, îndurate cu stoicism și demnitate în numele onoarei și al datoriei:

„Sîntem războinici, dar în strai de lucru
Cernitu-s-au zorzoane și fireturi
De-atîta trudnic mers prin ploi, pe cîmpuri".
(Henric al V-lea, actul IV, scena 3)

Iar dacă pe oameni mîndria și conștiința datoriei îi ține totuși într-o poziție demnă, spectacolul pe care îl oferă caii lor este jalnic:

„Călării lor, ca sfeșnicele-s țepeni
Cu facle-n mîini, și bietele lor gloabe,
Cu capu-n jos, doar piele și ciolane,
Cu ochi sticloși și morți, ce scurg urdori,
Pe cînd din botul vînăt le atîrnă
Zăbalele cu iarbă mestecată".
(Henric al V-lea, IV, 2)

Nici trupa nu arată mai bine atunci cînd, încălcîndu-se criteriile de încorporare, sînt înrolați cu forța niște slăbănogi inapți din punct de vedere fizic, în timp ce cei valizi, dar cu bani, găsesc mijlocul de a scăpa de armată. Pînă și lui Falstaff cel lipsit de scrupule îi este rușine cu o asemenea adunătură de soldați, recunoscînd: „mi-a dat vodă împuternicire la mînă să adun oaste și eu mi-am făcut de cap" (Henric al IV-lea, partea I, actul IV, scena 2).

Corupția de care se fac uneori vinovați cei investiți cu funcții de comandă și însușirea de către aceștia a drepturilor ce se cuvin soldaților duc la înrăutățirea condițiilor de viață:

„Se crede că în Franța te-ai lăsat
Corupt și soldele, tu, ca protector,
Le-ai fost răpit ostașilor..."
(Henric al VI-lea, partea a II-a, II, 1)

Însă pe cîmpul de luptă împărtășesc cu toții aceeași soartă, căci armele nu cruță pe nimeni. Șefi sau subordonați, bogați sau săraci, viteji sau lași, trupurile lor sînt sfîrtecate la fel de ghiulelele vrăjmașe:

„Un obraz cu ochiul ți-au smuls
Fatală mînă blestemată
Ce-a săvîrșit hidoasa tragedie!"
(Henric al VI-lea, partea I, I, 4)

În timp ce rănitul zace „din coif în pinteni plin de singe", cel mort „îngroașă plaiul" (Henric al V-lea, IV, 6). Cînd însă condițiile permit, militarul este înmormîntat cu toate onorurile cuvenite (Iuliu Cezar, V, 5; Hamlet, V, 2).

Cugetările despre viață și moarte sînt un lucru firesc pe cîmpul de luptă. În ajunul bătăliei, soldatul își face curaj zicîndu-și că nu-i pasă, deoarece „omul nu poate muri decît o dată". Figurat vorbind, se poate însă „muri de frică" de mai multe ori înainte de moartea definitivă, Shakespeare explicînd aceasta fie prin dragostea de viață (Regele Lear, V, 3), fie prin lașitate:

„'Nainte de-a muri se prăpădește cel laș de multe ori
Numai o dată viteazul gustă moarte".
(Iuliu Cezar, II, 2)

În orice caz, în ochii viteazului, moartea este preferabilă vieții păstrate cu prețul rușinii:

„Decît să-mi caut viața prin rușine,
Mai bine moartea mi-o cerșesc aici".
(Henric al VI-lea, partea I, IV, 5)

Pe cîmpul de luptă, „onoarea doar cicatrici cîștigă din primejdii în care poate pierde tot" (Totu-i bine cînd sfîrșește bine, III, 2).

Militarul ține la onoarea armatei și se necăjește atunci cînd vede un oștean comportîndu-se nedemn: „tîrîtura asta poartă o spadă și-o face de rușine" (Regele Lear, II, 2). Diletantismul în meseria armelor este ridiculizat cu toată asprimea: „acela de colo minuiește arcul ca o sperietoare de ciori" (Regele Lear, IV, 6).

Ideea de ordine o găsim pretutindeni în opera lui Shakespeare, în cîteva locuri făcîndu-se chiar și considerații teoretice (Henric al V-lea, I, 2; Coriolan, I, 1). Armata, ca model de organizare, ordine și disciplină, are însă nevoie de o conducere deosebit de fermă, de șefi caracterizați printr-o înaltă competență, lucru exprimat foarte clar în următoarele cuvinte:

„Cînd comandantul nu e ca un stup
Spre care dau albinele năvală,
Nici gînd de miere!"
(Troilus și Cresida, I, 3)

Pentru ducerea acțiunilor de luptă sînt în permanență necesare date complete și sigure despre adversar, despre forțele și intențiile lui. Shakespeare subliniază frecvent această necesitate și este conștient de valoarea cavaleriei în executarea misiunilor de cercetare:

„...Aud dușmanul. Hei, iute, cîțiva călăreți,
Să vadă de-s tari pe flancuri!"
(Henric al VI-lea, partea I, IV, 2)

Dar datele obținute despre inamic sînt de multe ori incomplete sau chiar contradictorii, ceea ce impune analiza lor temeinică, pentru a se putea trage concluziile cele mai juste (Othello, I, 3).

Pe baza datelor cunoscute despre adversar și ținînd seama de situația și posibilitățile trupelor proprii, se întocmește un plan de luptă, pentru care se cere și părerea colaboratorilor apropiați ai comandantului. În acest plan se stabilesc grupările de forțe și modul de dispunere a acestora, organizarea conducerii, misiunile de îndeplinit, momentul intrării în luptă și modul de acțiune al fiecăruia (Regele Lear, V, 1; Henric al VI-lea, partea I, I, 4; Richard al III-lea, V, 3; Iuliu Cezar, IV, 1; Othello, I, 1).

Pentru ducerea cu succes a acțiunilor de luptă, fiecare tabără caută să realizeze pentru sine (și totodată să-i interzică adversarului) cucerirea și menținerea unei înălțimi, a unei poziții dominante, de pe care să țină mai ușor sub foc liniile inamice. Spre a cuceri un oraș asediat, trebuie să i se taie căile de aprovizionare și să fie hărțuit continuu, în vederea slăbirii treptate a capacității sale de rezistență (Henric al VI-lea, partea I, I, 4)

Întrebuințarea diferitelor categorii de armament era bine cunoscută lui Shakespeare. El știa că, pentru a trage cu tunul (este vorba, desigur, despre piesele de artilerie din vremea sa), încărcătura de azvîrlire introdusă în culată trebuie aprinsă de la distanță cu o torță (linstock) (Henric al VI-lea, partea I, I, 4). Pentru o eficacitate maximă, săgețile trebuie să-i lovească pe dușmani în cap:

„Țintiți, arcași, la cap țintiți săgeata!"
(Richard al III-lea, V, 3)

Și exemplele de felul acesta ar mai putea continua, ele putînd fi găsite în mai toate piesele lui Shakespeare. Considerînd însă că cele de mai sus sînt suficiente pentru a demonstra ceea ce ne-am propus, adică o foarte bună cunoaștere de către Shakespeare a problemelor vieții militare, ne vom opri aici, nu însă fără a ne întreba și noi, cum au făcut-o mulți alții: „oare marele dramaturg și poet n-o fi fost cumva el însuși militar?" Mai mulți cercetători occidentali ne asigură că da, așa cum s-a arătat pe larg și în revista „Viața militară" nr. 2/1988, pag. 24—25. Însă acest lucru are prea puțină importanță. Important este să știm că ceea ce a scris William Shakespeare despre armată este, cu rare excepții, strict autentic sau verosimil.

■ NECULAI PĂDURARIU

„PATENTELE" NATURII

Ce legătură există între păstrăv și pompierii din New York? Între năpîrcă și tăiplle antiderapante? Între larva de viespe și antigel?

La toate aceste întrebări răspunsul îl oferă bionica, o știință care studiază „invențiile naturii" pentru a le aplica în domeniile industriale, așa cum, de pildă, aviația s-a inspirat după zborul păsărilor. Căci de miliarde de ani natura nu a încetat să născocească idei pentru a ajuta ființele vii să se adapteze mai bine la mediul lor. De ce, oare, omenirea nu ar profita și ea de pe urma acestei vaste experiențe?

Păstrăvul a oferit un bun exemplu pompierilor din New York. Se cunoaște faptul că sub efectul unui stres — prezența unui pescar, de exemplu — pielea păstrăvului secretă un fel de lubrifiant (un mucus) care îl ajută să-și mărească viteza de înot, permițîndu-i să se îndepărteze rapid de primejdie. Acest lubrifiant a fost sintetizat în laborator. El a fost comercializat sub forma unei pudre numită Polyox, care, dizolvată în apă, îi accelerează debitul și o face să „alunece" mai bine. Pompierii din New York folosesc acest praf în scopul de a mări debitul furtunelor pentru stingerea incendiilor.

Cercetători de la Universitatea din Amiens au conceput un modern robot care are toate caracteristicile rîmei; acest robot se deplasează prin tîrîre și se poate scinda, ca și ea, în mai multe „tronsoane" automate, fapt deosebit de util pentru explorarea tunelelor centralelor nucleare, mult prea periculoase pentru om.

Jacques Rougerie a studiat modul de viață al păianjenului de apă, care depozitează bulele de aer într-un fel de clopot submersibil sub care poate să respire și să-și pîndească în liniște prada. El s-a inspirat după modul de viață al acestui păianjen pentru a construi adăposturi ce permit scafandrilor și oceanografilor să stea sub apă săptămîni întregi.

Lumea animală este inepuizabilă. Năpîrca a constituit recent obiectul de studiu al unor cercetători în domeniul anatomiei comparate. Preocupați de modul perfect în care această reptilă escaladează dunele de nisip fără să alunece niciodată, ei au studiat solzii săi de pe abdomen cu ajutorul unui microscop puternic și au descoperit că secretul constă în modul în care sînt dispuși solzii. Pornind de la acest sistem, au realizat un material pentru îmbrăcămintea schiorilor participanți la curse-le de fond.

Dacă ne amintim că în 1896, pentru a construi faimosul său planor cu aripi nervurate, Clement Ader s-a inspirat după morfologia liliacului, ne dăm seama în ce măsură îl preocupă bufnița pe inginerii aeronautici ai forțelor armate americane. Incitați de zborul ei silențios, au descoperit că el se datorează penajului său foarte fin. Pornind de la această constatare, se poate pune la punct un avion care, acoperit cu un strat fin de nylon, ar fi capabil să zboare cu maximă silențiozitate.

Este adevărat că, în domeniul aeronauticii, păsările constituie o sursă inepuizabilă de descoperiri și idei.

Plecînd de la faptul că păsările își dirijează zborul fără „cîrmă", numai prin modularea aripilor, N.A.S.A. și firma „Boeing" au pus la

NAVIGAȚIA SPAȚIALĂ

Sistemele moderne de armament de înaltă performanță necesită cunoașterea cu mare precizie, instantanee, a poziției vectorilor în cele trei coordonate. În prezent, tehnica spațială permite să se obțină poziția unui obiectiv mobil cu o aproximație de circa 10 m.

Aviația resimte cel mai mult nevoia unei asemenea localizări. Se are în vedere ca, în afara mijloacelor autonome de navigație, să se utilizeze „serviciul de localizare precisă", urmînd a fi asigurat de sistemul american NAVSTAR, în curs de realizare. Acest sistem, care folosește o rețea de 18 sateliți situați pe orbite la altitudinea de 20 000 km, va fi operațional la jumătatea deceniului următor și va oferi două categorii de servicii obiectivelor mobile dotate cu aparatură adecvată: localizarea standard, cu acces liber și gratuit, avînd o precizie de circa 100 m, și localizarea precisă, la care se poate recurge pe bază de cod și va permite o precizie de circa 10 ori mai mare.

punct programul M.A.W. — Mission Adaptive Wing — (aripi cu curbură variabilă, din fibră de sticlă, care se modifică automat cu ajutorul ordinatorului, astfel încît se adaptează condițiilor de zbor).

Dar pentru forțele armate americane, campionul campionilor rămîne, desigur, delfinul, datorită rapidității sale: 64 km/h sub apă. Recent s-a descoperit că pielea acestui mamifer prezintă o textură sub formă de bastonașe minuscule elastice care joacă rolul de amortizoare, reducînd formarea de virtejuri. După acest model, o firmă americană a pus la punct Lamiflexul, o piele de delfin artificială, care ar putea să acopere corpul submarinelor.

De fapt, natura este o „bancă" inepuizabilă de date. Iar atunci cînd crede că inventează, omul nu face decît să reproducă, fără să știe, „brevete" naturale.

De exemplu, de foarte multă vreme viespile „au pus la punct" antigelul. Acesta este totuna cu glicerolul, pe care noi îl turnăm iarna în radiatoarele mașinilor. Viespile sînt capabile chiar să sintetizeze un antigel de o calitate superioară, cu care rezistă la temperaturi mai coborîte de —45°. Acesta are, de fapt, o dublă întrebuințare, pentru că, încă din primele zile calde, viespea transformă antigelul în combustibil. Omul nu a reușit încă acest lucru. De altfel, insectele au multe alte taine fascinante care îi preocupă pe cercetători.

Ce energie folosesc licuricii? Este o întrebare pe care și-o pun economiștii și energeticienii, avînd în vedere că aceste mici insecte au un randament luminos de 90 la sută, o cifră care îi uluiește pe cercetători, atunci cînd, practic, într-o lampă, chiar cea mai perfecționată, acest randament, în raport cu energia consumată, este de doar 7 la sută!

Ce să mai spunem de artropod? Acest vierme micuț, care nu ne spune aproape nimic, a descoperit secretul „învierii". Atunci cînd condițiile sînt nefavorabile, de exemplu cînd este prea cald, el se deshidratează și se rehidratează, adică „reînvie", îndată ce începe să plouă. De altfel, artropodul, acest campion al liofilizării, poate, de asemenea, înfrunta temperaturi impresionante: zero absolut, adică —273°C. Și poate reînvia atunci cînd condițiile redevin normale.

Biologii n-au descoperit încă taina sa. Dar în anii '50 s-au inspirat din viața artropozilor pentru a pune la punct crioconservarea. Cu alte cuvinte, conservarea prin frig a sistemelor vii, sub formă de „subansamble", gata de a fi ulterior folosite, cum sînt spermatozoizii, ovulele, globulele roșii, oasele etc.

Liliacul, de asemenea, constituie o mină de aur pentru bionicieni. El dispune de un sonar, receptor și emițător în același timp, care îl face să fie campion mondial în ceea ce privește evitarea obstacolelor. Micul mamifer cu aripi scrutează spațiul emițînd un ultrasunet. Așteaptă ecoul și analizează imediat mesajul, asemenea unui ordinator ultrasofisticat, pentru a evalua nu numai distanța care îl separă de obiect, ci și toate caracteristicile sale. El este capabil să detecteze la o sută de metri un stîlp de telegraf, să evite un obstacol sau, dimpotrivă, să captureze o musculiță. Inspirîndu-se după comportamentul său, cercetătorul britanic Pr. Kay a conceput un sonar pentru nevăzători, care ar urma să le permită să se ghideze după ecourile recepționate. Dar sîntem încă departe de a rivaliza cu acest mic mamifer zburător.

De altfel, nu putem rivaliza nici măcar cu șarpele cu ochelari, teribilul crotal, al cărui ochi acționează ca un termodetector. Grație celor 500 000 de celule senzoriale ale globului său ocular, el este capabil să „vadă" în noaptea cea mai neagră „silueta calorică" a victimei sale, asemenea ochelarilor cu raze infraroșii care permit militarilor să vadă pe timpul nopții.

Dar, în ceea ce privește războiul, fără îndoială că scorpionul este cel care îi preocupă cel mai mult pe cercetătorii din laboratoarele militare. El este singura ființă vie care poate rezista radiațiilor nucleare. Și, în caz de holocaust nuclear, ar putea fi singurul supraviețuitor, dacă într-o zi nu se va descoperi secretul carapacei sale negre.

O NOUĂ TEORIE

Apariția vieții pe Pămînt a întîrziat cu cîteva sute de milioane de ani datorită unui nor uriaș de pulbere care s-a format în urma exploziei unui meteorit sau a unei comete. Acest nor a oprit razele solare să ajungă la suprafața planetei noastre, ceea ce a întîrziat apariția primelor forme de viață. Așa sună ipoteza unui grup de savanți americani, condus de cunoscutul astronom și scriitor Karl Sagan.

Conform acestei teorii, făcută publică la conferința anuală de la Pasadena a Societății de Astronomie din S.U.A., norul gigantic de pulbere s-a format în jurul Pămîntului în urmă cu 4,6 miliarde de ani și s-a rotit în jurul lui cîteva sute de milioane de ani. Asta înseamnă, susțin oamenii de știință, că momentul apariției vieții pe Pămînt poate fi astăzi precis delimitat (dacă se acceptă această teorie, desigur), în perioada 4—3,5 miliarde de ani, cît au cele mai vechi fosile cunoscute. (R.I.A.)

(După revista „Front")

ARMAMENTUL CONVENȚIONAL

ÎN PLIN PROCES DE MODERNIZARE

Este cunoscut pericolul catastrofal pentru însăși viața și existența planetei noastre al uriașelor arsenale acumulate de-a lungul anilor pe Terra. Numeroase studii, lucrări științifice, reuniuni internaționale, intervenții ale savanților avertizează asupra caracterului atotnimicitor al unui război nuclear. Dar nici armele convenționale sau clasice, cum li se mai spune, nu sînt în prezent mai puțin periculoase și mai puțin distrugătoare, date fiind permanentele modernizări și sofisticări ale acestora. De aici și necesitatea stringentă, subliniată în repetate rînduri de România, de președintele Nicolae Ceaușescu, ca, o dată cu stoparea înarmării nucleare și trecerea la lichidarea stocurilor existente, să aibă loc și o reducere substanțială — pe etape — a mijloacelor de luptă convenționale, care posedă la ora actuală o mare rază de acțiune, o înaltă precizie și putere de distrugere.

Modernizarea mijloacelor de luptă convenționale și apariția altora noi se bazează, în principal, pe încorporarea pe scară foarte largă a realizărilor microelectronicii, radiolocației, microundelor (undelor milimetrice), fibrelor optice, tehnicii laser, infraroșii și de televiziune etc. Încărcăturile armelor convenționale au o putere de distrugere care, prin efectele produse, se apropie foarte mult de cele nucleare.

Să ne oprim, pe scurt, la cîteva din aceste armamente

• Avionul de luptă pentru sfîrșitul de mileniu

În mod cert — apreciază specialiștii —, avionul de luptă de la sfîrșitul mileniului va beneficia de performanțele din **aerodinamică** (aripa și profilele supracritice, controlul stratului limită și al turbulenței pe aripă și organele

Avionul de luptă de tip „Tornado" construit în cooperare anglo-vest-germană-italiană

de comandă etc.); **electronică aviatică** (acel „avionics" atît de răspîndit prin prospecte, care are în vedere calculatoarele electronice), **industria materialelor** (compozițiile pe bază de fibre de carbon, de bor, de sticlă reduc cu peste 20 la sută greutatea avionului); **propulsia reactivă** (turboreactoare cu dublu flux, difuzoare cu geometrie variabilă, controlul ciclului termodinamic cu ajutorul calculatorului electronic etc.); **noile echipamente** (radiolocație aeropurtată, decolare-aterizare cu microunde în condiții meteo grele); **tehnică de dirijare** (supravegherea traficului aerian din sateliți specializați) etc. Recent a apărut și „avionul invizibil" pentru „ochii radiolocației" — puțin cunoscutul „Stealth" (care în traducere liberă înseamnă „pe furiș"). Se apreciază că nu se va renunța la armamentul reactiv și la comanda acțiunilor de zbor de către echipamente computerizate. De pe acum se pot menționa avioane de luptă ca Mirage-2000 și 4000, B-10, F-15, F-16, MIG-25 etc., la care automatica de zbor este extrem de complexă.

Sistem de rachetă portabil manevrat de un singur militar

• Vectori tot mai sofisticați

Pentru combaterea țintelor aeriene care zboară pînă la înălțimea de 3000 m s-au realizat **sisteme de rachete portabile** — manevrate de un singur militar —, dirijate prin laser și radiații infraroșii. Pentru înălțimi mai mari de 3000 m, instalația de lansare mobilă este prevăzută cu o stație de radiolocație pentru urmărirea țintei și dirijarea

Aparat de ochire pe timp de noapte pentru arme de infanterie

rachetei pînă la intrarea în funcţiune a senzorului pentru autodirijarea acesteia fără greş spre ţintă.

La sol, **rachetele antitanc dirijate** au devenit unul din cele mai răspîndite mijloace ale cîmpului de luptă modern. Se apreciază că posibilităţile multiple de lansare — inclusiv de pe elicoptere — şi numărul redus de militari care o deserveşte vor face ca această categorie de armament antitanc să fie tot mai mult întrebuinţată într-un conflict militar. Dirijarea rachetelor se poate face prin cablu, radiaţii infraroşii, laser, radiolocaţie, televiziune şi fibre optice. Automatizarea procesului de dirijare este asigurată de microprocesoare şi minicalculatoare electronice încorporate atît în instalaţia de lansare, cît şi în racheta propriu-zisă.

Dacă înainte tunurile şi torpilele constituiau cele mai redutabile ameninţări pentru nave, în prezent principalul pericol este reprezentat de **rachetele antinavă** (navă-navă, ţărm-navă şi aer-navă), care, în special pe durata zborului la joasă înălţime din partea finală a traiectoriei (înălţimi deasupra apei între 5 şi 30 m), pun probleme grele în privinţa detectării şi apărării. Rachetele antinavă pot ataca navele de suprafaţă atît ziua, cît şi noaptea, în orice condiţii meteorologice.

În ultimii ani şi-au făcut apariţia **rachetele antiradiolocaţie**, care pot fi lansate de pe nave de suprafaţă sau aeronave. Aceşti vectori se autodirijează, urmărind cu fidelitate fasciculul electromagnetic emis de staţia de radiolocaţie de urmărire a ţintelor aeriene, dirijare a rachetelor etc. Pot fi lansate de la distanţe de 20—50 km de obiectiv.

• Vederea nocturnă azi

Perfecţionarea aparaturii cu imagine termală a influenţat caracterul acţiunilor de luptă, sporind capacitatea de atac pe timp de noapte atît a tehnicii terestre — tancuri, maşini de luptă ale infanteriei, transportoare amfibii blindate, autocamioane şi autoturisme, cît şi a celei aeriene — elicoptere şi avioane. La început a fost vorba de aparate de vedere pe timp de noapte cu radiaţii infraroşii; au urmat apoi cele cu intensificator de imagine; acum, în prim plan se situează **aparatura cu imagine termală** — rezultat al captării radiaţiilor infraroşii (1000—0,75 micrometri), prelucrării lor şi recompunerii pe un ecran a imaginii corpului care le-a generat. Poate fi utilizată în orice condiţii meteorologice, ţinta poate fi descoperită şi atunci cînd este mascată de vegetale sau complete de mascare. De asemenea, acuitatea observării nu este afectată de alte surse de lumină.

• Arme „inteligente"

În armatele moderne îşi face apariţia o nouă „generaţie" de arme — rezultat al dezvoltării tehnicii laserilor, a radiaţiilor infraroşii, microprocesoarelor, opticii, mecanicii fine etc. —, care va transforma, probabil, configuraţia acţiunilor de luptă ca niciodată în trecut. Denumite „inteligente", acestea ating ţinta ori de cîte ori se trage sau, altfel spus, lovitură trasă—ţintă lovită. Semnalele generate de anumite tipuri şi niveluri de energie calorică, mecanică, acustică, magnetică sau electromagnetică sînt captate de senzori specializaţi şi analizate de microcalculatorul încorporat în mijlocul de luptă „inteligent", care recunoaşte şi selectează o ţintă din numărul mare de obiecte aflate în zona respectivă. O astfel de armă poate fi o rachetă, o bombă de aviaţie, un proiectil etc. De exemplu, un sistem de armament „inteligent" pentru descoperirea şi distrugerea blindatelor, gurilor de foc, rampelor de lansare a rachetelor, precum şi a altor ţinte terestre, încorporează un radiolocator, un senzor pentru detecţia radiaţiilor calorice şi un minicalculator electronic. Lansate cu ajutorul obuzierelor, rachetelor, dispersoarelor etc., submuniţiile „inteligente" (fiecare dintre ele fiind, de fapt, o mică armă) vor fi ejectate dintr-un container la cîteva sute de metri deasupra ţintelor terestre. La fiecare submuniţie se declanşează o mică paraşută, care-i asigură o „plutire" lentă spre pămînt. Pe baza analizei semnalelor captate, „inteligenţa artificială" a armei identifică ţintele (tancuri, tunuri etc.), o „adulmecă" pe cea care i-a fost repartizată şi trage asupra ei un obuz exploziv. Armele „inteligente", care o dată declanşate pot să găsească singure ţintele şi să le distrugă cu o mare precizie, abia au început să iasă din faza de laborator şi să fie introduse în arsenalul trupelor de uscat, aviaţiei şi forţelor militare maritime. În perspectivă este posibil ca tot mai multe misiuni de luptă să fie încredinţate unor astfel de arme. Deşi sînt

Dotate cu senzori adecvaţi şi cu microprocesoare, submuniţiile îşi „adulmecă" ţintele

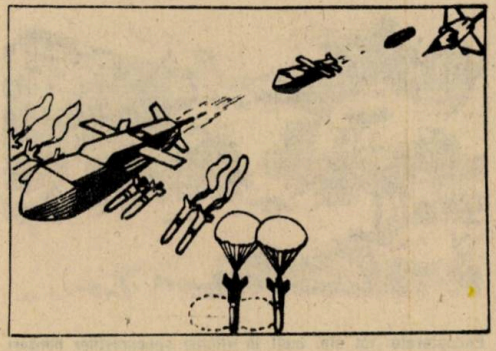

foarte costisitoare, acestea pot fi contracarate cu mijloace relativ simple: „capcane" infraroşii, mascare, bruiaj etc. Deci, pentru orice soluţie de armă „inteligentă" există şi o idee inteligentă de contracarare. De aceea se presupune că, în acest domeniu, o nouă cursă a înarmărilor a şi început.

• Competiţie acerbă în spectrul invizibil

Competiţia acerbă din spectrul invizibil se desfăşoară continuu şi în secret pe pămînt, în eter, pe mări şi oceane — prin cercetare şi bruiaj de toate categoriile —, dar şi în laboratoarele de cercetare şi poligoanele de experimentări pentru continua modernizare şi sofisticare a mijloacelor luptei radioelectronice. Scopul urmărit de această competiţie vizează dezorganizarea conducerii şi cooperării trupelor adversarului, anihilarea posibilităţilor de dirijare a armamentului şi tehnicii de luptă ale acestuia, contracararea mijloacelor sale de cercetare radio, radioreleu şi radiolocaţie, limitarea capacităţii comandanţilor şi statelor majore de a exercita cu eficienţă informarea, conducerea şi controlul executării misiunilor de luptă. În armatele moderne se acordă o atenţie prioritară dezvoltării şi perfecţionării aparaturii, metodelor şi procedeelor de ducere a luptei radioelectronice, deturnîndu-se de la întrebuinţările în scopuri paşnice importante fonduri băneşti. Conflictele militare postbelice au demonstrat că întrebuinţarea cu pricepere şi în secret a mijloacelor de luptă radioelectronică a constituit unul din factorii de succes ai părţilor angajate în luptă, că neglijarea unor astfel de măsuri sau aplicarea lor parţială, fără suficientă ingeniozitate, s-au soldat cu urmări deosebit de grave. Faţă de anul 1960, numărul mijloacelor de descoperire şi urmărire, goniometrare şi bruiaj din dotarea armatelor moderne a crescut de circa 10 ori. Receptoarele de căutare şi-au lărgit gamele de frecvenţă de peste 1000 de ori, iar radiogoniometrele de peste 100 de ori. Puterea emiţătoarelor de bruiaj a crescut de peste 60 de ori, iar gamele lor de frecvenţă s-au extins de peste 100 de ori. Apariţia şi dezvoltarea microelectronicii şi calculatoarelor electronice a făcut să crească şi mai mult importanţa şi aria de răspîndire a mijloacelor de luptă radioelectronică la toate genurile de armă şi categorii de forţe armate. Faţă de cel de-al doilea război mondial, armatele moderne dispun astăzi de circa

Elicopterele: tot mai mult în atenţia specialiştilor militari

Armament convenţional, dar ultrasofisticat

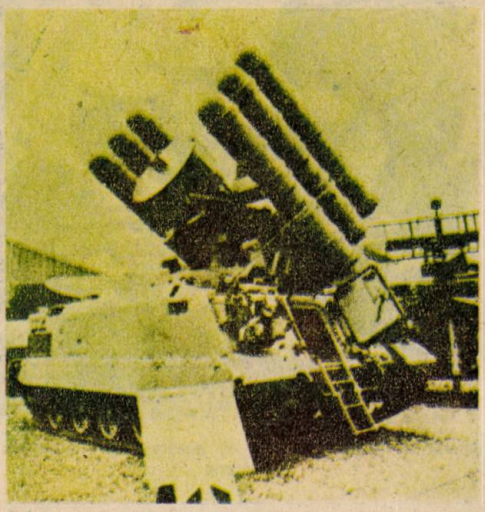

8—10 ori mai multe instalaţii radioelectronice, numărul lor depăşind de aproape două ori pe cel al mijloacelor de foc şi de lovire.

• Tendinţe în construcţia minelor

Un concept în întregime nou se referă la un vehicul cu contact temporar — TCV („Transient Contact Vehicle"), care se prezintă sub forma unui minimavion cu aripa faţă. Vehiculul se sprijină pe trei „patine elastice" lungi. Este conceput mai mult pentru a aluneca decît a zbura pe un sol accidentat, cu circa 100 km/oră, „patinele" înlesnind trecerea peste obstacole. Cîntăreşte 50 kg, are lungimea de 239 cm şi anvergură de 165 cm. În croazieră, propulsia este asigurată de o elice cu diametrul de 25 cm, antrenată de un motor electric. O pilă electrică (cu clorură de litiu) asigură parcurgerea unei distanţe de peste 50 km. Ajuns în zona ţintei, vehiculul îşi coboară trenul de aterizare şi se stabilizează. Senzorii acustici şi electronooptici încep să caute ţinta pe o rază de 500—1000 m. După identificarea acesteia, un microprocesor comandă aprinderea celui de-al doilea motor-rachetă, care permite vehiculului să „zboare" spre obiectiv cu 100 km/oră. Încărcătura de luptă este de 5 kg. Mina este lansată din containerul de transport.

Chiar numai din această succintă prezentare se întrevede clar că, prin folosirea sistemelor de armamente neconvenţionale (clasice) în condiţiile actuale, orice confruntare militară îşi sporeşte nemăsurat de mult caracterul distrugător, ucigător. De aceea sînt pe deplin îndreptăţite voinţa şi hotărîrea popoarelor, ale forţelor progresiste de pretutindeni de a lupta şi în continuare unite pentru eliminarea acestor arme, a războiului în general din viaţa planetei, de a împiedica ca toate litigiile dintre state să fie soluţionate numai şi numai pe calea politică, pe calea tratativelor.

■ **Colonel ing. IOAN MURĂRESCU**

CASCĂ PREVĂZUTĂ CU DIFUZOR

Compania britanică Racal Electronics a realizat o ingenioasă piesă de echipament, un difuzor instalat pe casca de luptă. Poate fi folosit pentru a se da ordine soldaților, pentru acțiuni psihologice, pentru a adresa avertismente pe timpul ciocnirilor militare sau polițienești.

Volumul și bătaia difuzorului sînt de 10 ori mai mari decît ale vocii neamplificate.

Așa cum se vede în fotografie, în partea de sus a căștii, care are și un dispozitiv antizgomot, se află locașul difuzorului (partea de jos a acestuia o constituie casca propriu-zisă), un circuit integrat de amplificare și sursa de alimentare (două baterii cadmiu-nichel de 4 A, reîncărcabile).

Microfonul, atașat la partea de jos a căștii, lasă operatorului mîinile libere; pentru a vorbi,

însă, el trebuie să apese o clapetă dispusă pe veston.

Greutatea totală a căștii, cu echipamentul de difuzor, este de 1,8 kg. Echipamentul din alte versiuni poate fi dotat cu căști pentru recepția radio sau cu dispozitive care să permită transmiterea la difuzor a mesajelor primite prin radio.

PLATFORMĂ DE OBSERVARE LA MARE ALTITUDINE

Compania americană Lockheed — Georgia, în colaborare cu Raytheon, Bell — Aerospace și Sundstrand, a studiat realizarea unei platforme de observare fără pilot, confecționată din fibră de bioxid de carbon, destinată atît cercetării științifice, cît și supravegherii traficului aerian și maritim, a condițiilor climatice pentru agricultură, a incendiilor de pădure; de asemenea poate lucra și ca stație releu de telecomunicații. Ea ar avea, pe plan regional,

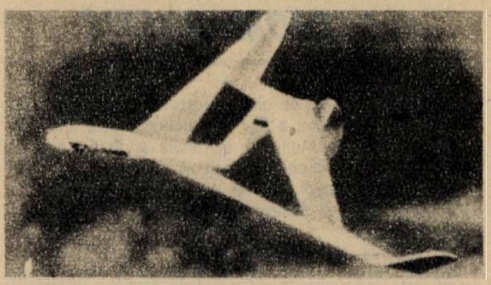

funcții pe care le au sateliții la nivel național.

Prototipul, care ar putea fi lansat în anul 1991, va avea o anvergură de 30—45 de metri. El va fi echipat cu un motor electric, ce va acționa o elice și va asigura energia pentru sistemul de înregistrare și transmitere a datelor. Energia electrică va fi asigurată prin transmiterea de la sol, prin microunde, de la o antenă de 90/90 m; antenele de recepție instalate sub aripile platformei vor asigura o energie de circa 30 kw. Pentru a rămîne în „conul de energie", platforma va descrie o traiectorie amplă, sub formă de opt, deasupra antenei, evoluînd la o altitudine de 18—22 km. Aparatura de înregistrare și transmitere a datelor ar putea cîntări între 225 și 450 kg. Platforma va putea funcționa pe traiectorie între 60 și 90 de zile.

(După revista „Defense and Armament Héraclès International")

TRANSMISIUNI RADIO CU SPECTRU DISPERSAT

Tehnica transmisiunilor cu spectru dispersat este relativ nouă. Cea mai cunoscută aplicare a acesteia este tehnica sălturilor de frecvență, care constă în a emite nu pe o frecvență fixă, ci în întregul spectru de frecvențe radio, prin salturi succesive, după o schemă pseudoaleatorie. Codul care comandă aceste variații este comandat simultan de receptor și emițător, fapt care necesită o sincronizare perfectă între cele două elemente ale sistemului, fără de care demodularea și modularea semnalului ar fi imposibile. Sistemul poate lucra în toate tipurile de modulație, dar dezavantajul constă în aceea că rețelele sînt incompatibile între ele, datorită complexității codurilor. Totuși, acest tip de transmisiuni este folosit deja în unele țări N.A.T.O., și mai ales de către S.U.A.

DE LA PRAŞTIE LA LANSATORUL ELECTROMAGNETIC

Deşi nu este la fel de bine cunoscută publicului larg ca arcul cu săgeţi, praştia a fost una dintre armele preferate ale antichităţii, fiind utilizată din India şi Persia pînă în Grecia şi în întreg Imperiul roman. A supravieţuit dominaţiei prafului de puşcă, ultima ei apariţie pe cîmpul de luptă datînd... din al doilea război mondial, cînd servea la aruncat grenade.

Dar lucrurile au evoluat...

Încă din secolul trecut, mai mulţi autori de literatură de anticipaţie au sesizat posibilitatea utilizării energiei electrice pentru a arunca proiectile la mare distanţă. Diverse tipuri de dispozitive şi sisteme au umplut oficiile de invenţii cu patente, dar principala deficienţă, aceea a unei

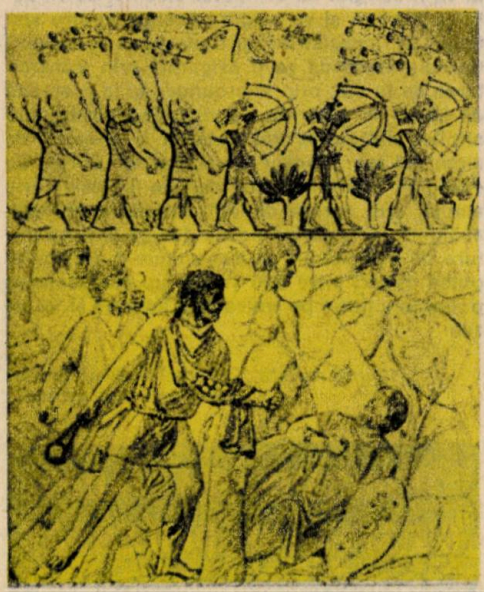

Basorelief asirian *(sus)*: **aruncători cu praştia; basorelief de pe Columna traiană** *(jos)*: **luptător cu praştia**

surse de energie electrică de dimensiuni acceptabile pentru a putea fi transportată pe un vehicul, a rămas nerezolvată. Mai multe soluţii ipotetice au fost prezentate în reviste de ştiinţă popularizată. Una dintre acestea prevedea utilizarea unor generatoare cu volanţi masivi ce furnizează vîrfuri de curent într-o bobină, alta folosea mici încărcături explozive pentru a modifica circuitul magnetic etc. Cursa calitativă a înarmărilor a readus în actualitate această „praştie" a secolului XXI.

Cercetările arheologice au demonstrat că praştia era utilizată ca armă de luptă încă din neolitic. Aruncarea aceasta la distanţă a unor proiectile pregătite special a supravieţuit timpului în cele mai diverse regiuni ale globului, cu excepţia Australiei.

În Mesopotamia, Persia, Grecia sau în Imperiul roman, un aruncător cu praştia era considerat opozabil unui arcaş în lupta de la distanţă. Mai mult chiar, aşezarea prăştiaşilor în spatele liniei de arcaşi în basoreliefurile asiriene sugerează faptul că aceştia îşi puteau arunca proiectilele la distanţă mai mare.

Legiunile lui Traian, ce au trecut Dunărea pentru a cuceri Dacia, aveau formaţii auxiliare de luptători cu praştia, după cum se poate observa, de altfel, pe Columnă. Un astfel de luptător este reprezentat cu „arma" încărcată şi „muniţia" de rezervă într-un fald al îmbrăcămintii.

Cel mai cunoscut luptător cu praştia este David, cel care l-a răpus în legendă pe Goliat. Acesta din urmă era îmbrăcat în armură, purta scut şi sabie, avînd, suplimentar, şi o lance. David nu avea nici un fel de echipament de protecţie, fiind înarmat doar cu praştia şi cinci proiectile, avînd însă avantajul mobilităţii. Încă de la primul proiectil aruncat cu îndemînare, David l-a lovit pe filistin în plină figură, doborîndu-l. S-a repezit şi, cu sabia acestuia, l-a decapitat. Este victoria îndemînării şi a mobilităţii asupra forţei brute.

În **Iliada**, Homer menţionează printre cei prezenţi la asediul Troiei pe locrieni, luptători ce nu foloseau sabia, ci arcul şi praştia. Trupele de acest fel erau utilizate la pornirea bătăliei. Prin aruncarea de săgeţi, pietre şi lănci în rîndurile inamicului, făceau o breşă ce urma să fie exploatată de către infanteria grea, hoplitii înarmaţi cu săbii şi acoperiţi cu armuri. Xenofon, aflat în fruntea unui corp de elită atenian, în anul 401 î.e.n., realizează importanţa aruncătorilor şi îşi formează rapid o astfel de unitate auxiliară pentru a o opune perşilor. Mai mult, el ne mărturiseşte că, deşi arcaşii persani trăgeau mai departe decît cei cretani, prăştiaşii din Rodos aruncau mult mai departe decît cei din tabăra adversă şi chiar mai mult decît arcaşii. Din acea perioadă s-au păstrat proiectile de praştie turnate din plumb. Experienţe moderne au arătat că un aruncător mediu dotat poate atinge cu uşurinţă distanţa de 200 metri la aruncare.

Se utilizau două tipuri de prăştii. Cea cunoscută sub numele de „funda", în latină, era formată dintr-o împletitură din lînă pentru ţinut proiectilul şi două capete din sfoară. Unul se lega de inelar şi celălalt se ţinea în pumn. După două sau trei rotiri se dădea drumul capătului din pumn, proiectilul fiind lansat pe orbită. Celălalt tip de praştie se numea „fustibalus", fiind format dintr-un baston cu o despicătură la un capăt unde se lega suportul proiectilului. Prin aruncare bruscă de sus în jos, unul dintre capetele legăturii scăpa şi proiectilul era eliberat. Deşi bătaia unei astfel de prăştii este mai mică, cu ea se pot arunca proiectile cu masă mai mare. Este cunoscut filmul documentar din timpul asediului Alcazarului, în 1936, cînd în fortăreaţă au fost aruncate grenade prin această metodă.

Manualele antice de medicină (Celsus, de exemplu) dădeau metode de extragere a proiectilelor şi vindecare a rănilor produse de prăştii, iar Vegetius face o adevărată teorie a proiectilelor. Grecii şi romanii utilizau proiectile turnate în plumb, de formă biconică sau ovoidală.

Nu putem încheia partea de istorie veche a acestei arme fără a menţiona abilitatea indienilor din Peru, care, utilizînd praştia, au produs mari necazuri conchistadorilor spanioli.

Chiar dacă proiectilul unui aruncător cu praştia putea

Cele două tipuri de praştii: „funda" şi „fustibalus"

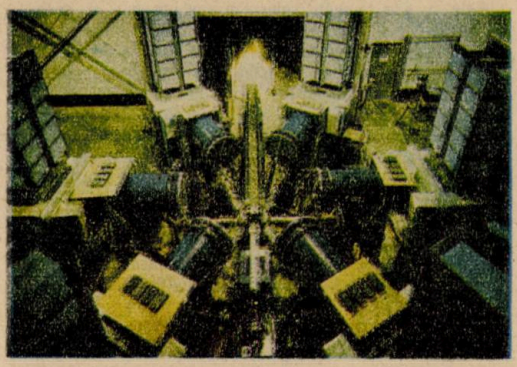

Lansatorul electromagnetic *(sus)* **și principiul său general de funcționare** *(jos)*

La declanșarea tragerii, proiectilul este injectat de către un dispozitiv cu aer comprimat cu circa 500 metri/secundă între două șine masive de cupru izolate electric între ele. Automat se cuplează șinele cu bornele capacitoarelor. Proiectilul este acoperit cu material plastic și un strat de metal. Atunci cînd este lansat între șine, acestea sînt scurtcircuitate de către folia metalică. Curentul avînd o valoare uriașă, folia este vaporizată instantaneu, formînd un nor de particule încărcate. Viteza mare de injectare a proiectilului exclude posibilitatea apariției unor stricăciuni pe suprafața șinelor datorate plasmei incandescente. Deoarece curentul circulă prin plasmă, un puternic cîmp electromagnetic este generat între șine. Acesta accelerează proiectilul o dată cu plasma sub acțiunea unei forțe de tip Lorentz. Experiențele au arătat că se pot atinge viteze de circa 3 km/s, proiectilul avînd atunci cînd părăsește șinele o energie cinetică de circa 1 Mj.

Viteza este totuși limitată de impactul proiectilului cu atmosfera. În lipsa atmosferei, accelerația este direct proporțională cu pătratul curentului, deci în spațiul cosmic se pot atinge viteze superioare.

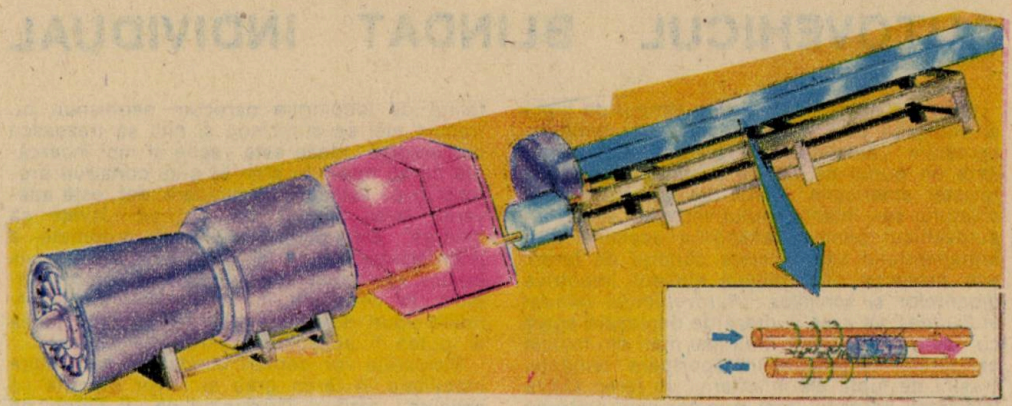

atinge cu ușurință la desprindere 100 km/h (27,8 m/s), energia cinetică a unui proiectil de 20—50 grame aruncat cu această viteză nu putea realiza mare lucru în fața unui cavalerist aflat în plină șarjă la cîțiva zeci de metri. Apariția prafului de pușcă pe cîmpul de luptă a eliminat treptat praștia, făcînd-o să devină o armă istorică.

Iată însă că secolul nostru a readus în atenția celor ce caută întruna noutăți, sfidînd preocupările de dezarmare, o variantă modernă a străvechii arme: dacă printr-o „praștie" oarecare am lansa proiectile (fie ele și nucleare) cu o masă suficientă de mică pentru a nu putea fi detectate cu ușurință la mari distanțe, dispozitivul nu ar fi nicidecum rachetă (cu rază medie sau chiar mică) constituind în schimb un pas serios pe calea escaladării cursei calitative a înarmărilor. Așa a ajuns în actualitate ceea-ce este denumit în literatura de popularizare sub numele de „tun electromagnetic". Revista „Popular Science" prezintă, într-unul din numerele sale recente, trei variante de contract oferite pentru experimentare în 1989 către DARPA-Defense Advanced Research Projects Agency, care depinde direct de Pentagon.

Prima variantă este prezentată de către o echipă de cercetători de la *Maxwell Laboratories* și utilizează pentru stocarea energiei o baterie de condensatori de mare capacitate. O turbină cu gaz pune în mișcare un alternator de 3 megawați care prin intermediul unui redresor încarcă o baterie de condensatoare ce poate înmagazina o energie de circa 30 Mj. O bobină cuplată cu condensatoarele provoacă o întîrziere, de fapt o modelare a formei impulsului, în așa fel încît energia transmisă proiectilului să fie maximă.

În artileria obișnuită, explozia încărcăturii propulsive generează presiune; aceasta descrescînd o dată cu deplasarea proiectilului pe țeavă, descrește și accelerația. În cazul tunului electromagnetic, accelerația poate fi păstrată constantă pe tot parcursul inițial.

Perfecționarea acestui tip de lansator este direct legată de progresele din tehnologiile de realizare a condensatoarelor de mare capacitate, susținătorii proiectului afirmînd că pînă în anul 1990 se vor obține, pe baza apariției de noi materiale, creșteri de pînă la 50:1 ale energiei electrice înmagazinate în aceeași unitate de volum.

O concurentă a acestei variante este cea propusă de către un colectiv de la Centrul de electromecanică al Universității din Texas. Sursa de energie este tot o turbină cu gaze ce antrenează un generator de un tip special, denumit de către inventatorii săi compulsator. El nu are nevoie nici de condensatoare și nici de bobine pentru a furniza impulsul de forma dorită. Soluția sa constructivă originală realizează o minimizare a rezistenței electrice interne care limitează puterile de ieșire ale altor tipuri de generatoare. În acest scop, compulsatorul este răcit cu ajutorul unei instalații cu azot lichid. Armăturile sale sînt realizate pe un suport făurit din materiale compozite. La o turație de 9 600 rotații/minut, un volant înmagazinează o energie echivalentă cu 150 Mj. Proiectilul este injectat în țeava cu o lungime de circa 7 metri. Cînd proiectilul scurtcircuitează armăturile țevii, reducînd turația volantului cu circa 10 la sută, se utilizează 20—30 megajouli pentru accelerarea proiectilului. Printr-un ingenios joc de cîmpuri induse și anulate se realizează vîrfuri de curent de pînă la 4,5 milioane amperi la 6 300 de volți (cel puțin așa susțin proiectanții).

Reculul proiectilului poate fi compensat prin cuplul de forțe ce apare la reducerea bruscă a vitezei volantului. Turbina cu gaz readuce apoi volantul la turația inițială.

Cea de-a treia variantă este propusă de doi inventatori de la Institutul de Tehnologie din Massachusetts, Henry Kolm și Peter Mongeau. Lansatorul lor, denumit „tun cu spire", utilizează în locul șinelor o bobină. Kolm susține că în acest mod poate economisi putere în comparație cu lansatoarele cu șine. Piesa principală a acestei variante o constituie un nou tip de generator care, susțin inventatorii, „generează de 70 de ori mai multă putere, la o masă egală cu unul convențional". Kolm susține că în generatorii convenționali se utilizează prea mult fier, numai 2 la sută din masă fiind afectată conductorilor. În noul tip de alternator circa 70 la sută din masă este afectată conductorilor.

Ultima variantă a lansatorului de acest tip are țeava formată din discuri găurite, cu un diametru de 250 mm, legate în așa fel încît să formeze o spirală. Deoarece în acest mod la un curent egal poate furniza de 100 de ori mai multă forță de împingere a proiectilului decît lansatoarele cu șine, curenții vehiculați sînt mai mici și, implicit, generatorul mai puțin masiv.

Proiectilul are și el perii de contact și spire depuse pe exterior. La introducere, acestea sînt activate prin intermediul șinelor de alimentare. Cîmpurile magnetice din bobina țevii și cele din bobinele proiectilului reacționează aruncîndu-l înainte. În prezent se lucrează la eliminarea alimentării proiectilului prin perii, care în anumite porțiuni și la anumite viteze pot să nu mai facă contact și să întrerupă alimentarea bobinelor proiectilului.

Armele de acest tip au fost asociate de către presa din întreaga lume programului de escaladare a cursei înarmărilor în spațiul cosmic, cunoscut și sub numele de „războiul stelelor". Ele rămîn capodopere ale tehnicii în slujba morții.

■ **Dr. ing. CRISTIAN CRĂCIUNOIU**

AUTOVEHICUL BLINDAT INDIVIDUAL

Ceea ce ar mai lipsi de pe cîmpul de luptă al viitorului este o nouă familie de blindate, respectiv *„autovehiculul blindat individual"*. Este un punct de vedere susținut în paginile revistei americane *Armor*. La dispoziția tanchistului sau infanteristului viitorului va sta un autovehicul pentru transportul acestuia și a armamentului său în orice condiții de teren, sub protecția unui blindaj eficient împotriva gloanțelor și schijelor. *„Autovehiculul blindat individual"* va avea o viteză de deplasare egală cu cea a rudelor sale mult mai mari din familia blindatelor — tancuri, transportoare blindate, mașini de luptă ale infanteriei. În teren foarte frămîntat, accesibil doar trupelor care luptă pe jos, noul tip de blindat va avea aceeași viteză și agilitate ca un infanterist experimentat. Va fi în măsură să exploateze denivelările terenului și protecția suplimentară oferită de diferite imobile în timpul luptei în localități.

Cum va arăta un asemenea autovehicul? Autorii proiectului l-au imaginat ca pe un blindat de mici dimensiuni (lungimea 2,2 m, lățime 1,2 m, înălțime 1,5 m), prevăzut cu șase roți și probabil... trei perechi de picioare. Sistemul de locomoție oarecum neobișnuit nu trebuie nici să surprindă și nici să trezească neîncredere. Ideea este veche și nici încercările nu au lipsit. În anii '50 s-au construit prototipuri de vehicule cu picioare, dar, este adevărat, le-au trebuit doi ani să „învețe să meargă". Dezvoltarea sistemelor automate, a microprocesoarelor, a însemnat un impuls pentru realizarea unor asemenea prototipuri încît, în condițiile în care există deja mai multe tipuri de vehicule care... „umblă", ideea ar putea fi acceptată ca realistă.

Picioarele vor conferi blindatului mai multă mobilitate în teren greu și îi vor permite să execute... sărituri. Dispunînd de un sistem de comandă perfecționat cerut de asigurarea deplasării cu ajutorul „picioarelor", acesta s-ar putea programa și pentru asigurarea stabilității în timpul săriturii. Propulsia blindatului ar putea fi realizată în acest caz de un motor rachetă, care împreună cu combustibilul necesar nu ar cîntări mai mult de 100 kg și ar putea asigura executarea a 10—15 sărituri în jos sau în sus cu înălțimea maximă de 10 m. Desigur, acest procedeu de deplasare nu va avea

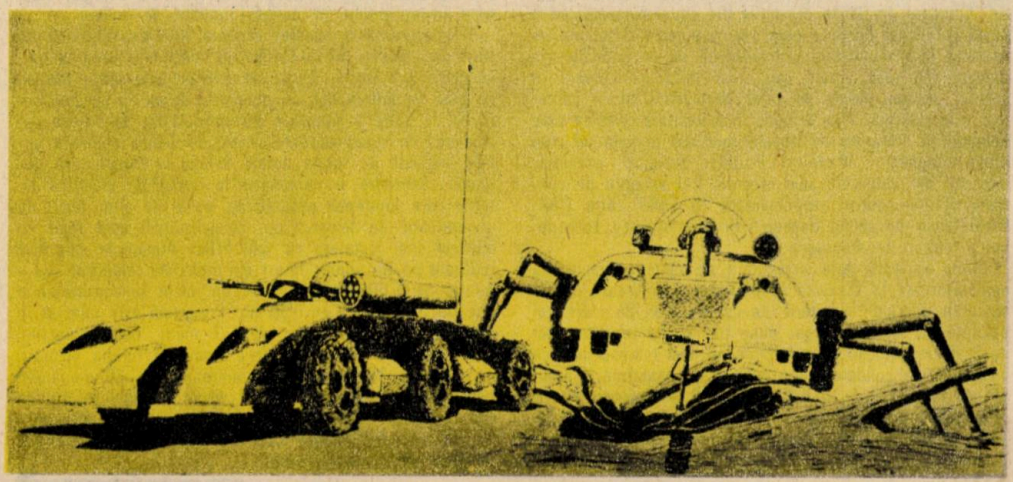

decît rolul să completeze pe cel de bază, în situații deosebite.

Se apreciază că propulsia *„autovehiculului blindat individual"* ar putea fi realizată de un motor diesel sau un motor turbină. Transmisia hidrostatică corespunde cerințelor celor două sisteme de locomoție (pe roți și pe picioare). Masa blindatului gata de luptă va fi de aproximativ 1100 kg, iar gol 700—800 kg, totul în funcție de tipul armamentului și al blindajului cu care va fi înzestrat.

În această privință o combinație dintre o mitralieră și o instalație de rachete antitanc autodirijate pare soluția cea mai adecvată. Sistemele de ochire zi/noapte vor fi instalate pe casca militarului ochitor, mecanic-conductor și comandant totodată. Calculatorul de bord va dirija nu numai ochirea și tragerea cu cele două tipuri de arme, dar va afișa o multitudine de informații pe vizorul căștii: despre teren, inamic, condiții de mediu etc., și va asigura simultan trecerea automată de la un tip de locomoție la altul.

Cele două tipuri de armament vor fi montate de o parte și de alta a unei turele confecționate din blindaj transparent. Autovehiculul va fi în întregime ușor blindat.

Un calcul estimativ al costului unui astfel de blindat ne indică suma de aproximativ 500 000 dolari. Promotorii noului concept îi conferă însă valoare de argument. Un autovehicul blindat înzestrat cu un tun, deservit de un echipaj de patru militari, costă peste 2 milioane dolari. Deci, afirmă aceștia, fiecărui membru al echipajului îi revine un sfert din această sumă. Din punct de vedere financiar, *autovehiculul blindat individual* nu ridică, după opinia specialiștilor occidentali, probleme deosebite. Și — se consideră — nu este oare tentant pentru un comandant ca, pe lîngă tancurile cu care pornește la luptă, să dispună de o mare mulțime de autovehicule blindate individuale cu o putere de foc apropiată de cea a tancurilor, dar mai mobile, mai greu de lovit?

Acestea din urmă ar putea fi conduse fie de un tanchist, fie de un infanterist al viitorului. Cei ce înclină spre a doua variantă văd în autovehiculul blindat individual un mijloc de materializare a conceptului de „infanterie blindată".

■ Locotenent-colonel ing. **CRISTIAN CRÂMPIȚĂ**

NOI RADARE PENTRU SIGURANȚA ZBORULUI

Dallas, 12 august 1985. Serviciile de securitate ale aerodromului Fort Worth se agită în jurul unei epave carbonizate: aparatul Lockheed L 1011 al companiei Delta Air Lines. Cauza dramei: schimbarea bruscă a direcției și vitezei curenților de aer, survenită în imediata apropiere a pistei de aterizare, a produs prăbușirea aparatului. Acest fenomen, al rafalelor de vînt la aterizare și decolare, este recunoscut ca fiind cauza principală a accidentelor aeriene. Cel mai frecvent, rafalele de vînt sînt produse de ploi puternice, care dau naștere unui curent de aer descendent. Masa de aer rece se formează în partea inferioară a unui nor și se disipează, la nivelul solului, sub forma unui turbion inelar. Un aparat de zbor care traversează zona inferioară a turbionului întîlnește la început un vînt puternic din față, urmat de vînt din spate. În ultima situație, aparatul pierde din forța de sustentație. Situația devine periculoasă în momentul decolării sau aterizării aparatului.

Problema care se pune este de detectare a acestor rafale de vînt suficient de rapid pentru a permite schimbarea direcției de zbor a aparatului și evitarea zonei periculoase.

După 1970 s-au instalat sisteme de detecție pe majoritatea aerodromurilor din lume. Acestea sînt compuse în prezent din rețele de anemometre, formate în general din cinci aparate dispuse în jurul aeroportului, iar al șaselea în centru. Anemometrele înregistrează continuu viteza și direcția vîntului la nivelul solului. Informațiile sînt centralizate și prelucrate de un computer, care semnalează perturbațiile periculoase. Din păcate, sistemul nu este infailibil. Dezavantajele majore rezidă în faptul că distanțele mari dintre captatori nu permit sesizarea turbulențelor foarte localizate; în al doilea rînd, situarea la sol a senzorilor face imposibilă sesizarea turbulențelor de altitudine.

Mai multe societăți aeriene au în studiu sisteme de asigurare a securității zborului cu fiabilitate superioară. Una dintre cele mai promițătoare direcții de modernizare ar fi utilizarea radarelor Doppler situate la sol, care ar permite măsurarea vitezelor diferite ale curenților de aer îndepărtați.

Radarul Doppler măsoară decalajul de frecvență al unui fascicul de microunde față de ecoul său reflectat cînd fasciculul incident întîlnește picături de apă sau particule solide. Frecvența ecoului crește cînd particula întîlnită se îndreaptă spre radar și scade cînd aceasta se îndepărtează. Componenta vitezei vîntului pe semnul fasciculului incident este proporțională cu decalajul de frecvență observat.

Acest tip de radar, conectat la unități de prelucrare a informației, formează sisteme-expert care au fost deja experimentate în S.U.A. Se preconizează, în continuare, instalarea lor pe marile aeroporturi din S.U.A.

(După revista „La Recherche")

Giroscop cu fibră optică

Navigația aeriană și cea maritimă depind de giroscoape pentru determinarea corectă a direcției de marș, acestea fiind principalele piese constructive ale piloților automați. Giroscopul standard, așa cum a fost el inventat de către americanul Elmer Sperry în 1914, se compune dintr-un volant acționat de un motor, sistemul avînd proprietatea de a sesiza orice încercare de schimbare a planului său de rotație. Dar giroscoapele inerțiale sînt dispozitive foarte fine, sensibile, cu fiabilitate scăzută și cu un preț ridicat.

Programele înregistrate în ultimul timp de optica electronică au făcut posibilă realizarea unor dispozitive de acest tip în care nu se mișcă decît o rază de lumină. Ideea de bază este simplă. Lumina generată de o diodă laser de mică putere este separată în două raze și se lansează prin cele două capete ale unei fibre optice cu un diametru egal cu cel al unui fir de păr. Cele două raze se transmit prin fibra spiralată în cele două direcții opuse și sînt reunite cînd ies. Lumina la ieșire este măsurată cu ajutorul unei fotodiode, iar semnalul transformat în tensiune. Dacă bobina este staționară, intensitatea celor două raze este identică, ele fiind opuse în fază. Valoarea măsurată la ieșire este constantă. Dacă însă bobina cu cei 150 de metri de fibră este rotită în jurul axei, apare o mică defazare între cele două raze. Raza care circulă în sensul rotației trebuie să parcurgă acum un drum mai mare, iar cealaltă invers. Variația tensiunii de ieșire din fotodetector este proporțională cu unghiul de rotație.

Sursa de lumină este o diodă laser, celelalte componente optice, incluzînd spliterele, polarizorul și modulatorul, fiind realizate pe un singur cip cu grosimea de un milimetru. Acest cip optic funcționează analog cu cele electronice, fiind realizat pe un suport din niobat de lithiu. Electronica de procesare a semnalului este și ea înglobată aici.

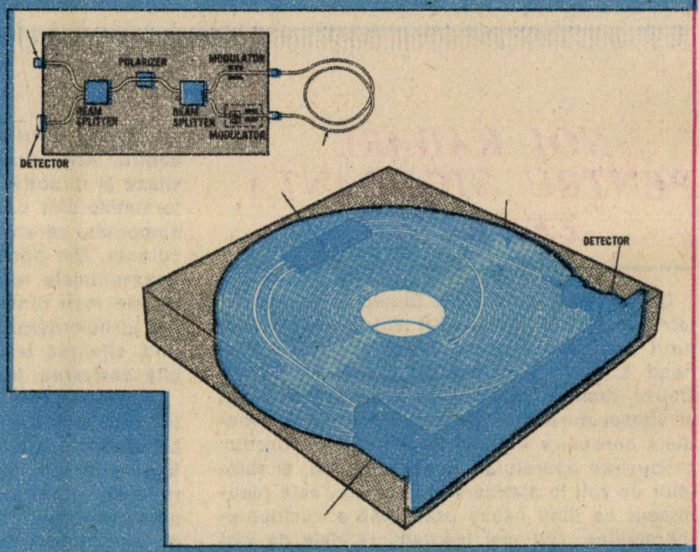

Aceste giroscoape sînt extrem de sensibile și pot sesiza viteze unghiulare cu valori de minimum o zecime de grad pe oră! La cealaltă extremă sînt sensibile pînă la o mie de grade pe secundă, performanțe inimaginabile pentru giroscoapele inerțiale.

Prototipul din figură are fibra optică bobinată la un diametru de circa 80 mm. Un sistem de navigație operațional ar trebui să conțină trei astfel de spire, montate adecvat pentru a sesiza mișcările pe trei axe, cu logica electronică înglobată. Gabaritul redus, greutatea mică, rezistența la șocuri și vibrații, precum și la o gamă largă de temperaturi fac giroscopul optic deosebit de valoros în spațiul cosmic și în aeronautică.

■ Dr. ing. CRISTIAN CRĂCIUNOIU

Enigma „Triunghiului Bermudelor" începe să se clarifice?

În anul 1945, în zona Bermudelor, în condiții de zbor excelente, și-au pierdut simultan orientarea și au dispărut cinci bombardiere americane. Nu s-au găsit nici un fel de indicii ale catastrofei. În raportul comisiei oficiale se spunea că „...nu putem emite nici cea mai aproximativă supoziție în legătură cu cele întîmplate".

Atunci a început, pentru prima dată, să se vorbească despre taina „Triunghiului Bermudelor", unde, după cum s-a aflat, din 1914 au dispărut fără urmă, cu nave și avioane, circa 2 000 de oameni. În zilele noastre, în această zonă continuă să dispară fără urmă anual cîteva nave, unele dintre ele pe vreme frumoasă și fără să lanseze semnale SOS.

Chestiunea Bermudelor este studiată la diferite nivele — de la amatori-entuziaști pînă la expediții științifice de prestigiu. În cei cincizeci de ani de cînd dăinuie „boomul Bermudelor", mulți savanți au vizitat acest loc „sinistru". Au fost acolo și specialiști ai Institutului de Oceanologie al Academiei de Științe a U.R.S.S., dar n-au descoperit nici un fel de miracole. Și totuși, nu s-au întors din expediție cu mîinile goale. În Marea Sargaselor, ei au înregistrat un fenomen interesant — formarea în apele oceanului a unor puternice turbioane, asemănătoare ciclonelor atmosferice. Diametrul lor atinge 200 km!

Este „acuzată" gravitația

Ghenrih Talalaevski a studiat timp de mai mulți ani problemele gravitației și a elaborat o teorie care stabilește natura diferită a accelerației liniare și a celei circulare. Potrivit calculelor efectuate de savantul sovietic, un corp aflat în mișcare de rotație pierde din greutate, iar la atingerea unei anumite viteze critice capătă chiar o greutate negativă. Experiențe care confirmă acest fapt s-au întreprins cu mult timp în urmă. Astfel, în 1975, fizicianul englez E. Laytwait a publicat rezultatele experiențelor sale. Un dispozitiv prevăzut cu un giroscop ce se învîrtea cu viteză foarte mare devenea mai ușor cu 10 la sută. Dar savantul englez n-a putut explica teoretic acest fapt.

Experiențe asemănătoare s-au întreprins și într-un institut de cercetări din Moscova, unde pierderea de greutate a ajuns la 14 procente. Noua concepție i-a oferit lui Talalaevski posibilitatea de a explica natura trombelor, capabile să ridice și să transporte la distanțe mari oameni, animale și chiar case întregi. Iar descoperirea de către oceanologi a zonelor turbionare din apele oceanului i-a dat cercetătorului ideea de a clarifica, pe baza teoriei sale, miracolele „triunghiului". (Menționăm că teoria sa se sprijină nu pe geometria lui Reimann, ci pe geometria spațială, mult mai generală, creată de Finsler.)

— Să luăm cazul neelucidat pînă în prezent despre care a informat la vremea respectivă săptămînalul elvețian „Weltwoche" (numărul 41/1975), spune Ghenrih Talalaevski. La începutul anilor '70, cu 20 de minute înainte de aterizarea pe aeroportul american Miami, a dispărut de pe ecranele radar un avion de pasageri al companiei „National Airlines". După zece minute, aeronava a reapărut pe ecranele radar și a aterizat cu bine. În timpul zborului, echipajul n-a observat nimic neobișnuit. La aterizare însă s-a constatat că toate ceasornicele de la bord rămăseseră în urmă cu zece minute. Dar la decolare ceasornicele fuseseră verificate și nu se semnalaseră nici un fel de diferențe între ceasornicele turnului de control și cele de la bordul avionului. Dacă vom încerca să clarificăm acest aspect cu ajutorul teoriei relativității restrînse a lui Einstein vom constata că pentru apariția unei asemenea diferențe de timp avionul ar fi trebuit să zboare cu o viteză apropiată de viteza luminii. În realitate, viteza a fost mult mai mică. Prin urmare, în acest caz, teoria relativității nu poate explica fenomenul.

A respinge pur și simplu tot ceea ce nu concordă cu reprezentările noastre despre lume înseamnă a ne situa pe poziții lipsite de perspectivă. În acest caz n-am avea alte soluții decît să declarăm plăsmuiri o mulțime de fenomene similare. În consecință, să acceptăm temporar verosimilitatea fenomenului respectiv și să încercăm să-i găsim o explicație rațională...

Potrivit ecuațiilor gravitaționale ce decurg din teoria propusă de Talalaevski, un corp care se rotește pierde din greutatea sa. Totodată, în centrul mișcării de rotație, greutatea sa crește, și crește cu atît mai mult cu cît masa inițială a substanței care se rotește este mai mare. Iar în zona Bermudelor se petrece tocmai un asemenea fenomen. Acolo, în centrul uriașelor turbioane oceanice apar anomalii gravitaționale. Și dacă o navă nimerește în centrul de rotație, puternica forță gravitațională o va trage la fund. Același lucru se va întîmpla și cu un avion, cum probabil s-a și întîmplat în 1945 cu formația de bombardiere americane. Puternicii curenți submarini încheie tragedia, purtînd rămășițele epavelor la sute de kilometri distanță de locul sinistrului.

Anomaliile apar ca rezultat al acțiunii legilor fizicii

Să revenim la aeronava de pasageri a Companiei „National Airlines". Ea a aterizat totuși fără probleme. Cum poate fi explicat acest fapt? Ghenrih Talalaevski consideră că și în acest caz poate fi găsită o explicație rațională:

— Dispunem de o cifră — 10 minute, cu care ceasornicele au rămas în urmă. Apelînd la teorie, aflăm că în cazul unei deformări a spațiului care ar da o asemenea încetinire a mersului ceasornicelor masa avionului aflat în zbor ar fi trebuit să crească de circa două ori. După cum am văzut, această sarcină s-a dovedit suportabilă pentru aparatul respectiv. Dar dacă ruta avionului ar fi trecut mai aproape de centrul mișcării turbionare, gravitația sporită ar fi putut provoca o catastrofă. Anomalia se explică și prin dispariția aparatului de pe ecranele radar. Într-un spațiu deformat, semnalul putea să devieze și să nu se mai întoarcă la instalația de emisie...

Trebuie menționat faptul că, în zona respectivă, tabloul anomaliilor gravitaționale este complex, fiind determinat nu numai de mișcarea turbionară a maselor oceanice, ci și de structura internă a Pămîntului. Astfel, cu ajutorul unui altimetru de înaltă frecvență, astronauții americani au înregistrat în „Triunghiul Bermudelor" o depresiune în suprafața oceanului cu o adîncime de 25 metri. Probabil că modificările gravitaționale propriu-zise n-au putut fi înregistrate întrucît, pentru astronauți, ele se confundau cu fundalul gravitațional al Pămîntului. În afară de aceasta, la înălțimea orbitei pe care evoluau, atracția gravitațională era diminuată. Dar la navele și avioanele aflate în zona „triunghiului", în cazul apariției anomaliilor, sistemele mecanice ale aparatelor de navigație pot fi scoase din uz. Nu se mai îndreaptă spre polul magnetic al Pămîntului nici ăcele îngreuiate ale busolelor, cu atît mai mult cu cît intensitatea acestor anomalii nu este constantă. În treacăt fie spus, asemenea variații gravitaționale de joasă frecvență pot provoca dereglări psihice (se cunosc situații în care nave aflate în perfectă stare au fost abandonate de echipajele respective) sau chiar moartea. Acest aspect trebuie de asemenea avut în vedere în cazurile de pierdere bruscă a legăturii.

După cum se știe, în literatura pe această temă sînt descrise numeroase cazuri în care, după îndeplinirea unor misiuni de zbor în zona „triunghiului", avioanele veneau la aterizare înainte de timpul stabilit, de parcă ar fi zburat ajutate de un vînt prielnic foarte puternic. Dar serviciile meteorologice nu consemnaseră prezența unor asemenea curenți. Savantul explică fenomenul respectiv în felul următor:

— După părerea mea, cauza o constituie tot anomaliile gravitaționale. De altfel, un efect similar este cunoscut de mult timp. Așa se comportă de pildă o rachetă la trecerea pe lîngă un corp masiv, să zicem, o planetă. Forța gravitațională sporită aruncă avionul ca din praștie, și acesta, consumînd aceeași cantitate de carburanți, zboară cu o viteză mai mare...

„Triunghiul Bermudelor" nu este singurul loc pe globul pămîntesc unde se petrec tot felul de „miracole". De o tristă faimă se bucură, de asemenea, zona cuprinsă între Hong Kong, Filipine și Taiwan. Și aici, în „Marea Diavolului", se observă virtejuri marine. Evidența navelor dispărute fără urmă în „Triunghiul Diavolului" a început să fie ținută acum șase secole. Documentele dovedesc că sute de nave au dispărut pe vreme calmă, fără vînt. De regulă, nu se găsesc nici un fel de sfărîmături. Într-un cuvînt, există multe asemănări cu „Triunghiul Bermudelor". Guvernul japonez a declarat această zonă periculoasă pentru navigație. Și cu toate că savanții nu văd nimic supranatural nici în fenomenele ce se petrec aici, pe aviatori și marinari nu-i satisfac nici un fel de explicații, chiar și pe deplin firești, ale cauzelor pieirii navelor. Pe ei îi preocupă în primul rînd posibilitatea evitării unor asemenea catastrofe. Dar există o asemenea posibilitate?

— La rezolvarea acestor probleme trebuie să-și aducă aportul specialiștii, încheie convorbirea noastră Ghenrih Talalaevski. Pot doar să spun că toate navele trebuie să fie capabile să suporte suprasarcini considerabile, asemenea navelor cosmice, iar aparatura să fie protejată prin dispozitive antigravitaționale. De pildă, într-o zonă cu anomalii gravitaționale, dispunerea greșită a încărcăturii pe o navă poate, pur și simplu, să rupă nava în două.

(După revista „Sputnik")

■ Traducere și adaptare : colonel (r) AL. COVALIU

TRANSMISIA INFORMAȚIEI BIOLOGICE LA DISTANȚĂ

Evoluția cunoștințelor științifice scoate în evidență un fapt aparent paradoxal, subliniat de unul din marii fizicieni ai timpului nostru, Alfred Kastler: **„...progresele care au fost realizate de la începutul secolului au drept straniu revers să ne facă materia mai puțin familiară și mai puțin «naturală». Așa progresează știința: ea nu deschide căi noi decît cu prețul părăsirii celor vechi"**. Această situație este relevantă în domeniul biomedicinii, unde, cu toate acumulările de cunoștințe din ultima vreme, explicația unor fenomene, mai dinainte cunoscute, nu a putut fi încă oferită. Poate că cel mai ilustrativ exemplu este furnizat de hipnoză și telepatie, care utilizează un canal special de transmisie la distanță a unor informații biologice.

Interesul față de aceste manifestări a apărut încă din secolul trecut, primul dintre fenomene fiind asociat în special de numele medicului vienez F.A. Mesmer (1734—1815) care, practicînd medicina la Paris, a convenit că anumite forme de contact interpersonal pot induce foarte ușor unor bolnavi stări de transă hipnotică. Propunîndu-se diferite teorii pentru explicarea fenomenului, cum ar fi de exemplu cele „fluidistice", lansate de către Deleuze, sau animiste, ce puneau accentul pe sugestie, hipnoza începe să capete unele explicații demonstrabile abia prin lucrările de fiziologie experimentală inițiate de I.P. Pavlov.

Studiul științific al telepatiei debutează în Anglia, în anii 1860, reactualizîndu-se apoi în 1930, grație cercetărilor efectuate la Universitatea Ducke de către prof. J.B. Rhine. În experimente organizate și interpretate într-o viziune statistică, acesta reușește să demonstreze realitatea posibilității de transmitere la distanță a unor informații biologice, pe un canal al cărui substrat nu a fost în măsură să-l determine. În zilele noastre, dezvoltarea cercetării fenomenului telepatic a căpătat o mare extindere, în special în U.R.S.S. și S.U.A., și a dus la apariția unei discipline științifice cu o personalitate proprie — psihotronica.

Pe de altă parte, dacă unele mecanisme ale hipnozei au putut fi descifrate, datorită investigațiilor clinice ale lui Charcot și celor de fiziologia sistemului nervos central efectuate de școala lui Pavlov, mecanismele telepatiei nu au putut fi descifrate. Așa cum afirma unul din cercetătorii acestui domeniu, sîntem în fața unui fenomen natural, la care se pot evidenția efectele unei comunicări, deseori la mari distanțe, dar la care rămîn necunoscute atît mecanismele de emisie, cît și cele de recepție. Nu s-a putut încă depista care este de fapt canalul de transmisie a informației telepatice și care este vectorul purtător al acesteia. Faptul că acest tip de legătură nu este de natură electromagnetică s-a dovedit experimental: efectul telepatic nu scade cu inversul pătratului distanței ($1:d^2$), așa cum se întîmplă în cazul radiolegăturilor; de asemenea, se remarcă lipsa oricărei influențe a ecranării electromagnetice asupra acestui tip de interacțiune biologică la distanță. O serie de cercetări întreprinse în țara noastră de școala prof. Gh. Cartianu, ca și cele efectuate în U.R.S.S. de I.M. Kogan și în S.U.A. de R. Targ nu exclud posibilitatea ca aceste legături să aibă purtătoare electromagnetice cu o mare lungime de undă și o frecvență extrem de joasă. Concomitent, există și opinia că transmiterea bioinformațiilor se realizează prin intermediul unor cîmpuri mentale cu proprietăți net diferite de cele ale undelor electromagnetice.

Asemenea cercetări au fost efectuate și în țara noastră de unele personalități medicale, obținîndu-se rezultate valoroase. Ele evidențiază capacitatea transmiterii mesajelor mentale de suferință fizică sau emoționale. Astfel, prof. P. Brânzei nota în apreciatul său volum „Itinerar psihiatric": **„Este interesant de semnalat că transmisiile mentale au putut fi interceptate sau «bruiate» de un al treilea subiect interpus în «emisiune», iar perturbanțe atmosferice au distorsionat buna lor desfășurare. Aceste date reamintesc unele tentative de studiu a fenomenelor extrasenzoriale pe care noi le-am realizat la «Socola», în 1939 și 1940, sub control de echipă, cu ajutorul unui subiect sensibil, transpus în stare de somnambulism hipnotic. Dintre aceste experiențe, atrăgea atenția — în primul rînd — posibilitatea urmăririi la distanță a comportării unei persoane (despre care participanții la experiment nu aveau cunoștință), reactivitatea dureroasă a subiectului... Datele enunțate sugerează existența unui cîmp energetic (de natură neidentificată cu certitudine) care să medieze semnalele extrasenzoriale"**.

Pe de altă parte, în cercetările făcute de către prof. Gh. Cartianu și școala sa se pleacă de la constatarea că organismele biologice au capacitatea de a emite și recepționa unde electromagnetice de mică intensitate în banda de 8—30 Hz. Aceste unde au calitatea de a se propaga în fasciculul format între pămînt și ionosferă, cunoscut sub denumirea de „zonă Schumann". Printre alte proprietăți, aceste unde au și însușiri ce permit mărirea coeficientului de compatibilitate a rezonanței lor cu ritmurile cerebrale alfa. Este posibil ca pe această cale să se transmită semnalele telepatice la mari distanțe.

Actualitatea acestor cercetări este relevată și de faptul că anul trecut a avut loc un set de experiențe comune sovieto-americane, de transmisie telepatică a unor mesaje între America și Extremul Orient sovietic. De altfel, gama aplicațiilor practice atît în hipnoză, cît și în telepatie nu încetează să se extindă. În literatura de specialitate se arată că subunități militare care s-au antrenat în poligoane și aplicații, după o prealabilă pregătire în ședințe colective de hipnoză, au realizat performanțe ce depășeau de cîteva ori baremurile normale.

Și o ultimă noutate: Agenția Japoneză pentru Știință și Tehnologie a anunțat lansarea proiectului pentru construirea unui computer din generația VI. Se au în vedere variate forme de percepție extrasenzorială și parapsihologică, pentru a se urmări dacă aceste forțe ale creierului, considerate pînă nu demult ocults, pot fi puse la lucru, prin intermediul unor senzori conectați la calculator. Cu fiecare descoperire, știința pătrunde în adîncimea cunoașterii a tot ceea ce este legat de ființa umană, spulberînd mituri vechi sau mai noi.

■ Dr. EUGEN CELAN

DESPRE CHIBRITURI

Ce poate fi mai simplu decît chibritul? Ne folosim de el în fiecare zi. Şi totuşi, istoria fabricării chibriturilor nu-i deloc simplă...

Apariţia chibritului este legată de descoperirea fosforului. Primele beţe de chibrit au fost folosite de chimistul german Camerer. În 1833, el a fabricat o substanţă inflamabilă conţinînd fosfor alb. Doi fabricanţi vienezi au cumpărat patentul şi au construit o fabrică de chibrituri. Apăruţi cu mai bine de un secol şi jumătate în urmă, „strămoşii" chibriturilor de astăzi aveau în compunere fosfor alb şi se aprindeau cu uşurinţă, la cea mai mică frecare de o suprafaţă uscată — talpă, uşă, perete etc. Chibriturile respective erau însă otrăvitoare.

Oamenii au continuat să caute alte substanţe pentru fabricarea gămăliilor de chibrit, care să nu prezinte pericol pentru sănătate. Astfel, din compoziţia substanţei inflamabile a fost eliminat fosforul alb. Sarea lui Bertholet a fost înlocuită cu salpetru, cu oxizi de plumb şi potasiu. Chibriturile fără fosfor nu se aprindeau însă prin frecare de suprafeţele obişnuite. Atunci, pe cutii s-a aplicat o substanţă specială în compunerea căreia intrau fosfor roşu, inofensiv, clei şi cîteva substanţe capabile de o ardere mai bună. Aşa au apărut „chibriturile suedeze", denumire datorată faptului că au fost fabricate, pentru prima oară, în Suedia. Ele erau întrebuinţate şi apreciate în întreaga lume. Inventatorii nu s-au oprit însă aici. Astfel, în 1894, A. Saro, din Argentina, avansează ideea să se fabrice chibrituri din fire de hîrtie răsucită, calculînd chiar economiile de masă lemnoasă ce-ar fi fost realizate. De asemenea, englezul Bell a propus, în 1866, ca gămălia de chibrit să fie îmbrăcată cu o cămaşă de protecţie din material neinflamabil. Au fost şi specialişti care au adus ca inovaţie folosirea ambelor capete ale băţului de chibrit.

Astăzi, alături de chibriturile obişnuite, se fabrică aprinzătoare de forme şi mărimi diferite. Există beţe de chibrit lungi de circa 30 cm, numite „de cămin" şi folosite la aprinderea sobelor şi cuptoarelor cu gaz. Există chibrituri mijlocii — circa 10 cm — pentru aragaz. Au fost realizate şi chibrituri cu destinaţii speciale, care nu pot fi stinse nici de un uragan. Ele ard cu o flacără stralucitoare, de culoare albă, verde sau roşie. De obicei, sînt destinate pentru trusele vînătorilor şi geologilor.

Cu siguranţă, istoria fabricării chibriturilor nu se va opri aici. Zilnic, în lume se aprind miliarde de beţe de chibrit. Oare cine stă să se mai gîndească la istoria acestui băţ banal?! (D.R.)

RADIOLOCATOR TRANSORIZONT

Specialiştii N.A.T.O. sînt preocupaţi de realizarea unui sistem costier de supraveghere care să permită descoperirea la distanţe cît mai mari a unor ţinte aeriene şi navale. Se are în vedere că sistemele clasice radar, care funcţionează în gama undelor ultrascurte, nu pot depista obiective situate dincolo de orizontul antenei. Astfel, o instalaţie radar situată la 1 000 m altitudine poate descoperi o ţintă la maximum 130 km. Pentru a mări posibilităţile de descoperire, un grup de lucru N.A.T.O. a luat în discuţie folosirea sistemului radar transorizont.

Principiul de funcţionare constă în utilizarea capacităţii de reflexie a undelor radio de frecvenţă înaltă de către straturile ionizate ale atmosferei. În acest scop, firma engleză MARCONI a lansat, în 1985, un program de cercetări care, în 10 luni, s-a concretizat în instalarea unui radiolocator experimental. După circa 2 ani de încercări şi perfecţionări, în martie 1988 a fost acceptat în cadrul N.A.T.O.

Radiolocatorul transorizont utilizează unde radio polarizate vertical, cu frecvenţe între 4 şi 20 Mhz, care se folosesc în tehnica salturilor rapide de frecvenţă şi a frecvenţei optime. Din punct de vedere tehnic, sistemul este realizat în două variante: cu antena de emisie şi cea de recepţie situate la o distanţă minimă de cel puţin 400 m, cu un sistem unitar de comutare pe emisie şi recepţie, asigurînd o bătaie de circa 180 km, şi un alt mod de dispunere a antenelor – la distanţă de 50–100 km una de alta, fapt care permite mărirea substanţială a puterii de emisie şi o bătaie dublă (circa 360 km).

Firma MARCONI, în dorinţa de a realiza cîştiguri cît mai mari, a prezentat ţărilor N.A.T.O. diverse variante posibile ale acestui sistem, inclusiv instalate la bordul unor nave.

Un inamic perfid — TUTUNUL

În Europa, tutunul a pătruns abia după descoperirea Americii. Cînd Cristofor Columb ajunse în insula Cuba, trimise doi din tovarăşi să cerceteze ţinutul. Ei întîlniră în drum mai mulţi bărbaţi şi femei care ţineau în mînă cîte un sul de foi răsucite, aprinse la un capăt, din care trăgeau cu sete, risipind în aer rotocoale de fum. În naivitatea lor, consumatorii plantei ce avea să fie cunoscută sub numele de „petun" (tutun) aveau impresia că prin fumul inhalat geniul bun se cobora asupra lor. Foile de tutun se purtau la gît, într-o perniţă, iar fetele de măritat îl atîrnau la brîu. Numele de „tabac" vine de la localitatea Tabacco din Antilele Mici, unde spaniolii au întîlnit din nou această plantă. În Anglia, cel care a adus tutunul a fost Walter Raleigh. Se spune că servitorul său cînd l-a văzut pentru prima dată fumînd i-a turnat speriat o cană de apă pe creştet, crezînd că a luat foc. Cea care avea să răspîndească această modă în Europa a fost Caterina de Medicis, regina Franţei. Jean Nicot, ambasadorul Franţei la curtea Portugaliei, unde această plantă era deja cunoscută, i-a adus reginei buruiana de leac pentru a-şi trata vestitele-i migrene. Se spune că, după zece ani de căsătorie sterilă, Caterina a avut pe rînd trei fii: Francisc II, Carol IX şi Henric III. Primul a murit intoxicat din cauza unei alifii cu suc de tutun preparate de alchimiştii epocii pentru a-i vindeca o boală de piele. Regina era pătrunsă de credinţa indienilor că tutunul are proprietăţi miraculoase. Pornit de la curte, acest „mit" nefast al tutunului s-a răspîndit vertiginos, avînd faima că vindecă astmul, oftica, frigurile, guta, turbarea, „albea" dinţii şi combătea... chelia. Această stare de ignoranţă nu a durat însă prea mult. S-a observat de-a lungul anilor că tutunul, departe de a fi o plantă tămăduitoare, este cauza a numeroase îmbolnăviri grave. Începe epoca prohibiţiei. Primul monarh care opreşte comercializarea tutunului este Ludovic al XIII-lea. Walter Raleigh, cel care introdusese periculoasa plantă în Anglia, a fost decapitat de regele Iacob I, cel mai mare adversar al tutunului. Pedepsele împotriva fumătorilor s-au declanşat, pe scară mare, îndeosebi în Orient, unde acestora li se tăiau buzele sau nasul. Pe vremea lui Mahomed al IV-lea, cei care fumau pe stradă erau spînzuraţi în piaţa publică. Mai întîi li se vîra o pipă pînă în fundul nasului şi li se atîrna de gît o legătură mare cu foi de tutun. În Persia, fumătorii erau arşi pe rug. Focul era alimentat cu foi de tutun; în acest mod, credea şahul, cel ars va muri sătul de fumat. Pedepse grele se aplicau fumătorilor şi în Rusia, unde celui prins că fuma i se dădeau 60 de lovituri pe tălpile goale; a doua oară i se tăia nasul, iar la a treia tentativă era... decapitat.

Cu toate aceste sinistre pedepse, „fructul oprit" s-a dovedit a fi şi mai dorit, aşa încît dăunătorul obicei de a fuma s-a păstrat pînă în zilele noastre.

Aroma fumului de tutun provine din arderea nicotinei care se găseşte în frunzele plantei în proporţie diferită, după specii. Astfel, tutunul de Havana conţine 2—6 la sută nicotină, cel de Algeria 3—5 la sută, Virginia 6—8 la sută, iar cel cultivat la noi 1—3 la sută. Această substanţă este atît de puternică încît numai cîteva picături puse pe corneea unui animal îl pot ucide imediat. Intoxicaţiile cu nicotină se manifestă prin senzaţie de căldură, diaree, vertije, o paloare accentuată a feţei, tremurături şi chiar convulsii. Tabagismul cronic determină pierderea memoriei, tulburări cardiace, ateroscleroză. La persoanele care fumează cu pipa se poate dezvolta în timp un cancer al buzelor sau al limbii. Fumatul conduce la pierderea poftei de mîncare, la apariţia bronşitei cronice şi a cancerului pulmonar. Acest dăunător obicei poate contribui la scăderea fertilităţii cuplului, precum şi la naşterea unor copii prematuri sau malformaţi. De reţinut, acelaşi pericol, sau poate mai mare, îi ameninţă şi pe fumătorii pasivi!

■ MARIA PREDOŞANU

RĂDĂCINA VIEŢII

În limba chineză Ginseng înseamnă „rădăcina în formă de om". Această plantă, cu calităţi de excepţie, mai este cunoscută şi sub numele de „rădăcina vieţii". Cu 5 000 de ani în urmă, vracii tibetani cunoşteau că extractul de Ginseng prelungeşte viaţa şi dă vigoare celui epuizat de o boală grea. Fiind răspîndită în cîteva zone geografice din Asia, această plantă miraculoasă a fost adesea apreciată în aur. Chiar şi în regiunile unde creşte este o adevărată performanţă să fie depistată în tufişurile compacte sau în locurile izolate unde se dezvoltă.

Perioada optimă de recoltare este intervalul august-septembrie, cînd Ginsengul poate fi recunoscut după fructele de culoare purpurie din vîrful tulpinei. Este o mare şansă ca cineva să recolteze trei-patru rădăcini într-un sezon.

Rădăcina creşte anevoie, ajungînd după 10—15 ani la circa 300 de grame. Acum are şi o putere terapeutică optimă. Au fost găsite şi exemplare de 400—600 grame, dar aceasta înseamnă că au atins vîrsta de cel puţin 50 de ani.

Medicament natural deosebit, extractul de rădăcină de Ginseng, administrat numai sub supraveghere calificată, are o serie de proprietăţi curative unanim recunoscute: sporeşte capacitatea de efort intelectual şi fizic, reglează tensiunea arterială, este un tonifiant excelent în caz de epuizare fizică şi de stres, fortifică organismul împotriva infecţiilor etc. (C.S.)

O MEDITAȚIE ROMÂNEASCĂ ÎN PIATRĂ

În realizarea ansamblului de la Tg. Jiu, Constantin Brâncuși a avut șansa întîlnirii unui comanditar lipsit de rigiditate, fericit doar să vadă ridicîndu-se în țară o operă importantă care să se datoreze artistului. Tema e cunoscută: comemorarea eroilor căzuți, în primul război mondial, în luptele pentru desăvîrșirea unității naționale și statale.

Ansamblul exprimă, cu laconismul care-i este caracteristic (repetiția elementelor constitutive și a ritmurilor decorative dirijează întrucîtva o atare lectură), ideea comuniunii, a legăturilor indestructibile între indivizi prin afecțiune, a fraternității către care poate, și trebuie, în înțelesul cel mai înalt al cuvîntului, să aspire o colectivitate. Fără îndoială, omagierea colectivității are în ochii noștri o deplină îndreptățire, un prestigiu moral, dar ea mai denotă, săvîrșindu-se tocmai din perspectiva acestei colectivități, simplu, firesc — înfrîngînd orice urmă de retorism, altfel spus, orice semn de oboseală ori gratuită speculație intelectuală — o depășire a crizei individualismului artei moderne. Ca unul să exprime totalitatea, convingător, trebuie de fapt să și-o asume, îmbinînd gestul de apăsată insurgență personală cu cel anonim, acceptat în unanimitate, asemeni înțeleptelor aforisme bătrîne.

Lucrările, cu remarcabilă tranșanță formală, se sustrag totuși formulării tranșante a unei semnificații. Pentru că nu narează și nu simbolizează. Sînt prezențe sugestive, fecunde, vădind bogăție potențială. Coloana, ritual al privirii, efilată parcă neverosimil în spațiu, ne impune ca efigie a timpului, virtual și practic incomensurabil, pe care, omenește, nu-l putem percepe decît ca pe o egală succesiune de începuturi și sfîrșituri, făcîndu-ne să ne gîndim că la intersecția fiecărui modul romboidal se consumă o bucurie și o durere, o creștere și o descreștere luînd ceva din atotputernicia destinului, primit cu un calm suveran tocmai datorită formulei matematice prin care devine sensibil. Coloana este reprezentarea geometrică a mișcării fără început și fără sfîrșit, o proiecție mentală a curgerii, în a cărei inexorabilă monotonie se poate descoperi supremul principiu al repetabilității infinite, asemănător însuși vieții.

Poarta și Masa, ritualuri ale deplasării și așezării, presupun alegerea unui drum și aflarea unei opriri în vederea oficierii festinului spiritual. Și Poarta și Masa revendică, în maniera dialogului filosofic, coeziunea umană, atingerea perfecțiunii globale prin atracția și indestructibila aliere a părților. Volumele Mesei se articulează pereche, coloanele Porții proclamă semnul perechii, visînd să fie un nou ordin arhitectural, superior tuturor formelor ornamentale cunoscute, prin voința de a închega un înțeles, de a se impune ca expresie. Cele trei monumente ne apar ca reprezentări ale echității

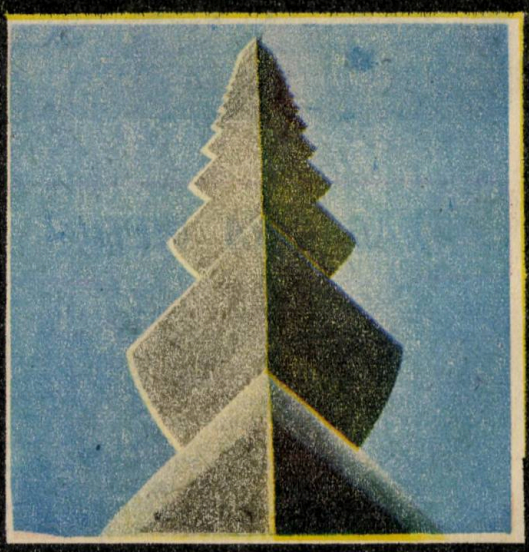

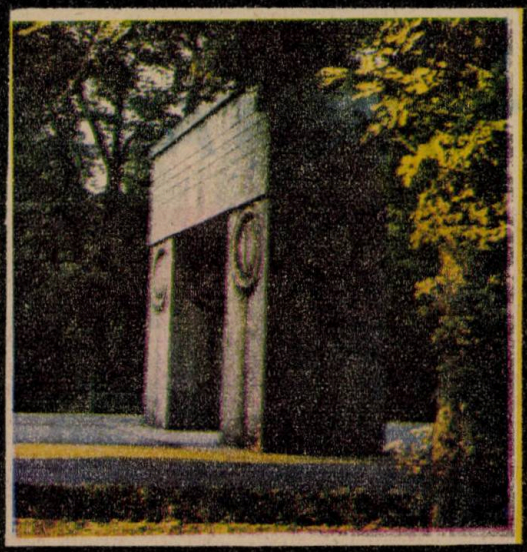

absolute, unde singurul orgoliu omenesc îngăduit este cel de a fi, de a fi pentru clipă și pentru eternitate.

Un alt aspect frapant al ansamblului de la Tg. Jiu se poate descifra în privința plasării lui în timp. El pare nou, veșnic nou (și într-un fel și este, căci a „împlinit" abia 50 de ani, gloria lui consolidîndu-se abia de vreo două decenii și jumătate, fiindcă după realizarea lui au urmat evenimentele cunoscute, al doilea război mondial, urgențele edificării epocii noi, socialiste), dar de o noutate neperisabilă, venind parcă mereu din viitor. Ne pare însă deopotrivă vechi, trăsătură care ar infuza viziunii insolite a creatorului chiar temeiurile stabilității, aerul imperioasei necesități. El trebuia să existe deci pentru noi, și pentru alții, ca arhitectura și statuia egipteană, greacă, indiană, aztecă. Cînd bunul pictor naiv Rousseau-Vameșul îi spune lui Brâncuși că a transformat anticul în modern da și cea mai exactă definiție critică a artei sculptorului, cum susține Giuseppe Marchiori.

Asupra acestei definiții se cuvine să meditam. Pornind de la ea se ajunge la disocieri dintre cele mai surprinzătoare. Reputatul estetician Giulio Carlo Argan, de pildă, observă că la Brâncuși forma individuală are valoarea formei universale, că el alătură, de fapt, în mod singular și cu totul miraculos, doi termeni incompatibili în concepția artei moderne, „invenția" și „repetiția". Iată și motivul pentru care Argan, cu pătrunzătoare intuiție, îl numește pe Brâncuși un anti-Picasso. Primul vede istoria (lumea) din perspectiva unității fundamentale a lucrurilor. În vreme ce ultimul vede extensia ei, gestul uman irepetabil, conglomeratul revărsat spre infinit refuzînd repetiția, iar prin aceasta caracterul specific uman pe care ea îl are.

Brâncuși nu împacă extremele plasîndu-se pe o convenabilă linie mediană, ci își asumă extremele, ca fațete ale aceluiași tot, deschizînd o uriașă acoladă a timpului, spațiului și, în ultimă instanță, a întrepătrunderii umane. Traiectoria artei este vastă și impresionantă în raport cu traiectoria scurtă și efemeră a curentelor și mișcărilor artistice. A fost un singular, cu discipoli care au dispărut încă înaintea lui. Formele ansamblului de la Tg. Jiu sînt și ele „istorii" ale formelor precedente, formele țărănești moștenite, ale numeroaselor „variante" concepute de artist în atelierul său, cu mulți ani înainte, în sfîrșit, ale formelor universale cu care se înrudesc, dar sînt, totodată, invenții pure, prin izolarea din contextul lor domestic și transfigurarea lor în obiecte ale contemplației, active însă, vii cu alte cuvinte, tocmai datorită structurii lor ritmice, a repetiției care ne dă sentimentul organicului, al însuși naturalului.

Ansamblul de la Tg. Jiu aparține, în egală măsură, sculpturii și arhitecturii, este, mai bine zis, o sculptură organizată spațial în spirit arhitectonic, dar și o arhitectură destinată exclusiv privirii, o arhitectură a cărei funcționalitate constă în etalarea desăvîrșirii plastice și a unui înțeles spiritual superior. Brâncuși întreprinde în orașul de lîngă Jiu o sinteză unică a celor două domenii, amintind de experiența altor secole, lecție ce n-a fost sesizată pe de-a întregul, cu atît mai puțin continuată. De altfel, întreaga sa artă este o lecție asupra căreia se cere reflectat permanent. El instituie, dacă putem spune astfel, o pedagogie a comunicării, o reconvertire a privirii, aptă să perceapă atît timp cît vede, realmente eliberată de prejudecăți, cu candoarea și dispombilitățile copilăriei, altfel decît cel mai adesea, prin instalarea obișnuinței de a „vedea" numai ceea ce știm.

* * *

Firește, Brâncuși a fost un inovator, un revoluționar, păstrînd în toate însă ponderea și rigoarea unui clasic. Iconoclastia lui nu s-a vădit a fi decît o tulburătoare primenire artistică, servind, drept țel suprem, uneia morale. „Brâncuși a eliberat arta de orice estetism", spunea Jacques Lassaigne, descifrînd în această afirmație legătura inevitabilă pe care artistul cel mai artist o făcea între manifestarea spirituală și manifestarea responsabilității morale. La Tg. Jiu, o Coloană, o Poartă, o Masă ne învață cum poate viețui, mereu același, și călători în universalitate un popor, îndemnîndu-ne la cunoașterea de sine, prin aceste trei semne uriașe, pietre de hotar între existență și ideal, între pămînt și cer. Au fost așezate cu gîndul la un anumit moment, crucial, al Istoriei, reușind să ne vorbească despre curgerea ei neîntreruptă, care este, poate, și triumful ei cel mare. s-a plecat prin a celebra o jertfă, în numele frumuseții vieții însă și a speranței de a exista mereu. Ne moștenim astfel pe noi prin moștenirea lui Brâncuși.

■ CORNEL RADU CONSTANTINESCU

Pe generic:

„CONSULTANT MILITAR...“

Contribuția armatei la afirmarea cinematografiei naționale este ilustrată atît prin creațiile realizate de instituția sa de profil — Studioul Cinematografic al Armatei —, cît și prin sprijinul nemijlocit și generos acordat caselor de creație în producerea filmelor de epocă, istorice îndeosebi, a celor ce se constituie în epopeea națională a poporului român. Asemenea filme, care solicită mari mase de oameni, nu s-ar putea realiza, practic, fără sute, mii de militari participanți, fără tehnică de luptă, muniții, material explozibil etc. asigurate de Ministerul Apărării Naționale. Dar tematica filmului, forțele umane și mijloacele materiale ale armatei solicită cu necesitate existența unui personal calificat. Există, așadar, pentru fiecare film de acest gen, un specialist militar în personalitatea căruia se regăsesc comandantul, dar și istoricul de profesie și cineastul. Acesta este consultantul (consilierul) militar.

Succesul filmelor istorice românești, valoarea lor artistică și documentară se bazează, în mare măsură, și pe competența consultanților militari — istorici de prestigiu ai armatei, autori ai unor lucrări științifice, ofițeri cu o temeinică pregătire de stat major și militară generală, dublată de o bogată experiență. Pe genericul a peste 50 de filme istorice românești îi vom întîlni astfel pe: generalul-maior dr. (r) Ion Cupșa, generalul-maior dr. (r) Gheorghe Marin, colonelul dr. (r) Leonida Loghin, colonelul dr. Gheorghe Tudor, colonelul dr. (r) Constantin Ucrain, colonelul dr. Costică Popa, colonelul Antone Marinescu, colonelul Ion Tudor ș.a.

Pentru a informa cititorii despre contribuția consultantului militar în realizarea unor astfel de filme de lung-metraj, ne-am adresat colonelului dr. (r) Gheorghe Romanescu. Numele său apare pe genericul a numeroase filme: „Columna“, „Mihai Viteazul“, „Prin cenușa imperiului“, „Atunci i-am condamnat pe toți la moarte“, „Au fost șaisprezece“, „Buzduganul cu trei peceți“ ș.a. A lucrat cu prestigioși scenariști și regizori români: Titus Popovici, Sergiu Nicolaescu, Mircea Drăgan, Andrei Blaier, Constantin Vaeni etc.

— Stimate tovarășe Gheorghe Romanescu, care este răspunderea consultantului militar, contribuția lui la realizarea filmului artistic cu tematică istorică?

— Consultantul militar răspunde de tot ceea ce se află sub incidența fenomenului militar abordat în film, de veridicitatea tacticii aplicate într-un caz sau altul, de reconstituirea faptelor de arme prezentate; o preocupare esențială este asigurarea respectării adevărului istoric în detaliu: de la mijloacele de luptă și uniformele armatelor aflate în conflict pînă la dialogurile dintre ofițerii-actori și ostașii din film, care trebuie să se înscrie în litera regulamentelor militare ale timpului respectiv sau, mai în vechime, în spiritul tradiției noastre militare, al obiceiurilor ostășești descrise de cronicari.

O grandioasă scenă de luptă din „Dacii“

— Vă propun să discutăm mai în amănunt. Să începem cu relația consultant militar-regizor.

— Regizorul filmului dezbate cu consultantul militar conținutul fiecărei secvențe, al fiecărui episod. După alegerea locurilor de filmare, activitate la care consultantul nu poate lipsi, se întocmesc planurile luptelor, care trebuie să corespundă atît adevărului istoric și principiilor tacticii, cît și regulilor artei cinematografice. Autorul scenariului a dramatizat acțiunea, a prezentat literar faptele, a conturat psihologia personajelor; acum, în această etapă, se desfășoară — fără nici o exagerare — lucrul de stat major: se concepe lupta privită din ambele tabere, stabilindu-se raportul de forțe și deci necesarul de militari de o parte și de alta a liniei frontului, necesarul de tehnică de

Un mare domnitor — Mihai Viteazul — în interpretarea unui mare actor: Amza Pellea

luptă şi armament, de muniţii şi explozibil. Este adevărat, filmul artistic este în mare măsură o operă de ficţiune, mai ales prin eroii care întruchipează anumite personaje exemplare prin psihologia lor; în acelaşi timp însă, prin tactica aplicată, prin cadrele exterioare, prin elementele de decor, costum, recuzită etc., el este, trebuie să fie un document istoric. De aceea, consultantul militar este obligatoriu să fie istoric militar şi, mai mult, specialist în epoca sau momentul istoric tratat în film.

— Pentru realizarea acestui deziderat, intuiesc şi importanţa deosebită a colaborării consultantului militar cu creatorul de costume, cu pictorul scenograf...

— Consultantul pune la dispoziţia creatorului de costume albume şi fotografii de epocă, vizitează împreună muzee şi arhive pentru a schiţa veşmintele (echipamentul) eroilor. El trebuie să ştie, de exemplu, în ce ordine se aşezau tresele gradelor, însignele, decoraţiile, semnele de armă, sabia, cum se purtau eghileţii, centura cu diagonală etc. — în 1877, în 1917 sau în 1944—1945.

Colaborarea este la fel de importantă cu pictorul scenograf, îndeosebi în ceea ce priveşte adaptarea unor mijloace de luptă pentru ca ele să pară în film ca aparţinînd epocii respective. După albume şi fotografii de epocă sau după exponatele aflate la Muzeul Militar Central, specialiştii cinematografiei, de comun acord cu consultantul militar, fac schiţele necesare şi comandă la atelierele şi întreprinderile armatei diferite măşti necesare acestor adaptări, precum şi crearea unor machete în mărime naturală. Se confecţionează îndeosebi armele albe: săbii, suliţe, scuturi, arcuri etc.

— Dar cu actorii, în ce relaţii se află?

— La repetiţiile dinaintea filmării, consultantul militar este prezent, atent la toate amănuntele — de la modalitatea vorbirii în prezenţa fie a superiorilor, fie a inferiorilor pînă la cele mai simple gesturi „ostăşeşti", care trebuie executate impecabil, fără urmă de stîngăcie: salutul, de pildă, sau prezentarea în faţa şefilor sau... cîte şi mai cîte... Asta în condiţiile în care fiecare epocă istorică, şi deci fiecare armată (amică sau inamică), îşi are ţinuta şi regulile ei de ordine şi disciplină, pe care consultantul trebuie să le cunoască pentru a asigura vizualizarea lor pe peliculă.

La repetiţii, consultantul este singurul în măsură să regizeze, conform realităţii, asemenea scene. Iar actorii exersează o mişcare ca un recrut, de zeci de ori, pînă la reflex. Deseori, ei înşişi vin la consultantul militar cu lămurirea a numeroase detalii care pot fi trecute cu vederea în viaţă, dar nu pe ecran.

— La realizarea filmelor istorice participă numeroşi militari. Care este relaţia dintre consultantul militar şi trupele aflate la dispoziţia echipei de filmare?

— Consultantul militar se numeşte de conducerea Ministerului Apărării Naţionale, şi este împuternicit ca şef al tuturor militarilor pe timpul filmării. În funcţie de amploarea evenimentelor militare cuprinse în subiectul filmului, detaşamentele de militari pot fi de mărimi variabile — de la cîteva zeci de ostaşi pînă la 5 000—6 000, cum a fost cazul filmelor **„Dacii"** sau **„Mihai Viteazul"**. Deseori, înainte de a începe activitatea, le-am vorbit militarilor despre rolul important ce le revine în realizarea unor secvenţe cît mai reuşite din glorioasa noastră istorie, i-am transpus în epoca lui Decebal sau Mihai Viteazul sau pe timpul luptelor din campania antihitleristă, le-am recomandat să fie prin tot ce vor face la înălţimea înaintaşilor, apărători de nădejde ai pămîntului românesc. O grijă aparte am acordat asigurării securităţii militarilor, pentru că în „focul luptelor" ei se pot răni.

— În ce constă programul acestor militari?

— Instrucţie. Instrucţie şi filmări. Instrucţie la tehnica şi armamentul din epocă în care are loc ac-

Clipele de dinaintea bătăliei (scenă din „Mihai Viteazul")

ţiunea filmului. În taberele organizate, de regulă, în preajma locurilor de filmare, ostaşii învaţă să lupte cu lancea, cu sabia, cu arcul şi armamentul cu care românii au purtat de-a lungul istoriei lor glorioase aprige lupte pentru unitate, libertate şi independenţă.

Instrucţia se desfăşoară în partidă dublă, de-o parte instruindu-se „strămoşii" noştri, de cealaltă „cotropitorii", „vrăjmaşii". Şi-ntr-un caz şi-n celălalt, instrucţia nu-i deloc uşoară, mereu trebuie luat totul de la capăt. Instrucţia nu se face „la rece", ci cu exerciţii, trageri, cu deplasări în teren frămîntat, chiar foarte frămîntat (filmul este totuşi şi spectacol, nu!?), iar tehnica veche este de obicei grea, masivă, ceea ce presupune o condiţie fizică deosebită. Totodată, instrucţia îmbracă şi forma repetiţiilor, deci se desfăşoară sub „focul inamicului", printre explozii, prin gropi de obuze, cu „pierderi" chiar. Acum, în această etapă de pregătire, se stabileşte cine „cade ucis", cine e „rănit", cum „moare" unul, cum altul (eliminîndu-se teatralismul; toţi soldaţii „mor" ca-n jocurile copilăriei lor de-a „hoţii şi vardiştii", or ei trebuie instruiţi şi din acest punct de vedere!).

— Pentru ostaşi este o activitate plăcută, agreabilă, cred...

— Da' de unde?! Este foarte greu... La început, poate... Cînd se văd echipaţi în uniformă de epocă şi machiaţi, mai ales cei aflaţi în ţinuta vrăjmaşilor noştri de demult, fac mare haz, dar cu asta se cam termină distracţia. Pentru că fiecare militar are rolul şi locul lui, are gesturile şi mişcările lui de interpretat, nu are nici o libertate de alegere — trebuie să „joace" ca un „mecanism", precis şi exact, în timp şi spaţiu, la momentul şi în locul strict fixat, numai şi numai ceea ce i s-a spus, numai şi numai ceea ce a învăţat, în perfectă consonanţă cu ansamblul, scenele de masă fiind compuse cu migală de bijutier din sute, mii de gesturi şi mişcări individuale angrenate în iureşul general al luptei, văzute doar prin obiectivul aparatului de filmat. Totul se realizează într-o atmosferă de război autentic. De aceea, pentru film, ostaşul trebuie să fie la fel de curajos şi viteaz ca şi pe front. Mai mult, pentru film el trebuie să fie şi actor. În acest sens, cele mai bune rezultate le-am avut cu militarii constituiţi pe subunităţi în fruntea cărora se aflau comandanţii lor, şi nu actori sau cascadori. Iată de ce cred că, pentru militari, filmările de acest fel sînt şi un bun prilej de pregătire de luptă, de călire psihică în vederea ducerii acţiunilor armate.

— În încheiere, v-am ruga să caracterizaţi, pe scurt, „misiunea" consultantului militar.

— Consultantul militar trebuie să fie santinela aflată mereu la datorie, veghind statornic la „porţile" filmului, pentru a lăsa să treacă pe ecran doar adevărul istoric. Din acest punct de vedere, el reprezintă armata; armata română de azi, dar şi armata română dintotdeauna. Iar dacă participă la realizarea filmelor istorice de război, nu asigură doar verosimilitatea scenelor, ci apără, trebuie să apere istoria naţională. Aceasta este, aceasta trebuie să fie misiunea sa pe platourile de filmare.

■ Maior
VIOREL DOMENICO

Atenţie... se filmează!

ALEXANDRU MACEDON
personaj istoric și erou literar

Istorie și ficțiune

Istoriografia consacrată lui Alexandru Macedon combină, în grade diferite, relatarea istorică veridică cu elemente de ficțiune. Tradiția opune îndeobște maniera ficționară din istoriile lui Cleitarchos, Onesicritos, Hegesias, Callisthenes celei veridice din scrierile lui Ptolemeu și Aristobul din Cassandreia, ambii participanți la expediția lui Alexandru, primul în calitate de general, al doilea, ca istoric. Mai tîrziu, Diodor din Sicilia — sec. I î.e.n. —, Curtius Rufus — sec. I e.n. — vor alimenta versiunile ficționare, cultivînd *fabulosul* — în ordinea faptelor — și *retorismul* — în cea stilistică; această manieră „literaturizantă" va culmina în romanul lui Pseudo Callisthenes din secolul II e.n., prototipul numeroaselor versiuni ulterioare, de factură cultă sau populară. În contrast cu aceștia, Arrianus **(Anabasis)** este asimilat tradiției veridice. Toți acești autori converg însă în conturarea unui personaj unitar; notele critice sau accentele encomiastice, prezente la unul sau la altul din autorii enumerați, se înscriu în limitele aceloraşi dominante psihice, caracteriologice și comportamentale ale eroului.

Arme și litere

Idealul formativ al lumii homerice prescrie ca virtutea eroului să se realizeze din echilibrul calităților fizice și intelectuale. În **Iliada,** bătrînul Fenix se adresează cu aceste vorbe lui Ahile: „Încă erai un copil și n-aveai *știință de arme/ Și de vorbire-n sobor,* prin care se-nalță bărbații." Asemenea cerințe sînt avute în vedere în educația primită de Alexandru de la dascălii săi. Pedagogul Leonidas îi insuflă respectul pentru principii aflate în sfera moderației: cumpătare, decență, evitarea excentricităților și a exceselor. Ducînd o existență lipsită de fast, eroul a impus curții macedonene sobrietate și cumpătare. Plutarh citează chiar, în acest sens, unele formulări cu valoare de maxime aparținînd lui Alexandru: cel mai bun bucătar ar fi, bunăoară, „*pentru prînz: mersul din timpul nopții, iar pentru seara: prînzul frugal*" **(Vieți paralele).**

Prețuirea operelor clasice și a înaintașilor iluștri era un alt criteriu al educației macedoneanului, care dovedea, cum se știe, o bună cunoaștere și admirație pentru poemele homerice, dintre care **Iliada** („*merindea trebuincioasă și calea virtuții războinice*") nu-l părăsea niciodată (Plutarh). Alegerea locului pentru întemeierea Alexandriei egiptene pornește, după Plutarh, de la o sugestie din Homer: „*În marea cu valurile zbuciumate,/ În fața Egiptului se află o insulă; de oameni e Faros numită*" **(Odiseea).** Ahile, pentru care avea o admirație constantă și la care obișnuia să se raporteze frecvent, era pizmuit „*fiindcă în viață a avut parte de un prieten credincios, iar după moarte de un mare crainic*" (Plutarh). Aproape în aceiași termeni vorbește și Arrianus în **Anabasis.** Curtius Rufus relatează că la reproșurile de la un moment dat ale supușilor pe motiv că și-ar fi luat de soție pe fiica unui învins (Roxana era fiica satrapului Oxyartes), Alexandru evocă pilda lui Ahile: „*Însuși Ahile, din care își trage el obîrșia, se căsătorise tot cu o prizonieră.*" **(Viața și faptele lui Alexandru cel Mare).** Prestigiul autorilor clasici era atît de mare în conștiința eroului încît, cucerind Teba, îi cruță pe acei locuitori care se trăgeau din poetul Pindar.

Mozaic descoperit la Pompei, reprezentînd pe Alexandru Macedon

Janus bifrons

Respectul lui Alexandru pentru operele literare se datora, în mare măsură, capacității acestora de a imortaliza. Ca toți reprezentanții categoriei de personaje pe care o ilustrează, Alexandru acționează ca și cum s-ar afla permanent în fața unor oglinzi care-i răsfrîng imaginea în viitor. Încercînd să-și însuflețească oștile care șovăie și chiar opun oarecare rezistență intențiilor sale de a cuceri și ținutul Gangelui, Alexandru ține un discurs în care face elogiul eroismului consacrat gloriei și nemuririi: „*Cei ce luptă cu greutățile și înfruntă primejdiile au parte și de cele mai multe satisfacții. E o mare bucurie să trăiești o viață de erou și să lași în urma ta, după moarte, o imagine luminoasă despre tine, imagine care să rămînă nepieritoare*". (Arrianus). Cum va fi fost, oare, înțeleasă de către ostașii săi această promisiune sau mai degrabă ademenire către un destin veșnic în conștiința generațiilor următoare? „Conștiința timpului", pe care modernii înclină a o considera un apanaj aproape exclusiv, era prezentă, uneori acut, la cei vechi, care, fără nici o complicație de natură mistică, credeau în posibilitatea nemu-

ririi fiinţei umane prin faptele sale. Pe de altă parte, apariţia motivului atît de răspîndit **fortuna labilis** (soarta schimbătoare) mărturiseşte înregistrarea acută a relativităţii timpului trăit.

Actele eroului au dublu sens: cel funcţional, conceput ca răspuns adecvat la necesităţile momentului, şi cel destinat posterităţii. Capacitatea aceasta de *autocontemplare* generează caracterul exemplar al multora din manifestările sale. Celor 25 de luptători căzuţi în prima ciocnire cu perşii de la rîul Granuscos, sculptorul Lipis le va ridica, din ordinul lui Alexandru, tot atîtea statui de bronz; la fel, episodul „Alexandru refuzînd apa" (Plutarh), ca şi cel al „nodului gordian" sînt de natură să întreţină respectul şi devotamentul supuşilor, să cîştige admiraţia adversarilor şi a posterităţii. Curtius Rufus relatează şi el un astfel de episod, cu o nedisimulată notă critică: *„A ridicat douăsprezece altare de piatră pătrată, care să rămînă mărturie a expediţiei sale. Dădu ordin să se mai mărească întăriturile taberelor, iar spaţiul destinat pentru dormitul trupelor să aibă o suprafaţă mai mare şi un tavan mai înalt în comparaţie cu statura macedonenilor, cu intenţia de a prezenta totul într-adins exagerat, ca să fie pentru posteritate un subiect întemeiat de admiraţie"*. De fapt, ca şi în cazul lui Ahile, menţinerea sa în afara luptei ar putea fi explicată prin acelaşi mecanism psihologic al *autocontemplării:* marele, viteazul Ahile ştie că *nu-i şade bine* să cedeze prea repede rugăminţilor aheilor, după afrontul suferit.

Asemenea tuturor personajelor din seria eroică, Alexandru este un **Janus bifrons:** una din feţe este îndreptată către modelele trecutului, iar cealaltă către timpul viitor, pentru care se pregăteşte prin toate actele sale.

singur afirma: *„Oriunde voi lupta, voi crede că sînt în arena universului."* Imperiul său se va întinde peste ţinuturi necunoscute pînă atunci lumii greceşti şi această acţiune este operă de cunoaştere cu dublu sens: aduce în conştiinţa „lumii vechi" popoare şi ţinuturi noi, iar pe de altă parte, introduce în aceste ţinuturi atributele lumii din care venea: elemente de limbă, religie, organizare statală, sistem de apărare, unelte, cunoştinţe din toate domeniile, obiceiuri, moravuri etc. După cucerirea Persiei, Alexandru va fi acuzat de soldaţii săi că a trădat obiceiurile macedonene în favoarea luxului şi grandorii specifice vieţii orientale. Cuceritorul părăsise vestimentaţia simplă de pînă atunci, lăsîndu-se cucerit de fastul strălucitor al regilor perşi; la fel, unele din excesele de acum ale comandantului erau puse în legătură cu influenţele orientale asupra modului său de existenţă. Hermolaus, participant la un complot împotriva lui Alexandru, îi face regelui său un aspru rechizitoriu, acuzîndu-l de despotism şi trufie, rele împrumutate de la perşi: *„...am vrut să-l suprimăm pe regele perşilor, nu pe al macedonenilor. Tu eşti un dezertor şi, în virtutea legilor războiului, te urmărim"*. De fapt, regele macedonean intenţiona să creeze oarecare stabilitate a stăpînirii greceşti în teritoriile cucerite, printr-o politică de omogenizare culturală, etnică, demografică. Aşa se explică şi alegerea celor treizeci de mii de copii perşi pe care i-a învăţat greceşte şi i-a crescut în armata macedoneană sau celebrarea celor zece mii de căsătorii ale bărbaţilor macedoneni cu femei persane, la Susa, în anul 324 î.e.n.

La rîndul ei, „lumea veche" s-a contaminat şi ea de viaţa şi obiceiurile „barbarilor", astfel încît se poate spune că, după Alexandru cel

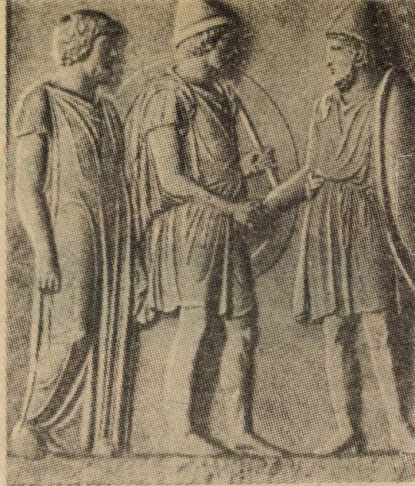

Ostaşi atenieni (stelă funerară din secolul V î.e.n.)

Mare, lumea a început să arate altfel decît înainte. *„Desigur, după moartea lui Alexandru cel Mare, o civilizaţie deja pe cale să apună, aceea a Greciei lui Platon, Euripide, Aristotel, caracterizată în structura sa politică prin forma de stat: cetate-polis, dispare cu totul. Şi se naşte o civilizaţie care o înlocuieşte pe cea veche, civilizaţia elenistică, a cărei structură este în întregime alta. Cetăţile libere, cu o constituţie democratică, au dispărut de peste tot. Şi în locul lor, în jurul Mediteranei, se alcătuiesc patru sau cinci mari state: Egiptul, Siria, Pergamul, Macedonia, Pontul, conduse de dinastii de regi care cîrmuiesc autocratic tot spaţiul cucerit de Alexandru Macedon"*. (Constantin Daniel, **Arta egipteană şi civilizaţiile mediteraneene).** Centrul cel mai important al civilizaţiei elenistice este Alexandria Egiptului, în care artele vor cunoaşte o nouă înflorire, ce stă sub semnul sintezei greco-egiptene, de unde şi denumirea de *artă alexandrină*.

■ PETRE RĂILEANU

Erou civilizator

Dacă ipostaza de erou războinic, cuceritor, permite, cum s-a arătat, frecvente apropieri de eposul eroic homeric, în speţă de Ahile, celelalte, de *erou civilizator*, modelator al lumii trimit la modelul originar al seriei tipologice: Ghilgameş. Semnificativă, pentru destinul eroului nostru este împrejurarea că, odată plecat în expediţia sa, cuceritorul celui mai mare imperiu, întins pe trei continente, nu va reveni niciodată în patria natală: *„Împărate, toată lumea vei lua, iar moşia ta nu o vei mai vedea"* **(Alexandria).** Alexandru cel Mare devine un *cetăţean al universului;* după cum, de altfel,

RARISSIME

● O pasionantă „Olimpiadă paralelă" s-a desfăşurat la Disneyland, concomitent cu Jocurile Olimpice de la Los Angeles. Întrecerea a fost deschisă de celebrii Mickey Mouse şi Raţoiul Donald. Cursa de 100 metri plat a fost cîştigată de Gouffy; în schimb, Pluto, cu un start greoi, a fost depăşit de toţi partenerii. Pinocchio nu a putut primi medalia de aur la nataţie, deoarece „Bank of America", depozitara distincţiilor, tocmai fusese „deschisă" de Ali Baba. Cît despre halterofilul Popeye, deşi clasat pe primul loc, a fost descalificat de Comisia medicală întrucît se dopase cu... spanac!

● Spre a testa cercurile literare londoneze, reputata scriitoare britanică Doris Lessing a aranjat ca noul ei roman, „Jurnalul unei bune vecine", să fie prezentat ca lucrarea de debut a tinerei Jane Somers. Editorii, inclusiv colaboratorii permanenţi ai scriitoarei, au refuzat romanul, socotindu-l „scris de un ageamiu", iar criticii solicitaţi nu au acceptat nici măcar să-l citească. Singura care nu a mai avut nimic de comentat a fost... Jane Somers.

ULTIMA „FARSĂ"

a poetului NICOLAE TĂUTU

Sînt dator postumităţii literare a lui Nicolae Tăutu cu o vinovată mărturisire: adevărata mea înţelegere a valorosului scriitor s-a cristalizat tîrziu — vai, mult prea tîrziu pentru a i-o recunoaşte direct —, abia după tragica şi pretimpuria lui trecere întru nefiinţă. Am meditat cu mai multă aplecare asupra acestui fapt — şi înţelesul exact l-am intuit atunci cînd mai mulţi confraţi mi-au făcut destăinuirea că şi ei au trăit complexul aceleiaşi recepţii întîrziate.

Astăzi, după 16 ani de la dispariţia proteicului scriitor (poet, romancier, dramaturg, libretist, publicist), nu este prea greu să distingem — cum vom vedea — cauza acestei cvasi-generale „miopii", provocată cu premeditare chiar de poetul însuşi. Natura lui jovială, imaginativă şi adeseori fantastă, puterea trucajului spontan întrutotul reuşit, lansarea în amănunt a celebrelor lui farse cu o perfecţiune regizorală inimitabilă, jocul tuturor acestor acte „lumeşti" mascau, în plan secund, sufletul delicat şi sfios, dar cel mai adevărat, al fiinţei poetice a lui Nicolae Tăutu.

Ofiţer de carieră, N. Tăutu poseda o ingenioasă strategie în felul de a-şi camufla „insula" retragerilor sale visatorii. Cei ce l-au văzut şi ascultat recitîndu-şi versurile îşi amintesc, desigur, timiditatea inexplicabilă pentru renumele, dar şi pentru statura lui impresionantă cu care se înfăţişa scenei. Valuri de transpiraţie îl cuprindeau, vocea i se modula după ritmul discontinuu al inimii. Iar privirea, totdeauna, îi era adumbrită de raza unei lacrimi ce mărturisea, deopotrivă, emotivitatea, dar şi bucuria comunicării.

Am avut norocul să fac parte, în cîteva rînduri, din grupurile itinerante de scriitori în mijlocul cărora triumfa statura de hatman sfătos a lui Nicolae Tăutu. Şi astăzi refac un fapt pe care încă de atunci l-am individualizat: toţi membrii gureşului nostru grup de stihuitori găseam cu cale să recităm în diversele săli, în faţa cititorilor, de fiecare dată, o altă poezie, pe cînd N. Tăutu intona, cu obstinaţie, aceeaşi poemă — „Taraful" *(„La un han din Darabani,/ Hai, diri-da"...)* Ar fi păcat să nu existe o înregistrare cu vocea poetului declamîndu-şi acest poem memorabil: era un fel de cîntare baritonală, cu vocale prelungite în cuceritoare inflexiuni melodice, proiectînd în imaginaţia aprinsă a auditoriului fascinaţia provocată de George Enescu-copil la prima atingere de o vioară — instrument prin care, dimpreună cu geniul compoziţiei, avea să-şi statueze marea personalitate muzicală.

Lui Nicolae Tăutu îi datorez, desigur, cea dintîi întîlnire cu Tudor Arghezi, pe vremea cînd îmi efectuam obligatoriul stagiu militar. Dar despre acest episod emoţionant am mai scris în revista „Viaţa militară". Se păstrează cîteva fotografii, precum şi un film închinat vieţii lui N. Tăutu, în care secvenţele vizitei la Tudor Arghezi decupează şi mărunta mea siluetă de „răcan", topită în marele noroc al acelor clipe de neuitat.

Tot N. Tăutu a fost cel care a răspuns la „Poşta redacţiei" primelor mele versuri trimise dintr-o unitate militară de pe malul mării. La intervenţia sa, dar şi a lui bădia Dragoş Vicol şi a poetului Nicolae Dumbravă — trei umbre petrecute dincolo de hotarele vieţii — am fost transferat în Bucureşti, înlesnindu-mi-se, astfel, accesul la Cenaclul literar „Alexandru Sahia", ce funcţiona pe lîngă Casa Centrală a Armatei. Acolo, sub conducerea poetului Nicolae Tăutu, am citit şi am primit botezul unor laude şi încurajări repetate.

Însoţindu-l în cîteva rînduri pe drumurile ţării, îmi descria cu mult haz mecanismul subtil al celor mai reuşite farse aplicate confraţilor săi, cele pe care le-a povestit el însuşi, cu mult har, în volumele „Cînd zîmbesc scriitorii şi artiştii", „Întoarcerea argonauţilor" şi „Hai să rîdem împreună" ori cele publicate postum de soţia poetului, delicata doamnă Ştefania Tăutu, în culegerea „Nimeni n-a murit de rîs". Îi plăcea, îndeosebi, să dea amănunte suplimentare faţă de varianta publicată a unei anumite farse: cea a „decernării" premiilor de stat, descrisă în lunga povestire „Întoarcerea argonauţilor". Spuneam, cîndva, că N. Tăutu avea geniul farsei, astfel înţelegînd el să scuture rugina din conştiinţele prea repede anchilozate, dînd rîsului dimensiuni moralizatoare. Astfel, el ne-a îndemnat mereu să-l credem un risipitor, un om al vieţii diurne, trăindu-şi cu seninătate şi veselie existenţa, un citadin abil mînuitor de întîmplări. De fapt, el, cu o rară ştiinţă, curba rîsul în miezul cariat al lucrurilor, al metehnelor şi viciilor omeneşti. În spatele acestui spectacol se ascundea însă firea gingaşă a Poetului, sufletul lui curat şi timid, trăindu-şi cu intensitate arderile lirismului propriu. Din acest „golf" al retragerilor lipsite de spectaculozitate se cristalizau cele mai bune poeme ale sale — şi titlurile unor volume sînt edificatoare pentru descifrarea lor, pentru sensul definitoriu, pe care m-am străduit să-l relev în această succintă mărturisire: „Portret interior", „Prefaţă la inima mea", „Cîntarea cîntărilor mele" ş.a.

Aceasta este... ultima farsă a lui Nicolae Tăutu: revanşa pe care şi-a acordat-o în postumitate asupra prejudecăţii noastre pripite că talentul lui s-ar fi risipit prea generos şi prea gratuit în regia farselor ample, a glumelor ocazionale, declanşate, e adevărat, cu plăcerea unui neîntrecut virtuoz pus pe şotii. Avertismentul literaturii sale este sever: Nicolae Tăutu era un poet deplin, un artist devotat profesiunii sale, un căutător de comori expresive. Timpul, cu siguranţă, va fi de partea lui. Transcriu, în încheierea acestor file, o scurtă şi exemplară poezie — „Manuscrisul" — a valorosului poet şi exemplarului patriot care a fost Nicolae Tăutu:

„Pămîntul nostru-i manuscris de veacuri,
munţii înalţi par semn de exclamare
cînd se răsfrîng în pagine din lacuri
păstrînd în ei brîncoveneşti tipare.

Lungi paranteze, rîuri în cascadă,
cuprind oglinda ţării-n nemurire,
prin care ochii noştri pot să vadă,
prin care pot plămînii să respire".

■ **GHEORGHE ISTRATE**

HARALAMB ZINCĂ

Cu revista „VIAȚA MILITARĂ" în... viață

ALBUM (I). Îl deschid. Ochii îmi cad pe o fotografie. A fost făcută într-unul din birourile redacției „Viața militară", la capătul unei ședințe de colegiu. Zîmbim cu toții aparatului mînuit de fotoreporterul Virgil Ulieru. Zîmbesc și cei care aveau să treacă, rînd pe rînd, în lumea umbrelor: Dragoș Vicol, Mircea Radina, Nicolae Dumbravă, Laurențiu Fulga. Din cadru lipsește Nicolae Tăutu, dispărut mai de mult din mijlocul nostru, într-o zi de vară, cînd în București zefirul respira aroma florilor de tei...

Din fotografie, Dragoș Vicol mă privește cu un surîs bonom. „Îți mai amintești?" pare să mă întrebe. „Se poate să uit, bădie?!" îi răspund. Puțini cititori știu că, într-o toamnă de aur — o! a trecut de atunci mai bine de un sfert de veac! —, redacția „Vieții militare" ne „chemase sub arme", pentru a lua parte în calitate de... „corespondenți militari" la o lungă și foarte importantă aplicație militară. Participarea nu era una formală. Eram poftiți să trăim realitatea „cîmpului de luptă" în uniformă militară. Poetul îmbrăcase uniforma infanteristului, iar eu pe cea a tanchistului. Ne-am despărțit — fiecare cu unitatea sa, înțeleși să ne revedem la „ora 6, după război".

Albumul... Ce bine că există! Dar dincolo de el mai există și un carnet. A aparținut cîndva unui corespondent... unui trimis special al „Vieții militare".

FILE DE CARNET (I). În marș. S-au închinat multe pagini eroismului: romane, ode, poeme. Pe bună dreptate — eroii și faptele lor se cer cîntate. Dacă aș fi poet, aș închina de îndată un poem marșului realizat de tanchiștii unității în care mă aflu purtînd uniformă și salopetă de tanchist. Marșul acesta mi se pare o pildă vie de ceea ce înseamnă eroism colectiv, bărbăție, rezistență fizică și morală, pregătire politică. A început nu după zile de odihnă, ci după o afluire care a solicitat din plin tăria fizică a tanchiștilor.

Îi urmăresc pe tanchiști cu emoție și neliniște. Vor izbîndi oare? Vor ajunge, oare, la „ora H" pe aliniamentul ordonat? Vor mai găsi resurse să intre imediat în „foc"? Neliniștea mea este îndreptățită. Sînt al unității, sînt în uniformă... Doar că, în locul căștii specifice celor de pe blindate, port o caschetă ofițerească.

Ori de cîte ori coloana se oprește, mă furișez și eu printre tancuri, în căutarea unor răspunsuri. Cercetez fețele colbuite ale tanchiștilor. Îi văd cum trag în piept aerul rece al toamnei, cum din turela deschisă privesc cerul ca pe o mare descoperire, după care se apucă să-și controleze mașinile. Oare pentru a cîta oară?

● Apare un ziar al aplicației — „Steaua". Mi s-a cerut o primă corespondență. O scriu între două „halte de ajustare" cu o fervoare ciudată. Nu cumva, în timpul războiului, pe front, aș fi dorit să fiu corespondent? Îmi amintesc de jurnalul meu din zilele acelea de restriște și-mi mărturisesc că, în tranșeele reale ale războiului, n-am fost decît un corespondent refulat.

● Căpitanul V.V., locțiitorul politic al comandantului de unitate, îmi dezvăluie marea sa îngrijorare. Comandantul s-a îmbolnăvit; febră 39 de grade — a fost internat de urgență... Mai avem puțin și vom „intra în luptă".

● Douăzeci și patru de ore mai tîrziu. Ne găsim în zona de concentrare. Mă gîndesc la „infanteristul" Dragoș Vicol. (Cu alți colegi sînt într-un contact permanent prin radio. Am fost botezați cu indicative și le folosim cu o bucurie copilărească). Pe unde o fi poetul? În ce tranșee? Ne va fi dat să ne întîlnim „în plin război", pe „cîmpul de luptă"?

Un șofer îmi dă o veste care mă uimește: „Știți, a venit tovarășul comandant... A fugit din spital".*

În aceeași zi, către miezul nopții, l-am întîlnit și eu la punctul de comandă. Se vedea cale de-o poștă că nu se însănătoșise. Avea gîtul înfășurat și privirea mistuită de febră.

● Sînt întrebat de unde doresc să urmăresc „atacul" tancurilor. Din tribună? Dintr-o mașină (nu tanc)? Răspunsul a provocat mirarea interlocutorului: „De pe «teritoriul nimănui». Se poate?" „La «război», orice se poate". Așa se face că am urmărit panorama „bătăliei" de pe „teritoriul nimănui", lîngă un „arbitru" cu grad de maior. Am văzut desfășurarea tancurilor pe un cîmp larg, viteza și forța cu care s-au năpustit asupra „inamicului", dîndu-i peste cap apărarea. Am simțit atunci un sentiment de bucurie pentru unitatea din care făceam vremelnic parte.

ALBUM (II). O altă fotografie îmi amintește de un turneu de șezători literare organizate de „Viața militară" printre grănicerii de la gurile Dunării. A fost făcută la cel mai îndepărtat și izolat pichet. Alături de ostași, poeții Cicerone Theodorescu, Nicolae Tăutu, George Dan,

* *Întîmplarea mi-a sugerat nuvela „În zorii zilei", publicată în volumul „Zefirul", Editura militară – 1964.*

Nicolae Dumbravă, precum și autorul acestor evocări. Sîntem veseli, mulțumiți. Le-am dăruit grănicerilor o mare bucurie, unică în felul ei. În ciuda anilor ce s-au scurs, sînt convins că și în prezent ostașii de ieri își amintesc cu plăcere și nostalgie de șezătoarea la care au asistat. Reîntîlnirea cu această memorabilă fotografie îmi readuce în memorie pe omul de spirit care a fost regretatul poet Cicerone Theodorescu. Mă uit intens la fotografie și îi deslușesc expresia de pe chip... e a unui șugubăț. Primul lucru ce-l făcea cînd intra într-un pichet era să se intereseze cu aerul unui inspector de profesie: „Unde-i biblioteca?" Condus acolo, o cerceta. Verifica operele clasicilor, să constate cît erau de citite. Se arăta mulțumit. Își extindea controlul și asupra „contemporanilor". De fiecare dată, se împiedica de cărțile mele. Le lua, le răsfoia, se îngrozea de cum arătau după atîta lectură, însă nu scotea o vorbă. Pînă într-o zi... Ne aflam la pichetul de unde fotografia își trage originea. După ce a efectuat obișnuitul control al cărților, poetul s-a răsucit spre mine, exclamînd: „Mă Zincă, da' tu ești un scriitor citit! Ai grijă să nu se audă la Uniunea Scriitorilor!"

FILE DE CARNET (II). Pichetul — prima casă a țării. Metaforă și realitate în același timp! De-i iarnă și crivățul suflă năprasnic cu zăpadă și arde cu gheață, de-i vară și, dintr-o dată, în plină arșiță cumplită, din înaltul cerului devenit negru se prăvălesc peste pămînt ploi fără de sfîrșit. El, grănicerul, va continua prin faptele sale ostășești să cinstească mereu și mereu prima casă a țării.

● L-am văzut. Se putea numi, în clipa aceea, Ion sau Vasile sau Costică sau... De statură potrivită, voinic, spătos, cu fața arsă de vînt și de soare. Secondat de ajutorul comandantului de pichet, El, grănicerul, conform regulamentului, își încărcă arma. Din pragul pichetului, îi urmăream mișcările: erau repezi și sigure, dovadă a unei bune pregătiri militare. Apoi, s-a deschis poarta. Din clipa asta, El, grănicerul, cu arma la umăr, a intrat în serviciul de pază a frontierei.

L-am însoțit un timp cu privirile. Străbătea solitar un drum care, urcînd, avea să-l predea unei păduri dese de brazi... pădure ce coboară, parcă, din înălțuri taman de acolo unde trebuie să ajungă grănicerul cu arma la umăr. Era ceasul asfințitului, iar pe măsură ce soarele cobora, nu știu ce hăuri înălțau către cer nori înspăimîntători, care se învolburau, se statorniceau, întunecau pămîntul. Apoi fulgere de foc au prins să sfîșie norii. Ploaia s-a pornit brusc. În depărtare, pădurea care-l înghițise pe grănicerul cu arma se făcuse una cu norii și pînza cenușie a ploii.

Pe aceste meleaguri, dezlănțuirea de apă poate să țină o jumătate de oră, dar la fel de bine mai poate să țină o zi și o noapte, și chiar zile și nopți în șir. În vremea asta, El, grănicerul cu arma la umăr, înfruntîndu-se solitar, pe toată durata misiunii, cu torentele de apă, cu bezna nopții încărcate de neliștile pădurii și de țipetele înfricoșătoare ale sălbăticiunilor, va trebui să fie ager, să deslușească răsuflarea unui răufăcător de cea a muntelui ori a cerului. Căci grănicerii se află, așa cum cere legea, într-o neîntreruptă misiune de luptă.

FILE DE JURNAL (III). O dimineață limpede, calmă, străvezie, cu un cer adînc. Sînt împreună cu Nicolae Tăutu și Teodor Balș.

Așteptăm sosirea elicopterelor. Sîntem curioși, nerăbdători, emoționați. Și doar nu ne vom ridica la înălțimi de mii de metri și nici nu vom atinge viteze uluitoare, ci ne vom mulțumi să ne înălțăm „un pic" pe verticală, ca apoi să prindem a zbura încet, doar la o „palmă" deasupra pămîntului și a mării. Iată-le, sosesc! Sînt undeva pe aproape. Le auzim. Puțin mai tîrziu le și zărim în depărtare. Îmi pare rău că silueta elicopterului e mereu comparată cu cea a libelulei. Simt nevoia unei alte comparații, mai noi și mai plastice.

Elicopterele s-au oprit, pentru o clipă, între cer și pămînt. Sub rotirea asurzitoare a elicei, cabina aparatului aduce cu o căsuță smulsă pămîntului de o fantastică pasăre răpitoare... Piloții ne-au văzut și ne fac semne prietenești cu mîna. Apoi, „libelulele" coboară pe verticală să ne ia...

● Zburăm și sîntem copleșiți de frumusețea litoralului. Am senzația că asist la o continuă și nesfîrșită geneză a frumuseții. Surprind cu încîntare cum culorile mării, aduse fără contenire la mal de valuri, se topesc în culorile pămîntului, creînd miraculoase armonii de nuanțe.

Îmi umplu sufletul cu culorile mării și ale pămîntului. Zbor și culeg flori unice. Apoi, ori de cîte ori mă uit la pilot, îmi amintesc de Aurel Vlaicu și îmi place să cred că temerarul pionier al aviației visa să cucerească înălțimile, ca, de acolo de sus, să poată admira frumusețea mereu vie a țării.

● Aici sfîrșește Dunărea și începe marea.

Aici bătrînul și obositul Dunăriu se lasă pradă unui alt destin. A străbătut mii și mii de kilometri pentru a cunoaște o altă beție a valurilor, ca, în cele din urmă, să se lase metamorfozat de zbuciumul Mării Negre.

Stăm pe chei și, în așteptarea

Rîndul de jos: **Mircea Radina, Nicolae Mărgeanu, Laurențiu Fulga, Haralamb Zincă, Constantin Șola.** Rîndul de sus: **Jean Gheliuc, Dumitru Rădulescu, Nicolae Dumbravă, Aurel Martin, Adrian Mierluşcă, Ion Căpeț, Traian Iancu, Traian Reu, Dragoș Vicol, Constantin Strună**

de astă dată a unei vedete rapide, veghem moartea fără moarte a Dunării.

● O dată cu sosirea navei, intrăm în atmosfera aplicațiilor. Membrii echipajului — scunzi, vînjoși, bronzați de arșița soarelui și de sarea mării — aduc cu ei ceva din aerul tare al „bătăliilor" maritime. Mișcările le sînt scurte, bărbătești, și nu poți să nu le admiri. Se acostează în viteză și se părăsește cheiul în viteză. Ne avîntăm în largul mării și primim botezul valurilor.

● „Alarma aeriană" a încetat. E rîndul nostru, al scriitorilor, colaboratori ai revistei „Viața militară", să intrăm în acțiune. Ne pregătim de ședințe și ne întrebăm tulburați unde, pe ce navă va avea loc întîlnirea și, mai cu seamă, cum se va desfășura.

Soarele a început să coboare. Pare a ne spune: „Cu îngăduința voastră, pogor și eu din înalturi, să mă scald taman la celălalt capăt al mării". „Pogoară, bădie!" îl îndemn. Marea însă, nu știu de ce, devine tot mai agitată. Ai zice că suportă anevoie greutatea soarelui.

Auzul îmi prinde o expresie marinărească care-mi place: „Marea-i montată". Fiind vorba de o ședătoare, îmi zic: „Or fi montat-o, pesemne, criticii literari!"

Se apropie clipa întîlnirii cu marinarii. Ne-am adunat pe punte. Tovarășul B., căpitan de rangul trei și locțiitor al comandantului, ne arată în zare un vas militar: „Iată, într-acolo ne vom duce cu bărcile, să ținem ședătoarea!"

În depărtare, legănată de valuri, o navă de luptă, într-un moment de repaus, își așteaptă oaspeții.

Am luat parte la multe ședători organizate în locuri diferite, la ore diferite, cu oameni diferiți. Însă ședătoarea asta, ținută undeva în largul Mării Negre, în mijlocul unor marinari plecați de mai multă vreme în larg, mi s-a părut a fi nu numai inedită, ci și tulburătoare.

Cala navei, transformată pentru un timp într-o sală de club, pare anume destinată întîlnirilor literare. Fiecare navă își trimisese reprezentanții — ofițeri și ostași. Ne așteptau. Privindu-ne, ne-am dat seama că acum ne unea aceeași emoție. Și s-a făcut o liniște adîncă. Doar valurile vuiau pe la hublouri. Pe acest fond „muzical" a început ședătoarea. Versurile lui Teodor Balș au evocat zilele de foc ale lui August 1944, frumusețile plaiurilor dobrogene. Patriotismul, lirismul, verva satirică a unor versuri citite de Nicolae Tăutu au avut darul de a înflăcăra, de a emoționa și de a destinde.

Citeam și eram ascultați. Da, momentul era unic. Și pentru ei, și pentru noi. Ne aflam în cala unei nave militare și, între două misiuni de „luptă", citeam versuri și proză militarilor. De aceea și noi ne simțeam ostași printre ostași.

RARISSIME

● Un deținut american, Daniel Cirey, care execută o pedeapsă de... 210 ani închisoare, s-a gîndit să-și depună candidatura pentru un post de senator în statul Tennessee. El a fost declarat „eligibil", întrucît legea electorală din Statele Unite omite cazierul judiciar al candidaților. Reprezentantul închisorii a menționat, însă, că „eligibilul" aflat sub pază nu-și va putea desfășura campania electorală decît după eventuala eliberare pe cauțiune, care nu va interveni, totuși, înainte de anul... 2005. „Eligibilul" din Tennessee ar putea, deci, să fie ales, dar nu prea are el de... ales!

● Transferat la Napoli, Diego Maradona și-a stabilit reședința pe colina Posillipo, acolo unde, potrivit legendei, marele poet latin Virgiliu își căuta inspirația în timpul ședерii sale de 30 de ani în zonă. Ca atare, suporterii napolitani l-au supranumit pe Maradona „Virgiliu al balonului rotund". Ar fi de adăugat doar că marele creator al Eneidei s-a impus în două... reprize a cîte un mileniu fiecare!

● Fostul astronaut american Donald Slayton, devenit proprietarul companiei „Space Service", și-a anunțat la Houston proiectul de amplasare a unui cimitir cosmic! El a precizat că rămășițele pămîntești, incinerate, ar putea fi plasate la bordul unor rachete speciale, care le-ar dispersa în vidul cosmic. S-a dezvăluit că un prim contract a și fost încheiat, cu o firmă de pompe funebre din Florida. O fi vorba de o extravaganță ori de o subtilă aluzie la „războiul stelelor"?

Desene de locotenent-major
CRISTI VECERDEA

EMINESCU și doctrina militară

Asocierea din titlu poate părea hazardată. Și totuși, deși nu a fost militar, Eminescu — care a cercetat cu temeinicie istoria neamului nostru — a înțeles și interpretat genial, în *Scrisoarea III*, problema războiului popular la români. În lucrarea „*Știința militară și doctrina românească*" (1937), Mircea Tomescu face o seamă de reflecții pe care le redăm în cele ce urmează (subl. aparține redacției).

■ D. R.

...Genialul Eminescu expune pe rînd problema de război a neamului românesc și soluția pe care au dat-o întotdeauna strămoșii noștri pentru a învinge. (...) Un istoric militar, folosind cifre și formule savante, n-ar fi putut determina mai pe înțeles condițiunile vitrege în care a trebuit să se războiască oastea românească; Eminescu spune toate acestea într-un singur vers: «*Și de crunta-mi VIJELIE tu te aperi c-un toiag?*»

Este uimitoare această caracterizare, într-un vers, a problemei militare care s-a pus întotdeauna oastei românești; împotriva unor armate care au amenințat nu numai cîmpiile, dar... și cerul, această oaste românească era chemată să lupte cu mijloace modeste.

Iată problema de război pusă românește... așa cum n-o putem găsi formulată nici de Clausewitz, nici de Bernhardi, nici de Moltke... ci de Eminescu.

Dar cu toate acestea, bătrînul Mircea, cu acel toiag, a reușit să învingă. Cum?

În răspunsul pe care-l dă lui Baiazid, Mircea trasează liniile mari ale soluției acestei probleme:

În primul rînd, **un scop** al războiului proporțional cu mijloacele. Cu un toiag nu poți pleca să cucerești lumea prin război. Mircea nu se compară cu acei cruciați, cu «acel apus» plecat «să smulgă laurii de pe fruntea de fier» a lui Baiazid:

«*Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul...*»

Iată scopul pentru care Mircea primea bucuros războiul.

Un asemenea scop dă o înaltă semnificație TOIAGULUI, o semnificație morală, și din «ridicol», cum vrea să-l privească Baiazid, toiagul lui Mircea devine «eroic».

Prin urmare, războiul nostru a avut și trebuie să aibă mereu un **scop moral** și corespunzător mijloacelor.

Dar Mircea nu așteaptă victoria numai de la acel toiag. El mai amintește lui Baiazid că «*tot ce mișcă-n țara asta, RÎUL, RAMUL, mi-e prieten numai mie, iara ție dușman este*».

Este evidentă aluzia care se face la TEREN, ca un factor aliat și prieten al oastei românești. Totdeauna acest factor și-a adus contribuția la victorie, Mircea știa acest lucru și de aceea își bazează soluția problemei grele care i se pune *pe rîu, pe codru și pe toate elementele pămîntului pe care-l apără...*

În fine, cel de-al treilea element pe care-l scoate bătrînul Basarab în evidență, și pe care se sprijină în lupta sa, este de ordin moral: «*n-avem oști, dară IUBIREA DE MOȘIE e un zid*». Iată un nou factor pe care Mircea contează și pe care îl substituie acolo unde oastea, sub aspectul ei numeric și material, nu ajunge. Dacă arma de luptă era numai acel toiag, în schimb, armătura sufletească și morală a oștirii lui Mircea era impunătoare.

Așadar, avînd o armată lipsită de număr și de mijloace, Mircea cel Mare reușește să învingă bazîndu-și conducerea pe trei factori distincți

— un scop nobil și potrivit cu mijloacele — **apărarea moșiei;**

— compensarea inferiorității numerice prin **utilizarea terenului** în așa grad încît să fie aliat numai lui și dușman adversarului;

— compensarea tuturor lipsurilor materiale printr-o **iubire de moșie foarte mare, printr-un patriotism** care e sursa voinței de a lupta și a eroismului.

Astfel Eminescu precizează liniile mari și caracteristice ale războiului și ale victoriilor noastre.

Un tînăr soldat

Cu bărbia în piept, concentrat asupra nevăzutelor tăgașe, tenace și spornic înaintînd în răcoarea pădurilor, pe sub clinele dealurilor, îl numiră Liniște. Iubind umbra și tăcerea pămîntului.

De mai departe părea un tînăr soldat anonim tălindu-și calea printre nămeți cu bobina și firul în spate, alunecînd uneori și ridicîndu-se repede sufiind în pumnii înghețați și dînd zor să termine.

Împiedicîndu-se în cloturi și în tufe pitice scutura în trecere crenglle grele de zăpadă desfășurîndu-și bobina secundă de secundă pînă la capăt.

■ ADRIAN POPESCU

GHEORGHE EMINESCU — inedit:

UN DUEL CARE NU A AVUT LOC

„Eu cunosc, domnule, toate acestea. Cînd aveam onoarea de a fi sublocotenent mîncam pîine goală, dar închideam poarta pentru a nu lăsa să mi se vadă sărăcia". În felul acesta răspundea împăratul Napoleon unui slujbaş care se plîngea că nu-şi poate întreţine familia cu leafa lui de o mie de franci pe lună. Nimeni nu era mai îndreptăţit şi nu avea mai multă autoritate morală să dea un asemenea răspuns ca fostul sublocotenent Bonaparte, care, la Auxonne, din solda de trei franci şi cinci centime pe zi trebuia să trăiască el şi să-şi întreţină şi fratele pe care-l adusese din Corsica pentru a uşura pe mama lor împovărată de greutăţi materiale. Cu această soldă mizerabilă el nu putea mînca decît o dată pe zi şi de multe ori numai pîine, pentru a putea oferi fratelui său Louis o cană de lapte sau o mîncare caldă. De plătit o chirie pentru o cameră în oraş nu putea fi vorba. Spre norocul lui, cazarma de la Auxonne dispunea de suficiente camere pentru ofiţerii necăsătoriţi, aşa că Bonaparte s-a putut instala într-o cameră, care drept mobilier avea un pat vechi, o masă rudimentară şi două scaune, iar pe fratele său l-a instalat într-o cameră vecină, care nu avea alt mobilier decît o saltea. Aceasta era locuinţa viitorului împărat al Franţei şi viitorului rege al Olandei. Sublocotenentul Bonaparte îşi purta sărăcia cu demnitate, fără a recurge vreodată la împrumuturi sau la mijloace nedemne, fără a se plînge. El nu-şi permitea luxul de a intra într-o cafenea sau restaurant, îşi peria şi repara singur hainele şi îşi petrecea timpul liber în studiu şi ocupîndu-se serios de educaţia şi cultura fratelui său. Pe Bonaparte nu-l supăra atît de mult sărăcia, pe care o suporta cu stoică resemnare, cît zgomotul asurzitor pe care vecinul său de cameră, locotenentul de Bussy, îl făcea cu mania lui de a suna din corn de cum intra în cameră pînă noaptea tîrziu, iar ceea ce era de-a dreptul insuportabil era faptul că suna îngrozitor de fals. Numai cei ce îşi consacră timpul studiului pot înţelege calvarul lui Bonaparte, obişnuit, atunci cînd studiază, să se concentreze, să aprofundeze, să încerce să creeze. Într-una din zile, cînd răbdarea lui Bonaparte atinsese limita, cei doi camarazi vecini se întîlnesc pe scară:

— Dragul meu, îi spune Bonaparte, trebuie că te oboseşte grozav acel corn blestemat.

— De loc.

— Ei bine! Află că oboseşti foarte mult pe alţii.

— Sînt stăpîn la mine în cameră.

— S-ar putea să ai neplăceri.

— Nu cred că cineva va îndrăzni.

Cei doi ofiţeri îşi aruncă mănuşile, ceea ce, în limbajul cavaleresc al timpului, însemna o provocare la duel. Dar Consiliul ofiţerilor intervine, examinînd cazul şi interzice duelul, dînd o sentinţă în genul celor pe care legendele le atribuie regelui Solomon: locotenentul de Bussy va putea cînta din corn cît va pofti, însă ceva mai departe, şi Bonaparte va trebui să fie mai răbdător.

La doi ani de la acest incident, izbucnea Revoluţia franceză. Drumurile celor doi camarazi se despart. Bonaparte urmează paşii revoluţiei şi aristocratul de Bussy porneşte pe urmele contelui d'Artois, prinţului de Condée, de Vaudreuil şi de Lambesc, plecînd peste hotare. Viaţa pe care o duceau emigranţii nu era de invidiat. Ospitalitatea germană, austriacă şi engleză era umilitoare, conţii şi ducii ajunseseră lustragii, chelneri, şi prinţesele coafeze. De aceea, cînd Primul Consul semnează decretul prin care, cu foarte puţine excepţii, emigranţii se pot reîntoarce în Franţa, nobilii au revenit în stoluri aşa cum plecaseră în stoluri. Între cei întorşi este şi de Bussy, care se retrage discret la moşioara lui din comuna Beaurieux, temîndu-se, poate, ca nu cumva Primul Consul să afle de sosirea lui şi să-şi aducă aminte de cearta lor. Desigur, de Bussy nu avea de unde şti cît de mare era generozitatea lui Bonaparte şi cîtă solicitudine arăta el faţă de toţi foştii lui camarazi, indiferent de raporturile pe care le-a avut cu ei. De Bussy nu aflase probabil că un alt camarad al lor, cavalerul d'Hedouville, emigrat ca şi el, aristocrat ca şi el, înapoiat din exil ca şi el, a fost numit însărcinat cu afaceri la Frankfurt şi care, dacă nu s-a bătut în duel cu Bonaparte, a schimbat cu el destule săgeţi oratorice la Clubul Amicii Constituţiei, că pe Letourneur de la Manche care-l reformase din armată l-a numit senator. Este în afară de orice îndoială că, dacă Primul Consul ar fi aflat de existenţa lui de Bussy la Beaurieux, l-ar fi copleşit cu favoruri. S-a spus, şi faptul a fost recunoscut de marele adversar Metternich, că, în afara cîmpului politic, Napoleon împingea bunătatea pînă la slăbiciune.

De la duelul care nu a avut loc a trecut iureşul unui sfert de veac. Sîntem în 1814, în toiul celebrei campanii cînd pe pămîntul cotropit al Franţei se desfăşoară dramaticele bătălii în care geniul militar al lui Napoleon atinge culmea cea mai înaltă, cînd înfrîngerile alternează cu uimitoare victorii în serie, bătălii a căror patetică imagine ne-o dă litografia lui Raffet sub care artistul fericit inspirat a scris: „....ei murmură, dar îl urmează mereu", precum şi impresionantul tablou al lui Meissonier. La 6 martie împăratul este la Corbeny în Aisne. A doua zi mica lui armată formată din acei tineri eroi neinstruiţi, insuficient înarmaţi, dar plini de elan care au intrat în istorie cu numele de „Marie Louise" vor trebui să dea piept cu ruşii şi cu prusienii. Împăratul are nevoie de informaţii asupra inamicului, de o călăuză care să cunoască cele mai tainice cărări, de oameni iscusiţi care să-l conducă şi pe aceşti oameni nu-i cunosc bine decît primarii satelor învecinate. Aghiotanţii pornesc în galop şi în miez de noapte bat la uşa primarului din Beaurieux, îl scoală din somn, îl suie pe un cal şi-n mai puţin de o oră sînt cu el în coliba în care împăratul îşi instalase Cartierul General. Cînd grupul de aghiotanţi intră în colibă Napoleon era cu capul aplecat pe hartă. El ridică capul, aruncă o privire asupra omului îmbrăcat într-un costum de vînătoare şi-i spune rîzînd:

— Ei, Bussy! Tot atît de mult îţi place să suni din corn?

— Tot, sire! Şi tot atît de fals.

Călăuzite de Bussy pe cărări cunoscute numai de el, trupele franceze obţin a doua zi victoria de la Craonne. Din acea zi, în statul major imperial intra un colonel nou, era de Bussy. Noul colonel a făcut toată campania în costumul lui de vînătoare care dădea o

ARME SAU UNELTE?

Pictor al lumii țărănești chiar cînd vorbește de împărați și boieri mari, Ion Creangă pare departe de tot ce înseamnă oștire, război, arme. Totuși, dacă ne aplecăm cu grijă asupra operei lui, între feluritele obiecte pe care civilizația românească tradițională le folosește în mod curent vom găsi, la locul cuvenit, și armele.

Paloșul apare de cîteva ori în povestirile și poveștile lui Creangă. Vicleanul Spîn, după ce-l prinde pe Harap Alb la strîmtoare, îi cere supunere sub jurămînt aprig: „Atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare și supunere întru toate..." Ceremonia se și săvîrșește astfel, vădind respectul popular pentru asemenea împrejurări: „îl scoate din fîntînă și-i dă paloșul să-l sărute, ca semn de pecetluirea jurămîntului". Într-o altă poveste, „Făt Frumos, fiul iepei", după ce l-a învins pe Sfarmă-Piatră în luptă dreaptă, acesta se roagă de iertare și făgăduiește să-i dea ascultare. „Făt Frumos îl iartă și, scoțîndu-l din pămînt, îi dă paloșul să-l sărute". Aidoma se petrec lucrurile cu Strîmbă-Lemne, al doilea viitor tovarăș de aventuri al tînărului. În altă împrejurare, Făt Frumos se preface în paloș și-l pîndește pe Statu-palmă-barbă-cot. „Făt Frumos sare iute din cui, apucă pe Statu-palmă de barbă și, scoțîndu-l afară, îl duce la un copac gros pe care crăpîndu-l de-a lungul cu paloșul, îl bagă pe Statu-Palmă cu barba în crăpătură". Așadar, paloșul, armă tradițională, poate fi folosit și ca unealtă, înlocuind în cazul nostru obișnuitul topor.

Sfătuit de o bătrînă să ia calul și armele cu care tatăl său a fost mire, viitorul Harap Alb găsește în pod „niște straie foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan..." Căci buzduganul, armă temută, face și ea parte din „arsenalul" vitejilor. Însuși diavolul îl oferă lui Dănilă Prepeleac, ca obiect al unei întreceri: „Măi omule! Ia, acum să te văd! Cine-a azvîrli buzduganul ista mai tare în sus, ai aceluia să fie banii". Buzduganul zmeului din „Făt Frumos, fiul iepei" e folosit ca un ciudat mijloc de semnalizare, cum îl descrie zîna, nevasta zmeului: „Ea spuse că-i dus la vînat și, cînd se întoarce, zvîrle buzduganul de trei mile de loc și izbește drept în poartă, din poartă în ușă, din ușă se pune în cuiu și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici calde..." Făt Frumos, departe de a se înspăimînta de puterea zmeului, aruncă arma la o distanță de două ori mai mare: „Ș-odată ié buzduganul din cuiu și-l azvîrle înapoi de șase mile de loc (...) Zmăul, văzînd că buzduganul trece înapoi pe la urechea lui cu atîta putere, oftă..." Povestea se repetă cu al doilea și al treilea zmeu, care aruncă arma de la 6 și respectiv 12 mile; riposta voinicului este și ea proporțională...

Harap Alb e sfătuit să-l pîndească pe cerbul cu stea în

frunte folosind obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă; Dănilă Prepeleac îl lovește pe drac cu o drughineață groasă de stejar; Păsărilă vînează păsările cu săgeata, iar copiii și nevasta lui Dănilă Prepeleac sînt puși să aducă, drept „blesteme părintești" pentru revanșa împotriva diavolului, „ragila și peptenii de peptănat cîlții!"

Remarcăm, în acel ultim exemplu, ridicarea unor banale unelte casnice la rangul de arme — o constantă în tradiția noastră populară. Căci de cîte ori românul n-a fost nevoit să lupte cu mijloace improvizate împotriva atacatorilor! De cîte ori, la nevoie, n-a folosit unealta drept armă! Sau în vremuri de liniște arma ca unealtă de lucru! Ca și în cazul paloșului — tăietor de copaci, sau al buzduganului — vestitor, deslușim aici ceva din întrepătrunderea armă-unealtă, familiară din vechime poporului nostru.

■ **Colonel ION ARAMĂ**

notă pitorească strălucitorului stat major cu ofițeri încărcați de fireturi. În toiul bătăliilor, de unde putea găsi noul colonel o uniformă? Soldatul francez, care nu-și pierde umorul nici în cele mai dramatice situații, l-a botezat pe de Bussy „Le Pekin de l'Empereur".

În ziua de 4 aprilie, Napoleon aflat la Fontainebleu semnează actul de abdicare. Dispar din jurul lui toți mareșalii, toți servitorii, toți aceia pe care-i făcuse prinți, duci, conți. Palatul tinde să devină pustiu. În ziua de 20 aprilie împăratul își lua rămas bun de la „Vechea Gardă". Dar în acest moment de covîrșitoare emoție, moment pe care Horace Vernet l-a imortalizat în acel tablou intitulat „Adieux de Fontainebleu", lîngă împărat nu se află nici un mareșal, numai cîțiva tineri generali între care devotatul Drouot și Bertrand, care-l vor însoți la Elba, colonelul Gaspard Gourgaud, care-l va însoți la Sfînta Elena, și de Bussy.

După plecarea lui Napoleon spre Elba, istoria a pierdut urma acestui „Pekin de l'Empereur". Probabil că s-a întors în satul lui. A mai continuat colonelul de Bussy să cînte din cornul lui favorit sau valul de răzbunări dezlănțuit de reacționarii regaliști a trecut și peste el?

Limba română

Limba noastră-i graiul pîinii cînd de vînt se mișcă vara..
Așa ne-a lăsat poetul tot ce vrut-a să ne spună
Despre moștenirea sfîntă ce-a-nsoțit prin vremuri țara,
Despre cîntecul de leagăn ce i-am zis: limba română.

Limpede cum e azurul, cum sînt boabele de rouă,
Cristalină cum e apa proaspătă dintr-o fîntînă,
Luminoasă cum pe cerul înstelat e luna nouă,
Așa vine din legendă, către noi, limba română.

Între vis și împlinire, între luptă și speranță,
Între pisc și-ntre genune, între cîntece și strună,
Între a gîndi și-a face, între moarte și-ntre viață,
Noi am așezat, drept punte, dorul din limba română.

Și oricînd a fost nevoie, ne-am unit în demnitate
De aceeași parte-a luptei, după datina străbună,
Noi porniți, cu mic cu mare, să dregem o nedreptate,
Ea-ndemnîndu-ne din goarnă să salvăm limba română.

Iar acum, cînd ni-i prezentul o statornică dorință
De-a urma ziua de mîine, alegînd calea cea bună,
Să rostim într-o unire și o singură voință:
Vom chezășui cu viața, străjuind limba română!

■ Maior TEODOR OPRIȘAN

Septembrie sibian

O ceață brumărie coboară prin livezi,
Gutuii pasc lumină cu ugerele pline,
Zăvozi stingheri iau urma tăcutelor cirezi,
Ce-au coborît spre țarini pe-aici prin Mărginime.

De oriunde-ai privi în cale-ți iese Țara,
Ce-n tainice lăcașuri veșmînt de aur țese,
Ucisă-i iar sub geană de amintire vara,
iar pîntecoșii pepeni stau răstigniți pe mese.

Prin porumbiști se-aude cum țipă lung cocori
Țîșnind în stropi de spaimă un crap vinează încă,
Șed aplecați ciorchinii pe umeri de feciori,
În Retezat ies țapii boncăluind pe stîncă.

E anotimpul Toamnei, iar Țara-i grea de rod,
Copii și tineri chipeși citesc în pace slova,
E liniște în stîna ciobanului din Bod
Pe Someșuri asemeni, pe Argeș și-n Moldova.

■ MARIA PREDOȘANU

Pămînt românesc

Azi zborurile albe
vorbesc despre semințe,
silabe foșnitoare
dintr-un poem al muncii.
Pămîntul meu de spice,
pămînt de Miorițe,
ești leagănul iubirii
unde ne creștem pruncii.
Numele tău, pe buze,
un nesfîrșit sărut,
în suflete trezește
imensele vibrații
pornite din adîncuri
cu scînteieri de lut.
Rotund contur,
fîntînă visată de bărbații
coboritori din cîntec
cu glas de început.

■ Căpitan ILIE BÂTCĂ

Relieful apei

Marea doarme în trupul copacilor
și visează.
Visează catarge uscate dormind.
Zîmbește prin somn frunzelor
și șopotește cel mai frumos colind
cu o pădure bătrînă și trează.

Apoi, cercurile șoptelor se desfac
și se-ntind
spre inima stîncilor care veghează,
se împiedică de cîte o rază
și devin șipote de argint.

„— Bună dimineața, murmure șerpuind!"
(Catargele visează izvoare dormind
și oftează.)

■ Locotenent-major
VASILE URSACHE

ARHIVA SENTIMENTALĂ A „VIEȚII MILITARE"

Dumitru Radu Popescu pregătește o carte despre ostașii armatei noastre

Dragoș Vicol în documentare

Radu Tudoran și George Grigoriu printre aviatorii militari

Autoportret

Orfeu — din ochi de apă,
în ochi de apă trecînd...
Un cerb de sub o stea
pe sub o altă stea trecînd...
Uneori, cîntărețul slobozește la întîmplare
din liră cîte-o încărcătură bogată de sunete...
Jur-împrejur, într-o singuratică lume,
dulci trandafiri sălbatici.
„ — Fermecătoare neorînduială", gîndește Orfeu
privind cum riurile curg în toate părțile
cum ouă de pești picură
din florile cît niște arbori
polenizînd gălăgioase colonii de spumă.
Ai zice că un ochi auriu de bour poate zbura
dacă n-ai recunoaște o albină
după mireasma de piersică pe care-o
împrăștie zumzetul ei.
Vuuuu...!... Vuuuu...!, undeva, departe...
Orfeu se oprește, ascultă, urechea lui fină
degustă-n mătăsuri purpurii forme
necunoscute, inima își strînge coapsele spasmodic,
dureros, aruncîndu-i în simțiri
culori, umbre, ecouri, mingîieri.
O muzică de văluri limpezite în vînt
îi ademenește privirea, i-o înalță peste
păduri, peste neatinse fințe, peste cascade,
îl izbește de fluturii uriași, carnivori.
Spaima lui nu mai cunoaște margini —
focuri mici, mii de focuri
l-au zărit din văioage, din crînguri și
acum îl arată cu
degete subțiri, nesfîrșite, de fum.
Orfeu scapă lira din mîini
și lira, în cădere,
deșteaptă corzi și alămuri prin aerul dur,
prin lumina tăioasă
și, dintr-o dată, numele îi
explodează din trup într-o gigantică
risipire de sunete
și fiecare sunet caută cîte-o stea,
cîte un bob de nisip,
cîte o pasăre,
cîte un fir de iarbă...
Dar nici ființe,
nici stele,
nici forme nu-s
cît sunete libere sînt.

■ Maior VALERIU PRICINĂ

VARA

N-am știut că vara murise
Tot urcam în turnul cu vise...

Navigam în oceanul de iarbă
Cu fluturi și greieri în barbă

Țineam o mierlă la subsuoară
În loc de flaut spre seară

Ne atîrnam în ureche cercei
Din flori de mac și de tei

Sub nucul verde-împărat
Chemam stelele la mîngîiat

Putea soarele să apună
Ne mutam leagănul în lună

Ne clătina zefirul, pe rînd
Cu aripi albastre și blînd

Eram în vacanță aici
În grădina cu tandri pitici

Învățam iepurii spre dimineață
Să bea roua din fineață

Nu lăsam trandafirul să moară
Ce vară nebună, ce frumoasă vară!

■ MIHAI BARDICI

IOSIF SAU ION IVANOVICI?

Sub acest titlu dubitativ, locotenent-colonelul Ion Pelearcă a publicat în *Almanahul Oştirii' 88*, pag. 141, un articol — însoţit de facsimilul unui *Certificat* din 19 mai 1900 — menit să elucideze confuzia prenumelui compozitorului care a semnat populara vals *Valurile Dunării*. Într-adevăr, numele, prenumele, ca de altfel întreaga biografie a compozitorului, au stat multă vreme sub semnul întrebării. Totuşi, în anul 1958, Editura Militară a publicat schiţa monografică *Maiorul I. Ivanovici* (68 pag.), în care am adus multe date inedite, am corectat data morţii şi am inclus primul *Catalog al creaţiei* muzicianului militar, luminînd astfel zbuciumata viaţă a inspectorului muzicilor armatei, încheiată la 57 de ani. Din păcate, la epoca redactării broşurii, prenumele lui Ivanovici prezent în

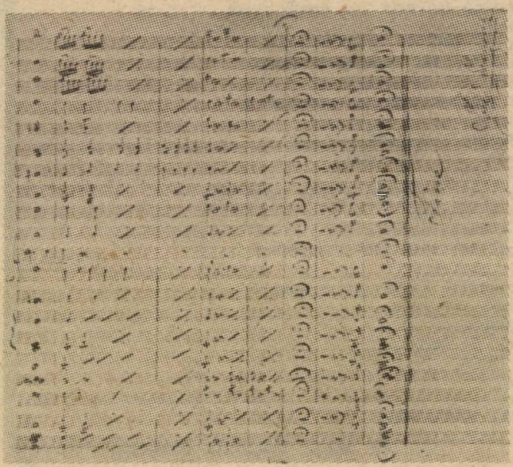

Finalul unei partituri de fanfară semnate de compozitor, datată 25 noiembrie 1879

lucrările lexicografice româneşti era... Ion sau Ioan, echivocul continuînd şi după apariţia monografiei subsemnatului. Abia după apariţia lexicoanelor *Compozitori şi muzicologi români* (1965) şi *Muzicieni români* (1970), confuzia a dispărut, majoritatea cercetătorilor atribuindu-i corect numele şi prenumele: *Ivanovici Iosif*. Desigur, unisonul acceptării prenumelui *Iosif* nu s-a realizat, Jack Bratin de pildă, în *Calendarul muzicii universale* (Bucureşti, Edit. Muzicală, 1966, p. 232), continuînd să-l denumească tot Ivanovici Ioan, iar cercetătorul şi ziaristul sovietic Leonid Toporcov în revista *Aurora*, nr. 4, 1980, menţinîndu-şi îndoiala: „Chiar şi numele său mic e dat la diferite surse într-altfel: cînd Iosif, cînd Ion".

Departe de a încerca să polemizăm cu cei care îi atribuie lui Ivanovici numele de Ion sau Ioan, socotim mult mai util să aducem noi contribuţii la lămurirea multor necunoscute asupra biografiei şefului de muzică militară. Desigur, confuzia prenumelui a pornit de la semnătura compozitorului *I. Ivanovici*, aflată pe toate tipăriturile sale. Poate că nu ar fi lipsit de interes să ne întrebăm astăzi de ce Ivanovici a preferat doar iniţiala I în locul prenumelui întreg Iosif? Dacă vom semnala faptul că am descoperit manuscrise vechi şi tipărituri (valsul *Dolorosa*) din sec. XIX în care numele apărea ortografiat *Ivanovič* (probabil origine românească din Banatul sîrbesc), atunci vom înţelege mai exact dorinţa compozitorului de a nu-şi dezvălui prenumele de rezonanţă străină (*Iosif, Joja, Joje*), propriu românilor de peste Munţii Carpaţi. În acest sens merită să reţinem ştirea din revista ieşeană *Arta*, nr. 5 din mai 1895, pag. 156: „S-a acordat cetăţenia română lui Iosif Ivanovici şi Robert Klenk". Acest anunţ confirmă faptul că autorul *Valurilor Dunării* s-a născut în Imperiul austro-ungar, fiind obligat — ca militar — să ceară cetăţenia română după stabilirea în vechiul regat. Dar *unde* şi cînd s-a născut Ivanovici?

Majoritatea cercetătorilor (inclusiv subsemnatul) au susţinut că Iosif Ivanovici s-a născut în Banat, în jurul anului 1845. Necrologul din ziarul *Adevărul* (1902) precizează că inspectorul muzicilor „a încetat din viaţă luni 16 septembrie, în vîrstă de 57 de ani". De aici, am dedus ca dată a naşterii acel 1845. Rămîn, totuşi, suprinzătoare datele eronate înscrise de Lucian Predescu în *Enciclopedia Cugetarea*, apărută în 1940: Ivanovici, Ioan, compozitor şi maior, n. 1848 în Torontal (Banat) — m. 1 aprilie 1905". Desigur, pentru originea sa bănăţeană au pledat şi unele manuscrise muzicale, unde semna cu *Ioţa Ivanovici* şi *Joja Ivanovici*. Iată, însă, că în *Calendarul Minerva* pe anul 1916 (Biblioteca Academiei Române) ni se comunică o dată şi o localitate a naşterii surprinzătoare: *„n. 1844, Alba Iulia"*. În lumina tuturor documentelor citate mai sus, socotim că merită să reţinem această precizare şi să întreprindem investigaţii documentare în arhivele transilvănene. Poate că *Sîrba moţilor* pentru pian, tipărită la editorul bucureştean Constantin Gebauer, să constituie încă un argument al originii sale.

De unde au apărut, totuşi, prenumele *Ion* şi *Ioan*? În revista orădeană *Familia*, nr. 17 din 26 aprilie 1887, se află inserată ştirea următoare: *„Ioan* Ivanovici, şeful musicei regimentului IV de linie din Galaţi, a scris un nou vals românesc pentru pian «*Zîna munţilor*» şi e dedicat damelor române".

Răsfoind *Anuarele armatei* şi *Monitorul oastei* — deci acte oficiale — prenumele lui Ivanovici apare numai *Iosif*. În *Monitorul oastei* nr. 11 pe 1883 se publică Decizia ministerială nr. 14 din 17 II 1883 prin care „capel-maistru de cls. III... Ioannovici (sic!) *Ioseph* de la fanfara Reg. 6 dorobanţi se numeşte capel-maistru cls. II." În *Monitorul oastei* nr. 12 pe 1886, pag. 226, se precizează că „Prin Decizia Ministerială 57, după propunerea făcută de comandantul Corpului 6 armată, cu raportul nr. 7807, capel-maistru cls. II-a... *Ivanovici Joje* de la fanfara Regimentului 6 dorobanţi, pe ziua de 8 aprilie 1886, s-a numit capel-maistru cls. I la aceeaşi fanfară". Merită să reţinem faptul că ambele forme ale prenumelui compozitorului din documentele oficiale ale armatei corespund cu semnăturile *autografe* ale lui Ivanovici.

■ **VIOREL COSMA**

(continuare în pag. 158)

Gustul FRAGULUI SĂLBATEC

A ajuns, primul. Așa cum și-a propus. Poiana îl întîmpină cu ierburile ei înalte, împestrițate cu sumedenie de flori. Calcă printre ele cu fereală. Mai ales garofițele n-ar dori să le strivească sub pași. Ele-i plac cel mai mult Dorinei. Roua îi răcorește tălpile înfierbîntate de alergătură și înțepate de rugii de mure. Nu se îndură încă să-și încalțe sandalele. O va face după ieșirea din poiană. Acolo, lîngă Stînca haiducului. Le-a luat mai mult pentru a i le arăta Dorinei. Trei pulovere a trebuit să împletească maică-sa familiei Ghicajanilor pentru a-i putea cumpăra și lui niște încălțări mai acătării. „Să ai și tu, mamă, o bucurie la serbare, că doar ești premiantul școlii! Măcar sandalele să le ai noi!"... Se și vede pe scenă încălțat cu ele și pe cap cu coroniță din flori de trandafir și frunze de stejar. Va îmbrăca și pantalonii de culoarea zăpezii, pe care i-a promis bădia Gheorghe, soțul Alexandrinei. Aștia de doc nu-s arătoși, deși i-a ținut o zi întreagă în zeamă de coji de nucă pentru a le împrumuta o culoare care să-i placă cît de cît. De fapt, lui bădia Gheorghe, cumnatu-său, pantalonii de mire tot nu-i mai fac trebuință. I-au rămas strîmți. În schimb, pentru el, dacă-i mai scurtează mama cu cinci centimetri, sînt numai buni. Dar numai cu cinci, nici o fărîmă mai mult. Ce bine-i stătea îmbrăcat cu ei atunci cînd Alexandrina l-a îndemnat să-i încerce. Va trebui să stea lîngă maică-sa ca nu cumva să taie mai mult cînd îi scurtează!... Se vede Stînca haiducului. Parcă-i de argint, așa, scăldată de razele soarelui! Și în jur o frumusețe de basm. Pe care n-o tulbură nici o mișcare, nici un zgomot. Pînă și greierii au încremenit în tăcere. În liniștea asta se va întîlni cu Dorina. Astăzi va fi pentru ultima dată. Mîine este serbarea la școală, iar poimîine ea va pleca împreună cu maică-sa la Bacău. De ce s-o fi grăbit s-o ducă de-acum la mătușă-sa? Timp pînă la examen mai e berechet!... Acolo, lîngă cei trei brazi brumării, o s-o pună pe Dorina să rostească după el jurămîntul pe care l-au pregătit împreună. De cinci ani l-au pregătit. De cînd durează prietenia lor. După ce va rosti ultimul cuvînt o va săruta pe buzele roșii ca fragul. Și sărutul va dura mult... mult de tot! Vor pecetlui astfel jurămîntul de la Stînca haiducului. O taină numai a lor. Pe care o vor păstra pînă la vremea nunții. Un zgomot taie ca briciul liniștea. Din dreapta stîncii zvîcnește o căprioară și dispare ca un fulger auriu în zmeuriș. Apoi, încă una. Și încă una...

Deschide ochii. Soarele amurgului poleiește tăblia de la fereastra compartimentului. După cîteva smuciturі trenul își continuă cursa. În compartiment, liniște. Bătrînii care-și vorbesc în șoaptă nu mai sînt la locurile lor Au coborît între timp. Copilul dolofan a adormit la sînul mamei care îl veghează cu un surîs cald, ocrotitor. Își consultă ceasul. Mai este o jumătate de oră pînă cînd trenul va intra între munți și se va alătura albiei Trotușului. Apoi va urma gara mică și cochetă, atît de familiară lui. Se ridică încetișor și deschide fără zgomot ușa. Iese pe culoar. În capătul celălalt, doi tineri, abia ieșiți de pe băncile școlii, stau cu capetele apropiate, spunîndu-și de-ale lor. Simte aerul răcoros al munților și parcă și mireasma brazilor seculari. Privește spre verdele lor întunecat și se lasă pradă amintirilor. O revede pe Dorina în ultima vacanță petrecută împreună. E tulburător de frumoasă. În locul codițelor încheiate cu fundă de mătase albă, părul negru îi cade liber pe umeri, ca o mantie bogată. Ochii strălucitori, ca două diamante negre, pe care le-a șlefuit natura în zilele ei cele mai inspirate, îl privesc provocator și enigmatici totodată. Vocea i s-a mai schimbat. A devenit mai caldă, mai alintată, cu un fluid magnetic greu de definit. Iar rîsul și-l rostogolește murmurat, șoptitor, ca izvorul de lîngă stejăriș, cînd iese de sub osia muntelui. Toate astea și multe altele i-au umplut nopțile de nesomn din cazarmă și orele petrecute pe aerodrom în așteptarea brevetării. Acum a hotărît. O va cere în căsătorie. Se vor logodi poate chiar în seara asta. Va fi o surpriză și pentru părinții ei, și pentru maică-sa. Mai tîrziu, după ce va primi repartizarea, se vor căsători. Le va veni greu la în-

ALBIN STĂNESCU:

„Zi de pregătire militară a studentelor"

ceput. Vor face pe rînd naveta. Va face cerere să fie repartizată la şcoala din garnizoana lui. Sînt trei posturi vacante. Nu prea se înghesuie profesorii să vină tocmai acolo, departe de un oraş mai acătării.

Pe măsură ce se apropie de meleagurile copilăriei devine mai nerăbdător. I se pare că trenul merge încet şi că stă prea mult în staţii. În fiecare femeie tînără, înaltă, cu părul negru, i se pare că o vede pe Dorina. Pe peronul gărilor prin care trece, ori pe şoseaua alăturată. Ultima pe care a văzut-o lîngă clădirea staţiei lăsată în urmă îi semăna atît de bine încît i-a făcut semn cu mîna, primind în schimb un surîs. Ce şi-o fi zicînd acum, după trecerea trenului, fata în rochia de culoarea liliacului? N-o cunoaşte şi poate că n-o va mai întîlni niciodată. Nici una nu i se poate asemui Dorinei. Priveşte spre apele limpezi ale rîului, care-şi fac loc bolborosind printre pietrele şlefuite de trecerea lor. Aude parcă ecoul reverberat de munţi, atunci cînd o striga, acolo, sus, lîngă Poiana cerbului: „Dorina... orina..." În ultimul timp a devenit mai tăcută, mai reţinută. Scrisorile nu le mai intitulează „Dragul meu drag". Tonul lor este mai rezervat şi plicurile ei sosesc tot mai rar. În ultimile două luni n-a mai primit nici unul. Nu s-a neliniştit prea mult. A fost şi el destul de prins şi, între timp, s-a mutat de la vechea adresă. Probabil că şi ea a fost ocupată cu examenele, cu lucrarea de licenţă... Nu-i nimic! Se vor întîlni acum şi totul va intra în normal. După ce se vor căsători, o va aduce în oraşelul aviatorilor. Va face cunoştinţă cu Dana, nevasta lui Mareş, cu Mioara Stoian. Se va împrieteni cu ele, cu alte tinere din garnizoană şi se va simţi bine. Dorina, sociabilă, îşi va face multe prietene. E sigur de asta. Viaţa, acolo, la margine de Bărăgan, va deveni şi pentru ea frumoasă, bogată, variată. Maiorul Dăncuş trăieşte de peste zece ani acolo şi nu se plînge de nimic. Dimpotrivă, afirmă că nu ar schimba livada crescută sub ochii săi cu nimic altceva. Iar Olga, nevastă-sa, deşi are trei fete ca trei bujori, a rămas tot tînără, frumoasă şi neastîmpărată cum e argintul viu. Cînd rîde, în ochii ei verzi, stropiţi cu aur, vezi, parcă, tot cerul spuzit aidoma nopţilor de iunie. Aşa poate să arate numai un om împăcat cu destinul său, un om pe care nu-l ocoleşte fericirea. Dorina nu l-a văzut cum arată ca ofiţer. Îi stă nespus de bine uniforma. Parcă-i turnată pe el. Ce o să se bucure mama cînd îl va vedea! Parcă o şi aude: „Tim, băiatul mamei, bucuria ochilor mei, am ajuns să te văd cînd oamenii îţi dau ziua bună şi te preţuiesc, pe tine, fiul Mândiţei Mladin, o vădană săracă şi neînsemnată!" Şi fiul Mândiţei Mladin se va mîndri, ştiind că în buzunarul de la veston poartă brevetul de pilot de vînătoare şi, alături, împăturit, va fi şi actul de căsătorie cu cea mai frumoasă fată născută pe meleagurile trotuşene...

Un şuierat al locomotivei îl trezeşte din visare. Se apropie gara. Reintră în compartiment. Femeia cu copilul dolofan a adormit. Un alt semnal al locomotivei îl zoreşte spre uşă...

.....

Roţile trenului îl îndeamnă la somn. Se strînge în colţul lui de compartiment, acoperindu-şi faţa cu mantaua de ploaie, agăţată în cuierul de deasupra. Şuierul locomotivei nu-l mai atrage. Îl înregistrează aproape dureros, ca pe un vaiet. Nici apele argintii ale Trotuşului nu-l mai atrag. Din vecinătatea unei gări, două acordeoane răspîndesc în văzduh sunetele aceluiaşi vals, pe care l-a auzit în curtea Dorinei plină de nuntaşi. Oameni veseli, zgomotoşi, dornici de petrecere. Parcă-l mai aude pe unul dintre ei: „Doar o singură fată are Toma Ardeleanu, iar ginere-său e doctor. Ce e drept, mai tomnatic decît Dorina, dar aşa îi stă bine unui doctor"... Valsul rămîne în urmă stingîndu-se. În compartiment pătrunde, nu se ştie de unde, o mireasmă de fragi proaspeţi. Aşa cum miroseau cei cu care îl îndemna maică-sa acasă. Abia îi cumpărase de la nişte băieţandri, aflaţi la vîrsta cînd el, adunînd în tălpile goale toţi spinii rugilor de mure, îşi răcorea picioarele în roua ierburilor Poienii cerbului, alergînd spre Stînca haiducului pentru a se întîlni cu Dorina.

Un şuier al locomotivei dă de veste că trenul a ieşit dintre munţi şi părăseşte albia Trotuşului. Ochii căprui ai locotenentului Tudor Mladin strivesc între pleoape o lacrimă nedorită. O şterge înciudat, se ridică în picioare, privindu-se în oglindă. Îşi aranjează puţin bucla rebelă, ce-i stă pe frunte ca un semn de întrebare, răspunzîndu-i, parcă, în gînd: „Nu-i nimic, locotenente! Va trece şi asta. Îţi vei rezima tîmpla fierbinte de aripa argintie a supersonicului, înrourată de pragul zorilor şi vei uita, treptat, gustul fragului sălbatec. Sau poate îl vei redescoperi într-o altă poiană, lîngă o altă stîncă a haiducului... Că poiene şi stînci sînt, slavă domuului! Şi fragii sălbatici îi întîlneşti. Dacă îi cauţi mai ales primăvara!"

ADRIAN MIERLUŞCĂ

Iosif sau Ion Ivanovici?

(urmare din pag. 156)

Pe partitura generală de fanfară din colecţia şefului de muzică Stamatiade (care ne-a pus la dispoziţie în anii 1959—1960 o serie de documente autografe din secolul trecut) datată „1879 Noiem. 25 Galatz" şi intitulată *Finale Atto III nell opera Lucia di Lammermoor del Sig. Cav. G. Donizetti*, compozitorul a semnat după ultima bară de măsură: *Joja Ivanovici*. Deci, prenumele său era *Iosif*, nu *Ioan!*

Confirmarea ne-a oferit-o şi presa de specialitate a epocii. În trei numere consecutive, revista *România Musicală*, nr. 9, 10 şi nr. 11 din 1 mai 1895, 15 mai 1895 şi 1 iunie 1895, precizează că noul inspector al muzicilor militare se numeşte *„Dl. Iosef Ivanovici"*. De altfel, aceste menţiuni ale presei ne-au determinat să optăm în 1958/59 pentru prenumele adevărat, corectînd cu ocazia apariţiei lexicoanelor toate formulările echivoce din trecut.

În încheiere, să precizăm momentul morţii compozitorului, dat fiind faptul că *Revista Muzicilor Militare* nr. 2 din 1939 indica eronat: „1 aprilie 1905". Moartea „regelui valsului românesc" nu a trecut neobservată de presa timpului, dovadă că necroloage s-au publicat în *Adevărul*, nr. 1720 din 19 septembrie 1902, *Cronica*, nr. 404 din 19 septembrie 1902, *L'Indépendance Roumaine*, nr. 7925 din 19 septembrie 1902, *Epoca*, nr. 2075 din 19 septembrie 1902, *Familia* (Oradea), nr. 39 din 29 septembrie 1902, *România Musicală*, nr. 16 din 1 octombrie 1902 etc. Din toate necroloagele sînt demne de reţinut următoarele detalii: 1. Încetarea din viaţă s-a produs luni, 16 septembrie 1902, la orele 10 seara. 2. Muzicianul era în vîrstă de 57 de ani. 3. Ultima locuinţă a defunctului a fost în strada Doamnei nr. 26. 4. Locul înmormîntării este cimitirul Bellu din Bucureşti. 5. A decedat în urma unei „debilităţi generale" (tuberculoză). 6. Grăbirea sfîrşitului s-a produs şi datorită morţii premature a fiului său. 7. În anul 1902 redevenise inspector general al muzicilor militare. 8. Anunţul mortuar din *Adevărul*, dat de familie, menţionează că defunctul era căsătorit cu Amelia Ivanovici, printre rude numărîndu-se Paraschiţa, Andrei şi Elena Costopol, Petra Nicolau, Iancu Gheorghiu, Paisia şi Theodosie-monahi.

Aşadar, sperăm că, o dată cu lămurirea dilemei prenumelui *(Iosif)* şi datelor de naştere şi moarte, biografia lui Ivanovici s-a îmbogăţit cu cîteva preţioase documente inedite menite să lumineze personalitatea acestui muzician militar de prestigiu universal.

JURĂMÎNTUL

Mi se învăluie în minte, ca o avalanșă de gînduri, comenzile auzite și repetate timp de o săptămînă pe aleea din fața dormitoarelor. Astăzi însă nu va mai interveni nimeni să ne corecteze greșelile la defilare. Cum va ieși, așa va fi. Trebuie să meargă bine, ne zice locotenentul nostru, încurajîndu-ne, uitîndu-ni-se în ochi cu priviri limpezi.

Strîng cu putere arma la piept, ca pe o iubită o strîng și murmur în gînd jurămîntul... jurămîntul...

E rîndul nostru acum. Ating mătasea tricolorului și un fior nelămurit îmi străbate întreg corpul. Aș vrea să-mi înfășor fața în faldurile lui, dar un asemenea gest nu intră în ceremonial și apoi nici nu s-ar cuveni, poate.

...Îl văd parcă aievea pe soldatul acela din amintirile de pe front ale bunicului, desprinzînd de pe hampă drapelul de luptă al unității și înfășurîndu-l împrejurul pieptului, aproape de inimă. Îl văd cum se lupta cu apa învolburată și rece, ca să treacă riul la ai noștri. Și trosnetul de armă, ca o creangă de cer ruptă. Șuvița de sînge s-a dus cu apa la vale, soldatul s-a încordat spre mal, tîrîndu-se sub o salcie pletoasă. Zorii l-au găsit acolo, strîngînd la pieptu-i rănit drapelul. În colțul buzelor îi rămăsese înflorit un zîmbet.

...Jur... Jur... Jur... Eu, soldatul, jur...

BLOGODATELE

Bărbații alungau șerpii și șopîrlele de pe lîngă casă o dată pe an, primăvara. Am învățat de mic descîntecul alungării lor și, cînd venea sărbătoarea aceea, băteam cu lanțurile de la car pereții casei, de jur-împrejur. Descîntam împreună cu tata, seara, după asfințitul soarelui. Descîntecul se striga la fiecare casă:

„Fugiți șerpi,
Fugiți șopîrle,
că vin blogodatele
Și vă mușcă spatele".

Așa le ziceam lanțurilor cu care băteam pereții — blogodate —, nimeni nu știa de unde vine cuvîntul, dar satul îl înțelegea. Șerpii și șopîrlele se ascundeau cu groază. Se zicea că fuge diavolul de pe lîngă casele oamenilor. Acolo unde nu exista bărbat să bată pereții cu lanțurile erau de așteptat certuri și neînțelegeri.

Dimineața se sculau oamenii cu bucuria în oase. Mă sculam și eu și din șomoioage de paie aprindeam focul sub pruni și meri. Fumul alunga ceasul rău, iar la răsăritul soarelui, totul era rînduit cum trebuie: casele cu pereții bătuți și vindecați de noapte, pomii afumați și întorși către rod, în sfîrșit, întreg dichisul.

Și copilăria mea fugea desculță pe ulițele satului.

■ Căpitan IOAN BENCHE

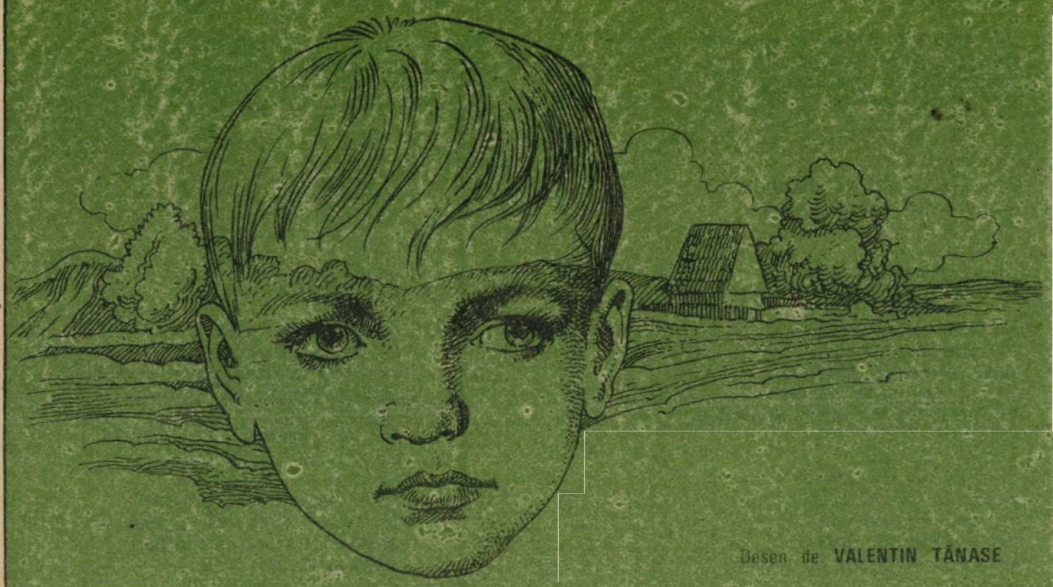

Desen de VALENTIN TĂNASE

■ Maior GEORGE FLORIN COZMA

Cum...

Cum mă ard în largul Țării mele! —
însoțesc toți plopii fără soț,
spun povești oceanului de stele,
c-am luat lumină nu sînt hoț;

intru-n Munte și m-afund în Mare,
borna de hotar mi-i căpătîi —
cît să-mi înțeleagă bunul Soare
să ating uimirea, cei dintîi;

strig duios la fiarele pădurii
și m-apropii tandru de Stindard —
singura imagine a gurii
care spune că exist și ard!

Melancholie

Am fost acasă; m-am săltat în rama
fotografiei Tatei și m-am uns
cu untdelemnul blînd pe care Mama —
de îngeri și de cine — l-a ascuns
într-un dulap ca un regat al tainei
(județe dulci de mere purpurii,
orașe de cireșe, munți de coarne,
zaharisite dealuri și cîmpii);
am fost acasă cu Emil, brumarul —
să-i fim luminei gingași huhurezi
și să mai clătinăm puțin paharul
unde se bat de-un secol crini și iezi...

■ Maior NICOLAE BOGHIAN

Un anotimp

Un anotimp e-o trecere sonoră
A ierburilor prea înrourate
Spre luminișuri unde umblă cerbii
În constelații binecuvîntate

Un anotimp e-un gînd ce se petrece
Ca seva prin inele de copaci
Crescînd și dezvelind dintre miresme
Amețitorul vers pe care-l taci

Un anotimp e-o adiere blîndă
Peste salcîmi cu flori amare-dulci
Cînd se coboară munții la cîmpie
Și dealurile se boltesc sub nuci.

Un anotimp e tot ce, unduios,
Se-adaugă luminii, ca în vis,
Perpetuînd o dragoste suavă,
Un spațiu inefabil și deschis.

Reverie

Treziți în zori, vom da de noapte seamă
De cîntul prea devreme-al ciocîrliei,
Ne-om întreba din ce grădină cheamă
Înmiresmatul gînd, cînd reverie-i

Suflarea cea de murmur tremurată,
Răsad al preaiubirii temătoare
Ce dincolo de taine se arată
Abia născută, coaptă încă-n floare

Strămută visul, să pot să respir
Nemărginirea ce din vis transpare —
Cum umbra infinitului Shakespeare
În ochii universului ne doare

Îneacă straiul care mai plutește
Pe laptele oceanului orbit,
Ascultă țărmul cum încremenește
Și-arată-l celor care l-au rîvnit.

■ Căpitan VASILE PREDA

Acuarelă

O, dar nu era marea
în fața noastră. Era
doar speranța albastră.
Și nu era cerul senin
la fereastră. Ci doar speranța,
albastră. Și nu era
floarea de iris
în glastră. Ci numai
speranța albastră. O,
nu era gîndul întors
din mister, ci doar
speranța albastră cu care
te sper.

Crochiu

Aici sînt eu, egal
cu mine însumi, egal
cu propria mea voce în spatele
căreia izbește cu cangea
poemul, aici
zac eu, înfrînt
de războiul civil dintre
mîna mea dreaptă și
mîna mea stîngă, dintre
ochiul cu care mă chemi și
ochiul cu care m-alungi,
dintre sînul tău Alfa
și sînul Omega.

■ Căpitan LIVIU VIŞAN

Verbele toamnei

Pornim asaltul holdei cu primăvara-n gînd
şi fiece tranşee săpată-n noi se umple
de cîntecul pe-o geană de rouă fremătînd —
de parcă ni s-ar cerne eternul peste tîmple

Lăstunii dau năvală în porumbişti şi-n vii,
cu-o aripă se-nfruptă şi cu cealaltă ară;
pe epoleţii noştri cad frunze arămii
şi inima ce bate în fructe se-nfioară

Pornim asaltul holdei, pornire spre curînd,
şi tot azurul firii urmează să se-ntîmple:
pe cîntecul acesta se-naltă zori cîntînd —
de parcă ni s-ar cerne eternul peste tîmple

Iar mîinile ce-n soare torc fire aurii,
întrezărind grînarul de vise sub petale,
ne-adapă nemurirea de fiecare zi
în fagurii de miere ai verbelor natale

Din adînc

Gîndul din adînc al cîmpiei
ne trimite pepeni galbeni solie,
parcă am duce în braţe
visele cu melancolie

Trec carele pline, se duc
spre o margine liniştită de sat,
şi umbrele poartă-n surtuc
un bob de rachiu descîntat

Tăiem fructele dulci pe din două,
tulburaţi de ecoul lunii,
simburii măruntaielor de rouă
îi vor însămînţa în cuvinte lăstunii

Se vor naşte roiuri stelare,
luminînd cu zăpadă cîmpia,
vrejul timpului încolăceşte
în propriu-i trup veşnicia.

■ Maior EUGEN PELIN

Toamna în patrie

Toamnă-anotimp al iubirii
în patrie, pe pămîntul divin,
unde focuri ard în flori şi seminţe,
chemînd la rodire, din plin...

Toamnă — sigilii ale iubirii,
ale unei frumuseţi celeste;
tot ce înfloreşte în patrie,
rod al iubirilor este.

Toamnă — cîntare de aştri
pe umeri de cîmp înnobilat,
dulce ecou în îmbrăţişare, sub brazdă,
sunet de orgă, înmiresmat,
te veghează-n iubire ostaşii,
cu mîini harnice belşug îţi aştern,
toamnă, cu roade în dragoste,
ţărm de aur, matern.

Semn convenţional

Aşază semnul convenţional
pe aici o să treacă
în haine de gală
copilăria mea şi a ta.

Retreziţi vom fi iară
de naşterea izvorului
care tămăduieşte
rana întristării,
de iarba care reaşază în noi
stive de păsări,
triluri, triluri.

Aşază semnul convenţional
pe aici vom schimba
cămaşa lacrimei
şi ecoul bătrîn, ruginit
clip, clip, fereastră a copilăriei
reaşază dinaintea soareiui
această flinţă,
vindecă-i rănile
şi iart-o
pentru bulgării de aur pierduţi.

■ MARIUS C. NICA

Destin românesc

Respiră Ardealul
prin sîngele neamului meu,
rotundă baladă în inimi răsfrîntă
ecoul străbate ca un fluviu solemn
într-un departe..., aproape...,
E Alba Iulia,
cu peceți de voievozi re-ntrupați;
e însăși lumina
aici, în Carpați.
E Putna —
străluminînd acest pămînt,
getodac,
e pecetea UNIRII,
glas de adînc și putere,
e lanul de grîu,
diamant pe frunți voievodale,
e zimbrul Carpaților
nicicînd sîngerat
de vise trezite în noapte,
E Sarmizegetusa
braț ne-ntinat
dinspre ieri, înspre mîine

Sarmizegetusa

Într-o deplinătate
a anotimpului
cortegiul ninsorii
ne-nvăluie cu străluciri tutelare
ca-ntr-un dor izvodit
de fîntînă...
Aici voluta eternă
a Sarmizegetusei
o săgeată dintîi a rostirii
ce-nalță aburoase armonii
pe partitura zării.
Aici Marele Burebista,
Rex Daciae
decantează prin necuprinderea vremii
măreția ta,
Patrie!

■ Căpitan GEORGE MIHALCEA

Țărmul iubirii

nimeni nu te poate respira
mai bine ca mine
patrie de adîncimi
și de umblet
între mine și tine
țipă un spațiu
în care miroase a suflet
de nalbă
iar păsările,
păsările nu sînt altceva
decît proiecția toamnei
pe țărmul arat de amintiri,
ca de noapte.

PANOPLIE REBUSISTĂ

ORIZONTAL: 1) Remarcabil *sabrer* român (n. 1954) (Ioan) — Scriitor american de renume mondial, care a scris romanul *„Adio, arme"* (1899—1961). 2) *Scut - „Scutul lui..."*, unul din volumele de poezii ale scriitorului american de origine engleză Wystan Hugh AUDEN (1907—1973). 3) Una dintre schițele acestui prozator român este intitulată *„Cîntecul mitralierei"* (1902—1956) (Ion) — *„Săgeata..."* a scriitorului român Vasile BĂRAN (n. 1931). 4) Numele mai multor crai sîrbi — Ține! — Garnitură. 5) Transport în noapte — Scriitor francez (n. 1902), autorul romanului *„Armele nopții"*. 6) Piesă de război... — Nuvela *„Sfîntul cartuș"* a fost scrisă de acest cunoscut scriitor polonez (n 1910). 7) *„Sabia lui..."*, piesă a scriitorului turc Nazim HIKMET (1902—1963) — Immanuel Kant. 8) Se așază

■ Dr. NICOLAE ANDREI

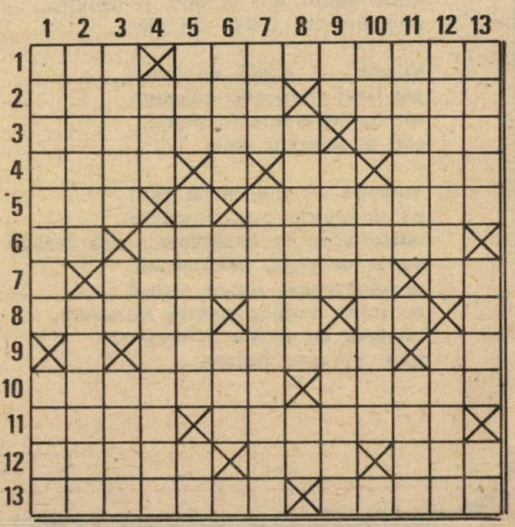

(continuare în pag. 177)

CĂLĂTORIA

■ VASILE PREDA

Luase totul ca într-un joc, îi plăcuse, îi mai plăcea poate. Cînd Aura îi făcuse propunerea rîsese, dar nu într-un fel care să-i arate dezacordul. Aşa, ca de-o şotie bună. Auzi, să te măriţi din dragoste, la prima vedere, muzică uşoară, utopie, la douăzeci şi nouă de ani... În fond nu asta-şi dorise tot timpul? Dar, hotărît lucru, îi lipsea ceva, un clenci, cum spune Aura, o spontaneitate, o putere de a depăşi momentul... Numai atît? În zece ani nu reuşise aproape nimic. Unde să găseşti un bărbat care să-ţi placă deodată, fără să ştii ceva dinainte despre el, că e nepotul doamnei cutare, coleg cu nu mai ştiu cine, lucrează în... Mărunţişurile care fac din căsătorie un aranjament oarecare. Aura cum făcuse? Îl luase pe-al ei pentru că era blînd, părinţi cumsecade, recunoaşte şi astăzi, după atîta vreme. Şi i-a ieşit, uite că i-a ieşit! Doi copii, maşină, serviciu bun, chiar dacă e o simplă casieră la agenţia de voiaj C.F.R.... Dar ea, Mihaela, e din alt aluat. Nu poate fi suspectată de romantism, însă nici de simţ practic; nici de frivolitate, dar nici de prejudecăţi. Îşi trăieşte viaţa sincer, cu seriozitate, uneori cu bucurie... Iată, cîmpul va înverzi în curînd, prin faţa chiar a geamului trenului în care călătoreşte. Tarlalele Bărăganului par decupate din caietul unui copil care n-are decît două culori: maron şi verde... Ei, şi? Va mai face o călătorie pînă la Constanţa, oraşul e frumos în afara sezonului, nu pare pur şi simplu un bîlci. Va privi marea, o plimbare pe faleză pînă la Cazino, întoarcere către centru, cîteva cumpărături, o gustare, o cafea, seara trenul o va aduce iarăşi acasă... *„Cumpără şi tu o sticlă de Murfatlar, acolo se găseşte vin bun"*, îi recomandase Aura de dimineaţă la telefon. Şi din tonul ei înţelesese că nu era prea optimistă, ştia ea ce ştia. Cîte asemenea călătorii făcuse? Parcă şaisprezece, sau şaptesprezece, povestea durează de primăvara trecută. Un an şi ceva, şi doar trei „tipi" cu care reuşise să depăşească acel punct pînă la care comunicarea fie că nu există, fie că nu e decît o banală formalitate... Primul, un inginer în deplasare, parcă Marcel, da, constructor, vorbea ceva despre portul nou de la Agigea... Nu-şi aminteşte cum intraseră în vorbă, ceva banal, îi adusese un pepsi de la vagonul restaurant, amabil, drăguţ, un pic timid... Se lăsa dusă de val, îşi propusese să nu se arate capricioasă, mofturoasă, bărbaţilor nu le convine, cunoaşte. Îi plăcuse, ce sens ar avea să se opună, să pară că n-o interesează? Deşi trebuia să se lase cucerită mai greu, de o tactică tot e nevoie... Seara, la „Continental", el se arătase de-a dreptul sclipitor, inteligent, stăpîn pe sine şi pe forţele sale, înţelesese iute că e căsătorit, deşi nu purta verighetă. Un asemenea bărbat nu poate scăpa neînsurat pînă la treizeci de ani, era clar, ştia, simţea... Nu-i poartă pică, nici lui, nici lumii... Şi dimineaţa, cînd plînsese un pic cu capul în pernă, iar el o mîngîiase, o făcuse nu de necaz, ci pentru că totul se sfîrşise, trebuia s-o ia de la capăt şi parcă n-ar fi vrut... Al doilea, pe toamnă. un student cam tardiv, pe moment nu înţelesese cum de-l alesese prietena ei.... Flegmatic, vorbăreţ, ochelari mari cu rame aurii, înalt... Prea tînăr totuşi. În Constanţa fuseseră la film, apoi la Acvariu, mîncaseră ceva, nişte plăcintă bună, caldă, el rîdea mai tot timpul şi o ţinea protector pe după umeri, seara plimbare pe plajă, răcoare, briza, pînă tîrziu, se hotărîse să se întoarcă cu un tren de noapte, era prea frumos, stele, nici nu-şi mai aminteşte dacă era lună sau nu, doar nisipul acela rece cuprinzîndu-i şalele, o mică nebunie înainte de venirea iernii... Celălalt, al treilea, un ofiţer de marină... Ei îi plăcuse uniforma lui, impecabilă, bine croită, întrebase despre cele trei trese galben-aurii de pe mînecă, *„ochiul lui Nelson"* parcă-i spunea el cerculeţului acela, şi ea rîsese ca o gîsculiţă neştiutoare, se alinta, îi plăcea omul, simţea că va afla de la el multe despre mare, în fond, ea iubea marea, probabil de aceea Aura alesese ruta aceasta, nici scurtă, nici lungă, nici prea plictisitoare, nici prea atrăgătoare şi cu o destinaţie, hai să zicem, agreabilă... Un marinar, da, ceva inedit pentru ea, şi-apoi tipul avea maniere, îşi dorise mereu să nu aibă de-a face cu mototoli, nu era ca Aura, care dorea să domine în casă, visul său era în alt fel... Cu el stătuse cel mai mult, şi sîmbăta sereleului şi duminica, se-ntorsese abia luni dimineaţa, băiatul pleca într-o cursă lungă, ea-i promisese că-l va aştepta, se despărţiseră cu tandreţuri şi-uite, iarna trecuse şi nici măcar o vedere, un semn... Oare chiar fusese îndrăgostită de el? Pe moment crezuse, dar între timp încrederea i se erodase, o dată cu primăvara simţise că nu mai are ce aştepta, totul fusese un vis frumos şi atît, era timpul să se trezească şi ea, ca toată natura din jur, dornică de viaţă de împlinire, de întrupare...

Acum ce va mai urma?... Îşi mută privirea de pe geamul compartimentului în care jucau umbrele cîmpului pe chipurile celor cinci bărbaţi tineri alături de care călătoreşte... Îi place vreunul în chip deosebit? Nu, să nu-şi impună ceva din capul locului. Să lase totul în voia bunei întîmplări... Probabil că va fi tot o călătorie zadarnică, precum majoritatea. Poate o nouă ratare... Hm!... Îşi opri ochii asupra celui din colţul opus, care scosese din geanta diplomat o carte. La ce s-o fi gîndit Aura cînd i-o fi dat bilet şi lui în compartiment cu ea? Zîmbi. Mai mult la ideea că uneori se mai întîmplase ca vreunul să cumpere biletul de la agenţie pentru cîte-o bătrînă sau pentru altcineva... Dar... dacă tocmai el ar fi viitorul ei soţ? Pare băiat bun, finuţ, instruit. Îl vede aievea stînd pe un fotoliu de casă şi citind aceeaşi carte cu coperţi maronii. Ea aducîndu-i cafeaua... Însă ar putea fi la fel de bine şi cel de lîngă el, ceva mai scund, negricios, privire inteligentă, mîini puternice... La naiba! Ce rost are să-şi mai facă iluzii? Mai bine să se gîndească la posibilitatea, mai mare, că nu se va întîmpla nimic, nimic. E mai sănătos, mai cinstit. Oricum, ştie precis că se va întoarce seara acasă cu o sticlă de Murfatlar pentru prietena ei. Şi nu pentru că peste cîteva săptămîni simte că va apela din nou la serviciile ei...

JEAN GABIN... OSTAȘ

Imediat după turnarea filmului **Impostorul**, Jean Gabin se reîntoarse la New York. Voia să-l revadă pe căpitanul Manziarly, cel care conducea în orașul acesta propaganda gaullistă, foarte hotărît să ceară angajarea sa în Forțele Franceze Libere. Să o ceară și să fie luat în serios.

Simțeam că era gata să-mi dea o uniformă strălucitoare și o Cruce de Lorena, pentru a mă grozăvi apoi prin New York sau Hollywood, declamînd: „Angajați-vă în Forțele Franceze Libere". Așa că m-am decis să mă prezint amiralului Lahaie (care, la vremea aceea, nu devenise încă amiral). El m-a asigurat că voi putea pleca, foarte curînd, în Africa de Nord. Am semnat un angajament pentru toată durata războiului.

Un singur lucru mă cam sîcîia și mi-am îngăduit să i-o spun. Eram maistru, dar la vîrsta mea – curînd urma să împlinesc patruzeci de... ani-șori – cum să-mi mai fi stat bine cu guleraș de marinar și beretă cu pompon? Mai ales că și părul cam începuse a-mi albi. Mi-a înțeles problema, astfel că am fost ridicat, din oficiu, la gradul de maistru principal. De grad, prea puțin îmi păsa, nu pentru soldă mă angajam. Dar, ca maistru principal, puteam purta casketă. Iar mie casketa îmi ședea mult mai bine.

Înainte de îmbarcare, Jean fu nevoit să se prezinte în fața unei comisii administrative americane, care voia să se încredințeze că își achitase toate impozitele. Administrația roosveltiană se arăta pe-atunci destul de circumspectă față de francezii lui de Gaulle.

Pe la jumătatea lunii aprilie a anului 1943, Jean primește în sfîrșit ordin să plece la Norfolk, o bază navală importantă. Este numit ofițer cu artileria la bordul escortorului *Elorn* care, împreună cu alte nave de același tip, avea misiunea să escorteze petroliere pe Atlantic. Pînă la Alger.

Așadar, cea dintîi misiune... Și nicidecum o bagatelă. Traversarea Atlanticului, în perioada aceea, nu era deloc o acțiune simplă. Petrolierele și escortoarele constituiau țintele preferate ale vestitelor submarine germane care își aveau baza în portul La Rochelle și care patrulau necontenit pe căile maritime, pîndind convoaiele de aprovizionare destinate Angliei, U.R.S.S. și, de cîteva luni, Africii de Nord.

Jean ceruse insistent să nu fie cruțat; i se îndeplinise, prin urmare, dorința.

Pe *Elorn* nu luă cu sine absolut nimic — nici acordeonul, nici bicicleta, nici bani, de aceștia nu avea nevoie acolo unde se ducea. Cu ceea ce îi lăsase fiscul american, el îi făcu Marlenei un dar somptuos, asupra căruia a păstrat însă discreție; dar s-a vorbit despre niște diamante...

Amator de pictură, cumpărase — cît zăbovise în America pentru filmări — trei tablouri: un Renoir, un Sisley și un Vlaminck, la care ținea mult. În vremea aceea, *impresioniștii* nu prea erau la modă în Statele Unite. Au căpătat faimă tocmai datorită războiului, întrucît anumiți refugiați francezi sau din alte țări europene debarcaseră cu lucruri prețioase; îndeosebi cu tablouri, spre a le vinde și a putea, astfel, supraviețui. Pe-atunci, impresioniștii se vindeau la prețuri nu prea mari, astfel că Jean putuse cumpăra cele trei pînze.

Luasem hotărîrea să nu mă încarc cu nimic, spunea Jean. *Fiindcă plecam cu sentimentul că nu mă voi mai reîntoarce din războiul acela pe care, totuși, voiam să-l fac. Pentru a fi împăcat cu mine însumi. Frica îmi intrase de-a binelea în oase și nu o dată îmi ziceam ce nesperat mi-ar fi norocul dacă aș scăpa teafăr; deoarece știut este că moartea îl seceră mai întîi pe temători. Ce mai, nu prea aveam stofă de erou. Dar dacă ar fi trebuit să rămîn mai departe în Statele Unite, cred că aș fi crăpat de plictis. Atunci... mai bine să crăp într-alt fel. Îmi alesesem, deci, drumul.*

Ceea ce uimește în curajul fără cusur dovedit de Jean în cele mai diferite împrejurări ale vieții sale — ca de pildă cînd s-a îmbarcat la Norfolk, cu o cerbicie înduioșătoare — este faptul că nu totdeauna era în stare să comande resorturilor psihice ale ființei sale. Și nici chiar celor ale comportamentului fizic. „Fizicește", Jean se temea. Îl înfricoșa durerea trupească. Oricum, sentimentul acesta nu i-a întunecat nici o clipă fermitatea morală. Descumpănitoare dualitate, menită a ni-l dezvălui complex și fragil. Dar tocmai comportamentul acesta paradoxal constituia una dintre însușirile caracteristice personalității sale. Cu cîteva ore înainte de îmbarcare, el se duce să vadă filmul **Convoi spre Murmansk**, cu Humphrey Bogart, care interpreta rolul unui comandant de pe un escortor de petroliere, ce traversa Atlanticul spre a însoți un convoi de aprovizionare. Cu prilejul unui atac dezlănțuit de submarine germane, Bogart — imperturbabil pe puntea de comandă — împarte ordine cu siguranță și calm, așa cum bine îi șade unui erou de tipul celui întrupat de actor. Jean încearcă o tulburare profundă.

O dată cu ivirea zorilor, ei urcă la bordul escortorului *Elorn* aparținînd Forțelor navale franceze libere, care, asemeni altor nave de luptă, avea să se alăture, în larg, convoiului de petroliere ce trebuia apărat.

Comandantul și echipajul navei *Elorn* sînt francezi. Jean este comandantul artileriei. Post care implică responsabilități. Dar nu totdeauna ofițerul care îl ocupă este și bine văzut de către echipaj — căci funcția aceasta presupune în primul rînd exigență.

...Într-o noapte senină în inima Atlanticului, Jean este ofițer de cart pe punte. Fiecare navă din convoi se zugrăvește limpede pe suprafața mării. Jean scrutează atent, cu binoclul, suprafața valurilor. Așa cum se cuvine, așa cum o fac și pe celelalte escortoare, în aceleași clipe, alți ofițeri de cart, spre a descoperi periscopul vrăjmaș. În Atlantic, doar submarinele ar putea primejdui convoiul. Abia aproape de Gibraltar — deci mult mai tîrziu — aviația inamică a însemnat și ea un pericol.

Jean aude pași sus, pe puntea de comandă: sînt ai lui *pașa*. De cînd navighează pe ocean nu l-a zărit decît în treacăt. Secundul îl prevenise: comandantul este un excelent ofițer de marină, dar pare oarecum ciudat — tăcîturn, deloc vorbăreț și... n-are somn.

Jean își înalță privirile și descoperă silueta întunecată a lui *pașa*, decupîndu-se în noapte, pe puntea superioară.

— Dumneata eşti, Moncorgé? (Adevăratul nume al actorului).

— Da, domnule comandant.

— Am auzit că în civilie faci filme...

— Întocmai, domnule comandant.

— Eu nu merg la cinematograf. Nu-mi place... Chiar deloc.

— Chestie de gust, domnule comandant.

— Soru mea, fiinţă tare înţeleaptă, găseşte că-i nesănătos, imoral... Cu oamenii aceia care se sărută pe gură... Ce dezgustător!...

După asemenea spuse, comandantul îşi reia nocturna plimbare pe punte, lăsîndu-l pe Moncorgé să-şi împlinească veghea. A fost, se pare, singura „conversaţie" dintre Jean şi comandant pe tot timpul traversării.

La cîteva săptămîni după aceea, în Alger, i se va povesti lui Jean următoarea anecdotă: la popota ofiţerilor de marină, unul dintre colegi îl întreabă pe comandantul navei *Elorn:*

— Îl aveţi pe Jean Gabin la bordul navei dumneavoastră?

— Nu cunosc pe nimeni care să poarte, pe vasul meu, numele acesta, răspunde comandantul.

— Cum să nu! Actorul de cinema!

— A, da... Înţeleg. La bord se numeşte Moncorgé...

I se explică, amănunţit, că Jean este un actor reputat, cunoscut în toată lumea.

— Se prea poate, răspunde sceptic comandantul; n-am idee cît preţuieşte ca actor, dar ştiu că îşi face foarte bine datoria în calitatea sa de comandant al artileriei.

Submarinele germane atacă la sud de Azore. Escortoarele ripostează. Pentru prima oară, Jean se află în contact direct cu războiul. Un petrolier este lovit şi se scufundă încet-încet. Apărarea convoiului s-a dovedit eficace, inamicul dispare. Navele îşi urmează drumul în direcţia Gibraltarului; trec strîmtoarea şi se apropie de Alger, destinaţia finală. Marinarii mai vechi de pe *Elorn* spun că n-au cunoscut altă traversare mai calmă. Jean îşi zice că norocul îi ţine partea.

Totuşi, nu chiar pe măsura speranţelor sale.

În largul capului Tenes, infernul. Sub forma escadrilelor Luftwaffei care, în valuri succesive, bombardează convoiul.

Jean comandă o baterie antiaeriană. Demonic este, într-adevăr, tirul avioanelor inamice care, urlînd sălbatic, coboară în picaj asupra convoiului. Jur împrejurul navei *Elorn*, petroliere explodează şi ard înainte de a se scufunda; cîteva nave de escortă sînt de asemenea lovite. Imense jerbe de apă vin de-a rostogolul peste punţi, iscate de impactul bombelor germane care percutează marea fără a lovi escortorul. Bărci de salvare înţesate de oameni care au reuşit să fugă de pe nava lor în flăcări sînt mitraliate de avioane Stuka.

— Ah, netrebnicii! Netrebnicii! răcneşte Jean, care de data aceasta nu face film, nu interpretează rolul eroic al unui comandant de baterie antiaeriană, ci pe acela mult mai simplu, mai real, al maistrului secund Moncorgé şi care, cu spaima cuibărită în pîntece, ordonă să se tragă, fără nici o clipă de răgaz, în avioanele inamice.

Lucrul cel mai hazliu, dacă se poate spune astfel, îşi amintea Jean, *era faptul că în mijlocul acelui măcel – cu nave în flăcări şi camarazi ucişi în preajma tunului sau în bărci – m-am gîndit la Bogart şi la filmul văzut înainte de plecarea mea din Norfolk, mai exact la scena mult asemănătoare cu cea pe care o trăiam aievea. În rolul său, actorul exprimase trufie, sînge rece, era minunat; nici cea mai palidă urmă de teamă. Iar eu, dimpotrivă, tremuram. Boneta mi se mişca pe cap, într-atît de tare îmi clănţăneau dinţii. Fireşte că mă străduiam să nu arăt nimic flăcăilor de lîngă mine, aflaţi desigur în aceeaşi stare, dar nu mă puteam împiedica să-mi repet în gînd: mare pişicher şi Bogart ăsta! Tare-aş vrea să-l văd în locul meu! Oare ce mutrişoară ar face? M-am întrebat adesea dacă nu cumva m-a ocrotit chiar gîndul acesta obsedant, survenit în toiul iadului de-atunci. Poate că s-ar fi cuvenit să-i trimit, după aceea, un cuvînt de mulţumire.*

...În Alger, Jean speră să-şi regăsească arma de origine, fiindcă el este marinar, puşcaş de marină.

La numai cîtva timp după un dineu petrecut în compania unor ofiţeri superiori aliaţi, secretarul de Stat al Marinei, Louis Jacquinot, îl chemă pe Jean în biroul său. Ca ministru al Marinei lui de Gaulle, Louis Jacquinot — care avea să mai ocupe acest post în toată perioada celei de a IV-a Republici — era, de fapt, „patronul" lui Jean.

Ceremonios, el se apropie de Jean şi îl strînge în braţe.

— Gabin, în numele generalului de Gaulle, Franţa liberă îţi mulţumeşte!

Lucid, Jean nu se lasă impresionat de atîta pompă.

— Fac şi eu ce pot, domnule ministru. Şi-apoi, sînt dornic să mă reîntorc în Franţa, aşa că dau ici-colo cîte-o mînă de ajutor.

— Asta-i foarte bine, Gabin, foarte bine. Aş vrea să te trimit la un centru artistic de propagandă al Franţei libere, pe care Jaboune îl organizează chiar acum şi chiar aici, în Alger. Vei ocupa locul cel mai bun cu putinţă.

Jean înţelese că i se pregătea o „ascunzătoare".

— Vă mulţumesc, domnule ministru, dar eu nu am cerut nimic. Nu vreau să trişez şi nu m-am angajat spre a-mi relua aici meseria; pentru asta, puteam rămîne mai departe la Hollywood, unde-aş fi cîştigat şi bani. Eu mi-am pus în gînd să fac războiul ăsta. Dacă nu pot fi încadrat acolo unde trebuie, prefer să mă reîntorc cu *Elorn.*

— Dar este mult prea periculos, Gabin! Să nu-mi spui că la vîrsta dumitale ai mai avea chef să joci pe eroul...

— O, domnule ministru, dar eu nu vreau să joc nimic! În nici un caz să o fac pe eroul. V-aş spune chiar că la capul Tenes, pe *Elorn*, am simţit limpede că nu m-aş putea numi astfel. Însă nu vreau să fiu un măscărici în spatele frontului, în trupa dumneavoastră de teatru. Nu pentru asta am venit pînă aici.

— De luptat, luptăm şi aici, în spatele frontului. Fără să fim măscărici, protestă Jacquinot.

— Nu de dumneavoastră vorbeam, domnule ministru, ci de mine. Iar dacă totuşi trebuie să o fac pe măscăriciul, atunci prefer ca asta să se întîmple pe o navă escortoare, în Atlantic!

După spusele acestea, descumpănit şi furios în acelaşi timp, Jean se despărţi de ministru, lăsîndu-l uluit.

*

Jean Gabin nu avea să se reîmbarce pe *Elorn* şi nici să retraverseze Atlanticul spre Statele Unite. Într-acolo, de altfel, nu a mai plecat niciodată. La numai două zile după discuţia cu ministrul Jacquinot, potrivit unui ordin personal al acestuia, Jean a fost trimis ca instructor la Centrul Sirocco, şcoală de puşcaşi de marină, regăsindu-şi astfel arma îndrăgită...

...Activitatea sa de instructor a mulţumit pe toată lumea. Şi-a îndeplinit-o cu aceeaşi seriozitate şi conştiinţă profesională ca şi meseria de actor. Avea să primească mai tîrziu o medalie; pentru merite dovedite în timpul războiului. Dar... nu onoruri aştepta Gabin. Ci reîntoarcerea într-o ţară eliberată, ţara lui, unde putea — fără de ruşine şi cu cugetul împăcat — să strîngă mîna celor care înfruntaseră primejdii şi mai mari...

■ **Traducere şi adaptare de**
ELSA GROZEA

AVENTURI *în timp şi spaţiu*

Povestire pseudo-ştiinţifico-fantastică

Abia luase în primire serviciul de planton, cînd simţi în tot corpul un fel de moleşeală, apoi un fior plăcut, greu de explicat din punct de vedere ştiinţifico-fantastic şi astfel... se trezi în epoca de piatră.

Vă închipuiţi, stimaţi cititori, ce emoţii încercă Griguţă în acel moment. Ca să fie sigur că nu visează, luă o piatră şi-i încercă duritatea lovindu-şi puternic fruntea. Piatra se sparse, iar el avu astfel certitudinea că nu-l chinuiau visele rele. Într-o asemenea situaţie, orice erou care se respectă îşi aprinde pipa sau ţigara şi încearcă să elucideze lucrurile. De aceea Griguţă scoase o ţigară, o puse calm în colţul gurii şi, neavînd chibrituri, recurse la tehnica epocii: provocarea scînteilor prin lovirea a două pietre. După cîteva încercări neplăcute numai pentru degetele sale, îşi aprinse totuşi ţigara şi, pufăind, porni agale pe un drum de piatră, spre un oraş de piatră, care se vedea la poalele unui deal de piatră.

Abia intră pe strada principală cînd un răget înfiorător, ca un rostogolit de pietre, îl făcu să împietrească. Întoarse capul şi văzu îngrozit cum un brontozaur se îndrepta spre el cu intenţii războinice. În această situaţie, consideră că cel mai sănătos era să o ia la sănătoasa.

— Aruncă ţigara, la noi soldaţii nu fumează pe stradă! auzi el vocea unui om din epoca de piatră ascuns după o casă de piatră. De-asta e supărat brontozaurul!

Soldatul ascultă sfatul şi continuă să alerge, deşi monstrul se oprise. Simţi o moleşeală în tot trupul, apoi fiorul acela plăcut şi... ajunse fără alte explicaţii pe zidul unei cetăţi.

Era noapte. Nu-şi dădea seama unde era, de aceea se aşeză şi, rezemîndu-şi capul în palme, încercă să reflecteze.

— Vai, ţie, santinelă nenorocită — tună o voce —, vai ţie, aşa păzeşti tu zidurile Troiei, cînd duşmanul e sub cetate? Piei!

La lumina stelelor zări o sabie ridicîndu-se deasupra capului său şi îl apucă din nou moleşeala aceea inexplicabilă, dar salvatoare. Se trezi acum într-un han din evul mediu.

Consumatorii, preocupaţi de golirea cupelor cu vin, nu luară în seamă îmbrăcămintea curioasă a vizitatorului. Călătorul, obişnuit de-acum cu orice surpriză, se adaptă repede atmosferei şi ceru hangiului „una mare", pe care o sorbi pe nerăsuflate. Îi plăcu licoarea şi mai ceru un rînd, în timp ce-şi descheia nasturii de la veston. Cînd sosi comanda, Griguţă observă că o doamnă îl privea nedumerită şi, mai ales, revoltată. Doamna, desigur o prinţesă, îi şopti ceva

Desen de **VALENTIN TĂNASE**

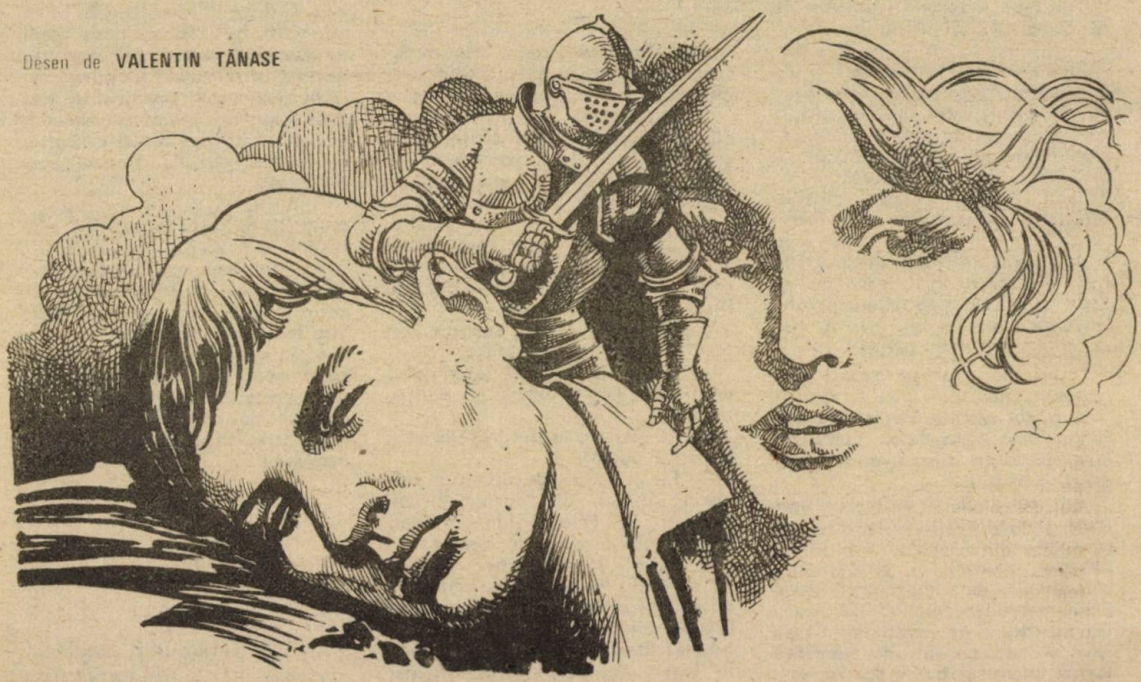

cavalerului din stînga ei şi acesta, încruntîndu-se, veni spre străin.

— Ai jignit pudoarea neprihănitei doamne prin necuviincioasa ta ţinută. Ne întîlnim la mănăstire!

Cavalerul aruncă mănuşa în obrazul soldatului şi părăsi cu demnitate locul fără să ştie că cel provocat la duel simţea din nou moleşeala aceea salvatoare.

Acum Griguţă era în mijlocul preriei.

Arşiţa şi setea începură să-l chinuiască groaznic. Fiorul acela misterios întîrzia să apară. „Oare spre nord or fi ţinuturi mai blînde?" se întrebă soldatul. Şi scrută orizontul în căutarea unui punct cardinal, dar nu-l găsi în nici o direcţie. Cîndva, la o şedinţă de topografie cineva parcă le-a spus ceva despre legătura dintre soare, direcţia sud şi ceasul de mînă. Dar asta s-a întîmplat în viitor. În prezent cunoştea doar cîteva procedee pe care nu avea cum să le aplice, lipsindu-i mijloacele necesare, respectiv cocoşi, biserici, muşuroaie de cîrtiţă sau muşchii de pe copaci.

— Eu te-am adus aici, soldatule!

În spatele lui Griguţă apăruse un cowboy călare.

— Ce vrei tu, străine? întrebă Griguţă.

— Străin sînt de pămîntul vostru, dar nu ca tine de anumite lucruri!

— Deşi vorbeşti pe înţeles, eu nu te pot pricepe!

— Bine că mai ţii minte ceva din poeziile studiate în şcoală. Că la instrucţie nu prea s-a lipit mare lucru de tine. Acum este ultimul test la care te mai supun. Vrei să scapi de aici?

— Evident!

— Atunci, ţine arma asta... uite ţintele... Condiţiile şedinţei de tragere cred că le ştii. Arată-ţi înalta pregătire de luptă!

— Păi... îngăimă Griguţă, am cam lipsit la antrenamente şi...

— Regret că mi-am pierdut timpul cu tine! Erai singurul pămîntean care ai intrat în rezonanţă comunicativă cu noi. Ne puteai salva „Planeta epocilor repetabile" de o invazie. Plec să caut ajutor pe altă planetă locuită. Adio! Iar tu... pleacă în viitor!

Soldatul cuprins de moleşeala aceea ştiinţifico-fantastică se trezi în...

Autocamionul viitorului

Abia cînd puse contactul îşi dădu seama că maşina la volanul căreia se afla nu era chiar obişnuită.

Motorul tuşi discret, pentru a-şi drege vocea, apoi începu să îngîne o melodie la trei pistoane, după care minunea mecanică se puse în mişcare.

La un semn al soldatului, toate operaţiunile de conducere le execută şoferul-robot. Eroul nostru îşi puse ochelarii de soare, îşi aprinse ţigara şi începu să privească după frumoasele străzii.

La o depăşire, însă, o „Skodă" primitivă împroşcă frumuseţea de autocamion superautomatizat cu noroiul cel mai fin.

— Asta ne strică firma! zise soldatul şi robotul frînă brusc.

Aici era defecţiunea de construcţie a robotului; orice sunet scotea omul pe gură, pentru creatura de metal însemna tot oprire. De data aceasta şeful maşinii nu se supără, fiindcă şi el voia să oprească din motive estetice. Programă robotul să şteargă parbrizul. Acesta, din prea mult zel, şterse cu aceeaşi cîrpă şi ochelarii stăpînului său, care trecu nepăsător peste această dovadă de afecţiune, fiind cu gîndul dus la ziua de întreţinere a tehnicii. Să vezi ce figuri uimite vor avea ceilalţi soldaţi cînd îl vor vedea pe el curat ca lacrima, iar ei plini de unsoare. De, să-şi facă şi ei roboţi-valeţi dacă vor!

Cu aceste imagini, plecă mai departe, continuînd să se uite după blonde improvizate.

— Hei! atrase el atenţia uneia mai oxigenate.

Şoferul-robot, ca orice şofer cu defecţiuni de construcţie, frînă brusc şi stăpînul său zbură prin par-

■ Maior PAVEL LIŢĂ

(continuare în pag. 192)

DE TOATE

● Răspîndite altădată în numeroase centre meşteşugăreşti din Germania, Franţa, Spania, Italia, Anglia etc., atelierele pentru confecţionat armuri au dispărut o dată cu apusul bătăioşilor cavaleri ai Evului Mediu. Astăzi, în Europa mai fiinţează doar două ateliere de acest fel. Ele restaurează, îndeosebi, diferitele armuri aflate în zestrea muzeelor. Primul atelier se află la Milano, în Italia, iar cel de-al doilea în localitatea poloneză Mislowice, de lîngă Cracovia.

● Ziarele mexicane au citat cel mai senzaţional record — aproape de necrezut — înregistrat în domeniul deghizării. Este vorba de Amelio Robles, care s-a înrolat în anul 1910 în rîndurile revoluţionarilor care luptau împotriva dictatorului Diaz. La vremea aceea, tînărul erou avea doar 19 ani. El şi-a continuat cariera militară timp de peste şase decenii, ajungînd, în anul 1978, la gradul de colonel. La vîrsta de 87 de ani, fiind suferind de o boală gravă, a fost internat în spitalul militar din oraşul Chilpancingo, unde i s-a descoperit... deghizarea. Bravul colonel Amelio era o femeie, care a declarat că s-a decis să-şi schimbe identitatea pentru a fi sigură că este primită în rîndurile revolutionarilor. Medicii s-au declarat uimiţi de acest caz, pentru că nu era vorba de o simplă deghizare trecătoare, ci de o asimilare totală a comportării bărbaţilor, Amalia reuşind să-şi transforme chiar şi vocea. Şi astfel Amelio-Amalia a rămas în istoria militară a Mexicului cu două titluri: erou al revoluţiei şi campion al deghizării.

● Ziarul „Izvestia" a primit o scrisoare din partea unui cititor din Graivoron, regiunea Belgorod, cu următorul conţinut **„Vă rog să-mi trimiteţi nişte specialişti să dezamorseze bomba de sub pragul casei mele, bombă aflată acolo din timpul bătăliei de la Kursk, din august 1943".** Sosiţi la faţa locului, specialiştii au constatat cu stupoare ca, într-adevar, sub pragul uşii de la intrarea în casa respectivă se afla o bombă de 250 kg. Aruncată de un avion german, bomba neexplodată s-a stabilit în sol la o adîncime de 5 m. Geniştii care au dezamorsat-o au declarat că, daca ar fi explodat, ea ar fi distrus totul pe o rază de 500 m

■ MIHAI BURDUJA

DE TOATE

Reîntoarcerea lui Maigret

Prin 1930, un tînăr scriitor belgian, dornic desigur de succes, ca orice scriitor tînăr din orice loc şi din orice vreme, avea să-şi atingă rapid ţelul prin inventarea unui personaj. Personaj ce avea să ajungă la o notorietate solidă, amplificată de la o carte la alta. Cititorii l-au îndrăgit şi i-au aşteptat aventurile, dar, simultan, aveau să-l iubească şi pe scriitorul ce-l născocise. Cariera literară a autorului şi a personajului au mers mînă în mînă de-a lungul a o jumătate de veac. Poate că în nici un alt caz consemnînd atari simbioze nu s-a petrecut o deplină identificare în conştiinţa cititorilor ca între aceste două personalităţi ale lumii literare de azi. Spun *personalităţi* pentru că ambele personaje justifică o atare denominare. Aproape trei sute de romane (după unii, doar două sute paisprezece) au contribuit la această sudură dintre *Georges Simenon* şi *Comisarul Maigret*. „Afacerea Saint-Fiacre", „Cartier negru", „Trei camere în Manhattan", „Zăpada era murdară", „Obloanele verzi" sau „Maigret se înfurie" sînt doar cîteva din romanele de acţiune ce au pus în circulaţie spiritul justiţiar întruchipat de sobrul comisar care, prin mobilizarea capacităţii sale asociative, izbuteşte să dea de urma răufăcătorilor, să-i pedepsească, nefăcînd niciodată concesii unui mecanism social corupt. Desigur că marea popularitate a lui Maigret provenea şi din această cinste fără reproş, care-l făcea să declare război unei lumi sărace în valori morale ferme. Şi iată că la un moment dat Georges Simenon a decis să iasă din binomul acesta literar, renunţînd la faimosul său personaj. Nerecunoştinţă faţă de acela care i-a asigurat în fapt faima mondială, care i-a adus milioane şi milioane de franci, care a făcut la urma urmei dintr-un scriitor obscur un patriarh al genului „policier"? Nerecunoştinţă faţă de sutele de mii, de milioanele de cititori care aşteptau apariţia unui nou „Maigret" cu emoţie, cu încordare, cu inima tresărind? Nerecunoştinţă faţă de editorii care, vărsînd mari sume de bani în contul autorului, riscau brusc scăderea cifrei de afaceri a firmei prin dispariţia principalului asociat — desigur involuntar: placidul, dar atît de inteligentul comisar?

Greu de răspuns. Desigur că Simenon avea acest drept de a se disocia de Maigret. Renunţa în fond la o plăsmuire, una din multele plăsmuiri care se nasc în mintea unui scriitor, atît de bogat în fantezie. Retras în liniştea casei sale, Simenon avea dreptul la liniştea mult visată. O viaţă de muncă intensă, uriaşă, covîrşitoare, impusă de solicitările amintite ale editorilor şi ale cititorilor, o viaţă de creaţie exploatată inteligent, o viaţă în care întreaga concentrare a lui Simenon s-a îndreptat asupra acestei plăsmuiri simpatice şi mult îndrăgite pe toate meridianele numită *„le comissaire Maigret."* Dar iată că liniştea aceea mult visată, retragerea aceea în meditaţia fertilă a senectuţii, a fost tulburată de o dramă ce a subminat întregul echilibru al unei vieţi victorioase. O dramă pe care ne-o mărturiseşte o carte de amurg a scriitorului, apărută la Presses de la Cité. *„Memoriile intime ale lui Georges Simenon"* — urmate de *„Cartea lui Marie-Jo"* nu lasă nici o cale de acces ficţiunii. Totul este realitate, totul este viaţă trăită. *„Cartea lui Marie-Jo"* este scrisă de aceea care a declanşat drama. Marie-Jo Simenon, fiica vestitului romancier, s-a sinucis la 20 mai 1978. Ani în şir după acea zi tragică, părintele a căutat o explicaţie. A căutat un fir care să ducă la elucidarea misterului. Nu se poate spune că i-a lipsit tehnica detectivistă, din moment ce şcoli întregi de poliţie îi folosesc lucrările beletristice drept manuale profesionale. Şi totuşi, Simenon nu a putut găsi nici o motivaţie. Nu vrea sau efectiv nu poate? sîntem îndemnaţi să ne întrebăm.

Am în faţă o fotografie a lui Marie-Jo Simenon. Fotografia unei fete frumoase, o adolescentă fermecătoare. Datează din mai 1968. Din acel contestatar mai '68... O privire pătrunzătoare, nelipsită de încredere, de speranţă. Zece ani mai tîrziu avea să facă acel gest disperat, ireparabil. Între acea privire încrezătoare şi actul fără speranţă se înscriu, aşadar, zece ani în care îndoielile s-au strecurat în sufletul unei femei tinere. Acest segment temporar trebuie cercetat. E drept, nici textul „cărţii" lăsate de Marie-Jo nu cuprinde indicii semnificative. Trebuie studiat deci *subtextul* — şi, mai ales, am sugera noi — *contextul*. Adică viaţa ei şi a celor din jur. Trebuie suprapuse fragmente de viaţă, mergîndu-se pînă la reconstituirea unei epoci. E o întreprindere grea, deşi între timp s-ar putea să apară noi documente probatorii. Un alt caiet al tinerei Marie-Jo sau orice alt tip de mărturisire clarificatoare. Nu vor lipsi desigur nici speculaţiile mai mult sau mai puţin spectaculoase. S-ar putea ca un sociolog (sau mai mulţi) să îşi asume sarcina dificilă a limpezirii misterului. Pentru că — e limpede — clarificarea aceasta nu e o problemă de istorie literară, ci de sociologie. Poate că o întreagă echipă de sociologi — poate o şcoală întreagă de sociologie — ar trebui să se ocupe de acest fenomen care preocupă lumea apuseană de azi şi în care Marie-Jo Simenon este numai *un* caz. Preocupări jurnalistice există. Într-o vreme, publicaţiile occidentale s-au concentrat cu sîrguinţă în reflectarea acestui fenomen sumbru pe care-l reprezintă sinuciderile unor copii celebri. Copii purtînd pe umerii lor fragili gloria unor părinţi arhicunoscuţi. În ultimele două decenii, zeci de tineri purtînd nume cunoscute de la un capăt la celălalt al pămîntului au eşuat în acte disperate, curmînd existenţe ce nu se puteau plînge nici de lipsa mijloacelor materiale, nici de lipsa publicităţii din jurul lor. Şi — totuşi — ceva le lipsea. Le lipsea afecţiunea sinceră, dragostea reală, singura capabilă să *încălzească un suflet tînăr*. Pentru presa de peste ocean sinuciderea fiului lui Charles Boyer sau al celui al lui Jerry Lewis nu poate însemna decît o veritabilă mană cerească.

Zeci de coloane, zeci de fotografii, zeci de comentarii, care mai de care mai insolit. Eveni-

mentul e consemnat într-o largă arie publicistică, purtînd pecetea spectaculosului. Explicația unanim pusă în circulație este următoarea: acești copii nu au mai putut suporta gloria binemeritată a părinților. Explicație limitată și anodină.

Dar nimeni nu încearcă să facă în acele abundente coloane o legătura mai profundă între lanțul sinuciderilor și lumea în care trăiesc acești nefericiți protagoniști ai Gloriei și ai Morții. Nimeni nu a făcut o necesară legătură între tragica dispariție a Nathaliei Wood și lumea care a impus-o drept oglindă a prosperității americane. Nimeni nu s-a gîndit la acel film al lui Kazan, cutremurătorul „Splendoare în iarbă", în care actrița apărea alături de Warren Beatty. Nimeni nu l-a pus alături de sensul cutremurător al dispariției acestei — incontestabile — mari actrițe. Mulți dintre dumneavoastră vă amintiți de acest film al lui Elia Kazan, în care era descrisă criza economică din anii treizeci. Sute de oameni — mai mult sau mai puțin de „afaceri" — dădeau faliment și singura soluție rămasă într-o societate rapace părea sinuciderea, aneantizarea. Nathalie Wood juca în film rolul unei adolescente sub ochii căreia se produceau aceste drame. Drame pe care ea le recepta ca făcînd firesc parte din fizionomia societății capitalului. Nimeni nu s-a gîndit că ea însăși și-a însușit poate acest *firesc* — (destul de *nefiresc* de altminteri) — în modul de a gîndi și de a-și clădi viața. Viața și moartea, deopotrivă.

Probabil că dacă Marie-Jo ar fi fost fiica unui miner din Charleroi sau a unui umil funcționar bruxellez ar fi avut parte de o moarte liniștită. Mai precis, de o postumitate lipsită de interpretări, de fastul publicității. Dar celebritatea lui Simenon a obligat ziarele la o reflectare masivă a dramei. O dramă pe care el nu a putut-o nicicum explica. Ar fi trebuit scriitorul să-l reinventeze pe bunul său prieten, comisarul Maigret, căruia să-i fi cerut o mînă de ajutor în elucidarea celui mai complicat caz din cariera sa? Ce-i drept, nu din cariera sa literară, ci din cariera propriei existențe...

■ **TITUS VÎJEU**

DE PRIN ARMII ADUNATE

Rachete la... licitație!

Două containere conținînd 24 de rachete au fost vîndute la licitație de către forțele armate americane!

Cumpărătorul — un om de afaceri mexican, colecționar de fier vechi. El a transportat containerele la Ciudad Juarez, în nordul Mexicului, unde a descoperit, stupefiat, ciudata încărcătură. Reprezentanții armatei americane au întreprins demersuri pentru recuperarea celor două duzini de rachete, acțiune care nu a pus probleme!

Toate aceste detalii au fost furnizate de un purtător de cuvînt al armatei americane, locotenent-colonelul James Lawson, care a adăugat că pretinsele „fiare vechi" erau destinate elicopterelor de atac. S-a hotărît desigur o... anchetă.

Numai că s-au deschis atîtea anchete privind neglijențele serioase din armata americană încît ar fi nevoie de o direcție specială la Pentagon pentru... evidența lor.

„La loc, adresa!"

Potrivit presei franceze, societatea pariziană *„Navifrance"*, profilată pe croaziere turistice, se trezise bombardată cu diferite comenzi militare.

Telexul comercial al firmei înregistra, astfel, cereri din străinătate privind radaruri, sonare, tunuri, chiar rachete *„Exocet"*! Marina italiană comunica nevoile sale imediate de vedete rapide, iar autoritățile canadiene solicitau date suplimentare despre submarinele franțuzești, în vederea achiziționării lor! Buclucurile au durat pînă s-a constatat că mai există la Paris o companie *„Navifrance"*, înființată din 1985 și care se ocupă de comercializarea peste hotare a navelor militare franceze.

Grupul de armamente *„Navifrance"* a fost nevoit să-și modifice numele, adică să-și schimbe doar... părul.

Frig, oștire? — Strașnic frig!

Cele mai mari manevre efectuate de armata Suediei în perioada postbelică s-au desfășurat tocmai în regiunea laponă a țării.

Din relatările de presă rezultă că dificultățile nu au lipsit. Localnicii au cerut, astfel, ca terenul de exerciții să fie deplasat cu cîțiva kilometri spre a nu fi speriată o turmă de 3 000 de reni! O unitate și-a modificat ruta și a deschis focul mult mai departe, intrucît în locul respectiv urma să... fete o iapă. Principalul „inamic" l-a constituit gerul năprasnic, care a dus la spitalul de campanie aproape 200 de militari.

Altfel, exercițiile au primit notă de trecere...

Ghici, cine vine din... cer?

Întîmplarea s-a petrecut pe o plajă din Sydney.

Un elicopter militar survola terenul în *„misiune de recunoaștere"*. Deodată, echipajul a fost șocat de un spectacol cu totul neobișnuit: o sirenă călare! Spre a-l urmări de aproape, pilotul a efectuat un zbor razant, ale cărui urmări au ajuns, însă, la tribunal. *„Sirena"* era, de fapt, o mare amatoare de înot și echitație. Obosită de valuri, ea s-a gîndit să se relaxeze, făcînd o cursă de călărie pe pista de nisip, dar în costum de înotătoare. Speriat de raidul elicopterului, calul a luat-o razna, trîntind la pămînt amazoana, care s-a ales cu numeroase fracturi. Tribunalul din Sydney a decis ca forțele aeriene australiene să achite rănitei despăgubiri de... 360 000 de dolari!

Cam scump „biletul" pentru o scenă atît de... gratuită!

Trecea fanfara militară...

Cum Casa Albă este deschisă, după un anumit program, și turiștilor, un cetățean, Robert Latta, din Denver, statul Colorado, s-a deplasat la Washington spre a o vizita. Dar tocmai în ziua respectivă, clădirea era închisă publicului.

Turistul din Denver a vrut să renunțe, însă în același moment și-a făcut apariția fanfara Corpului de infanteriști marini care se îndrepta spre poarta, bine păzită, a Casei Albe. Fără uniformă și fără instrument muzical, cetățeanul s-a alăturat celor 33 de muzicanți și a putut, astfel, pătrunde nestingherit în clădire, pe care a vizitat-o un sfert de oră! Reținut de poliție, intrusul a fost eliberat pe cauțiune, după ce și-a dovedit *„intențiile exclusive de turist"*.

În ceea ce privește serviciul de gardă al Casei Albe, urmările s-au lăsat cu... cîntec!

■ **ION JERCAN**

„ONORABILII" PE BANCA ACUZAŢILOR... DAR AFACERILE PROSPERĂ

Însoritul Palermo, cel mai important oraş al Siciliei, e cunoscut, de decenii, în ipostaza — neoficială — de „capitală" a *Mafiei*. Fărădelegile temutei organizaţii, oricînd în stare să recurgă la arma crimei dacă îi sînt lezate interesele, au intrat aici, de mult, în „specificul local"... Dar iată că o întîmplare din aceşti ani a provocat, pur şi simplu, consternare: un grup de mafioţi au omorît cu sînge rece un băiat de numai 11 ani! Claudio Domino, un copilandru... Explicaţia? Părinţii săi, oameni de serviciu la tribunalul din Palermo, refuzaseră să transmită mesaje în legătură cu mersul proceselor intentate unor membri ai *Mafiei*. Sau un alt episod. O anume Lucia Alleruzo n-ar fi avut motive să se teamă pentru viaţa ei. E adevărat că Giuseppe, soţul, un mafiot de vază, aflat în închisoare, făcuse unele dezvăluiri neconvenabile. Dar femeia se bizuia pe „tradiţie": aşa-numitele *„răzbunări transversale"* nu vizau niciodată soţiile. Şi totuşi... Într-o zi cîţiva indivizi au coborît în faţa casei unde, pe verandă, Lucia stătea împreună cu copiii şi au descărcat asupra ei armele tip *Lupara* folosite odinioară la vînătoarea de lupi! Neobişnuite chiar şi pentru *mafiosi*, asasinatele depăşeau, în chip flagrant, „regulile jocului"...

„Timpuri incompatibile cu bandele de criminali"

Dacă altădată drept „specialităţi" ale *„onorabilei societăţi"*, cum pompos se autoproclamă *Mafia*, figurau desfacerea ilegală a băuturilor sau speculaţiile cu terenuri imobiliare, de peste un deceniu încoace afacerea de căpătîi o reprezintă furnizarea stupefiantelor, căreia i-au căzut victimă mai cu seamă tinerii ce îngroaşă rîndurile şomerilor disperînd în căutarea unui loc de muncă. Cam în aceeaşi perioadă, intensificarea agresivităţii mafiote, mergînd pînă la acte criminale fără precedent în istoria *„respectabilei case"*, denota simptomele unui anume impas; impas datorat, spun experţii, rivalităţilor iscate, în împrejurările schimbului de generaţii ce se înregistra în sînul *Mafiei*, pentru succesiunea la poziţiile de vîrf din ierarhia ei. Între 1981—1983, Palermo a cunoscut un şir interminabil de asasinate ca urmare a intenselor răfuieli intermafiote.

În timpul „procesului secolului" de la Palermo

Alertate de virulenţa flagelului, organele legii din Italia şi S.U.A. — terenurile de operaţiune predilecte ale *Mafiei* — au decis să treacă la acţiuni energice împotriva *„sindicatelor crimei"*, primind un sprijin sporit din partea oficialităţilor guvernamentale, în special pe cale legislativă. Tot acum s-a petrecut ceva inimaginabil pînă de curînd. În ajutorul autorităţilor au venit, din proprie iniţiativă, chiar... unii membri marcanţi ai organizaţiei. În 1984, Tomaso Buscetta, un cunoscut şef de clan, cu destule păcate la activ, făcea această declaraţie concludentă: *„Vorbesc în numele propriei mele conştiinţe. Timpurile în care trăim sînt incompatibile cu modul în care se manifestă Cosa Nostra. Aceasta a devenit, pur şi simplu, o bandă de asasini feroci"*.

„Procesul secolului"

În Italia, depoziţiile a circa 30 de persoane care n-au mai ţinut seama de *omerta*, teribilul legămînt al tăcerii, s-au soldat cu arestarea unui considerabil număr de mafioţi. Finalmente, în 1986, la Palermo, s-a declanşat faimosul proces al „celor 474" — *„procesul secolului"*, cum l-a numit presa. Ceea ce a urmat a fost un „serial", pe drept cuvînt, de antologie, mai revelator decît oricare film sau scriere despre această odioasă lume interlopă. Cîteva date ilustrative: ● au fost de faţă 1 000 de avocaţi; 400 de ziarişti; 2 000 de poliţişti şi carabinieri (purtînd veste antigloanţe); ● actul de acuzare a cuprins 40 de dosare, cu peste 8 500 de pagini; au fost studiate şi 1 700 rapoarte-expertiză; ● în cadrul audierilor au făcut declaraţii 1 314 persoane. Încheindu-se abia la sfîrşitul anului 1987, procesul a acordat sentinţe pentru 355 dintre acuzaţi însumînd, cu totul, 2 665 ani de închisoare. 19 au suferit condamnări pe viaţă, fiind vorba, în primul rînd, de acei ce intrau în componenţa *Cupolei*, apelativul *grupului* care reprezintă nucleul conducător al organizaţiei. Între aceştia, cea mai impozantă figură, *„marele naş"* Michele Greco, 62 de ani, însuşi liderul *Cupolei*, Rosario Riccobono, 58 de ani, alias „Teroristul", căpetenia uneia din principalele *„familii"* (clanuri) mafiote; cît priveşte pe Salvatore Rüna, şeful *Corleonezilor*, şi mîna sa dreaptă, Bernardo Provenzano, ei au fost condamnaţi în contumacie, poliţia nereuşind nici măcar să-i depisteze. În cazul mafioţilor de notorietate ce s-au dezis, aceştia au primit pedepse relativ uşoare: Tomaso Buscetta — 3 ani şi jumătate, iar Salvatore Contorno — 6 ani.

În campania antimafiotă s-au înregistrat însă, în tot acest răstimp, şi însemnate victime din rîndurile autorităţilor. Între alţii, au fost ucişi, în atentate demonstrative, deputatul comunist Pio La Torre, iniţiatorul unei legi ce a pus capăt procedurii, de care profitaseră din plin mafioţii, a *„achitării din lipsă de probe"*, şi generalul Carlo Alberto della Chiesa, imediat după ce primise împuterniciri speciale pentru combaterea activităţilor organizaţiei. Este evident că *„respectabila societate"* nu se arată deloc dispusă să renunţe, încît perspectivele restrîngerii acestui reprezentativ fenomen al societăţii capitaliste, bazat pe şantaj, corupţie şi teroare, rămîn la fel de incerte ca şi pînă acum. Eforturi se fac mereu, aşa cum este pro-

punerea avansată din nou asupra instituirii unei *Comisii parlamentare de anchetă asupra Mafiei*, alcătuită din 20 de senatori și 20 de deputați. Dar în același timp se semnalează că efectivele de *mafiosi* nu sînt propriu-zis în descreștere, acestea cuprinzînd, spre exemplu, în Sicilia, conform evaluărilor făcute, nu mai puțin de 11 000 de membri! Or, mai există și *Mafia calabreză, și Comorra napolitană;* așa cum, s-a constatat pe de altă parte, tentaculele mafiote s-au extins într-o zonă pînă de curînd neatinsă, nordul Italiei.

„Ca-n vremurile lui Al Capone"

În Statele Unite ale Americii, „ieșirile în scenă" în acești ani ale organizației au reamintit — susținea presa — epoca de tristă celebritate a lui Al Capone. În 1985, „Marele Paul", Paul Castellano, a fost lichidat pe cînd cobora din luxoasa sa limuzină. El urma să compară, împreună cu *„nașii"* celorlalte cinci mari grupări newyorkeze în cadrul celui mai răsunător proces inițiat împotriva crimei organizate de la acela din perioada anilor '30. Scenariul ca atare a fost relativ asemănător.

Prin 1980, un anume Jimmy Fratriano, poreclit „Nevăstuica", după trei decenii în slujba *Mafiei* (!), a încălcat și el *omerta*. Între timp, în legislație survenise modificări importante, asigurîndu-se, între altele, măsuri speciale de protecție a martorilor, spre a-i feri de eventuale represalii. Se sconta, desigur, pe faptul că, aidoma „Nevăstuicii", vor apărea și alții dispuși la mărturisiri. În cele din urmă, în septembrie 1986 s-a reușit aducerea în instanță a marilor căpetenii, cu singura excepție a celui ce fusese lichidat cu un an înainte. Pe banca acuzaților — *„onorabilii"* Tony Corallo, zis „Tony Eschivă", un altul „Grasul Tony" Salerno, apoi Paul Rastelli, abia ieșit din închisoare, ca și Carmine Serpico, supranumit „Șarpele". Nemaiputînd scăpa, ca în trecut, prin *„aranjamente speciale"*, capii mafioți au primit sentințe mergînd pînă la 40 de ani închisoare. Presa americană a exultat, folosind titluri de genul *„Vremuri grele pentru Mafia"*. Totuși, ulterior nu s-a putut scăpa din vedere că cel de-al cincilea *„naș"*, John Gotti (bănuit a fi pus la cale înlăturarea „Marelui Paul", cu scopul de a prelua conducerea clanului), a reușit, în martie 1987, să coboare în libertate treptele tribunalului din Brooklyn...

Un fenomen proliferant, cuprinzător

Fără îndoială, strădaniile autorităților americane sînt meritorii. Dar tot ele sînt nevoite să admită perpetuarea, în forme noi, a ilegalităților mafiote, acestea cuprinzînd, de pildă, la ora actuală, difuzarea de casete audio și video pirat (în detrimentul rețelelor oficiale), distribuirea de cecuri false sau de acțiuni ale unor societăți fictive, exploatîndu-se dorința de profit tipică lumii capitalului. Se confirmă astfel ceea ce se recunoaște într-un raport al *Comisiei prezidențiale pentru crima organizată* din 1986. *„Ea* (Mafia-n.n.) *se lansează în operațiuni tot mai ambițioase și desfășoară o activitate mai importantă decît unele mari ramuri ale industriei (...) Acest fenomen cuprinzător nu poate fi combătut ușor sau eliminat rapid."* Încriminată oficial, cîtuși de puțin onorabila „firmă" speculează în continuare cu abilitate, după cum o atestă faptele, racilele societății de consum ca să-și satisfacă, după voia ei, apetitul, nesățios, pentru afacerile dubioase, ce-i aduc însă imense cîștiguri. Persistența practicilor mafiote nu face, așadar, decît să reflecteze, în contextul mai larg al diverselor frămîntări pe plan socio-economic, una din multiplele fațete ale crizei de sistem specifice lumii capitaliste.

■ DAN OZERANSCHI

FAȚETE ALE MISTICISMULUI

Robi în spatele gardurilor de sîrmă ghimpată

Lumea n-a uitat, încă, de groaznica tragedie de la Jonestown, din Guyana, cînd au căzut victimă fanatismului religios aproape o mie de oameni. Despre aceasta s-au scris nenumărate articole în presa internațională, au apărut cărți, toate în tiraje de masă, atrăgîndu-se atenția opiniei publice asupra nocivității diverselor secte, a rolului lor nefast, antisocial, a primejdiei pe care o reprezintă proliferarea grupărilor de esență mistică.

Din nefericire, în Occident nu s-au tras învățămintele ce se impuneau din cele petrecute cu un deceniu în urmă în Guyana. Nu întîmplător, multe ziare și reviste din R.F.G., Franța, Marea Britanie, S.U.A. etc. continuă să se ocupe de problema sectelor, „capul de afiș" deținîndu-l, evident, secta sud-coreeanului Moon. Se subliniază cu insistență mai ales faptul că asemenea grupări religioase, chiar dacă nu toate propagă crima, reprezintă un atentat deosebit de grav la adresa libertății omului, a personalității sale. Sînt semnificative, în acest context, și două articole apărute cu cîteva luni în urmă în R.F.G.: unul în „Kölner Stadt-Anzeiger", iar celălalt în „Süddeutsche Zeitung" (München). Le reproducem, cu unele prescurtări, după „La Tribune d'Allemagne", cunoscută revistă hamburgheză care publică cele mai reprezentative articole apărute în cursul unei săptămîni în presa vest-germană.

Audieri la Bonn în legătură cu colonia Dignidad

O instituție care aduce a lagăr de concentrare, cu garduri de sîrmă ghimpată, cîini de pază și fire întinse la suprafața solului, dominată de „figura demoniacă" a lui Paul Schäfer, șeful sectei, o instituție în care oamenii au fost coborîți la rangul de sclavi docili prin teroare psihică, violență corporală și droguri. Acesta este tabloul sumbru care a fost prezentat în anul 1988 subcomisiei Bundestagului pentru drepturile omului în legătură cu „Colonia Dignidad" din Chile, o colonie scandaloasă unde trăiesc de mai bine

de 25 de ani circa 250 de foşti cetăţeni (vest-) germani.

Colonia, situată la 300 km sud de Santiago, a fost întemeiată în 1962 de către un fost predicator baptist, Paul Schäfer. De atunci au fost exprimate necontenit multe critici la adresa acesteia: în spatele gardurilor de sîrmă ghimpată ale unei proprietăţi rurale, pensionarii sînt maltrataţi, reţinuţi împotriva voinţei lor.

Wolfgang Kneese, încă minor cînd a descins în 1962 în Chile, vorbeşte despre torturi şi droguri, el însuşi făcînd cunoştinţă cu acestea: „Cei care nu vroiau să se supună regimului de teroare erau maltrataţi şi bătuţi". În 1966, în împrejurări de-a dreptul rocambolesti, el izbuteşte să evadeze. Călare, apoi după multe ore de mers pe jos, el ajunge la Santiago.

Grupul de sectanţi din jurul lui Paul Schäfer s-a format prin anii '50 ca urmare a scindării unei comunităţi baptiste din Granau, o localitate din Saxonia Inferioară. Acesta s-a stabilit mai întîi în apropierea oraşului Siegburg, unde patrona, între altele, un orfelinat.

Deschizîndu-se o anchetă împotriva lui Schäfer pentru corupere de minori, el şi-a părăsit domiciliul din Siegburg. Cînd a plecat în Chile era însoţit de un grup de orfani. Hugo Baar, care a fost mulţi ani un tovarăş credincios al lui Paul Schäfer, a relatat unei comisii a Bundestagului cum s-au lăsat convinşi membrii adulţi ai grupului să se refugieze în Chile. Vînturîndu-li-se spectrul războiului ce ar fi trebuit să vină din Est (în plin „război rece" acest argument era credibil), ei au căzut pradă fricii...

Hugo Baar, care trăieşte acum la Köln, s-a desolidarizat de sectă în 1984. El se gîndeşte astăzi cu groază la trecut: „Îmi reproşez astăzi o mare parte din răspundere". El era cel ce-i furniza arme lui Schäfer. Cumpăra de pe piaţa neagră pistoale mitralieră şi mitraliere pentru colonie.

Hugo Baar, ca şi Lotti şi George Packmar, care au trăit de asemenea mai mulţi ani în colonie, au descris sistemul folosit de Paul Schäfer pentru a-şi obliga adepţii să facă tot soiul de corvezi şi să i se supună necondiţionat. Sclavajul a adus coloniei succese economice. Cheia controlului adepţilor cultului este dată de o excesivă „poruncă a spovedaniei". Toate reflecţiile, toate gîndurile trebuie comunicate conducătorului sectei. Convorbirile particulare sînt socotite de mult o infracţiune care aduce contravenienţilor ameninţări şi lovituri. Sistemul supravegherii şi teroarei psihice este elaborat minuţios. Cei ce se fac vinovaţi de vreo infracţiune sînt obligaţi să îmbrace, pentru a fi recunoscuţi, „haine disciplinare". Instalaţii de ascultare, sisteme ingenioase de ipocrizie, invitaţia la autoacuzare şi spitalizarea forţată, împreună cu administrarea de droguri vin să completeze arsenalul terorii.

Toţi vizitatorii coloniei vorbesc despre chipurile şi reacţiile de „roboţi" ale locuitorilor ei. Ziaristul Gero Gemballa, care s-a aflat aici acum cîteva luni, a ajuns la următoarea concluzie: „Persoanele care trăiesc acolo nu mai sînt în măsură de a lua, ele însele, o hotărîre".

Un specialist în drept internaţional din Würtzburg, profesorul Bossle, a întreprins patru vizite în colonie şi el nu poate decît să-l critice pe Paul Schäfer în rolul său de preot, judecător şi educator.

Se pare că e greu să descoperi practicile înjositoare în spatele „faţadei perfecte". Un conducător de întreprindere din Ottersberg, Friedrich Peymann, şi un consilier municipal din München, Wolfgang Vogelsesang, au venit entuziasmaţi din vizitele lor în Chile. Friedrich Peymann a declarat textual: „O aventură minunată". O delegaţie a Bundestagului n-a fost admisă în lagăr. Aeroportul coloniei fusese închis.

Dr. Hartmutt Hopp a venit la Bonn ca reprezentant al sectei. Însoţit de un avocat, el a dat citire unei declaraţii dinainte pregătite. Gardurile coloniei — a ţinut să sublinieze medicul, pe care martorii îl consideră drept personajul central în lagăr — au rolul de a proteja ogoarele de animalele sălbatice. N-a răspuns învinuirilor, ci a căutat doar să le răstălmăcească, folosind formule ca „25 de ani de viaţă comună", „supunere voluntară" şi „comunitate întemeiată pe încredere". Hartmutt Hopp a preferat să se cantoneze în tăcere cînd i s-au pus întrebări.

Doi foşti ambasadori la Santiago, Franz-Hermann Holzheimer şi Erich Strätling, au refuzat să participe la audierea publică. Ambasadei (vest-) germane din Chile i s-a reproşat de a se fi mulţumit să înregistreze de-a lungul anilor acţiunile neobişnuite ale lui Paul Schäfer în a sa „Colonie Dignidad" fără să facă nimic.

(„Kölner Stadt-Anzeiger")

Colonia complicităţilor

Faptele sînt grăitoare prin ele însele cînd doi foşti ambasadori la Santiago, Erich Strätling şi Franz-Hermann Holzheimer, refuză să apară în faţa comisiei Bundestagului pentru chestiuni umanitare. Aceşti „experţi" nu se văd în măsură să aducă clarificări asupra „Coloniei Dignidad" din Chile, unde cetăţeni (vest-) germani sînt trataţi ca sclavi şi exploataţi.

Încălcările drepturilor omului, care au fost evocate în cursul audierii publice, au avut loc în perioada cînd cei doi diplomaţi au lucrat la Santiago. Ar fi nejust să li se reproşeze de a se fi lăsat induşi în eroare de „faţada perfectă" a regimului terorii. Acelaşi lucru este valabil şi pentru persoane mai sensibile, ca monseniorul Frenz. Dar şi mai puţin ar putea să i se reproşeze lui Erich Strätling de a nu fi încercat să vadă ce se petrece în spatele faţadei frumoase, pentru că el a avut cunoştinţă de maltratările şi torturile aplicate pensionarilor coloniei. Este poate nimerit să se trimită la Santiago diplomaţi a căror lipsă de sensibilitate le îngăduie să nu pricinuiască vreo neplăcere. Aceasta previne orice dificultăţi. Dar practica aceasta a avut un inconvenient: oamenii care au sfătuit Ministerul Afacerilor Externe au fost legaţi la ochi. Relatările celor care au izbutit să evadeze din colonie n-au fost luate în serios decît foarte tîrziu.

Fără ajutorul autorităţilor din Chile nu se va putea pune capăt activităţii exploatatorilor de sclavi cu paşapoarte (vest-) germane. De altminteri, „Colonia Dignidad" nu se află numai sub protecţia unor amici chilieni puternici, ci şi a regimului generalului Pinochet, căruia aceasta i-a adus nu o dată servicii. Ministrul afacerilor externe, Hans-Dietrich Genscher, a recunoscut implicaţiile afacerii, de care a hotărît să se ocupe personal. Indignarea stîrnită de dezvăluirile făcute în cadrul audierii publice îi va îngădui să exercite presiuni asupra regimului (Pinochet — n.n.) pentru a fi de acord ca o comisie (vest-germană) să viziteze „Colonia Dignidad".

(„Süddeutsche Zeitung")

■ **Prezentare şi traducere de**
CONSTANTIN TATU

Dosarul „MIZILFLASCHE"

După catastrofala înfrîngere a hitleriștilor la Stalingrad — între noiembrie 1942 și februarie 1943 au fost încercuite și nimicite 22 de divizii germane —, mai mulți ofițeri superiori germani au pus la cale un complot împotriva lui Hitler. Nu era prima acțiune de acest fel. Curiozitatea constă în faptul că firele complotului porneau de la... Mizil. Erwin von Lahousen, adjunctul amiralului Canaris, a dezvăluit secvențele acestui complot. În toamna anului 1946, într-una din ședințele Tribunalului militar internațional de la Nürnberg, el a descris amănunțit așa-numitul dosar „Mizilflasche" — *Sticla de Mizil*, acțiune la care a participat. Despre ce este vorba?

La Mizil era cantonată o puternică escadră de avioane germane care, potrivit planurilor, urma să fie transferată la Smolensk în vederea susținerii unei ofensive. Pentru dislocarea acestei forțe aeriene au fost însărcinați Erwin von Lahousen și cîțiva ofițeri superiori din armata lui von Kluge, cu toții partizani ai unei păci imediate. Aici, ei au pus la cale confecționarea unei bombe artizanale care urma să fie plasată în avionul ce-l transporta pe Hitler. Căpetenia nazistă se deplasa adesea pe calea aerului de la cartierul general spre Smolensk și se înapoia cu același avion. Așa că într-un atelier mobil al bazei aeriene germane din Mizil au pregătit bomba. Într-o sticlă de șampanie *Mott* au turnat un acid puternic și în interiorul buteliei au introdus o sîrmă legată de un material detonabil. În momentul cînd acidul se ridica spre gîtul sticlei, sîrma se coroda și debloca percutorul, declanșînd, astfel, explozia. Totul dura circa 30 de minute. Experiențele efectuate la Mizil au dat rezultate. Sticla cu acid a fost transportată la Smolensk, unde, la vremea potrivită, urma să i se aplice detonatorul.

Momentul prielnic s-a ivit. La 13 martie 1943, Hitler a vizitat cartierul general al corpului de armate condus de von Kluge. După aceasta s-a urcat în avionul personal. Cu puțin timp înainte, un locotenent i-a înmînat aghiotantului Kaiser o sticlă de șampanie, rugîndu-l s-o predea unui vărdeal său, detașat la cartierul general, ca dar cu prilejul zilei de naștere a acestuia. „Darul" a fost primit și urcat în aeronavă. Două ore mai tîrziu, Hitler sosea la destinație nevătămat!...

Ce se întîmplase, de ce nu a explodat bomba?

Aghiotantul a căutat să pună sticla de șampanie într-un loc cît mai bun, pentru a nu se sparge. A găsit în avion un rastel și a agățat-o cu gîtul în jos. Din această cauză acidul, care a urcat spre baza sticlei, n-a mai atacat sîrma și mecanismul n-a mai funcționat!...

Ajuns la destinație, aghiotantul s-a îngrijit să ducă sticla de șampanie rudei locotenentului. Dar a aflat, cu surprindere, că nu exista nici un ofițer cu numele ce i se indicase. S-a gîndit atunci să bea șampania împreună cu camarazii săi. Cînd a scos dopul sticlei un miros de acid a umplut întreaga încăpere. Imediat și-a dat seama că era vorba de un exploziv...

Hitler, aflînd despre tentativa de asasinat, a cerut, furios, să fie descoperiți vinovații. Șeful Gestapoului, Kaltenbruner, a identificat unele urme. Dar dosarul „Mizilflasche" a intrat pe mîinile lui Himmler, care a mușamalizat afacerea.

Așa a ajuns Mizilul, la vremea aceea un tîrgușor de lîngă Ploiești, să fie citat de presa internațională.

■ DUMITRU ROMAN

AFLAȚI CĂ...

● Printre categoriile de forțe folosite de Alexandru Macedon în expedițiile sale, de o importanță considerabilă s-a bucurat flota. Semnificativ în acest sens este coborîrea de către 33 de nave cu două punți, în anul 325 î.e.n., a Indului și călătoria pe mare pînă la gurile Eufratului. Durînd aproximativ un an, expediția condusă de Nearchos a asigurat, pe lîngă restabilirea legăturilor între gurile Indului și Eufratului, un bogat material documentar pentru istoricii și geografii antichității.

● Prima confruntare navală de proporții consemnată de istorie a avut loc la Salamina în ziua de 29 septembrie a anului 480 î.e.n. În cadrul acesteia, mica flotă grecească comandată de strategul Euripide înfrînge flota persană compusă din peste 600 de triere comandată de Ariabignes, fratele împăratului Xerxes.

● Romanii au folosit și ei curent în luptele pentru supremație sau în cele destinate extinderii imperiului mijloacele plutitoare. Astfel, în bătălia de la Actium (2 septembrie, 31 î.e.n.), suplele liburne și rapidele trireme din flota lui Octavian Augustus au înfruntat cu succes navele greoaie din flota lui Antonius. Cezar folosește cu succes plute mari pentru traversarea Canalului Mînecii și invadarea Angliei.

● Prima bătălie între două nave propulsate cu abur a avut loc între „Merrimae" (aparținînd statelor din sud) și „Monitor" (flota statelor din nord) în timpul războiului de secesiune din America, la 11 martie 1862. Duelul artileriei celor două nave a rămas nedecis datorită imposibilității proiectilelor de a străpunge cuirasele de 11 și respectiv 20 cm grosime.

● În timpul războiului de independență din 1877—1878, flotila românească se luptă cu vitejie cu escadrele turcești de pe Dunăre, șalupa torpiloare „Rîndunica" scufundînd, la 12 mai 1877, pe canalul Măcin, monitorul cuirasat otoman „Duba-Seifi" de 2500 t.

■ Căpitan de rangul III C. IOAN

„CAZUL SNOW"

Unul din cele mai fascinante domenii ale confruntării pe arena spionajului în anii celui de-al doilea război mondial a fost cel al „întoarcerii" agenților secreți, al utilizării agenților dubli. Termenul „întoarcere" este definit în literatura de specialitate drept utilizarea de către serviciul secret al unei puteri beligerante a unui (unor) spion(i) inamic(i) în scopul de a furniza informații false. Iată cum se proceda în asemenea cazuri: serviciul de informații infiltrează un agent în teritoriul inamic, acesta este capturat de serviciul secret advers și transmite sub controlul „bazei" informații. „Baza" nu pune la îndoială veridicitatea știrilor primite, nu bănuie nici un moment că propriul agent lucrează de fapt pentru adversar — iată idealul unei „întoarceri" reușite. Bineînțeles, aceasta presupune cooperarea spionului „întors", ceea ce de altminteri nu era prea greu de obținut, întrucît alternativa o constituia plutonul de execuție.

Unul dintre cei implicați în operații de „întoarcere" efectuate în anii ultimei conflagrații mondiale, englezul J.C. Masterman — autorul unui raport referitor la funcționarea sistemului britanic în domeniu, dezvoltat în anii războiului, ținut vreme îndelungată (pînă în 1972) în categoria documentelor strict secrete — consideră că acțiunile de acest gen urmăreau: a) să controleze sistemul inamic de culegere a informațiilor; b) să captureze noii spioni inamici infiltrați pe propriul teritoriu; c) să pătrundă metodele serviciului secret german și să cunoască cît mai mult despre cadrele de conducere ale acestuia; d) să obțină informații despre metodele de cifrare utilizate de inamic; e) să obțină informații despre planurile și intențiile dușmanului prin interpretarea misiunilor date spionilor „întorși" din Marea Britanie; f) să influențeze planurile inamicului prin răspunsurile date la aceste întrebări; g) să înșele inamicul asupra propriilor planuri și intenții.

Același specialist afirmă că acest gen de combatere a inamicului nazist pe „frontul din umbră" nu s-a putut rezuma la un număr de cazuri izolate, ci a trebuit dezvoltat un adevărat sistem de „întoarcere". Numai în acest chip — afirmă J.C. Masterman — „am condus și controlat sistemul de spionaj german în Anglia". Ilustrativ pentru funcționarea sistemului englez de „întoarcere" a fost cazul Snow (Zăpadă).

JOHNNY ERA... SNOW

În atenția centralei Abwehrului din Hamburg a intrat, începînd din 1937, ca un potențial spion, cetățeanul britanic Arthur Owens. De profesie inginer electronist, acesta făcea dese călătorii de afaceri în Germania, iar informațiile tehnice obținute le transmitea la înapoiere — lucru pe care serviciile secrete germane nu-l știau — Intelligence Service-lui. Nemulțumit de plata obținută pentru informațiile furnizate, acesta s-a lăsat angajat în serviciul Abwehrului, primind numele-cod *Johnny*. În schimbul unor sume de bani a început să furnizeze naziștilor informații privind echipamentul electric al avioanelor britanice.

În vara anului 1939, Abwehrul l-a instruit pe *Johnny* la Hamburg în utilizarea aparatului Morse și l-a expediat în Anglia, unde l-a surprins începutul războiului. În gara din Southampton, el a intrat în posesia unui emițător care fusese în prealabil depus la camera de bagaje de un membru al echipajului unui vas de pescuit german. În curînd, el a transmis primul său mesaj „bazei", concretizat în singurele cuvinte germane pe care le știa și care au stîrnit amuzamentul ofițerului nazist care îl „controla", N. Ritter: „Ein glas bier" (încă un pahar de bere). Următoarele mesaje expediate de *Johnny* s-au vădit a fi destul de importante: deplasările de nave de război britanice, concentrări de forțe aeriene în Anglia și Franța, livrări de material de război din S.U.A. și chiar locul de amplasare al unor stații-radar de pe coastele insulelor britanice (deși n-a putut spune ce sînt aceste instalații și la ce folosesc). Mai ales aceste din urmă informații au întărit încrederea „bazei" în *Johnny*, avioanele Luftwaffei confirmînd acuratețea lor.

Era oare *Johnny* atît de maestru în culegerea informațiilor?

Către sfîrșitul anului 1937, serviciile specializate britanice au interceptat o scrisoare a lui Arthur Owens — care ca agent secret englez purta nu-

mele-cod de *Snow* — cu adresa „căsuța poștală 629 — Hamburg". Adresa binecunoscută de specialiști ca fiind o acoperire pentru corespondența Abwehrului. Supravegherea asupra lui *Snow* s-a intensificat și în decembrie 1937 acesta a relatat că a fost recrutat de serviciul secret german. În 1939 a informat, de asemenea, despre faptul că urmează să intre în posesia unui emițător radio. Cu toate acestea, autoritățile britanice l-au arestat în septembrie 1939, la începutul războiului mondial, iar mesajele sale către „baza" din Hamburg au fost transmise din celula închisorii în care se afla.

Ofițerul Abwehrului cu care menținea *Snow* contactul i-a cerut acestuia să vină în Olanda și, deopotrivă, să transmită zilnic mesaje privind situația meteorologică și să găsească membri ai partidului naționalist galez cu sprijinul cărora să organizeze sabotaje în insulele britanice.

Eliberat din închisoare, *Snow* s-a putut întîlni cu N. Ritter la Rotterdam, unde acesta din urmă a insistat asupra organizării unei agenturi galeze. Serviciile secrete britanice au trebuit să furnizeze lui *Snow* „agenți" și, la viitoarea întîlnire din Olanda, acesta s-a prezentat însoțit de un anume G.W. Cu acesta din urmă — bineînțeles un agent englez — ofițerii de informații naziști au discutat un plan de expediere în Țara Galilor a unor mari cantități de arme și explozibile pentru declanșarea unei insurecții.

Snow își demonstra, major, utilitatea, iar sistemul „întoarcerii" se vădea extrem de eficient. O acțiune subversivă nazistă în Marea Britanie era anulată din fașă, planurile germane de diversiune în „frontul intern" al inamicului dezvăluite. Dar *Snow* își va vădi utilitatea și în alte domenii.

Astfel, la ultima întîlnire cu N. Ritter în Olanda din 1939, el a primit misiunea să intre în contact cu un alt spion german rezident în Anglia. Despre care, bineînțeles, serviciile secrete britanice nu aveau nici o cunoștință. N-au avut de făcut altceva decît să-l aresteze și să procedeze identic cu orice alt agent cu care Hamburgul indica lui *Snow* să intre în contact. În perioada scursă pînă la declanșarea ofensivei germane în Occidentul european, la 10 mai 1940, activitatea lui *Snow* s-a concentrat pe expedierea unor mesaje zilnice privind starea vremii. În cursul mai multor vizite pe continent, atît el, cît și G.W. au fost instruiți în folosirea explozibililor; semnalul verde de la Hamburg pentru declanșarea acțiunilor de sabotaj s-a lăsat însă așteptat. Dar la 10 mai 1940, tancurile germane se rostogolesc prin Belgia, Olanda, în nordul Franței. Abwehrul se pare că intenționează să intensifice ritmul acțiunilor.

O ÎNTÎLNIRE... NEOBIȘNUITĂ CARE N-A AVUT LOC

În prima parte a lui 1940, *Snow* a fost convocat de N. Ritter la o întîlnire neobișnuită. Trebuia să închirieze un vas și pe rute obișnuite contrabandiștilor să se prezinte către sfîrșitul lui mai 1940, însoțit de un om din propria sa „agentură", la un punct stabilit din Marea Nordului. Însoțitorul său urma să fie luat în Germania pentru o instruire intensă în sabotaj și diversiune. Ofițerul nazist trebuia să sosească la locul întîlnirii cu un submarin ori cu un avion.

Serviciile secrete engleze au trebuit să-i furnizeze lui *Snow* un... agent (nume de cod: *Biscuit*) și un vas. Pe deasupra să-i asigure protecția pînă la întîlnirea preconizată. În cursul călătoriei, *Biscuit* — în fapt un ofițer englez — s-a convins tot mai mult că *Snow* lucrează în realitate pentru germani. Și mai convins a devenit de acest lucru cînd, cu două zile înainte de data convenită pentru întîlnire, un avion german s-a rotit deasupra vasului, producînd semnalul convenit. În consecință, a ordonat o rapidă întoarcere acasă. Unde *Snow* a reușit să se disculpe în fața serviciilor secrete britanice, dar asupra lui au început să planeze îndoieli. *Snow* a reușit, de asemenea, cu sprijinul Intelligence Service-lui, să convingă „baza" din Hamburg că, din motive obiective, nu a putut fi prezent la întîlnire.

Mai mult, au perfectat o nouă întîlnire la Lisabona, unde *Snow* însoțit de *Biscuit* au primit noi instrucțiuni de la N. Ritter. *Biscuit* a reușit să cîștige chiar încrederea agenților Abwehrului, care l-au dotat cu un radioemițător, cu o mare sumă de bani și cu instrucțiuni, trimițîndu-l înapoi în Anglia.

Prin schimbul de mesaje dintre Hamburg și *Snow* și *Biscuit*, britanicii au putut intra în posesia unor date importante privind intențiile naziștilor. Întrebările adresate acestora — exemple: „dacă se deplasează unități militare britanice spre Grecia și Orientul Apropiat?"; „ce unități de parașutiști se deplasează în Orientul Apropiat?"; „sînt în zonele de coastă construcții sau mecanisme care să interzică aterizările?"; „sînt minate apele din apropierea coastei?"; „unde se afla nava X sau Y?"; etc., etc. — permit britanicilor nu doar să realizeze ținta strategică a inamicului — invazia —, dar și amănunte ale acesteia. Și, mai ales, să furnizeze inamicului informații care să-l deruteze.

Data stabilită pentru operația „Leul de mare" — invadarea insulelor britanice de către naziști — a fost de 15 septembrie. În pregătirea acesteia, „baza" de la Hamburg a primit misiunea să lanseze o operație de infiltrare a unor agenți în insulele britanice, care să efectueze la momentul oportun acțiuni de sabotaj, de răspîndire a panicii, de difuzare de știri false etc.

Unul din acești agenți a fost G. Caroli. La parașutare s-a rănit grav și prin radio a comunicat „bazei" că este în imposibilitate de a se mișca. La Hamburg, decizia a fost luată rapid. *Johnny*, alias *Snow*, a fost trimis să-l recupereze. Apoi Caroli a început să trimită mesaje radio fără importanță pînă cînd, în ianuarie 1942, „baza" de la Hamburg n-a mai putut afla nimic despre el. Din nou *Snow* a fost trimis să verifice situația pe teren. Acesta a informat că poliția devenise bănuitoare în ce privește prezența lui Caroli într-un apartament din Cambridge și acesta a fost nevoit să fugă. Se înțelege că Intelligence Service-ul îl scosese din joc pe Caroli. În schimb, coechipierul acestuia, H. Hansen, a scăpat controlului sistemului britanic de „întoarcere" și a transmis cu perseverență informații la Hamburg pînă la 2 mai 1945.

SNOW IESE DIN JOC

Asupra lui *Snow* se acumulase un nor de bănuieli privind sinceritatea cooperării lui cu britanicii. Succesele pe care utilizarea lui le adusese serviciului secret britanic n-au întunecat luciditatea acestuia. Ceea ce s-a întîmplat la începutul anului 1941 avea să determine închiderea „cazului *Snow*".

Însoţit de unul din informatorii săi — în fapt un lucrător al serviciilor secrete britanice — *Snow* trebuia să contacteze pe N. Ritter la Lisabona. Însoţitorul lui *Snow* avea misiuni precise: să verifice credibilitatea lui *Snow* în faţa Abwehrului; să obţină informaţii asupra agenturii de spionaj german din Portugalia; dacă naziştii îl vor lua în Germania, să încerce să pătrundă în secretele oficinelor naziste de spionaj. Ceea ce s-a întîmplat la Lisabona nu se ştie încă prea bine. *Snow* a fost acuzat de N. Ritter că lucrează pentru englezi şi el — după cum a declarat ulterior la Londra — a recunoscut. Însoţitorul său n-a fost însă prevenit de trădare, cu toate că în timp ce *Snow* a rămas la Lisabona, însoţitorul său — se înţelege, un ofiţer de informaţii britanic — a fost luat în Germania şi interogat în mod amănunţit vreme de trei săptămîni. Amîndoi s-au întors apoi la Londra dotaţi... cu stilouri cu explozibili şi o mare sumă de bani.

Dilema serviciilor secrete engleze a fost imensă. Dacă *Snow* a trădat, de ce germanii nu l-au executat atît pe el, cît şi pe însoţitorul său? De ce *Snow* nu l-a prevenit pe acesta din urmă că s-a confesat germanilor? De ce li s-a mai permis întoarcerea în Anglia? Aşa cum notează J.C. Masterman, enigma sfinxului era o jucărie pe lîngă acest adevărat nod gordian. S-a presupus că, cel mai probabil, *Snow* n-a trădat, dar a inventat întreaga poveste pentru a evita să mai continue acest joc periculos. În pofida faptului că a fost arestat, el nu şi-a schimbat relatarea despre cele petrecute la Lisabona. Renunţînd la *Snow*, britanicii au trebuit să renunţe, totodată, la o serie din aşa-numiţii agenţi ai acestuia, între care *Biscuit*. Dar G.W. a continuat să fie parte a sistemului pus la punct de serviciile engleze pentru a controla spionajul german în Anglia şi a lucrat mai departe cu Abwehrul.

Unde se află adevărul în privinţa lui *Snow*, deocamdată nu se poate afima cu certitudine. Mai ales că ofiţerul nazist Nikolaus Ritter, şeful „bazei" din Hamburg, a afirmat despre informaţiile furnizate de el că „au fost de cea mai mare valoare pentru Germania". Iar amintitul raport postbelic al lui J.C. Masterman afirmă că povestea lui *Snow* trebuie să fie la începutul oricărei istorii a sistemului britanic de „întoarcere" a spionilor naziști, că este, aşadar, un caz tipic.

Bineînţeles, asemeni „cazului *Snow*" au fost multe altele. Arhivele britanice conservă date despre circa 120 de asemenea agenţi dubli utilizaţi în cursul celui de-al doilea război mondial

■ **Maior dr. MIHAIL E. IONESCU**

UMOR STRĂIN

O stradă din Londra. Se întîlnesc două automobile. Este limpede că unul trebuie să dea înapoi pentru a face loc. Primul conducător auto opreşte motorul, scoate ziarul „Times" şi începe să citească. Celălalt, după ce a oprit motorul, se adresează politicos primului: „Vă rog, cînd terminaţi de citit, îmi daţi şi mie puţin ziarul?"

Trei cowboy, tatăl şi doi fii, stau la pîndă, înarmaţi pînă-n dinţi, pentru o răzbunare. Dar duşmanul nu vine. „La ce oră trebuia să fie aici?" întrebă unul dintre fii. „La 11", răspunde tatăl. „Să sperăm, adaugă celălalt fiu, că nu i s-a întîmplat vreo nenorocire".

„D-le poliţist, mi-am parcat maşina acolo, în dreptul panoului, şi n-o mai văd. Mi s-a furat". „Unde aţi parcat-o?". „În dreptul panoului". „Ei, atunci puteţi spune că aveţi noroc! Dacă mai era acolo, vă trînteam o amendă clasa întîi!"

Un călător care tocmai intrase în compartiment a rămas uimit la următoarea scenă: un cetăţean juca o partidă de şah avînd ca partener un... căţeluş. „Aveţi un căţeluş extraordinar!" îşi exprimă el admiraţia şi nedumerirea. „Extraordinar? Să nu exagerăm. Din patru partide îi iau cel puţin trei".

Dintr-o compunere a unui elev din clasa a III-a, intitulată „Tăticul meu": „Tăticul meu se poate urca pe vîrful cel mai înalt al muntelui. El poate trece înot de la un mal la celălalt chiar dacă fluviul este lat. Tăticul meu poate orice! Dar nu are timp căci trebuie s-o ajute pe mama la spălatul vaselor".

Bărbaţii se poartă în dragoste tot aşa cum se comportă în restaurante, susţine actriţa de film Jane Fonda. Mai întîi, ei aleg foarte mult, iar atunci cînd în cele din urmă s-au decis şi au comandat, încep să se uite în jur ca să vadă ce au în farfurie vecinii.

Cu ani în urmă, peste 3 500 de „melomani" din Los Angeles au plătit cîte un dolar pentru a asista la interpretarea unei bucăţi intitulate „Căderea unui pian". De un elicopter a fost agăţat un pian, care a fost ridicat în slava cerului şi aruncat într-o prăpastie. Sunetele care s-au produs prin căderea instrumentului preţuiau — după spusele celor prezenţi — cît o... simfonie!

Panoplie rebusistă

(urmare din pag. 162)

la masă — laht! — Arme descărcate! 9) Vîrtejuri (reg.) — *„... cu arma"*, una din piesele dramaturgului sovietic N.F. POGODIN (1900—1962) (neartic.). 10) Amăgitoarea ondină a Rinului, cîntată în versuri de Heinrich HEINE — Scriitor militar (n. 1936), autorul romanului *„Poligonul cu trandafiri"* (Ion) 11) Apătos — ... DIAZ, prozator uruguayan, autorul romanului *„Lance şi sabie"* (1851—1921) (Eduardo). 12) Nene — Oraş vietnamez — *„Amor tăindu-şi un... din măciuca lui Hercule"*, una din operele sculptorului francez Edme BOUCHARDON (1698—1762). 13) Mareşal francez a cărui întîrziere a decis soarta bătăliei de la Waterloo (1766—1847) — Celebru boxer american, supranumit *„Mitraliera din Detroit"* (1914—1981) (Joe).

VERTICAL: 1) Poet şi pictor latin, autorul tragediei *„Judecata armelor"* (220— 132 î.e.n.) (Marcus) — Renumit regizor german, din ale cărui realizări menţionăm filmul *„Mantia şi pumnalul"* (1890—1976) (Fritz). 2) Fără chef (fig.) — Mare actor american, care s-a remarcat în filmele *„Adio, arme"* şi *„Cu sabia în mînă"* (1901—1961) (Gary). 3) *„Brazdă şi..."*, primul roman istoric de succes al scriitorului Radu THEODORU — Desigur — Localitate în Italia (Abruzzi). 4) Comună în jud. Sălaj — Autorul volumului de poezii *„Iubiţi-vă pe tunuri"* (Adrian). 5) Localitate în Elveţia (Vaud) — *„...gotului"*, una din dramele lui ZORRILLA Y MORAL, poet şi dramaturg spaniol (1817—1893) (José) (neartic.) — Arma albinei. 6) Tezaur public (Trans., înv.) — Topor fără coadă! — Dans tongalez. 7) Triptic orchestral al lui Debussy — Poet ceh, autorul volumului *„Sabia lui Damocles"* (1853—1912) (Jaroslav). 8) Arma, de exemplu — U! 9) Poftim! — *„Tovarăşi de..."*, unul din romanele scriitorului sovietic K.M. SIMONOV (1915—1979) — *Vînător* din vol. „Valea Frumoasei" de Mihail Sadoveanu, *care are puşca numai pentru fiare*, neîmpuşcînd niciodată ciute sau căprioare. 10) Literă sanscrită — Poet de limbă franceză din Martinica, autorul volumului *„Armele miraculoase"* (n. 1913) (Aimé). 11) Critic literar american, autorul volumului *„Rana şi arcul"* (1895—1972) (Edmund) — Dare (Trans., arh.). 12. Poet şi dramaturg spaniol, din a cărui operă menţionăm volumul *„Între garoafă şi spadă"* (n. 1902) (Rafael) — Verbul armelor stîrnite. 13) Scriitor irlandez de limbă engleză, autorul volumului de poezii *„Coiful verde"* (1865—1939) (William Butler) — Zeul indian al iubirii, care *„în tolbă-i/ El păstrează, ca săgeţi,/ Numai flori înveninate/ De la Gangele măreţ"* (M. EMINESCU) — Cartuş gol!

Dicţionar: UROŞ, HUE, ROIO, HAG, ERAR, HEA, MER, GHA, ADĂU.

Colţul perspicacităţii

CALUL TROIAN

Este cunoscut episodul „Calului troian" relatat cu atîta măiestrie de Homer în nemuritoarea sa operă Iliada. În războiul lor împotriva troienilor, aheii, după sfatul lui Ulise, au construit un uriaş cal de lemn, lăsîndu-l în faţa cetăţii asediate; el a fost adus în cetate de troieni, iar noaptea ostaşii ahei ascunşi înăuntru au ieşit pe furiş deschizînd porţile cetăţii şi pricinuind astfel căderea Troiei. Pornind de aici, noţiunea de „Cal troian" reprezintă o stratagemă pentru subminarea poziţiilor adversarului într-o confruntare.

Nu mulţi ştiu însă care au fost dimensiunile „Calului troian". După unele aprecieri, firească, puţin certe, calul de lemn legendar ar fi avut lungimea cozii de aproximativ 1,5 m, capul cu gîtul cam cît coada şi jumătate din trunchi, iar trunchiul egal cu capul plus coada.

Ei, ce spuneţi? Dacă ne închipuim că şi coada uriaşului cal de lemn ar sta întinsă, aţi putea socoti ce lungime a avut de la cap la coadă „Calul troian"?

V. RĂDULESCU

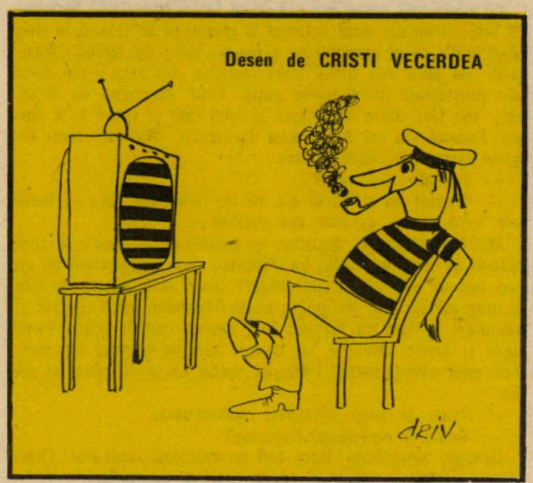

RARISSIME

● **Uniunea elveţiană a comerţului cu brînzeturi a publicat la Berna o punere la punct în urma unor sesizări potrivit cărora celebrul şvaiţer „nu ar prezenta cantitatea reglementară de găuri". Autorii textului susţin că doar 30 la sută din durele de caşcaval aveau găuri sub baremul prevăzut, dar, adăugau ei, „la şvaiţer contează îndeosebi culoarea, gustul şi durata conservării". Altfel spus, cu o gaură mai puţin în caşcaval, nu s-o face gaură în... cer!**

● **Autorităţile poliţieneşti din Atlantic City, statul New Jersey, primiseră un teanc de reclamaţii privind „vraja sărutului". Efectuînd cercetări, poliţiştii au descoperit că anumite tinere din localitate transmiteau prin sărut îndrăgostiţilor de ocazie o doză de stupefiante care-i adormea buştean, după care îi buzunăreau pînă la ultimul cent. Printre victime s-a aflat şi un bărbat cu dare de mînă, pe care sărutul drogant l-a costat 12 000 de dolari. Ar fi, aşadar, cu totul îndreptăţite nevestele din Atlantic City să zică bărbaţilor lor: „Spune-mi cine te pupă, ca să-ţi spun cine te... papă!"**

RUTH RENDELL

ONOAREA — înainte de toate!

Annabel era o fată mărunțică, grațioasă, cu ochi enormi și rugători. De-aceea, cînd îi spuse lui Nicholas Hawthorne că ar vrea să cineze în afara Londrei, la „Potters", tînărul nu putu s-o refuze. Așa cum nu putu refuza nici drumul pînă acolo, cu taxiul. Abia pe Marylebone High Street, în fața clădirii impunătoare, cu ferestre din felul acela de sticlă care-ți creează de la-nceput impresia a ceva vechi și „cu ștaif", simți prima picătură de transpirație, rece, strecurîndu-i-se pe după gulerul cămășii. De-acum nu mai avea ce face, așa că intrară în barul unde, pe fotolii din piele neagră, stăteau numai trei perechi. Un chelner luă paltonul Annabelei, iar un altul îi conduse la o masă. Ciudat! — fata n-avea nici un pic de stîngăcie, de timiditate; ba, cînd i se prezentară meniul și lista vinurilor, spuse cu un ton sigur, monden, că ar vrea să înceapă cu un „Pernod".

Cît urma să-l coste această primă ieșire împreună? Nicholas se uită cu un aer total nefericit la prețuri și se felicită în gînd că-și luase cu el carnetul de economii făcut de curînd. „Bucură-te, vei plăti mai tîrziu" suna reclama, dar asta n-avu darul să-l liniștească decît foarte puțin. Totul depindea de Annabel, dar fata alese asparagus la felul întîi și fazan la al doilea. Fazanul era cel mai scump din meniu... Nicholas alese legume pasate și spinare de porc.

— Vin alb sau roșu?

— Presimt că o sticlă n-o să fie îndeajuns, așa că luăm una dintr-un fel și alta din celălalt...

Mîncînd cu noduri, Nicholas își aminti de o poezie în care autorul se mira de fostul lui învățător: cum poate cuprinde un cap așa de mic atîtea cunoștințe?! Chiar: cum putea cuprinde un trup atît de mic, de gingaș ca al Annabelei atîta mîncare și băutură?! O dată cu fazanul, fata devoră cartofi prăjiți, varză roșie și fasole spaniolă, iar cînd îl auzi pe chelner recomandînd unor clienți cartofi înăbușiți, spuse că ar fi gustat și din ăia...

— Avem și fragi proaspeți, domnișoară...

— Acum, în noiembrie? Fantastic?

Desigur, servi fragi. Apoi, tort de ciocolată, cafea și „Chartreuse Verte" — fruntea tăriilor și... a prețurilor...

Era așa de terorizat de nota de plată, așa de dezgustat de lăcomia fetei, încît simți nevoia să iasă puțin. După cîțiva pași, îl recunoscu la una din mesele pe lîngă care urma să treacă pe președintele companiei la care tatăl său lucrase ca director comercial pînă a fi concediat sub un pretext dubios. Da, era Julius Sorensen, cu părul lui cărunt și bogat, cu fața fără riduri, elegant și avînd privirea aceea plină de superioritate pe care el, Nicholas, i-o ura. Își ținea brațul drept pe umerii unei tinere blonde și-i șoptea ceva la ureche.

Cu toată credința față de tatăl adorat, mormăi un „bună seara!" de convenință și se strecură pe ușa toaletei. Își întoarse buzunarele pe dos, numără bancnotele din portofel, făcu o groază de calcule — să aminе cu o lună plata chiriei?, să economisească din banii de țigări?, să ceară împrumut de la bietul lui tată, pe care acest infam de Sorensen îl lăsase cu un venit foarte modest...

Cînd ieși pe ușa toaletei, se simți rău. Sorensen și blonda nu mai erau așa de înghesuiți ca-naninte. Trecu fără să-i privească. Annabel era la al doilea pahar de „Chartreuse" și se îndopa cu fursecuri. Și mai era și beată de-a binelea.

— Mă simt tare ciudat și parcă-s surdă. N-ai putea să plătești?

Făcu semne o bună bucată de vreme pînă să se apropie chelnerul.

— Domnul este atît de amabil să vină să vorbească personal cu șeful de sală?

Nicholas se conformă, mecanic. Ce se-ntîmplase? Făcuse ceva rău? Sau starea în care se afla Annabel nemulțumise pe cineva?

— Nota dumneavoastră de plată a fost onorată, domnule! îi spuse tipul înalt, cu cioc și frac, exact ca un pinguin.

— Bine, dar nu-nțeleg...

— A fost onorată, domnule. Am primit instrucțiuni să vă spun că tatăl dumneavoastră a achitat-o...

Îl cuprinse o ușurare fără margini. Se simți din nou înalt și sigur pe sine. Era ca și cum cineva i-ar fi făcut un cadou de... cît o fi fost? Șaizeci, șaptezeci de lire sterline? Apoi tresări: asta era! Sorensen plătise nota ca un fel de compensație pentru concedierea tatălui său. Achitase șaptezeci de lire pentru a-și arăta bunele intenții, pentru a-i arăta că voia, măcar în mică măsură, să repare o nedreptate...

Euforia asta dură aproape o oră — cît o cărase pe Annabel pînă la taxi și, apoi, cît o „depusese" la domiciliu și reușise și el să ajungă acasă. Luă ziarul de seară și începu să dezlege cuvinte încrucișate. Asta i-a trebuit? La douăsprezece orizontal — „instigare la îndeplinirea unei acțiuni necinstite, pentru bani". Începea cu C și avea un Ț în interior. Găsi definiția în cîteva clipe: CORUPȚIE.

Cum putuse el să fie atît de prost, atît de nevinovat și de prost, încît să presupună că Sorensen ăsta ar fi putut regreta o nedreptate, sau ar fi fost în stare să se gîndească măcar la o concediere necinstită, sau ar fi putut măcar recunoaște că a greșit?!? Desigur, nota nu fusese plătită din bunătate sau remușcare. O plătise ca să-l corupă! Plătise pentru a-i închide gura lui, a lui Nicholas — nu voia să se afle că ieșise să bea cu o fată. Asta era curată tentativă de corupere.

Odată, cu vreo trei ani în urmă, fusese cu părinții la o petrecere pe care Sorensen o dăduse pentru angajații mai apropiați, iar doamna Sorensen făcuse onorurile casei. Și-o amintea perfect: mititică, șatenă, cu mutră de șoarece, care-și arăta toți cei patruzeci și cinci de ani. Președintele companiei plătise nota pentru ca nevasta să nu afle nimic.

Îl cumpărase! Îl plătise și îl corupsese! Sau, cel puțin, încercase s-o facă... pentru că nu-i mergea cu el! Domnul Sorensen nu trebuia să-și închipuie că mai putea încă să-și bată joc de familia Hawthorne. O dată era îndeajuns; ba, chiar prea mult! Onoarea — înainte de toate!

Dimineaţă, hotărîrea era luată. Pipăindu-şi încă o dată carnetul de economii din buzunarul de la piept, se duse la lucru. E drept că-i trebuiră vreo cîteva ore pînă să-şi adune curajul şi să telefoneze la firma Sorensen — Mc Gill. Ar fi fost altceva dacă ar fi avut un cont solid la bancă: i-ar fi trimis corupătorului un cec în alb, însoţit de un bilet sec şi dispreţuitor. Dar în situaţia lui...

Centralista răspunse prompt. La fel, secretara. Cîteva clipe de aşteptare, apoi: „Domnul Sorensen întreabă dacă vă convine ora unu". Da, îi convenea. Era exact în pauza de masă. Şi-apoi... hm! prea uşor îi acordase Sorensen întrevederea. Oare n-o fi greşit el, Nicholas, cu presupunerile? Poate intenţiile lui fuseseră bune. Poate fata aceea frumoasă o fi fost o rudă apropiată...

La Sorensen — Mc Gill îl cunoşteau. Lucrase uneori cu tatăl său şi, în plus, semănau şi foarte mult. Dar blonda nu semăna defel cu...

Sorensen îl privi rece. Îi indică unul dintre acele scaune rafinate care sînt ceva între fotoliu şi şezlong, ceva din piele fixată pe un stelaj de oţel. Nicholas se aşeză, simţind că se scufundă jos, jos de tot. Preşedintele companiei îşi aprinse o ţigară. Lui nu-i oferi. Îl privi îndelung, clătinînd încetişor din cap. Apoi se decise:

— Ar fi trebuit să mă aştept la asta...

Nicholas vru să vorbească, dar Sorensen ridică mîna. Vocea îi deveni dură.

— Fata pe care ai văzut-o cu mine aseară era... ca să spunem lucrurilor pe nume... una pe care-o agăţasem la bar. Nici prietenă, nici amantă... indiferent cum înţelegi termenii.

La încercarea lui Nicholas de a-l întrerupe, îl stopă din nou, energic:

— Lasă-mă să termin! Soţia mea nu se bucură de o sănătate prea grozavă; dacă ar descoperi unde şi cu cine mă aflam eu aseară, s-ar necăji foarte rău. S-ar îmbolnăvi din nou. Mă refer la o boală de nervi, dar...

Trase cu sete din ţigară.

— ... dar, chiar aşa stînd lucrurile, şi oricare ar putea fi consecinţele, nu voi permite nimănui să mă şantajeze! E clar? Aseară ţi-am plătit cina, dar asta e tot. Nu vreau să i se spună soţiei mele despre seara trecută, dar poţi să spui la toată lumea — de la mine nu mai vezi nici o liră!

Auzind cuvîntul „şantaj", Nicholas simţi că sîngele începe să-i pulseze nebuneşte în vine. Adică el venise să-şi recupereze onoarea, iar canalia asta înţelesese complet altceva! Bolborosi răguşit:

— Nu tebuia... nu-nţelegeţi... de ce-ndrăzniţi să-mi vorbiţi aşa?

— N-am vorbit frumos, deci... Nu-ţi place cuvîntul „şantaj"... Dar cum să-i fi spus? Cum se numeşte vizita asta a dumitale pentru bani?

Nicholas sări în picioare.

— Am venit să vă restitui banii!

— Ah! tresări Sorensen, bătrîn şi binecrescut, cinic şi mirat. Da... înţeleg: tinerii sînt foarte moralizatori. Lipsa de experienţă e puritană. Îi vei spune, deci, soţiei mele că nu te laşi cumpărat, nu?

Nicholas tremura. Îşi sprijini palmele pe biroul preşedintelui companiei şi silabisi cu greu, dar sentenţios:

— Nu mă las cumpărat! Dar nici n-am să spun nimănui, niciodată, ce-am văzut! Şi nu vă permit să-mi plătiţi cina... să vă achitaţi pentru tata!

Simţea că-i ard ochii de lacrimile abia reţinute.

— Oh, stai jos. Stai jos, am spus! Dacă nu încerci să mă şantajezi şi o să-ţi ţii şi gura, atunci ce dracu cauţi aici? Îmi faci o vizită de curtoazie?

Nicholas se dădu puţin înapoi. Omul din faţa lui emana o forţă teribilă: forţa banului, forţa care provine din realitatea că întotdeauna a avut bani. Sorensen părea făcut din metal: pielea din cupru, părul din argint, hainele din alpaca... Tînărul reuşi să întrebe:

— La cît se ridică nota mea de plată?

Experienţele nucleare

(urmare din pag. 14)

terane", să nu efectueze teste cu o putere mai mare de 150 kilotone TNT; doi ani mai tîrziu, în 1976, cele două state au semnat „Tratatul asupra experienţelor nucleare subterane în scopuri paşnice", prin care au stabilit să nu detoneze încărcături mai mari de 150 kilotone TNT sau o serie de încărcături care să însumeze mai mult de 150 kilotone TNT. Ambele tratate n-au fost ratificate, dar semnatarii lor afirmă că le respectă. La 6 august 1985, Uniunea Sovietică a instaurat un moratoriu unilateral asupra experienţelor nucleare, dar, întrucît S.U.A. au continuat testele, U.R.S.S., la 26 februarie 1987, a reluat experienţele nucleare.

Trebuie să se acţioneze cu hotărîre pentru realizarea acordului dintre U.R.S.S. şi S.U.A. privind reducerea cu 50 la sută a armelor nucleare strategice. **„Este necesar**, arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu în Expunerea la marele forum al democraţiei socialiste din 28—30 noiembrie 1988, **să se renunţe de către toate statele la experienţele nucleare şi la politica de militarizare a Cosmosului".**

SCOPURI ŞI... „PREŢURI"

Experienţele nucleare sînt considerate de unii specialişti şi conducători politici drept un element indispensabil pentru realizarea unor arme noi sau perfecţionate; de asemenea, pentru verificarea fiabilităţii stocurilor existente. Se apreciază că pentru finalizarea unor arme noi ar fi necesare 10—20 de teste.

Dar care este preţul realizării acestor obiective pentru sănătatea planetei? Semnale alarmante au apărut de timpuriu. Şoferul Patrick Stout, care la 54 de zile după efectuarea primului test nuclear a stat 30 de minute în craterul produs, a murit de leucemie după doi ani. Un marinar, Jim Elliott, care a participat la testele din insula Bikini, la 11 luni după experienţe s-a îmbolnăvit de cancer. Ziarele britanice „Sun" şi „Daily Express" au făcut revelaţia senzaţională că boala canceroasă de care au pierit John Wayne, precum şi alte personalităţi ale cinematografiei americane, Susan Hayward, Dick Powlle, Agnes Moorhead, a fost contractată în 1954, pe timpul cît s-a filmat în împrejurimile oraşului St. George, Utah, acoperit de căderile radioactive ale exploziei nucleare din anul precedent. Aceleiaşi experienţe i-a căzut victimă, răpus de leucemie, şi directorul liceului din oraşul menţionat.

În anul 1957, cu prilejul manevrelor „Smoky", desfăşurate în apropierea poligonului de experimentări nucleare din Nevada (S.U.A.), un număr de 2200 militari au primit o doză de iradiere socotită, la vremea respectivă, ca suportabilă, dar 8 dintre ei s-au îmbolnăvit de leucemie.

Potrivit surselor O.N.U., pînă în 1980 s-au produs 423 de explozii nucleare în aer, în urma cărora au fost degajate în atmosferă circa 20 tone de plutoniu radioactiv, ceea ce a dus la creşterea nivelului radioactivităţii pe Terra, cu efecte incalculabile pentru omenire. „Comitetul ştiinţific pentru studiul radiaţiilor atomice" din cadrul O.N.U. avertizează că iradierea provocată de aceste teste este de patru ori mai mare decît iradierea produsă anual de sursele naturale şi că ea determină, anual, 150 000 de decese premature.

Exploziile nucleare experimentale reprezintă o sursă permanentă de mari primejdii pentru întreaga populaţie a globului, care trăieşte în marea ei majoritate în ţări nenucleare, dar care este obligată să absoarbă emanaţii radioactive care îi afectează sănătatea şi procesul normal al eredităţii. Nu se neagă acest fapt, dar se pune la îndoială dacă tehnologia actuală ar fi suficient de eficientă pentru a verifica încetarea experienţelor nucleare. Şi pentru a se clarifica lucrurile se fac noi teste. Desigur, nu aceasta este calea de urmat. Aşa după cum arată secretarul general al partidului nostru, preşedintele Republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, soluţia, simplă şi sigură, este cu totul alta; în consens cu interesele vitale ale omenirii, **„trebuie să intensificăm activitatea pentru încetarea experienţelor nucleare, avînd în vedere că acestea reprezintă un grav pericol pentru existenţa omenirii. Încetarea acestor experienţe trebuie să fie primul pas în dezarmarea nucleară".**

— Oh, încetează omule!

— Cît?

— Șaizeci și șapte de lire sterline. Nici mai mult, nici mai puțin.

Vocea era glumeață. Pentru Nicholas, era vorba de o mică avere, dar... Scoase carnetul de economii, completă restituirea pe numele domnului Sorensen J. și întinse foaia peste birou.

— Poftiți banii dumneavoastră. Și nu vă alarmați. N-o să spun niciodată, nimănui, că v-am văzut. Vă dau cuvîntul meu de onoare!

Sorensen aruncă o privire pe formularul de retragere și, apoi, îl rupse în două.

— Ești într-adevăr un mare aiurit. Să nu te mai prind în biroul meu. Pleacă! -

•

Nicholas ieși din clădire cu capul sus. Încă mai cultiva ideea de a-i trimite lui Sorensen alt formular de retragere, cînd, două dimineți mai tîrziu, citind ziarul, privirile îi fură atrase de numele atît de disprețuit, sub titlul de senzație: „O femeie găsită moartă în pădure. Asasinarea soției unui om de afaceri".

„Corpul femeii — spunea articolul — a fost găsit noaptea trecută într-o mașină abandonată în pădurea Hatfield. Fusese sugrumată. A fost identificată ca fiind doamna Winifred Sorensen, de 45 de ani, domiciliată în Eaton Place, Belgravia. Era soția domnului Julius Sorensen, președintele societății Sorensen — Mc Gill. Doamna fusese în vizită la mama ei, în Much Hadham. Doamna Mary Clifford a declarat că fiica ei intenționase să mai rămînă la ea două zile, dar și-a schimbat brusc hotărîrea. Domnul J. Sorensen a declarat că nu-și aștepta soția marți seara și a aflat de plecarea ei abia după ce a vorbit la telefon cu soacra sa. Atunci a anunțat poliția, care consideră că este vorba de o crimă".

Nicholas se gîndi cu părere de rău la biata femeie care se grăbea, probabil plină de dragoste, spre casă, în timp ce soțul ei se prostea cu o fată culeasă din bar pe care nici nu știa cum o cheamă. Acum trebuia să fie cuprins de remușcări. Iar Nicholas spera ca acestea să fie crunte și insuportabile. Ce fiară! Ar fi putut fi chiar asasinul... dar nu! era imposibil, iar Nicholas știa mai bine ca nimeni altul lucrul acesta...

•

Seara fu oarecum surprins să găsească doi agenți de poliție în fața intrării casei.

— Vă rugăm, domnule Hawthorne, să nu vă impacientați. E o anchetă de rutină. Poate că ați citit despre moartea doamnei Winifred Sorensen...

— Da, am citit.

— Putem intra?

Îl urmară la etaj. Ce puteau dori de la el? Citise ceva romane polițiste și se gîndi că, fiind în cunoștință de legăturile vagi cu Sorensen, vor să-l întrebe în legătură cu caracterul acestuia, cu viața lui de familie... Evident, le putea fi de ajutor. Putea, de pildă, să le spună de ce sărmana doamnă Sorensen, suspicioasă și chiar geloasă, își scurtase ședeerea la mama ei. Un flagrant delict, nu? Dar nu mai reușise pentru că vreun autostopist maniac o ucisese. Da, avea ce să spună!

Luară loc pe pat, în camera cu un singur scaun.

— S-a stabilit — începu cel care se recomandase ca inspector de poliție — că doamna Sorensen a fost ucisă marți seară, între orele opt și zece...

Nicholas aprobă din cap. Era emoționat la culme: ce șoc o să fie pentru ei cînd le va spune ce viață particulară avea acest „respectabil" om de afaceri!

— ... perioadă de timp în care soțul ei se afla într-un restaurant din Marylebone High Street, „Potters", în compania unei tinere. Cel puțin așa sună declarația dumnealui.

Deci, Sorensen le spusese. Mărturisise. Dezamăgirea lui Nicholas era fără margine.

— Mai știm că și dumneavoastră ați fost, în același timp, în local...

— Oh, da, eram.

— ... iar în ziua următoare, în pauza de prînz, v-ați dus la sediul lui Sorensen — Mc Gill și ați avut o întrevedere cu domnul Sorensen. Ne puteți spune ce-ați discutat?

Nicholas roși puternic. Inspectorul păru să se scuze:

— Nu vă grăbiți, domnule. Cred că-mi închipui de ce vă vine așa de greu să vorbiți: sînteți încă foarte tînăr și tinerii sînt de multe ori într-un fel de confuzie privind lealitatea. Am dreptate?

Dezorientat, Nicholas aprobă.

— Așa că datoria dumneavoastră este una singură: să spuneți adevărul. O veți face?

— Da, desigur...

— Bine. Domnul Sorensen a încercat să vă corupă?

La auzul cuvîntului, Nicholas se încrîncenă.

— Știți... i-am promis ceva...

— Care, acum, nu mai valorează nimic, domnule Hawthorne. Vă repet: doamna Sorensen era ucisă cîndva, între orele opt și zece. Domnul Sorensen ne-a spus că el se afla, la ora nouă, la „Potters", în bar. Personalul nu-și amintește de el. Fetei nu i se știe numele... Conform depoziției lui, dumneavoastră erați acolo și l-ați văzut. Ei...?

Ce pătrunzători ochi avea inspectorul! Cum credea că le știe pe toate despre tineri, despre înțelepciune și nevinovăție, despre ingenuitate și corupție!

— Deci... l-ați văzut sau nu?

— Nu-mi pot călca promisiunea... — spuse Nicholas. Categoric, nu putea. Își dăduse cuvîntul de onoare. Cu privirile în podea, vorbi stins:

— Nu l-am văzut. Cu certitudine, nu l-am văzut!

■ **Traducere și adaptare: ANA HAȘ**

Artere de lumină

(urmare din pag. 86)

loc în acest șantier unde să nu-l fi pus — adaugă maistrul Constantin — s-a cunoscut. La perforat, la baraje, la captări, la betonare, la organizare de șantier.

S-a cunoscut, într-adevăr. Și se cunoaște. Uneori însă a mai învins și muntele. Vremelnic. Dar oamenii s-au unit, s-au ajutat între ei, au lucrat în schimburi prelungite și au pus căpăstru torentelor. Și au mers înainte. Muntele nu se dă ușor bătut. Deși oamenii șantierului i-au sădit între vîrfuri lacuri, stîlpi de înaltă tensiune, case cu încălzire centrală și i-au săpat în adîncuri artere prin care va clocoti sîngele limpede al luminii, el tot le mai opune praguri, tot mai cere duduit de compresoare și scrîșnete de freze, hei-rup-uri și reluări de faze. Dar victoria este aproape. Oamenii șantierului — muncitori, ostași, maiștri, ingineri — o întrevăd și își intensifică eforturile pentru ca întreg Complexul Rîul Mare-Retezat, cu salba lui de hidrocentrale de la Brazi și pînă la Hațeg, să fie cît mai repede și integral dat în funcțiune.

MICHAEL FESSER

TAPETUL

Aşezat, cu spatele încovoiat, la biroul său de mahon, Grover Doane fixa cu o privire îngrijorată orologiul. Micul ac aurit, cizelat cu finețe, depăşise cifra 10 şi îşi urma ineluctabil cursa spre miezul nopții — oră la care Daniel Harson, condamnat pentru omor, avea să treacă în nefiinţă.

Grover Doane era directorul închisorii statului. Executarea sentinței capitale făcea parte dintre atribuţiile sale. Degeaba îşi spunea că societatea, şi nu el, va purta răspunderea sîngelui vărsat; spiritul său logic, trecînd în revistă evenimentele petrecute, îi refuza această consolare laşă.

Grover era de mult convins că trebuia să răspundă personal pentru actele pe care le comitea la închisoarea statului. Ca membru al societăţii, ştia că un individ nu se poate da în lături de la partea sa de răspundere sub pretext că a acţionat în numele colectivităţii. De aceea era stăpînit de teama de a nu săvîrşi o eroare, făcînd să fie executat un nevinovat.

Iar execuţia lui Harson, prevăzută pentru miezul nopţii, avea să fie o eroare cumplită.

Daniel Harson fusese declarat vinovat de un juriu drept şi imparţial. Curtea Supremă confirmase acest verdict. Guvernatorul închisorii amînase o dată execuţia; o a doua amînare îi mai putea fi acordată condamnatului. Dintr-o clipă într-alta trebuia să sune telefonul, şi Grover avea să afle hotărîrea superiorului său; în caz de refuz, Grover n-avea să mai fie niciodată cu conştiinţa împăcată.

În calitate de director al închisorii statului, Grover instituise o sumedenie de reforme. Drept care fusese criticat de tot felul de cetăţeni care socoteau că unica menire a unui director de închisoare este să facă cît mai dură cu putinţă viaţa pensionarilor săi. De curînd, regimul penitenciar stîrnise un adevărat val de proteste.

Un mic grup de puşcăriaşi înrăiţi dăduseră frîu liber urii ce mocnea de multă vreme în ei, luîndu-se la bătaie cu cuţitele. Trei deţinuţi fuseseră ucişi şi un gardian rănit. Un al patrulea deţinut fusese atît de grav rănit încît se mai zbătea încă între viaţă şi moarte. Profitînd de dezordinea creată, un deţinut izbutise să escaladeze zidul închisorii, dar fusese doborît în stradă de un grup de cetăţeni indignaţi.

Ziariştii şi politicienii adversari ai lui Borden, guvernatorul închisorii, se foloseau de prilej pentru a discredita întreaga activitate a acestuia. Bucurîndu-se de sprijinul unui guvernator al statului, slab şi venal, ei nu conteneau să clameze că direcţiunea transformase închisoarea statului într-o casă de plăcere. Criminala slăbire a disciplinei se afla la originea sîngeroaselor incidente din ultimele zile, şi altele aveau să se producă dacă nu vor fi luate măsuri draconice.

Se cerea demisia sau revocarea directorului închisorii, în realitate însă, spre altul erau îndreptate ţevile de puşcă. Amînarea execuţiei lui Daniel Harson era o nouă dovadă a bunăvoinţei nejustificate a administraţiei faţă de criminali. Acordarea unei noi amînări, cu alegerile ce aveau să se ţină peste cîteva săptămîni, putea foarte bine să însemne sfîrşitul carierei guvernatorului Borden.

Sună telefonul. Grover ridică receptorul.

— Aici Doane, directorul închisorii.

— Aici Borden, se făcu auzită o voce încordată. Ştiu cu ce sentimente priveşti această afacere, Grover, dar nu pot face ce îmi ceri. Mă înţelegi, nu-i aşa?

— Da, spuse Grover pe un ton descurajat, înţeleg. Asta-i din cauza bătăii aceleia... presupun că ziarele au dreptate. Nu prea am fost la înălţime. Poate că ar fi mai bine să-mi dau demisia...

— Nici să nu te gîndeşti. Orice imbecil ştie că atunci cînd vîri la un loc mai mulţi criminali înrăiţi, nu se poate să nu-ţi facă un pocinog. Am să te susţin eu, nu te teme. La naiba, n-o să mă las eu intimidat de nişte fiţuici ordinare. Dacă refuz amînarea acestei execuţii, asta-i fiindcă nu văd nici o raţiune ca să procedez altfel.

— Dar omul ăsta e nevinovat. Ştiu că nu pot s-o dovedesc, dar sînt sigur că e nevinovat. Mai dă-mi o şansă, Bill... Ar putea ieşi ceva la iveală. Ceva, cine ştie ce...

— Nu, i-o reteză guvernatorul. M-am săturat. Şi nu încerca să-mi mai telefonezi în noaptea asta. De altfel, am să fac în aşa fel ca nici să nu poţi să mă cauţi. Plec chiar acum de acasă şi acolo unde o să mă aflu, n-o să mă poţi găsi. Noapte bună.

Grover puse încet receptorul în furcă şi aruncă o privire ceasornicului. Micile ace aurite îşi urmau drumul către orele unsprezece.

Încercă să se elibereze de sentimentul de vinovăţie. La urma urmei, n-avea nici un motiv valabil să creadă în nevinovăţia lui Harson. Harson venise în oraşul Kentville cu o soţie bolnavă, cu un copil de ţiţă şi fără o lescaie. O bătrînă doamnă, bogată pe vremuri, simpatizîndu-l, îi îngăduie să se oploşească la ea, într-o odaie în spatele marii case, părăginite acum.

Drept mulţumire, pretinsese procurorul general, Harson intră într-o noapte în dormitorul binefăcătoarei sale şi o omorî lovind-o cu un ciocan de tîmplărie, care îi aparţinea. Poliţia, alertată de nişte vecini, îl găsi în camera femeii, care era în agonie, cu privirile rătăcite, beat pe jumătate, pătat de sînge, strîngînd în mînă convulsiv arma crimei. Mobilul faptei sale era furtul. Kate Ransome avea reputaţia, falsă altminteri, a unei femei bogate, dar zgîrcite.

Harson se apărase la proces într-un chip cu totul neconvingător. Intrase în odaia bătrînei, afirma el, cu intenţia de a-i cere nişte bani împrumut, ca să se ducă în statul vecin să caute de lucru. Băuse un pahar-două şi nu-şi dăduse seama de oră, ceea ce ar explica, după el, că se dusese la ea la o oră atît de tîrzie.

Mai pretinsese că, intrînd în casă, ar fi auzit nişte gemete. Urcase la etaj şi acolo dăduse de trupul lui Kate. O ridicase pe bătrînă şi o întinsese în pat. Recunoscuse că ciocanul era al lui, dar nu putuse explica de ce îl culesese de pe duşumea.

Cît priveşte restul, şi acesta era la fel de neclar şi de neconvingător. Da, se bătuse cu poliţiştii, încercînd să scape din mîinile lor. Se purtase aşa de frică — frică nu de pedeapsă, ci frică pur şi simplu, fără motiv.

Grover îi cunoştea depoziţia aproape pe de rost. Citise şi

recitise procesul-verbal al sentinței și nu găsise nimic ce ar fi putut să-l dezvinovățească pe acuzat. Îi acordase o întrevedere doamnei Harson — o tînără femeie plăpîndă și gingașă de nouăsprezece ani. Durerea și convingerea acesteia că bărbatul ei e nevinovat îl tulburase.

Dar și mai mult îl tulburase pe directorul închisorii comportarea lui Daniel Harson însuși. Grover stătuse de vorbă pînă atunci cu destui deținuți. Unii făceau în fel și chip pe grozavii, alții discutau despre cazul lor cu subtilitatea și abilitatea unor adevărați oameni de lege. Alții, în sfîrșit, se mulțumeau să spună: „Era dreptul meu să fac ce-am făcut... așa că nu se poate să mă spînzure..." Fiecare părea să fie, în secret, încredințat că, într-un fel sau altul, va reuși să scape de pedeapsa capitală.

Harson, dimpotrivă, părea să considere executarea sa ca inevitabilă.

— O să mă omoriți, îi spuse el lui Grover, iar ochii săi negri și deschiși erau de pe acum încețoșați de apropierea morții, pentru o faptă pe care n-am săvîrșit-o. O să mă răpiți familiei mele, lui Evvie și lui Dannie. Evvie este singura ființă din lume care m-a iubit cu adevărat. Și cînd s-a născut Dannie, mi-am zis că, orice ar fi să mi se întîmple în viață, tot am să fiu omul cel mai fericit de pe pămînt. Evvie și cu mine îl iubeam la nebunie pe copilașul ăsta și ne gîndeam toată ziua ce soartă grozavă o să-i croim noi sub stele! Că o să ne ducem împreună să vînăm și să pescuim; că o să-l învățăm să joace basseball. Că o să meargă la școală și o să ajungă unul dintre oamenii de frunte din țara asta... Totul era prevăzut pînă în cele mai mici amănunte.

Ridicase brusc privirea spre Grover, de emoție, trupul său slab îi tremura ca o nuia.

— Dar, în sfîrșit, domnule director, spusese, credeți dumneavoastră că m-ar fi putut ispiti fie și tot aurul din lume, cînd exista riscul de a pierde acea neasemuită fericire?

Grover zisese:

— Îți promit să fac tot ce-mi va sta în putere.

— Bineînțeles, ripostase Harson pe un ton de totală deznădejde. O să mă atîrnați în ștreang. Dannie și cu mine n-o să prindem niciodată pește cu undița, n-o să jucăm basseball și numai Dumnezeu știe ce-o să se întîmple cu el după ce taică-său nu va mai fi. O scînteie îi licări în adîncul pupilelor. Va veni și ziua cînd vă veți da seama că ați greșit, dar atunci va fi prea tîrziu. Mă întreb ce-o să se întîmple *cu dumneavoastră*...

Acea discuție îl convinsese pe Grover de nevinovăția lui Harson și el se ținuse de cuvînt. Făcuse imposibilul, cheltuise chiar din banii proprii, încercînd să obțină casarea sentinței.

Cineva bătu în ușă. Intră Troy Walker, subdirectorul. Fără să știe bine de ce, Grover nu îl putea suferi pe omul acela.

— Cal Yancey, cel care a fost înjunghiat în încăierarea aceea, dorește să-ți vorbească. Doctorul zice c-o să moară dintr-un minut într-altul.

Grover își îndreptă trupul masiv și nemaipomenit de obosit.

— Ce-o mai fi vrînd și Cal ăsta?

— Pesemne să-l ții de mînă pe ultimul drum... Ori te pomenești că vrea și să se spovedească. Dar dacă vrea să-l denunțe pe cel ce i-a făcut felul?! Mai devreme sau mai tîrziu, toți sfîrșesc prin a mărturisi...

•

Pașii celor doi răsunară zgomotos pe coridorul podit cu ciment.

Îndărătul zăbrelelor, luminile erau stinse, dar nimeni nu dormea. Ici și colo se auzeau sunete confuze de glasuri, încărcate de ură și minie. Deținuții își închipuiau că Grover se îndreaptă spre camera de execuție. Totdeauna reacționau astfel.

Grover și Troy pătrunseră în infirmeria închisorii. Doctorul îi conduse la un pat pe care zăcea un ins ce trebuie să fi fost o namilă de om pînă nu demult și ai cărui ochi mici scînteiau de ură.

— Doctorul zice că sînt pe ducă, gîfîi el. N-am dat niciodată doi bani pe ce spune un medic de pușcărie, dar de data asta nu minte. Sînt pe moarte, o știu și eu.

— Cine te-a înjunghiat, Cal? întrebă Grover. Cine v-a ațițat la răscoală?

— Du-te de te plimbă, șefule, mîrîi Cal. Nu pentru asta te-am chemat. Ci pentru băiatul acela. Harson.

— Ce treabă ai cu Harson? întrebă Grover.

— Bagă-ți bine în cap, șefule, că dacă vorbesc, o fac numai pentru că știu c-am s-o mierlesc îndată. Altfel l-aș fi lăsat să se descurce cum o ști, poți să mă crezi. Dar acum nu mai am de ce mă teme. Nu Harson a omorît-o pe bătrînă, ci eu.

Troy făcu o strîmbătură de dezgust.

— Toți sînt la fel, mormăi el. Știu că nu mai au nimic de pierdut, așa că profită de situație și...

— Taci din gură! se răsti Grover la el. Se aplecă deasupra muribundului și rosti cu înfrigurare:

— De ce ai omorît-o? întrebă el. Unde a fost asta? Ce căutai în orașul acela?

— La Kentville s-a-ntîmplat, zise Cal dintr-o suflare. Ciocanul l-am găsit în spatele casei. Vîndusem în ziua aceea recolta de patate și... Ridică o clipă capul într-un soi de furie, dar îl lăsă să cadă la loc cu un geamăt. Nu-mi ajungeau banii ca să-mi plătesc toate datoriile. Am intrat într-o cafenea și acolo am auzit pe cineva spunînd că bătrîna ține ascunse în casă o groază de lovele...

Glasul i se frînse. Ochii i se închiseră și corpul însuși, sub pătură, păru că i se micșorase deodată. Doctorul se aplecă deasupra lui.

— A murit? întrebă Grover.

— Nu încă, zise doctorul. Dar acum e chestie de cîteva minute.

Cumplita oboseală care îl ținuse în încleștarea ei pe Grover pieri ca luată cu mîna. Ieși din încăpere și străbătu cu pași repezi culoarul ce ducea la biroul său. Cînd Troy intră în birou în urma lui, directorul tocmai forma numărul de telefon al secretarului său particular.

— Jim, rosti el cînd, în sfîrșit, o voce somnoroasă răspunse la apel. Jim, trebuie neapărat să-l găsești pe guvernator. Nu e acasă, dar tu știi pe unde se duce cînd vrea să fie lăsat în pace. Telefonează peste tot. Spune-i să ia legătura cu

Desen de **GEORGE VASILACHE**

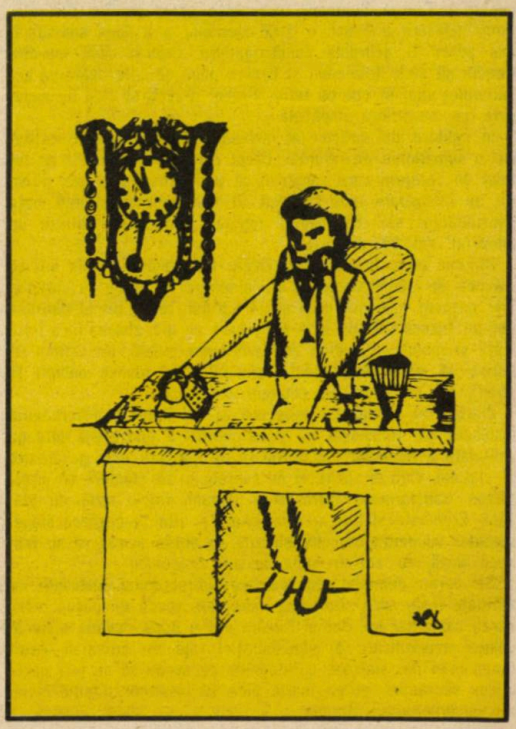

mine imediat. Un deţinut a mărturisit că el a ucis-o pe Kate Ransome.

— Doar n-ai de gînd să iei povestea asta în serios, zise Troy, fixîndu-şi superiorul cu un aer mirat. Cal ăsta n-a urmărit altceva decît să te joace pe degete. Ţăranul ăsta de la munte şi-a omorît unul din vecini într-o bătaie. Fac pariu că n-a călcat în viaţa lui în Kentville. Chestia cu ciocanul o ştie din ziare.

— S-ar putea, zise Grover, dar în felul ăsta guvernatorul va avea un pretext ca să amîne execuţia.

— Guvernatorul nu e nebun. N-o să creadă o vorbă. De altfel, încă un act de indulgenţă din parte-i tot n-o să ducă la nimic, decît că iar o să ne ia ziarele în tărbacă.

Telefonul sună. Grover ridică receptorul.

— Dumneata eşti, Bill? întrebă el.

— Nu, aici e Aimes, rosti glasul medicului închisorii. Voiam să vă previn că deţinutul Cal Yancey a murit acum cîteva clipe.

— Mulţumesc, zise Grover. Ştiţi, doctore, n-aş vrea să-mi fie linia telefonică ocupată. Aştept să...

— Înainte de a muri, reluă doctorul, a avut un scurt moment de luciditate. Fenomenul se produce foarte des. A ţinut să precizeze că tapetul din camera lui Kate Ransome înfăţişa nişte potcoave. Mi-am zis că ar putea să vă intereseze.

— Da, mă interesează, zise Grover.

Puse receptorul în furcă şi se întoarse spre Troy.

— Cal a intrat într-adevăr în camera doamnei Ransome, spuse el. A descris tapetul de pe pereţi. Reprezenta nişte potcoave.

— Dumnezeule mare! strigă Troy. Potcoave! Ce te face să crezi că a spus adevărul? O vezi pe bătrîna lady Ransome tapetîndu-şi pereţii dormitorului cu potcoave?! Asta-i bună!...

— Şi de ce nu? îl înfruntă Grover. Înainte de a muri, colonelul Ransome a făcut avere, pe care apoi a prăpădit-o cu grajdurile sale de cai de curse. Aşa că pe *el* îl văd foarte bine tapetîndu-şi pereţii cu desene înfăţişînd nişte potcoave...

— Cinci contra zece, Cal Yancey, viu sau mort, nu-i decît un mincinos, zise Troy. Şi chiar dacă n-ar fi aşa, ce mai poţi face? Nu ţi-a mai rămas decît o jumătate de oră.

Grover consultă ceasornicul. Starea sa de exaltare se topi. Chiar aşa, ce putea face?

— Alo, centrala, zise el la telefon, dă-mi legătura cu informaţiile din Kentville. Repede!

Aşteptînd legătura, răsfoi febril, cu mîna liberă, hîrtiile aflate pe birou. O găsi în sfîrşit pe cea căutată.

— Alo, informaţiile? zise. Vrei să-mi dai persoana care locuieşte la Kate Ransome, 863, North Fairview Lane?

Aşteptă un moment, care i se păru o veşnicie, nescăpînd din ochi acele ceasornicului ce-şi urmau necruţătoare drumul spre miezul nopţii.

— Îmi pare rău, domnule, spuse o voce impersonală, dar nu figurează nici o Kate Ransome printre abonaţi.

— Bineînţeles că nu figurează, spuse Grover exasperat, fiindcă a murit. Ce-ţi cer eu este să-mi faci legătura cu persoana care locuieşte acum la acea adresă.

— Dacă nu-mi indicaţi numele abonatului, n-am dreptul să vă dau numărul de telefon.

— La dracu, cu regulamentele alea ale voastre! urlă Grover. Aici Grover Doane, directorul închisorii statului. E o chestiune de viaţă sau de moarte. Dă-mi numărul, şi rapid!

— Un minut, zise telefonista. Trebuie să-mi anunţ şeful.

Grover stătu ca pe jăratic preţ de un minut întreg. Troy rînjea în tăcere.

— De unde ştii că locuieşte cineva în casa aceea? întrebă el.

Grover îşi încruntă sprîncenele.

— Sînt sigur că locuieşte.

— Persoana respectivă, rosti deodată centralista, se numeşte J.P. Pierson şi are numărul 8492—W. Vă fac legătura, domnule?

Un sunet metalic, neplăcut, răsună în receptor, urmat de glasul glacial al centralistei:

— Regret, domnule, dar linia sună ocupat.

— Atunci, întrerupe şi fă-mi mie legătura! Repede!

— Adică... Ei, fie ce-o fi, vedem noi după aceea!

În timp ce telefonista avu un schimb de cuvinte acre-dulci cu abonatul, Grover privi din nou acele ceasornicului: 11.35.

— Aveţi numărul cerut.

Aproape în aceeaşi clipă se făcu auzită o voce feminină uscată şi care vorbea pe nas.

— Alo?

— Sunteţi doamna Pierson? întrebă Grover.

— Poftim? făcu vocea. Grover îşi dădu seama că vorbeşte cu o femeie foarte bătrînă. Poftim? Nu, nu sînt doamna Pierson. Aici e Millie, îngrijitoarea copilului. Doamna Pierson e plecată în vizită la familia Holloway.

— N-are nici o importanţă, o întrerupse Grover. Ascultă, Millie, eu sînt directorul închisorii statului. E vorba de ceva foarte, foarte important. Ce fel de tapet e pe pereţii camerei din stînga? Ce înfăţişează? Nişte potcoave?

— Poftim? făcu bătrîna. Auzi întrebare! De unde vreţi să ştiu eu, domnule? N-am urcat niciodată la etaj. Leagănul bebeluşului e aici, la parter. De altfel, ce nevoie aveţi să ştiţi lucrul ăsta?

— Ce-ţi pasă dumitale! aproape că răcni Grover. Urcă la etaj şi uită-te! Grăbeşte-te, te rog!

— Nici să nu vă gîndiţi la aşa ceva! exclamă Millie indignată. Să-mi ceară mie să dau fuga sus, ca să mă uit la tapet! Ce v-a apucat, domnule?

— Ascultă, Millie, zise Grover cu disperare, e aici un om care va fi spînzurat dacă nu-mi dai informaţia pe care ţi-o cer. Nu mai întreba atîtea, Millie, fă doar ce ţi-am cerut să faci!

— Toată treaba asta mi se pare cam ciudată, zise Millie, dar, mă rog, o să fac şi efortul ăsta...

Grover ţinea încleştat receptorul în mîna umezită şi fierbinte; acele ceasornicului arătau 11 şi 40. Troy se apropie şi puse pe birou o hîrtie de 10 dolari.

— Zece contra cinci că nu există nici un fel de potcoave, spuse el. Acceptaţi?

Grover mătură cu podul palmei bancnota de pe masă. Îi aruncă lui Troy o privire mînioasă.

— Ştiu acum de ce mi-ai fost întotdeauna antipatic, Troy, zise.

— Abia acum?... ripostă Troy obraznic. Ce noutate! Numai că asta schimbă totul; îţi dai seama că vei avea nevoie de mulţi prieteni, de aci încolo, să pună umărul pentru dumneata?

— Ai o mutră de nevăstuică, zise Grover. Eşti însetat de sînge, ca o lipitoare.

— Nu-i iubesc pe asasini, spuse Troy cu suficienţă. Nu mi se rupe inima de mila răufăcătorilor, ca dumitale, dacă ar fi să credem ce susţin ziariştii. Ei bine, am să le spun că au dreptate. Am să...

Grover îl izbi cu pumnul în plină figură, ca să-l facă să tacă; auzise un zgomot de paşi la celălalt capăt al firului. Apoi se făcu auzită şi răsuflarea gîfîită a bătrînei.

— Mi-aţi scos sufletul, domnule, biigui Millie.

— Şi tapetul?

— Nu strigaţi aşa, zise Millie indignată. Tocmai voiam să vă spun. Tapetul e alb, cu nişte mici trandafiri roşii. Noapte bună.

— Un minut, Millie! Nu închide!

Troy ghicea răspunsurile bătrînei după expresia chipului lui Grover.

— Va să zică nici urmă de potcoave? rînji el. Păcat că n-ai acceptat pariul. Ăia cinci dolari mi-ar fi prins bine.

— Ce mai vreţi, domnule? întrebă Millie cu glas plîngăreţ.

Grover începea să-şi revină din lovitura pe care i-o dăduse răspunsul bătrînei. Tapetul camerei lui Kate Ransome probabil fusese pătat de sînge. Înainte de a închiria casa, agenţii imobilului cu siguranţă că schimbaseră tapetul acelei odăi. Poate că tapetul cel nou fusese aplicat peste cel vechi.

— Millie, rosti el cu un glas înfrigurat, trebuie neapărat să mai îmi faci un serviciu. Ia un cuţit şi taie un colţ din tapet. Vezi dacă nu e un alt tapet dedesubt. Dacă tapetul acela reprezintă nişte potcoave, poţi salva viaţa unui om, Millie.

— Doamne, făcu bătrîna uluită, s-ar zice că închisoarea aceea a dumneavoastră a luat foc, domnule! Păi cum să m-apuc eu să ciopîrţesc tapetul oamenilor, ce-o să spună doamna Pierson?

— O să spună că eşti o femeie de ispravă, un suflet nobil şi generos, zise Grover. O să-ţi mulţumească. De altfel, plătesc eu toate stricăciunile. Grăbeşte-te, Millie! Repede, te implor!

— Fie... dacă insistaţi...

— Asta-i prea de tot! zise Troy. N-am mai pomenit atîta naivitate. N-o să fie potcoave nici pe tapetul vechi, ascultă-mă pe mine. Şi chiar dacă sînt, ce mai poţi face? Nu poţi amîna execuţia fără aprobarea guvernatorului. N-ai acest drept!

— la celălalt telefon, ordonă Grover. Cheamă-l pe Jim. Întreabă-l dacă l-a găsit pe guvernator. Şi cum Troy ezita, Grover îl ameninţă cu pumnul său uriaş. Fă ce-ţi spun!

Troy mormăi o înjurătură, dar ridică receptorul celuilalt telefon.

Grover aruncă o privire febrilă ceasornicului. Douăsprezece fără şaptesprezece minute. În spatele său îl auzi pe Troy bodogănind ceva la telefon, apoi clinchetul receptorului pus în furcă.

— Jim nu l-a găsit nicăieri pe guvernator, anunţă Troy cu satisfacţie. Guvernatorul e mai isteţ ca dumneata; el nu se amuză asumîndu-şi riscuri inutile.

Minutele care urmară i se părură lui Grover interminabile; în sfîrşit, auzi paşii bătrînei. În răstimp, acele ceasornicului parcă zburaseră pe cadran. Era douăsprezece fără şase cînd la celălalt capăt al firului se auzi vocea gîfîită a lui Millie:

— Ei bine, domnule, sînteţi mulţumit acum? Bebeluşul plînge de mama focului, ce-o să zică doamna Pierson cînd va veni? Nu e decît un strat de tapet pe pereţii camerei, iar potcoave, tot atîtea cîte sînt şi pe podul palmei mele. Cum v-am spus, tapetul e alb, cu nişte trandafiri roşii mici.

Un moment de tăcere. Millie închise. Grover se depărtă încet de biroul său. Unul din gardienii-şefi intră în mare grabă.

— Sînteţi aşteptat, domnule director, zise el. Nu mai puteţi pierde nici un minut. Aruncă spre Grover o privire tăioasă. Ce-i cu dumneavoastră, sînteţi bolnav?

— N-are destul curaj să-şi facă meseria, zise Troy. Nu suportă să vadă în ce chip sfîrşesc criminalii. Dacă dînsul n-are nimic împotrivă, pot să mă ocup eu de treaba asta. Ca subdirector, am acest drept.

— Alex, se adresă Grover gardianului-şef, cere centralei să ţină liberă linia în camera de execuţie. În caz că telefonează guvernatorul...

— Ceea ce nu se va întîmpla, zise Troy. Haideţi, să nu-l facem pe Harson să aştepte.

•

În camera de execuţie, Grover rămase izolat de celelalte persoane prezente, faţă în faţă cu spînzurătoarea. De-a lungul pereţilor aşteptau ziariştii şi cîţiva cetăţeni ai oraşului. Toată lumea tresări puternic cînd tăcerea fu sfîşiată de izbitura unei uşi la capătul celălalt al încăperii.

Un preot intră şi se îndreptă spre cele treisprezece trepte. Îl urmau doi gardieni, care îl ţineau de cîte un braţ pe condamnat, al cărui corp era frînt din mijloc ca o marionetă stricată. Urcară toţi trei treptele, în spatele preotului.

Harson era îmbrăcat în pantaloni albaştri, cămaşă albă, iar în picioare purta nişte papuci gri, prinşi de picior cu nişte benzi de plasture.

În timp ce Harson urca scara de lemn clătinîndu-se, directorului i se păru că ochii deznădăjduiţi ai condamnatului îi caută pe ai săi şi că buzele murmură aceste vorbe: „Executaţi un nevinovat!"

Directorul îşi spunea: e viu; respiră; ştie că ne aflăm aici ca să-l vedem murind. Şi peste un minut va fi în faţa noastră fără suflare. Îl ucidem. *Eu* îl voi ucide.

Cei doi gardieni îl tîrîră pe Harson în dreptul trapei. Un al treilea ins apăru. Foarte repede, fără un singur gest inutil, oamenii îşi îndeplineră îndatoririle. Unul înfundă o glugă pe capul lui Harson.

Totul fu gata cît ai clipi din ochi. Gardienii îl fixau acum pe Grover cu o privire atentă. Călăul aştepta liniştit ca directorul să ridice mîna, ca să acţioneze pîrghia ce lăsa în jos trapa.

Deodată, Grover se auzi strigînd:

— Opriţi! Opriţi! Luaţi-l de-aici!

Toţi îl priviră stupefiaţi. Troy se repezi la director şi se apucă să-l scuture de piept cu furie.

— Eşti nebun! strigă el. N-ai dreptul să suspenzi o execuţie. Aşa ceva nu s-a mai văzut.

După care se întoarse spre gardieni şi strigă:

— Directorul nu ştie ce spune. Continuaţi execuţia!

Grover aplică o directă teribilă în falca lui Troy.

— Sînt încă director. Eu sunt cel ce comandă aici, îi se adresă el gardienilor. Execuţia e suspendată. Duceţi-l pe omul acesta în celula lui.

Harson îndreptă spre director o privire neîncrezătoare, apoi căzu leşinat în braţele gardienilor. Fu dus de acolo, în vreme ce rugăciunile latineşti declamate de preot răsunau ca un cînt de triumf.

Ziariştii îl înconjurară pe Grover, cerîndu-i să explice cu ce drept luase această măsură insolită.

— Nici un comentariu, zise Grover, croindu-şi drum prin grupul compact de oameni. Izbuti să iasă singur din camera de execuţie.

•

A doua zi, ziarele fură pline de această întîmplare fără precedent. Episodul era relatat în toate amănuntele. Troy Walker le repetase reporterilor confesiunea lui Cal Yancey pe patul de moarte; îi informase că directorul închisorii personal se putuse convinge că toate acestea nu erau decît minciuni. Şi cu toate astea, Grover sfidase cea mai elementară justiţie, împiedicînd execuţia unui condamnat la moarte.

De ce? Toată lumea îşi punea întrebarea.

Aceeaşi întrebare i-o puse guvernatorul Borden lui Grover, în biroul închisorii.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Grover, de ce mi-ai făcut, mie, una ca asta? Dacă n-ai fi avut dovada că Yancey a mîntit, aş mai fi putut încerca să-ţi justific reacţia, oricît ar fi fost ea de ilegală şi de prostească. Dar acum nu se mai poate, Grover. Şi la ce te-au dus toate astea? Sînt obligat să-ţi cer revocarea şi să numesc un alt director. Chiar în noaptea asta, Harson va fi spînzurat. N-ai făcut altceva decît să-i prelungeşti supliciul.

— Nu puteam omorî un om nevinovat, zise Grover. Ştiam că nu am dreptul să suspend o execuţie, dar aveam puterea s-o fac. Îşi acoperi faţa cu palmele sale enorme. Îmi pare foarte rău că am intervenit. Ai dreptate. N-am făcut decît să prelungesc suferinţele băiatului ăsta.

Intră un gardian, anunţîndu-i că anticamera era plină de reporteri ce doreau o declaraţie a guvernatorului.

— Spune-le să mai aştepte un minut-două, zise guvernatorul. Treaba asta îmi displace total, se întoarse el spre Grover, dar sînt nevoit să te dau pradă lupilor ăstora. Nici n-o să-mi cîntărească cuvintele: o să te sfîşii, literalmente.

Sună telefonul. Grover ridică receptorul.

— Aici directorul. O expresie ciudată îi trecu peste faţă, ca şi cum nu-i venea să creadă ce a auzit. Ridică receptorul celălalt!

Guvernatorul Borden se conformă.

— Repetă ce mi-ai zis, Millie, încet şi rar, te rog, zise Grover.

— Aşa cum v-am spus, articulă bătrîna. Am citit ziarele şi mi-am adus aminte că, pe vremea cînd eram fată, mă distram să deschid la aburi scrisorile pe care le primea sora mea. M-am apucat să studiez bucăţica de tapet pe care am tăiat-o în camera doamnei şi domnului Pierson şi mi s-a părut că e de o grosime anormală. M-am gîndit că poate sînt două, una peste alta. Aşa că am pus bucata de tapet deasupra unei oale cu apă clocotită şi am văzut că cele două bucăţi se separă. Pe cea de dedesubt sînt, într-adevăr, nişte potcoave. Sper că sunteţi mulţumit, domnule.

— O! da, zise Grover cu un surîs larg. Cît se poate de mulţumit. Mulţumesc foarte mult, Millie.

Așeză receptorul în furcă și se întoarse cu fața spre superiorul său. Guvernatorul dădu să spună ceva, dar nici un sunet nu-i ieși printre buze. Zvîcni de pe scaun, se repezi la ușă și o dădu de perete.

— Așadar vreți o declarație? le strigă el ziariștilor. Ei bine, avem într-adevăr să vă facem una. Intrați, Grover are să vă spună ceva. Reporterii se bulucira de jur-împrejurul biroului, în așteptare.

— Dannie, spuse Grover, după ce își curăță gîtlejul, se va duce să pescuiască și să vîneze cu tatăl lui. Și sînt sigur că va fi cel mai înverșunat și mai isteț jucător de basseball din Statele Unite ale Americii.

Aceste cuvinte le părură reporterilor, la început, de neînțeles, dar după ce li se relată povestea în toate amănuntele, sfîrșind cu telefonul de adineauri al lui Millie, totul deveni perfect limpede.

■ **Traducere de NICOLAE MĂRGEANU**

ȘANTIERELE unor mărturii glorioase

(urmare din pag. 96)

întărituri mai vechi, demonstrație peremptorie a permanenței apărării acestui vad al marelui fluviu. Nu se poate trece cu vederea și numerosul armament recoltat în fiecare an din săpăturile arheologice, între care bombardele din secolul al XV-lea, unicate de inestimabilă valoare pentru evoluția mondială a artileriei, astăzi exponate ce fac mîndria Muzeului Militar Central.

La vărsarea în Marea Neagră a celui mai sudic braț de odinioară al Dunării, șantierul arheologic al Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară (profesor Sergiu Iosipescu) de la Vadu (jud. Constanța) a continuat investigarea fortificației medievale a Armanului Negru (Caraharman) și a habitatului înconjurător. Într-o apropiată perspectivă, ea va fi o cercetare exhaustivă, încheiată totodată și prin conservarea vestigiilor singurei cetăți navale descoperite pînă acum la noi. Dar cercetările de la Vadu nu pot fi amintite fără evocarea tezaurului din secolele XIV-XVIII („Almanahul oștirii' 88") descoperit chiar în cetate. Atenta prelucrare a tezaurului — astăzi exponat de valoare în colecțiile Muzeului Militar Central — a dus la descoperirea unor rarități monetare de o excepțională semnificație pentru determinarea rolului economic al țărilor române în veacul al XVII-lea. Pe malul mării, în vechiul port de la Vadu, ajungea frumosul taler bătut la anul 1660 în monetăria de la Baia Mare, simbol al unității țărilor române în lupta comună pentru apărarea libertății.

Tezaurul de la Vadu nu a fost singurul care a răsplătit încheiata campanie arheologică militară. Pe șantierul de la cetatea Făget (jud. Timiș), organizat sub egida prof. dr. Radu Popa (Institutul de Arheologie București), de Muzeul Militar Central (maior D. Căpățînă) și Muzeul Timișoara (muzeograf principal Dudu Rădulescu), un inimos animator local, profesorul Dumitru Tomoni, a descoperit un tezaur monetar din secolele XVI-XVII, cu peste 700 de piese.

Strădania cercetătorilor arheologi din armată — ce se impune a fi continuată — contribuie din plin la reconstituirea trecutului militar al poporului român și îmbogățirea patrimoniului cultural național.

UMOR STRĂIN

(Din „Sovetskii Voin" — U.R.S.S.)

(Din „Armeerundschau" — R.D. Germană)

(Din „Zolnierz Polski" — R.P. Polonă)

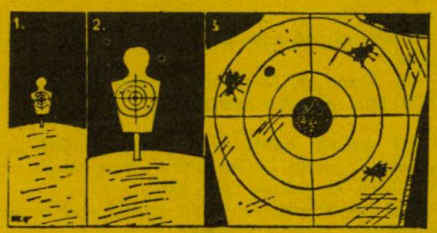

(Din „Narodna armia" — R.P. Bulgaria)

(Din „Verde Olivo" — Cuba)

(Din „Front" — Iugoslavia)

Cîteva recorduri după „Guiness"-book of world records

Războaie

Cel mai lung. Cel mai lung dintre nenumăratele războaie menţionate în istorie este cel cunoscut sub numele de „Războiul de 100 de ani" dintre Anglia şi Franţa, care a durat din 1338 pînă în 1453 (115 ani), deşi unii specialişti susţin că a fost cel cunoscut sub numele de „Războiul sfînt", ce a cuprins 9 cruciade: de la prima (1096—1104) la a 9-a (1270—1271), durînd astfel peste 175 de ani.

Cel mai costisitor. Costul material al celui de-al doilea război mondial a depăşit, de departe, costul tuturor celorlalte războaie cunoscute în istorie, adunate, şi a fost estimat la 1 500 miliarde dolari S.U.A.

În cazul Marii Britanii, costul a fost de 5 ori mai mare decît acela al primului război mondial.

Costul total al celui de-al doilea război mondial pentru Uniunea Sovietică a fost estimat, în mai 1959, la 2500 miliarde ruble, în timp ce pentru Statele Unite s-a calculat o sumă de 530 miliarde dolari S.U.A.

Cea mai mare bătălie a celui de-al doilea război mondial şi cea mai mare bătălie de tancuri din toate timpurile a fost bătălia de la Kursk şi Orel, care a durat 50 de zile (5 iulie — 23 august 1943), implicînd 1 300 000 de soldaţi ai Armatei Roşii, cu 3 600 de tancuri. 20 000 de tunuri şi 3 130 de avioane, contra unui grup blindat german care avea 2 700 de tancuri.

La asaltul final asupra Berlinului, dat de către Armata Roşie în 1945, se consideră că ar fi participat, de ambele părţi, 3 500 000 de oameni, 52 000 de tunuri şi mortiere, 7 750 de tancuri şi 11 000 de avioane.

Istoricii moderni nu dau crezare cifrelor menţionate de către cronicarii bătăliilor din vechime, ca, de exemplu, 250 000 de victime în bătălia de la Plataea dintre greci şi persani în 479 î.e.n. sau cele 200 000 de victime ce au murit într-o singură zi la Châlons sur Marne, în Franţa, în 451 e.n.

Aceste puncte de vedere sînt susţinute de ideea că era imposibil de a întreţine asemenea forţe la vremea respectivă.

Cele mai mari invazii

Debarcare. Cea mai mare debarcare din istoria militară a fost debarcarea aliată din Normandia, în ziua de 6 iunie 1944.

38 de convoaie cu 745 de nave s-au deplasat spre coasta franceză în primele 3 zile, concomitent cu 4 066 avioane, ce au transportat 185 000 de oameni şi 20 000 de vehicule.

În cadrul asaltului aerian au fost lansaţi 18 000 paraşutişti din 1 087 de avioane.

Cele 42 de divizii disponibile au fost acoperite de către o umbrelă aeriană de 13 175 de avioane.

Cea mai mare evacuare cunoscută în istorie a fost realizată de către 1 200 de nave militare şi civile aliate la Dunkerque (Franţa) între 27 mai — 4 iunie 1940. Au fost evacuaţi 338 226 soldaţi şi ofiţeri francezi şi britanici.

Cel mai crîncen asediu din istorie a fost cel de 880 de zile asupra Leningradului, efectuat de către armata germană între 30 august 1941 — 27 ianuarie 1944.

S-a estimat că au murit între 1,3 şi 1,5 milioane de oameni.

Cea mai mare bătălie navală din timpurile moderne este bătălia de la Yutlanda (31 mai 1916), în care 151 nave de război britanice au luptat împotriva a 101 nave germane. Marina britanică a pierdut 14 nave şi 6 097 de oameni, iar flota germană 11 nave şi 2 547 de oameni.

ZÎMBETE CELEBRE...

Agesilas, regele Spaniei, fiind întrebat care însuşire e mai de preţ, dreptatea sau vitejia, răspunse:

– Dacă toţi oamenii ar fi drepţi, n-ar mai fi nevoie de vitejii.

În ajunul unei bătălii din războiul de şapte ani, lui Frederic cel Mare i se aduce un soldat care încercase să dezerteze.

– De ce ai vrut să dezertezi?

– Pentru că pînă acum am fost mereu învinşi, răspunse soldatul.

– Ai răbdare pînă mîine, oftă Frederic. Dacă pierdem şi bătălia asta, dezertăm împreună.

După strălucita victorie de la Naseby, în 1645, Cromwell intră în Londra. Un linguşitor îi atrase atenţia cît de multă lume se strînsese să-l vadă.

– Tot atît de mulţi ar fi fost şi dacă m-ar fi dus la spînzurătoare, răspunse Cromwell.

Generalul Montgomery ţinea foarte mult la punctualitatea în serviciu. Într-o zi, aghiotantul său întîrzie cîteva minute şi se scuză arătînd că ceasul îi rămînea în urmă. La care generalul răspunse calm:

– Sînt două soluţii – sau îţi procuri dumneata alt ceas, sau îmi procur eu alt aghiotant.

Albert Einstein a fost întrebat de un ziarist:

– Ce arme vor fi folosite într-un nou război mondial?

– Nu ştiu ce arme vor fi folosite la începutul războiului, a răspuns savantul, dar scurtă vreme după aceea nişte simple bîte vor fi îndeajuns pentru a continua lupta.

În 1930, în Germania a apărut cartea O sută de profesori demonstrează că Einstein nu are dreptate, în care era combătută teoria relativităţii a celebrului fizician. Aflînd despre carte, Einstein a ridicat mirat din sprîncene:

– O sută? De ce aşa de mulţi? Şi unul ar fi fost deajuns!

Cel mai bătrîn soldat. John Salling, soldat veteran din armata confederată a Statelor Americane, a trăit 113 ani şi o zi. El este considerat ca ultimul supravieţuitor al războiului civil, încheiat în 1865. A murit la 16 martie 1959.

Tancuri

Cel dintîi. Primul tanc s-a numit „Mother" (Mama), alias „Big Willie", şi a fost construit de compania William Foster and Co. din Marea Britanie la 8 septembrie 1915.

Tancul a participat la bătălia de la Feers, Franţa, la 15 septembrie 1916. Cunoscut şi sub numele de „Mark I", era do-

tat cu o pereche de tunuri şi două mitraliere.

În greutate de 31,4 tone, tancul era acţionat de un motor de 105 CP, realizînd o viteză maximă de 6 km/h.

Cel mai greu tanc operaţional a fost fabricat în 1923, de către francezi. Se numea Char de Rupture 2C bis. Avea 91,3 tone şi un echipaj de 13 oameni. Era propulsat de două motoare de 250 CP fiecare şi dezvolta o viteză maximă de 12 km/h.

Artilerie

Primul tun. Deşi nu poate fi dovedit, specialiştii înclină să creadă că primele tunuri au fost construite în Africa de Nord, de către arabi, în jurul anului 1250.

Primul tun antiaerian a fost o piesă de artilerie obişnuită, montată pe un şasiu special, în timpul războiului dintre Franţa şi Prusia (1870). A fost utilizat de către francezi contra baloanelor de observaţie prusace.

Rămăşiţele **celui mai mare tun** care a fost construit vreodată au fost găsite lîngă Frankfurt pe Main, în Germania, în 1945. Se numea Dora, avea calibrul de 800 mm şi cîntărea 121 de tone. Utiliza o încărcătură de circa 2 tone de cordită, pentru a arunca un proiectil de 5,28 t la o distanţă de 60 km.

■ **Traducere de ELISABETA DINU**

ARME VECHI

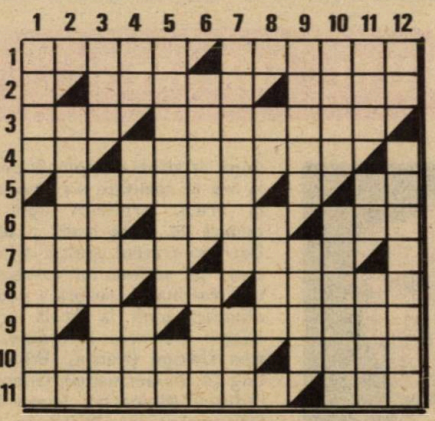

ORIZONTAL: 1. Armă formată dintr-o lamă dreaptă şi lată, cu care se poate tăia şi împunge – Maşină de război întrebuinţată la spargerea porţilor unei cetăţi asediate. 2. A doborî la pămînt – Sport popular. 3. Partea lemnoasă a vechilor arme – Armă care dă titlul unui cunoscut roman sadovenian (pl.). 4. La halebardă! – Maşină de aruncat săgeţi. 5. Armă în formă de baston, cu secure la un capăt – Miner de sabie! 6. Locul unui război de secesiune (abr.) – Înfringere – Licoare la... învingători! 7. Mişcat din loc – Armură medievală. 8. Purtate de Caligula! – La orice afet! – I s-a blocat auzul (fem.). 9. Pare! – Sabia încovoiată a otomanilor. 10. Serbări medievale în care cavalerii se întreceau în lupte cu armele – Arme vechi (pl.). 11. Încercuire în stil vechi – Parat!

VERTICAL: 1. Armă folosită în răscoalele ţărăneşti – Armă de atac de forma unei prăjini cu vîrf ascuţit. 2. Trage cu săgeata (pl.) – La puşcă şi la muschetă! 3. Trase din praştie! – Micul iatagan (pl.) 4. Pat de durdă! – La sabie! – Final englezesc. 5. Veche armă cu arc de oţel montat pe un pat de lemn – Împodobite cu rîuri. 6. Arma lui Făt Frumos – Bătute la război. 7. Vechi tun de calibru mare – Atmosferă. 8. Peste! – Neîntinat. 9. Accesoriu la afet – Răpit. 10. Macaraua navelor – Folosită la încărcarea vechilor puşti. 11. Morfeu autohton – Prinsă de sineaţă – Sare în apărarea regelui. 12. Puşcă! – Baioneta husarilor.

■ **ŞTEFAN DIACONU**

Aflaţi că...

● În anul 1838, nava propulsată cu aburi „Sirius" stabileşte primul record al traversării Atlanticului, străbătînd distanţa de la Londra la New York în 18 zile şi 12 ore.

● Primele acţiuni de luptă purtate sub apă au avut loc încă înaintea erei noastre. Herodot menţionează în scrierile sale existenţa unor instalaţii de scufundat, iar Aristotel relatează că trupele lui Alexandru cel Mare au folosit, în anul 332 î.e.n., la asediul cetăţii Tirului, un „clopot" pentru scufundare. Precursorul submarinului modern a fost însă proiectat şi construit de Robert Fulton în anul 1797 şi purta numele de „Nautilus".

● La 6 iunie 1944, cînd a avut loc debarcarea americano-engleză în Normandia, concentrarea de nave a atins o cifră nemaiîntîlnită — 5 000. Sînt incluse în această cifră şi navele de debarcare, parte din ele transportate la bord, motonave, cargouri etc. Protecţia acestui superconvoi era asigurată de peste 700 nave de război şi de numeroase escadrile de vînătoare. În cadrul aceleiaşi debarcări s-au folosit porturi artificiale alcătuite din flotoare enorme de oţel şi chesoane de beton armat scufundate cap la cap. Cele mai mari din aceste chesoane aveau dimensiunea unui bloc de cinci etaje. În aceste porturi artificiale, cargourile mari puteau să-şi descarce încărcătura în şlepuri, iar navele mai mari descărcau direct pe digurile masive din oţel. (I.C.)

Răspuns la CALUL TROIAN

Dacă lungimea cozii este de 1,5 m, capul şi gîtul „Calului troian" înseamnă că aveau 3 m plus jumătate de trunchi. La rîndul său trunchiul — egal cu lungimea cozii plus cea a capului şi gîtului ar fi avut în total 1,5 m + 1,5 m + jumătate de trunchi, ceea ce înseamnă că trunchiul avea 6 m. Deci capul împreună cu gîtul au avut 4,5 m. Aşadar, de la cap la coadă, „Calul troian" a măsurat 12 m.

Dezlegarea careurilor „Panoplie rebusistă" (pag. 162): POP — HEMINGWAY — APĂRARE — AHILE — CALUGĂRU — ALBA — UROS — R — NASET — VIS — P — VERCORS — IT — PUTRAMENT — U — DAMOCLES — IK — SCAUN — HT — AE — A — O — NAHLAPI — OM — LORELEI — ARAMĂ — APOS — ACEVEDO — NEICA — HUE — ARC — GROUCHY — LOUIS; şi „Arme vechi" (pag. 187): SPADA — BERBEC — A — SURPA — OINA — PAT — BALTAGE — AR — BALISTA — P — CHILOM — A — SA — SUA — EŞEC — VIN — URNIT — ZALE — G — LIG — AF — SURDA — I — EE — IATAGAN — TURNIRE — TEME — ASEDIERE — AAT.

AUR OLIMPIC STELIST

A trecut cîtva timp de cînd flacăra olimpică a fost stinsă pe stadionul central din Seul, dar spiritul ei continuă să ardă pînă cînd legendara flacără a confruntărilor pașnice, a prieteniei, colaborării și păcii între tinerii sportivi de pe toate continentele va fi reaprinsă în orașul spaniol Barcelona. Și chiar dacă fascinanta aventură a sportului a intrat definitiv între scoarțele cronicilor, nici ecourile, încă, nu s-au stins.

Prezent la întrecerile celei de-a 24-a ediții a Jocurilor Olimpice de vară, sportul românesc a reușit, în final, prin cei 64 de sportivi, cît a numărat delegația noastră, competitori înscriși la 10 discipline, un bilanț valoros, materializat în cucerirea unui număr total de 24 de medalii (7 de aur, 11 de argint și 6 de bronz), sumă care situează delegația noastră printre primele zece clasate, din cele 161 de țări participante, doar 50 obținînd medalii. Este, fără îndoială, un loc valoros atestînd adevărul că sportul românesc se menține în elita mondială, demonstrînd calitățile și vigoarea tineretului României socialiste, care se bucură de condiții minunate de dezvoltare multilaterală, de muncă, de viață, de practicare a sportului de înaltă performanță, condiții asigurate prin grija statornică, deosebită a partidului și statului nostru, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Se remarcă faptul că jumătate dintre componenții delegației noastre au cucerit medalii olimpice dar se putea, desigur, și mai mult, avînd în vedere posibilitățile reale și tradițiile de excepție, unanim recunoscute, la numeroase discipline – gimnastică feminină, canotaj, tir, lupte libere etc. – în care reprezentanții noștri și-au dovedit în repetate rînduri supremația.

În „zestrea" olimpică românească se află tezaurizate la loc de cinste și medaliile cucerite de componenții Clubului Sportiv al Armatei „Steaua". Din totalul medaliilor obținute la ultima ediție a J.O., 9 poartă pecetea roș-albaștrilor (2 de aur – prin Sorin Babii, la pistol liber, și Vasile Pușcașu, la lupte libere, 5 de argint – prin canotorii Dănuț Dobre, Dimitrie Popescu, Ion Șnep, Mariana Trașcă și Veronica Necula, gimnasta Eugenia Golea și halterofilul Nicu Vlad, și 2 de bronz – prin canotoarele Anișoara Minea, Veronica Necula și Mariana Trașcă). Cu această nouă „recoltă" olimpică, în vitrina cu trofee a clubului din Ghencea se află 73 de strălucitoare medalii (19 de aur, 28 de argint și 26 de bronz). În rîndurile ce urmează vă prezentăm pe cei mai proaspeți deținători ai aurului olimpic stelist.

O PREMIERĂ ÎN SPORTUL ROMÂNESC

VASILE PUȘCAȘU – primul titlu olimpic cucerit de un sportiv român la lupte libere

Apogeul carierei sportive a admirabilului luptător stelist Vasile Pușcașu se petrece la o vîrstă cînd cei mai mulți dintre practicanții acestui sport de mare angajament fizic privesc cu nostalgie spre arenele de întreceri, gîndindu-se, firește, mai mult la postura de... antrenori. Recentul nostru campion olimpic a realizat, totuși (în umbra comportării modeste a luptătorilor noștri de „greco-romane", de la care se așteptau cu mai multă speranță medaliile), un rezultat de excepție, de fapt o premieră în sportul românesc, cucerind pentru culorile țării primul titlu olimpic la lupte libere. Și asta, cum spuneam, la o vîrstă care îi atribuie, pe drept cuvînt, titlul de „veteran" al saltelei (s-a născut la 2 mai 1956). Perseverența, voința de autodepășire, dîrzenia și ambiția au rodit o dată cu venirea la clubul militar, pe fondul unor exigențe sporite în pregătire, unde

Vasile Pușcașu și-a cizelat calitățile de luptător la nivelul întrecerilor naționale și internaționale, afirmîndu-se ca unul dintre cei mai puternici luptători din lume la categoria sa (medaliat cu bronz în 1984 la Los Angeles). Sub culorile acestui club cucerește frecvent titlul național și obține succese importante în competițiile internaționale, visînd, în taină, la titlul olimpic. Și drumul de la vis la realitate s-a împlinit, pînă la urmă, printr-o luptă acerbă, demnă de toată lauda și admirația. Dar iată traseul acestui drum palpitant, pe ultima lui turnantă, spre cea mai înaltă treaptă a podiumului olimpic: pînă la finală luptătorul nostru îi întrece, în ordine, pe Maisiba Uwoge (Kenya), Wilfried Colling (R. F. Germania), Gheorghi Karadușev (Bulgaria), Istvan Robotka (Ungaria) și William Scherr (S.U.A.), care avea să se mulțumească cu medalia de bronz. Ultima treaptă îl pune față în față cu redutabilul luptător sovietic Leri Habelov, la care cedase, după grele încleștări, cu un an în urmă, atît la europene, cît și la mondiale. De data aceasta, Pușcașu își depășește net vechiul său rival la strălucirea aurului, cucerind într-o manieră impresionantă titlul olimpic la categoria 100 kg. În sala Sangmn Gymnasium au răsunat, emoționant, acordurile imnului nostru național, imensă răsplată pentru străduința și dăruirea exemplară a celui care a reprezentat cu cinste și înalt patriotism culorile scumpe ale patriei și ale sportului românesc. Această victorie strălucită confirmă tradițiile și valoarea școlii noastre de lupte, în tezaurul căreia Pîrvulescu, Berceanu, Martinescu, Șt. Rusu și V. Andrei au adunat, în timp, prețiosul aur olimpic.

SORIN BABII – campion olimpic la proba de pistol liber

Tradiţia tirului românesc în arena olimpică a fost inaugurată în 1952, la Helsinki, de Iosif Sîrbu, primul ţintaş care a cucerit medalia olimpică de aur, concurînd la proba de armă liberă calibru redus, poziţia culcat. Calea succeselor era deschisă. Au urmat, apoi, Ştefan Petrescu (Melbourne — 1956) — pistol viteză, Ion Dumitrescu (Roma — 1960) — talere, Corneliu Ion (Moscova — 1980) — pistol viteză, toţi campioni olimpici. Sorin Babii cucereşte (Seul — 1988) cea de-a cincea medalie de aur pentru tirul nostru, alăturîndu-se, cu ambiţie, prestigioşilor săi înaintaşi şi prelu-

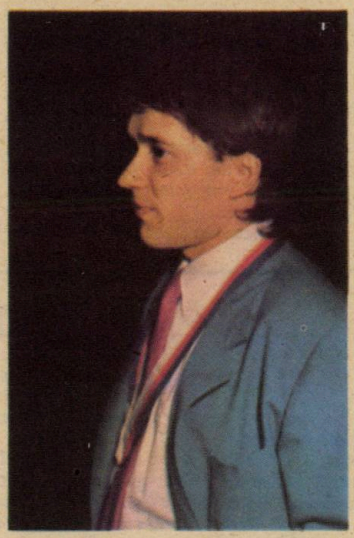

ind o ştafetă care se cere, în mod logic, dusă mai departe. Sorin Babii, originar din Arad, a obţinut laurii olimpici la vîrsta de 25 de ani, chiar în debutul său într-o astfel de întrecere. El cucerise, însă, un loc întîi la campionatul european din 1985. Disputa olimpică a fost foarte strînsă, dar — aşa cum reiese din comentariile agenţiilor internaţionale de presă care anunţau remarcabilul succes al tirului românesc —, în urma unei evoluţii de excepţie, printr-o concentrare totală, în care tensiunea nervoasă, tenacitatea şi stăpînirea de sine şi-au spus cuvîntul, Sorin Babii l-a depăşit pe veteranul suedez Ragnar Skanaker (în vîrstă de 54 de ani, aflat la a cincea participare la J.O.), vicecampion olimpic şi în urmă cu patru ani. A fost o întrecere pasionantă, încheiată cu o victorie strălucită, ce confirmă valoarea deosebită a tirului românesc.

GICĂ HAGI: „ÎN 1990 VOM JUCA ÎN ITALIA...“

Una dintre stelele de primă mărime ale echipei de fotbal Steaua este Gheorghe Hagi. Jucător multivalent, cu un dribling şi un şut de temut, Gică este şi un interlocutor plăcut, interesant.

— Gică Hagi, joci la Steaua de aproape doi ani. La această dată nu mai putem vorbi de acomodare, dar de sentimentele pe care le-ai încercat şi le încerci, de satisfacţiile pe care le-ai avut şi le ai cred că da...

— Aş prefera să încep, totuşi, cu acomodarea. Am fost primit bine la Steaua şi de conducători, şi de jucători, şi de spectatori. Am fost ajutat să mă integrez repede în echipă, să asimilez stilul ei de joc. Fără falsă modestie, consider că şi jocul meu se mulează bine pe caracteristicile jocului binecunoscut al Stelei. La Steaua este o atmosferă caldă, prietenească între jucători, dar, în acelaşi timp, şi una de muncă, de interes pentru pregătire, pentru realizarea obiectivelor asumate. Este adevărat că nu oricine poate să cîştige un loc într-un asemenea colectiv de înaltă performanţă. Dar dacă cineva ratează, acest lucru nu se întîmplă din cauza colectivului... În ceea ce mă priveşte, cred că Steaua a însemnat consacrarea mea în fotbalul de înaltă performanţă. Am căpătat experienţă, m-am maturizat ca jucător, ca om. Am căpătat o nouă psihologie, cea a echipei mele, psihologia de învingător. Deci, la Steaua am găsit şi atmosfera şi condiţiile necesare pentru a mă afirma pe deplin. Ca să nu fie vreo neînţelegere în legătură cu ceea ce am spus mai sus, voi adăuga că n-am uitat de unde am plecat, că port o amintire foarte plăcută perioadei în care am jucat şi m-am

format la Sportul Studenţesc. Am făcut această menţiune fiindcă pe mine mă deranjează speculaţiile care încă se mai fac în legătură cu opţiunea mea. Este clar pentru oricine că Steaua este acum echipa mea, că aici am obţinut cele mai mari succese, cele mai mari satisfacţii: am participat la cucerirea Supercupei Europei, la cîştigarea în două ediţii a Cupei României şi a unui titlu de campioană...

— Noi proiecte cu Steaua?

— Vrem să ne menţinem pe mai departe în fruntea ierarhiei fotbalului românesc şi în elita celui european. Este foarte greu, ştim, dar echipa a urcat mult în formă şi sînt puţine formaţiile pe care, în condiţii normale de joc şi de arbitraj, să nu le putem întrece. Un exemplu în sprijinul a ceea ce susţin ar putea fi dubla întîlnire cu Spartak Moscova...

— Sînt de aceeaşi părere cu tine, dar o parte a jucătorilor de la Steaua sînt antrenaţi şi într-o altă

mare competiție...

— *Știu la ce vă referiți. Cei șapte (sau poate mai mulți în viitor) și ceilalți colegi ai noștri de la națională vrem ca România să fie reprezentată cu cinste la Campionatul Mondial din 1990. Cele două victorii, ca și jocul rezultatelor de pînă acum ne desemnează ca favoriți. Exprimînd starea de spirit a tricolorilor, trebuie să spun că fiecare consideră o datorie de onoare, de cea mai înaltă importanță, să lupte cu toate forțele pentru ridicarea continuă a prestigiului fotbalului nostru. Este cel mai ambițios vis al generației noastre, este șansa pe care ne-am creat-o și nu cred să intervină ceva care să ne îndepărteze de prezența în turneul final din Italia. Momentul este prielnic și îl vom folosi cu răspundere, cu seriozitate...*

— Să încheiem, totuși, cu o apreciere privind viitorul echipei tale de club...

— *Deocamdată, pot să vă spun cu multă certitudine că Steaua va rămîne acolo unde îi este locul: va controla în continuare campionatul Diviziei „A" și va fi una dintre candidatele cele mai serioase pentru finala Cupei Campionilor Europeni!*

■ **Maior DUMITRU AMARIEI**

AVEM ÎNCREDERE ÎN „STEAUA" NOASTRĂ

I-am văzut pe băieții aceștia admirabili, în tricourile lor roș-albastre, simbol al îngemănării sîngelui strămoșesc cu seninul cerului fără de nori, în multe partide în care destinul părea a le fi potrivnic. Și totuși ei au învins! Pentru că au vrut să învingă! I-am văzut luptînd ca leii pe stadioanele Europei. Știam că vor învinge! Și au învins!

În pieptul lor nu bătea o inimă... ci o stea — În priviri aveau stele și STEAUA lor le lumina drumul spre noi victorii — victoriile unei echipe legendare.

Toată stima celor ce au insuflat acestei echipe încrederea în victorii care altădată păreau imposibile.

Am fost uneori dur cu roș-albaștri. Am fost dur fiindcă îi iubesc cu adevărat și pentru că nu-mi place să privesc viața din spatele unor ochelari cu lentile roz.

Am crezut și voi crede mereu în *fair-play*-ul lor, adică în jocul lor curat. În jocul lor generos și plin de farmec. În gestul lui Lăcătuș (sau Stoica... sau Hagi etc., etc.) de a recunoaște că a greșit. Am crezut! Și voi crede mereu!

Am crezut și voi crede mereu în publicul de pe stadionul din Ghencea, deși de multe ori acesta a greșit față de echipă. Steaua a trecut și prin clipe dificile. E nevoie de înțelegere. Să nu aruncăm cu pietre în cei pe care atîtea ori i-am primit cu flori. S-ar putea să vină și o perioadă grea. Poate că nu va veni! Cine știe? Să ne păstrăm calmul. Să nu ne pierdem răbdarea. Să nu ne pierdem încrederea în STEAUA NOASTRĂ.

Să admirăm lupta acestor jucători. Este lupta cu ei înșiși. Iar dacă Steaua va pierde cumva întîietatea în campionat, vom recunoaște lupta lor care nu va fi zadarnică fiindcă, orice s-ar întîmpla, Steaua va renaște și va străluci mai falnică și cu mult mai frumoasă. Avem încredere în tine, Steaua! Avem încredere și te iubim!

■ **OMUL DIN TRIBUNĂ**

●●●●●● CALEIDOSCOP OLIMPIC ●●●●●●

● *La cea de-a 24-a ediție a Jocurilor Olimpice de vară – Seul 1988 – au fost programate întreceri la 23 de sporturi, cuprinzînd 237 de probe, la care au concurat aproximativ 14 000 de sportivi, din 161 de țări, cifră ce reprezintă un record de participare* ● *Mascota ediției a fost tigrișorul „Hodori"* ● *După o absență de 64 de ani, tenisul a revenit în lumea olimpică, spectacolul sportiv cîștigînd astfel în eleganță. Din păcate Mats Wilander, care tocmai cîștigase „open"-ul S.U.A., nu a participat* ● *La jocurile sportive cel mai apreciat turneu a fost cel de volei feminin. Partidele Peru-R. P. Chineză și Uniunea Sovietică-Peru au atins culmea dramatismului și a măiestriei* ● *„Miss Olimpiada '88" a fost declarată în unanimitate de către ziariști Florence Griffith – Joyner (cîștigătoare a trei medalii de aur și realizatoare a unui nou record mondial la 200 m – 21,34 s). Ea a bătut și „recordul" Wilmei Rudolf care, în 1964, primise 22 de cereri în căsătorie. Campioana olimpică a probelor de viteză a primit, nici mai mult, nici mai puțin decît 45 de cereri. „Mai ușor mă descurc într-o cursă – a declarat Miss Olimpiada '88 – decît în fața scrisorilor pe care le primesc"* ● *Cel mai „incandescent" final al unei probe atletice a fost cel din proba de aruncarea suliței. Pînă la ultima aruncare a ultimului concurent conducea detașat recordmenul lumii Ian Zelezny, cu 84,12 m. Finlandezul Taplo Korjus, care se afla pe locul cinci, a aruncat însă la ultima încercare 84,28 m, făcîndu-l pe Zelezny să întrerupă felicitările pe care le primea în postură de campion* ● *Locul întîi în topul surprizelor îl ocupă victoria înotătorului Anthony Nasty în proba de 200 m liber, pînă atunci necunoscut. „Se mergea prea mult – a fost de părere autorul celei mai noi surprize – pe cărțile de vizită. Azi într-o competiție cîștigă cel mai bine pregătit la ora startului. Mai bine ca mine, un necunoscut învingător, decît un favorit învins. Oricum, Matt Biondi o fi el bun, dar prea semăna în declarații cu Boby Fischer sau Cassius Clay"* ● *Anthony Nasty, în vîrstă de 20 de ani, din Surinam, este primul sportiv de culoare din istoria Olimpiadelor care cucerește un titlu la înot* ● *Utilizarea în premieră a două ringuri alăturate la turneul de box (datorită numărului mare de boxeri înscriși în competiție: 440 din 106 țări) a creat, în prima zi, numeroase confuzii, atît în rîndul spectatorilor, cît și în al boxerilor. De cîteva ori, pugiliștii aflați pe unul din ringuri și-au întrerupt disputa, întorcîndu-se în „colțuri", după ce auzisera gongul de la celălalt ring...* ● *În vederea întrecerilor au călătorit cu avionul spre orașul Olimpiadei, din 26 de țări ale lumii, și 72 de... cai* ● *Jocurile Olimpice de iarnă din 1994 se vor desfășura în mica localitate norvegiană Lillehammer (25 000 locuitori)* ● *La concursul de sărituri în apă, americanul Greg Louganis, unul dintre cei mai apreciați săritori ai lumii, a suferit un accident, rămas, din fericire, fără urmări, lovindu-se, în cădere, de trambulina de 1 m. După cîteva minute, Louganis și-a reluat însă participarea, în aplauzele publicului, pentru a obține în final chiar titlul olimpic la „3 m"* ● *Decanul de vîrstă al delegației sportive române a fost Ladislau Lovrenschi. La cei 56 de ani ai săi, a participat la echipajele de 2+1 și 4+1 rame băieți, cîrmaci, fiind și antrenor secund al lotului olimpic masculin*

CIVILIZAȚIA SPORTULUI

Cine-i oprește pe huligani?

Au trecut aproape 5 ani de cînd un purtător de cuvînt al grupului de suporteri din Nied (R.F.G) a lansat un apel către președintele clubului *Eintracht Frankfurt: „Vrem să ne angajăm pentru club. Dați-ne o muncă. Spuneți-ne ce să facem"*. Președintele n-a știut cum să răspundă la această ofertă. O dată pe an, de ziua aniversării clubului, sînt necesare ajutoare voluntare din rîndul suporterilor. Tot așa, la vînzarea revistei *Eintracht*-ului și la răspîndirea programelor pe stadion.

Distanță și dezinteresare — așa se caracteriza atitudinea cluburilor vest-germane față de tinerii lor suporteri. De aici și comportarea acestora lipsită de răspundere. În multe situații, cluburile pretind că nu sînt răspunzătoare de ceea ce se întîmplă în tribune. Se afirmă că răufăcătorii din tribune nu au nimic comun cu fotbalul și că energia lor, uneori criminală, trebuie neutralizată de poliție, cluburile fiind neputincioase în această privință.

Așadar, nici întîmplările tragice de la Bruxelles nu au fost înțelese ca avertisment, pentru ca suporterii să fie triați de cluburi. Atunci cînd organizatorii i-au separat în tribune, violența s-a mutat pe străzile orașelor vest-germane sau în cele de peste hotare; 47 huligani vest-germani au fost arestați la Viena în toamna trecută pentru diferite fapte: furturi, devastări de magazine, bătăi cu organele de ordine. Rezultatul? O mulțime de răniți și pagube materiale de 100 000 mărci.

La Copenhaga, înaintea meciului Danemarca—R.F.G., beneficiind de informațiile a doi agenți infiltrați în grupul de suporteri ai oaspeților, poliția daneză a ținut „la răcoare", pe durata meciului, 51 de scandalagii și, astfel, partida s-a desfășurat fără probleme.

În Anglia s-a instituit intrarea suporterilor pe stadion numai cu permise eliberate de cluburi. Posesorii lor sînt verificați și înregistrați pe computer. La intrarea pe stadion se face o reverificare a autenticității legitimației. Computerului nu-i scapă nimic. La prima ieșire necontrolată în tribune, suporterul își pierde permisul. Sistemul are însă și dezavantaje. În fața stadioanelor există stagnări din cauza controalelor severe. În afară de aceasta, se fură permise de intrare. Înregistrarea datelor fiecărui spectator se consideră, de către britanici, și o jignire. În Anglia nu există buletine de identitate. Milioane de oameni merg prin viață fără act de identitate. Deci, nu e de mirare că sistemul de permise pentru intrarea pe stadioane a întîmpinat opoziție din multe părți.

Un exemplu elocvent l-a constituit *Lutton Town*. Clubul de provincie din fața porților metropolei engleze a introdus un control absolut asupra „pașapoartelor" spectatorilor. Consecința: nu mai sînt scandaluri, dar numărul de spectatori s-a redus cu 27 la sută.

După Euro '88, primul ministru Margaret Thatcher a vrut să retragă din competiții echipa națională, spunînd: „Nu e permis ca renumele țării să aibă de suferit din cauza unor huligani". Dar nu s-a pus în discuție faptul că huliganismul este, însă, o problemă a societății, problemă ce nu poate fi înlăturată doar prin interdicții.

■ **CRISTIAN ȚOPESCU**

SPORTUL— *școală a vieții*

Incontestabil, sportul este unul dintre „fleacurile" cele mai importante ale secolului nostru. Ne-o dovedesc marile competiții mondiale și olimpice, numărul tot mai ridicat de țări și de sportivi angrenați în întrecere. Ne-o dovedesc științele care sînt astăzi angajate în pregătirea sportivilor de mare performanță: fiziologia, electronica, psihologia etc. Ne-o dovedește interesul stîrnit de un meci, un turneu sau o altă mare competiție.

Dincolo însă de recorduri și de campioni, sportul are rolul de a-i forma sub toate aspectele pe cei care-l îndrăgesc și practică, de a le dezvolta dorința de muncă, de autodepășire permanentă, dîrzenia, respectul pentru cei de aproape, pregătindu-i pentru o competiție și mai pasionantă și mai frumoasă, cum este VIAȚA.

La școala sportului se formează nu numai campionii și recordmenii, dar și ADEVĂRAȚII OAMENI.

În sprijinul acestor afirmații venim în cele ce urmează cu unele exemple.

•

● *Într-unul din parcurile orașului Oslo, milioane de oameni vizitează astăzi corabia, ca o coajă de nucă, numită „Fram". Dar cînd Fridtjof Nansen a cerut, cu ani în urmă, să construiască una identică și să pornească spre Polul Nord cu ea, oamenii l-au socotit nebun. Ca să îndrăznești să străbați întinsurile de gheață ale nopții albe și să navighezi la pol, îți trebuie nu numai curaj, ci și pricepere și rezistență. Fridtjof Nansen le-a avut pe toate deopotrivă. De unde? Din sportul de performanță. În tinerețe, cel care avea să devină un neînfricat explorator polar și un savant de renume, laureat al Premiului Nobel în 1922, fusese de 12 ori campion de schi fond al Norvegiei și campion mondial la patinaj viteză. Întîia lui dovadă de îndrăzneală a fost traversarea Groenlandei cu schiurile: 560 km, pe un frig de aproape minus 50°C, timp de 65 de zile (1888). Și astăzi în muzeul schiului din Holmenkollen stau, mărturie glorioasă, schiurile cu care Nansen și însoțitorii săi (doi norvegieni și trei laponi) au străbătut munții cu zăpezi și gheață ai Groenlandei (altitudinea maximă 2 700 m). „Fără a mă fi călit în întrecerile de schi, fără a fi fost obișnuit să lupt cu mine, recunoștea Nansen, aș fi pierit de zeci de ori în acțiunile întreprinse la Polul Nord".*

Tot schiului îi datorează Nansen atingerea celui mai înaintat punct la care ajunsese în 1895 piciorul omenesc: 86°15' latitudine nordică.

● *Danezii au o istorie puțin cunoscută. Dar despre vikingi știe toată lumea cîte ceva. Temerari navigatori, oameni de acțiune.*

Din nici o istorie modernă a fizicii și din nici o enciclopedie nu lipsește, însă, numele lui Niels Bohr, om de știință renumit, de două ori laureat al Premiului Nobel, în 1932 și 1957, pentru cercetările și studiile sale asupra structurii atomului și fisiunii nucleare.

Puțini știu, totuși, că Niels Bohr a fost în tinerețe un bun jucător de fotbal și, mulți ani, chiar centrul atacant al echipei sale naționale.

● *Scriitorul Ernest Hemingway – laureat al Premiului Nobel în 1954 în literatură pentru nuvela „Bătrînul și marea" – a fost mulți ani în tinerețe un îndrăgostit de box și atletism. Printre multele lucruri frumoase scrise în perioada cînd, abandonînd sportul, a devenit cronicar sportiv, se află și următoarele rînduri: „Sportul te învață să cîștigi cinstit. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare, sportul te învață de toate, te învață, de fapt, ce este viața".*

● *Exemplele cu foști sportivi, apoi oameni realizați în diferite domenii pot continua. Dramaturgul Jean Giraudoux a fost alergător pe distanța de 400 m cu un timp excelent la acea vreme: 50 secunde* ● *Fizicianul Joliot Curie (Premiul Nobel în 1935 și Premiul Lenin pentru pace în 1951) a fost un apreciat fotbalist* ● *Albert Camus – autorul romanului „Ciuma", care i-a adus Premiul Nobel pentru literatură în 1957, a fost portarul național al studențești de fotbal din Alger.*

● *Dar exemplele pot fi continuate și cu sportivii Clubului „Steaua".*

● *Fost portar al echipei de polo și al națională, Mircea Ștefănescu este inginerul constructor al Palatului sporturilor și culturii din Capitală* ● *Căpitanul formației de rugbi a Stelei și al națională în perioada anilor 1965 – cînd România învingea Franța la Paris, l-am numit pe Paul Ciobănel, este un apreciat inginer la Întreprinderea de Mecanică Fină* ● *Fostul hocheist Anton Biro își desfășoară activitatea la Tg. Mureș într-o clinică de stomatologie – ca medic* ● *Alin Savu – singurul baschetbalist român selecționat de două ori în echipa Europei – este șeful laboratorului de biochimie de la Clubul Sportiv al Armatei „Steaua"* ● *Campionul olimpic de tir Corneliu Ion și-a susținut lucrarea de diplomă în cibernetică – nota primită fiind un... „decar".*

Iată numai o parte dintre cei mulți care, la școala sportului, s-au călit și s-au format multilateral, pentru că la „Steaua" există preocuparea de a forma nu numai campioni, dar și oameni adevărați.

■ **OCTAVIAN VINTILĂ**

AVENTURI în timp și spațiu

(urmare din pag. 167)

briz, aterizînd, culmea, chiar în dormitorul de unde plecase. Așa se trezi în postura mai puțin obișnuită de...

Gradat fără trese

— Deșteptarea! strigă plin de importanță și își îndreptă atenția spre patul sergentului Ruxandra. Știa el de ce. Nu avu însă ce să-i reproșeze.

Fruntașii, caporalii, sergenții săriră ca arși din paturi și se echipară într-o clipă. Era mulțumit Griguță. Nimeni n-ar putea descrie fiorul puterii ce-l simți cînd adună plutonul pe platou.

— Fără alte cuvinte, un sfat prietenesc: vedeți cum vă purtați cu subsemnatul!

Tremurau gradații.

— Și nu mă faceți să dau de două ori aceeași comandă. Iat-o pe prima: Culcat!

Toți se străduiau să execute corect mișcările. În curînd aveau cămășile ude de transpirație. Gîfîiau. Șeful lor, însă, nu-i slăbea.

— Salt înainte!... Culcat!

Cînd răguși, instructorul se hotărî să le dea o pauză. În aceeași clipă, în creierul său genial încolți un gînd: „la să văd, cît țin la mine gradații ăștia?" Și călcă intenționat într-o băltoacă.

— Nenorocire! strigă sergentul Ruxandra, repezindu-se spre el cu o cîrpă orbitor de albă, cremă și perie de ghete! Îi curăță încălțămintea, o lustrui, se ocupă îndelung de aspectul pantalonilor și adună cîteva scame care ar fi trebuit să fie pe veston, dar în acel moment lipseau.

Griguță stătea nemișcat și solemn.

— Sergentule, îi spuse el în final, bătîndu-l pe umăr, pentru mîine te scutesc de curățenia sectoarelor.

Nu termină bine vorba că toți gradații se grăbiră să-i ofere țigări din cele mai fine. Soldatului i se înmuie inima în fața acestei dovezi de afecțiune și, cu mare greutate, reuși să-i bucure pe toți, acceptîndu-le ofertele. Ce frumos, ce înălțător era!

„Aiurea, gîndi Griguță. E absurd, un soldat nu le poate comanda gradaților!" Apoi, privindu-și ceasul de mînă: „la uite, dom'le, ce repede trec orele de planton cînd îți umblă mintea cu sorcova!"

ALMANAHUL OȘTIRII '89 apare sub îngrijirea „Viețiii militară" revistă ilustrată de literatură și artă editată de Ministerul Apărării Naționale, Consiliul Politic Superior.
Colectiv de redactare: ION JIANU (redactor-șef), ION ARAMĂ (redactor-șef adjunct), NICOLAE BOGHIAN, MIRCEA SOREANU, CONSTANTIN STRUNĂ (redactor responsabil), LIVIU VIȘAN.
Prezentare artistică: DUMITRU ISPAS și LUCIAN TEODORESCU. Corectura: DAN OZERANSCHI. Desene: FLORIN CREANGĂ și VALENTIN TĂNASE. Fotografii: GHEORGHE CHIRU și VIRGIL ULIERU.

Tipărit la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Lei 23

IANUARIE

L	2	9	16	23	30	
M	3	10	17	24	31	
M	4	11	18	25		
J	5	12	19	26		
V	6	13	20	27		
S	7	14	21	28		
D	**1**	**8**	**15**	**22**	**29**	

FEBRUARIE

	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22			
2	9	16	23			
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	**12**	**19**	**26**			

MARTIE

	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	**12**	**19**	**26**			

APRILIE

	3	10	17	24		
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	**9**	**16**	**23**	**30**		

MAI

L	1	8	15	22	29	
M	2	9	16	23	30	
M	3	10	17	24	31	
J	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		
D	**7**	**14**	**21**	**28**		

*

Calendar ALMANAHUL OȘTIRII 1989

IUNIE

	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	**11**	**18**	**25**			

IULIE

L	3	10	17	24	31	
M	4	11	18	25		
M	5	12	19	26		
J	6	13	20	27		
V	7	14	21	28		
S	1	8	15	22	29	
D	**2**	**9**	**16**	**23**	**30**	

Redacția
urează cititorilor
și colaboratorilor săi

La mulți ani!

AUGUST

	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	**13**	**20**	**27**			

*

SEPTEMBRIE

L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	
D	**3**	**10**	**17**	**24**		

OCTOMBRIE

2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	14	21	28			
1	**8**	**15**	**22**	**29**		

NOIEMBRIE

	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	**12**	**19**	**26**			

DECEMBRIE
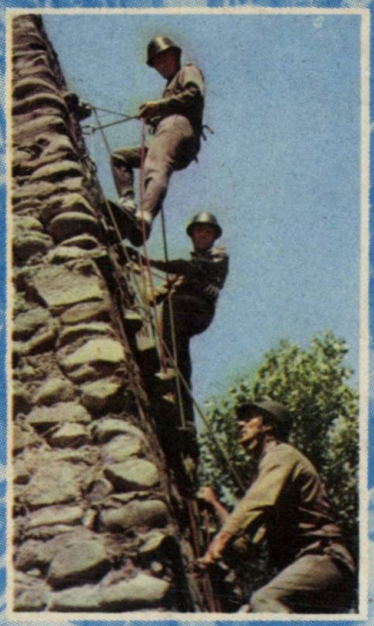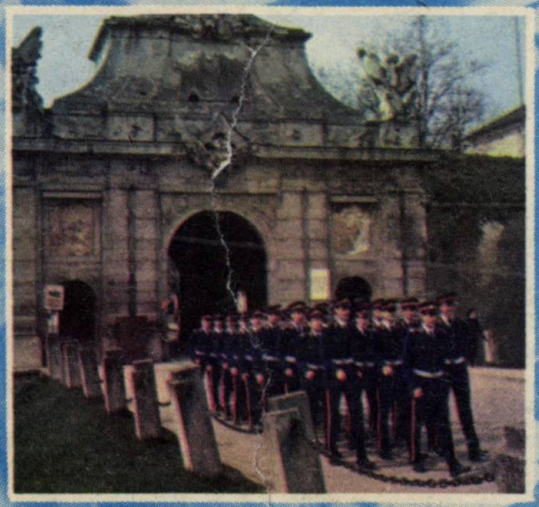
	4	11	18	25		
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	**10**	**17**	**24**	**31**